Son devir OSMANLI ÜLEMASI

SADIK ALBAYRAK

4-5

Düzenleyen bilgin DK
2018-07-13

Milli Gazete
YAYINLARI

Sadık ALBAYRAK

SON DEVİR OSMANLI ULEMASI
(İlmiye Ricalinin Teracim-i Ahvali)

CİLD : 4 - 5

MİLLÎ GAZETE
YAYINLARI

Yerebatan Caddesi No: 45, Kat: 4
Cağaloğlu - İstanbul

Millî Gazete Yayınları Nu : 1
İnceleme ve Araştırma Dizisi : 1

— Her hakkı mahfuzdur. Kısmen veya tamamen iktibas edilemez —

ZAFER MATBAASI
İSTANBUL — 1981

Zamana sığmayan müslümanın küfür çağına karşı en güçlü silâhı «**KİTAB**» dır.

Hz. Muhammed (S.A.V.) Efendimiz buyuruyor ki:

«KİM BİR MÜ'MİN'İN HAYATINI YAZARSA, SANKİ ONA HAYAT VERMİŞ GİBİDİR.»

Bu eserde yer alan ulemanın ruhaniyeti mecur olmamıza vesile olur ümidiyle...

Sadık ALBAYRAK

M

MEHMET NACİ EFENDİ (Boğazlıyanlı)

Müderrislerden Şeyh Süleyman Efendi'nin oğlu olup 1263 (1847) tarihinde Boğazlıyan'ın Babayağmur köyünde doğmuştur. İlk bilgileri tahsil ederek Kayseri'ye gitmiş ve orada **Eskisaray Medresesinde** on sene ders okumuştur. Akabinde aynı yerde **Hacı Tatlı Efendi Medresesinde** beş yıl kadar ilim tahsilinden sonra Yozgat'ın Sungurlu kasabasında Büyük Şevkî Efendi'den, sonunda Kayseri'ye avdetle Hüseyin Efendi Dairesinde üç sene arapça okuyup İçel'li Şeyh Hüseyin Hilmî Efendi'den icazet almıştır.

İcazet aldıktan sonra kendi köyünde ve **Çandar karyesindeki** medresede talebe okutmuştur. Nisan 1301 (1885)'de Boğazlıyan kazası müftüsü olmuştur. Boğazlıyan müftüsü iken 1 Şubat 1326 (1910) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 627, 1028, 1324/1326 tarihli Müftü ve Müderris Defteri)**

MEHMET NÂFİ' EFENDİ (Bağdatlı)

Ulemâdan, müellif, Bağdat Müftüsü, Rufaî seyyitlerinden Mehmet Sait Efendi'nin oğlu olup 1253 (1837) tarihinde Bağdat'ta doğmuştur. Çocukluğunda resmî mektep olmadığından hususî muallimden ücretle babasının evinde tahsil görmüştür. Sonradan **Haydarhane, Tabakçiliye** ve **Sıyyaîn Medreselerinde** tefsîr, feraiz, fıkıh, sarf, nahiv, mantık ve farsça okumuştur. Türkçe, arapça ve farsça bilirdi. Padişahın iradesi ile Bağdat'ta teşekkül eden Müfettiş-i Hükkâm, Erzincanlı Mehmet Sıtkı Efendi'nin riyaseti altındanki heyette isbat-ı ehliyet ederek niyabet ehliyetnamesi almıştır.

Haziran 1285 (1869) tarihinde Necef kazası naibi olmuştur. Daha sonraları sıra ile Divaniye, Amare, Hille, Kadra, Zübeyr, Amare,

Delim, Hırasan, Hille, üçüncü defa olarak Amare niyabetlerinde bulunmuştur. Son olarak da ikinci defa Ağustos 1322 (1906) tarihinde Divaniye niyabetine tayin edilmiş ve Kânunisani 1324 (1908) tarihinde ayrılmıştır. Kânunievvel 1325 (1909) tarihinde yaşı geçtiğinden tekaüde sevk edilmiştir. (Dosya nu: 1171)

MEHMET NAİM EFENDİ (Bafralı)

Hafız Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1273 (1857) senesinde Bafra'nın Cami-i Kebir mahallesinde doğmuştur. İlk mektebi bitirdikten sonra Hacı Bekir Medresesinde sarf, nahiv, mantık, mülteka ve halebi okumuştur. Samsun şer'iyye mahkemesi kâtibliği ile Kavak Nahiyesi niyabetinde bulunduktan sonra Nisan 1318'de Hopa Kazası naibi olmuştur. Fakat hakkında vaki' şikâyet üzerine buradan alınıp bir yıl sonra Kangal Kazasına naib tayin edilmiştir. Temmuz 1323'de Araç, Ağustos 1324'de Osmaniye, Mayıs 1327'de Kandıra, Azdavay nahiyesi niyabetine tenzil edilmiştir.

H. 1322'de uhdesine İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği tevcih olunmuştur. (Sicil defteri, c. 4, sh: 219/3)

MEHMET NAİM EFENDİ (Ergirili)

Zeynel Paşa sülâlesinden Ali, diğer adı ile Ali-şâh Bey'in oğlu olup 1258 (1842) senesinde Ergiriye bağlı Libhova kasabasında doğmuştur. Kasabadaki medresede bir müddet okumuş ve akabinde İstanbul'a gelip Gürcü Sabit, Şevket ve Abdülkerîm Efendilerden sarf, nahiv, mantık ve kelâm, Şevket ve Abdülkerîm Efendilerden sarf, nahiv, mantık ve kelâm ilimlerini okumuştur. Türkçeyi bilir, ana dili olan arnavutçadan gayri arapça, farsça, rumca ve islâvca da bilirdi.

Safer 1281 (Temmuz 1864) senesinde ilk olarak İstanbul Bâb Mahkemesine kâtip tayin edilmiştir. Daha sonraları ise bir çok kazalarda mahkeme kâtip ve başkâtipliğinde bulunmuştur. Nisan 1288 (1872) tarihinde ise Bosna Vilâyeti dahilinde Akça Kazası naibi olmuştur. Mayıs 1291'de ayrılıp İştanbul'a gelmiş ve Haziran 1292 (1876)'da Girid Vilâyetine bağlı İsfakiye Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Mart 1294'de ayrılmış ve Eylül 1296'dan Eylül 1298'e kadar İştip, Teşrinievvel 1299'dan Eylül 1301'e kadar Kalkandelen, Haziran 1302'den Mart 1303'e kadar Pirlepe, Temmuz 1303'den Temmuz 1305'e kadar Gevgili, Şubat 1306'dan Kânunisani 1308'e kadar Delvina, Teşrinievvel 1309'dan Eylül 1311'e kadar Margiliç, Mart

1313'den Teşrinisani 1317'ye kadar Resmo, Mart 1320'den Mayıs 1322' ye kadar Lâzistan, Temmuz 1322'den Eylül 1324'e kadar Perenpe niyabetlerinde istihdam edilmiştir.

Yaşı nizamî haddi aştığından 1325 (1909)'de tekaüdiyesi icra olunmak üzere kadro haricine çıkarılmıştır. (Sicil Defteri, c. 1, sh: 300)

MEHMET NAİM EFENDİ (Ergirili)

Cangurzâde Mehmet Kâbil Efendi'nin oğlu olup 1275 (1859) senesinde Yanya'nın Ergiri kasabasının Münalât mahallesinde doğmuştur. İlk bilgileri aldıktan sonra Ergiri Medresesinde, akabinde de İstanbul da Fatih Camii dersiâmlarından Nevrokoplu Mahmut Efendi'den okumuş ve 1296 tarihinde imtihanla Muallimhane-i Nüvvab'a girmiştir. Burayı da bitirmiş ve niyabete hak kazanmıştır. Türkçe, arapça, arnavutça ve rumca bilirdi.

1297 (1881)'de Üsküp Sancağı Şer'iyye mahkemesi başkâtipliğine tayin olunmuş ve 1299 (1883)'da Drama Sancağı naibi olmuştur. Nisan 1302 (1886)'de Drama'dan ayrılmış ve bu tarihten Temmuz 1304 (1888)'e kadar Leskovik Sancağı niyabetinde bulunmuş ki bu sancak bu arada Elbasan Kasabasına nakledilmiştir. Elbasan'da iki yıl kalmış ve Kânunievvel 1308 (1892)'den Kânunievvel 1310 (1894)'a kadar Berat Sancağı, Temmuz 1313'den Haziran 1314'e kadar Limni Sancağı, Mart 1318'den Mart 1320 (1904) ye kadar Köriçe Sancağı, Haziran 1323'den Haziran 1325'e kadar Gelibolu Livası niyabetlerinde bulunmuştur.

Gelibolu'da iken Eylül 1323'den Haziran 1324'e kadar liva mutasarrıf vekâletinde bulunmuştur. Limni niyabetinde iken uhdasında İbtidai Dahil Bursa müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur. Cemazielevvel 1321'de İzmir payesine terfi' olunmuştur.

İkinci sınıf niyabete terfi' ettiğinden Kânunievvel 1325 (1909) tarihinde Adana Vilâyeti merkez niyabetine tayin olunmuştur. Teşrinisanî 1327 (1911)'de hizmet müddetinin bitmesi üzerine Adana'dan ayrılmıştır. (Sicil defteri, c. 1, sh: 394, dosya nu: 823)

MEHMET NAİM EFENDİ (Ergirili)

Cano Ahmet Reis Efendi'nin oğlu olup 1283 (1867) senesinde Yanya'nın Ergiri kasabasında doğmuştur. İbtidai ve Rüştiyeyi bitirdikten sonra İskendol Medresesinde sarf ve nahiv ilimlerini okumuştur. Akabinde İstanbul'a gelip Fatih dersiâmlarından Gümülçineli Ali Rıza

Efendi'nin ders halkasında bulunarak icazet almıştır. Mekteb-i Nüvvaba girmiş ve tahsili şart olan ilimleri bitirip Cemazielaher 1317'de şehadetname almıştır.

Mekteb-i Nüvvab'ı bitirdikten sonra Teşrinievvel 1315 (1899) tarihinde Yanya'ya bağlı Koniçe Kazası naibi olmuştur. İki yıl sonra hizmet müddetini bitirip ayrılmış ve Ağustos 1318'den Ağustos 1320'ye kadar Kuşadası, Eylül 1321'den Mayıs 1324'e kadar Lonkoza, Ağustos 1324'den Mart 1326'ya kadar Sivrihisar, bu tarihten Kânunievvel 1327'ye kadar Kalecik Kazaları niyabetlerinde bulunmuştur. Bu tarihten sonra terfi' ettiğinden Temmuz 1328 (1912) tarihinde Çamlık Livası niyabetine tayin edilmiştir. Harp hali dolayısıyle İstanbul'a gelmiş ve Şubat 1328'den itibaren maaşını yarım olarak almıştır. Ağustos 1329 (1913) tarihinde Tire Kazası kadısı olmuştur .Fakat akabinde becayiş suretiyle Edremit Kazası kadısı olmuştur. Şubat 1330'da ise azlen ayrılmıştır. Ağustos 1331 (1915) tarihinde ise Halilü'r-rahman Kazası kadısı tayin edilmiş ve işgal olunan mahallerin memurları hakkındaki karara istinaden Nisan 1335 (1919)'den itibaren maaşı yarım olarak ödenmiştir. 1335 (1919) senesinin Temmuz başında ise Uşak Kazası kadısı olmuştur. Vazife mahallini terk ettiğinden 9 Kânunisani 1337 (1921)'de müsta'fi sayılmıştır. (Sicil defteri, c. 1, sh: 277)

MEHMET NAKŞİ EFENDİ (Beratlı)

Berat müftülüğü yapmış bulunan Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1263 (1847) senesinde Berat'ta doğmuştur. Mektep hocası Salih Efendi'den okumaya başlamış ve akabinde Bağdatlı Feyzullah Efendi ile Elbistanlı Yemlihâzâde Mustafa Kâmil Efendi'den arapça okumuştur. Babası Berat müftüsü Ahmet Efendi'den de tefsir, feraiz okumuştur.

Babasının vefatı üzerine Berat Müftüsü olmuş ve 1318 (1902) tarihlerinde aynı yerde müftü bulunuyordu. (Dosya nu: 5045)

MEHMET NÂSIH EFENDİ (Süleymaniyeli)

Mahmud Efendi'nin oğlu olup 1259 (1843) senesinde Süleymaniye'nin Karadağ köyünde doğmuştur. Bağdat'ta ilk mektebe başlamış, sonra hükümet konağı civarında bulunan Süleymaniye Medresesine kaydolup on dört sene kadar tahsilde bulunmuştur.

Bağdatta Sanayi' Mektebi arapça ve farsça muallimi iken Şubat 1297 (1881) tarihinde imtihanla naib olmuş ve Bağdat'a bağlı Katar Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Temmuz 1300'de ayrılmış ve Ağustos 1302'den Temmuz 1304'e kadar Of, Ağustos 1305'den Şubat 1307'ye

kadar Bâb-ı Cübûl, Eylül 1308'den Kânunevvel 1310'a kadar Selt, Kânunievvel 1310'dan Temmuz 1312'ye kadar Saft, (Bu arada Maraş Mevleviyetini bir yıl ihraz etmiştir.), Haziran 1314'den Nisan 1317'ye kadar Antalya, Mayıs 1318'den Mayıs 1320'ye kadar Malatya, aynı tarihten Ağustos 1324 (1908)'e kadar Sakız Niyabetinde bulunmuştur.

Cemazielâher 1305'de uhdesine İzmir, Rebiulevvel 1314'de Bilâd-ı Devriye'den Maraş Mevleviyeti ve Muharrem 1325'de Mahraç pâyesi tevcih olunmuştur.

Kasım 1325 (1209) tariihnde yaşı nizamî haddi aştığından tekaüde sevk edilmiştir. **(Dosya nu: 1464; sicil defteri, c. 1, sh: 302)**

MEHMET NAZİF EFENDİ (Aksekili)

Eski naiblerden Abdullah el-Hadî Efendi'nin oğlu h. 1267 senesinde Akseki Kazasının Görene köyünde doğmuştur. Hususî surette ve mantık, fıkıh, feraiz, tefsîr ve hadîs tahsil etmiştir.

Bir yıl kadar Anadolu kazaskerliği vekayi' kaleminde bulunmuş ve babasının niyabeti sebebiyle mahkeme katibliklerinde bulunmuştur. Nisan 1286'da (1870'de) Bosna vilâyetine bağlı Furuye, Kânunisanî 1288'de Surî, Kânunisanî 1291'de Tuna iVlâyetine bağlı Babadağı, Şubat 1293'de Çorum, Mayıs 1297'de Bilecik, Mayıs 1299'da Adapazarı, Nisan 1302'de Köprülü, Ağustos 1305'de Karahisar-ı Şarkî, Kânunievvel 1306'da Tarsus, Kânunievvel 1310'da ikinci defa olarak Çorum, Eylül 1314'de Antep, Eylül 1316'da Çankırı, Eylül 1317'den naklen Kırşehir, Eylül 1320'de Burdur, Eylül 1322'de naklen Urfa livaları niyebetlerine tayin olunmuştur.

Safer 1293'de uhdasine İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği tevcih olunmuş ve Cemazielâher 1298'de İbtidaî Dahil'e, Rebiulaher 1302'de Haraket-i Dahil'e terfi' etmiştir. Şaban 1305'de İzmir, Şaban 1313'de Edirne pâyeleri tevcih olunmuştur. Rebiulaher 1313'de dördüncü rütbeden Mecîdî ve Rebiulaher 1315'de üçüncü rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

Kânunievvel 1323 (1907)'de Urfa'dan azl edilmiş ve Kânunievvel 1325'de Yozgat livası niyabetine tayin edilmiştir. Haziran 1326 (1910)'da azl edilmiştir. Kânunisanî 1327 (1911)'de Hama Sancağı naibi olmuş ve Knânunisanî 1329 (1913)'da Karahisar-ı Sahip (Afyon) livası kadılığına tayin edilmiştir. Mart 1330 (1914)'da tekaüde sevki ile yerine başkası tayin edilmiştir. **(Sicil defteri, c. 1, sh: 51/52, 1329 tarihli kadı ve naib defteri. Dosya nu: 1158)**

MEHMET NAZİF EFENDİ (Çorumlu)

Bezzâz esnafından Enbiyâ oğlu Hüseyin Ağa'nın oğlu olup Mart 1262 (1846) tarihinde Çorum'un Cami-i Kebîr mahallesinde doğmuştur, Çorum'da Çırakhoca ilk mektebinde okumaya başlamış, Cami-i Kebîr dâiresinden dersiâm Hacı Recepzâde Osman Efendi'den tederrüs ile Mayıs 1297 (1881) tarihinde ulûm-i âliye, Teşrinisanî 1301 (1885)'de de Kayseri ulemâsından Hacı Derviş Efendi'den feraiz icazetnâmesi almıştır.

Nisan 1299 (1883) tarihinde Çorum'da Cami-i Kebîr'in ikinci imamlığı uhdesine yevmî 80 kuruş ücretle tevdi' olunmuş ve ders okutmaya başlamıştır. Fahrî olarak yürüttüğü müderrisliğe Nisan 1326 (1910).da 150 kuruş maaşla resmen müderris tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1331 (1915) tarihlerinde aynı yerde müderris ve imam bulunuyordu. 1327 (1911)'ye kadar iki defa icazet vermiştir. **(Dosya nu: 3802)**

MEHMET NAZİF EFENDİ (Debre-i Balâlı)

Debre-i Balâ ulemâsından Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1283 h. senesinde Debre-i Balâ kazasının Dervîş Mustafa Mahallesinde doğmuştur. İlk mektebi bitirdikten sonra Tekke Medresesinde Süleyman Efendi'den sarf ve nahiv okumuştur. 1303 (1887)'de İstanbul'a gelip Çarşamba'da Valide Sultan Medresesinde ikametle Fatih dersiâmlarından Hezargradlı Hacı Hafız Osman Hilmi Efendi'den okumaya başlamıştır. Dinî ve arabî ilimleri tahsille Cemazielaher 1316'da icazet almıştır. 1303 (1887)'de Drâü'l-Muallimîn-i İbtidâî kısmına girmiş ve 1305 (1889)'de ilk mekteb muallimi şehadetnâmesi almıştır. H. 1314'de talebe sıfatıyle imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve dört sene devamla h. 1318'de (Teşrinisanî 1316/1900) bu mektebten üçüncü sınıf niyabet ehliyetnâmesi almıştır.

Temmuz 1317'de Terme Kazası naibi olmuştur. Eylül 1319'da Tikveş, Nisan 1322'de Genç Sancağı, Kânunisanî 1325'de Antalya Sancağı niyabetlerine tayin edilmiştir. Eylül 1328'de İşkodra Vilâyeti merkez kadılığına tayin edilmiş ve Eylül 1329'da ayrılmıştır. Şubat 1329'da ise Diyarbakır merkez kadısı olmuştur. Burada fazla hizmet görememiş ve 3 Nisan 1330 (1914)'da vefatı ile kadılık inhilâl etmiştir. **(Dosya nu: 2023, sicil defteri, c. 3, sh: 213)**

MEHMET NÂZIM EFENDİ (Giresunlu)

Ziraatle uğraşan Gerç Osmanzâdelerden Hacı Ali Ağa'nın oğlu

olup 1260 (1844) senesinde Giresun'un Düz köyünde doğmuştur. Köyündeki mektebte Kur'an-ı Kerîm, sarf ve nahiv okumuş ve 1281 (1865) senesinde İstanbul'a gelip Süleymaniye Dârü'l-Hadîsine kaydolup Giresunlu Hasan Tahsîn Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. 1296 (1880) senesinde icazet almış ve bir yıl sonra Süleymaniye Camiinde derse çıkmıştır. 1310 (1894)'da talebelerine icazet vermiştir. İlmiye maaşı uhdesinde kalmak şartıyle İkinci Ordu Nizamiye 9. Alay müftülüğüne 1311 (1895) tarihinde tayin olunmuştur.

Yunan, Hicaz ve liyakat madalyaları ile üçüncü rütbeden Osmanlı ve Mecîdî nişanlarını da ihraz etmiştir.

Süleymaniye dersiamlığında bulunurken 1 Temmuz 1334 (1918) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 2526)

MEHMET NAZMİ EFENDİ (Kızanlıklı)

Müezzinzâdelerden Halil Efendi'nin oğlu olup Ramazan 1262 (Eylül 1846) tarihinde Kızanlık kasabasının Musalli mahallesinde doğmuştur. Sıbyan mektebinde beş sene okuduktan sonra sülûs yazısı icazati almıştır. Kızanlıkta bulunan Çukur Medreseye girmiş, sarf ve nahiv okumuştur. Sonradan Za'ra-i Atik kasabasına gitmiş, burada bulunan Gülcü Medresesine kaydolup yedi sene ders görmüştür. Buradan da Uzunca-abad Hasköy'de bulunan Gülcü Medresesine dahil olmuştur. Üç dört yıl sonra tahsilini ikmal için İstanbul'a gelmiştir. Fatih Bahr-i Siyah Ayak-Kurşunlu Medresesine dehaletle dersiâmdan Şumnulu Ahmet Efendi'den okumaya başlamıştır. Mantık ve usûl tahsil etmiş, icazeti esnasında Muharrem 1283 (Haziran 1866) tarihinde bir adet mürasele ile altı sene kadar Mahfel-i Şer'iyyat Katibliğinde bulunmuştur. İcazet alacağı sırada Prizren Vilâyeti hakimler müfettişliği maiyyetine terfian tayini ile icazetten mahrum kalmıştır.

Niyabet imtihanı kazanarak Temmuz 1291 (1875) senesinde Bosna'ya bağlı Gradçanice Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Eylül 1292'de Orhaniye, Eylül 1296'da Merciûn, Nisan 1298'de Cide, Teşrinievvel 1300'de Bigadiç, Temmuz 1303'de Şile, Mart 1306'da Ayancık, Ağustos 1308'de Sarışaban ve Nisan 1311'de Ahtapoli Kazaları niyabetlerine tayin olunmuştur.

Zilkade 1296'da uhdesine İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği tevcîh olunmuş ve Rebiulaher 1300'de Hareket-i Hariç'e ve Şevval 1316'da Hareket-i Dahil'e terfi' etmiştir.

Ağustos 1312'de Ilgın, Ağustos 1313'de Karapınar, Haziran 1315'-

de Bor, Teşrinisani 1316'da ikinci defa olarak Karapınar, Haziran 1319'da Boyabad ve Eylül 1322 (1906)'de Kandıra Kazaları niyabetlerine tayin olunmuştur. Kandıra naibi iken 21 Kânunievvel 1322 (1906) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3321)**

MEHMET NECATİ EFENDİ (Diyarbakırlı)

Salih Efendi'nin oğlu olup 1277 (1861) tarihinde Diyarbakır'da doğmuştur. İlk önce memleketinde tahsile başlamış, bir miktar arapça ve farsça okuduktan sonra Kilis'e gidip orada bulunan **Hoca Abdullah Efendi Medresesine** kaydolup mantık ve meani okumuştur. Akabinde Antakya'ya gidip orada da **Zincirli Medresesinde** ilm-i kelâm tahsil etmiştir. Buradan İstanbul'a gelmiş Fatih'te Bahr-i Sefit Tetimme-i Sanî'de ikametle Dramalı Hacı İsmail Hakkı Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. Hocasından h. 1318'de icazet almıştır.

İcazetini müteakip Mayıs 1317 (1901) tarihinde Kal'a-yi Sultaniye (Çanakkale) içinde bulunan **Fatih Medresesi** müderrisliğine 150 kuruş maaşla tayin edilmiştir. 1318 senesi başında İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği ruûsuna nail olmuştur. 1325 (1909)'da maaşı 250 ve 1332 (1916) tarihinde de 350 kuruş olmuştur. Çanakkale'de **Fatih Medresesi** müderrisi iken 31 Ağustos 1336 (1920) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3002)**

MEHMET NECATİ EFENDİ (Hadımlı)

Ulemâdan Abdurrahman Efendi'nin oğlu olup 1296 (1880) tarihinde Hadım kazasının Taş-pınar köyünde doğmuştur. İlk mektebten sonra rüştiyeyi de bitirmiş ve medreseye girmiştir. H. 1321 (m. 1903) senesinde Hadım Müftüsü Abdurrahman Efendi'den icazet almıştır.

Ağustoc 1324 (1908)'de Konya merkez şer'iyye mahkemesinde mülâzemeten vazifeye başlamış ve dört ay sonra aynı mahkemenin zabıt kâtibi olmuştur. Şubat 1325'de ayrılmış ve Mekteb-i Kuzâtta imtihanın icrası ile Ağustos 1326 (1910)'da Koçhisar Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Temmuz 1328'de hizmet müddetinin bitmesi üzerine Koçhisar'dan ayrılmıştır. Temmuz 1329 (1913) tarihinde Karaisali Kazası kadısı olmuştur. Buradan ayrıldıktan sonra Ağustos 1331 (1915) tarihinde Suriye'ye bağlı Selt kazası kadılığına tayin edilmiştir. **(Sicil defteri, c. 2, sh: 190)**

MEHMET NECİB EFENDİ (Divriğili)

Divriği müftüsü ve ulemâsından Hafız Ali Zühtü Efendi'nin oğlu

olup 1255 (1839) tarihinde Divriği kasabasında doğmuştur. İlk bilgileri tahsile Kur'an-ı Kerîmi hıfz etmiş ve Hafız Hasan Paşa Medresesinde müderris bulunan Babası Ali Zühtü Efendi'den arabî ilmlerin yanında mantık, meanî, ilm-i fıkıh, feraiz, usûl-u hadîs ve ilm-i tefsîr okumuştur. Okunması şart olan ilimleri bitirerek babasından icazet almıştır. İlk olarak babasının yanında müsevvitliğe başlamış ve Mayıs 1313 (1897)'de Meşihat'ın menşuru ile Divriği müftülüğüne tayin olunmuştur. Temmuz 1330 (1914) tarihinde ise buradan tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 2329)

MEHMET NECİB EFENDİ (Ergirli)

Ebu Bekir Efendizâde nüvvabtan Hüseyin Efendi'nin oğlu olup h. 1251 (1815) tarihinde Ergiri'nin Palurdoz köyünde doğmuştur. İlk bilgileri tahsilinden sonra Ergiri medresesinde tedrîs ile meşgul olan Zeynelabidin, Ca'fer-i Sadık ve Yunus Zühtü Efendilerden sıra ile sarf, nahiv, fıkıh, feraiz, mantık fenlarini tahsille 1276 tarihinde İstanbul'a gelmiştir. Muallimhane-i Nüvvab'a imtihanla kabul olunmuştur. Sabahleyin Fatih Camiinde dersiâmdan, sonradan Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azası olan Trabzonlu Süleyman Vehbî Efendi'den nahiv ve mantık, öğleyin Muallimhane-i Nüvvab'ta fıkıh, ilm-i sâk, feraiz, ikindide ve ta'til günlerinde de dersiâm hocalardan İzzet Efendi, Torbalı Hoca, Hafız Nasûh Efendi ve Lâz Hasan Efendi adlı hocalardan da usul-u fıkıh, mantık ve bir takım şerh ve risaleleri okumuştur. Recep 1278 tarihinde Muallimhane-i Nüvvab'tan mezun olmuştur.

İlk olarak h. 1279'da Terkos Kazası naibi olmuş ve akabinde Petriç, Gönen, Sultanhisar kazalarında bulunmuş ve Şubat 1284'de (m. 1867'de) Urla Kazası naibi olmuştur. İki yıl hizmetten sonra ayrılmış ve sıra ile Şile, Tuna'da Rahova, Ayvalık, İskeçe, Menlik, Nevrokop, Mulva, Çeşme, ve Ahi-Çelebi Kazaları niyabetlerinde bulunmuştur. Mart 1316 (1900) tarihinde Loros Kazası naibi olmuşsa da çok geçmeden 12 Kânunisanî 1316 (25 Ocak 1901)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 194)

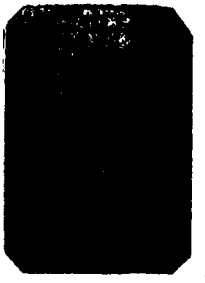

MEHMET NECİB EFENDİ (Sivaslı)

Kuvukçuzâde Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1280 (1864) senesinde Sıvas'ta doğmuştur. Sibyan mektebini bitirdikten sonra rüştiyeye girmiş ve Temmuz 1298 (1882)'de mezun olmuştur. Rüştiyeyi bitirdikten sonra bir müddet Şemsiyye Medresesinde arapça okumuş ve İstanbul'a gelerek

medreseye girmiştir. 1309 (1893)'da icazetname almıştır. 1316 (1900)'da Bayezit dersiamı olarak derse çıkmıştır. «Esbab-ı Saadet», «İrşad», «Kitabu'l-Hac» ve «Kenzu'l-Feraid fi Mesaili'l-Akaid» adlarında basılmış eserleri vardır.

Nisan 1300 (1884)'de Sivas vilâyeti A'şar nezareti tahrirat mukayyitliğine tayin edilmiştir. Mayıs 1302'de bu vazifenin kaldırılmasından dolayı açıkta kalmışsa da aynı tarihte A'şar kâtibliği refakatine nakledilmiştir. Mart 1303'e kadar hizmette bulunmuş ve ayrılmıştır. Kânunievvel 1311 (1895)'de Dersaadet Mahkeme-i Temyîz Hukuk kalemine memur olmuştur. Teşrinisanî 1313 (1897)'de Beşiktaş rüştiyesi inşâ muallimliğine tayin edilmiştir. Teşrinisanî 1324 (1908)'de dersiâmlığı yanında aynı mektebin imlâ muallimliği Türkçe kıraat muallimliğine çevrilmiştir. Teşrinievvel 1325 (1909) da Mercan İ'dadisi (lisesi) arapça muallimliğine nakledilmiştir. Teşrinievvel 1329 (1913)'da dersi Ulum-i Diniye muallimliğine çevrilmiştir. Eylül 1333 (1917) tarihinde ise Sahn Medresesi Tefsîr müderrisliği de uhdesine tevdi' olunmuştur. Teşrinievvel 1334 (1918) tarihinde ise Medrese-i Süleymaniye Müdürlüğüne tayin olunmuştur. Eylül 1335 (1919)'de de Vefa Sultanisi muallimliğine nakledilmiştir.

Şevval 1311 (1893) tarihinde uhdesine tevcih olan İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği ruûsu, Rebiulevvel 1317'de İstanbul'a tehville Safer 1324'de Haraket-i Hariç İstanbul müderrisliğine terfi' etmiştir.

Zilka'de 1337 tarihinde Medresetü'l-İrşad Vaizîn şubesi ikinci sınıf tefsîr muallimliğine tayin olunmuş ve Süleymaniye Medresesi müdürü bulunmasından dolayı Teşrinievvel 1336 (1920) tarihinden itibaren de Vefâ Lisesindeki muallimliğine son verilmiştir.

5 Teşrinievvel 1338 (1922) tarihinde Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye azalığına tayin olunmuştur. Meşihat kadrosunun tasfiyesi ve medreselerin kapanması üzerine açıkta kalmış ve 6 Kânunievvel 1929 tarihinde vefat etmiştir. (Sicil defteri, c. 7, sh: 133, dosya nu: 3615)

MEHMET NECMEDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Sadât-ı Kiram-ı Hüseyniye ve Kevakibî sülâlesinden Seyyit Mehmet Emîn Efendi'nin oğlu olup 1261 (1845) senesinde İstanbul'da doğmuştur. Üsküdar'da Çınar mahallesi sibyan mektebinde ilk bilgileri tahsilden sonra rüştiyeye girmiştir. Babasının taşraya gitmesinden dolayı rüştiyeden şehadetnâme alamamıştır. Babasının vefatı üzerine İstanbul'a gelerek Fatih ve Şehzâde Camilerinde akaid'e kadar Mekke payelilerinden Lâz Hasan Efendi'den okumuştur. Hocasının Mek-

ke-i Mükerremede bulunan Mahmudiye Medresesi müderrisliğine tayini ile icazet alamamıştır. Sonradan kaynpederi Seyfeddin Efendiden tefsîr ve sair ilimleri tahsil etmiştir.

Nisan 1279 (1863) senesinde ruûs maaşına nail olmuştur. Mahfel-i Şer'iyyatta bulunmuş ve Temmuz 1294 (1878)'de Fetvahane Fetvâ Odasına mülâzemeten tayin edilmiştir. Mart 1295'de Yeniköy naibi ve Kânunisanî 1296'da da Üsküdar naibi olmuştur. Ağustos 1299'da Meclis-i İdare-i Emval-i Eytam azalığına tayin edilmiştir. Kânunievvel 1300 (1884)'de Silivri Kazası naibliğine tayin edilmiş ve Mayıs 1301'de Gelibolu Sancağı naibliğine ve Mayıs 1304'de Ankara Vilâyeti merkez naibliğine terfi' etmiştir. Kânunisanî 1306'da Aydın, Temmuz 1308'de Trabzon, Mayıs 1311'de Bağdat, Şubat 1314'de ikinci defa Ankara vilâyetlerinin merkez naibliğine tayin olunmuştur.

Şevval 1311'de üçüncü rütbeden Osmanlı nişanı ihsan edilmiş, Şevval 1291'de uhdesine tevcîh olunan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu Şevval 1292'de Hareket-i Hariç'e, Zilkade 1297'de Musıla-i Sahn'a, Ramazan 1298'de Hareket-i Altmışlı'ya, Zilkade 1298'de Musıla-i Süleymaniyeye terfi olunmuş ve Rebiulaher 1300'de Mahreç, Muharrem 1305'de Bilad-i Hamse, Zilkade 1309'da Haremeyn ve Ramazan 1314'de İstanbul pâyesi ile taltif olunmuştur.

Mayıs 1318'de ikinci defa olarak Meclis-i İdare-i Emval-i Eytam azası olmuştur. Haziran 1319 (1903)'da ise 3 defa olarak Ankara Vilâyeti merkez niyabetine tayin olunmuştur. Eylül 1320 (1904)'de ise ikinci defa Bağdat Vilâyeti merkez naibi olmuştur.

Ramazan 1325'de terfian Anadolu pâyesi tevcîh olunduğu gibi aynı yılın Şevval'inde birinci rütbeden Mecîdî nişanı da kendisine ihsan edilmiştir.

Teşrinievvel 1324 (1908)'de Bağdat niyabetinden ayrılmış ve Teşrinisanî 1325 (1909)'de tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 1172, sicil defteri, c. 1, sh: 237)**

MEHMET NESÎB EFENDİ (Humuslu)

Şeyh Muhammed Said Efendi'nin oğlu olup 1289 (1873) tarihinde Humus'ta doğmuştur. İlk bilgilerle rüştiyeyi Humus'ta bitirmiş, İstanbul'da hususî muallimden okuduğu gibi bir müddet Dârü't-Ta'lîm'e de devam etmiştir. Sarf, nahiv, mantık, meanî, fıkıh ve hadis okumuştur. Evkaf-ı Hümâyûn Meclisi idaresi reisi bulunan Âtıf Bey'den de okumuş ve Mekteb-i Hukuk-i Şahaneye de devamla mezun olmuştur.

Temmuz 1307 (1891)'de Dersaadet Bidayet Mahkemesi Müdde-i umumî kalemine dahil olmuştur. Bir müddet sonra da Umûr-i Cezaiye kalemine mülâzemeten girmiştir. Teşrinisanî 1311 (1895)'de Dersaadet Bidâyet Mahkemesi ikinci hukuk dairesi zabıt kâtibi olmuştur. Haziran 1316 (1900)'da Çanakkale Bidâyet Mahkemesi Müdde-i Umumî muavini tayin edilmiştir. Mart 1319 (1903)'da ise Çatalça Bidâyet Mahkemesi ceza reisi olmuştur. Nisan 1321 (1905)'de ise Dersaadet Bidayet Mahkemesi Müddeiumumî muavini, Mart 1323 (1907)'de aynı mahkemenin aza mülâzimliğine tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1326 (1910)'da İsti'naf Mahkemesi aza mülâzimi, Ağustos 1327 (1911)'de Dersaadet İkinci Ticaret Mahkemesi azası, Kânunisanî 1330 (1914)'da Bidayet Mahkemesi azası olmuştur.

Teşrinisanî 1331 (1915) tarihinde Dârü'l-Fünûn Hukuk Medresesi (Fakültesi) Medenî Hukuk müderrisi (profesörü) tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1334 (1918)'de ise Dârü'l-Fünûn Usûl-u Fıkıh müderrisliğine tayin olunmuştur.

Ehliyetine mebnî Cemazielevvel 1320'de uhdesine İzmir pâyesi tevcih olunmuştur. Şaban 1324'de Edirne pâyesine terfi' etmiştir.

Teşrinievvel 1325 (1909)'da Beyazit dersiâmı olarak kürsüye çıkmış ve dört yüz kuruş maaşa nail olmuştur.

Teşrinisanî 1330 (1914) tarihinden itibaren Medaris-i Aliye 3. ve 4. sınıfları Edebiyat-i Arabiye ve, bilâhare Usul-u Fıkıh müderrisliğine tayin olunmuştur. Eylül 1333 (1917) tarihinde ise Medrese-i Süleymaniye Usûl-u Fıkıh müderrisliğine nakledilmiştir.

Zeynelabidinzâde Seyit M. Nesîb Efendi, Hikmet-i Tabiiyeden «Me'kûlât-ı Aşere» menzumesine bir şerh yapmışsa da basılmamıştır. Yalnız «Mecelleye» yapılan hücumlara cevap mahiyetinde olmak üzere «Dârü'l-Hikme» yayınlarından olan «Fıkh-ı Hanefî'nin Esasatı, Kıyas ve Dine Müteallik Mesail» adlı bir eseri (Şehzade Evkaf-ı İslâmiye Matbaası, 1339/1337-1921) vardır.

3 Kânunisanî 1335 (1919) tarihinde Medrese-i Süleymaniye müderrisliğinden naklen Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye azalığına tayin olunmuştur. (1) 31 Teşrisanî 1338 (1922) tarihinde ise mezkûr azalıktan ayrılmıştır.

Medarisin ilgâsı ile açıkta kalmış ve 4 Mart 1930 tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3411, sicil defteri, c. 7, sh: 138)

---

(1) 1 numaralı vesikaya bakınız.

MEHMET NEŞ'ET EFENDİ (İstanbullu)

Kırımizâde Ahmet Reşit Efendi'nin oğludur. Babası Anadolu Kazaskerliği pâyesini haiz idi. Onun babası Kırımlı Mehmet Efendi, Bahçesaray müftüsü iken Katerina (Katrin) zamanındaki istilâda İstanbul'a hicret etmiştir. Kilâr-ı Hassa-i Şahane Hocalığına tayin olunmuştur. Onun babası ulemânın meşhurlarından Murat Hasıl Efendi, onun babası da Bahçesaray müftüsü İslâm Efendi idi. Onun babası da Bahçesaray Kadısı Murat Kadı Efendidir. Mehmet Neş'et Efendi'nin annesinin babası da Bilâd-ı Hamse mevalisinden ve Fatih Camii dersiâmlarından Leblebicizâde Said Efendi, Hz. Hüseyin'in sülâlesinden olup, uhdesinde bulunan seyyitlik vazifesi, vefatıyla annesi Cemile Hanım'a, onun vefatı ile de kendilerine intikal etmiştir. Böylece ismi «defter-i sadât» a kaydolmuştur.

1261 senesi Cemazielevvel'inin ikinci Cuma' günü (10 Mayıs 1845) İstanbul'da Fatih'te Pirinççi Sinan Sahallesinde babasının konağında doğmuştur.

Babasının cinayet meselelerine dair fıkıh kitablarından topladığı ve cem'e ettiği «Mecmua-i Kırımî» yi 1288'de imtiyazı kendisine ait olmak üzere ruhsatla bastırılmıştır. Eser, 16+301 sayfadır. Vezirhanı içinde Divitçiyan Tatyos Matbaasında Ramazan 1288'de basılmıştır.

Şaban 1276'da bir adet İstanbul müderrisliği ruûsuna nail olmuştur. Bu ruûs İbtidaî Hariç Hayrî Bey medresesi müderrisliği idi. Şevval 1281'de Hareket-i Hariç rütbesinde Şeyhü'l-Harem Medresesi müderrisliği, Şevval 1282'de İbtidaî Hariç rütbesinde Kazasker Muhtar Efendi medresesi müderrisliği, Rebiulaher 1287'de Musıla-i Sahn rütbesinde Yarhisar Medresesi müderrisliği, Zilkade 1288'de Sahn, Recep 1289'da İbtidaî Altmışlı Ulâ Salim Efendi medresesi, Recep 1290'da Hareket-i Altmışlı Ulâ Hüsrev Kethudâ medresesi, Şevval 1292'de Musıla-i Süleymaniye Hekimbaşı medresesi, Zilkade 1294'de Hamise-i Süleymaniye medresesi müderrisliği tevcih olunmuştur.

Mahmutpaşa mahkemesinde ve Rumelikazaskerliğinde bulunduktan sonra Kânunievvel 1287'de Kasımpaşa naibi olmuştur. Mayıs 1289'da Ahî Çelebi ve Teşrinievvel 1292'de Çatalça naibliğine tayin edilmiştir. Nisan 1296'da Çatalça'dan ayrılmış ve Ağustos 1301'den Temmuz 1302'ye kadar Halep mevleviyetini bir yıl ihraz etmiştir. Şubat 1305'de arpalık maaşına nail olmuş ve niyabetten ayrıldıktan sonra davâ vekilliğinde bulunmuştur.

1 Kanunievvel 1322 (1906) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3454, sicil defteri, c. 1, sh: 135)

«Malûmat» Mecmuası. C. 2, sayı: 39, sh: 844'de resim, sh: 851'de haltercemesi vardır. (Malûmat, 23 Mayıs 1312/1896)

MEHMET NEŞ'ET EFENDİ (İstanbullu)

Mevalîden sabık İstanbul Kadılığı vekayi' kâtibi Hafız İbrahim Edhem Efendi'nin oğlu olup 1264 h. (m. 1848) senesinde İstanbul'da Zeyrek yakınında Kasap Demirhan mahallesinde doğmuştur. Unkapanı yakınlarında Araplar Mektebi'nde Kur'ân-ı Kerîm'i öğrenip on üç yaşında iken Şehzâde rüştiyesine girmiştir. 1282'de şehadetname almıştır.

1284'de yirmi yaşında iken İstanbul Bâb Mahkemesi kâtibliğine tayin olunmuştur. On beş sene hizmetten sonra son olarak Kastamonu Merkez niyabetinde iken vefat eden Tahir Efendi'nin Siroz niyabetinde de maiyetinde bulunmuştur. Mart 1300 (1884)'de İşkodra'ya bağlı Zadrime-Leş kazası niyabetine tayin edilmiştir. Daha sonra ise sıra ile İstarve, Radvişte, Sofulu, Pazarköy, Dimetoka, Cisr-Ergene, ve Kartal niyabetlerinde bulunmuştur. Şubat 1319 (1903)'de de yine bir yıl için Bursa mevleviyetini ihraz etmiştir. Mayıs 1322 (1906) tarihinde ikinci defa olarak Kartal naibi olmuş ve Teşrinievvel 1324 (1908) tarihinde Kartal niyabetinden ayrılmıştır.

Safer 1313 tarihinde uhdesinde bulunan müderrislik Musıla-i Sahn Edirne müderrisliğine terfi etmiş ve hizmetine karşılık Recep 1315'de dördüncü rütbeden Mecidî nişanı ihsan edilmiştir.

Şubat 1325 (1909)'da tekaüde sevk edilmiştir. (Sicil dosyası nu: 10, sicil defteri, c. 1, sh. 338)

MEHMET NEŞ'ET EFENDİ (İstanbullu)

Maliye Hazine-i Celîlesinde esham muhasebe kalemi hulefasından Mustafa Raif Bey'in oğlu olup 1258 (1841) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Fatih Sultan Mehmet Han Camii yakınında Muvakkithane bitişiğinde bulunan Fatih Mektebinde el-Hac Ömer Efendi'den Kur'ân ve bazı risaleleri okumuştur. Kur'ân hıfzı gibi vücûh ve aşereyi de hatmetmiştir. Arabî ilimleri tertîb üzere Fatih Dersiâmlarından Medine-i Münevvere Mahmudiye Medresesi müderrisi Trabzonlu Hasan Sabri Efendi'den tahsille icazet almıştır. Fıkıh ve Meanîyi bu zattan, usûl-i fıkhı Hafız Galip Efendi'den, farsça ve diğer ilimleri de hususî muallimlerden okumuştur. 1288 tarihinde Fatih Camiinde dersiâm olarak kürsüye çıkmış ve 1305'de talebelerine icazet vermiştir.

Hicrî 1279 tarihinde Fatih rüştiye mektebi farsça muallimliğine

250 kuruş maaşla tayin olunmuştur. Sonradan bütün farsça muallimliklerinin kaldırılması üzerine Kaptan İbrahim Paşa rüştiyesi arapça muallim-i sanisi tayin olunmuştur. Buradan da istifası üzerine beş-altı ay açıkta kalmış ve 1287 senesinde tekrar Fatih Rüştiyesi farsça muallimliğine tayin olunmuştur. Teşrinisanî 1293 (1877)'de istifaen ayrılmıştır.

Haziran 1284 tarihinde Fetvahâne Pusula odasına kaydolmuş ve Kanunievvel 1295 (1879)'de altı bin kuruş harcırâh, 900 kuruş Hazineden ve 400 kuruş da Hazine-i Hazret-i Nebeviden olan maaşla Medine-i Münevvere niyabetine tayin olunmuştur. Nisan 1298 (1882)' de İstanbul'a avdetle tekrar Fetvahâne'ye girmiştir. Eylül 1302 (1886)' de Fetvâ Musahhihliğine, Şubat 1305'de musahhihliği terkle Fetvâ ve Maaşât Müvezzi'liğine tayin olunmuştur. Bu vazifenin yanında Mart 1306 (1890)'da Teftiş-i Mesahif-i Şerîfe Meclisi azası olmuştur.

Rebiulâher 1292'de uhdesine tevcîh olunan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği, yüksele yüksele Cemazielaher 1309'da Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' etmiştir. Zilhicce 1310'da da Hamise-i Süleymaniye müderrisliğine yükselmiştir.

Hicrî 1306'da Huzur Dersleri Muhatablığına tayin olunmuştur. Aynı tarihte 4. rütbeden Mecîdî ve Osmanlı nişanları ile taltif olunmuştur.

1305 senesi ortalarında Trablusgarb'da Şeyhü'l-Beled Ali el-Kurkunî veresesi arasındaki emlâkı fasl için fermanla gitmişse de sulhu temin edemeden geri dönmüş ve vereselerden seksen lira harcırâh almıştır.

Vefatına kadar Huzur Derslerinde bulunmuş ve H. 1311'de irtihal-i dâr-ı Bekâ etmiştir. (Sicil dosyası nu: 37)

MEHMET NİMETULLAH EFENDİ (Batumlu)

Hafız Ali Rıza Efendi'nin oğlu olup H. 1296'da Batum'un Livane kasabasında doğmuştur. Şile kasabasının ibtidaî ve rüşdî mekteblerini bitirdikten sonra İstanbul'a gelmiş ve Fatih dersiâmlarından Aydınlı Hafız Hasan Efendi'den yedi sene kadar arapça tahsil etmiştir.

Kânunievvel 1320 (1904)'de İstanbul Bâb mahkemesine katip tayin edilmiş ve iki yıl sonra nahiye niyabetlerine tayin olunmuştur. Teşrinisanî 1326'da Diyadin Kazası naibi olmuştur. Nisan 1329 (1913)'da ayrılmış ve aynı yılın Temmuz'unda Van'da yeni teşkil olunan Ma'muretü'r-Reşat kazası naibi olmuştur. Şubat 1331 (1915)'-

de Yumurtalık kazası naibi oldu. 1335 (1919)'da Ahmet Asaf Efendinin tayini ile ayrılmıştır. (*Sicil defteri, c. 5, sh: 105*)

MEHMET NİYAZİ EFENDİ (Eğridereli)

Mektep muallimi Ahmet Efendi'nin oğlu olup Teşrinievvel 1286'da Eğridere'nin Çandar köyünde doğmuştur. Beş yaşında Eğridere ibtidaî mektebine girmiş ve Teşrinievvel 1301 (1884)'de İstanbul'a gelip Fatih yakınındaki Hafız Ahmet Paşa Medresesine kaydolup Eylül 1317 (1901) tarihine kadar 16 sene devamla Peğinli Mustafa es-Safi Efendi'den icazet almıştır.

Kânunievvel 1320'den itibaren maaşsız 1326 (1920)'ya kadar Çandar medresesi müderrisliğinde bulunmuş ve bu tarihten sonra da yüz kuruş maaşa nail olmuştur. Eylül 1317'de gümüşten ma'mûl bir adet liyakat madalyasına nail olmuştur. (*Dosya nu: 1872*)

MEHMET NİYAZİ EFENDİ (Mudanyalı)

Cami' imamı ve Bidâyet Mahkemesi azası Mehmet Cemal Efendi'nin oğlu olup 1287 senesinde Mudanya'da doğmuştur. İlk mektebi ve Kur'ân hıfzını bitirdikten sonra Haziran 1304'de rüştiyeyi pek iyi derece, Mayıs 1308 (1892)'de İstanbul Dârü'l-Muallimîn-i Rüştiyeyi iyi derece ve aynı mektebin edebiyat kısmını 1309/1311 (1893/1896) tarihleri arasında da iyi derecede mezun olmuştur.

İlk olarak Mudanya rüştiyesi ikinci muallimliğine tayin olunmuştur. Mektebten mezuniyetini müteakip Halep Lisesi Müdür muavinliğine tayin edilmiş ve fakat müdür Ömer Lütfî Bey'in iftirası ile azledilmiştir. Şubat 1316'da Mudanya Rüştiyesi ikinci muallimliğine tayin edilmişse de Eylül 1318'de azl edilmiştir. Önce Erzurum Dârü'l-Muallimîn'i birinci muallimliğine tayin edilmişse de akabinde 1323'de Bursa Dârü'l-Muallimîn müdürlüğüne tayini ile ayrılmıştır. Kânunievvel 1325'de de müdürlükten ayrılmıştır. Sonradan caizü'l-istihdam sayılmıştır.

İnhilâl eden Mudanya müftülüğü için mahallen intihabı ile Temmuz 1335 (1919) tarihinde Mudanya müftüsü olmuştur. 1339 (1923)'da Maarife geçmesi muhtemeldir. (*Sicil dosyası nu: 5298, sicil defteri, c. 7, sh: 86*)

MEHMET NUMAN EFENDİ (İstanbullu)

Fetvâhane-i Ali müsevvitlerinden Kalecikli Mehmet Şükrü Efen-

di'nin oğlu olup 1302'de İstanbul'da doğmuştur. Büyük Ayasofya merkez rüştiyesinde ibtidaî ve rüştî derslerini ikmalden sonra şehadetnâme almıştır. Bayezit Dersiâmlarından Safranbolulu Fehmi Efendi'den «şerh-i akaid» e kadar okumuş ve imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiştir. Temmuz 1327 (1911)'de mezun olup Teşrinievvel 1327'de Mudanya Kazası naibi olmuştur. Kânunievvel 1331 (1915) tarihinde ise naklen Bigâ Kazası kadılığına tayin edilmiştir. (Sicil defteri, c. 5, sh: 114, dosya nu: 1177)

MEHMET NUREDDİN EFENDİ (Amasyalı)

Müderrislerden Nühaszâde el-Hac Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1233 senesinde Amasya'da doğmuştur. İlk önce mahallesindeki Balcı İlk mektebinde okumaya başlamış, sonradan mahallî müfessirlerden «Hacı Sofî» denilen Mehmet Efendi'den sarf okumuştur. 1251'de İstanbul'a gelerek Süleymaniye'de Dökmeci Sanî Medresesine girip Bayezit Camiinde Gerdankıran Ömer Hulûsî Efendi'den okumaya başlayıp icazet almıştır.

1261'de İbtidaî Hariç İstanbul ruûsuna nail olmuştur. 1265'de Fatih Vakıf Odasına kaymakam tayin edilmiş ve 1272'de kaymakamlığın lağvından dolayı ayrılmıştır. Ayrılması üzerine bir yıl bilfiil Trablusgarp mevleviyetini işgal etmiştir. 1275'de Çorum, bir yıl sonra Tokat naibi olmuştur. 1280'de bilfiil Bosna mevleviyetini ihraz etmiştir. 1282'de Erdek ve Bandırma naibliğine tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1283'den Mayıs 1285'e kadar Lofça, Temmuz 1286'dan Teşrinisanî 1287'ye kadar Vidin, Haziran 1293'den Mart 1295'e kadar Amasya niyabetlerinde bulunmuştur. Akabinde Galata niyabetine tayin edilen Mehmet Nureddin Efendi h. 1299'da uhdesine Musul Bilâd-ı Hamse olmak üzere uhdesine Mahraç İzmir pâyesi tevcîh olunmuştur. h. 1309 (1891) da ise 6140 kuruş şehri maaşla Bilâd-ı Hamse'den Şam mevleviyetini zabtetmiştir. (Sicil dosyası nu: 274)

MEHMET NUREDDİN EFENDİ (Cezayirli)

Hz. Peygamber sülâlesinden Fas hükümdârı ve kurucusu es-Seyit İdris Ekber'in hafîdi, Cezayir emîr-i şehiri es-Seyit Abdülkadir'in biraderi Cezayirli seyyit Hüseyin el-Hüsnû Efendi'nin oğlu olup 1255 (1839) senesinde Cezayir'de doğmuştur. Emîr Abdülkadir'in Fransa'ya azimetinde yanında giderek ilk tahsilini Fransa'da yapmıştır. Sonradan Şam'a hicretle Kur'ân-ı hıfza başlamıştır. Burada bulu-

nan Cami-i Emeviye'de İbni Abidîn şeriki «imamü'l-muhaddisîn ve allâmetü'ş-Şam» Attarzâde Şeyh Selîm Efendi'den ve sair ulemâdan dinî ve arab ilimleri 1280'den 1290'a kadar tahsil etmiştir. Ayrıca Cami-i Emeviye'de sekiz sene kadar ders okutmuştur. Suriye vilâyeti maarifinden musaddak 1304 tarihli «Keşfu'l-Esrarı'l-Mahfiyye fî Hamsi'l-Ebyati'r-Remziyye» adlı matbu bir eseri vardır. Ayrıca daha bir çok eseri varsa da müsvedde halinde bulundukları terceme-i halinde musarrafdır. Arapça ve Türkçe okur, konuşur ve yazardı.

Zilhicce 1283'de uhdesine tevcîh olunan İbtidai Hariç Edirne müderrisliği ruûsu Şevval 1289'da Hareket-i Hariç'e, Cemazielaher 1293'de İbtidai Altmışlı'ya, Cemazielaher 1295'de Hareket-i Altmışlı'ya ve Muharrem 1296'da Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

İlk vazifesi fahrî Şam Maarif Meclisi ikinci reisliğidir. Sonradan 1295 (1879)'de Halep Vilâyeti Evkaf Muhasebeciliğinde bulunmuştu. Kânunievvel 1303 (1887)'de bir yıl için Sıvas mevleviyetini ihraz etmiştir. Mart 1304 (1888)'de Hayfa, Temmuz 1306'da Havran, Temmuz 1308'de Lâzkiye, Teşrinisanî 1312 (1896)'da Trablusşam, Mayıs 1317 (1901)'de ikinci defa olarak Trablusşam niyabetlerinde bulunmuştur. Temmuz 1320 (1904)'de bir yıl için Bağdat mevleviyetini ihraz etmiştir. Şubat 1321'de Sinop ve Temmuz 1324'de Musul Merkez naibi olmuştur. Mart 1325 (1909)'de Musul niyabetinden ayrılmıştır.

Temmuz 1326 (1910) tarihinde Nakibu'l-Eşrâf memuru olmuştur.

Trablusşam niyabetinde iken «Hürriyetçiler» e ait bir kısım evrakın Şer'iyye mahkemesi katiblerinden Abdülkadir Efendi'nin evinde bulunmasından dolayı kadının da methaldâr olduğu nazara alınarak bir hafta mevkuf tutulmuş ve sonunda alâkası olmadığı anlaşıldığından tahliye edilmiştir. Sinop niyabetinde iken hizmetinden dolayı üçüncü rütbeden Mecidi nişanı ve Hicaz demiryolu ianesinden dolayı da gümüş madalya almıştır.

Nakibu'l-Eşraf hizmetinde iken 8 Teşrinievvel 1331 (1915) tarihinde vefat etmiştir. (Sicil dosyası nu: 1378)

MEHMET NUREDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Sudûrdan sabık Mahkeme-i Temyiz Birinci Reisi Kastamonulu Ahmet Hilmi Efendi'nin oğlu olup 1273 senesinde (1858) İstanbul'da

doğmuştur. İlk ve ortayı Fatih ve Beylerbeyi rüştiyelerinde tahsil etmiş ve dinî ve arabî ilimleri babasından okumuştur.

Mart 1290 (1874)'de ruûs imtihanına girip kazanmış ve 1296 (1880)'da Fetvâhâneye imtihanla girmiştir. 1303 (1887)'de de Fetvâhâneye müsevvit olmuştur. Bu müsevvitlik hizmetine vefatına kadar devam etmiştir.

Ağustos 1311 (1895)'de bir yıl için Kudûs, Ağustos 1319 (1903)'da da yine bir yıl için Edirne mevleviyetini ihraz etmiştir. 1317'den 1319'a ve 1323'den 1325'e kadar arpalık maaşına nail olmuştur.

Zilhicce 1285'de uhdesine tevcîh olunan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu Muharrem 1290'da Haraket-i Hariç'e, Şevval 1292' de İbtidaî Dahil'e, Rebiulevvel 1294'de Musıla-i Sahn'a, aynı yılın Zilkadesi'nde İbtidaî Altmışlı'ya, Receb 1296'da Hareket-i Altmışlı'ya, Ramazan 1297'de Musıla-i Süleymaniye'ye ve Recep 1302'de Hamise-i Süleymaniyeye terfi' olunmuştur.

Bilâd-ı Hamse pâyelilerinden ve Fetvehâne müsevvitlerinden bulunan Mehmet Nureddin Efendi ayrıca Kamil adını da taşıyordu.

Mehmet Nureddin Kâmil Efendi 19 Mart 1325 (1909)'de vefat etmiştir. (Sicil defteri, c. 1, sh: 153, sicil dosyası, nu: 51, 6 ve 1146)

MEHMET NUREDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Bâb-ı Alî arz odası duâcısı hafız İbrahim Edhem Efendi'nin oğlu olup 1295 (1879) yılında İstanbul'da doğmuştur. İbtidaî ve Rüştî mekteblerini bitirdikten sonra imtihanla dahil olduğu Mekteb-i Nüvvab'tan Ağustos 1324 (1908)'de dördüncü sınıf niyabet ehliyetnâmesi almıştır. Bayezit Camii dersiâmlarından Ayaşlızâde Refik Efendi'den dinî ilimleri tahsille icazet almıştır.

Haziran 1320 (1904)'de 29 yaşında iken Meclis-i İdare-i Emval-i Eytam kâtibliğine tayin olunmuştur. Mektebi bitirmesi üzerine 1326 (1910) tarihinde İstanköy kazası niyabetine tayin olunmuştur.

Uhdesine Rebiulaher 1313'de tevcih olunan İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği ruûsu Rebiulevvel 1316'da İbtidaî Dahil'e, Zilkade 1322' de Sahn'a, Rebiulevvel 1325'de İbtidaî Altmışlı'ya terfi' olunmuştur.

Kânunievvel 1326 (1910)'da istifaen İstanköy niyabetinden ayrılmıştır. (Sicil defteri, c. 3, sh: 192/1)

MEHMET NUREDDİN EFENDİ (Kığılı)

Sarı Kadızâde Halîl Efendi'nin oğlu olup 1282 tarihinde Kığı kasabasında doğmuştur. Rüştiyeyi mezkûr kasabaad bitirmiş. (1303/ 1887), ve 1311 (1895)'de icazet almıştır. İmtihanla Nisan 1312'de

Kığı rüştiyesinde muallimliğe başlamıştır. Ayrıca hat muallimliği de uhdesine verilmiştir. Eylül 1326 (1910) tarihinde de Kığı müftülüğüne geçmiştir. Nisan 1330 (1914) tarihinde müflükten azl edilmiş ve Mart 1336 (1920)'de Kığı kazası müderrisliğine tayin edilmiştir. (Sicil defteri, c. 7, sh: 218, dosya nu: 5384)

MEHMET NURİ EFENDİ (Ahıskalı)

Ahmet Efendi'nin oğlu olup Ahıska'da doğmuştur. Medrese tahsilini bitirdikten sonra ruûs imtihanını kazanarak Mart 1285'de müderris olmuştur. Teşrinievvel 1309 (1893)'da Şifâ-i Şerîf okutmuştur. İlmî rütbesi Hamise-i Süleymaniye'ye kadar yükselmiş ve Fatih Camii dersiâmları arasında hizmet görmüştür. 3 Kânunievvel 1316 (1900) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3566)

MEHMET NURİ EFENDİ (Amasyalı)

Haremeyn pâyelilerinden, ulemâdan Siryanî İsa Ruhi Efendi'nin oğlu olup 1273'de Amasya'da doğmuştur. Sibyan mektebini bitirip İstanbul'a gelmiştir. Bayezit rüştiyesini bitirip Şehzâde Camii dersiâmlarından Hoca İlyas Efendiden sarf ve nahiv okumuştur.

Rebiulevvel 1293'de nail olduğu Sahn Bursa müderrisliği ruûsu Rebiulâher 1294'de İbtidaî Altmışlı'ya, Cemazielaher 1295'de Hareket-i Altmışlı'ya, Cemazielevvel 1300'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfî' olunmuş ve Şevval 1314'de uhdesine Bilâd-ı Devriye'den Antep mevleviyeti tevcîh olunmuştur.

1299'da Amasya Şer'iyye mahkemesi aza mülâzimliğine tayin edilmişse de İstanbul'a gelip Temmuz 1307'de Evkaf-ı Hümayûn Mesarifat-ı Umumiye katibliğine tayin edilmiştir. Nisan 1315'de mülgâ Zir Kazası naibliğine, Mayıs 1216'da Haymana, Kânunisanî 1318'de Safranbolu, Temmuz 1322'de Beypazarı ve Nisan 1326'da Beykoz Kazası niyabetine tayin olunmuştur.

Nisan 1328'de Beykoz'dan ayrılmış ve bir müddet ma'zul kaldıktan sonra Nisan 1329'da Adapazarı Kadısı olmuştur. 31 Mart 1330 (1914) tarihinde ise vefat etmiştir. (Dosya nu: 3324, sicil defteri, c. 5, sh: 6)

MEHMET NURİ EFENDİ (Bağdatlı)

Ulemâdan seyyit Abdüllâtif Efendi'nin oğlu olup 1279 senesinde Bağdat'ta doğmuştur. İlk bilgileri okuduktan sonra Bağdat'ta Fazl Camii Medresesine devamla sabık Bâb naibi müderris Abdülvehhab Efendi'den okumaya başlamıştır. Arabî ve şer'î ilimleri bir

müddet okuduktan sonra Basra'ya hareketle Basra'da bulunan merhûm Müftî Hicazî Abdülvehhab Efendi'nin yanında da ilm-i kelâm tahsil etmiştir. Fıkıh, ilm-i hadisi de ulemâdan Divaniye sabık mebusu Vaizzâde seyyit Mustafa Nurî Efendiden okuyup Recep 1317'de icazetnâma almıştır.

1323'e kadar Simava Kazası camii hitabetinde bulunmuş ve Mart 1323 (1907)'de Sımava Kazası İdare Meclisi azalığına seçilmiştir. Haziran 1326'da kaza kadı vekilliğine, Mayıs 1326 (1910)'da ise isbat-ı ehliyet ederek Sımava Kazası müftüsü olmuştur.

1341 (1925) tarihine kadar Sımava Kazası müftülüğünde bulunmuş ve bu tarihte vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2044)**

MEHMET NURİ EFENDİ (Bergamalı)

Sarı Ömer Efendi'nin oğlu olup 1292 (1876) senesinde Bergama'nın Akçengâr (Akçengel) köyünde doğmuştur. Nahiyesi ise Turanlı'dır. Köyünde ilk tahsili bitirip Bergama sabık müftüsü Ahmet Hulusi Efendi'nin derslerine devamla icazet almış ve akabinde İstanbul'a gelip Bayezit dersiâmlarından Neveşirli Hasan Efendi'den de icazet almıştır. Almış olduğu icazetnameler ve sair evrakı Bergamanın Yunan işgalinde kaybolmuştur.

Eylül 1328 (1912) tarihinde Bayezit dersiâmları arasında kürsüye çıkmış ve 100 kuruş maaş tahsis edilmiştir. Bu tarihte Süleymaniye medresesi ruûs imtihanına girmiş ve kazanmıştır.

Menemen hadisesinde methaldâr görülerek 7 Ocak 1931'den 1 Şubat 1931'e kadar mevkuf kalmış olduğu Kırkağaç kaymakamı Derviş'in ifadesinden anlaşılmaktadır (1). 27 Aralık 1932'de Bergama'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3549)**

MEHMET NURİ EFENDİ (Ergirili)

Zaimzâde Nureddin Ağa'nın oğlu olup 21 Ramazan 1257 (30 Ekim 1841)'de Ergiri'nin Lebhova kasabasında doğmuştur. Lebhova kasabası medresesinde müderris Yanyalı Abdüllatif, İşkodralı Hafız Hüseyin ve Kuvayeli Rüstem Efendilerden sarf, nahiv, mantık ve fıkıh okuduktan sonra tahsil için Kırçova, Horiştev ve Cuma-yi Balâ kazalarına gitmiştir. Bir müddet de buralarda müderris Abdullah, Hacı Hüseyin ve Mustafa Efendilerden ilm-i mantık, fıkıh, meanî, akaid ve usûl tahsil etmiştir. Akabinde İstanbul'a gelip Şev-

(1) 2 numaralı vesika'ya bakınız.

val 1285'de Mekteb-i Nüvvab'a imtihanla girmiştir. Zilkade 1287'de rabi' derecede şehadetname almıştır. Türkçe, rumca ve arnavutça yazar ve konuşurdu.

Ağustos 1287'de Ohri niyabetine tayin edilmiştir. Daha sonra ise Kânunievvel 1288'de Tuna'ya bağlı Seneboğazı Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Mayıs 1293'de Köstendil, Ağustos 1296'da Pirlepe, Şubat 1299'da Turgutlu, Ağustos 1304'de Selânik'e bağlı Lonkoza Kazaları niyabetlerine tayin olunmuş ve Kânunisanî 1307'de terfian Dedeağaç Sancağı niyabetine tayin olunmuştur, Nisan 1314' de Preveze ve Kanunievvel 1320'de Taşlıca Sancakları niyabetlerine tayin olunmuştur.

Muharrem 1315'de üçüncü rütbeden Mecîdî nişanı kendisine ihsan edildiği gibi Zilhicce 1304'de de uhdesine İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği tevcîh olunmuştur.

1324 (1908)'de Taşlıca'dan ayrılmış ve 1326 (1910)'da tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 262 ,sicil defteri, c. I, sh: 374)

MEHMET NURİ EFENDİ (Ispartalı)

Kırk beş yıl kadar Beşiktaş ve Galata mahkemelerinde ve Beşiktaş Sarayı'nın inşasının hitamında rü'yet olunan muhasebe defterleri kâtibliklerinde bulunduğu esnada ruûsa nail olmuş ve daha sonra tayin edildiği niyabetlerde vazifesini iyi bir şekilde yapmış ve boş zamanlarında fıkhın muamelâtını havî mufassal bir mecmua tertîbine muvaffak olmuş Musıla-i Süleymaniye müderrislerinden Pirîzâde Hacı Salih Efendi'nin oğludur. H. 1264 yılında Isparta'nın Debbağhâne mahallesinde doğmuştur. Isparta sibyan mektebini bitirdikten sonra Beşiktaş rüştiyesine devam etmiştir. Şaban 1283'de rüştiyeyi bitirmiştir. 1292'ye kadar sabık Konya müftüsü Kara Hafız Efendi'den ve Isparta medresesi müderrislerinden Mustafa ve Hasan Efendilerle Isparta müftüsü Mehmet Tahsin Efendilerden okumuş ve Zilkade 1292'de Mehmet Tahsin Efendi'den icazet almıştır. Ayrıca İstanbul'a gelip Mekteb-i Nüvvab'ı da bitirmiştir. Fıkha ait bazı risaleler yazmışsa da tab' edilmemiştir.

Eylül 1293'de Zara-i Cedit naibi olmuştur. Daha sonra ise Firecik, Sandıklı, Ödemiş, Bandırma ve Edremit niyabetlerinde bulunmuştur. Temmuz 1313'de Edremit niyabetinden ayrılmış ve Teşrinievvel 1321 (1905)'de Bergama Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Fakat burada uzun zaman kalamamış ve 19 Kânunisanî 1321 (Ocak 1906)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 740)

MEHMET NURİ EFENDİ (İbradılı)

El-Hac İbrahim Efendi'nin oğlu olup 1255 (1839) tarihinde İbradı'da doğmuştur. İlk tahsilinden sonra İstanbul'a gelip Bayezit Camiinde Beypazarlı Emin Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Molla Cami, mantık, tasavvurat ve tasdikat okumuştur.

Otuz yaşında iken Kütahya'ya bağlı Dağardı Kazasına naib tayin edilmiştir. Daha sonra ise Bulanık, Gevar, Ergani-Madeni, İskenderun, Ayaş, Karahisar-ı Şarki niyabetlerinde bulunmuş ve son olarak Şiran kazası naibi iken 28 Mart 1315 (1899)'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2402)**

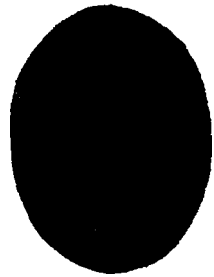

MEHMET NURİ EFENDİ (İstanbullu)

Nuruosmaniye Camii cuma vaizlerinden ve Nakşibendi hulefâsından Şeyh Hasan Efendi'nin oğlu olup H. 1275 (13 Kasım 1858) tarihinde İstanbul'da Karagümrük yakınında Muhtesip İskender Bey Mahallesinde anne cihetinden ceddi bulunan Şeyh Süleyman Safi el-Kadiri'nin zaviyesinde doğmuştur. Babasından Kur'ân hıfzı ve dinî bilgileri tahsil ettikten sonra bazı hususî muallimlerden osmanlıca ve farsça okumuştur. Bayezit dersiâmlarından Huzur Dersleri mukarrirlerinden ve sabık Evkaf-ı Hümayûn müfettişi Şehri Ahmet Nüzhet Efendi'den aklî ve naklî ilimlerle arabî ilimleri tahsille H. 1303 senesinde Bayezit Camiinde ilmî meclis huzurunda icazet aldığı gibi aynı Camiin dersiâmlarından bulunan ve Nakşibendî meşayihinden bulunan Gümüşhaneli el-ac Ahmet Ziyauddin Efendi'den hadis okumuş ve icazet almıştır.

Temmuz 1289'da Daire-i İlmiye Maaş kâtibi refakatliğine tayin edilmiş ve Mayıs 1291'de Meşihat Mektubî Kalemi kâtibi olmuştur. Mart 1293'de Mektubî Muavin-i Sanîliğine, Ağustos 1312'de Mümeyyiz-i evvelliğe ve Nisan 1316/1900'da Meşihat-ı Ulyâ Muavinliğine terfi' etmiştir.

Zilhicce 1293'de uhdesine tevcih olunan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu, Zilkade 1294'de İbtidaî Dahil'e, Receb 1296'da Haraket-i Dahil'e, Ramazan 1297'de Musıla-i Sahn'a Zilkade 1298'de İbtidaî Altmışlı'ya terfi' etmiş ve Şaban 1298'de beşinci rütbeden Mecîdî nişanı kendisine ihsan edilmiştir. Zilhicce 1300 de ilmî rütbesi Hareket-i Altmışlı'ya, Receb 1302'de Musıla-i Süleymaniye müderrisliğine terfi ve Mart 1303'de Trabzon mevleviyeti uhdesine tevcih olunmuştur. Ramazan 1304'de dördüncü rütbeden Mecidî nişanı

ihsan edilmiştir. Şevval 1317'de üçüncü rütbeden Osmanlı nişanı ve Şevval 1318'de de İstanbul pâyesine terfi' etmiştir. Daha önce Muharrem 1313 tarihinde Haremeyn-i Muhteremeyn pâyesine uhdesine tevcih olunmuştu.

Mümaileyh Meşihat Mektubî muavini iken 29 Eylül 1325 (1909) tarihinde vefat etmiştir. Yahya Efendi Kabristanına defnedildi. (Sicil dosyası nu: 60, sicil defteri, c. 1, sh: 193)

MEHMET NURİ EFENDİ (İstanbullu)

Mustafa bin el-Hac Mehmed Efendi'nin oğlu olup 1253 h. (1837 m.) yılında İstanbul'da Fındıklı mahallesinde doğmuştur. Sarf, nahiv, mantık, fıkıh, feraiz ve farsçayı Sıvaslı Ömer Efendi'den okumuştur.

H. 1280'de Tuna vilâyeti Cum'a-yi Atik Kazası naibi/kâtibi olmuştur. Şaban 1284'de aynı vilayete bağlı Karalom kazası naibliği ve dört sene sonra ayrılıp İstanbul'a gelmiştir. Şaban 1289'da ise Keşan şer'iyye mahkemesi kâtibliğine tayin olunmuştur. 1297 h. de Bulanık Kazası naibliğine terfi' etmiştir. h. 1304 de Feke Kazası, aynı yıl içinde Ceyhan Kazası, h. 1306'da Haleb'e bağlı Zeytun ve h. 1310'da Biga Kazası niyabetlerine tayin olunmuştur. Bigâ'dan sonra Ahî Çelebi niyabetine tayin olunmuş ve bu niyabette iken 25 Kânunievvel 1319 (1903) tarihinde vefat etmiştir. (Sicil dosyası nu: 177)

MEHMET NURİ EFENDİ (İstanbullu)

Mehmet Nuri (Reyhan) Efendi, Abdullah Efendi'nin oğlu olup 1245 (1829) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Medrese tahsilinden sonra 1282'de dersiâm olmuştur. H. 1282'de Huzur Derslerine muhatap olarak katılmıştır. Huzur derslerine İzmir mevleviyetini ihraz ettiği Şaban 1317 (1915/1899) ye kadar devam etmiştir.

H. 1284'de ilmî rütbesi Hareket-i Hariç İstanbul müderrisliğine yükseltilmiştir. H. 1286'da İbtidaî Dahil'e, h. 1288'de Musıla-i Sahn'a ve h. 1313'de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' etmiştir.

Temmuz 1317'de dersiâm maaşı yanında arpalık maaşına da nail olmuştur.

6 Teşrinievvel 1325 (1909) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 269)

MEHMET NURİ EFENDİ (İstanbullu)

Fatih Camii muciz dersiâmlarından ve Fetvâhâne Fetvâ Odası müsevvitlerinden Tırnovalı Hüseyin Hüsnü Efendi'nin oğlu olup Ey-

lül 1302 (1886) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Fatih Merkez Rüştiyesinde tahsilini ikmalden sonra Fatih Dersiâmlarından Tırnovalı Mustafa Nuri Efendi'nin derslerine devamla h. 1325'de icazet almıştır. 1325 (1909) senesinde Dârü'l-Fünûn-u Osmani Ulûm-i Şer'iyye Şubesine girmiş ve üçüncü sınıfa kadar tedrisatı takip etmiş ve bilâhare Medresetü'l-Kuzât'a girerek Haziran 1330 (1914) tarihinde pek-iyi derece ile mezun olmuştur.

Temmuz 1330 (1914) tarihinde yirmi sekiz yaşında iken Bitlis'e bağlı Çapakçur Kazası kadılığına tayin edilmiştir. Nisan 1331'de Nusaybin'e nakledilmiştir. Yerine başkasının tayini ile 16 Ağustos 1331 (1915)'de Mecitözü Kazası kadılığına nakledilmişse de Hekimhan Kadısı Necîb Efendi'nin iş'arına göre Teşrinievvel 1331'de Silvan'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 753)

MEHMET NURİ (Medeni) EFENDİ (İstanbullu)

Tarsus ulemâsından Osman Efendi'nin, yani 1263 tarihinde vefat eden ve İstanbul'da Fatih dersiâmlarından, Sultan Mamûd Han-i Sanî'nin Huzûr-i Hümayûnları Ders-i Şerîfi muhatablarından ve müderrislerden Tarsuslu el-Hac Mehmet Raşit Efendi'nin büyük oğlu Rumelikazaskerliği payelilerinden Tetkîkat-ı Şer'iyye ve İntihab-ı Hükkâmış-Şer' Meclisleri reisi ve Reisi'l-Müneccimin bulunan es-Seyyit Osman Kâmil Efendi'nin büyük oğludur. Ayasofya vaizi iken 1080 tarihinde vefat eden es-seyyit Mehmet Efendi'nin büyük oğlu olup 1105 tarihinde vefat eden Filibe mevleviyetinden münfasıl «Nûru'l-Fetâva» müellifi es-seyyit Fındık Mustafa Efendi'nin küçük oğullarından olup 1165 tarihinde vefat eden Medine-i Münevvere mevleviyetinden münfasıl Fındıkzâde es-seyyit el-hac İbrahim Halil Efendi'nin büyük kızı olup Mısır Valisi Yahyâ Paşa'nın imamı mevalîden Yahyâ Sa'di Efendi'nin zevcesi bulunan Esmâ Hanım'ın büyük kızı olup 1176 tarihinde doğup 1271 tarihinde vefat eden Fındıkzâde hafîdi ve «Delâilü'l-Hayrat» ve «Hizbu'l-A'zâm» musahhîh ve mütercimi reisu'l-ulemâ es-Seyyit el-hac İbrahim Halil Efendi'nin büyük kızı Şerîfe Hatice Hanımı'n da büyük oğludur. Yedi aylık annesinin karnında İstanbul'a gelmiş ve iki ay sonra Üsküdar'da Sultantepesi'nde Hace Hasnâ Hatun Mahallesinde 1276 senesi Rebiulaher'in 28. günü dünyaya gelmiştir: 19 Kasım 1859.

Rebiulâher 1285'de Şeyh Ebu'l-Vefâ civarında Atıf Efendi kütübhanesi yakınında sebîl bitişiğindeki mektebe başlamış ve sekiz on ay kadar devam etmiştir. Kur'ân hatmi yaklaşmışken bu mekteb kız mektebi ittihaz edildiğinden bu mektebten çıkarak, mektebin ha-

lifesi hergün evlerine gelerek üç hatm-ı şerîf, tecvîd ve ilm-i hâl kıraat ettirmiştir. 1289'da babasından «Emsile» okumaya başlamış ve sarf, nahiv, arûz, feraiz, hesap, fıkıh gibi ilimleri tahsil ve ilm-i feraizden icazet almıştır. Sonradan Şehzâde Camii dersiâmlarından olup «Şemsiyye» ve «İsağuci» şârihi bulunan Bilâd-ı Hamse mevalisinden ve üstadlardan Mantıki Ahmet Sıtkî Efendi'den ilm-i adâb, mantık ve vaz'ı tahsil etmiştir. Muharrem 1301'de Fatih dersiâmlarından ve ulemâdan Şehrî Hafız Ahmet Şakîr Efendi'nin ikinci defa tedrîslerine başladıkları gün derslerine hazır bulunmuş ve okuttukları dersiere şerh ve haşiyeleri ile devamla, «Emsile»ye başladığından on dokuz sene tamamında Cemazielaher 1308 senesinde «Celâlî»yi bitirip icazet almıştır. Hatt-ı Ta'liki Dest-gâhcılar Mektebi hocası Niyazi Efendi'den ta'lim etmişse de tamamlayamamıştır. Tahsil esnasında Huzur Dersleri mukarrirlerinden Priştineli İlyas Efendi ile Fatih Dersiâmlarından Priştineli İbrahim Efendi'den bazı cüz'leri okumuştur. Yine tahsil esnasında Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve Recep 1298'de imtihanla üçüncü sınıf niyabet şehadetnamesi almıştır. Ayrıca «Kaside-i Bürie» ve «Delâil-i Hayrat» icazetnâmeleri de vardır. Tahsil ettiği ilimler, kelâm, tefsîr, usul-i fıkıh ve hadîs, feraiz ve hesap, fıkıh, belâgat, sarf ve nahiv, Vaz', arûz, adâb, mantık, hikmet, sakk-ı şer'î, sakk-ı nizamî, kitabet-i arabiye ve kitabet-i Türkiye'dir.

İlm-i fıkıhtan «Salât-ı Misafir» adında türkçe, «Ahkâm-ı Şuhedâ» adında yarısı Türkçe, yarısı Arapça nukûl olarak ve ilm-i arûzdan «Ta'yîr-i Endelûsî» arapça eserleri varsa da 1308 (1892) lerde henüz neşr etmemişti. Ayrıca ilm-i feraizden bahseden «Tenzîb-i Kavaidi-l-Münasıhâ» türkçe bir eseri daha vardır.

Şaban 1294'de İstanbul ruûsuna ve Temmuz 1297'de yirmi iki yaşında iken yüz kuruş maaşla nail olmuştur. Kânunisanî 1298'de (1882) Rumelikazaskerliği vakayi-i şer'iyye kâtip muavinliğine tayin olunmuştur. Şubat 1301'de Mahfel-i Şer'iyyat Muavini olmuştur. Kânunisanî 1298'de (1882) Rumelikazaskerliği vakay-i şer'iyye kâtip muavinliğine tayin olunmuştur. Şubat 1301'de Mahfel-i Şer'iyyat Muavini olmuştur. Ağustos 1303'de Kassam-ı Askerî muavinliğine nakledilmiştir. Kânunisanî 1307'de tarîk maaşına nail olmuştur.

Sahip bulunduğu İstanbul müderrisliği Zilkade 1304'de İbtidâî Dahil'e, Cemazielaher 1306'da Hareket-i Dahil'e, Şaban 1307'da İbtidaî Altmışlı raddelerine terfi' olunmuştur. Ramazan 1308'de ise Mahreç pâyesi tevcîh olunmuştur. Nisan 1314 (1898)'de Evkaf-ı Hümayûn müsteşarlığı muavinliğine tayin edilmiş ve Nisan 1319'da da

Edirne Merkez Niyabetine kadı tayin edilmiştir. Mayıs 1321 (1905)'de ise Evkaf Hümayûn Müsteşarı olmuştur. Eylül 1321 (1905)'de ise Emval-i Eytam müdürlüğüne nakledlmiştir. Eylül 1325 (1909)'de icra kılınan tensikatta Kassam-ı Umumiliğe ve Kânunisani 1325'de de Mahkeme-i Evkaf Kadılığına nakledilmiştir. Kânunievvel 1326'da kadılıktan ayrılmış ve Mart 1328'de Mısır Kadılığına tayin olunmuştur. Ağustos 1331 (1915) tarihine kadar Mısır'da kalmıştır. Maaşı senevi olarak 1735 Mısır lirası Mısır Hükümetince tesviye ediliyordu.

Ağustos 1331 (1915) tarihinde Adana Vilâyeti merkez kadılığına tayin edilmişse de bir ay sonra istifa etmiştir.

10 Mayıs 1336 (1920)'de Anadolu Kazaskerliği pâyesi tevcih edilmiş ve bilfiil kazasker olmuştur. 27 Eylül 1336 (1920)'de Şeyhülislâm olmuş ve kabinenin istifası üzerine 20 Teşrinievvel 1336 (3 Kasım 1920)'da şeyhülislâmlıktan ayrılmıştır. Akabinde kurulan hükümette 21 Teşrinievvel 1336'da ikinci defa Şeyhülislâmlık Makamına gelmiştir. Ve maaşı da 20 bin kuruştu, 4 Teşrinisani 1338 (1922)'de B.M.M. Hükümetinin İstanbul'da kurulması üzerine vekiller heyetinin istifası ile Şeyhülislâmlıktan ayrılmıştır.

Ma'zuliyet maaşı tahsis talebi vukuunda Diyanet İşleri Reisliği, tezkere ile Vekiller Heyetinin 18 Kânunisani 1341 (1925) tarihli ictimaında Damat Ferid Paşa Kabinesinde bulunduğundan istihdam kararı verilmemiş ve maaşa bağlanmamıştır. (1)

Meşihatı zamanında Anadolu'daki harekâtı idare edenleri asi kabul ettiğinden amâl-i milliyeye muhalif sayılmıştır.

Tevrinievvel 1336'dan 12 Haziran 1337'ye kadar Evkaf-ı Hümayûn Nezareti vekâletinde de bulunmuştur.

Yüzelliliklerden olmadığı ve fakat Damat Ferid kabinesinde yer aldığı için kızına yıllarca emeklilik maaşı bağlanmamış ve kızı Diyanet İşleri Reisi Rıfat Efendi'den dilekçelerle şikayetlerde bulunmuştur.

Mahmut Nuri Medeni Efendi 29 Temmuz 1927 tarihinde vefat etmiştir. (Sicil defteri, c. 1, sh: 97, sicil dosyası nu: 768)

MEHMET NURÎ EFENDİ (İstanbullu)

Nakşibendî hulefâsından ve Süleymaniye Camii Cuma vaizi iken h. 1318'de vefat eden Şeyh Hasan Efendi'nin oğludur. h. 1275'de İstanbul'da Karagümrük yakınında Muhtesip İskender Bey Mahal-

(1) Üç numaralı vesikaya bakınız.

lesinde anne cihetinden ceddi Şeyh Süleyman Safî el-Kadirî'nin zaviyesinde doğmuştur. Hatm-ı Kur'ân ve İslâm akaidini okumuş ve Bayezit Camii dersiâmlarından ve Huzur dersleri mukarrirlerinden ,sabık Evkaf-ı Hümayûn müfettişi Şehri (İstanbullu) Ahmet Nüzhet Efendi'nin ikinci defa olarak derse başladığ sırada o da tedrîse başlamıştır. H. 1303'de aynı camide vuku' bulan ilmî heyet huzurunda hocasından icazet almıştır. Aynı şekilde Beyazit Camii dersiâmlarından bulunan Nakşibendî meşayihinden Gümüşhaneli el-Hac Ahmet Ziyaeddin Efendi'den de hadis-i Nebvî okumuş ve sair ilimlerden mezun olmuştur.

Temmuz 1288 (1872)'de İstanbul Kadılığı Bâb Mahkemesine mürasele ile kâtip tayin edilmiştir. Temmuz 1289'da İlmiye Dairesi Maaş kâtibliğine nakledilmiştr. Mayıs 1291'de Meşîhat-ı Ulyâ Mektubi kalemine nakledilmiştir. 1294 (1878)'de Mektubî Kalemi Baş müsevvidi olmuştur.

Zilhicce 1293'de İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsuna nail olmuş ve Zilkade 1294'de İbtidaî Dahil'e, Recep 1296'da Hareket-i Dahile, Ramazan 1297'de Musıla-i Sahn'a, Zilkade 1298'de Musıla-i Süleymaniye'ye ve Rebiulaher 1303'de Hamise-i Süleymaniye raddelerine terfi' etmiştir.

Ramazan 1304'de uhdesine Trabzon mevleviyeti ihsan olunmuştur. Bir yıl sonra cari usul üzere mevleviyetten ayrılmıştır. 1304 senesi Ramazanında 4. rütbeden Mecîdî nişanı kendisine ihsan olunmuştur. Şevval 1316'da nişanı ikinci rütbeden Mecîdî ve Osmanlı nişanlarına yükseltilmiştir.

Nisan 1316 (1900)'da Meşîhat-ı Ulyâ Mektubî Muavinliğine terfî etmiş ve aynı yıl içinde İstanbul pâyesine nail olmuştur.

1322 (1906)'de aynı hizmette bulunuyordu. **(Dosya nu: 1204).**

MEHMET NURİ EFENDİ (İstanbullu)

Maliye nezareti ketebesinden Mehmet Zekâî Efendi'nin oğlu olup Haziran 1294'de İstanbul'da doğmuştur. Kocamustafapaşa rüştiyesini bitirmiş ve Nisan 1313'de Şûra-i Devlet maliye dairesine devama başlamıştır. Kânunievvel 1313 (1897)'de Hey'et-i İthamiye ve İhtilâf-i Merci' Encümeni yazı heyeti memurluğuna verilmiştir. Ağustos 1324 (1908)'de İsti'nâf Mahkemesi hulefâlığına nakledilmiştir. Ağustos 1334 (1918)'de Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye Medaris müfettiş muavinliğine tayin edilmiştir. Nisan 1335'de ise Ders Vekâletinin iş'arı üzerine vazifesinden afv edilmiştir. **(Sicil defteri, c. 6, sh: 139)**

MEHMET NURİ EFENDİ (İstanbullu)

Üsküdar'da Murat Res mahallesi imamı Hafız İbrahim Efendi'nin oğlu olup 1283 (1867)'de İstanbul'da doğmuştur. Sibyan mektebi, Toptaşı rüştiyesinde okumuş ve Atik Valide Sultan Camiinde derslere devamla ikmal-i nuseh ederek icazet almıştır. Haziran 1305 (1889)'de Meclis-i Tetkikat-ı Şeriyye kâtibi olmuştur.

Rebiulâher 1299'da uhdesine tevcih olunan İbtidai Hariç Edirne müderrisliği Safer 1310'da Sahn müderrisliğine terfi' olunmuştur.

Eylül 1325'de aynı meclisin mümeyyizliğine tayin edilmiştir Nisan 1333 (1917)'de Meclis-i Tetkikât'ın lâğvı ile yeniden teşkil olunan Mahkeme-i Temyiz-i Şer'iyye Dairesi münakehat ve ona bağlı İ'lâmat Telhîsi mümeyyizliğine tayin olunmuştur. 1 Temmuz 1336'da Şer'i mahkemelerin Meşihata tekrar bağlanması ile tekrar Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye mümeyyizliğine tayin olunmuştur. Teşrinisani 1336'da baş mümeyyiz olmuştur. Teşrinievvel 1338'de ise baş kâtiblik inzimamı ile bu meclisin azalığına tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 2, sh: 43).

MEHMET NURİ EFENDİ (İstanbullu)

Fatih Camii dersiâmlarından Vodinalı el-Hac Mustafa Şevki Efendi'nin oğlu olup 1295 (1879)'de İstanbul'da doğmuştur. İlk bilgileri Kethüdâ Canfedâ Hatun İbtidâî mektebinde okumuş ve daha sonra da Fatih'te Otlukçu Yokuşu mülkî ve askerî rüştiyelerinde tahsil de bulunurken vücuduna arız olan hastalıktan mektebi terk etmiştir. Fatih dersiâmlarından Çarpanlı Mehmet Razi Efendi'nin ders halkasına girip okumaya başlamış, bu hocanın vefatı üzerine Bayezit dersiâmlarından, sonradan Canik mebusu olan Çarşambalı Ahmet Hamdi Efendi'den tekmil-i nuse hederek icazet almıştır. Çarşamba civarında Dârü'l-Mesnevî'de mesnevîhân Hoca Mehmet Dede'den farsça kavaidi, gülistan ve Pend-i Attar ve Mesnevi okumuştur. Karinabadlı Hattat Hasan Hüsnü Efendi'den de hatt-ı ta'liki temeşşuk etmiştir.

1313 (1897)'de Meşihat Mektubî Kalemine kâtib nasp edilmiş ve Zilkade 1316'da uhdesine tevcih olunan İbtidai Dahil Bursa müderrisliği Safer 1322'de Hareket-i Altmışlıya terfi' ve Rebiulevvel 1324'de İzmir ve Cemazielaher 1328'de Mahreç pâyeleri kendisine ihsan olunmuştur.

1325'den itibaren ilâve memuriyet olarak Tetkik-i Maaşât Encümeni kâtibliğine de tayin olunmuştur. Nisan 1333 (1917)'de yeniden teşkil olunan Mahkeme-i Temyiz-i Şer'iyye Dairesi Muamelât-ı

Tahririye masası mümeyyizliğine nakledilmiştir. Mayıs 1336 (1920)' da ise Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye kalemi umur-i tahririye mümeyizliğine nakl edilmiştir. Osmanlı Devletinin mevcudiyetinin bekâsı için takip etmekte bulunmaya mecbur olduğu siyasete muhalif harekette bulunduğundan Eylül 1336'da idareten azl edilmiştir. Bu tarihten itibaren ma'zûl sayılmıştır. İki ay sonra eski vazifesine iade edilmiştir. (Sicil defteri, c. 2, sh: 243)

MEHMET NURÎ EFENDİ (Kayserili)

Kayseri ulemâsından Kutubzâde Mehmet Emîn Efendi'nin oğlu olup 1267'de Kayseri'de doğmuştur. Kayseri'de Yenisaray ve İstanbul'da Fatih medreselerinde tahsilini bitirip icazet almıştır. Ayrıca Mekteb-i Nüvvab'ı da Recep 1301'de bitirip beşinci sınıf şehadetnamesi almıştır.

Zilhicce 1291'de uhdesine tevcîh olunan İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği Zilhicce 1293'de Hareket-i Hariç'e, Recep 1296'da Sahn'a terfi' etmiştir. Recep 1299'da Hareket-i Altmışlıya ve Ramazan 1302' de de Musıla-i Süleymaniyeye terfi' etmiştir.

Şubat 1301'de Mahkeme-i Temyiz-i Hukuk Dairesi zabıt kâtibliğine tayin olunmuştur. 1304'de ayrılıp aynı tarihte Bartın Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Haziran 1307'de Fuçeteyn, 1309'da İnebolu, Mayıs 1312'de Vize, Şubat 1314'de Mihaliccik, Teşrinisani 1317'-de de Babaeski Niyabetlerine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1320'de Burhaniye, Mart 1323'de Lüleburgaz, Mayıs 1326'da Sivrihisar Niyabetine tayin edilmiş ve hizmetinin hıtamı üzerine Nisan 1328'de ayrılmıştır. Temmuz 1329'da Ödemiş ve Mart 1331'de Mihaliccik kazaları niyabetlerine (kadılıklarına) tayin edilmiştir. Kânunievvel 1331'-de İncesu Kadılığına nakledilmiş ve emekliye sevki üzerine Nisan 1332'de İncesu'dan ayrılmıştır. (Sicil defteri, c. 5, sh: 206)

MEHMET NURÎ EFENDİ (Kırımlı)

Koltukçu esnafından Yahya Ağa (dosyasındaki bir kayda göre de Abdullah ağa)'nın oğlu olup 1288 (1872) senesinde Kırım'ın Mecidiye kasabasında doğmuştur. İstanbul'da Tophane'de ibtidâi mektebini bitirmiş ve girdiği Feyziyye rüştiyesini de pek iyi derece ile bitirmiştir. Ayrıca Dârü'l-Muallimin-i Rüştiyeye girip pek iyi derece ile birinci olarak bitirmiştir. Bu esnada cami derslerine de devamla h. 1319'da Anadolu kazaskeri Haşim Efendi'den icazet almıştır. Bu yılın sonunda icra kılınan imtihanda isbat-ı ehliyet ederek Süleymaniye Camiinde dersiâm olarak derse çıkmıştır

1308 (1892)'de Tophanede Feyziyye rüştiyesi ikinci muallimliğine tayin olunmuştur. Bu mekteb hususi olduğundan 1324 (1908)'de Maarife geçtiğinden, Eylül 1325 (1909)'de Zeyrekte Nümune-i Şükran Mektebi birinci muallimliğine nakledilmiştir.

Zilhicce 1315'de uhdesine tevcih olunan İbtidai Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu Rebiulaher 1328'de Haraket-i Haric'e terfi' olunmuştur.

Süleymaniye dersiâmlığında müdavim bulunduğu sırada Kırkçeşme yakınındaki Hoca Tebrek mahallesi imam ve ikinci muhtarının ilm-u haberine göre 15 Nisan 1327 (1911)'de vefat etmiştir. (Sicil dosyası nu: 226)

MEHMET NURÎ EFENDİ (Koçhisarlı)

Şehderzâde Ömer Ağa'nın oğlu olup 1270 (1854) tarihinde Çankırı'nın Koçhisar nahiyesinde doğmuştur. On altı yaşında iken tahsil için İstanbul'a gelmiş ve Fatih Bahr-i Sefid Ayak Kurşunlu Medresesinde ikametle Fatih Dersiâmlarından Hafız Şakir Efendi'den okumaya başlamıştır. İcazet sırasında memuriyet hasebiyle taşrada bulunduğundan icazet alamamıştır. Muharrem 1292'de Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve Recep 1293'de imtihanla bir adet şehadetname almıştır.

Kânunisânî 1294 (1878)'de Trablusgarp Vilâyetine bağlı Hums sancağı niyabetine tayin edilmiştir. Mart 1298 (1882)'de istifaen ayrılmış ve Temmuz 1298'de ise Hüdeyde Sancağı niyabetine tayinle Kânunievvel 1300 (1884)'de hizmet süresini bitirip ayrılmıştır. Akabinde 29 ay mülâzemet bekledikten sonra Nisan 1303 (1887)'de Beypazarı Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Daha sonra ise iki yıl hizmetten sonra Teşrinisanî 1306'da Hama, Kânunievvel 1310'da Berat, Eylül 1314'de İçel, Nisan 1318'de Maraş, Mart 1323'de Limni ve Mart 1326 (1910)'da Sakız Sancakları niyabetlerine tayin olunmuştur. Mart 1328 (1912)'de mazul sayılmıştır. Akabinde tekaüde sevk edilmiştir. (Dosya nu: 1461, sicil defteri, c. 3, sh: 196)

MEHMET NURÎ EFENDİ (Kuşadalı)

Şeyh el-Hac İbrahim Efendi'nin oğlu olup 1254 (1838) tarihinde Kuşadası kasabasının Cami-i Atik mahallesinde doğmuştur. Hususî muallimden okuduktan sonra Tire'ye gelip Zincirli Medresesinde müderris Ömer Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. İca-

zet aldıktan sonra bir müddet de Ödemişli Hacı Halîl ve Manisalı Hacı Evliya Efendilerden ders okumuştur.

On yaşında iken babasından mahlûl 22 kuruş 10 para duagû maaşına nail olmuştur. İcazetini müteakıp memleketine gidip Cami-i Atîk Medresesinde ders okutmaya başlamıştır. Aydın valisi Hüseyin Avnî Paşa'nın buyurusu ile Şevval 1289'da Kaza idare meclisi azası olmuştur. Rebiulevvel 1292 tarihli Meşihat menşuru ile Kuşadası müftüsü olmuştur. Şaban 1293'de İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği ruûsuna nail olmuştur.

Kuşadası müftülüğünde bulunurken 1318 (1902) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 785)

MEHMET NURÎ EFENDİ (Musullu)

Ulemâ sınıfından ve Musul ahalisinden Ahmet Efendi'nin oğlu olup Ağustos 1286 (1870)'da Musul'da doğmuştur. İlk tahsili hususî surette yapmış ve Bağdat ve Musul medreselerindeki medreselerde tahsilini ikmal etmiştir. On dört ilmi şâmil olan ve İmam Suyutî, Şeyh Zekeriyya ve İbnî Hişâm'ın kitablarından usûl ve nahve ait manzûm bir eseri ile tecvîde dair bir risalesi varsa da basılmamıştır: 1326/1910.

Ağustos 1317 (1901)'de 32 yaşında iken Basra'ya bağlı Zübeyr kasabası müderrisliğine tayin olunmuştur. Sekiz sene sonra 1325 (1909)'de ayrılmış ve aynı tarihte Basra Seyf Camii Medresesi müderrisliğine tayin edilmiştir. (Dosya nu: 1060)

MEHMET NURÎ EFENDİ (Rihalı)

1014 senesinden beri müftülükle iştigal eden müftüzâdeler ailesinden Mustafa Efendi'nin oğlu olup h. 1268'de Rihâ'da doğmuştur. Riha (Eriha) ilk mektebini bitirip biraderi müftü Ahmet Efendi'den aklî ve naklî ilimleri tahsil etmiştir. Sonradan Halep'te bulunan Behaiyye Medresesine kaydolup Şeyh ez-Zemanînî el-Ezherî, Şeyh İsmail Lübbabidi, Şeyh Mehmet Haşim ve Halep müftüsü Şeyh Ahmet ez-Zeytunî Efendilerden tahsil görerek mezun olmuştur.

1316 senesinde, Mısır'da İskenderiye'de tab' olunan «Nefahat» adlı bir eserinden başka «Kutbu'r-Rehâ fî Tefsîri Sûreti'd-Duhâ», «el-Fahru'l-Müebbed ale'l-Burhani'l-Müeyyed», «en-Nûru'l-Lamî fîl-Hazeratı'l-Erba'», «Şerhu'l-Kasîdeti'l-Mehdeviye fî't-Tarîkati'l-Ahmediye», «Hasenatü't-Tevhîd el-Mahiyetü li-enami't-Taklîd» ve «El-Mecdü'l-Müvessel fî Şerhi'l-Müselsel» adlarında tefsir, tasavvuf, hikemi-

yat ve menakıb-ı evliyadan bahseden eserleri varsa da henüz basılmamıştır: Nisan 1326/1910.

Muharrem 1298'de uhdesine İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği ruûsu tevcîh olunmuştur. Şubat 1296'da Rıdvan, diğer adı ile Garzan müftülüğüne tayin olunmuştur. Daha sonra ise Beylan, Sahyûn, Aclûn, Edlip ve Ma'retü'n-Nûman kazaları müftülüklerine tayin olunmuştur.

İlmî rütbesi Hareket-i Hariç müderrisliğine terfi' olunmuş ve İzmir pâyesi uhdesine tevcîh olunmuştur. Daha sonra da takdîr olunan asârı üzerine Meşihatça Edirne pâyesi ile Bilâd-ı Hamsa mevleviyetini haiz olmuştur. Dördüncü rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

Edlip'te ayrıca niyabette de bulunmuş ve burada bulunan İttihat ve Terakki Cemiyetine «Fesat Cemiyeti» adını verdiğinden azli talep edilmiştir. Teşrinievvel 1324 (1908) tarihinde Edlip müftülüğünden azl edilmiştir.

Haiz olduğu müderrisliklerden Hareket-i Hariç Rebiulaher 1302'de, İzmir pâyesi Ramazan 1309'da, Edirne pâyesi Zilhicce 1312'de ve Bilâd-ı Hamse pâyesi de Rebiulevvel 1319'da uhdesine tevcîh olunmuştur. **(Dosya nu: 1718, Sicil defteri, c. 1, sh: 367)**

MEHMET NURÎ EFENDİ (Safranbolulu)

1261'de Safranbolu'da doğmuştur. Temmuz 1294 (1878)'de İstanbul müderrisliği ruûsuna nail olmuştur. Terakkî ede ede Sahn İstanbul müderrisliğine yükselmiş ve 17 Teşrinisanî 1325 (1909'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 898)**

MEHMET NURÎ EFENDİ (Şumnulu)

Hastahane imamı Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1300 (1884)'de Şumnu'da doğmuştur. Doğumundan üç yıl sonra hicretle Eyüp'te Lâ'lîzâde Kalenderhane mektebinde ilk tahsilini bitirip, on iki yaşlarında hıfzı bitirmiştir. Eyüp Sultan Camiinde ders okutan Kıbrıslı Mehmet Zeki Efendi'den okumaya başlamıştır. Buharî, Celâleyn, ve tasavvuf okumuştur. Bu arada noksanlarını tamamlamak için sabah derslerinden sonra Fatih'te Yediemirler Türbedârı el-Hac Abdülkadir Efendi'den Kur'ân-ı hatm etmiştir. Ayrıca Tetkîk-i Mesahif ve Müellefat-ı Şer'iyye Meclisi azasından el-Hac Hafız Süleyman Efendi'den de vücûh okuyup «Aşere»yi ikmal etmiştir.

1323 (1907)'de Fatih dersiâmlarından Kırkkiliseli Muhammed

(1914)'da icazet almıştır. Akabinde imtihanla Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye medresesine girmiş ve 1336 (1920)'da devam etmekte olduğu Medrese-i Süleymaniye tefsir ve hadis şubesinden mezun olmuştur. Bunun üzerine uhdesine İstanbul müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur: Safer 1337.

Nisan 1337 (1921)'de dersiâm maaşına nail olmuş ve Kânunisanî 1340 (1924)'de İbtidaî Hariç medresesi muîdliğine tayin olunmuştur. Üç ay sonra medreseler kaldırıldığından ayrılmış ve Bursa'da ikameti sırasında 13 Mart 1927'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 4479)

MEHMET NURÎ EFENDİ (Taraklılı)

Arapzâde Hacı İbrahim Efendi'nin oğlu olup 1259 (1843)'da İzmit'e bağlı Taraklı kazasında doğmuştur. İstanbul'da Atik Ali Paşa medresesinde okumuştur. 1283'den Haziran 1304'e kadar Taraklı tahrirat kâtibliği, Geyve Kazası rusûmat müdürlüğü, Rodos, Sakız ve Menteşe müstantıklığı gibi vazifelerde bulundu. Bu tarihten sonra Merç, Köyceğiz, Filorina, Daday, Göynük, Kandıra ve Mudurnu kazaları niyabetlerinde bulunmuştur. Nisan 1326 (1910)'da emekli olmuştur. (Dosya nu: 2552)

MEHMET NURÎ EFENDİ (Tokatlı)

Tokat Şer'iyye mahkemesi ikinci kâtibi iken H. 1291'de vefat eden Abdullah Efendi'nin oğlu olup H. 1280'de Tokat'ta doğmuştur. Hz. Abbas (r.a.) sülâlesinden olduğunu hal tercemesinde zikr etmektedir. İbtidâî ve rüştiyeyi bitirdikten sonra bir müddet medrese tahsil görmüş ve İstanbul'a gelerek Şehzadebaşında Dâmad Cedit İbrahim Paşa medresesinde ikametle Bayezit dersiâmlarından Harputlu Abdüllâtif Efendi'den okumaya başlamıştır. Hocasının sabah ve ikindi derslerine devamla 1304 (1888)'de icazet almıştır.

İcazetini müteakıp Meclis-i Mesalih'te icrâ kılınan imtihanda ehliyetini ibraz ederek Bayezit Camiinde dersiâm olarak dersi çıkmıştır. H. 1319'da kırk kadar talebesine icazet vermiştir. H. 1320'de tekrar derse başlamış ve Lâleli'de Sultan Mustafa Han Camii'nde ilm-i akaid ve ilm-i meani okutmaya mübaşeret etmiştir.

Muharrem 1310'da uhdesine tevcih olunan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu H. 1318'de Hareket-i Hariç'e, H. 1321'de Hareket-i Dahil'e, Safer 1324'de Musıla-i Sahn'a terfi' olunmuştur.

Talebeleri ile meşgulken 9 Kânunisanî 1327 (1911)'de vefat etmiştir. (Sicil dosyası nu: 184)

MEHMET NURÎ EFENDİ (Uşaklı)

Burhanoğlu Hacı Recep Ağa'nın oğlu olup 1273'de Uşak'ın Yeni karyesinde doğmuştur. Köyünde ilk tahsili bitirip Uşak'a gelmiştir. Buğdaylı Mustafa Asım Efendi Medresesine Mayıs 1283 (1867)' de girmiştir. 1287 (1871)'de aynı kazada bulunan Ayintabî Medresesine nakletmiştir. Eylül 1296 (1880)'da Turgutlu kasabasına gelip «Pehlivan Hoca» adı ile ma'rûf Hacı Ahmet Efendi'nin ders halkasına dahil olup Mart 1301 (1885)'de icazet almıştır. Temmuz 1301 (1885)'de Kasaba (Turgutlu)'da bulunan Koltuk Camii Medresesine müderris tayin edilmiş ve 1312 (1896)'de altı ve 1320 (1904)'de on yedi talebeye icazet vermiştir.

Temmuz 1321 (1905)'de Turgutlu kazası müftüsü olmuştur. Hakkında Aydın valisinin vaki' şikâyeti üzerine 18 Mart 1330 (1914)'de azl edilmiş ve 12 Nisan 1330'da vazifeden ayrılmıştır. (Dosya nu: 798)

MEHMET NURÎ EFENDİ (Ünyeli)

Fatsa kazası A'şâr memuru Ahmet Efendinin oğlu olup 1280 (1864) senesinde Ünye'de doğmuştur. Rüştiyeyi birinci bitirdikten sonra Ünye'de bulunan Sadullah Efendi Medresesinde ulemâdan Hacı Yusuf Efendi'den âlî ilimleri bitirip icazet almıştır. Akabinde İstanbul'a gelip Bayezit dersiâmlarından Tokatlı Hoca Mustafa Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Akaidden başlayıp icazet almış ve imtihanla girmiş bulunduğu Mekteb-i Nüvvabtan da Şevval 1309'da üçüncü sınıf niyabet tezkeresine nail olmuştur.

Mektepten çıktıktan sonra bir yıl kadar Büyükçekmece Şer'iyye mahkemesi kâtibliğinde bulunmuştur. Mayıs 1310'da Ergiri niyabetine tayin olunmuştur. Şubat 1313'den Şubat 1315'e kadar Nablus, ayrılış tarihinden 1318'e kadar Hama, Temmuz 1320'den Mart 1322'ye kadar Trablusşam niyabetlerinde bulunmuştur. Mayıs 1325'ten Nisan 1327'ye kadar Midilli, Şubat 1327 (1911)'de ise Kudüs niyabetine tayin edilmiştir.

Uhdesine Rebiulevvel 1325'de İbtidaî Altmışlı Bursa müderrisliği tevcih olunmuş ve Rebiulevvel 1326'da Hareket-i Altmışlıya terfi' ve Şaban 1321'de de İzmir pâyesi ile taltif olunmuştur.

Mart 1330 (1914) tarihinde Kudûs'ten azl edilmiştir.

Ünye kazası naibi İsmail Efendi'nin ifadesine göre Mayıs 1337 ile Haziran 1337 tarihleri arasında Ünye'de vefat etmiştir. (Sicil defteri, c. 3, sh: 89)

MEHMET NÜAS EFENDİ (Hums'lu)

Eski Hums naibi ve Hz. Hüseyin (r.a.) sülâlesinden Mehmet

Emîn Efendi'nin oğlu olup 1262 (1846) senesinde Hums'ta doğmuştur. Trablusgarp'ın meşhur ulemasından ders okuyup icazet almıştır. İmamı A'zâm ve İmamı Malik Hazeratına ait ilm-i fıkıh, sarf, nahiv, mantık, beyan, bedi', arûz, inşâ, ilm-i felek, teşrîh, tıp ve sair ilimleri okumuştur.

Otuz yaşında iken Zilhicce 1295'de maaşsız Hums'a Sancağı müftülüğüne tayin olunmuştur. Şevval 1298'de de bu sancağa bağlı Sahil köyünde bulunan Evlâd-ı Halîfe Camii hatibliğine beratla tayin olunmuştur. Ayrıca beratında imamet ve müderrislik cihetlerini deruhte edeceği mezkur kılınmıştır. Hums (Lebte) sancağı müftülüğüne 1324'de başkasının tayini vuku' bulduğundan bu tarihten önce vefat etmiş olmalıdır. (Dosya nu: 1228, 5162, sicil defteri, c. 2, sy: 113)

MEHMET NUSRET EFENDİ (Giresunlu)

Haydar Dede Hacı Ferhat Ağa mahallesi imamı Mustafa Hilmi Efendi'nin oğlu olup 1292'de Giresun'da doğmuştur. «Karamanlızâde» diye bilinirdi. Fatih ilk mektebinde ilk bilgileri almış ve Kur'ân-ı Kerim'i hıfza muvaffak olduktan sonra Reisu'l-Kurrâ İsmail Hakkı Efendi'den 1 Eylül 1311 (1895)'de kıraatten icazet almıştır. Akabinde Fatih dersiâmlarından Şehrî Ahmet Ramiz Efendi'nin ders halkasına girmiştir. İkmal-i nuseh ederek Cemazielaher 1322'de icazet almıştır. İmtihanda isbat-ı ehliyet ederek Rebiulevvel 1324'de Fatih Camiinde derse çıkmıştır. Ağustos 1323'de 190 kuruş dersiâm maaşına nail olmuştur. 18 Eylül 1330'da Dârû'l-Hilâfeti'l-Aliyye Madadaris-i Taliye Altıncı sınıf hadis-i şerîf müderrisliğine tayin olunmuş ve Teşrinievvel 1332 (1916)'da Kısm-ı Sanî ikinci sınıf hadîs-i şerîf müderrisliğine nakledilmiştir. Eylül 1333 (1917)'de yeni teşkilâtta açıkta kalmışsa da Eylül 1335 (1919)'da İbtidaî Hariç Medresesi arapça müderrisliğine tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1335'de yerine başkasının tayini ile ayrılmış ve 1 Kânunisanî 1336'da İbtidaî Dahil medresesi fıkıh müderrisliğine tayin edilmiştir. Umûr-i Şer'iyye ve Evkaf Vekâletinin tedrisat umum müdürlüğünden varid olup Şubat 1339'dan itibaren tatbîk mevkiine konan kadroda müderrislikle ibkâ edilmiştir. (Sicil defteri, c. 7, sh: 189)

MEHMET RACÎ EFENDİ (Işareli)

«Ebu Halil Aşireti» şöhreti ile malûm olup ulemâdan Salim bin Şeyh İsmail Racî' Efendi'nin oğludur. Zilhicce 1254 (1838)'de Zor Sancağına bağlı Işare kazasının hükümet merkezi bulunan Meyadiye kasabasında doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Bağdat'a bağlı Ana

kazasına gitmiştir. Burada ulemâdan Şeyh Mehmet er-Ravî'nin yanında on, oradan Mardin'e giderek Şeyh Hamid Efendi'den sekiz, cem'an on sekiz sene tahsil görmüş ve akabinde memleketine dönmüştür.

Zor'a bağlı Beyşehir kazası niyabetine vekâleten Eylül 1290'da tayin edilmiştir. İki ay sonra havası ile imtizaç edemediğinden istifa etmiştir. Üç yıl açıkta kaldıktan sonra Işare kazası naib vekilliğine tayin edildi Temmuz 1299'da Ebu Kemal Kazası naibi olmuştur. Eylül 1305 (1809)'de tekrar Işara kazası naibi olmuştur. Eylül 1313 (1897)'de Işara'dan ayrılmıştır. (Dosya nu: 3585)

MEHMET RAGIP EFENDİ (Karaağaçlı)

Karaağaç sabık müftüsü ve «Esasu'l-Binâ», İsaguci şerhi «Tuhfetü'r-Rüşti», «Hallü'r-Ramûz», «Celâl Haşiyesi ve «Tasdikat Haşiyesi» adlı eserlerin müellifi Ahmet Rüşti Efendi'nin oğlu olup 1250 tarihinde Karaağaç kasabasında doğmuştur. Babası İmamı Bagavi'nin sülâlesindendir.

Kur'ân-ı hıfz ettikten sonra babasından icazet almış olan selefi Mehmet Tevfik Efendi'den sarf ve nahiv okumaya başlamıştır. İlim tahsili için Akşehir'e gitmiş ve dört sene isaguci, fenarî, tasavvurat ve tasdikat okumuştur. Sonra da Uşak'a gidip babasının talebelerinden ve meşayihlerden Antepli Ahmet Efendi'den tehzib ve sair ilimleri tahsilden sonra 1270 senesinde İstanbul'a gelmiştir. Usul-u fıkıh ve «Mir'at»tan başlayarak 1275 senesinde ulemâdan Nevşehirli Ahmet Hazim Efendi'den icazet almıştır. İmamı Buseyrinin «Kaside-i Nazîde»sini şerhle «Terdemetü'l-İzah» ve akaidden «Zübtedü'l-Akaid» adlarında te'lifatı varsa da henüz tab'edilmemiştir.

Temmuz 1289'da 40 yaşında iken Karaağaç-Yalvaç Kazası müftüsü olmuştur.

1298'de nail olduğu Bursa müderrisliği ruûsu Haziran 1302'de İbtidai Altmışlıya, Ağustos 1315'de Musıla-i Süleymaniye'ye ve Nisan 1317'de Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur. (Dosya nu: 1022 ve 2783)

MEHMET RAGIB EFENDİ (Nabluslu)

Temîmizâde Hacı Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1275 H. senesinde Nablus'ta doğmuştur. Baba cihetinden sahabe-i kiramdan Temîmî ed-Dârî, anne cihetinden de Ebu Ubeyde bin Cerrah hazeratına dayanır. Kur'ân-ı ve akaidi öğrendikten sonra Camiu'l-Ezher'e gidip orada bulunan ulemâdan beş sene tahsil görmüştür. Buradan

ayrılıp memleketine geldikten sonra Nablus şer'iyye mahkemesi kâtibliğine Mayıs 1295'de tayin olunmuştur. Kânunisanî 1304 (1888)'de aynı mahkemenin baş kâtibi olmuştur. Kânunisanî 1318'de Gazze, Mart 1322'de Sayda, Eylül 1325'de Trablusgarp'ta Misurata, Nisan 1329'da Viranşehir kadılığına tayin olunmuştur. Temmuz 1329'da ayrılmış ve bu tarihten itibaren ma'zul sayılmıştır.

20 Şubat 1334 (1918) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 1465)

MEHMET RAHMETULLAH EFENDİ (İzmirli)

Mehmet Said Efendi'nin oğlu olup 1288'de İzmir'in Hatuniye mahallesinde doğmuştur. Rüştiyeyi bitirdikten sonra Hatuniye Medresesinde müderris Tokatlı Mustafa Keşfî Efendi ve sonradan Manisa mebusu olan İzmir'li Mansûrizâde Said Efendilerin ders halkasına girmekle Said Efendiden icazet almıştır.

Teşrinisanî 1324'de İzmir merkez müftülüğü vekâletine tayin edilmiş ve Mart 1326 (1910)'da ise ekseriyetin reyi ile müftülüğe resmen tayin edilmiştir. Eylül 1330 (1914)'da Meşîhatın emri ile azl edilmiştir. Kânunievvel 1332 (1916)'de Adalar Kazası tahrîr naibliğine tayin edilmiştir. Mart 1335 (1919) tarihinde tekrar İzmir merkez müftülüğüne tayini ile Adalardan ayrılmıştır.

Rebiulevvel 1325'de İzmir pâye-i mücerredi ile taltif olunmuştur.

1340 (1924) tarihlerinde İzmir müftüsü bulunuyordu. (Dosya nu: 5242)

MEHMET RAHMÎ EFENDİ (Eğinli)

Paçacızâde Ahmet Nazif Efendi'nin oğlu olup 1271 (1855) senesinde Eğin'de doğmuştur. Memleketinde rüştiyeyi bitirdikten sonra İstanbul'a gelip Hasanzâde Medresesinde arapça ve farsça tahsil ederek icazet almıştır. Ayrıca Mekteb-i Nüvvab'a devam ederek Şaban 1305'de üçüncü niyabet şehadetnamesi alarak mezun olmuştur.

Farsça olup İmamı A'zâm nisbet edilen «Ferişte» adlı divanı türkçeye terceme etmiştir. Ayrıca «Mevhibetü'l-Ma'bûd» adlı «Maksûd» üzerine bir arapça eser şerh ettiği gibi yine arapça olarak «Devhatü'l-Anadil alâ Tuhfeti'l-Avamil», «Aliyetü'n-Nevafic ale'n-Netayic», «Usaretü'l-Fünûn», «Enmüzecü'l-Fıkh», ilm-i vaz'dan «İsaletü'n-Nefiyye» ve mevizeden «Tefcîru't-Tesnîm» adlı eserleri resmî ruhsatla basılmıştır.

Arapça ve farsça bilirdi.

Otuz üç yaşında iken Teşrinisanî 1303'de Selâtin camilerinden Asariye Camii kürsü vaizliğine tayin olunmuştur. Haziran 1310

(1894)'de Tetkik-i Müellefât Heyeti azalığına tayin olunmuştur. Eylül 1325 (1909) tarihinde ise Mekteb-i Nüvvab müdürlüğüne tayin olunmuş ve bu arada aynı mektebte «Dürer» muallimliğinde de bulunmuştur.

7 Kânunievvel 1325 (20 Aralık 1909) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 180, 1193, sicil defteri, c. 1, sh: 187)

MEHMET RAHMİ EFENDİ (Rizeli)

Kösezâde Hoca el-Hac Yusuf Efendi'nin oğlu olup 1260 (1844) tarihinde Rize'de doğmuştur. Rize sibyan mektebini bitirdikten sonra İstanbul'a gelerek Dökmeci-sanî Medresesine girerek on üç yaşında sarftan başlayarak tahsilini ikmal etmiştir.

Haziran 1285'de ilk olarak Tirebolu niyabeti ile kadılığa başlamıştır. Daha sonra 1287'de Göynük, 1290'da Tirebolu, 1291'de Of, 1292'de Lâdik, 1294de Boyabad, 1297'de Taşlıca Ceza Dairesi Reisliği, 1304'de Gadameş, 1307'de Zilletyn, 1311'de Mislata ,1314'de Fizan, 1316'da Cebel-i Arabi, 1320'de Bayburt, 1322'de Pirlepe ve 1324 (1908)'de Pireşova niyabetlerine tayin olunmuştur.

Şaban 1292'de İbtidai Dahil Bursa müderrisliğine nail olmuş ve Cemazielevvel 1299'da Sanh'a terfi' olunmuştur.

Taşlıca'da iken Avusturya ile iyi alâkadar peydâ ettiğinden Avusturya kralı tarafından üçüncü rütbeden «kuron döfer» nişanı ile taltif olunmuştur (1).

Şubat 1326 (1910)'da emekliye ayrılmıştır. (Dosya nu: 248)

MEHMET RAHMİ EFENDİ (Taşköprülü)

Velibeyoğlu Salih Bey'in oğlu olup 1255 (1839) tarihinde Taşköprü'nün Gizlice köyünde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Kayseri ve İstanbul'a gidip medrese tahsili görmüştür. İstanbul'da Gürcü Şerif Efendi'den icazet aldıktan sonra imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a dahil olmuş ve Haziran 1293'de üçüncü sınıf şehadetnâmesi almıştır.

Kânunisanî 1296'da Bayburt naibi olmuştur. Ağustos 1300'da Kirmasti, Teşrinisanî 1303'de Tokat, Nisan 1307'de Niğde, Eylül 1310'da Taiz, Kânunievvel 1314'de Kerk, Kânunievvel 1319'da Dedeağaç ve Ağustos 1322'de Mihaliç niyabetlerine tayin olunmuştur.

---

(1) Dört numaralı Vesika'ya bakınız.

Ağustos 1323 (1907)'de Kayseri Sancağı niyabetine tayin edilmiş ve Temmuz 1325 (1909)'da hizmet süresini bitirip ayrılmıştır.

Rebiulahır 1317'de uhdesine İzmir ve Recep 1325'de de Edirne pâye-i mücerredleri tevcih olunmuştur. Dört yıl kadar vazifesiz kalmış ve 1329 (1913)'da tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 595, sicil defteri, c. 1, sh: 296)

MEHMET RAHMİ EFENDİ (Trabzonlu)

Tüccardan Kavukçuzâde Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1282 (1866) tarihinde Trabzon'da doğmuştur. Bir müddet arapça okuduktan sonra İstanbul'a gelmiş ve Bayezit dersiâmlarından Çarşambalı Ahmet Hamdi Efendi'nin ders halkasına dahil olup 1312'de icazet almıştır. Devam etmekte bulunduğu Mekteb-i Nüvvab'tan da Cemazielevvel 1315'de dördüncü sınıf niyabet ehliyetnamesi alarak mezun olmuştur.

Mart 1313'de ilk olarak Sındırgı niyabetine tayin edilmiş ve Şubat 1315'de ayrılıp Teşrinievvel 1316'dan Mayıs 1319'a kadar Kığı, Kânunievvel 1320'den Kânunievvel 1322'ye kadar Safranbolu, Mart 1324'den Mayıs 1326'ya kadar Görele, Temmuz 1326 (1910)'dan Kânunievvel 1328'e kadar Bayburt Kazaları niyabetlerinde bulunmuştur. Teşrinievvel 1329 (1913) tarihinde ise Turgutlu (Kasaba) Kazası niyabetine tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 3, sh: 157/1)

MEHMET RAİF EFENDİ (Erzurumlu)

Naibzâde Mehmet Nuri Efendi'nin oğlu olup 1290 (1874) senesinde Erzurum'un Muratpaşa mahallesinde doğmuştur. Erzurum mülkiye ve rüştiye mekteblerinde tahsilini ikmalle pek iyi derecede mezun olmuştur. Mahalli ulemadan Yetim Mustafa Efendi'den bir müddet ders okumuş ve akabinde İstanbul'a gelip sonradan Şeyhülislâm olan Hüseyin Hüsnü Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Hocasından icazet aldığı gibi imtihanla girmiş bulunduğu Mekteb-i Nüvvab'tan da Muharrem 1313'de üçüncü sınıf niyabet şehadetnâmesi almıştır.

Şubat 1311'de İspir naibi olmuştur. Temmuz 1314'de ayrılıp Teşrinievvel 1316'dan Mart 1319'a kadar Urfa Sancağı, Mayıs 1319'dan Kânunisani 321'e kadar Bayezit Sancağı, Nisan 1324'den Nisan 1326'ya kadar Gümüşhane Sancağı niyabetinde bulunmuştur.

Uhdesine Muharrem 1319'da İbtidai Dahil Bursa müderrisliği tevcih olunup Recep 1320'de İbtidai Altmışlı, Cemazielevvel 1322'de

Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' ve Cemazielevvel 1326'da da İzmir pâye-i mücerredi ile taltif olunmuştur.

Hudûd ve ta'zîre dair te'lif olunacak bir risale için Bâb-ı Fetvâ'da teşkîli iktizâ eden encümene Fetvâhane'nin emri ile memur ve Haziran 1326 (1910)'da Mahkeme-i Evkaf-ı Hümayûn Kadılığı kalemi müdürlüğüne tayin olunmuştur. Temmuz 1326'da ayrılmış ve Ağustos 1326 (1910) tarihinde ise Erzurum Vilâyeti merkez kadılığına tayin olunmuştur. Erzurum merkez sancağı mebusluğuna seçilmesinden dolayı 10 Nisan 1328 (1912)'de kadılıktan ayrılmıştır. İrade-i Seniyye ile meclisin fesh edilmesinden dolayı Şubat 1328'de (1913'de) Bitlis Vilâyeti kadılığına tayin edilmiş ve Mart 1329 (1913)' da vazifeye başlamıştır. İkinci devre mebus seçimi sonunda yine ekseriyetin reyi ile Meclis-i Milli-i Osmani mebusluğuna seçildiğinden 8 Mayıs 1330 (1914)'da Bitlis'ten ayrılmıştır. 5 Şubat 1335 (1919)' de ma'zûl sayılmıştır. 1920'de Ankara TBMM'ne de mebus olarak katıldı. (Sicil defteri, c. 1, sh: 371)

MEHMET RAİF EFENDİ (İstanbullu)

Sudûr-i izâmdan Raif Bey hafîdi, denmekle bilinir. Liva mutasarrıflıklarında bulunmuş olan ve rütbe-i saniye sınıf-ı mütemayizi ashabından Mehmet Arif Bey'in oğlu olup 1272 (1856) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. İlk mektebden sonra rüştiyeyi Trablusgarp'ta okuduktan sonra Fatih Camiinde «Şerh-i Akaid» derslerine devam etmiştir.

Meşihatta Manfel-i Şer'iyyat ve Rumelisadareti vekayi' odasına bir müddet mülâzemeten devam etmiş ve Haziran 1294'de tarik maaşına nail olmuştur. Zilkade 1295'de de uhdesine İbtidâî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur. Rebiulaher 1310'da İbtidaî Dahil'e terfi' olunmuş ve Kânunisanî 1309'da Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye kalemi kâtibliğine tayin olunmuştur. Rütbesi Zilhicce 1312'de Hareket-i Dahil'e terfi etmiştir. Cemazielaher 1318'de Musıla-i Sahn'a terfi' etmiştir.

Mayıs 1319'da Göynük Kazası naibi olmuştur. Eylül 1321 (1905)' de ayrılıp Ağustos 1322'den Ağustos 1324'e kadar Pazarköy, Kânunisanî 1324'den Şubat 1325'e kadar Mihaliccik, Şubat 1326'da Zihne'ye tayin ve Ağustos 1327 (1911)'de Midye'ye nakledilmiştir. Temmuz 1328'de Beyşehir, Kânunisanî 1329'da da Çine'ye nakl edilmiştir. Mart 1331 (1915)'de ise Çorlu'ya nakledilmiştir.

Şaban 1334 tarihinde rütbesi Hamise-i Süleymaniye müderrisliği ruûsuna terfi' olunmuştur.

Sulh muahedesi mucibince Çorlu Yunanlılar tarafından işgal olunduğundan maaşı Ağustos 1336 (1920)'dan itibaren kesilmiştir. Eylül 1337 (1921) tarihinde ise emekliye sevk olunmuştur. (Sicil defteri, c. 2, sh: 19)

MEHMET RASIH EFENDİ (Ergirili)

Zeynelabidin Efendi'nin oğlu olup 1259 (1843) tarihinde Ergiri Sancağı'nın Peravişte-i balâ karyesinde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Delvina ve İzmir rüştiyelerinde okumuş ve Fatih Camiinde feraiz ve ilm-i akaid tahsil etmiştir. 1283 tarihinde eski Mekteb-i Mülkiye-i Şahâne'ye girip üç sene mürettep dersleri okumuşsa da şehadetnâme almamıştır. Yalnız imtihanla girmiş bulunduğu Mekteb-i Nüvvab'ı ikmal ederek Şaban 1290'da dördüncü sınıf niyabet ehliyetnâmesi almıştır. Türkçe'nin yanında Rum, Boşnak ve Arnavut dillerini bilirdi.

Kânunievvel 1293 (1877)'de Bosna'ya bağlı Kostanice kazası niyabetine tayin edilmiştir. Daha sonraları ise sıra ile Loros, Bozcaada, Taşlıca, Lonkoza, Zor, Drama niyabetlerinde bulunmuştur. Kânunisani 1316'da Draç niyabetine tayin edilmiş ve Mayıs 1319'da hizmet müddetini bitirip ayrılmıştır. Başka bir hizmette bulunmayıp 14 Eylül 1324 (1908)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 158)

MEHMET RASIH EFENDİ (Simavlı)

İsmaillerlizâde müderris ve rüştiye mektebi muallimi Ali Efendinin oğlu olup 1289 tarihinde Simav'ın Cum'a mahallesinde doğmuştur. İlk mektebi bitirdikten sonra Eylül 1304'de Simav rüştiyesine girmiştir. Rüştiyeyi bitirdikten sonra Temmuz 1308 (1892)'de babasının müderris bulunduğu Hacı Hafızzâde Hacı Mustafa Ağa Medresesine girip «İzhar»dan başlayıp «Tasdîkat» adlı kitaba kadar ders görmüştür. Eylül 1316 (1900)'da İstanbul'a gelerek Bahr-i Sefît Çifte-baş Kurşunlu medresesine dehaletle Muğla'lı Ali Rıza Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Hocasından tekmîl-i nuseh ederek Kânunievvel 1324 (1908)'de icazet almıştır.

36 yaşında olduğu halde Simav'da bulunan kayın-pederi Manisalı-zâde Hacı Emin Efendi'nin Medresesinde tedrîsat ile Kânunisani 1325'de uğraşmaya başlamıştır. Haziran 1327'de Simav kazası şer'iyye mahkemesi baş-kâtipliğine tayin olunmuştur. Kayın-pederi Emin Efendi'nin vefatı ile ondan boşalan Simav müderrisliğine imtihanla 3 Teşrinisani 1327'de tayin olunmuştur. Bunun üzerine baş-kâtiblikten istifa etmiştir. (Dosya nu: 3226)

MEHMET RASIH EFENDİ (Sivaslı)

Çörekçizâde Hafız Osman Efendi'nin oğlu olup Nisan 1266 (1850) tarihinde Sivas'ta Oğlançavuş mahallesi Ali Baba sokağında doğmuştur. Önce sibyan mektebinde okumuş, akabinde Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz etmiştir. Sivas rüştiye mektebini bitirdikten sonra Şifâiye Medresesinde okunması şart olan dersleri bitirip icazet almıştır. Teşekkül eden komisyon huzurunda imtihan olup Dârü'l-Muallimîn rüştiye şehadetnamesi kazanmıştır. 1285 mali yılında ilân edilen ölçü ve tartı hesaplarına dair halettiği mes'elelerden dolayı Maarifçe bir adet tahsînnâme almıştır.

Yeni usûle göre elif-bâ öğrenmek üzere «Ta'rîfnâme» adlı bir eseri Sivas'ta ruhsatla basılmıştır. Ayrıca «Mülâhhas Sarf ve Nahv-i Arabî» adı ile arapça kaideleri türkçe olarak yazmış ve meydana gelen bu eseri de Haziran 1302 (1886)'de Maarif'in ruhsatı ile basılmasına izin verilmiş ve fakat tab' masraflarının tedarik olunamaması hasebiyle basılamamıştır.

Şubat 1290 (1874)'da Sivas'ın Azîziye Kazası rüştiye mektebi ikinci muallimliğine tayin olunmuştur. Bu arada birinci muallimliğe terfi' etmiş ve 1294'de istifa etmiştir. Mart 1299 (1883)'da Sivas Dârü'l-Muallimîn-i İbtidâi muallimliğine tayin olunmuştur. İlâve memuriyet olarak da Sivas İ'dadisi siyer muallimliğini de Eylül 1311' den Haziran 1325'e kadar ifâ etmiştir. Kânunievvel 1322'de Sivas İslâh-i Medaris komisyonu riyasetine fahrî olarak tayin edilmiştir.

Recep 1309'da uhdesine tevcih olunan İbtidai Hariç Edirne müderrisliği ruûsu H. 1321'de Musıla-i Süleymaniye terfi' olunmuş ve Recep 1325'de İzmir pâye-i mücerredi ile taltif olunmuştur. 1320'de de Hicaz demiryolu madalyası kendisine verilmiştir.

Mart 1326 (1910) Sivas vilâyeti müderrisliğine tayin olunmuştur. (Dosya nu: 2458)

MEHMET RASIH EFENDİ (Ünyeli)

Müderrislerden Feyzullah Efendi'nin oğlu olup 1278 atrihinde Ünye'de doğmuştur. Rüştiyeden sonra Bayezit dersiâmlarından Mustafa Vehbi Efendinin ders halkasına girmiştir. İcazet aldığı gibi girmiş olduğu Mekteb-i Nüvvabtan da Şevval 1309'da şehadetnâme almıştır.

Mayıs 1309'da Terme naibi oldu. Daha sonra Turgutlu, Şarköy, Adapazarı, İskeçe, Malkara, Yozgat, Zor kaza ve sancakları niyabetlerinde bulunmuştur. Mayıs 1330'da Kırkkilise sancağı niyabetine nakledilmiştir. Ağustos 1336 (1920)'da Sulh anlaşması ahkâ-

mınca terk olunan mahallerin memurları gibi açıkta kalmış ve bu tarihten itibaren ma'zûl sayılmaşsa da Ağustos 1338 (1922)'de Beykoz kazası kadılığına tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 5, sh: 18)

MEHMET RAŞİT EFENDİ (Eğridereli)

Hacı Halil Efendi'nin oğlu olup, H. 1257 (1841) tarihinde Gümülçine'nin Eğridere (Dârıdere) kazasına bağlı İlhatlı karyesinde doğmuştur. İlk bilgileri aldıktan sonra Tosya Karyesi Medresesi diye meşhûr olan medresede beş sene tahsil gördükten sonra 1283 tarihinde İstanbul'a gelerek Cerrahpaşa'da Gevher Han Sultan Medresesine kayt ve kabul olunarak sabık ders vekili Ahmet Asım Efendi'nin ders halkasına girmiştir. H. 1297'de Ahmet Asım Efendi'den icazet almıştır. Aynı yıl içinde imtihan olup derse çıkmaya hak kazanmış ve Fatih camiinde kürsüye çıkmıştır (1).

Teşrinievvel 1298 (1882)'de 95,5 kuruş maaşla dersiâmlığa başlamıştır. Kânunisanî 1312 (1896)'de Midili vaizliğine tayin edilmiş ve bu vaizliği Mart 1322 (1906)'ya kadar devam etmiştir.

İbtidaî Hariç, İbtidaî Dâhil müderrisliklerine nail olmuştur. Fatih Camiinde ders okuturken 11 Haziran 1336 (1920) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3406)

MEHMET RAŞİT EFENDİ (Giresunlu)

Seyyit Hasan Rıza Abdullah Efendizâde'nin oğlu olup 1253 (1837) tarihinde Giresun'da doğmuştur. Müftüzâde Talip Efendi'den bir müddet ders almış ve 1268'de İstanbul'a gelip Fatih Medreselerinden Çifte Baş Kurşunlu Medresesinde ikametle Giresun'lu Mustafa Sıtkı Efendi'den okumaya başlamışsa da hocasının tedrisi terkle memleketine gitmesi üzerine Divriğili İzzet Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. 1284'de icazet almıştır. 1286'da Edirne rüûsuna nail olmuştur. Bir yıl sonra da Fetvâhane Pusula Odasına girmiştir. Şubat 1304'de Fetvahâne'de müsevvit olmuş ve 12 Ramazan 1316 (24 Ocak 1899) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 30)

MEHMET RAŞİT EFENDİ (İbradılı)

Mülkiye kaymakamlarından Mehmet Es'at Efendi'nin oğlu olup 1280 (1864)'de İbradı'da doğmuştur. Medresede dürer, meani, fıkıh

(1) Beş numaralı Vesika'ya bakınız.

gibi dersleri okumuştur. İmtihan olup teklif olunacak naibliklere gitmek üzere eline ehliyetnâme verilmiştir.

İlk olarak Meclis-i Hükkâm'ın kararı ile Nisan 1310'da Rakalar niyabetine tayin olunmuştur. Daha sonra ise sıra ile Feke, Mecidiye, Çemişkezek, Akdağmadeni, Yenihan (Yıldızeli) ve Gerede kazaları niyabetlerinde bulunmuş ve Nisan 1330 (1914)'da Gerede'den ayrılmıştır.

Müstahakkîn maaşı Eylül 1332'de kesilmiş ve bu tarihten itibaren ma'zûl sayılmıştır. Şubat 1338 (1922)'de 1500 kuruş maaşla İnegöl Kazası niyabetine tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 5, sh: 186)

MEHMET RAUF EFENDİ (Süleymaniyeli)

Molla Azîz Efendi'nin oğlu olup 1301 (1885)'de Süleymaniye-Sancağında dünyaya gelmiştir. Memleketinde mekteb ve medrese tahsilinde bulunmuş ve Şubat 1319'da İstanbul'a gelip imtihanla Dârü'l-Muallimîn mektebine devam ederken Ayasofya Dersiâmlarından Çankırılı Hacı Osman Efendi-zâde Hacı İshak Efendi'nin ders halkasına da devama başlamıştır. 1323'de Dârü'l-Muallimîn'den ve aynı yıl içinde de hocası İshak Efendiden şehadet ve icazetnâme almıştır. Türkçe, kürtçe ve arapçanın yanında fransızca da bilirdi. İlk olarak rüştiye muallimi olarak Irak'ta bulunmuş ve 24 yaşından itibaren Hırasan ve Hille kazaları rüştiye mektebleri muallimliklerinde bulunmuştur. Haziran 1328'de İstanbul'a gitmiştir. Teşrinievvel 1328'de Asîr (Yemende) livası rüştiyesi birinci muallimliğine tayin edilmiştir. 1329 (1913)'da Asîr livası müftülüğüne tayin edilmiş ve Benî Şehr Kazası kadısı henüz gelmediğinden Teşrinisani 1330 (1914) tarihinde Raûf Efendi buraya Asîr mutasarrıf ve kumandanı tarafından tayin edilmiştir. Harp dolayısıyle esir düşmüş ve Temmuz 1336'ya kadar maaşının yarısı ailesine ödenmiş ve 22 Mart 1337 (1921)'de esaretten kurtulup İstanbul'a gelmiştir. (Dosya nu: 3057)

MEHMET RE'FET EFENDİ (İstanbullu)

Hüseyin Hilmi Efendi'nin oğlu olup 1250 (1834) senesinde İstanbul'da doğmuştur. Medrese tahsilini bitirip 1291'de icazet almıştır. Ruûs imtihanını da kazanıp on beş sene tedrisle meşgul olmuştur. Okuttuğu talebelere icazet vermiş ve 1307 (1891)'de Bozcaada Kazası müftülüğüne tayin olunmuştur. 1313 (1897)'de ise İstanköy vaiz ve müftülüğüne tayin edilmiş ve 1325 (1909)'de yaşlılığından dolayı tekaüde sevk edilmiştir. Üç adet müderrislik rûûsuna nail oldu-

ğu gibi dördüncü rütbeden Mecidî nişanı da kendisine ihsan olunmuştur. Bir müddet sonra da vefat etmiştir. (Dosya nu: 635)

MEHMET REFÎ' EFENDİ (Eğridereli)

Hacı Hayrullah Efendi'nin oğlu olup Mart 1271'de Edirne'nin Eğridere kazasının Celîller köyünde doğmuştur. İlk tahsilini sibyan mektebi muallimi olan babasından ikmal etmiştir. Kazaya bağlı Erîcek köyünde müderris Hasan Efendiden bir sene tahsil gördükten sonra 1285'de İstanbul'a gelip Yenibahçe yakınında Defterdâr Ahmet Çelebi Medresesine kaydolup Fatih dersiâmlarından Kalkandelenli Recep Rüştü Efendi'nin ders halkasına dahil olup gece-gündüz tahsiline devam edip Kânunisanî 1307 (1891)'de icazet almıştır.

İmtihanı kazanıp Mayıs 1308'de Fatih camiinde dersiâm olarak derse çıkmıştır. H. 1322'de icazet vermiştir. Bu sırada altın Riyakat madalyası ve 4. rütbeden Osmanlı nişanına nail olmuştur.

Rebiulevvel 1315'de İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliğine nail olmuş ve rütbesi Rebiulevvel 1321'de Hareket-i Hariç'e terfi olunmuştur.

16 Mayıs 1328 (1912) tarihinde Fatih Camiinde ders okuturken vefat etmiştir. (Dosya nu: 233)

MEHMET REFİK EFENDİ (İstanbullu)

Bosnalı İmam Salih Hulusî Efendi'nin oğlu olup h. 1288'de İstanbul'da doğmuştur. İlk mektebi ve Kur'ân-ı hıfz ettikten sonra ilm-i kıraatı Risu'l-Kurrâ Hafız İsmail Efendi'den ikmalle 1307'de icazet almıştır. Bundan sonra «Dârü't-Tedrîs» adlı hususî mektebte altı sene okuyup iyi derecede şehadetnâme almıştır. Sonradan Ders vekili olan Alasonyalı Ali Zeynelabidin Efendi'den meşrût ilimleri tahsille Zilkade 1322'de icazet almıştır.

1313 (1897)'de mülga Muhasebe-i İlmiye kalemine devama başlamış ve askerî hükümetçe Sinop'a sürgün gönderildiğinden Haziran 1329 (1913)'da vazifeden azl edilmiştir. Yalnız hükümetin müsaadesi ile İstanbul'a avdetle Mart 1330'da Talebe-i Ulûm Tevzi'i Muhassasat Veznedârlığına tayin edilmiştir.

Cemazielaher 1314'de uhdesine tevcîh olunan İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği Şevval 1316'da Hareket-i Haric'e, Zilhicce 1319'da Sahn'a ve Safer 1322'de İbtidaî Altmışlıya terfi' ve Şubat 1318'de 4. rütbeden Mecîdî nişanı ihsan olunmuştur.

Muhasebe kalemi birinci sınıf kâtibi iken Teşrinisanî 1335'de

aynı kalemin Tetkik Mümeyyizliğine terfi' etmiştir. Eylül 1341/1925 de tekaüde sevk olunmuştur. (Sicil defteri, c. 6, sh: 12)

MEHMET REŞAT EFENDİ (Bayındırlı)

Köy imamı Ali bin Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1278 (1862) tarihinde İzmir'e bağlı Bayındır kasabasının Yusuflu köyünde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Tire'de bulunan Zincirli Medresesine girip müderris Mustafa Efendi'den okumaya başlamış ve onun vefatı ile Hacı Salih Efendiden tahsil görerek icazet almıştır: Zilkade 1310 (1892).

1308 (1892)'de Tire'nin İbni Hatip Mahallesinde bulunan Kara-Hasan Medresesinde müderris olarak derse başlamış ve 1324 (1908)'-de okuttuğu on iki talebeye icazet vermiştir. İcazetini müteakıp yeniden tedrîse başlamıştır. (Dosya nu: 882)

MEHMET REŞAT EFENDİ (İstanbullu)

Medine-i Münevvere mevleviyetinden münfasıl Emîn Efendi'-nin oğlu olup 1276'da İstanbul'da doğmuştur. Hususî muallimden ders gördükten sonra Fatih Camiinde arapçadan icazet almıştır.

Kânunievvel 1292'de tarîk maaşına nail olmuş ve bir yıl sonra Fetvâhane-i Ali İ'lâmat-ı Şer'iyye Mukayyıtlığına tayin edilmiştir. Kânunisani 1306 (1890)'da bir yıl için Galata mevleviyetini zabtetmiştir. Bir yıl sonra da eski vazifesine dönmüştür. Kânunisani 1309 (1893)'da Cezayir-i Bahr-i Sefît vilâyeti merkez niyabetine tayin edilmiştir. İki yıl sonra ayrılmış ve bir yıl açıkta kaldıktan sonra Nisan 1312'de İstanbul Mahkemesi Bâb Naibi olmuştur. Yedi ay sonra da İstanbul Kadılığı muavini oldu.

Mayıs 1314 (1898)'de muavinlikten ayrılmış ve bir ay sonra Hüdâvendigâr vilâyeti merkez niyabetine tayin edilmiştir. Mayıs 1316 (1900)'da ise Edirne vilâyeti merkez niyabetine 4500 kuruş maaşla naib tayin edilmiştir. Mayıs 1322(1906)'de ayrılmıştır.

Recep 1293'de uhdesine tevcîh olunan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği, Rebiulevvel 1294'de Hareket-i Hariç'e, Zilkade 1294'de Musıla-i Sahn'a, Muharrem 1301'de Sahn-ı Semân'a, Recep 1302'de İbtidaî Altmışlıya, Muharrem 1304'de Musıla-i Süleymaniye'ye ve Cemazielaher 1306'da Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' etmiştir.

Niyabetten ayrıldıktan bir yıl sonra 9 Haziran 1323 (1907)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 1924, sicil defteri, c. 1 sh: 109)

MEHMET REŞİT EFENDİ (Ergirili)

Saaddeddin Efendi'nin oğlu olup 1249 (1833) senesinde Yanyanın Ergiri sancağının Libhova karyesinde doğmuştur. İlk önce Libhova halkının talebelerini okutmakta olan Yanyalı müderrislerden Şeyh Ömer Efendi'den bir müddet okumuş ve akabinde İstanbul'a gelip Fatih dersiâmlarından Beratlı Saaddeddin Efendi'den nahiv ve mantık, Gürcü Şerîf Efendi ve Yakovalı Ali Efendilerden fıkıh okumuştur. Kadızâde Hoca'dan feraiz okumuştur.

Kosova ve Selanik Vilayetleri dahilinde bulunan kazalarda niyabet hizmeti görmüş ve Tepedelen, Alasonya, İzmir, Razlık ve Koçani niyabetlerinde bulunmuştur. 1307'de Tiran niyabetine tayin edilmiş ve iki yıl hizmetten sonra ayrılmıştır. Daha sonra da İskeçe ve Delvina kazalarında bulunmuş ve en son olarak Şarköy niyabetine tayin edilmiştir. Şarköy naibi iken 29 Temmuz 1319 (1903)'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 154)

MEHMET REŞİT EFENDİ (Trablusşamlı)

Keramizâde Mustafa Lütfî Efendi'nin oğlu olup Ağustos 1277'de Trablusşam'da doğmuştur. İlk ve orta mektebi bitirip babasının mesleğine sülûkle Trablusşam ulemâsından Nişabzâde Şeyh Mahmut ve Sultanizâde Şeyh Emîn Efendilerin medreselerine dahil olup buradan Reşidizâde Şeyh Gavs ve Berkâzâde Şeyh Abdullah ile Hatîbzâde Şeyh İsmail Efendilerin medreselerine dahil olmuş ve arapça tahsil etmiştir. Ayrıca Şam ulemâsından Attarzâde Şeyh Bekrî Efendi'den hadis okuyup icazet almıştır.

Babasının yaşlanmasından ve mahallî ulemânın intihabı ile 39 yaşında iken Zilkade 1315 tarihinde babasının yerine Trablusşam müftüsü olmuştur. Uhdesine İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği tevcüh olunduğu gibi h. 1324'de İzmîr pâyesi ile taltîf olunmuştur.

Trablusşam müftüsü iken 4 Eylül 1329 (1913)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 1320)

MEHMET RIFAT EFENDİ (Aksekili)

Esnaftan Mehmet Derviş ağanın oğlu olup 1248 (1842) tariihnde Aksekinin Güdüne-i Balâ mahallesinde doğmuştur. İbtidaî tahsilini bitirip bir müddet medresede Abdurrahman Efendi'den ders gördükten sonra İstanbul'a gelip Fatih dersiâmlarından Gürcü Mehmet Sabit Efendi'nin ders halkasına girip 1293'de icazet almıştır. Ders vekâletinden imtihanla tedris ruhsatnâmesi alıp h. 1297'de Fatih Camiinde derse çıkmıştır.

Şaban 1300'de İbtidai Hariç İstanbul müderrisliğine nail olmuştur.

H. 1321'den h. 1332'ye kadar Huzur Dersleri muhatablığında bulunmuş ve bu son tarihte Mahreç pâyesine nail oluyor.

(Mehmet Rıfat Efendi'nin hal tercemesinde «Aksekili» olduğu yazılı ise de Huzur Dersleri defterinde ve dosyasındaki bazı evraka göre «Alâiyyeli» olduğu yazılıdır.)

29 Mayıs 1332 (1916) tarihinde Fatih'te Hoca Hayreddin Mahallesinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3412, sicil defteri, c. 7, sh: 138)

(Kızı Hasene Karaata, 1957 yıllarında Fatihte Eski Alipaşa cad. 86/2'de ikamet ediyordu.)

MEHMET RIFAT EFENDİ (Ankaralı) Börekçizâde ulemâdan Ali Kâzım (Börekcizâde) Efendi'nin oğlu olup 1276 (1860) tarihinde Ankara'nın Boyacı Ali Mahallesinde doğmuştur. Ankara'da ilk ve orta mektebi bitirdikten sonra İstanbul'a gelmiş ve Bayezit Camiinde Atıf Bey'in ders halkasına girmiştir. Tedrîs-i ulûm ederek icazet almış ve akabinde Ankara'da Fazliyye Medresesi müderrisliğine tayin olunmuştur. Okuttuğu talebelere iki defa icazet vermiştir.

Teşrinievvel 1314 (1898)'de Ankara İsti'nâf Mahkemesi azalığına tayin olunmuştur. Mayıs 1320 (1904)'de ayrılmış ve iki ay sonra yine aynı azalığa tayin olunmuştur. 25 Teşrinisanî 1323 (1907) de inhilâl eden Ankara müftülüğnüe 300 kuruş maaşla tayin olunmuştur. Azalıktan ayrılmışsa da Kânunisanî 1325 tensikatında yine azalıkta bırakılmıştır. 20 Mart 1328 (1912)'de on ay Sivrihisar kaymakam vekilliğinde bulunmuştur. Cemazielaher 1307'de Fazliye Medresesi müderrisliği imtihanla uhdesine tevcih olunduğu gibi Musıla-i Sahn Bursa müderrisliği ruûsunu da ihraz etmiştir. İlmî rütbesi Cemazielaher 1334'de Musıla-i Sahn Bursa müderrisliğine terfi' olunmuş ve Safer 1336'da İzmir pâye-i mücerredine (1) ve Rebiulevvel 1336'da Mahreç pâyesine terfi' olmuştur. Cemazieelevvel 1336'da dördündü rütbeden Mecidî nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

---

(1) Altı numaralı vesikaya bakınız.

Mümaileyh «hılaf-ı şer'-i ali fetvâ tasni' etmesine mebnî azli şifahen telâkki olunan İrade-i Aliyye-i Fetvâpenahî iktizasından bulunduğundan..» Nisan 1336 (1920)'da azl edilmiştir.

Hakkında «Kuva-i Milliye namı altında çıkarılan fitne ve fesadın mürettib ve müşevvikleri oldukları mertebe-i subuta olan mensubin-i askeriye ve mülkiyeden muharreru'l-esami kesanın silk-i askeriyeden tart ve haiz oldukları nişan ve madalyaların istirdadı ile beraber şerik-i cürm olup hal-i firarda bulunan Mümaileyh'in idâmına ve malının hicziyle usûl-u dairesinde idare ettirilmesine dâir Birinci İdare-i Örfiye Divan-ı Harbinden verilen hüküm ve firar ele geçtiğinde tekrar muhakeme edilmek üzere tasdik-i Padişahî iktiran etmiş...»tir.

1340 (1924) senesinde kurulan Diyanet İşleri Başkanlığına devlet ricaline olan yakınlığı hasebiyle tayin edilmiştir.

Vefat tarihi olan 1941'e kadar riyasette bulunmuştur. **(Dosya nu: 1635, sicil defteri, c. 4, sh: 139)**

MEHMET RIFAT EFENDİ (Harputlu)

Ulemâdan Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1247 (1831) tariihnde Harput'ta doğmuştur. İlk bilgileri aldıktan sonra 1275'de Süleymanpaşa Medresesine girip sonradan Elâzığ müftüsü olan Hacı Mehmet Efendi'den okuyup icazet almıştır.

Safer 1290'da uhdesine tevcih olunan İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği ruûsu Rebiulaher 1304'de İbtidaî Dahil'e ve Zilhicce 1311'de Musıla-i Sahn'a terfi' etmiştir.

Rebiulevvel 1302 (1884)'de Keban-Madeni müftülüğüne tayin edilmiştir. Keban-Madeni müftüsü iken 4 Teşrînievvel 1311 (1895)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2819)**

MEHMET RIFAT EFENDİ (İbradılı)

Osman Efendi'nin oğlu olup 1275'de İbradıda doğmuştur. Rüştiyeyi bitirdikten sonra İbradı medresesinde arapça okumuştur. Meclis-i İntihab-ı Hükkam'ın kararı ile 1319'da niyabete kabul edilmiş ve Harran Kazası naibi olmuştur. Daha sonra ise Gevaş, Bozkır, 1327'de Divriği kazaları niyabetlerine tayin olmuştur. Eylül 1329 (1913)'da ayrılmış ve Mart 1332 (1916)'de ma'zûl sayılmıştır. **(Sicil defteri, c. 7, sh: 68)**

MEHMET RIFAT EFENDİ (İstanbullu)

Kuzattan Hadimi el-Hac Mahmut Efendi'nin oğlu olup Recep

1268 de İstanbul'da Zincirlikuyu yanında Atik Ali Paşa mahallesinde doğmuştur. Üsküdar'da Paşakapısı rüştiyesinde üç yıl okumuş ve Bezm-i Alem Valide Sultan Camii dersiâmlarından Alâiyyeli Mustafa Efendi'den okuyup h. 1301'de icazet almıştır.

İlk olarak Mart 1283'de Galata Şer'iyye Mahkemesi kâtibliğine tayin edilmiştir. Daha sonra da Asîr Sancağı Meclis-i Temyiz Başkâtibliğinde bulunmuş (1310/1894) ve Ahtapoli Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Kasımpaşa ve Tophane şeriyye mahkemeleri niyabetlerinde de bulunan mümaileyh, uhdesine tevcih olunan Zilkade 1293 tarihli İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği ruûsu Rebiulaher 1313'de Musıla-i Süleymaniyeye terfi' olunmuştur. H. 1316'da Maraş ve h. 1317'de Mahreç itibariyle Kudûs mevleviyetlerini birer yıl için ihraz etmiştir.

Mayıs 1318 (1902)'de ikinci defa olarak Tophane naibi olmuş ve 27 Kânunisanî 1319 (1903)'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 6)

MEHMET RIFAT EFENDİ (İstanbullu)

Haremeyn pâyelilerinden ve sabık Bursa naibi Harputi el-Hac Mustafa Faik Efendi'nin oğlu olup Şubat 1267'de İstanbul'da Cibali mahallesinde doğmuştur. Kazanlık ve Hafızpaşa sibyan mekteblerini bitirdikten sonra Kastamonu, Fatih ve Rusçuk rüştiyelerinde okumuştur. Şaban 1285'de Ruscuk rüştiyesini bitirmiştir. Ruscuk medresesinde Ahmet Rasim Efendi, Nuri ve Süleyman Efendilerden okuyup icazet almıştır. Kastamonu'da iken meşhur hattat Taşköprülü'den sülûs meşk etmiştir. Ruscukta ayrıca Fransızca tahsiline ihtimam göstermiştir. İstanbul'da babasından ve Musalli Hasan Efendi'den arapça okumuş ve bu arada Mekteb-i Nüvvab'a girip Cemazielevvel 1294'de üçüncü sınıf niyabet ehliyetnâmesi alarak mezun olmuştur. Şeyh Raşit Efendi'nin Ayasofya Camiindeki derslerine devam etmiş olduğu gibi Kazasker Ürgübi Hacı Mehmet Efendi, Şam'da Şeyh Ahmet Müslim Kezberî, ve Şeyh Selim Efendilerle Mekke-i Mükerreme sabık Şafiî müftüsü Ahmet Dehlân Efendi'den fıkıh, hadis ve tefsir okumuştur.

1284 Haziran'ında Tuna Vilâyeti Müfettiş-i Hükkâm maiyet kâtibliğine tayin olunmuştur. Eylül 1289'da Edirne Vilâyeti divan-i temyiz mümeyyizliğine tayin olunmuştur. Mayıs 1297'de Yozgat, Mayıs 1300'de Gümüşhane, Teşrinievvel 1303'de Uşak, ve Ağustos 1307'de Gümülcine Sancakları naibliğine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1310 (1894)'da Bilâd-ı Mahreçten Selânik mevleviyetini bir yıl için ihraz etmiştir. Nisan 1312'de Isparta naibi oldu ve iki yıl sonra hiz-

metini bitirip ayrılmıştır. Nisan 1316 (1900)'da Kastamonu merkez naibi, Ağustos 1320 (1904)'de Ankara merkez naibi ve Şubat 1321 (1905)'de Mekke-i Mükerreme merkez kadısı olmuştur. Mayıs 1324 (1908)'de Suriye merkez naibi olmuş ve Teşrinisani 1325'de ayrılmıştır. Teşrinievvel 1326 (1910)'ya kadar ma'zûl sayılmış ve bu tarihte Bursa merkez naibi olmuştur. H. 1319'da Haremeyn pâyesini aldı. Dördüncü retbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan olunan Mümaileyh Hazretleri 18 Ağustos 1327 (1911) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1893, sicil defteri, c 1., sh: 10)**

MEHMET RIFAT EFENDİ (Safranbolulu)

Ulemâdan Mehmet Hilmi Efendi'nin oğlu olup 1272'de Safranbolu'nun Çavuş mahallesinde doğmuştur. Babası Hilmi Efendi, Bayezit dersiâmlarından, Şehzâde Gazi Süleymanpaşa Medresesi müderrislerinden ve eski Safranbolu müftüsü idi.

Gazi Süleymanpaşa Medresesinde babasından sarf ve nahiv okumuş ve akabinde İstanbul'a gelip Acımusluk yakınında İbrahimpaşa medresesinde ikametle Sivaslı Ömer Hulusi Efendi'den okuyup icazet almıştır.

Mart 1309'da Safranbolu Bidâyet Mahkemesi azalığına tayin olunmuştur. Dört yıl sonra açıkta kalmış ve Mart 1315'de tekrar aynı azalığa tayin edilmiştir. İki yıl sonra tekrar ayrılmıştır. Nihayet Kânunisani 1320 (1904)'de Safranbolu müftülüğüne maaşsız tayin olunmuştur.

8 Nîsan 1325 (1909)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2569)**

MEHMET RIZA EFENDİ (Debre-i Balâ'lı)

Kapıcızâde Hacı Ağuş Efendi'nin oğlu olup Eylül 1290 (1874)'de Debre-i Balâ Kazasının Hüngâr mahallesinde doğmuştur. Sibyan mektebini bitirdikten sonra memleketinin müderrislerinden Hafız Seyfeddin Efendi'den sarf ve nahiv okumuştur. 1306 (1890)'da İstanbul'a gelip Fatih Bahr-i Sefit Çifte Ayak Kurşunlu medresesine kayt olup Fatih dersiâmlarından Muğlalı Ali Rıza Efendi'den dini ve arabi ilimleri okuyup h. 1310'de icazet almıştır: Eylül 1316 (1900). Haziran 1318 (1902)'de 28 yaşında iken Denizli merkez müderrisliğine tayin olunmuş ve «Çaybaşı Medresesi»nde müderrisliğe başlamıştır. Denizli sancağı müderrisi iken 10 Haziran 1332 (1916) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1842)**

MEHMET RIZA BEY (İstanbullu)

Arapzâde diye şöhret bulan Mehmet Rıza Bey, 1249 (1843)'de

İstanbul'da (?) doğmuştur. Medrese tahsilini bitirdikten sonra Temmuz 1273'de Beykoz niyabetine aidatla tayin olunmuştur. Nisan 1274'de ise Sofya mevleviyetini bir yıl için zabt etmiştir. Mart 1276'da Midilli naibi olmuştur. Nisan 1277'de Kartal, Şubat 1278'de Karahisar-i Sahip, Kânunisanî 1280'de Manisa naibliğine tayin olunmuştur. 1283'de Güzelhisar-Aydın, Haziran 1285'de Aydın merkez Kânunievvel 1287'de Adana merkez, Şubat 1288'de Mekke-i Mükerreme ve Mayıs 1290'da tekrar Aydın Merkez kadılıklarına tayin olunmuştur. Kânunievvel 1293'de Selânik, Nisan 1298'de Trabzon kadılığı ve Teşrinisani 1301'de İstanbul kadı muavinliğine tayin olunmuştur.

Uhdesine Safer 1252'de tevcih olunan İbtadî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu Cemazielevvel 1267'de Hareket-i Altmışlı'ya, Muharrem 1269'da Musıla-i Süleymaniye'ye, Cemazielevvel 1272'de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi ve Şevval 1274'de bilâd-ı mahreçten Sofya ve Şaban 1283'de bilâd-ı hamseden Şam mevleviyeti tevcîh olunmuştur. Zilhicce 1303'de İstanbul pâye-i refii tevcih olunmuş ve Muharrem 1305/Eylül 1303 (1887)'de İstanbul kadısı olmuştur. Bir yıl müddetle İstanbul kadılığını tedvir etmiş ve bu tarihten sonra tarik maaşına nail olmuştur. 17 Kânunisanî 1311 (1895) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 420)**

MEHMET RIZA EFENDİ (İstanbullu)

İsparta sabık naibi Nuh Naci Efendi'nin oğlu olup 1290 (1874)'da İstanbul'da doğmuştur. Rüştiyeyi bitirdikten sonra Ayasofya dersiâmlarından Meşihat sabık müsteşarı Abdülkadir Raşit Efendi'nin ders halkasına girip ikmal-i nesehle icazet almıştır.

İlk önce Mahfel-i Şer'iyyata kâtip tayin edilmiş ve bir müddet nahiye naibliğinde bulunmuştur. Teşrinisanî 1313'de Kolaşin Kazası naibliğine tayin edildi. Daha sonra Yeni-varoş, Berane, Çerkeş niyabetlerinde bulunmuştur. Kırcaali ve Kasımpaşa niyabetlerinde de bulunduktan sonra Teşrinievvel 1332'de Beykoz Kazası kadısı oldu. Edirne müderrisliği ruûsu h. 1324'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuş ve Zilkade 1318'de 4. rütbeden Mecidî nişanı ihsan olundu. Ağustos 1338 (1922)'de Beykoz kadılığından ayrılmıştır. **(Sicil defteri, c. 3, sh: 229)**

MEHMET RIZA EFENDİ (İstanbullu)

Mahreç mevalisinden ve en son olarak Sakız naibi iken vefat eden Mehmet Tevfik Efendi'nin oğlu olup 1283 (1876) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. İbtidaî ve rüşti mekteblerini bitirdikten sonra

Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve Mart 1303 (1887)'de dördüncü sınıf niyabet şehadetnamesi alarak neş'et etmiştir. Ayrıca Bayezit Camii dersiâmlarından Kastamonu'lu Abdülhalim Efendi'den arabî ilimleri tahsille Cemazielevvel 1312'de icazet almıştır.

Teşrinisanî 1297'de İbtidâî Hariç İstanbul müderrisliğine nail olmuş ve Kânunievvel 1303'de Gemlik Kazası naibi olmuştur. Daha sonra Eylül 1307'de Adapazarı, Mart 1310'da Çorlu, Temmuz 1313'de Edremit, Teşrinievvel 1315'de Havass-ı Refia, Haziran 1317'de Karesi Sancağı, Haziran 1320'de Yenipazar Sancağı, Mart 1321'de Kırkkilise Sancağı, Ağustos 1324'de Manisa Sancağı, Eylül 1325'de Havass-ı Refia Kadılığı hizmetlerine tayin olunmuştur. Mart 1326 (1910)'da Manastır Vilâyeti merkez niyabetine tayin edilmiş ve Şubat 1327 (1912)'de ayrılmıştır.

Teşrinisanî 1325 (1909)'da İslâhat-ı İlmiye Encümeni azası olmuştur.

Nail olmuş olduğu müderrislik Cemazielâher 1306'da Haraket-i Dahil'e, Cemazielâher 1309'da Musıla-i Sahn'a, Zilhicce 1312'de Sahn'a, Şevval 1314'de İbtidaî Altmışlı'ya, Safer 1316'da Musıla-i Süleymaniye'ye terfi, Recep 1317'de bilâd-ı mahreçten Havass-ı Refia ve Cemazielaher 1321'de bilâd-ı hamse pâyeleri tevcih olunmuştur.

Nisan 1328 (1912)'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye başkâtibliği inzimamı ile azası olmuş ve Şubat 1328 (1913)'de Mahkeme-i Evkaf kadı müşaviri olmuştur. Fakat bir hafta sonra vazifesi Rumelikazaskerliği müşavirliğine çevrilmiştir. Kânunisanî 1329 (1913'da ise Kazaskerlik Mahkemesi müşavirliğine tayin olunmuştur. Müşavirlikte bulunduğu sırada Fatih Çarşamba caddesi Büyükotlukçu yokuşu 40 nolu evde 22 Teşrinisanî 1332 (1916) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1039, sicil defteri, c. 3, sh: 79)**

MEHMET RIZA EFENDİ (Konyalı)

Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1281 (1865) senesinde Konya'nın Hoca Habîb Mahallesinde doğmuştur. İlk bilgileri tahsil ettikten sonra İstanbul'a gelmiş ve Fatih dersiâmlarından İsmail Ataullah Efendi'den arabî ilimleri tahsille icazet almış ve ruûs imtihanını kazanıp Eylül 1329'da Fatih Cami dersiâmları arasına katılmıştır.

Safer 1330'da uhdesine İbtadî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu tevcîh olunmuştur.

Memleketinde bulunduğu sırada 15 Eylül 1336 (1920) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3584)**

MEHMET RIZA EFENDİ (Konyalı)

Ulemâdan Tekeli Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1275 tarihinde Konya'nın Kalecik mahallesinde doğmuştur. Dinî ilimleri ilk olarak tahsilden sonra babasından bir müddet okumuş ve Konya'da iştihar etmiş ulemâdan Karahafızzâde Abdurrahim Efendi'den tahsil görmüştür. Sonunda İstanbul'a gelip Fatih dersiâmlarından Kalkandelenli Recep Efendi'den ikmal-i nuseh ederek icazet almıştır. Tahsîli esnasında imtihanla Muallimhane-i Nüvvab'a girmiş ve Şaban 1305'de şehadetnâme almıştır.

İlk olarak Teşrinievvel 1304 (1888)'de Aydıncık (Edincik) Nahiyesi niyabetine aidatla naib tayin edilmişse de Teşrinievvel 1305'de Kozan Sancağı naibi olmuştur. İki yıl sonra ayrılmış ve Ağustos 1309'dan Teşrinievvel 1311'e kadar Yenipazar niyabetinde bulunmuştur. Teşrinisanî 1313'den Teşrinisanî 1316'ya kadar Uşak Kazası niyabetinde bulunduktan sonra Nisan 1318'den Mart 1320'ye kadar Lâzistan, ve Eylül 1322'den Ağustos 1324'e kadar Kırşehir Sancağı niyabetinde bulunmuştur. Kânunievvel 1324 (1908)'de ise Sivas Vilâyeti merkez naibi olmuştur. Sivas merkez hukuk reisliği de yapmış olan Mümaileyh Hazretleri Nisan 1328'de ayrılmış ve Teşrinievvel 1329'dan Temmuz 1330'a kadar Ankara Vilâyeti merkez naibliğinde ve Ağustos 1330'dan Kânunievvel 1331'e kadar Hüdâvendigâr Vilâyeti merkez niyabetinde bulunmuştur.

Uhdesine tevcîh olunan İlmî rütbe Şevval 1307'de Musıla-i Sahn'a, Şevval 1316'da İbtidaî Altmışlı'ya ve Cemazielevvel 1317'de Musıla-i Süleymaniye Edirne müderrisliğine terfi' ve Muharrem 1318'de İzmîr pâye-i mücerredi tevcîh olunmuştur.

Kânunievvel 1331 (1915) tarihinde Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye (İstanbul) Kadısı olmuştur. Nisan 1333 (1917)'e kadar burada bulunmuş ve aynı tarihte Mahkeme-i Temyiz azalığına tayin olunmuştur. Mayıs 1336 (1920) tarihinde ise Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azalığına altı bin kuruş maaşla tayin olunmuştur. Temmuz 1338 (1922)'de yaş haddinden emekli oldu. (1) Emekliye sevki üzerine memleketine gitmiştir. (Dosya nu: 839, sicil defteri, c. 1, sh: 235)

MEHMET RIZA EFENDİ (Köstenceli)

Köstence ulemâsından ve Akkirmanlızâdelerden Benderli Baydas Molla sülâlesinden Murat Efendi'nin oğlu olup 1270 (1864) ta-

(1) Yedi numaralı vesikaya bakınız.

rihinde Köstence'de doğmuştur. İlk tahsilini bitirmiş ve 1303'de İstanbul Dârü'l-Muallimin-i Rüştiye kısmından orta derecede mezun olmuştur. Bilâhare Fatih dersiâmlarından Trabzonlu Mehmet Hamdi Efendi'nin derslerine devam ederek 1306'da icazet almıştır. Şubat 1306'da açılan ruûs imtihanında isbat-ı ehliyet ederek dersiâm olmuş ve Safer 1316'da uhdesine İbdaî Hariç İstanbul müderrisliği tevcîh olunmuştur. Ayrıca Galata ve Beyazit rüştiyelerinde muallimlik de yapmış olan Mümaileyh'in ilmî rütbesi Rebiulevvel 1321'de Haraket-i Hariç'e terfi' olunmuştur. 1322'de dördüncü rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan olduğu gibi aynı şekilde altın liyakat madalyasını da hamil bulunuyordu. Fatih Camiinde dersiâm-hoca olarak talebe okuturken 1338 (1922) senesi 12 Mart'ında vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3664)**

MEHMET RÛŞEN EFENDİ (Gümüşhaneli)

Selâteynzâde Hüseyin Ağa'nın oğlu olup 1267 (1851) tarihinde Gümüşhane'nin Hankısa (Hakisa) köyünde doğmuştur. Çocukluğunda babasının ailece Trabzon'a göçleri ile İskenderpaşa'daki sibyan mektebinde okuduktan sonra Saraçzâde Medresesinde müderris Tufan Efendi'den mantık'a kadar okumuş ve daha sonra Çarşı Medresesinde Kocamanzâde Mehmet Efendi'den ikmal-i nuseh ederek Rebiulevvel 1296'da icazet almıştır. Bu tarihten itibaren halka va'z ve nasihatle meşgul olmaya başladığı gibi Saraçzâde Medresesinde müderrislikle meşgul oluyordu.

Recep 1324'de uhdesine İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği tevcîh olunmuştur.

1330 (1914) tarihlerinde Rûşen Efendi Trabzon merkez müderrisi bulunuyordu. **(Dosya nu: 2431)**

MEHMET RÜŞTÜ EFENDİ (Antakyalı)

Paçacızâde Seyyit Mehmet Efendi'nin oğlu olup h. 1264 (m. 1846) tarihinde Antakya'da doğmuştur. İlk tahsilini memleketinde bitirip Halep'e gitmiştir. Bir yıl sonra Trablusşam'a gidip 1279'da Şeyh Hüseyin el-Cisrî'den hadis okumuştur. 1281'de Şam'a gidip Şeyh el-Gezîrî ve Şeyh Selîm el-Attar'dan Kadı Beyzavî ve Buharî okumuştur. 1283'de Hicaz'a gitti. Mekke'de Şeyh Ahmet Dehlân'dan Buharî, Rahmetullah Hindî'den usûl-i münazara tahsil etmiştir. 1284'de ise memleketine gelmiştir. 1288'de İstanbul'a gelmiş ve burada Hafız Şâkir Efendi'den şerh-i akait okumuştur. Tekrar memleketine dönüp Re-

vanduzlu Abdussamet Efendi'den 1295'de icazet almıştır. 1317 (1901)' de İstanbul'a gelmiştir. Üç dilde okuyup yazardı.

Ramazan 1320'de uhdesine İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği tevcih olunmuş ve h. 1322'de Hareket-i Dahil'e terfi' etmiştir.

Mart 1319'da müderrislik maaşına nail olmuştur.

«Hâllü'l-Eşkâl fi Mebahisi'l-Cüzi'l-İhtiyarî» (Mahmut Bey matbaası/1321, 16 sh.) ile «İkâz-ı Millet» (Mahmut Bey matbaası/1326, 16 sh.) adlı iki eseri vardır.

Devriye müderrisi olarak 1326 (1910)'da Bayezit Camiinde «Tefsir» okutup hizmet ediyordu. (Dosya nu: 362)

MEHMET RÜŞTÜ EFENDİ (Arabgirli)

Müderris İbrahim Efendi'nin oğlu olup h. 1234 senesinde Arabgir'in Çarşı mahallesinde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Erzincan'a gidib Gümüşhaneli merhum Ali Efendi'den okumaya başlamış, onun vefatı üzerine Malatya'da Hacı Yusuf ile Karakaşzâde Hacı Hüseyin Efendilerden tahsil görmüştür. Akabinde Arabgir'e gelmiş ve 46 yaşında iken 1280'de Arabgir müftülüğü uhdesine tevdi' olunmuştur. Eylül 1308 (1892)lerde Arabgir müftüsü bulunuyordu. (Dosya nu: 2814)

MEHMET RÜŞTÜ EFENDİ (Ergirili)

Çapekzâde Tahir Bey'in oğlu olup Recep 1267 senesinde Ergiri Sancağında doğmuştur. İlk tahsilini bitirdikten sonra İskondol Medresesine girip fıkıh, akaid ve meani okuduktan sonra İstanbl'a gelip Fatih Camii ve Akpazarı camilerinde Recep Efendi'den mantık, Hasan Efendi'den meanî ve fıkıh okumuştur. Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve imtihanı kazanıp Şaban 1303 tarihinde niyabet ehliyetnamesi almıştır.

Otuz dokuz yaşında iken Mayıs 1302'de (m. 1886'da) Tavas Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Bu arada uhdesine İbtidâî Hariç Bursa müderrisliği tevcîh olunmuştur. Recep 1305. Nisan 1308'de İştip naibi olmuş ve Mart 1310'da ayrılmış ve Temmuz 1311'den Mayıs 1313'e kadar Terme ve Teşrinisanî 1314'den Teşrinievvel 1316'ya kadar Katrîn Kazaları niyabetlerinde bulunmuştur. 23 Mart 1318 (1902) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 160)

MEHMET RÜŞTÜ EFENDİ (Milâslı)

Çandar karyesi imamı Molla Abdullah Efendi'nin oğlu olup 1271 (1855) senesinde Milâs'ın Çandar köyünde doğmuştur. Milâs'ta

müftülük yapmış zevattan tahsil gördüğü gibi Aydın müftüsü Sarı İbrahim Efendi'den Molla Cami okumuştur. Recep 1291'de Bayezit dersiâmlarından Aydınlı Kara Hüseyin Efendi ile tahsil için İstanbul'a gelmiş ve hocalarından Bayezit dersiâmlarından ve Meclis-i Eytam azasından Borlu Ahmet Raşit Efendi'den ders okuyup h. 1306'da icazet almıştır. Menar, Dürer, Mir'at gibi eserleri okuyup Tokadizâde Hacı Ahmet Efendi'den ikinci icazeti aldığı gibi Ramuzu'l-Ehadis'i Gümüşhaneli Hacı Ahmet Ziyaüddin Efendi'den okuyup üçüncü icazetini almıştır. Akabinde Milâs'a gelmiştir.

H. 1307 senesinde Abdülazîz Ağa evkafı medreselerden Bilen Camii Medresesinde müderris olarak hizmete başlamıştır. Kaza müftüsü Osman Efendi'nin vefatı üzerine h. 1308 (m. 1890)'de Milâs müftüsü olmuştur.

Temmuz 1327 (1911)'de hakkında vuku' bulan çirkin iftiralardan dolayı azli takarrur etmiştir, 1330 (1914) tarihlerinde Bilen Medresesinde 17 talebesi vardı ve senevî 1750 kuruş maaş alıyordu. (Sicil defteri, c. 2, sh: 93, dosya nu: 794)

MEHMET RÜŞTÜ EFENDİ (Priştineli)

Priştine rüştiyesi yazı dersi muallimi Ağuş Namık Efendi'nin oğlu olup 1291 (1875)'de Priştine'de doğmuştur. İlk ve orta mekteblerini pek iyi derecede bitirdikten sonra İstanbul'a gelmiş ve Fatih dersiâmlarından İdris Efendi'nin ders halkasına devamla icazet almıştır. İmtihanla dahil olduğu Mekteb-i Nüvvab'tan da Recep 1320'de mezun olmuştur.

Şubat 1318'de Edirne'ye bağlı Sultanyeri niyabetine tayin edilmiştir. Daha sonraları Nisan 1321'de Metroviçe, Haziran 1323'de Geylân, Kânunisanî 1325'de Biga Sancağı niyabetine terfian tayin edilmiş ve Teşrinievvel 1327'de ayrılıp Kânunievvel 1328/1912'de Antalya livası niyabetine tayin olunmuştur. 29 Ağustos 1332(1916) tarihinde vefat etmiştir. (Sicil defteri, c. 1, sh: 359)

MEHMET RÜŞTÜ EFENDİ (Safranbolulu)

Zürrâ'dan Mustafa Ağa'nın oğlu olup 1267'de Safranbolu Kazasının Çucabi köyünde doğmuştur. Medresede sarf, nahiv, mantık, kelâm, hikmet, meanî, Vaz' ve beyan okumuştur.

Temmuz 1305'de Lapseki Kazası kadısı olmuştur. Mart 1308'de Vize (Kırkkilise), Nisan 1310'da Bolvadin, Nisan 1312'de Kirmasti, Ağustos 1314'de Düzce, Temmuz 1316'da Eşme, Teşrinisanî 1318'de Kandıra ve Mayıs 1321'de Ahi-Çelebi Kazası naibi olmuştur.

Ahi-Çelebi naibi iken 6 Kânunisanî 1321 (1905)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 163)

MEHMET RÜŞTÜ (Raşit) EFENDİ (Safranbolulu)

Üsküdar'da Kazasker Ahmet Efendi Camii imamı iken vefat eden Hasan Hilmi Efendi'nin oğlu olup h. 1276 tarihinde Safranbolu Kazasında doğmuştur. 12 yaşında iken İstanbul'a gelip Zeyrek'te Hüngâr imamı Hafız Raşit Efendi'den iki sene Kur'ân-ı Kerîm ve bir yıl kadar da tashîh-i huruf ile iştigalden sonra 1291'de Fatih Camii dersiâmlarından Ankaralı Hüseyin Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. Dört sene sonra aynı camiin dersiâmlarından Ahmet Ramız Efendi'nin ders halkasına girmiştir. h. 1308'de A. Ramiz Efendi'den icazet almıştır.

Otuz iki yaşında iken Kânunisanî 1308'de imtihanla Fatih Camii dersiâmı olmuştur. 1330'da Dârü'l-Hilâfe Medresesi Kısm-ı Alî Hadîs ve 1331'de Usûl-u Fıkıh müderrisliğine tayin olunmuştur.

Zilhicce 1314'de uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği tevcîh olunmuştur.

Fatih Camiinde resiâm ve Sahn medresesinde tefsîr müderrisi bulunduğu sırada 23 Haziran 1335 (1919) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3612)

MEHMET RÜŞTÜ EFENDİ (Sivaslı)

Yusuf Ziya Efendi'nin oğlu olup 1270 (1854) senesinde Sivas'ın Akkirman mahallesinde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra İstanbul'a gelip Bayezit camii dersiâmlarından Sivaslı Ömer Efendi'den akaide kadar okumuştur.

Sivas vilâyetinin inhası üzerine niyabete kabul edilmiş ve Teşrinisanî 1305'de Malazgirt naibi olmuştur. Şubat 1309'da Mayıs 1311'e kadar Palu, Haziran 1311'den Haziran 1312'ye kadar Alucra, Kânunisanî 1312'den Haziran 1315'e kadar Keban-madeni, Teşrinievvel 1315'den Temmuz 1316'ya kadar Eleşkirt, Nisan 1317'den Şubat 1318'e kadar İslâhiye ve Mayıs 1320'den Mart 1323 (1907)'e kadar Yemen'in Mihâ Kazası niyabetinde bulunmuştur. Ağustos 1324 (1908)'de Zonguldak niyabetine tayin edilmişse de Eytam Sandığına olan borcunu ödemeye imkân bulamadığından niyabet yerine gitmesi geciktiğinden yerine başkası tayin olunmuştur. Mekteb-i Kuzat imtihanına girmeye vakti müsait olmadığı gerekçesiyle imtihandan istinkâfı üzerine niyabet hizmetlerinden ma'zul sayılmıştır. Dosya nu: 320)

MEHMET SAADEDDİN EFENDİ (Dağıstanlı)

el-Hac Mehmet Çelebi Efendi'nin oğlu olup 1245 (1829) senesinde Dağıstan'ın Şirvan iline bağlı Şeki sancağının Façmaz (?) kazasında doğmuştur. Memleketinde bulunan medreselerde farsça, sarf, nahiv, mantık ve münazara ilimleri tahsille 1264 tarihinde hicretle Amasya'da dinî ilimlere tahsile başlamıştır. Amasya'da tedrîs-i ulûm ile meşgul olan Şirvanî el-Hac İsa Efendiden okuyup icazet almıştır. Sivasta evlenmiş ve akabinde Amasya'da yerleşerek niyabetle istihdam edilmiştir. 1279 tarihinde İstanbul'da Mekteb-i Nüvvab'a dahil olup 1281 senesinde buradan mezun olmuştur.

28 yaşında devlet hizmetine girmiştir. 1273'de Sivas'ın Emlâk, 1276'da aynı ilin Zeytun, 1282'de Erbaâ, 1284'de Osmancık Kazalarına naib tayin edilmiştir. Buraya kadar olan niyabetlerinde aidatla hizmet etmiş ve mektebten neş'eti üzerine 1298'de Merzifon, 1295'de Besnî, 1298'de Kosova'ya bağlı Yakova, 1300'de Erciş, 1304'de Hınıs, 1307'de Sivas'ın Köprü, 1310'da Kemah Kazalarına naib tayin olunmuştur: 1308/1892. Mümaileyh Hazretleri 31 Ağustos 1309 (1839)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 285)

MEHMET SAADEDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Haremeyn pâyelilerinden Kastamonu sabık naiblerinden Nevşehirli Halîl Efendizâde Musa Kazım Efendi'nin oğlu olup 11 Eylül 1294 (1877)'de İstanbul'da Anadoluhisarı Dolay caddesindeki hanede doğmuştur. İlk ve orta tahsilinden (Ağustos 1310/1894) sonra Bayezit Camii dersiâmlarından Kastamonulu Süleyman Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Ağustos 1320'de ikmal-i nuseh ederek icazet almıştır. İmtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girip dört senelik tahsilini bitirip Eylül 1319 (1903)'da mezun olmuştur.

Kânunievvel 1310'da Rumelisadareti vekayi' kalemine girmiş ve Haziran 1312'de Mahfel-i Şer'iyyat kâtibliğine dahil olmuştur. Mektebten mezun olması üzerine Nisan 1320 (1904)'de Şile Kazası naibi olmuştur. Haziran 1322'de ayrılıp aynı yıl Loros Kazası naibliğine tayin edilmiştir. Bir yıllık bir hizmetten sonra Eylül 1324 (1908)'de Kuşadası Kazası naibi olmuştur.

Uhdesine tevcîh olunan İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği ruûsu 1320 H. de Sahn'a terfi' olunmuştur.

Zihnen rahatsız olduğundan 11 Haziran 1326 (1910) tarihinde tekaüde sevk edilmiştir. (Dosya nu: 781)

MEHMET SAADEDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Sadr-ı Rumeli pâyelilerinden Mustafa Asım Efendi'nin oğlu olup 1262 tarihinde (1846) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. İlk tahsilini Küçükpazar ilk mektebinde bitirdikten sonra Fatih dersiâmlarından ve Huzûr dersleri muhatablarından İşkodralı Hafız Recep Vehbi Efendi'nin tedrîs halkasına dahil olmuş ve tasdikat ve tasavvurat'a kadar okumuştur.

Mart 1285'de Fetvâhâneye kaydolmuş ve Kânunievvel 1289'da müsevvit olmuştur. Haziran 1290'da Mektubî muavini olmuştur. Haziran 1291/1875 tarihinde Rodos naibi olmuştur. Temmuz 1292'de ayrılmış ve Ağustos 1292'de tekrar Fetvahâne müsevvitliğine dönmüştür. Şubat 1303'de ayrılıp, Mart 1304'de bir yıl için Galata mevleviyetini zabt etmiştir. Nisan 1306'da Karesi Sancağı naibi olmuştur. Mart 1310'da Samsun (Canik), Nisan 1312'de Gebze Kazası, Haziran 1313'de İzmit sancağı ve Teşrinievvel 1315'de Sofulu Kazası naibi olmuş ve 18 Nisan 1316'da Mısır mevleviyetini bir yıl için ihraz etmiştir.

İlmî rütbesi Yarhisar Medresesi Hamise-i Süleymaniye müderrisliğine terfi' etmiştir.

Mısır mevleviyetinden ayrılmasından sonra 19 Teşrinisanî 1317 (1901) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 190)

MEHMET SAADEDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Huzûr dersleri mukarrirlerinden, Dârü'l-Hadis ve Lâleli medresesi müderrislerinden Boyabatlı Osman Fazıl Efendi'nin oğlu olup 1280 senesinde (1864) İstanbul'da Aksaray'da İsmail Ağa mahallesinde doğmuştur. Sultanahmet'te Üçler sıbyan mektebi ile Dârü'l-Maarifte dört sene tahsil görüp mezun olmuştur. Arapça derslerine devamla H. 1301'de Mekteb-i Nüvvab'a girip iki yıl sonra niyabet tezkeresi almıştır.

Temmuz 1295'de İstanbul müderrisliğine nail olmuştur. Teşrinievvel 1301'de Adranos Kazası naibi olmuştur. Eylül 1304'de Menlik, Mart 1307'de İncesu, Teşrinievvel 1309'da Ohri, Mayıs 1312'de Ermenak, Şubat 1314'de Taşlıca Kazaları niyabetlerine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1320 (1904)'ye kadar Taşlıca'da kalmış ve Şubat 1321'de bir yıl için Havass-ı Refia meleviyetini bir yıl için zabt etmiştir. Mayıs 1324'de Ertuğrul naibi olmuş Nisan 1326'da hizmetini bitirip ayrılmıştır. Ağustos 1326 (1910)'da Eğridere naibi olmuştur.

Eğridere naibi iken 16 Nisan 1328 (1912) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 286)

MEHMED SAADEDDİN EFENDİ (Perşembeli)

Hacı Müftüzâde Hacı Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1272'de Ordu'nun Perşembe kazasında doğmuştur. Medresede akaide kadar ders görmüştür.

İlk önce Ahiçelebi mahkemesi kâtibliğinde bulunmuş ve 1309'da Hopa Kazası niyabetine tayin olunmuştur. En son olarak da Kalecik, Nallıhan ve Mudurnu kazaları niyabetlerinde bulunmuştur. Kânunisani 1328 (1912)'de Mudurnu'dan azl edilmiştir. (Sicil defteri, c. 1, sh: 37/38)

MEHMET SAADEDDİN EFENDİ (Şamlı)

Sayda sabık müftüsü Haşimî sülâlesinden Lütfizâde es-Seyyit Muhyiddin Efendi'nin oğlu olup 1240 (1824) tarihinde Şam'da doğmuştur. Tahsili meşrût olan ilimleri hoca efendilerden okuyup icazet almıştır.

Fıkha ait «Merciu'r-Riyase fî Ahkâmi's-Siyase», «Fütuhatü'l-İrşad limen Erade'l-Hükümete beyne'l-İbad», «Tarihu'l-Ahkâm li'l-Kuzadı ve'l-Hükkâm», nasihatlere müteallik «İasetü'l-Melhûf ve Istınau' l-Ma'rûf», ve yine «Neylü'l-Ecûr fî İdhali's-Surûr», ve çocuklar için «Kitabu'r-Riyazi'l-Müskiyye li'l-Mekâtibi'r-Rüştiye», yazıya ait «Risaletü İnayetü'z-Zabt fî Ma'rifeti Resm-il-Hat», Ehl-i Beyte ait «Ravzatü'z-Zahide fi's-Sülâleti't-Tahire» adlı eserlerinden «Kitabu'r-Riyaz...» Maarif nezaretinin ruhsatı ile basılmış ve rüştiyelerde okutulmuştur. Ayrıca «Tenvîru'l-Elbab fi'l-Ahkâmı ve'l-Adâb» adlı bir eseri daha vardır.

29 yaşında (1264)'de Hama Sancağı bekaya tahsiline memur edilmiştir. 1270'de Şam'a bağlı Ammare kazası şer'iyye mahkemesi kâtibliğine tayin olunmuştur. H. 1273'de ilk olarak Hasnü'l-Ekrat Kazası naibi olmuştur. Daha sonra da Ma'retü'n-Nu'man, Sayda, Rumkale, Humus, Hassa, Akkâr, Baâlbek ve Buka' Kazalarına tayin olunmuştur. İkinci defa olarak H. 1309 (M. 1891)'da Baâlbek Kazası niyabetine tayin olunmuştur. İki yıl hizmetten sora Baâlbek'ten ayrılmıştır.

İlmî rütbesi Rebiulaher 1279'da Musıla-i Süleymaniye Edirne müderrisliğine terfi' olunmuştur.

Mümaileyh 16 Ramazan 1317 (18 Ocak 1900) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 2151)

MEHMET SABİT EFENDİ (Alâiyyeli)

Antalya sabık naibi Osman Efendi'nin oğlu olup Hicrî 1272'de Alâiyye'de doğmuştur. İlk tahsilinden sonra İstanbul'a gelmiş ve Dâr-ı Şûrâ müftüsü denmekle ma'rûf Ankaralı Mehmet Emin Efendi'nin ders halkasına girip 1288'de icazet almıştır. İmtihanı kazanıp 1293'de Fatih Camiinde derse çıkmıştır. On yedi sene sonra talebelerine icazet vermiştir. Bir aralık Mekteb-i Tıbbiye ve Harbiye'de fıkıh ve Kudurî muallimliğinde bulunurken 1325 (1906) senesinde Kastamonu'ya sürülmüştür. Eylül 1325 (1909)'da İstanbul'a gelmiştir.

Dördüncü rütbeden Mecîdî ve Osmanlı nişanları kendisine ihsan edilmiştir.

Ramazan 1320'de Huzur derslerine muhatap olarak tayin edilmiş ve Kastamonu'ya sürülmesi üzerine Şevval 1324'de ki Huzur Derslerinde bulunamamıştır. İstanbul'a dönüşü üzerine hem Fatih Camiindeki dersiâmlığına ve hem de Huzur Derslerine H. 1327'den itibaren başlamıştır. Ramazan 1332'de Mahreç pâyesine nail olup Huzur derslerinden ayrılmıştır.

Mümaileyh 21 Ağustos 1333 (1917) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3403)

MEHMET SABİT EFENDİ (Bağdatlı)

Alûsîzâdelerden Bilâd-ı Hamse pâyesini haiz bulunan Mercan Camii Müderrisi es-Seyit Numan Efendi'nin oğlu olup 127 tarihinde Bağdat'ta doğmuştur. Hususî mektebi bitirdikten sonra babasından okuyup H. 1305'de icazet almıştır. Bağdat'ta teşekkül eden heyet huzurunda imtihan olup niyabete kabul edilmiştir. Mayıs 1298 (1882)'de Ana Kazası naibi oldu. Eylül 1300'den Şubat 1302'ye kadar Necef, Eylül 1304'den Nisan 1307'ye kadar Kerbelâ, Mayıs 1310'dan Şubat 1312'ye kadar Süleymaniye, Mayıs 1314'den Haziran 1317'ye kadar Necid niyabetlerinde bulunmuştur. Bir ara açıkta kalmış ve nihayet Teşrinisanî 1325 (1909)'de ikinci defa olarak Süleymaniye livası naibi olmuştur. 23 Teşrinievvel 1327 (1911) tarihinde liva niyabetinde iken vefat etmiştir. (Dosya nu: 2931)

MEHMET SABİT EFENDİ (İstanbullu)

Sinop'ta medfûn Seyyit Bilâl ahfadından ve sudûr-ı izâmdan Nakibu'l-Eşrâf Yasincizâde Mehmet İlmî Efendi'nin oğlu olup Şaban 1266'da İstanbul'da doğmuştur. Anadoluhisarı ilk mektebinde oku-

duktan sonra Validesultan rüştiyesini bitirmiştir. Sonra da babasının evinde dinî ilimleri tahsil etmiştir.

1270 tarihinde İstanbul ruûsuna nail olmuştur. Teşrinievvel 1292' de Sofya mevleviyetini bir yıl zabt etmiştir. Nisan 1303'de Çankırı naibi olmuştur. Ağustos 1304'de Mısır mevleviyeti ihsan olundu. Nisan 1306'da Tekfurdağı (Tekirdağ) naibliğine tayin edilmiştir. Kâninievvel 1310'dan Nisan 1311'e kadar Karahisar-i sahip, Nisan 1311' den Haziran 1313'e kadar İzmit, Nisan 1314'den Teşrinievvel 1314'e kadar Ankara, Mayıs 1315'den Ağustos 1317'ye kadar ikinci defa olarak İzmit, Nisan 1318'de on gün kadar Edirne, 27 Nisan 1317'den Haziran 1319'a kadar ikinci defa olarak Ankara ve Haziran 1319' dan vefatı olan 11 Teşrinisanî 1320 (1904)'ye kadar da Kastamonu vilâyeti niyabetinde bulunmuştur. (Dosya nu: 2541)

MEHMET SABRÎ EFENDİ (Ankaralı)

Mülâzım zâdelerden Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1269 H. senesinde Ankara'nın Şurbâ kasabasında doğmuştur. İki yıl Ankara ve iki yıl da Safranbolu'da tahsil görüp İstanbul'a gelmiştir. Fatih Bahr-ı Sefîd Baş Kurşunlu Medresesinde ikametle merhum Hafız Seyit Efendi'nin talebelerinden Berkofçalı Abdürrahîm Efendi'nin çerağlarından ve Fetvâhane müdavimlerinden Hasan Avnî Efendi'nin ders halkasına dahil olarak «Akaid»e kadar okumuş ve hocasının İpek Sancağı niyabetine tayini üzerine Ders Vekili Ahmet Asım Efendi'nin derslerine devama başlayıp sonunda icazet almıştır. Tahsili esnasında Dârül-Muallimin'e girmiş ve burayı kazandığı gibi Mekteb-i Nüvvab'ı da Şaban 1305'de bitirmiştir.

Nisan 1304 (1888)'de Siirt naibi olmuştur. Teşrinievvel 1308'de Görele, Kânunisanî 1310'da Cebel, Kânunievvel 1313'de Dârîdere, Teşrinisânî 1316'da İncesu ve Mart 1319'da Tırnova Kazaları niyabetlerine tayin olunmuştur. Mayıs 1322'de Lâzistan Sancağı niyabetine tayin edilmiş ve bu sancağın niyabetinde bulunurken 11 Şubat 1323 (1908) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 2413)

MEHMET SABRİ EFENDİ (Çıldırlı)

Kerimağa zâde ulemâdan Salih Efendi'nin oğlu olup 1268 senesinde Çıldır'a bağlı Penek nahiyesinin Puşenkerd-i süflâ köyünde doğmuştur. İlk tahsiline köyünde devam etmiş ve on sekiz yaşında iken Kars'a gidip iki sene sarf ve nahiv okumuştur. Yirmi yaşında İstanbul'a gelip ilk önce beş sene mevaliden Süleymaniye Dersiâm-

larından Çankırılı Hacı İbrahim Efendi'den, on dört sene de Bayezit dersiâmlarından İstanbul'lu Hafız Eşref Efendi'den okuyup icazet almıştır.

Otuz altı yaşında niyabete dahil olmuş ve çeşitli kazalarda niyabet hizmeti görmüş ve en son olarak Erzurum'a bağlı Keskîm Kazası naibi iken 7 Safer 1324 (1906) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 300)

MEHMET SABRÎ EFENDİ (İbradılı)

Çötlîzâde Emîn Ağa'nın oğlu olup 1277 senesinde İbradı'nın Aşağı mahalesinde doğmuştur. Memleketinde bir müddet okuyup 1298'de Bursa'ya gelip Musallî Medresesinde iki sene, 1300'de İstanbul'a gelip Cerrahpaşa Medresesinde dinî ve arabî ilimleri tahsil etmiştir.

Mayıs 1303'de Tarsus'a bağlı Tekeli nahiyesi naibi oldu. Bir yıl sonra ayrılıp çeşitli kaza mahkemelerinde mahkeme kâtibliğinde bulunmuş ve Teşrinievvel 1320'de Silvan Kazası naibi oldu. Eylül 1323'de Palu ve Ağustos 1327 (1911)'de Beşirî kadısı olmuştur. Ağustos 1329 (1913)'de Beşirî'den ayrılmış ve 1 Eylül 1333 (1917)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 1466)

MEHMET SABRÎ EFENDİ (Kelkitli)

Ziraatçı Ali Efendioğlu İbrahim Ağa'nın oğlu olup Nisan 1253 (1837)'de Kelkit'in Kızılca köyünde doğmuştur. Arapça ve farsçayı medresede tahsille Çorum'lu Şeyh Hacı Mustafa'dan icazet almıştır. Otuz beş yaşında icazet almış ve ilimle iştigal ederken 43 yaşında Temmuz 1296'da Kelkit rüştiyesi muallimi olmuştur. Temmuz 1312'de Kelkit müftüsü oldu ve 1 Eylül 1326 (1910)'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 2427)

MEHMET SABRÎ EFENDİ (Oflu)

Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1288 (1872) tarihinde Of'ta doğmuştur. İlk tahsilini ve bir miktar da medresede arapça okumuştur. İstanbul'a gelip Bayezit mucîz dersiâmlarından Atıf Bey'in ders halkasına girmiştir. Tahsilini ikmalle icazet almıştır. Devam etmekte bulunduğu Mekteb-i Nüvvab'tan da 15 Recep 1321'de mezun olmuştur.

Kânunisanî 1320'de Demirci Kazası naibi olmuştur. Daha sonra ise Mayıs 1323'den Mayıs 1325'e kadar Mürefte, Ağustos 1325'den Temmuz 1327'ye kadar Kırçova, Şubat 1327 (1912)'de Sürmene Ka-

zalarında bulunmuştur. Yerine başkasının tayin ile Mart 1331 (1915)' de Sürmene'den ayrılmıştır. (Dosya nu: 931, sicil defteri, c. 6, sh: 42)

MEHMET SÂDIK EFENDİ (Adanalı)

Ulemâdan ve usûl-u fıkıhtan «Mir'at» muhşisi Abdürrezzak Antaki sülâlesinden Hacı Abdurrahman Efendi'nin oğlu olup 1247 Zilhicce'sinin 5'inde (1831) Adana'da doğmuştur. Adana'da bulunan ceddi Abdurrezzak Efendi'nin inşâ ettiği Yeni Cami' Medresesinde Hacı İbrahim Efendi hocadan okumaya başlamış ve fıkıh, mantık, hesap, feraiz okurken hocası vefat etmiştir. Bunun üzerine zamanın fudelâsından Şeyh Ali Efendi'den akaid, adâb, meani, usûl, fıkıh, hikmet, tefsir ve hadis ilimlerini tahsille 1275'de icazet almıştır.

1277'de otuz bir yaşında iken Karaisalı Kazası tahrirat kâtibliğinde istihdam edilmiştir. Bir yıl hizmetten sonra Yeni Cami' Medresesinde tedrise başlamıştır. Ramazan 1285'de Adana Şer'iyye mahkemesi başkâtibliğine tayin edilmiş ve beş sene sonra ayrılıp yine tedrise başlamıştır. Safer 1290'da Adana Vilâyeti İdare Meclisi azası olmuştur. Azalığı yanında Adana Emval müdürlüğünü de deruhte etmiştir. Uhdesine Cemazielaher 1294'de İzmir Paye-i Mücerredi rütbesi tevcih olunduğu gibi 18 Eylül (1877)'de Adana merkez müftüsü olmuştur. Ramazan 1305'de dördüncü rütbeden Mecidî nişanı ihsan olunduğu gibi iki yıl sonra rütbesi üçüncü dereceye yükseldi.

Adana merkez müftüsü iken 28 Zilkade 1316 (9 Nisan 1899)'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 451)

MEHMET SÂDIK EFENDİ (Alâiyyeli)

Müderris Ali Rıza Efendi'nin oğlu olup 1275'de Alâiyye'de doğmuştur. İlk tahsilinden sonra İstanbul'a gelmiş ve Küçükpazar ve Büyük Ayasofya mekteblerinde okuduktan sonra Süleymaniye dersiâmlarından Alâiyyeli Ahmet Tevfik Efendi'den okuyup icazet almıştır. Teşrinisanî 1307'de Cebel, diğer adı ile Ripçoz naibi oldu. Daha sonra Haziran 1310'da Ermenek, Nisan 1313'de İskenderun, Ağustos 1316'da Derne, Ağustos 1319'da Florina, Şubat 1321'de Ahiçelebi, Teşrinisanî 1324'de Bafra ve Teşrinievvel 1327'de Yafa niyabetlerine tayin edilmiştir. 1331'de ayrılmış ve Eylül 1333 (1917)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 1095)

MEHMET SADIK EFENDİ (Alâiyyeli)

Müderrislerden Ali Rıza Efendi'nin oğlu olup 1275'de Alâiyye'de doğmuştur. İlk dini bilgileri memleketinde aldıktan sonra İstan-

bul'a gelmiş ve Süleymaniye Camii dersiâmlarından Alâiyye'li Ahmet Tevfik Efendi'den dinî ve arabî ilimleri tahsille icazet almış ve devam ettiği Mekteb-i Nüvvab'tan da Mart 1307'de dördüncü sınıf niyabet ehliyetnâmesi almıştır.

Teşrinisanî 1307'de Cebel, diğer adı ile Ripçoz, Haziran 1310'da Ermenek, Nisan 1313'de İskenderun, Ağustos 1316'da Derne, Ağustos 1316'da Derne, Ağustos 1319'da Florina, Kânunisanî 1321'de Ahiçelebi, Teşrinisanî 1324'de Bafra kazası niyabetine tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1327'de Yafa Kazası naibi olmuş ve Teşrinievvel 1331 (1915)'de azl edilmiştir. (Sicil defteri, c. 3, sh: 119)

MEHMET SÂDIK EFENDİ (Çallı)

Ulemâdan Hafız Ali Efendi'nin oğlu olup 1288'de Çal Kazasında doğmuştur. İlk bilgileri mektebte okuyup babasından sarf ve nahiv tahsil etmiştir. Hıfzı ikmal edince takrîb ve İstanbul usulünü tedrîsle Uşak'a gitmiştir. Burada ulemâdan Hacı Veli, Şeyh Ömer, Maksûdezâde ve müftü Mustafa Efendilerden isaguci, halebî ve feraiz gibi dinî ve arabî ilimleri tedrisle akabinde İstanbul'a gelmiştir. Fatih ve Bayezit dersiâmlarından Peklinli Mustafa Sakî, Eğinli Hacı Hafız ve Çarşambalı Ahmet Efendilerden ikmal-i nuseh ederek icazet almış ve ayrıca imtihanla girdiği Mekteb-i Nüvvab'ı usûlü üzere bitirip H. 1315'de üçüncü sınıf şehadetnâme alarak neş'et etmiştir.

H. 1314'de imtihanda isbat-ı ehliyet ederek tedrise izin istihsal etmiştir.

Teşrinisanî 1314'de Eğridere niyabetine tayin edilmiştir. Şubat 1316'dan Kânunisanî 1318'e kadar Loros, Nisan 1319'dan Nisan 1321'e kadar Leskovik, Teşrinisanî 1322'den Ağustos 1325'e kadar Siroz Niyabetinde bulunmuştur.

Muharrem 1319'da uhdesine tevcîh olunan İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği ruûsu Recep 1323'de İbtidaî Dahil'e terfi' olunmuştur.

Kânunievvel 1325 (1909)'de Edirne merkez naibi oldu. Teşrinisanî 1327'de hizmetini bitirip ayrılmıştır. 1 Temmuz 1329'da Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azalığına tayin edildiği gibi Safer 1332'de de uhdesine Mahreç pâyesi tevcîh olunmuştur. Denizli Sancağı mebusluğununa seçilmesi üzerine Mayıs 1330 (1914)'da memuriyetten ayrılmıştır. Bu arada Teşrinisanî 1330'da Medresetü'l-Kuzât sınıf-ı mahsûsu «Defter-i Kassam» muallimliğine tayin edilmiştir. Muharrem 1334'de uhdesine Bilâd-ı Hamse pâyesi tevcîh olundu.

21 Kânunievvel 1334 (1918)'de Meclis-i Mebûsan'ın feshi üzerine mebusluktan ayrılmıştır.

1 Teşrinievvel 1331 (1915)'de Hukuk Medresesi «Hukuk-i Medeniye» müderrisliğine tayin edilmişse de Eylül 1334'de müderrisliğine son verilmiştir. 9 Kânunievvel 1334'de ise Ticaret Mektebi «Hukuk-i Medeniye» muallimliğine tayin edilmiştir. 5 Haziran 1335 (1919)'de Medresetü'l-Kuzâttakı «sınıf-ı mahsûs» kaldırıldığından «Defter-i Kassam» muallimliğinden ayrılmış ve 26 Temmuz 1338 (1922)'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azalığına tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 2, sh: 160)

MEHMET SÂDIK EFENDİ (Elbistanlı)

Fakihzâde Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1279 senesinde Elbistanda doğmuştur. Kur'ân-ı hıfz edip dört sene arapça okuduktan sonra iki sene Maraş, bir sene Antep ve iki sene de Urfa medreselerinde ders görmüştür. Akabinde İstanbul'a gelip Fatih dersiâmlarından Eğinli Hacı Mehmet ve Hafız Şakir Efendilerden okuyup icazet almıştır. İmtihanla dahil olduğu Mekteb-i Nüvvab'tan Cumadelaher 1317'de beşinci sınıf tezkere ile neş'et etmiştir.

Haziran 1316'da Yemen vilâyetinin Âb kazası niyabetine tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1321 (1905)'de hizmet müddetini bitirip ayrılmış ve Kânunievvel 1321'den Kânunisanî 1323'e kadar Kars-zü'l-Kadriye, Eylül 1324'den Mart 1326'ya kadar Demirci, Mayıs 1326'dan Teşrinievvel 1326'ya kadar azille Zeytûn, Kânunisanî 1326'dan Haziran 1327'ye kadar İstanköy Kazaları niyabetlerinde bulunmuş ve harp dolayısıyle İstanköy'den ayrılmıştır.

Cemazielaher 1315'de uhdesine tevcîh olunan İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği ruûsu Zilkade 1316'da İbtidaî Dahil'e, Muharrem 1319'da Musıla-i Sahn'a, Cemazielaher 1321'de İbtidaî Altmışlıya, Recep 1323'de Hareket-i Altmışlı'ya ve Recep 1324'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuş ve Rebiulaher 1321'de nikelden ma'mûl Hicaz demiryolu madalyasına nail olmuştur. (Sicil defteri, c. 2, sh: 182)

MEHMET SÂDIK EFENDİ (İbradılı)

Koca Mehmet zâde Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1283'de İbradı'da doğmuştur. Sibyan ve rüştî mekteblerini bitirdikten sonra İbradı ve Seydişehir medreselerinde arapça'dan «Celâl» e kadar okumuştur.

Teşrinisanî 1301'de Koçhisar Kazası şer'iyye mahkemesi kâtibliğine tayin edilmiştir. Daha sonra Soma Kazası kâtibliğine tayin edilmişse de Şubat 1305'de Mihalgazi nahiyesi naibi olmuştur. Ko-

sova vilâyetinin inhası üzerine Kânunisanî 1309'da Osmaniye Kazası naibi olmuştur. Kânunievvel 1312 (1896)'de ise Adana'ya bağlı Osmaniye kazası naibliğine tayin edilmiştir. Daha sonra İslâhiye, Erciş, Peremedi, Gediz, Foçetin, ve Kânunisanî 1324'de Ürgüp niyabetine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1326'da ayrılmıştır.

İlmî rütbesi Rebiulevvel 1311'de İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği olmuş ve Cemazielevvel 1322'de Sahn'a terfi' olunmuştur.

Mart 1327'de Terme naibi oldu ve Şubat 1328 (1913)'de ma'zul sayılmıştır. **(Sicil defteri, c. 3, sh: 63)**

MEHMET SÂDIK EFENDİ (İbradılı)

Nüvvab ve eşraf-ı kuzattan Hacı Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1246 senesinde İbradı'da doğmuştur. Babasının niyabet hizmetlerinde bulunmuş ve 1274'de imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiştir. Üç yıl sonra imtihanla yine üçüncü sınıf niyabete kabul edilmiştir.

1384 (1868)'de Berat naibi olmuştur. Teşrinievvel 1286'da Bolu, Ağustos 1289'da Maraş, Eylül 1293'de Şehriköy, Teşrinievvel 1294'de İsparta Kânunisanî 1297'de İşkodra, Eylül 1301'de Antalya, Kânunievvel 1304'de Muğla, Kânunievvel 1308'de Karahisarisahip, Haziran 1311'de Beykoz, Mart 1312'de Girit, Haziran 1314'de Kartal ve Temmuz 1316'da Yemen niyabetlerine tayin olunmuştur. Mart 1320 (1904)'de Yemen niyabetinden ayrılmış ve Mart 1320 (1904) de bir yıl zabt etmek üzere Medine-i Münevvere mevleviyetine tayin olunmuştur.

1 Eylül 1321 (1905)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1740)**

MEHMET SÂDIK EFENDİ (İbradılı)

Nüvvabtan Hacı Efendi zâde Abdurrahman Hayreddin Efendi'nin oğlu olup 1274 senesi sonlarında Akseki'nin İbradı nahiyesinde doğmuştur. İbradı'da sarf ve nahiv okumuş ve Tarsus'ta rüştiyeyi bitirmiştir.

On dokuz yaşında 1291 (1875)'de Ankara'ya bağlı Çiçekdağ Kazası şer'iyye mahkemesi kâtibliğine tayin edilmiştir. İki sene hizmetten sonra Adana dahilinde Bilânköy kazası Rum nahiyesi naib vekilliğine tayinle iki yıl hizmet etmiştir. Üç yıl açıkta kaldıktan sonra 1299 Şubat'ında Çermik Kazası naibi olmuştur. Ağustos 1302 (1886)'de ayrılıp Mayıs 1304'den Haziran 1306'ya kadar Akseki, Temmuz 1307'den Temmuz 1309'a kadar Bozdoğan, Ağustos 1311'den Temmuz 1313'e kadar Uluborlu, Mayıs 1315'den Nisan 1317'ye kadar Midye, Eylül 1317'den Ağustos 1319'a kadar Florina Kazaları

niyabetlerinde bulunmuştur. Ağustos 1320'de İskilip niyabetine tayin edilmişse de 23 Kânunisanî 1320 (1904)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 620, sicil defteri, c. 3, sh: 78)

MEHMET SÂDIK EFENDİ (İbradılı)

İsmail Hakkı Efendi'nin oğlu olup 1251'de İbradı'da doğmuştur. Sibyan mektebini bitirdikten sonra Bursa Yenişehir'de bulunan Mahmud Efendi Medresesinde iki sene okumuştur. Akabinde 1272' de İstanbul'a gelip Çarşamba'da Kovacı Dede Medresesinde ikametle Tikveşli Hafız Yusuf Efendi'den on üç sene ilim tahsil edip, imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve H. 1285'de dördüncü sınıf niyabet şehadetnâmesi almıştır.

Teşrinievvel 1284'de İstanköy naibi olmuştur. Hizmet yerleri sıra ile Geyve, Edremit, Uşak, Sandıklı, Söke, Tavas, Milâs, Cebel-i Bereket ve Kozan niyabetleri olmuştur. En son olarak ikinci defa Haziran 1316'da Cebel-i Bereket naibi olmuş ve Mayıs 1318 (1902)'de ayrılmıştır.

20 Şubat 1318 (5 Mart 1903)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 424)

MEHMET SÂDIK EFENDİ (İbradılı)

Kuzattan Mustafa Hulusî Efendi'nin oğlu olup 1253 (1837) senesinde İbradı'da doğmuştur. Babasının naib olması hasebiyle bulunduğu yerlerde okumuş ve 1268'de İstanbul'a gelip Manisalı Hüseyin Hilmi Efendi'nin derslerinde hazır olup 1273'de de Muallimhane-i Nüvab'a girmiştir. Üç sene sonra imtihan olup şehadetnâme almıştır. 1276'da ise hocasından icazet almıştır.

Safer 1277'de Gümüşhacıköy Kazası naibi olmuştur. Daha sonra ise Akyazı, Adranos, Kalecik, Ereğli - Karaman, Demirci, Gördes, Sandıklı, Çal, Keskin, Çal, Yalvaç, Zile, Alâiye, Erdek, Akşehir ve en son olarak da Cumadelulâ 1326'da yine Alâiyye Kazası naibi olmuştur. Şubat 1325 (1909)'de kadro haricine çıkarılmış ve bir müddet sonra vefat etmiştir. (Dosya nu: 2682)

MEHMET SÂDIK EFENDİ (İbradılı)

Hocazâde Mehmet Sâdık Efendi'nin oğlu olup İbradı'nın Aşağı mahalesinde 1255 (1839)'de doğmuştur. İlk tahsilinden sonra medresede İbradı müftüsü ve müderrisi Mehmet Saît Efendi'den arapça okumuştur. Sülûs, rik'a ve ta'lîk hatlarına çalışmıştır.

Bir müddet nahiye niyabetlerinde ve Akyazı, Hendek, Beyanabad, Lâpseki, Biga ve Eğridir Kazalarında bulunmuştur. H. 1294'de

İbtidâî Hariç Bursa müderrisliği ruûsu uhdesine tevcih olunmuştur. Mart 1302'de Sungurlu, Şubat 1304'de Bozdoğan, Haziran 1307'de yine Lapseki, Teşrinievvel 1309'da Midye, Mart 1313'de Ereğli niyabetlerine tayin olunmuştur.

Şaban 1298'de rütbesi İbtidaî Dahil'e terfi' olunmuştur.

Daha sonra Mihaliccik Kazası naibi olmuş ve bu hizmeti ifa ederken 1 Haziran 1319 (1903)'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 578)**

MEHMET SÂDIK EFENDİ (İstanbullu)

Astaneli, Üsküdar'da Özbekler Dergâhı şeyhi Şeyh İbrahim Edhem Efendi'nin oğlu olup 1274 (1858) senesinde İstanbul'da doğmuştur. Üsküdarda mülkiye rüştiyesini bitirip Üsküdar dersiâmlarından Vildan Faik Efendiden ikmal-i nuseh ederek icazet almıştır. Çağatay lisanının «kavaid-i mahsusasına dair Maarif Nezareti Celîlesinin 24 Muharrem 1312 tarihli ve 220 numaralı ruhsat-ı resmiyesiyle» «Üssü Lisan-i Türkî» adı ile bir eser bastırmıştır.

Ağustos 1312'de Meclis-i İdare-i Emval-i Eytam Kalemi kâtibliğine tayin olunmuştur. 1 Haziran 1320'de baş kâtib muavinliğine terfi' etmiş ve bu tarihte babasının irtihali ile Özbekler dergâhı şeyhi olmuştur. Nisan 1320 (1904)'de Meclis-i Meşayih azası oldu ve Ağustos 1325'de azalıktan ayrılmışsa da Haziran 1326'da tekrar Meclis-i Meşayıh azası olmuştur.

Safer 1322'de uhdesine Hareket-i Hariç Bursa müderrisliği ruûsu tevcîh olunduğu gibi Ramazan 1317'de de 4. rütbeden Mecidî nişanı ihsan olunmuştur.

4 Mayıs 1330 (1914)'da ikinci defa olarak azalıktan ayrılmıştır.

Üsküdar'da Ravza-i Terakkî mektebinde on bir sene kadar farsça okutmuş, devlet hizmetine girdikten sonra istifa etmiştir. Ayrıca azalık sırasında Mihrimâh Sultan Medresesinde farsça müderrisliğinde bulunuyordu. **(Dosya nu: 566)**

MEHMET SÂDIK EFENDİ (Lâpsekili)

Hoca zâde eski naiblerden Mehmet Sâdık Efendi'nin oğlu olup 1297 (1881)'de Lâpseki'de doğmuştur. İlk mektebi bitirip İstanbul'a gelmiş ve Bayezit rüştiyesi ve Üsküdar i'dâdisini bitirdikten sonra Bayezit Camii dersiâmlarından Kastamonu'lu Mehmet Efendi'nin ders halkasına dahil olup akaid'e kadar okumuştur.

Nisan 1314'de Çine Kazası Şer'iyye mahkemesi kâtibi olmuş ve Mayıs 1322'de Borlu nahiyesi naibi olmuştur. Bir müddet sonra İstanbul'a gelip Mekteb-i Kuzatta imtihan olup ehliyetnâme almıştır.

Bunun üzerine Nisan 1327'de Marmaris Kazasına naib tayin edilmiştir.

Muharrem 1314'de uhdesine İbtidâî Hariç Edirne müderrisliği tevcîh olunmuştur.

Mart 1329'da Marmaris'ten ayrılmış ve Ağustos 1329'da İnoz (Enez) Kazası naibi olmuştur. Teşrinisanî 1329'da Mut Kazası naibi ile becayişte bulunup Mut naibi olmuştur. Mart 1330 (1914)'da ise yine becayişle Bodrum Kazası kadısı olmuş ve Kânunisanî 1330 (Ocak 1915)'de irade-i seniyye ile ayrılmıştır. **(Sicil defteri, c. 3, sh: 74)**

MEHMET SÂDIK EFENDİ (Milâslı)

Durmuş Ali Ağa'nın oğlu olup Mayıs 1290'da Milâsta doğmuştur. Milâs rüştiyesini bitirip (1303/1887), Milâs'ın **Bilân Camii Medresesine kaydolmuştur.** 1308 (1892)'e kadar medresede kalıp akabinde İstanbul'a gidip Koska civarında Hekim Çelebi Medresesinde ikametle Fatih Dersiâmlarından Muğlalı Ali Rıza Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. H. 1318'de hocasından icazet almıştır. İcazetini müteakip Milâs'a gitmiş ve tedrîse başlamıştır.

Kânunievvel 1328 (1912)'de resmî izinle dört ciltlik **«Mevaiz-i Diniyye ve Fevaid-i İslâmiye Mecmuası»** adında bir eseri vardır. İlk iki cildi İzmir'de basılmıştır. **«Cihad-ı Ekber»** adı altında, 4 cildlik bir serinin ,1. cildinin 1. cüzünü 1339/1923'de İstanbulda Amedî matbaasında, 196 sh. olarak bastırmıştır.

Haziran 1318'de müderrisliğe ve Teşrinievvel 1327 (1911)'de de Milâs Kazası müftülüğüne tayin olunmuştur.

Recep 1320'de uhdesine tevcîh olunan İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği ruûsu Cemazielevvel 1322'de Hareket-i Hariç'e ve Zilhicce 1334'de de Musıla-i Sahn'a terfi' olunmuştur.

Temmuz 1332 (1916)'da rahatsız olduğundan **Hacı İlyas Medresesi** müderrisi Hüseyin Hüsnü Efendi'yi tevkilen İstanbul'a gelmiştir.

Müdâfaa-yi Milliye ianesi için köylere varıncaya kadar hizmette bulunmuş ve Recep 1335'de İzmir pâye-i mücerredi ile taltîf olunmuştur. 1334 (1918)'de ve 1339'da Milâs müftüsü idi. **(Dosya nu: 1928)**

MEHMET SÂDIK EFENDİ (Mudurnulu)

Recber Hüseyin Beşe'nin oğlu olup 1260 h. senesinde Mudurnu'nun Hüseyin Beşeler köyünde doğmuştur. İlk bilgileri okuduktan sonra kaza müftüsü Hasan Efendi Medresesinde akaide kadar ders görmüştür. Hasan Efendi'nin vefatı üzerine Bolu'ya giderek müftü Sıbgatullah Efendi'den iki sene akaid okuyup Mudurnu'ya dönmüş-

tür. Mudurnu müftüsü Mehmet Nuri Efendi'den arabî ilimleri ikmalle 1301 h. de icazet almıştır. Müteakıben Mudurnu'da bulunan Kuyumcu Hacı Ağa Medresesi müderrisliğine tayin edilmiştir. Müderrisliği yanında imtihan olup ilk mekteb muallimliğine de başlamıştır. 1310'da Şer'iyye Mahkemesi kâtibliğine tayin edilmiştir. Mart 1312'de Bidâyet Mahkemesi azası oldu. İki sene hizmetten sonra Kaza idare meclisi azalığına getirilmiştir. Tabu kâtibliği vekâletinde de bulunduktan sonra kaza müftüsü Mehmet Efendi'nin istifası üzerine Teşrinievvel 1315'de Mudurnu müftüsü olmuştur. Eylül 1325'de sabık müftü Hacı Haklı Medresesinde ders okutmaya başlamış ve müftülüğü de yürütmeye başlamışken 2 Ağustos 1330 (1914)'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2562)**

MEHMET SÂ'DÎ EFENDİ (Ma'retü'n-Nu'mânlı)

Bursa müderrisliği rütbesini haiz Ma're sabık müftüsü Cündi zâde Ahmet bin es-seyyit Salih Efendi'nin oğlu olup 1278'de Haleb'e bağlı Ma'retü'n-Nu'man kasabasında doğmuştur. Ağustos 1302'de Ma're kazası rüştiyesine girmiş ve üç yıl sonra mezun olmuştur. Akabinde Cami-i Kebîr-i Ömerî Medresesine girip yedi sene tahsilden sonra Recep 1313'de icazet almıştır.

Yirmi dört yaşında iken Kânunievvel 1310'da Ma're Kazası Şer'iyye mahkemesi başkâtibi olmuştur. Şubat 1319'a kadar başkâtiblikte bulunmuş ve Mart 1320'de Ma're Bidâyet Mahkemesi azası olmuştur. Kânunievvel 1320 (1904) de ise Ma'retü'n-Nu'man Kazası müftüsü olmuştur. Edirne müderrisliği ruûsuna da nail olduğu gibi Safer 1326'da babasından inhilâl etmiş olan Harem-i Şerîf-i Nebevî hücre-i muattara ve Ravza-i mutaharra firaşet hizmetine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 2180)**

MEHMET SAFVET EFENDİ (İbradılı)

Sabık Yenişehir naibi Mehmet Tâhir Efendi'nin oğlu olup 1294 (1888) tarihinde Akseki'nin İbradı kasabasında doğmuştur. Adilcevaz Kazası rüştiyesini bitirmiş ve arabî ilimleri babasından tahsil etmiştir.

Kânunievvel 1319'da Trablusgarp vilâyeti Şer'iyye Mahkemesi tereke başkâtibliğine tayin edilmiştir. Mart 1321'de ise aynı vilâyete bağlı Şatî Kazası naibi olmuştur. Ağustos 1323'de ayrılıp Kânunisanî 1324'den Kânunievvel 1326'ya kadar İskilip, Temmuz 1327'den Temmuz 1329'a kadar Çerkes Kazaları niyabetlerinde bulunduktan sonra Ağustos 1330'da Nakibu'l-Eşrâf kâtibi olmuştur. Rebiulevvel 1335'-

de İzmir pâye-i mücerredi ve Recep 1336'da da Mahreç pâyesi tevcih olunmuştur. Teşrinisani 1334 (1918)'de Medresetü'l-Kuzâttan mezun olmuştur. Mart 1340 (1924)'da vazifesinden ayrılmış ve 1 Mayıs 1340 (1924)'da da Diyanet İşleri Reisliği Müessesat-ı Diniye Müdüriyeti müfettişliğine tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 5, sh: 112)

MEHMET SAFVET EFENDİ (Kuyucaklı)

Ahmet Ragıp Efendi'nin oğlu olup 1257 (1841) tarihinde Kuyucak'ta doğmuştur. Medrese tahsilini bitirdikten sonra Nisan 1275'de *tarik maaşına nail* olmuştur. Teşrinisani 1285'de Bergos Kazası naibi olmuştur. Teşrinisani 1293'de Bursa-Yenişehir, Mart 1297'de Hayrabolu, Mayıs 1300'da Malkara, Eylül 1303'de Çeşme, Nisan 1308'de Manastır, Şubat 1309'da Karesi, Eylül 1312'de Keşan, Ağustos 1313'de Tekirdağ, Temmuz 1316'da Dâvutpaşa Kazası naibi olmuştur.

Teşrinievvel 1304'de bir yıl için Kudüs ve Ağustos 1317'de yine bir yıl için Mısır mevleviyetini ihraz etmiştir.

Kânunievvel 1319'da Ma'muret'ül-Aziz(Elâziz) Vilâyeti merkez naibi olmuş ve Kânunisani 1320 (1904)'de vefatı üzerine buradaki hizmeti son bulmuştur. (Dosya nu: 2823)

MEHMET SAFVET EFENDİ (Yanyalı)

Yanyada Arslan Paşa Camii post-nişini ve Nakşibendi meşayihinden Şeyh Yusuf Efendi'nin sülâlesinden Şeyh Mehmet Ali Efendi'nin oğlu olup 1295 (1889)'da Yanya'nın Arslanpaşa mahallesinde doğmuştur.

İ'dadiyi bitirdikten sonra Arslan Paşa Medresesinde babasından sarf, nahiv, fıkıh ve meani tahsilinden sonra İstanbul'a gelmiş ve Fatihte fudılâ-i asrdan okuyup icazet almıştır. İcazet aldıktan sonra Mısır'a gidip Camiu'l-Ezher'de fıkıh, hadis ve tefsir tahsilinde bulunup icazet aldıktan sonra geri dönmüştür. Arapça, Farsça ve Türkçe'nin yanında Arnavutça, Boşnakça ve Rumca bilirdi.

Kânunisani 1321'de Priştine'ye bağlı Metroviçe Kazası müderrisliğine tayin olunmuştur. Dört yıl kadar müderrislik ettiği gibi Yakova, Prizren, Yenipazar, Seniçe ve Akova havalisinde bulunan ahaliye de dini nasihatlerde gidip bulunmuştur. Akabinde babasının vefatı ile Yanyaya gelmiş ve beratla babasının uhdesinde bulunan Hasîbe Hanım'ın müderrislik ciheti münhal kaldığından vatandaşlarının ısrarı ile ve imtihanla uhdesine tevcih olunmuştur. Böylece Yanya müderrisi olmuştur.

Camiu'l-Ezher'de şeyh Ali Efendi'den ve Abdullah ed-Dimyatî'den hadîs, Ahmet er-Rufaî el-Mısrî'den tefsîr ve Şeyh Mehmet es-Selmutî ile Mehmet Efendi'lerden Dürrü'l-Muhtar icazetnâmeleri almıştır.

İttihat ve Terakki'ye ve Meşrutiyet lehinde yaptığı va'zlardan dolayı 1324, 1325 ve 1326 tarihlerinde itimatnâmeler almış ve İttihat ve Terakki Hey'et-i Nasiha azası olmuştur: Nisan 1326/1910. (Dosya nu: 4965)

MEHMET SAHİP BEY EFENDİ (İstanbullu)

Sudûrdan Pirîzâde İbrahim İsmet Bey'in oğlu olup Muharrem 1254 (1838) senesinde İstanbul'da doğmuştur. Dedesi sudûrdan Yanya Bey, onun babası sudûrdan İbrahim Bey, onun babası vüzera-i izâmdan Sarı Mehmet Paşa'dır. Dedesi Kazasker Yahya Bey, İbni Haldûn'un «Mukaddime»sinin mütercimi Pirizâde Şeyhulislâm Mehmet Sahip Efendi'nin (64. üncü şeyhülislâm) oğlu bulunan (77. şeyhülislâm) Osman Sahib Efendi'nin kerimesi cihetinden hafidi olduğundan Mehmet Sahip Efendi de bu iki şeyhülislâmların hafîdü'l-hafîdidir.

«Pirîzâde» ünvanı da bu silsileden gelmektedir.

İlk tahsilini ikmalden sonra bir taraftan hutût-i nefise temeşşukuna ve bir taraftan da dinî ve arabî ilimler tahsiline devam etti. 1270'de üstad hattatlardan Abdullah Zühtü Efendi'den yazı yazma izni aldı. Bundan başka hattı- ta'lîk'te ikinci reis olan Mabeyn-i Hümayûn ve Mekteb-i Nüvvab hat(yazı) hocası Mehmet Bahir Efendi'den tahsil ettikten sonra fıkıh ve usûl-i fıkıhta sadreyn müsteşarı Mustafa Zeki Efendi ile uzun müddet mûzakerelerde bulundu. Mevlevî Tarikatine sülûk ederek Mevlevî meşayihinden Şeyh Nazif Efendi'den «kesb-i rumûz-i hakikat» ve Yenikapı Mevlevihanesi şeyhi Şeyh Osman Efendi ile de sohbet etmiştir. (1)

1260'da uhdesine İstanbul müderrisliği ruûsu tevcîh olunmuş ve on dört yaşında babasının Anadolu kazaskerliği sırasında h. 1268'de Anadolu kazaskerliği tezkereciliği memurluğuna tayin olunmuştur. Bir yıl sonra ayrılmış ve H. 1275'de Meşihat-ı Ulyâ Mektupçuluğu

(1) Şûra-i devlette iken verdiği hal tercemesine bakınız. Vesika numarası: 8

muavinliğne tayin ve Muharrem 1278'de mektupçuluğa terfi' etmiştir. Cumadelulâ 1280'de Eyüp kadısı olmuştur. Zilkade 1281'de de İzmir niyabetine tayin olunmuştur. Şaban 1282'de Evkaf-ı Hümayûn Mahkeme-i Teftiş ve aynı yılın Zilhicce'sinde Divan-i Muhasebat Muhakemat Dairesi Mesalih-i Umumiye kısmı azası olmuştur. Zilkade 1283'de Mekke-i Mükerreme pâyesi uhdesine tevcih olunmuştur. Cumadelulâ 1284'de Divan-i Muhakemat Maliye ve Muharrem 1285'de Şurâ-i Devlet azalıklarına tayin olunmuştur. Şevval 1285'de Adranos Kazası arpalığı verilip Recep 1288'de Trabzon Vilâyeti müfettiş-i hükkâmı olmuşsa da aynı yılın Şaban'ında Edirne Vilâyeti müfettiş-i hükkâmlığına tayin edilmiştir. Aynı yılın Şevval'inde bu hizmet lâğv edildiğinden Dîvan-i Temyîz riyaseti inzimamı ile Edirne niyabetine tayin olunmuştur. Bu niyabetten istifaen ayrılmış ve İstanbul'a gelip Muharrem 1290'da maaşsız Meclis-i İntihab-ı Hükkâm azası olmuştur. Aynı yıl İstanbul pâye-i celîli uhdesine tevcih olunmuştur. Muharrem 1291'de Karabiga, Recep 1292'de Nevrokop, Zilhicce 1292'de İslimye Kazaları arpalıklarını zabt etmiştir. Cumadelulâ 1296'da teşekkül eden Asakir-i Muavene Techîz Cemiyeti azalığına ve aynı yılın 23 Recebinde Şûra-i Devlet azalığına tayin edilmiştir. Bu azalıkta iken Bosna ve Hersek ahalisi için teşkil olunan iane ve nizamat-ı esasiye müzakeresi ve asakir-i muavene cem' ve tertîbi ve iskân-ı muhacirin ile 1290'dan 1296'a kadar olan Hazine ile daireler arasında olan hesap ve ihtilâflar gibi hususların tetkiki komisyonu ve Ziraat Odası azalığında bulunmuştur.

Safer 1298'de Balıkesir arpalığı uhdesine tevcîh edildi. H. 1301'de Anadolu kazaskerliği pâyesi tevcîh olunduğu gibi Cemazielevvel 1301'de Şûra-i Devlet Muhakemat Dairesi İkinci Reisi olmuştur.

1282'de dördüncü, bir sene sonra üçüncü, Rebiulaher 1290'da ikinci ve 1301 senesinde de birinci rütbeden Mecîdî nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

11 Şaban 1314 (2 Kânunisanî 1312/1896)'de Şûrâ-i Devlet Temyîz Mahkemesi reisliğine nakledilmiştir. 24 Temmuz 1315'de Şûrâ-i Devlet Mülkiye Dairesi azalığına nakledilmiştir. 20 Ağustos 1324 (1908)'de ise aynı dairenin reis-i sanîliğine tayin edilmiştir. Aynı yıl içinde de A'yan azası olmuştur.

15 Rebiulaher 1327 (22 Nisan 1325/1909) tarihinde Şeyhülislâm olmuştur. 8 ay 15 gün hizmetten sonra Zilhicce 1327 (31 Kânunievvel 1325/1909) tarihinde şeyhülislâmlıktan istifa etmiştir.

Murassa' Mecidi ve Osmanlı nişanları kendisine ihsan edilmiştir.

A'yan azalığından da istifa edip siyasetten çekilmek istemişse de hakkında istifa etmemesi için İrade-i Padişahi sadır olmuştur.

27 Cemazielaher 1328 (1910) tarihinde vefat etmiş ve Üsküdar'da büyük dedeleri sabık şeyhülisâlm Pirîzâde Mehmet Sahip Efendi'nin yanında defn edilmiştir. (Dosya nu: 249, 1153, sicil defteri, c. 1, sh: 253, İlmiye Salnâmesi, sh: 619/621)

MEHMET SAİB EFENDİ (Tortumlu)

İmam Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1287'de Tortum'un Meksûn köyünde doğmuştur. 1305'de Amasya'da Sultan Bayezit Medresesinde tahsile başlamış ve tahsilini ikmal için 1308'de İstanbul'a gelmiştir. Aksaray'da Has Odabaşı Hasan Ağa Medresesinde tahsilini ikmalle Recep 1319'da Fatih dersiâmlarından ve A'yan azasından Tortumi Musa Kâzım Efendi'den icazet almıştır. Temmuz 1318'de Nablus Sancağı Mekteb-i İ'dadisi akaid muallimliğine tayin edilmişse de mekteb müdürü ile geçinemediğinden Eylül 1324'de Nablus köylerinde tedrîs için müderris tayin edilmiştir. Temmuz 1325 1909)'de ise Nablus'ta bulunan Camiu't-Teyyine Medresesi müderrisliğine tayin olunmuştur.

İcazeti sırasında liyakat madalyası aldığı gibi Recep 1320'de uhdesine İbtadaî Hariç Edirne müderrisliği tevcih edildi ve Cemazielevvel 1322'de Hareket-i Hariç'e terfi' etmiştir.

Kânunîsani 1328 (1912)'de ise Nablus müderrisliğinden ayrıldı. (Dosya nu: 1388)

MEHMET SAÎT EFENDİ (Bağdatlı)

Halid bin Velid Hazretleri sülâlesinden, Süleymaniye sancağı ahalisinden Haremeyn-i Muhteremeyn pâyesini haiz, Bağdat müftüsü Zehavî zâde Mehmet Feyzî Efendi'nin oğlu olup Nisan 1267'de Bağdat'ta doğmuştur. Babasından okuyup h. 1296'da icazet almıştır.

İlk olarak Temmuz 1296 (1880)'da Bağdat İsti'naf Mahkemesi Ceza Dairesi azalığına tayin olunmuştur. Ağustos 1299'da Ceza Reis vekilliğine getirilmiştir. Nisan 1300'de ise İsti'nâf Cezâ azası olmuştur. Şubat 1300 tarihinde fahriyyen Bağdat Vilâyeti merkez müftülüğüne tayin olunmuştur. Mayıs 1307'de Bağdat Evkaf, Teşrinisani 1308'de de Bağdat Maarif Komisyonları riyasetlerine tayin olunmuştur. Mart 1326(1910)'da ise müftülük maaşı olarak 1000 kuruş tah-

sîs edilmiştir. Haziran 1327'de İslâh-i Medaris Meclisi reisliğine tayin olunmuştur. Şubat 1299'da İstanbul müderrisliği ruûsuna ve Temmuz 1299'da İzmir, 1302'de Edirne ve 1314'de Bilâd-ı Hamse'den Musul pâyelerine nail olmuştur. Mart 1332 (1916) tarihinde Bağdat müftülüğünden tekaüde sevk olunmuştur. Şubat 1330'da terfian Haremeyn-i Muhteremeyn pâyesi ile taltîf olunmuştur. (Dosya nu: 3010).

MEHMET SAÎT EFENDİ (Batumlu)

Ahmet Şâkir Efendi'nin oğlu olup Rebiulevvel 1267'de Batum'da doğmuştur. Sarf, nahiv ve fıkhı babasından ikmal ettikten sonra H. 1289'da İstanbul'a gelip Fatih Camiinde merhum Ahmet Şâkir Efendi'nin derslerine devamla dinî ve arabî ilimleri ikmal etmiş ve H. 1300'de icazet almıştır. H. 1297'de imtihanı kazanarak Fatih Camiinde dersiâm olarak derse çıkmış ve H. 1313'de talebelerine icazet vermiştir.

Şubat 1306'da Hapishane-i Umumî'ye imam tayin edilmiş ve bu imamlığı Mart 1328'e kadar devam etmiştir. Mart 1308'de ise mülgâ Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye ulûm-u diniye muallimliğine tayin edilmiştir. Teşrinisanî 1315'de ise Mülkiye Baytar Mektebi akaid muallimliğine ve Haziran 1319 (1903)'da Dârü'l-Fünûn Ulûm-u diniye Şubesi Tefsir-i Şerîf muallimliğine ve Kanunisanî 1324'de Dârü'l-Muallimîn-i İbtidaîye Ulûm-i Diniye muallimliğine tayin olunmuştur. Mekteb-i Tıbbiye muallimliğinden Haziran 1319'da, Baytar Mektebi muallimliğine vefatına kadar Dârü'l-Muallimîn-i İbtidaîye muallimliğinde de Eylül 1325'de ayrılmıştır. Ayrıca Mercan İ'dadisi Ulûm-i Diniye ve Ahlâkiye muallimliğine de tayin olunmuş ve buradan da Ağustos 1325'de ayrılmıştır.

Rebiulaher 1303'de uhdesine tevcîh olunan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu Cemazielaher 1309'da Hareket-i Hariç'e, Şaban 1311'de İbtidaî Dahil'e, Safer 1312'de Musıla-i Süleymaniye'ye ve Cemazielaher 1318'de Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur. Muharrem 1320'de bir yıl için Bilâd-ı Mahreç'ten Trabzon mevleviyetini zabt etmiştir.

1 Eylül 1325 (1909) tarihinde Meclis-i Teftiş-i Mesahif ve Tetkik-i Müellefat azası olmuştur.

Azalığı yanında Baytar Mektebindeki dersi ile Dârü'l-Fünûndaki derslerine devam ederken 31 Teşrinievvel 1328 (1912) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 102)

MEHMET SAİT EFENDİ (Elbistanlı)

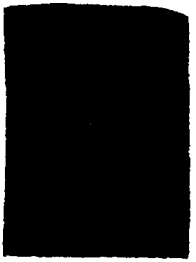

Sinan zâde Hacı Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1291'de Elbistan'da Hacı Şaban mahallesinde doğmuştur. Elbistan ve Kayseri medreseleri ile İstanbul'da Bayezit Dersiâmlarından Kayserili Mahmut Hamdi Efendi'den ikmal-i nuseh ederek 1322'de icazet almıştır. Şaban 1326'da da Mekteb-i Nüvvab'tan şehadetname almıştır. Ağustos 1323'de dersiâm olup derse çıkmıştır. Eylül 1325'de Fetvahâne İ'lâmat-ı Şer'iyye müsevvitliğine tayin edildi. Haziran 1336'da üçüncü mümeyyizliğe tayin edilmiştir. Rebiulevvel 1329'da İbtidai Hariç İstanbul müderrisliğine nail oldu. Şubat 1337'de İ'lamat İkinci mümeyyizi oldu. Haziran 1339'da Medresetü'l-Kuzat Dürer muallim vekilliğine tayin edildi. Kânunisanî 1340'da Medrese-i Süleymaniye Fıkh-ı Hanbelî müderrisi olmuşsa da 3 Mart 1340 (1924)'da ayrılmıştır. 1933 tarihlerinde Hacı Küçük Camiinde vazifeli bulunuyordu. **(Sicil defteri, c. 6, sh: 255)**

MEHMET SAİT EFENDİ (Ergirili)

Derviş Efendi'nin oğlu olup 1255 (1839) tarihinde Ergiride doğmuştur. Medrese tahsilini bitirdikten sonra Temmuz 1282'de Diyadin Kazası naibi olmuştur. Daha sonraları ise Koniçe, Maden, İpek, Köprülü, Draç, Çorum, Kuvaye, Ödemiş, Bandırma ve en son olarak Kânunisanî 1319'da Loşna Kazaları niyabetlerine bulunmuştur.

Temmuz 1321 (1905)'de Loşna'dan ayrılmış ve 5 Mart 1323 (1907)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1927)**

MEHMET SAİT EFENDİ (Hadımlı)

Hoca Hafız Ahmet Efendi'nin oğlu olup «Çeltikzâdeler» adı ile şöhret bulmuştur. 1255 (1839)'de Konya'nın Hadım Kazasında doğmuştur. Okuma yazmayı mahallesindeki mektebten öğrendikten sonra Hadım'da bulunan Hadımî Mehmet Efendi Medresesine kaydolup 1282'ye kadar burada ders görmüştür. Bu tarihten sonra İstanbul'a gelip Mahmutpaşa Medresesi'ne kayd ve kabul olunup on altı sene tahsilden sonra 1298'de icazetnâme alıp bu medreseden hoca çıkmıştır.

1298 (1882)'de imtihan olup Bayezit Camiinde derse çıkmıştır. Haziran 1326 (1910) tarihlerinde dersiâmlığa devam etmekte olup, daha sonraları ise vefat etmiştir. **(Dosya nu: 636)**

MEHMET SAÎT EFENDİ (Harputlu)

Harput ulemâsından Hacı Abdülhamid Efendi'nin oğlu olup «Kasîde-i Bürde» Şârihi «Naîmî Efendi Hafîdi» diye bilinirdi. 1275 senesinde Harput'ta Ağa mahalesinde doğmuştur. Harput'ta Cevheriye Medresesinde Hafız Süleyman Efendi'nin mektebinde Kur'ân-ı Kerîm ve tecvid ile dinî bilgileri aldıktan sonra aynı yerde bulunan Kâmil Paşa Medresesinde babasından sarf, nahiv, mantık, belâgat, akaid, tefsîr, hadis ilimlerini ikmal ederek 1312'de icazet almıştır. Zikr olunan Kâmil Paşa Medresesinde tedriste bir müddet babasına yardımda bulunmuş ve sonradan Kurşunlu Camii Medresesinde müderris olmuştur. Ondan sonra da Sarâ Hatun Müderrisliğine terfi' etmiştir.

İzmîr pâye-i mücerredi ve üçüncü rütbeden Osmanlı nişanını haiz bulunan Saît Efendi Haziran 1311'de Ma'muretü'l-Azîz vilâyeti Bidâyet Mahkemesi azalığına tayin edilmiş ve Mart 1315'de ayrılmıştır. Ayrılış tarihinden itibaren Mayıs 1318'e kadar da Harput Belediye reisliğinde bulunmuştur. Şubat 1319'dan itibaren de üç defa Vilâyet İdare Meclisi azalığında bulunmuştur. Kânunisanî 1319'dan Teşrinisanî 1325'e kadar Ma'muretü'l-Azîz ve Harput niyabetlerinde muayyen fasılalarla bulunmuştur. Safer 1305'de uhdesine İzmir pâyesi tevcîh olunduğu gibi Cemazielaher 1317'de de Edirne pâye-i mücerredine terfi' etmiştir.

Temmuz 1326'da neşr-i ulûma vaktini hasr etmek üzere memuriyetten çekilmiş ve Teşrinisanî 1335 (1919) tarihinde Harput Dârü'l-Hilâfe Medresesi birinci sınıf haftada beş saat Arapça müderrisliğine tayin olunmuştur. Bir müddet de mebusluk yapmış olan Mümaileyh, medreselerin ilgâsı ile tedristan ayrılmıştır. (Dosya nu: 3886, sicil defteri, c. 4, sh: 196)

MEHMET SAÎT EFENDİ (İstanbullu)

Müderrisin ve nüvvabtan Balçıklı İbrahim Hilmî Efendi'nin oğlup olup 1257 (1841) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Arabî ilimleri ceddi Balçıklı Ali Efendi'den okumuş ve fıkıh, feraiz gibi sair fenleri de müteaddit alimlerden okumuştur. Nusan 1264'de ruûs maaşına nail olmuş ve daha sonraları da Mart 1274'de İstanbul Mahkemesi başkâtibi olmuştur. Ağustos 1286'da Halep Merkez naibi ve Mayıs 1289'da da Halep Divan-i Temyiz riyasetine getirilmiştir. Eylûl 1290'da bir yıl için Yenişehir-Fener Kazası mevleviyetini ihraz etmiştir. Haziran 1292'de Rumelikazaskerliği Vekayi' katibliğine getirildi ve Mart 1296'da Meclis-i İnhitab-ı Hükkâm Başkâtibi olmuştur.

Cemazielaher 1261'de uhdesine tevcih olunan İbtida-i Hariç İstanbul müderrisliği terakki ede ede Zilkade 1284'de Musıla-i Süleymaniye'ye, Şevval 1285'de Hamise-i Süleymaniye'ye ve Recep 1290'da Süleymaniye raddelerine terfi' olunmuştur. Zilhicce 1296'da Bilâd-ı Hamse'den Edirne, Safer 1299'da Haremeyn-i Muhteremeyn pâyesi ile taltîf olunmuştur.

Muharrem 1304'de Mekke-i Mükerreme mevleviyetine tayin olunmuş ve bir yıl sonra mevleviyeti bırakmıştır. 1305 (1889)'de tekrar Meclis-i İntihab-ı Hükkam başkâtibi olmuştur.

Zilkade 1309'da İstanbul pâyesine nail olmuş ve emekliye ayrılış tarihi olan Mart 1326 (1910)'ya kadar bu başkâtiblikte bulunmuştur. (Dosya nu: 1215, sicil defteri, c. 1, sh: 195)

MEHMET SAİT EFENDİ (İstanbullu)

Geredeli Mahreç mevalisinden Mehmet Raşit Efendi'nin oğlu olup 1255 (1839) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Bayezit Rüştiyesini bitirdikten sonra Fatih dersiâmlarından Ahiskavi Hafız Süleyman Efendi'den «Şerh-i Akaid»e kadar okumuş, mantık ve adâb fenlerini de Karinabadlı Ali Efendi'den okumuştur. Kara Davut Kerîm Efendi'den de okuduğu gibi Mekteb-i Nüvvab'tan da şehadetnâme almıştır.

Mart 1278'de Bâb Mahkemesine mülâzim olarak girmiş ve Nisan 1282'de Akşehir Kazası naibi olmuştur. Daha sonra Ezine, Limni, Bozcaada, Adliye, Şarköy, Berkofça (istilâ üzerine ayrılmış), Nazilli, İskeçe, Safranbolu Kazaları niyabetlerinde bulunmuştur. Teşrinievvel 1304'de Kayseri Sancağı naibi olmuştur.

Muharrem 1305'de uhdesine İzmir pâye-i mücerredi tevcih olunmuştur.

Teşrinisanî 1308'de Amasya, Eylül 1312'de yine Kayseri, Haziran 1316'da İşkodra, Haziran 1321'de yine Amasya ve Mart 1323'de vazifeden ayrılmış ve Teşrinievvel 1325'de tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 2028, sicil defteri, c. 1, sh: 291)

MEHMET SAİT EFENDİ (Lâzkiyeli)

Şeyh Halîd Efendi'nin oğlu olup Lâzkiye'de doğmuştur. «Ezheri zâde» şöhreti ile bilinirdi. Haziran 1281'de Cebele Kazası müftüsü olmuştur. Üç yıl sonra ayrılmış ve Teşrinisanî 1284'de Cisr-i Şuûr Kazası naibi oldu. Mart 1290'da Trablusgarp'ta Hums, Nisan 1295'de Yemen'de Taiz, Teşrinisanî 1295'de Basra, Ağustos 1303'de Zor, Mayıs 1304'de Cidde, Teşrinievvel 1305'de Yemen, Ağustos 1309'da ikin-

ci defa Yemen, Mart 1314'de Musul niyabetlerine tayin olunmuştur. Teşrinisani 1316'da Musul'dan ayrılmış ve 11 Kânunisani 1316 (1900)'-da vefat etmiştir. (Dosya nu: 3959)

MEHMET SAİT EFENDİ (Malatyalı)

Malatya ulemâsından Şehü'l-Kurâ Hafız Mustafa Efendi'nin hafidi ulemâdan Hacı Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1290 (1874) senesinde Malatya'da doğmuştur. Sarf, nahiv, mantık, beyan ve bedi' ilimlerini babasından okuduğu gibi coğrafya, hendese, hesap ve tarih derslerini de hususi muallimden okuduktan sonra İstanbul'a gelerek imtihanla Mekteb-i Hukuka girmiştir. Rebiulevvel 1315'de pek iyi derece ile mezun olmuştur. Bu müddet zarfında Ayasofya dersiâmlarından sonradan Meşihat Müsteşarı olan Abdülkadir Raşit Efendi'den tahsili şart olan ilimleri tahsille Cemazielaher 1317'de icazet almıştır.

Mart 1310'da Meşihat Mektubî kalemi müsevvitliğine girmiştir. Temmuz 1317'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye Kalemi müdürü olmuştur. Teşrinievvel 1323'de Meşihat Ulyâ Mektubî Kalemi mümeyyizliğine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1319'da ilâve memuriyet olarak Bâb-ı Fetvâ Sicil-i Ahval şubesi müdürlüğüne tayin edilmişse de Temmuz 1324'de bırakmıştır.

H. 1311'de uhdesine tevcih olunan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği rütbesi Recep 1312'de Musıla-i Sahn'a, Remazan 1312'de Sahn'a, Şevval 1313'de İbdidaî Altmışlıya, h. 1314'de Hareket-i Altmışlıya, h. 1316'da Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur. Şevval 1319'da Bilâd-ı Devriye'den Antep, Cemazielaher 1321'de Bilâd-ı Mahreç'ten Kudûs, Ramazan 1325'de Bilâd-ı Hamse mevleviyetlerini birer yıl zabt etmiştir. H. 1316'da dördüncü rütbeden Mecidî, Cemazielaher 1318'de dördüncü rütbeden Osmanlı ve Cemazielulâ 1321'de tebdilen üçüncü rütbeden Mecidî nişanları kendisine ihsan olunmuştur.

Mart 1317'de Nümune-i Terakkî Mektebi Kavanîn muallimliğine tayin edilmiş ve meşguliyetine binaen Eylül 1324'de ayrılmıştır.

Temmuz 1324 (1908)'de Fetvâhane'de teşekkül eden Encümen-i İslâhat-ı İlmiye azalığına tayin olunmuştur.

Nisan 1327 (1911)'de Evkaf-ı Hümayûn Hukuk Müşavirliğine tayin edilmiştir. Eylül 1327'de ise buradan ayrılıp Makam-ı Meşihat-ı Ulyâ Müsteşarlığına tayin olunmuştur. Ayrıca Şurâ-i İlmiye ve Encümen-i İntihab reislikleri de uhdesinde bırakılmıştır.

Uhdesine Safer 1331'de Anadolu kaazskerliği pâyesi tevcih olun-

muş ve 19 Kânunievvel 1327'den 3 Kânunisanî 1327'ye kadar da Şeyhülîm vekâletinde bulunmuştur. 20 Mart 1330 (1914) tarihinde ise Şeyhü'l-Harem Hazret-i Nebevî Müdürlüğüne tayin edilmiş ve 16 Teşrinisanî 1332 (1916)'de diğer münasip bir memuriyette istihdam edilmek üzere bu hizmetine son verilmiştir. Önce vekâleten ve sonra asaleten olmak üzere Eylül 1334 (1918) tarihinde Meşihat-ı İslâmiye Müsteşarlığına tayin olunmuştur. 8 Mart 1335 (1919)'de yerine başkasının tayini ile müsteşarlıktan ayrılmış ve bu tarihten itibaren de ma'zûl sayılmıştır. (Sicil defteri, c. 2, sh: 129)

MEHMET SAÎT EFENDİ (Maraşlı)

Ulemâdan Kırmacızâde İsmail Hakkı Efendi'nin oğlu olup Ağustos 1300 (1884)'de Maraş'ta doğmuştur. İlk tahsilini bitirip medreseye dahil olmuştur. Şaban 1332 (1914)'de ikmal-i nuseh ederek Maraş'ta Cami-i Kebîr'de bulunan Nebeviye Medresesi müderrisi Dâîzâde Hacı Mehmet Efendi'den icazet almıştır. Edebiyat, tarih coğrafya, hesap ve fizik derslerini hususi muallimden okumuştur.

Teşrinievvel 1331 (1915)'de Maraş İ'dadisi kâtib ve hüsn-i hat muallimliğine tayin edilmiş ve Kânunievvel 1331 (Aralık 1915)'de de Maraş Medresesi Tarih-i İslâm muallimliğine tayin edilmiştir. (Dosya nu: 1307)

MEHMET SAÎT EFENDİ (Merzifonlu)

Hazinedârzâde Mehmet Ali Efendi'nin oğlu olup 1271'de Merzifon'da doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Amasya'ya gitmiş ve Dağıstan ulemâsından Hacı Mustafa Efendi'den «Fenarî»ye kadar okuduktan sonra İstanbul'a gitmiştir. Burada Fatih Dersiâmlarından Murtezâ Efendi'den «Şerh-i Akaid»e kadar, hocasının vefatı üzerine tekrar Amasya'ya dönüp Dağıstan ulemâsından sadâttan Mîr Hasan Efendi'den ikmal-i nusehle 1299'da icazet almıştır. Akabinde memleketinde bir miktar ders okuttuktan sonra İstanbul'a gelmiştir. Fatih dersiâmlarından Urfalı Mehmet Efendi'nin derslerine devamla 1304'de ondan da icazet almıştır. Bu sıralarda imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve tahsil müddetini bitirip Şubat 1305'de üçüncü sınıf niyabet şehadetnâmesi almıştır.

35 yaşında iken Eylül 1305'de Uşak Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Ağustos 1307'de ayrılıp Eylül 1309'da Yozgat Naibi olmuştur.

Cemazielevvel 1317'de İbtidaî Dahil Bursa müderrisliği uhdesine tevcîh olunmuştur. Şevval 1317'de İzmir pâyesi uhdesine tevcîh olundu.

Nisan 1315'de Çorum naibi olmuştur. Kânunievvel 1316 (1900)'da ayrılmıştır. Vazifesinden ayrıldıktan sonra memleketinde oturmuş ve Kânunisanî 1324 (1908)'de Amasya Sancağı İdare Meclisince seçilip Sivas vilâyeti Meclis-i Umumîsi azalığına gitmiştir. Mart 1325 (1909)'a kadar hizmette bulunmuştur.

6 Mart 1326 (1910) tarihinde ise vefat etmiştir. **(Dosya nu: 570)**

MEHMET SAÎT EFENDİ (Saftlı)

Taberiya naibi iken vefat eden Şeyh Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1289 (1873) senesinde Beyrut'un Saft kasabasında doğmuştur. Dinî ilimleri okuduktan sonra Saft'ta bulunan Çukendâr Medresesinde beldenin müftüsü Hasan Efendi'den ve diğer ulemâdan sarf, nahiv, fıkıh ve feraiz okumuştur.

1306'da Saft Kazası şer'iyye mahkemesi kâtib mukayyitliğine tayin edilmiş ve biraz sonra da başkâtib olmuştur. Ağustos 1316'de Cemaeyn Kazası naibi oldu. Eylül 1320'de Aclûn ve Kânunievvel 1325'de Mian Kazası naibi olmuştur. 1327'de Mian'dan ayrılmış ve Temmuz 1328'de Vadiyu'l-Acem Kazası naibi olmuştur. Memuriyet mahallinde kalması caiz görülmediğinden Nisan 1330'da azl edilmiştir. Babasından da icazet aldığı gibi Zilkade 1315'de İbtidaî Hariç Bursa müderrisliğine de nail olmuştur. **(Dosya nu: 885, Sicil def. c. 2, sh: 321)**

MEHMET SAÎT EFENDİ (Sivaslı)

Sivas vali kethüdâsı hizmetinde bulunan Haraççizâde Ahmet Efendi'nin oğlu olup Haziran 1263'de Sivas'ın Üçler Bey mahallesinde doğmuştur. Sülâlece Sivas'ta medfûn Şemseddin Sivasî evlâdındandır.

İlk tahsilinden sonra Haziran 1277'de Saciyye, diğer adı ile Gökmedreseye girmiştir. Fıkıhtan «Mültekâ»ya kadar okumuş ve Eylül 1285'de İstanbul'a gelip Nişancı Cedit Mehmet Paşa medresesine kaydolup Fatih Dersiâmlarından Hafız Şâkir Efendi'nin ders halkasına girmiştir. H. 1302'de Fatih civarında Hafız Paşa Camiinde Mekteb-i Nüvvab muallimi Salim Efendi'den de Fenarî, Dürer; Kavalalı Hüseyin Efendi'den Meanî, Mutul, ve Mir'at; Şevket Efendi'den tefsir Dürrü'l-Muhtar; Lâz Hasan Efendiden Alâka ve Hüseynî, Kefşeli Yusuf Efendi'den Mir'at ve Kazasker Muhyiddin Efendi'den akaid ile Koca Kerim Efendi'den de Telvîh ve Metali' okumuştur. İmtihanla 1299'dan 1317 senesine kadar 18 yıl Hamidiye Medresesinde devam etmiştir.

1302'de Fatih Camiinde tedrise başlamış ve 1317'da talebelerine icazet vermiştir.

Rebiulevvel 1307'de uhdesine tevcih olunan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu Safer 1310'da Hareket-i Hariç'e ve Rebiulaher 1328'de Hareket-i Dahil'e terfi' olunmuştur.

Teşrinievvel 1325'den Mayıs 1327'ye kadar Baliye Kazası müftülüğünde bulunmuş ve akabinde tekrar Fatih Camiindeki derslerine dönmüştür. 10 Kânunievvel 1330 (Aralık 1914)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 528)

MEHMET SAÎT EFENDİ (Şamlı)

Şeyh Abdurrahman Elbani Efendi'nin oğlu olup Kânunievvel 1293'de Şam'da doğmuştur. İlk tahsilini bitirdikten sonra h. 1312'de Şam ulemâsına mahsus «Dârü'l-Hadîs» Medresesinde tahsiline devamla 1327 Kânunisanî 1325 (1909)'de Vadiyu'l-Acem Kazası müftüsü olmuştur.

Usûl-ü fıkha dair «Zühretü'l-Envar fî Şerh-i Muhtasari'l-Menâr» adlı bir eseri varsa da 1326 (1910) tarihlerinde henüz basılmamıştı. 1330 (1914) tarihlerinde aynı kazanın müftüsü bulunuyordu. (Dosya nu: 2329)

MEHMET SAİT EFENDİ (Şehrizorlu)

Ulemâdan Şeyh Mehmet Vesim Efendi'nin oğlu olup 1265 (1849) senesinde Şehrizor'da doğmuştur. Oraman, Merivan, Karadağ ve Bağdatta tahsilden sonra İstanbula' gelmiş ve Sinoplu Ahmet Nazif Efendi'den icazet almış ve 1294'de imtihan olup tedris ruhsatnamesi alarak Bayezit Camiinde derse çıkmıştır.

Zilkade 1295'de uhdesine tevcih olunan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu, Zilhicce 1297'de Hareket-i Hariç'e, Zilkade 1298'de Musıla-i Sahn'a terfi' olunmuş ve Muharrem 1299'da Mahraç pâyesi ve Cumadelulâ 1327'de Bilâd-ı Hamse'den Mısır mevleviyetini zabt etmiştir. Kânunisanî 1296'da Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azası olmuş ve Nisan 1298'de azalıktan ayrılıp aynı yılın Mayıs ayında İçel naibi oldu. Şubat 1298 (1883)'de Niğde naibliğine tayin edilmiştir. Niğde niyabetinden ayrılması üzerine (1) 1 Temmuz 1301 (1885)'de sürgün olarak Sakız adasında ikamete memur edilmiş ve Eylül 1307'de halâs

(1) Memleketinde ikamete mecbur olduğuna dair Şeyhülislâmlığın telgrafına bakınız. Vesika: 9.

bularak İzmir'e gelmiş ve Eylül 1307 (1891)'de İzmir İ'dadisi (Lisesi) arapça ve fasça muallimliğine tayin edilmiştir. Teşrinisanî 1324'e kadar burada muallimlik yapmış ve Mayıs 1325'de bir yıl için Mısır Mevleviyetini zabt ederek «Mısır Mollası» olmuştur.

Teşrinisanî 1328/1912'de Medine-i Münevvere Kadılığına tayin edilmiştir.

Hakkında Belde-i Tahire Muhafızlığından varit şikâyet üzere, memuriyete devamı caiz olamıyacağından 25 Mart 1329 (1913) tarihinde Medine-i Münevvere kadılığından azl edilmiştir. **(Dosya nu: 1760, Sicil defteri, c. 2, sh: 565)**

MEHMET SAÎT EFENDİ (Yemenli)

1226 (1810) tarihinde Yemen'de doğmuştur. 1284'de Humus naibi oldu. Daha sonra ise Baalbek, Lâzkiye, Paf, Hasnü'l-Ekrad, Humus, Baalbek, Humus, Saftiya, Cidde, Akkâr niyabetlerinde bulunmuştur. En son olarak da Teşrinisanî 1313'de Sûr ve Şubat 1316'd da Ala-i cedît, diğer adı ile Selîmiye Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Kânunisanî 1318'da Selimiye Kazası niyabetinden ayrılmış ve 25 Şubat 1320 (1904) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2156)**

MEHMET SAÎT MOLLA BEY (İstanbullu)

Sultan II. Mahmut'un saltanatı sudûrundan el-Hac Şeyh Yusuf Efendi zâde Mecelle Cemiyeti azasından ve İntihab-ı Hükkâm ve Tetkikat-ı Şer'iyye Meclisleri reisi Anadolu kazaskerliği pâyesini ihraz etmiş el-Hac Ahmet Halid Efendi'nin mahdumu ve Anadolu kazaskerlerinden Kevakibî zâde el-Hac Mehmet Saîd Efendi'nin kerîme zâdesi olup Mahkeme-i Temyîz-i Hukuk Dairesi azasından Anadolu kazaskerliği pâyesini haiz el-Hac Mustafa Neş'et Molla Bey'in oğludur. Pederlerinin valideleri cihetinden sadât-ı Kevakibîye'den bulundukları gibi pederleri cihetinden sülâleri sadrazam Nişancı Mehmet Paşa ile muhakkık-ı Rum Gelenvebî İsmail Efendiye ve valideleri cihetinden de III. Sultan Mehmet Han'ın kerîmeleri Hümâşah Sultan Hazretleri ile vezir-i a'zam Ferhat Paşa ve sadrazam Siyavuş Paşa'ya vasıl olduğu ve evkaf-ı müşarûn ileyhim vakfından Evkaf Nezaretince ailelerine senevî bir tahsisat i'ta eylediği Mahkeme-i Teftîş-i Evkaf'ın ve Cihat İdaresinin kuyud-u kadîmeye müstenit derkenarlarından ve Mümaileyh Saît Molla Bey'in amcaları sabık şeyhülislâm Cemaleddin Efendi Hazretlerinin sicil-i terceme-i halinden müsteban olmuştur.

1296 (1880) senesinde İstanbul'da doğmuştur.

İlk tahsilini Ravza-i Terakki, Şemsü'l-Maarif, ve Nümüne-i Terakki mekteblerinde bitirdikten sonra Medresetü'l-Kuzât'a girmiştir. Tahsili meşrût olan ulûm ve fünunu bitirip Recep 1321'de (Eylül 1319)'da dördüncü sınıf tezkeresi almıştır. Fatih Dersiâmlarından Tokatlı Şakir Efendi'den de ikmal-i nuseh ederek icazet almıştır.

Haziran 1307'de tarîk maaşına nail olmuştur. Eylül 1316'da Meşihat Mektubî Kalemi hulefalığına tayin olunmuştur. Mayıs 1318'de de ilâve memuriyet olarak Bâb-i Fetvâ Sicil Kalemi müdür muavinliğine, Temmuz 1319'da aynı kalemin müdürlüğüne tayin olunmuştur. Kânunisanî 1319'da müdürlükten istifa etmiş ve Mart 1320'de Küçükçekmece niyabetine tayin edilmiştir. Bir ay sonra ise Adliye'ye geçip niyabetten istifa etmiştir.

Kânunisanî 1320'de Şûrâ-i Devlet Bidâyet Mahkemesi aza mülâzimliğine tayin edilmiş ve Ağustos 1324'de Şûrâ-i Devlet İstî'naf Mahkemesi azalığına terfi' ettirilmiştir. Ağustos 1325'de azalıktan kadro haricine çıkartıldı. Kânunisanî 1325'de Galata Kadılığı müşavirliğine tayin edilmiştir.

4 Eylül 1326 (1910)'da «Mahşer» adı ile bir gazete ve beyannameler neşr etmesinden dolayı Divan-i Harb-i Örfice bu tarihten itibaren iki ay hapsine karar verilmesinden naşi müşavirlikten azl edilmiştir.

Kânunisanî 1326 (Ocak 1910)'da Bingazi livası niyabetine tayin olunmuştur. Fakat gitmeyip Nisan 1327'de istifa etmiştir. Bir ara Eyüp kadılığına tayin edilmişse de Teşrinisanî 1327'de tekrar Galata Kadı müşavirliğine tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1328'de Mahkeme-i Evkaf Kadı müşavirliğine ve Şubat 1328 (1913)'de Anadolu Kazaskerliği müşavirliğine tayin edilmiştir. Mart 1330'da müşavirlikten azl edilmiştir.

Haziran 1331'de birinci sınıf dâva vekilliği ile bütün Osmanlı mahkemelerinde vekâlette bulunmasına ruhsat verilmiştir.

Şubat 1335 (1929)'de Medresetü'l-Kuzât sınıf-ı mahsusu kitabet-i resmiye muallimliğine tayin edilmiştir. Temmuz 1335'de ise ayrıldı.

Uhdesine tevcîh olunan Cemazielaher 1306 tarihli İbtidai Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu Cemazielaher 1309'da Hareket-i Hariç'e, Zilhicce 1310'da İbtidaî Dahil'e, Zilhicce 1312'de Musıla-i Sahn'a, Recep 1314'de Sahn'a, Şevval 1314'de İbtidaî Altmışlı'ya ,Safer 1316'da Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuş ve Ramazan 1317'de Mahreç, Cemazielaher 1319'da Bilâd-ı Hamse, ve Ramazan 1324'de Haremeyn-i Muhteremeyn pâyelerine nail olmuştur. (Sicil defteri, c. 6, sh: 204)

1919'da «İstanbul» adlı bir gazete çıkardı.

Ferid Paşa'nın son sadaretinde Adliye Nezareti müsteşarı oldu. **(Ali Fuat Türkgeldi, Görüp İşittiklerim, 251/252, Ankara 1951)**

MEHMET SALİH EFENDİ (Araçlı)

Tahir Efendi'nin oğlu olup 1259 senesinde Kastamonu'nun Araç Kazasında doğmuştur. «Kastamonu'lu Salih Efendi» diye şöhret bulmuştur. Kânunievvel 1296'da imtihanla derse çıkmış ve Bayezit Dersiâmları arasına katılmıştır. 1318'de Huzur Derslerine muhatap olarak tayin edilmiş ve 1328 h. senesine kadar bu derslere devam etmiştir.

20 Şubat 1326 (1910)'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 199)**

MEHMET SALİH EFENDİ (Eğridereli)

Tüccardan Ömer Ağa'nın oğlu olup 1244 senesinde Eğridere'nin Fıkrapınar karyesinde doğmuştur. Sibyan mektebini bitirip yazı dersini de öğrendikten sonra Gümülçine'de bulunan Kayalı Medrese'ye dahil olup müderris Ahmet Efendi'den bir müddet ders görmüştür. 1260'da İstanbul'a gelip Süleymaniye'de Mülâzimler Medresesine dahil olmuştur. Şeyhülislâm Mekki zâde ve Arif Hikmet Efendilerin imamı olan Süleymaniye dersiâmlarından Kütahyalı İbrahim Efendi'den icazet almıştır. Ayrıca Sultan Bayezit Camii dersiâmlarından Ayaşlı Hacı Mustafa, Trabluslu Şeyh Ebu'l-Kasım, Harputi Hacı Yusuf, Bosnavi Şerif Efendilerde de fıkıh, usul, hadis, feraiz tahsil etmiştir. 1279 h. senesinde Gümülçine'ye avdet edip orada bulunan Tekye Medresesinde müderrisliğe başlamıştır. Teşrinievvel 1296'da Gümülçine Kazası müftüsü olmuştur.

Zilhicce 1299'da uhdesine İzmir payesi tevcih olunmuştur.

1323'de Gümülçine müftülüğüne Hacı Ahmet Efendi'nin tayin edilmiş olmasından dolayı bu tarihten evvel vefat etmiş olması gerekir. **(Dosya nu: 307, sicil defteri, c. 2, sh: 69)**

MEHMET SALİH EFENDİ (Geredeli)

Geredeli Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1285'de Gerede'de doğmuştur. İlk tahsilini Gerede'de bitirdikten sonra İstanbul'a gelip Fatih Dersiâmlarından Serezli Hacı Eyüp Efendi'nin derslerine devamla h. 1316'da icazet almıştır. Muharrem 1327'de ruûs imtihanını kazanarak Fatih Camiinde dersiâm olarak derse çıkmıştır. Safer 1331'de

uhdesine İbtidai Hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuştur.

1 Nisan 1332'den (1916'dan) itibaren Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye medresesi Kısm-i Alî ikinci sınıf birinci şube müdürlüğüne tayin olunmuştur. 1 Kânunievvel 1333'de Sahn Medresesi ikinci sınıf müdürlüğüne nakledilmiştir. Eylül 1336'da yanı medresenin dahiliye müdürlüğüne tayin edilmiştir. İki ay sonra da aynı medresenin ikinci sınıf müdürlüğüne nakledilmiştir. 14 Şubat 1338'de Sahn medresesi dahiliye müdürlüğüne tekrar nakledilmiştir. 11 Teşrinisani 1339 (1923)'de Bolu Dârü'l-Hilâfe Medresesi müdürlüğüne nakledilmiştir. Medreselerin kaldırılmasından sonra Bolu İmam-Hatip Mektebi dinî dersler muallimliğine tayin edilmiştir.

27 Kânunisanî 1930 tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3731)**

MEHMET SALİH EFENDİ (Hanili)

1293 Rus savaşında gönüllü süvari asakir-i muavene kol ağalığı yapıp harpten avdetini müteakıp Şubat 1293'de vefat eden Sait Bey'in oğlu olup Temmuz 1289'da Lice Kazasının Hanî kasabasında doğmuştur. Ailece «Zorkâ» sülâlesine mensupturlar.

Hanî'de tedrisle meşgul olan Nakşibendî meşayihinden Şeyh Ma'ruf Efendi ile Hoca Molla İbrahim, Şeyh Muhyiddin, Diyarbakırda Balıklı Camii imamı Mehmet Zeki Efendilerden ders görmüştür. Mehmet Zeki Efendi'den icazet almıştır. Ermenice ve Fransızca bilirdi.

Diyarbakır'da bulunan Şu'le-i Terakki mektebinin birinci muallimliğine Eylül 1320'de tayin olunmuştur. Şubat 1325'de Erganî Madeni fetvâ müsevvitliğine tayin edilmiş ve Teşrinievvel 1327'de Erganî Livası müftüsü olmuştur. 1334'de iki ay izinle ve tedâvi maksadıyle müftülükten ayrılmıştır. **(Dosya nu: 3385)**

MEHMET SALİH EFENDİ (İstanbullu)

Beykoz'da Halvet Tarikatinden Hafız Mehmet Efendi Dergâhı post-nişini iken 1246 tarihinde vefat eden Şeyh Yahya Efendi'nin oğlu olup 1245 tarihinde İstanbul'da Beykoz kasabasında doğmuştur. Bir çok hizmetlerden sonra Ağustos 1285'de Bosna naibi oldu. Daha sonra ise Kartal, Serez, Diyarbakır, Dersim, Manisa, Üsküdar, Bingazi, Kütahya, Güzelhisar-Aydın ve Malatya niyabetlerinde bulunmuş ve Kânunievvel 1321'de Silivri Kazası naibi olmuştur.

28 Haziran 1325 (1909)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3452)**

MEHMET SALİH EFENDİ (Köysancaklı)

Zahit-zâde Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1258 (1842) senesinde Köysancak'da doğmuştur. Anne cihetinden Halid bin Velid (R.A.)'e dayanır.

Yirmi beş yaşına kadar babasından okuyup icazet almış ve otuz beş sene kadar talebe okutmuştur. 1303'de Hac'tan dönüşü sırasında Köysancak Kazası müftülüğüne tayin olunmuştur. 1330 (1914)'de yaş haddinden emekli olmuştur. **(Dosya nu: 1178)**

MEHMET SALİH EFENDİ (Şamlı)

Kunta zâde Şeyh Mehmet Efendi'nin oğlu olup 11 Temmuz 1248'de Şam'da doğmuştur. Şam'da bazı medreselerde fıkıh, mantık, ilm-i kelâm okumuş ve icazet almıştır.

Şam'da medreselerde tedrisle meşgul olmaya başlamış ve Nisan 1300'de Şam Bab Mahkemesi niyabetine tayin edilmiştir. Kânunievvel 1314'de ise Şam-ı Şerif müftüsü olmuştur.

Muharrem 1317'de Edirne ve Recep 1323'de Bilâd-ı Hamse pâyesi kendisine tevcih olunmuştur. Teşrinisanî 1325'de müftülükten infisal etmiştir. **(Dosya nu: 2174)**

MEHMET SALİM EFENDİ (Çarpanlı)

Balkanî zâde denmekle marûf sipahî el-Hac Mehmet Halîl Ağa'nın oğlu olup 1255 (1839) tarihinde Çarpan kasabasında doğmuştur. Önce memleketindeki Yeni Cami Medreselerinde, daha sonra İstanbul'da Fatih Camii dersiâmlarından Hatat İbrahim Efendi'nin halkasına girip icazet almıştır. 1282'de Fatih Camiinde derse çıkmış ve 1299'da talebelerine icazet vermiştir. 1277'de Tırnova ve 1278'de Varna, Edirne ve Filibe Sancakları kur'a mümeyyizliklerinde bulunmuştur. Muharrem 1285'de uhdesine İbtadaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur. Şubat 1295'de Havaas-ı Refia niyabetine tayin olunmuştur. Şubat 1298'de Üsküdar, Mart 1301'de Üsküp, Mart 1302'de Galata, Mart 1304'de Bingazi, Nisan 1308'de Babaeski, Ağustos 1311'de Amasya, Mart 1315'de Kudûs, Nisan 1316'da Medine-i Münevvere, Haziran 1318'de Yanya, Kânunievvel 1321'de Ankara, Haziran 1322'de Hüdâvendigâr ve Eylül 1323'de Ahîçelebi niyabetine tayin olunmuş ve Eylül 1325'de emekli oldu.

Ağustos 1310'da Bursa mevleviyetini bir yıl zabt etmiştir.

Osmanlı ve Mecidî nişanlarını haiz olduğu gibi h. 1311'den h. 1315'e kadar Huzur Dersleri muhatablığında bulunmuştur. h. 1313'de ilmî rütbesi Hareket-i Dahil'e terfi' olunmuştur. 27 Ramazan 1333

(1915) de vefat etmiş olup Fatih Camii hazinesinde gömülmüştür. (Sicil defteri, c. 1, sh: 393, dosya nu: 14)

MEHMET SALİM EFENDİ (Varnalı)

İmamlık ve mektep hocalığı ile iştigal eden Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1277 senesinde Varna'da doğmuştur. İlk bilgileri tahsilden sonra 1293 h. de İstanbul'a gelip Fatih'te Yeni Çeşmede Yahya Tevfik Medresesine kaydolup Fatih dersiâmlarından Hacıoğlupazarcığı'lı Rıf'at Efendiden derse başlamış ve fakat hocasının «Tasavvurat» okuturken vefatı üzerine Haci Halis Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. H. 1311'de Halis Efendi'den icazet almıştır. 1314'de Mekteb-i Nüvvab'a girip dört sene devamdan sonra Recep 1318'de şehadetnâme almıştır.

Mart 1317'de Trablusgarb'a bağlı Zilteyn, Mart 1320'de Petriç, Cidde, Eylül 1326'da Havran niyabetlerine tayin olunmuştur.

Cemazielevvel 1322'de uhdesine Musıla-i Sahn Bursa müderrisliği tevcih olunmuş ve Zilkade 1334'de Mahreç pâyesi ile taltif olunmuştur.

Havran niyabetinde iken zuhur eden harp halinden dolayı ailesi ile terk-i vazife edip İstanbul'a gelirken 29 Mart 1335 (1919) tarihinde Şam'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 890, Sicil defteri, c. 2, sh. 299)

MEHMET SAMİ EFENDİ (İstanbullu)

Pirlepeli Hoca Ahmet Efendi'nin oğlu Mahreç mevalisinden Abdurrauf Efendi'nin oğlu olup 1260 (1844) tarihinde İstanbul'da Molla Güranî mahallesinde doğmuştur. Önce mahallesinde bulunan Hekîmbaşı Ömer Efendi ilk mektebinde Kur'an-ı hıfz etmiştir. Babası ile taşraya gidip hususî muallimden ders görmüştür. İstanbul'da ise Gölpazarî Şakir, Kırkağaçlı İsmail Hakkı Efendilerden tertib üzere okuyup icazet almıştır.

1280'de uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuş ve Zilkade 1305'de İzmir mevleviyetini ihraz etmiştir.

1296'da Yeniköy, 1301'de İçel, 1304'de Drama, Recep 1308'de 2500 kuruş maaşla Girid vilâyeti niyabetinde tayin olunmuştur. (Dosya nu: 1356)

MEHMET SAMİUDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Fatih dersiâmlarından Ahıskalı Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1254 (1838)'de İstanbul'da doğmuştur. Önce babasından ve Priştineli Ahmet Efendi'den sonra da Yakovalı Ali Efendiden okuyup icazet

aldı. Eylül 1274'de ruûs maaşına nail oldu. Mart 1286'da Fetvahâneye müsevvit oldu. 1295'de Pusula Odasına girdi. 1285'de nail olduğu İstanbul müderrisliği ruûsu Safer 1316'da Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olundu ve h. 1318'de Kudüs mevleviyetini bir yıl zabt etti. 23 Teşrinisanî 1318'de vefat etti. (Dosya nu: 18, sicil defteri, c. 2, sh: 23)

MEHMET SAFER EFENDİ (Tiflisli)

Hüseyin Ağa'nın oğlu olup 1272'de Tiflis'in Han köyünde doğmuştur. 1301 h. de İstanbul'a gelerek Fatih dersiâmlarından Dağıstanlı İsmail Efendi'den okuyup h. 1312'de icazet almıştır. Mekteb-i Nüvvab'a girip Eylül 1319'da şehadetnâme almıştır.

Nisan 1320'de 48 yaşında İpsala niyabetine tayin edilmiştir. Eylül 1322'de Sarışaban (Selânik'e bağlı) niyabetine, Mayıs 1325'de de Hayrabolu Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Kânunisanî 1326'da Hayrabolu'dan ayrılıp Nisan 1327'den Mart 1329'a kadar Bolvadin, Eylül 1329'dan Haziran 1330'a kadar Seydişehir kadılıklarında bulunmuştur. Haziran 1330 tarihinde Alâiyye Kazası kadılığına tayin edilmiş ve bu kadılıkta bulunurken 23 Teşrinievvel 1332 (1916)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 1124)

MEHMET SEKÂ EFENDİ (Gazzeli)

Şeyh Hamid Sekâ Efendi'nin oğlu olup 1298'de Gazzede doğmuştur.

Canyunus ilk mektebinde Kur'ân-ı Kerîm'i ve sair bilgileri tahsilden sonra Gazze'de bulunan Cami-i Kebir-i Ömerî'de sarf, nahiv, fıkıh ve belâgat tahsil etmiştir. H. 1314'de Mısıra' gidip Camiu'l-Ezher'e girmiş ve h. 1318'de şehadetnâme alıp Gazzeye dönmüştür.

1315'de (1899)'da Canyunus'da fahrî olarak hatiplik ve müderrisliğe başlamıştır. O sene babasının vefatı hasebiyle tekrar Gazze'ye dönmüş ve senevî 1450 kuruş maaşla Camiu'l-Vezirî imam, hatip ve müderrisliğine tayin olunmuştur. Şevval 1332 (1914)'de Meşihat'ın menşûru ile Gazze müftülüğüne tayin olunmuştur. (Dosya nu: 3099)

MEHMET SELÂHADDİN EFENDİ (İstanbullu)

Sadât-ı Hüseyniyeden ve Kevakibî sülâlesinden sabık Ankara merkez naibi Seyit Necmeddin Efendi'nin oğlu olup 1291'de İstanbul'da doğmuştur. Dârü't-Tedrîs hususî mektebte okumuş ve Babasının Bağdat'a gitmesinden dolayı orada Asafiye Camiinde arapça tahsil etmiştir. İstanbul'a dönüşünde Mekteb-i Nüvvab'ı bitir-

miştir. 1310'da uhdesine İstanbul müderrisliği tevcih edilmiş ve h. 1320'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' etmiştir. Şer'iyye'de kâtib oldu. Mayıs 1324'de Karamürsel kadısı oldu.

1335'de Belediye (Şehremaneti) Müstamel eşya mezat memurluğuna geçmiştir. (Sicil defteri, c. 2, sh: 65)

MEHMET SELİM EFENDİ (Bağdatlı)

Ali Efendi'nin oğlu olup Mayıs 1284'de Bağdatta doğmuştur. Bağdatta Mercaniye Medresesinde müderris Alûsî zâde es-seyit Numan Hayreddin, Haydarhane müderrisi Alusî zâde es-seyit Mahmut Şükrü ve Cedit Hasan Paşa müderrisi Hoca Ali Efendi ile ulemâdan Süveydî zâde Ahmet Şihabüddin, Amare müderrisi Mustafa, A'zamî zâde Mahmut Hamdi Efendilerden ders görmüş ve yalnız A'zamî zâde Mahmut Hamdi'den icazet almıştır.

İcazetinden sonra müderrisliğe başlamış ve Temmuz 1315'de Amare Sancağı Bidâyet Mahkemesi azası oldu. Nisan 1324'de Amare Divası mebusluğuna seçilmiş ve Şubat 1325'de Amare livası müftüsü olmuştur.

Cihad için Osmanlı askerine dinî nasihatte bulunmak üzere üç ay vazifeden ayrılmış ve cihad hıtam bulduğundan Mayıs 1331'de vazifesine avdet etmiştir. (Dosya nu: 1994, sicil defteri, c. 2, sh: 397)

MEHMET SELİM EFENDİ (Ergirili)

Mürtezâ Bey'in oğlu olup 1254 senesinde Ergiri'nin Mescid mahallesinde doğmuştur. Medrese tahsilinden sonra Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve 1285'de beşinsi sınıf niyabet ehliyetnamesi almıştır.

Ağustos 1285'de Doyran Kazası naibi olmuştur. Daha sonra ise Nisan 1287'de Ohri, Kânunievvel 1287'de Yakova, Teşrinisanî 1290'da Sine, Mayıs 1295'de Ayvalık, Kânunievvel 1296'da Tiran, Teşrinievvel 1300 de İştip, Şubat 1303'de Köriçe, Nisan 1308'de Vodina, Eylül 1308'de Keşan, Teşrinisanî 1321'de Berat, Eylül 1317'de Dedeağaç ve Kânunisanî 1322 de Ergiri niyabetine tayin olunmuştur. Mart 1326'da ise Ergiri niyabetinden tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 277)

MEHMET SELİM EFENDİ (Saftlı)

Akkâ Şer'iyye Mahkemesi baş kâtibi seyit Abdülhamid Efendi'nin oğlu olup 1275 senesinde Akkâ sancağına bağlı Saft kasabasında doğmuştur. İlk olarak babasından tahsile başlamış ve akabinde Şam'a gidip orada bulunan Muradiye Medresesinde on üç yıl okuyup icazet almıştır. «Bürde-i Şerîfe» adı altında bir eser yazmış ve H. 1324'de

Beyrutta bastırmıştır. Ayrıca feraiz, fıkıh ve nahva dair bir kaç risale yazmışsa da henüz bastıramamıştır.

Eylül 1316'da Saft Kazası rüştiye mektebi akaid-i diniye muallimliğine tayin olunmuş ve aynı yıl içinde Mekâtib-ı İbtidâiye müfettişliğine nakledilmiştir. Haziran 1319'da Merciûn Kazası naibi ve Nisan 1321'de İskenderun naibi olmuştur. Teşrinievvel 1324'de eski muallimliği olan rüştiyeye dönmüştür. Mart 1326'da Saft müderrisi ve aynı ay içinde de Saft müftüsü olmuştur. Müftülüğü sırasında 31 Mart 1332 (1916)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2102, sicil defteri, c. 2, sh: 539)**

MEHMET SERVET EFENDİ (İstanbullu)

Kibar-i müderrisinden ve Fetvahâne baş müsevvidi Osman Nuri Efendi'nin oğlu olup 1266'da İstanbul'da Eyüb'e bağlı Dökmeciler mahallesinde doğmuştur. İlk bilgileri aldığının akabinde Zeyrek'te Kilise Camiinde bulunan Sultan Mektebine girmiş ve orada Kur'ân-ı hıfz etmiştir. Süleymaniye dersiâmlarından Çankırılı İbrahim Edhem Efendi'nin derslerine devam etmiştir.

23 yaşında Fetvahâne Pusula Odasına girmiştir. Mart 1294'de ruûs maaşına nail oldu. Mart 1299'da Müsevvit mülâzimi olmuştur. Mayıs 1306'dan Nisan 1308'e kadar Çankırı, Şubat 1309'dan Mart 1312'ye kadar Mersin, Teşrinievvel 1312'den Temmuz 1314'e kadar Karamürsel, Eylül 1314'den Temmuz 1317'ye kadar Amasya, Mayıs 1318'den Teşrinievvel 1320'ye kadar İsparta, Temmuz 1322'den Ağustos 1324'e kadar Canik niyabetlerinde bulunmuştur.

Uhdesine Şaban 1294'de tevcih olunan İbtidaî-i Hariç İstanbul müderrisliği Zilkade 1289'da Haraket-i Hariç'e, Rebiulâher 1303'de İbtida-i Dahil'e, Cemazielâher 1306'da Musıla-i Sahn'a, Şevval 1314'de Sahn'a, Safer 1316'da İbtidaî Altmışlı'ya terfi' ve Ramazan 1317'de Mahreç, Cemazielâher 1319'da Bilâd-ı Hamse ve Şevval 1324'de Haremeyn-i Muhteremeyn pâyeleri tevcih olunmuştur.

Fetvahâne'de müsevvit bulunurken 10 Kânunisanî 1324'de vefat etmiştir: 1908. **(Dosya nu: 2441)**

MEHMET SIDDIK EFENDİ (Vanlı)

Mekes nahiyesine bağlı Arvas karyesinde bulunan hângâhın post-nişîni Nakşibendî meşayihinden seyit Fehîm Arvasî'nin oğlu olup 1295 (1879) senesinde Van'a bağlı Mekes nahiyesinin Arvas karyesinde doğmuştur.

1310 (1894)'da babasının Arvasta bulunan medresesinde tahsî-

line devam ederken babasının vefatı üzerine, babasından icazet almış ve hayrü'l-halefi olan Hakkârî'ye bağlı Başlıkca kasabasında ulûm ve zikr ta'lîm eden Şeyh Seyit Abdülhâkim Efendi'nin medresesine azimetle orada tekmil-i nuseh etmiş ve akli ve nakli ilimlerden mucâz olarak köyüne dönmüş ve tedrise başlamıştır.

Şubat 1326 (1911) senesinde 31 yaşında iken intihabla Van vilâyeti müftülüğüne tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 2763)**

MEHMET SITKÎ EFENDİ (Geredeli)

İsa Efendi zâde Hasan Efendi'nin oğlu olup 1280'de Gerede'de doğmuştur. İbtidâî mektebini bitirip Eski Medresede Muharrem Efendi'den Molla Cami'e kadar okumuş ve akabinde İstanbul'a gelerek Fatih Dersiâmlarından Eğinli Hacı Hafız İbrahim Efendi'nin ders halkasına girip icazet almıştır.

1315'de Baba-i Atîk niyabetine tayin olunmuştur. Daha sonra ise Sungurlu, Avrethisar, Kavala, Menemen, Bartın, Çatalca niyabetlerinde bulunmuş ve Haziran 1331'de Bolu livası niyabetine tayin olunmuştur.

Muharrem 1335'de uhdesine Mahreç pâyesi tevcîh olunmuştur. **(Sicil defteri, c. 5, sh: 72/2)**

MEHMET SITKÎ EFENDİ (İstanbullu)

Fatih dersiâmlarından ve Bilâd-ı Hamse pâyelilerinden Kavalalı Hüseyin Fehmî Efendi'nin oğlu olup 1288'de İstanbul'da doğmuştur. Babasından tahsile başlamış ve akabinde Fatih Dersiâmlarından Burdurlu Hafız Mustafa ve Batumlu Hafız Abdüllâtîf Efendilerden ders görmüştür.

Mart 1304'de Anadolu Kazaskerliği mahkemesine mülâzemeten devama başlamış ve Teşrinisanî 1314'de Kaçanik naibi oldu. Daha sonra Velçetrin, Yenivaroş, Tirgovişte, Berane niyabetlerine tayin olunmuş ve Balkan Harbi üzerine Kânunievvel 1328'de İstanbul'a avdet etmiştir.

Uhdesine tevcîh olunan Şevval 1317' tarihli İbtidâî Hariç Bursa müderrisliği Rebiulevvel 1325'de Musıla-i Sahn'a terfî' olunmuştur. **(Sicil defteri, c. 3, sh: 21/1)**

MEHMET SUN'ULLAH EFENDİ (Uşaklı)

Ali Atıf Bey'in oğlu olup 1264'de Uşak'ta doğmuştur. İlk bilgileri tedrîs ettikten sonra İstanbul'a gelip Fatih Dersiâmlarından

Hafız Recep Efendi'nin derslerine dahil olmuştur. Muallimhane-i Nüvvab'a girip H. 1291'de mezun olmuştur.

Mayıs 1291'de Tırnova naibi olmuştur. Daha sonra da Cuma-i Atik, Taşlıca, Tosya, Alâiyye, Erganî, Alaşehir, Köprü, Pirlepe, Gümülcine, Siroz niyabetlerinde bulunmuş ve Şubat 1320'de Medine-i Münevvere kadısı olmuştur. Şubat 1321'de ayrılıp Kânunievvel 1323'den Haziran 1325'e kadar Adana merkez niyabetinde bulunmuştur.

Zilkade 1320'de Mecidi nişanı —ikinci rütbeden— kendisine ihsan edilmiştir.

İlmî rütbesi Zilhicce 1283'de İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği olmuşsa da terakkî ede ede Zilhicce 1307'de Hareket-i Altmışlı'ya, Şaban 1311'de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur. Muharrem 1314'de Bilâd-ı Mehreçten Trabzon mevleviyeti kendisine tevcîh olunmuş ve Cemazielâher 1319'da Bilâd-ı Hamse pâyesi ihsan olunmuştur.

Kânunisanî 1325'de Trabzon merkez niyabetine tayin olunmuş ve Kânunievvel 1327'de ayrılmıştır.

Yapılan muayenede gözleri astigmat olduğundan emekliye sevki Mart 1328'de uygun görülmüştür. **(Dosya nu: 2421, sicil defteri, c. 1, sh: 262)**

MEHMET SURURÎ EFENDİ (Sivaslı)

Niksar rüştiye muallimi Hüseyin Rüştü Efendi'nin oğlu olup 1283'de Sivas'ın Sofu Himmet Mahallesinde doğmuştur. Rüştiyeyi bitirdikten sonra Şemsî Siyasî Hazretlerinin Medresesinde Molla Camiye kadar okumuş ve akabinde İstanbul'a gelerek Süleymaniye'de Dökmeci Ulâ ve Mercimek Dergâhı civarında Sinan Çavuş Darü'l-Hadis medreselerinde ikametle Bayezit Dersiâmlarından Çarşambalı el-Hac Ahmet Efendi'nin ders halkasına girip Cemazielevvel 1312'de icazet almıştır. Mekteb-i Kuzad'ı da Recep 1318'de bitirip şehadetnâme almıştır.

Haziran 1317'de Sahyûn niyabetine tayin olunmuştur. Mayıs 1319'da hizmet müddetini bitirip ayrılmıştır. Şubat 1319'dan Kânunisanî 1321'e kadar Kalkandelen, Eylül 1324'den Ağustos 1326'ya kadar Karahisar-ı Şarkî, Teşrinisanî 1327'den Teşrinievvel 1328'e kadar Galata Kadı müşavirliğinde bulunmuştur. Aynı tarihte Üsküdar kadı müşaviri olmuş ve Mart 1329'da Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye (İstanbul) Kadılığı mümeyyizi olmuştur.

Uhdesine Recep 1320'de İbtadaî Hariç Bursa müderrisliği tevcih olunmuştur.

Temmuz 1330'da mümeyyizlikten ayrılmış, Eylül 1336'da Mahkeme-i Evkaf Mümeyyizi olmuştur. Temmuz 1338'de lazım gelen tarafsızlığa riayet etmediğinden azl edilmiştir. «Ahkâmü'n-Nikâh» adlı 80 sayfalık bir eseri vardır. (Dersaadet, Matbaa-i Hukuk, 1329) (Sicil defteri, c. 3, sh: 182)

MEHMET ŞABAN EFENDİ (Rizeli)

Şakir Ağa'nın oğlu olup Mart 1275'de Rize'nin Karadere nahiyesinin Galiçur köyünde doğmuştur. Mektebte Kur'ân-ı Kerim'i hıfz etmiş ve sonradan medreseye gidip sarf, nahıv ve fıkıh okumuştur. Sonunda İstanbul'a gidip Süleymaniye Medresesinde müderris Hacı İsmail Efendi'nin ders halkasına devamla Teşrinisanî 1309'da icazet almıştır.

Haziran 1318'de Rize'nin Umha köyü müderrisliğine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1324'e kadar burada müderrislik etmiş ve akabinde Ma'muretü'l-Aziz vilâyetine bağlı Ovacık Kazası müderrisliğine tayin olunmuştur. Temmuz 1327'de ise Erzurum'a bağlı Tortum Kazası müderrisliğine nakl olunmuştur. Kânunievvel 1327'de ise Tortum'dan ayrılmıştır. Aynı tarihten itibaren de Tercan Kazası müderrisliğine tayin olunmuştur. Kânunisanî 1328'de ise yapılan intihapta Tercan Kazası müftüsü olmuştur. (Dosya nu: 541)

MEHMET ŞÂKİR EFENDİ (Ahiskalı)

Zürra'dan Hasan Ağa'nın oğlu olup 1260 senesinde Ahiska'nın Livane Kazasında doğmuştur. Babası memleketinden hicret edip Gemlik Kazasının Adliye köyünde yerleşmiştir. 1274'de İstanbul'a gelip Köprülü zâde Mehmet Paşa Medresesinde ikametle Erzurumlu Gürcü İbrahim Efendi'nin ders halkasında «Sarf»tan başlayarak usûl üzere tahsilini ikmalle Cemazielevvel 1293'de icazet almıştır.

Şevval 1292'de Bayezit Camiinde derse çıkmış ve H. 1308'de talebelerine icazet vermiştir. Haziran 1322 (1906)'da Bahçekapı'da Hamidiye Medresesi «Hadîs» Müderrisliğine tayin olunmuştur.

Şevval 1324'de dördüncü rütbeden Osmanlı ve Mecîdî nişanları kendisine ihsan olunmuştur. Mümaileyh'e Zilka'de 1295'de tevcih olunan İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu Muharrem 1304'de Hareket-i Haric'e, Cemazielâher 1309'da İbtidaî Dahil'e, Zilhicce 1312'de Hareket-i Dahil'e, Cemazielâher 1318'de Musıla-i Sahn'a terfî' olunmuştur.

Muhaddisliği yanında Bayezit Camiinde ders okuturken 13 Mart 1335 (1919) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3388)

MEHMET ŞÂKİR EFENDİ (Arhavili)

Çelik zâde Yusuf Sırrî Efendi'nin oğlu olup 1286'da Arhavi'de doğmuştur. Medresede bir müddet tahsil gördükten sonra İstanbul'a gelip Bayezit Camii dersiâmlarından Tokadî zâde el-Hac Ahmet Efendi'nin ders halkasına girip icazet aldığı gibi Mekteb-i Nüvvab'a imtihanla girip Şaban 1324'de niyabet şehadetnamesi almıştır.

Mayıs 1323'de Mekrî (Fethiye) Niyabetine tayin olunmuştur. Mayıs 1325'de ayrılıp Kânunievvel 1325'den Teşrinisanî 1327'ye kadar Boyabad niyabetinde bulunmuş ve Kanunievvel 1327'de de Dolçi Kazası müftlüğüne tayin edilmiştir. Muharrem 1332'de İzmir payesi ile taltîf olundu. Mart 1331'de Baliye Kazası kadısı oldu ve 23 Mayıs 1337 (1921) de burada vefat etmiştir. (Sicil defteri, c. 3, sh: 202)

MEHMET ŞÂKİR EFENDİ (Bağdatlı)

Bilâd-ı Hamse pâyelilerinden Bağdatlı Mehmet Said Efendi'nin oğlu olup 1279'da Bağdatta doğmuştur. Mayıs 1295'de Bağdat Askerî Rüştiyesini bitirip Bağdat ulemâsından Şeyh Mehmet Said Efendi'den ilk bilgileri almıştır. Sonradan İstanbul'a gelerek Ateşî Mustafa Efendi'nin sabah ve Erzurumlu Yusuf Ziyaeddin Efendi'nin ikindi derslerine devamla Zilkade 1299'da «Kaside-i Bürie» icazetnâmesi ve devam etmekte bulunduğu Mekteb-i Nüvvabtan da Recep 1301'de dördüncü sınıf niyabet şehadetnâmesi almıştır.

Eylül 1300 (1884)'de Mekteb-i Nüvvab ikinci müdürlüğüne tayin olunmuştur. Eylül 1325'de Medresetü'l-Kuzat kâtibliğine tayin olunmuştur. Haziran 1327'de ise muavinliğe geçmiştir. Teşrinievvel 1325'de Medresetü'l-Kuzat Mecelle muallimliğine tayin olunmuştur.

Rebiulevvel 1296'da İbtidâ-i Hariç Edirne müderrisliği ruûsu uhdesine tevcih olunmuş ve Şevval 1301'de Mısıla-i Sahn'a terfi' olunmuştur. Cemazielâher 1305'de İzmir, Zilhicce 1321'de Edirne ve Şevval 1324'de Mahreç pâyeleri ile taltîf ve Şevval 1317'de üçüncü rütbeden Mecîdî nişanı ihsan olunmuştur.

Medresetü'l-Kuzat Müdür muavinliği ve Mecelle muallimliğinde iken Ağustos 1338'de mecburen mezuniyete sevk olunmuştur. Fakat Nisan 1340 (1924) tarihine kadar, Medreselerin kapatılması üzerine, aynı hizmetlerde bulunmuştur. (Dosya nu: 225, Sicil defteri, c. 7, sh: 126)

MEHMET ŞÂKİR EFENDİ (Düştineli)

İsmail Hakkı Efendi'nin oğlu olup 1253 (1837) senesinde Yanya vilâyetine bağlı Poğon Kazasının merkezi olan Düştine kasabasında doğmuştur. Düştine'de ilk tahsilini bitirip Yanya ve Yenişehir-Fener'de bir müddet tahsil görmüştür. Akabinde İstanbul'a gelip Arnavut Ahmet Tevfik Efendi'nin derslerine devam edip icazet almıştır.

1277 Zilka'desinde 24 yaşında iken Mahmut Paşa Mahkemesine kâtip tayin olunmuştur. İmtihanla Mekteb-i Nüvvab'a dahil olup Zilhicce 1287'de 4. sınıftan niyabet şehadetnâmesi almıştır.

Haziran 1287'de İştip niyabetine tayin olunmuştur. Daha sonra ise Tiran, Avlonya, Firecik, ikinci defa olarak Avlonya, Çorlu, Karaferie, Sakız ve Kırkkilise niyabetlerinde bulunmuştur. Mart 1316'da Ergiri livası niyabetine tayin olunmuş ve Teşrinisani 1317 (1901)'de tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 273)

MEHMET ŞÂKİR EFENDİ (İskilibli)

Hafız zâde Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1255 (1839)'de İskilib'te doğmuştur. Babası ulemâdandı. İlk tahsilini İskilip sibyan mektebinde bitirdikten sonra memleketinde müftü olan Hoca Mansûr Efendi'den arapça tahsiline başlamıştır. Sonradan da 1271'de 16 yaşında iken İstanbul'a gelip Sultan Ahmet Medresisine kaydolup Bayezit Camii Dersiâmlarından Kazasker Kasideci zâde Süleyman Sırrî Efendi'nin ders halkasına girip hocasından icazet almıştır. İmtihanla dersiâm olup 1288'de Bayezit Camiinde derse çıkmıştır. On sekiz sene sonra da talebelerine icazet vermiştir.

Uhdesine tevcih olunan Rebiulevvel 1292 tarihli İbtidai Hariç İstanbul müderrisliği Rebiulaher 1294'de Hareket-i Hariç'e, Ramazan 1297'de İbtidâ-i Dahil'e, Cemazielevvel 1300'de Hareket-i Haric'e, Rebiulaher 1306'da Musıla-i Sahn'a, Şevval 1314'de Sahn'a, Safer 1316'da İbtidâ-i Altmışlı'ya, Cemazielaher 1318'de Hareket-i Altmışlı'ya ve Zilhicce 1322'de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuş ve Şevval 1307'de 4. rütbeden Osmanlı ve Mecidî nişanları ihsan olunmuştur.

H. 1304'de Huzur Derslerine muhatap olarak tayin olunmuş ve vefatına kadar Huzur Derslerine bulunmuştur. Mümaileyh 13 Mart 1327 (1911)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 192)

MEHMET ŞÂKİR EFENDİ (İstanbullu)

Huzur Dersleri Mukarrirlerinden ve mütekait müderrislerden Gürcü Hoca İsmail Efendi'nin oğlu olup 1269 senesinde (1853) İstan-

bul'da doğmuştur. Fatih Rüştiye mektebini bitirip bazı üstadlardan usûl ve furu'u fıkhı okuyup sonunda Fatih Dersiâmlarından Eğinli Hafız İbrahim Şevkî Efendi'den icazet almıştır: Muharrem 1312 (1894) Şubat 1283'de Mahfel-i Şer'iyyat kâtib olarak girmiştir. Teşrinievvel 1299'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye mukayyidi olmuştur. Kânunievvel 1304'de ise aynı meclisin başkâtip muavinliğine tayin olunmuştur. Eylül 1305'de Meclis-i İntihab-ı Hükkam başkâtip muavinliğine nakledilmiştir.

Şaban 1294'de uhdesine tevcih olunan İbtadâ-i Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu Zilhicce 1325'de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

Temmuz 1309'da bir yıl Halep Mevleviyetini zabt etmiştir. Rebiulevvel 1315'de ise Bilâd-ı Hamse ve Safer 1317'de de Haremeyn-i Muhteremeyn pâyesi tevcih olunmuştur. Şevval 1316'da üçüncü rütbeden ve Şevval 1321'de ikinci rütbeden Mecîdî, Şevval 1317'de yine üçüncü rütbeden Osmanlı nişanları ihsan olunmuştur. Şevval 1323'de de İstanbul pâye-i refi'î kendisine tevcîh olunmuştur.

Ağustos 1324'de Meclis-i İntihab-ı Hükkam Başkâtibliği muavinliğinden istifaen ayrılmış ve aynı yılın Eylül'ünde Meclis-i Eytam azası olmuştur. Eylül 1325'de azalıktan ayrılmış ve aynı tarihte Anadolu Kazaskerliği müşavirliğine, Kânunisani 1325'de de naklen Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azalığına getirilmiştir. Eylül 1327 (1911)'de azalıktan azl edilmiştir. **(Sicil defteri, c. 1, sh: 187)**

MEHMET ŞÂKİR EFENDİ (Kalecikli)

Okçu zâde Osman Nurî Efendi'nin oğlu olup 1254 (1838)'de Çankırı'nın Kalecik Kazasına mağlı Kukir nahiyesinin Ayvat'lı köyünde doğmuştur. Memleketinde sarf ve nahiv okuyup 1270'de Çankırı (Kergiri) livasına gelip burada bulunan İmaret Medresesinde müderris Kayserili Kasım Efendi ve Hadimli Şehit Ahmet Efendilerden ve el-Hac Ali Efendi'den «Celâl»'e kadar okumuştur. Hocasının 1282' de vefatı üzerine mucâzlarından Çankırı sabık Müftüsü Mustafa Hazim Efendi'den geri kalan dersleri okuyup icazet almış ve akabinde 1284'de İstanbul'a azimetle Zeyrek'te bulunan Pîr Mehmet Paşa Medresesine girerek sabık Ders Vekili Ahmet Asım Efendi'nin ders halkasında 1290'a kadar bulunup icazet aldıktan sonra imtihanı kazanıp aynı yılın Şaban ayında Süleymaniye Camiinde derse çıkmıştır. 1294'de İstanbul Müderrisliği ruûsuna nail olmuştur. Derslerine devam ederken vücuduna ariz olan hastalıktan dolayı ve tabîblerin tavsiyesi üzerine Çankırı'ya gitmiştir. Akabinde ifaket bulması üze-

rine Çankırı'da bulunan İmaret Medresesinde fahrî olarak müderrisliğe başlamıştır. İki defa talebelerine icazet vermiş ve 28 Kânunisanî 1334 (1918) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2522)**

MEHMET ŞÂKİR EFENDİ (Tokatlı)

Tokat'ın meşhûr ulemâsından Boz zâde Ahmet Efendi'nin mucâzlarından Kemerli Ömer Efendi'nin oğlu olup 1288'de Tokat'ta doğmuştur. İlk tahsilinden sonra İstanbul'a gelip Fatih Camii Dersiâmlarından İstanbullu Ahmet Şâkir Efendi'nin ders halkasına devamla 1308'de icazet almıştır. İcrâ kılınan ruûs imtihanını kazanarak 1313 (1897)'de Fatih Camiinde dersiâm olarak kürsüye çıkmıştır. Akabinde talebe okutmaya başlamış ve 1327'de üç yüze yakın talebeye icazet vermiştir. Mekteb-i Nüvvab'a imtihanla girip Teşrinievvel 1315 (1899)'de üçüncü sınıf niyabet ehliyetnâmesi almıştır.

Cemazielevvel 1320'de uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği tevcîh olunmuş ve Safer 1324'de Hareket-i Hariç'e, Ramazan 1324'de İbtidâ-i Dahil'e terfi' olunmuştur.

Nisan 1324 (1908)'de Mekteb-i Kuzât Fıkıh (Dürer) Muallimliğine, Eylül 1325 (1909)'de Meclis-i Musalih-i Talebe azalığına tayin olunmuştur. Azalığı Mart 1328'e kadar devam etmiştir. Nisan 1328 (1912)'de Tokat Mebusu intihap edilmiştir.

21 Kânunisanî 1328 (1912)'de ise vefat etmiştir. **(Dosya nu: 127)**

MEHMET ŞÂKİR EFENDİ (Vizeli)

Debbağ esnafından Rüstem Ağa'nın oğlu olup Recep 1266'da Vize'de doğmuştur. İlk tahsilini memleketinde ikmalden sonra Şevval 1282'de İstanbul'da Dökmeci-i Ulâ Medresesinde ikametle Süleymaniye Camii dersiâmlarından Çallı Ali Remzi Efendi'nin ders halkasına girip H. 1299'da icazet aldığı gibi Zilka'de 1298'de de ruûs imtihanını kazanıp ehliyetnâme almıştır. Şevval 1299'da Süleymaniye Camiinde kürsüye çıkmış ve H. 1313'de taleblerine icazet vermiştir.

Uhdesine Safer 1306'da tevcih olunan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu Şevval 1314'de Hareket-i Hariç'e, Rebiulevvel 1321'de İbtidaî Dahil'e, ve Rebiulevvel 1325'de Hareket-i Dahil'e terfi' olunmuştur.

Mart 1310'da Fetvahâne Pusula Odasına girmiş ve müsevvit olmuştur. Ağustos 1331'de müsevvitlikten ayrılmıştır.

Nisan 1333'de tekaüde sevk olunmuş ve dersiâm maaşını vefat tarihi olan 28 Haziran (1918)'e kadar almıştır. **(Dosya nu: 49)**

MEHMET ŞÂKİR EFENDİ (Zorlu)

Ulemâdan Hacı İbrahim bin Hacı Hamûdî Efendi'nin oğlu olup Rebiulevvel 1277'de Zor Sancağının Deyr (veya Dir) kasabasında doğmuştur. İlk tahsili, memleketinde mekteb olmadığından, hususî olarak okumuş ve Urfalı Şeyh Ebu Bekir, Analı Şeyh Salih ve «Şikakî» şöhretiyle ma'ruf Şeyh Ömer Efendi'lerden dinî ve arabî ilimleri tahsil etmeye başlamıştır. Sonradan memleketinde açılan rüştiye mektebine tayin olunan Kayserili eş-Şeyh el-Hac Abdullah Halim Efendi'den tahsilini ikmalle icazet almıştır. Mülâkatlarında aklî ve naklî ilimlerdeki fakirliğini müşahede eden Nakşibendî meşayihinden Dârelî Şeyh Mehmet Saîd Efendi'den de turûk-i âliye icazetnâmesi almıştır.

Mart 1299'da Ömerî Camii Şafiî İmamlığına tayin edilmiş ve hükümetin ma'rifetiyle Şubat 1322'de Saray Camiindeki bir oda medrese haline ifra' edilmiş ve bu tarihten itibaren de Saray Medresesi müderrisliğine başlamıştır. Şubat 1325'de Zor Sancağı müderrisi olmuştur.

18 Kânunisanî 1331 (1915) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 4095)**

MEHMET ŞEFÎ EFENDİ (Dağıstanlı)

1261 tarihinde Dağıstan'da doğmuştur. Mekteb-i Nüvvab'ı dördüncü derecede bitirip Nisan 1293'de Ahi Çelebi naibi olmuştur. Teşrinievvel 1294'de Tirebolu, Eylül 1296'da Göynük, ve Kânunievvel 1300'de Kuruçaş niyabetlerine tayin olunmuştur. Daha sonra ise yine Tirebolu, Çarşamba, Fatsa, Boyabad, Fuçetin, Kula, Akçaabad ve Kelkit niyabetlerinde bulunmuştur.

Ağustos 1306'de Fetvahâne Pusula Odasına girmiş ve niyabetlerden münfasıl olduğu devrelerde Pusula Odasında hizmette bulunup müsevvitlik yapmıştır. Kânunisanî 1313'e kadar müsevvitlik yapmıştır.

Mart 1320 (1904)'de Mekke-i Mükerreme niyabetine tayin edilmişse de çok geçmeden 11 Nisan 1320 (1904)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 5632)**

MEHMET ŞEFİK EFENDİ (İstanbullu)

Fatih muciz dersiâmlarından ve Huzur Dersleri baş muhatablarından İşkodralı el-Hac Hafız Recep Vehbî Efendi'nin oğlu olup 1298'de İstanbul'da doğmuştur. İlk olarak Hırka-i Şerifte Akşemseddin ilk mektebinde Kur'ân'a başlamış ve devam edememiştir.

Küçüklüğünde mübtela olduğu sarâ (maraz) illeti ve aklen ma'lûl olduğundan babasının vefatı üzerine 16 Eylül 1306'dan itibaren müstehikkîn tertibinden elli kuruş tarik maaşı kendisine tahsis edilmiştir. Mayıs 1326 (1910)'da berhayattı. **(Dosya nu: 338)**

MEHMET ŞEFİK EFENDİ (Livaneli)

Gürcistan hanedânından Arif Bey zâde Lâzistan Sancağı İdare Meclisi baş kâtibliği ile Defter-i Hakanî memurluğunda bulunmuş olan Mehmet Muhlis Medet Efendi'nin oğlu olup 1271'de Livane kasabasında doğmuştur. Batum rüştiye mektebini bitirip şehadetnâme almıştır. İstanbul'da dinî ve arabî ilimleri tahsille Urfalı Mehmet Efendi'den icazet almıştır. Mekteb-i Nüvvab'ı da bitirip niyabet şehadetnâmesi almıştır.

Cemazielaher 1307'de Musıla-i Sahn Bursa müderrisliğine nail olmuş ve Nisan 1306'da Ertuğrul Livası niyabetine tayin olunmuştur. Mart 1308'de ayrılmıştır. Teşrinievvel 1309'da Kirmasti Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Şevval 136'da Mahreç pâyesi tevcih olunup Haziran 1315'de Karesi niyabetine nakl olunmuştur. Haziran 1317'de ayrılıp Kânunisanî 1318'de Kütahya Sancağı niyabetine tayin olunmuştur. Temmuz 1319'da ayrılıp Teşrinievvel 1320'den Eylül 1322'ye kadar Isparta niyabetinde bulunmuştur. Eylül 1323'de Kosova merkez niyabetine tayin edilmişse de Ağustos 1324'de Hüdâvendigâr Vilâyeti merkez niyabet-i Şer'iyyesine nakl edilmiştir. Karesi Mebusu seçilmesinden dolayı 7 Kânun evvel 1324 (1908)'de niyabetten ayrılmıştır. **(Sicil defteri, c. 5, sh: 26)**

MEHMET ŞEMSEDDİN EFENDİ (Ergirili)

Şemseddin Efendi zâde Abdülaziz Efendi'nin oğlu olup Muharrem 1267'de Ergiri Sancağının Palurdoz mahallesinde doğmuştur. Ergiride müderris bulunan Müftü Abdüsselâm Efendi'den fıkıh'tan «Halebî»yi bitirip İstanbul'a gelmiştir. Fatih Dersiâmlarından Elbasanlı Abdülkerim Efendi'nin ders halkasına girip icazet aldığı gibi Muallimhane-i Nüvvab'a girip şehadetnâme almıştır.

Mart 1303'de Musulca niyabetine tayin olunmuştur. Daha sonra ise Kânunievvel 1305'de Tepedelen, Kânunievvel 1307'de Kemer-edremit, Şubat 1310'da Taşgedik ve Mayıs 1313'de Loşna Kazaları niyabetlerine tayin olunmuştur. Temmuz 1313'de Loşna'dan ayrılmış olup Bergama Kazası niyabetine tayin olduğu sırada, vazifeye gidip başlayamadan 30 Mayıs 1317 (1901)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 179)**

MEHMET ŞEMSEDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Mahreç mevalisinden olup Sudurdan Hamami zâde Raşit Efendi hafîdi Bedreddin Efendi'nin oğlu olup 1281 (Rebiulevvel) inde İstanbul'da Zincirlikapı yakınında Atik Ali Paşa Mahallesinde doğmuştur. Eski Ali Paşa civarında bulunan Hoca Üveys Mahallesinde bulunan Ağa Mektebinde Kur'ân-ı Kerîm, tecvîd ve mukaddemat-ı Ulûmu okumuştur. 1298'de Fatih Camî dersiâmlarından Mayadağlı el-hac Hafız Mustafa Efendi'nin ders halkasına girip hocasından Mir'at okumuş ve ayrıca 1307'de Bâb-ı Fetvâ'da bulunan camî'de tedris olunan feraiz dersini de Filibeli Ahmet Hulusî Efendiden okuyup icazet almıştır.

18 yaşında iken Teşrinievvel 1297'de Reisu'l-ulemâ Ahmet Aziz Efendi'nin kazaskerliği zamanında Mahfel-i Şer'iyyat kalemine kâtib tayin edilmiştir. Şubat 1302'de ise Meclis-i Meşayıh mukayyitliğine tayin edilmiştir. Her iki vazifeye Şubat 1308'e kadar devam etmiştir.

Şubat 1308'de Rumeli Kazaskerliği Tezkere mukayyidi olmuştur. Şubat 1314'de ise Sadreyn Müsteşar Muavinliğine tayin edilmiştir. Ağustos 1322'de ayrılıp Eylül 1325'de Rumeli Kazaskerliği müşavir muavinliğine tayin edilmiştir.

Rebiulaher 1288'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâ-i Hariç Edirne Müderrisliği ruûsu Muharrem 1309'da Musıla-i Sahn'a terfi' olunmuştur. Şevval 1318'de ise Mahreç pâyesi tevcîh olunmuştur.

Kânunievvel 1325'de Anadolu Kazaskerliği müşavirliğine tayin olunmuş ve bu vazifede iken 5 Mayıs 1328 (1912)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 170, Sicil defteri, c. 1, sh: 215)**

MEHMET ŞEMSEDDİN EFENDİ (Manisalı)

Hacı Evliya zâde Ali Rıza Efendi'nin oğlu olup Haziran 1273'de Manisa'nın Danişmend Halîl Mahalesinde doğmuştur. Babası İstanbul'da icazet almış ve Manisa'da dokuz defa icazet verdiği gibi Edirne pâyesini haiz ve kırk yıl müftülükten sonra Mart 1301 (1885)'de Manisa Müftüsü iken vefat etmiştir. Nisan 1284'de mektebten çıkarak Hacı Osman Ağa Medresesine kaydolup babasından Nisan 1298 (1882)'de icazet almıştır.

Babasının vefatı üzerine yerine Manisa Müftüsü olan biraderi Mehmet Emîn Efendi'nin maiyetinde Manisa Müftü müsevvidi olmuştur. Teşrinievvel 1304'de ilâve memuriyet olarak Manisa Bidâyet Mahkemesi azalığına tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1307'de azalıktan istifa etmiştir. Teşrinievvel 1311'de fahrî olarak Manisa Maa-

rif komisyonu riyasetine tayin olunup bu riyaseti on bir sene yürütmüştür. Ağustos 1319'da İzmir pâye-i mücerredi ile taltif olunmuştur.

24 Temmuz 1320 (1904)'de biraderi Mehmet Emin Efendi'nin vefatı üzerine, mahalli ulemâ ve eşrafın intihabı ile Manisa Müftüsü olmuştur. Ağustos 1324'de Edirne pâye-i mücerredi ihsan olundu.

Manisa müftülüğünü ifa sırasında 25 Nisan 1331 (1915) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 1882)

MEHMET ŞERAFEDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Eğinli Hoca İbrahim Efendi zâde nüvvabtan ve Haremeyn-i Muhteremeyn pâyelilerinden Mehmet Tahir Efendi'nin oğlu olup 1276 tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Sibyan ve rüştiye mekteblerini bitirdikten sonra hususi hocalardan dini ve arabi derslerini okumuştur.

Ağustos 1289'da ilk olarak İstanbul Kadılığı Bab Mahkemesi kâtibliğine tayin olunmuştur. Mart 1293'de tarik maaşına nail olmuştur. Mayıs 1294'de Meşihat Mektubi Kalemi kâtibliğine nakl olunmuştur. Nisan 1300'de Meclis-i İdâre-i Emval-i Eytam baş-kâtib muavinliğine tayin olunmuştur. Haziran 1304'de Erzurum mevleviyetini bir yıl için zabt etmiştir. 1310'da Eytam idaresindeki baş kâtibliğe terfi' edilmiştir. Nisan 1316'da ise Fetvahâne Sicil-i Ahval müdürü olmuştur. Eylül 1325'de Emval-i Eytam azası, ve İntihab-ı Hükkâm ve Sicil Memurin-i İlmiye azalığı ile reis muavinliğine tayin olunmuştur. Şevval 1322'de 3. rütbeden Osmanlı nişanı ihsan olundu. Eylül 1326'da Rumeli Kazaskerliği mümeyyizi, Kânunisani 1329'da Kazaskerlik Mahkemesi mümeyyizi ve Nisan 1336'da da ayni mahkemenin baş mümeyyizi olmuştur. Mayıs 1336 (1920)'da ise Meşihat Dairesi Sicil Müdürü olmuştur.

Osmanlı Devletinde imza edilmiş olan «Sulh Muahedesi» mucibince devlet dairelerine taallük eden hususların tetkik ve tesbiti için Fetvâhane'de teşekkül eden komisyona Kânunievvel 1336'da aza tayin olunmuştur. (1)

Ağustos 1336'da İstanbul Kadılığı müşavirliğine, Eylül 1336'da tekrar Emval-i Eytam ve Beytü'l-Mal müdürlüğüne tayin edilmişse de Teşrinisani 1336'da tekrar Sicil-i Ahval Müdürü olmuştur. 31 Teşrinisani 1338'e kadar bu müdürlükte bulunmuştur.

11 Şaban 1340'da İstanbul pâye-i refi'i kendisine tevcih olunmuştur. (2)

---

(1) On numaralı Vesika'ya bakınız.

(2) Onbir numaralı Vesika'ya bakınız.

Mecburî mezuniyet kararnamesi ile işine son verilmiş ve bir müddet sonra vefat etmiştir. (Dosya nu: 207, sicil defteri, c. 1, sh: 87)

MEHMET ŞERÎF EFENDİ (Aksaraylı - Niğde)

Ulemâdan Hacı İsmail Efendi'nin oğlu olup Mart 1258'de doğmuştur. Doğum yeri ise Aksaray kasabasının Yolca-kebir mahallesinde doğmuştur. Sibyan mektebini bitirdikten sonra Aksaray'da bulunan İskilli Hoca Medresesinde ulemâdan Konya Müftüsü Abdullah Vahidî Efendi'nin ders halkasında bulunmuş ve Eylül 1292'de icazet almıştır. İcazetini müteakıp Niğde-Aksaray'da dönüp neşr-i ulûma başlamıştır.

Eylül 1293'den Haziran 1302'ye kadar Aksaray müftüsü Hacı İbrahim Hilmi Efendi'nin yanında müsevvitlik yapmıştır. 53 yaşında iken Teşrinisanî 1312'de Aksaray müftüsü olmuştur. Sekiz sene kadar müftülük edip akabinde ayrılmıştır. 1320'den 1322'ye kadar da Müftü Hacı Hüseyîn Efendiye müsevvitlik etmiştir. Sekiz sene açıkta kaldıktan sonra (infisalleri ile beraber) nihayet fahrî olarak Teşrinievvel 1325'de Niğde - Aksaray Kazası müftüsü olmuştur. Üç defa talebelerine icazet vermiştir.

Aksaray müftüsü iken 2 Kânunisanî 1331 (1916)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 2619)

MEHMET ŞERÎF EFENDİ (Analı)

Hacı Abdüllâtif Efendi'nin oğlu olup 1297'da Bağdat'a bağlı Ana Kazasında doğmuştur. Kur'an hıfzını bitirip Zor Sancağı rüştiyesine girmiştir. Şehadetnâme aldıktan sonra ulemâdan babası yanında feraiz ve fıkıh okuyup Bağdat'a gitmiştir. Burada Hüseyîn Paşa Medresesinde ikametle bu medresenin müderrislerinden Hacı Ali Efendi ile Molla Kasım ve Müderris İbrahim Efendilerden icazet almıştır.

Mart 1315'de Ebu Kumal Kazası İbtidâ-i Muallimliğine ve Şubat 1325'de Ebu Kemal Kazası müftüsü olmuştur. (Dosya nu: 3046)

MEHMET ŞERÎF EFENDİ (Batumlu)

Mustafa Efendi'nin oğlu olup «Şerîf Bayrakoğlu» şöhreti ile bilinirdi. 1288'de Batum'da doğmuş ve Gerzeye gelip yerleşmişlerdir. Gerze rüştiye mektebini bitirip (1) Sinop'a gitmiş ve orada bulunan

(1) 15 Temmuz 1304/1888'de aldığı rüştiye şehadetnâmesine bakınız vesika: 12

Alaeddin Medresesinde beş sene ders okuduktan sonra 1313'de İstanbul'a gelip Kayserili Mahmut Hamdi Efendi'den icazet (1322 H. de) alıp Ağustos 1323'de Medresetü'l-Kuzât'a girmiş ve mutad dersleri bitirip şehadetnâme almıştır.

Kânunievvel 1330 (1914)'da Yıldızeli Kazası kadılığına tayin olunmuş ve fazla yaşamayıp 30 Mart 1333 (1917) tarihinde tifüsten vefat etmiştir. (Dosya nu: 3246)

MEHMET ŞERİF EFENDİ (Çaykaralı)

Müderris Hacı İbrahim Salih Efendi'nin oğlu olup Nisan 1293'de Of'a bağlı Çaykara'nın Hopşera-i Ulyâ köyünün 29 numaralı hanesinde doğmuştur. Of'a bağlı Holaysa köyündeki medresede arapça, farsça, hadis ve tefsîr ilimlerini okuyup icazet almıştır.

Otuz üç yaşında Kânunievvel 1326'da Bayezit Sancağı dahilinde Karakilise Kazası müderrisliğine tayin olunmuştur. İki sene üç ay yirmi gün hizmetten sonra 11 Nisan 1329'da Bayezit Sancağı müderrisliğine becayiş suretiyle tayin olunmuştur.

Devlet hizmetine girmezden evvel beş sene kadar kendi köyünde, daha sonra Erzurum'a bağlı Ilıca nahiyesinin Orenli ve Pasinler kazasına bağlı Alemvar köyünde bir müddet müderrislik yapmıştır.

Harp dolayısıyle Erzurum'a gelmiş ve burada iken Teşrinievvel 1331 (1915)'de vefat etmiştir. Vefatında zevcesi Sakine ile bir oğlu ve dört kızı'na maaş tahsîsi için müracaat vaki' olmuştur. (Dosya nu: 587)

MEHMET ŞERİF EFENDİ (Ispartalı)

Mustafa Efendi'nin oğlu olup Eylül 1284'de Isparta'nın Barla nahiyesinin Ahî Hoca Mahallesinde doğmuştur. İlk mektebi bitirip 1298'de İstanbul'a gelip Bab-ı Alî civarında Gümüşhaneli Ahmet Ziyaüddin Efendi Dergâhında Geyveli Şeyh Hacı Hasan ve Bayezit dersiâmlarından Mustafa Necîb Efendilerden «Fenarî»ye kadar okumuştur. Temmuz 1309'da Hacı Beşir Ağa medresesine kaydolup Bayezit Dersiâmlarından Arapgirli Hüseyin Avnî Efendi'den okumaya başlamıştır. Eylül 1317'de Mümaileyh'den icazet almıştır. Bu esnada İbtidâ-i Hariç müderrisliği ruûsu ve gümüş liyakat madalyasına nail olmuştur.

Haziran 1318 (1902)'de Isparta'da sabık müftü Hacı Abdurrahman Efendi Medresesi müderrisliğine tayin olunmuştur. Halil Hamid Paşa Camiinde de Kur'ân-ı Kerîm ta'limine devam etmiştir. Is-

parta Mekteb-i İ'dadisi Ulûm-i Diniye ve Arabî muallimliği de yapmıştır. (Dosya nu: 2589)

MEHMET ŞEVKETİ EFENDİ (İstanbullu)

Sudûr-i İzamdan ve Huzur dersleri mukarrirlerinden Hafız Mehmet Eşref Efendi'nin oğlu olup 15 Şubat 1292'de İstanbul'da Büyük Çarşının Körükçüler Kapısında Hüseyin Ağa Mahallesinde doğmuştur. Mercan Ağa ilk mektebi ile Kaptan Paşa Rüştiyesini bitirmiştir. Dârü't-Tedrise girip Ağustos 1311'de mezun olmuştur. Şehzade Camiinde Çarşambalı Hacı Ahmet Efendi'nin ders halkasına girip 1319'da icazet almıştır. Teşrinievvel 1316'da birinci olarak Mekteb-i Nüvvab'ı bitirmiştir. Amerikan (Robert) Kolejine girmiş ve 7. sınıfa kadar okumuştur. Bayezit Camiinde bir müddet dersiâmlık yapmış ve Şevval 1324'de Berlin'de «Lichterfelde-Vest» Enstitüsüne gitmiştir. Mayıs 1325 (1909)'de Münih Üniversitesi Felsefe Şubesine girmiştir. 16 Temmuz 1325 (1909)'de İstanbul'a dönmüştür. Üç dilden gayrı fransız ve almanca da bilirdi.

Medreselerin islâhı ile alâkalı 67 sayfalık «Medaris-i İslamiye İslâhat Programı» adlı bir eseri vardır. Mecmualarda müteaddit yazıları çıkmıştır. Ağustos 1329'da Fetvahane'ye müsevvit mülâzimi olarak girmiş ve Teşrinisanî 1329'da Dârü'l-Fünûn Ulûm-i Şer'iyye Şubesi Ahlâk müderrisi oldu. Cemaziyelaher 1306'da İstanbul müderrisliğine nail olmuş ve rütbesi Rebiulaher 1328'de Haraket-i Altmışlı'ya terfi' olunmuştur. 1330'da birinci sınıf müsevvit ve Mart 1332'de Meşihat Mektupçusu olmuştur. 14 Ağustos 1334'e Dârü'l-hikmeti'l-İslâmiye azası olup Teşrinievvel 1338'e kadar azalıkta bulunmuştur. Süleymaniye Medresesi İlm-i Nefs ve İlm-i Rûh (Ahlâk) müderrisliğine tayin edilmiş (1) ve Eylül 1339'da ayrılmıştır. 3 Ağustos 1934'de vefat etmiştir. Dosya nu: 19, sicil defteri, c. 5, sh: 247)

Angilikan Kilisesinin sorularına cevap mahiyetinde «Say-ü Sermaye Mücadelâtının Dinen Süret-i Halli» adlı 32 sh. lık bir eseri vardır. (İstanbul Matbaa-i Osmaniye - 1372)

MEHMET ŞEVKİ EFENDİ (İbradılı)

Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1255 (1839) tarihinde İbradı'da doğmuştur. Medrese tahsilini bitirdikten sonra Eylül 1293'de Midyat Kazası niyabetine tayin olunmuştur. 1295'e kadar Midyat'ta hizmet

(1) 13 numaralı Vesika'ya bakınız.

etmiş ve Ağustos 1297'de Ereğli, Eylül 1301'de Aziziye, Ağustos 1305' de Ereğli, Haziran 1309'da Mudurnu, Haziran 1312'de Divriği, Teşrinievvel 1314'de Tefenni, Nisan 1317'de Bozkır, Nisan 1319'da Osmancık, ve son olarak Kânunievvel 1321 (1905)'de Vakfıkebir Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Vakfıkebir naibi bulunduğu sırada 18 Haziran 1323 (1907)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2401)**

MEHMET ŞÜKRÜ EFENDİ (İstanbullu)

Multan Mahmut Han'ın Saray hademesinden Mustafa Ağa'nın oğlu olup H. 1266'da İstanbul'da Ahırkapı civarında İshak Paşa mahallesinde doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîm'i hatm ettikten sonra, ailesi efradından bulunduğu sabık Evkaf Müfettişi Mustafa Reşit Efendi'nin Yenişehir niyabeti sırasında 1280'de yanında bulunarak orada hususî muallimlerden arapça ve farsça okumuştur. On dört yaşında İstanbul'a dönüp Ayasofya Dersiâmlarından İbrahim Efendi'nin ders halkasına girip okumuş ve ayrıca Dağıstanlı Hoca Tevfik Efendi'den de hususî olarak fıkıh tahsil etmiştir.

Nisan 1284'de Galata Mahkemesine girmiştir. Teşrinievvel 1304' de başkâtib olmuştur. Ağustos 1306'da Beşiktaş mahkemesi naibi olmuştur. Daha sonra ise Prizren, Beykoz, Tarsus, Niğde, Sinop, Çankırı, İnegöl, Kerk, Yenipazar, Kozan ve İçel niyabetlerinde bulunmuştur. Mart 1325'de ikinci defa olarak Kerk Sancağı niyabetine tayin edilmişse de zihnen rahatsız bulunduğundan Şubat 1326'da tekaüde sevk edilmiştir.

Uhdesine Şevval 1304'de İzmir pâye-i mücerredine nail olmuştur. **(Dosya nu: 2164, sicil defteri, c. 3, sh: 9)**

MEHMET ŞÜKRÜ EFENDİ (İstanbullu)

Seyit Ali Efendi'nin oğlu olup 1262'de İstanbul'da Beyceğiz mahalesinde doğmuştur. Fatih Camii dersiâmlarından Trabzonlu Hasan Efendi'den okuyup icazet almış ve bilâhare imtihanla 1293 H. tarihli Muallimhane-i Nüvvab ehliyetnâmesi almıştır.

İlk olarak 1274'de Anadolu ve Rumeli kazaskerlikleri vekayi' kâtibliklerine nasb olunmuş ve daha sonra Mart 1281'de Edirne Vilâyeti Teftiş-i Hükkâm kâtibliğine nakledilmiştir. Bir yıl sonra da Ahi Çelebi Kazası naibi olmuştur. Daha sonra Baba-i Atik, İnoz (Enez), Ahtapoli - Bergos, Bor, Balçık, Debre-i Balâ, Hakkâri, Bitlis, Tekirdağ, Denizli ve Antalya niyabetlerinde bulunmuştur. Şubat 1298'de bir yıl Adana mevleviyetini zabt etmiştir.

Şubat 1322'de Antalya niyabetine tayin olunmuş ve Kânunisani

1324'de ayrılmıştır. 12 Mart 1326/1910'da ise vefat etmiştir. Dosya nu: 2666)

MEHMET ŞÜKRÜ EFENDİ (İstanbulu)

Bayezit muciz dersiâmlarından Sinop müftüsü Osman Hulusî Efendinin oğlu olup 1289'da İstanbul'da doğmuştur. Babasının yerleştiği Boyabat kasabasında Kur'ân-ı hıfza muvaffak olduktan sonra kıraat-ı seb-a ve aşare ilimleri tahsil etmiş ve burada bulunan rüştiyeyi pek iyi derece ile bitirmiştir. Bayezit Camii dersiâmlarından Ali Nakîb Efendi'den arabî ve dinî ilimleri tahsille icazet almış ve imtihanla dahil olduğu Mekteb-i Nüvvab'tan da Recep 1320'de 4. sınıf niyabet şehadetnamesi almıştır.

İlk olarak Şubat 1318'de Kirmastı niyabetine tayin olunmuştur. Bundan sonra ise Şirân, Beyanabad kazaları niyabetlerinde bulunmuştur. Şevval 1326'da nail olduğu İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği Rebiulevvel 1326'da Sahn'a terfi' olunmuştur.

Ağustos 1326'da İzmir Merkez niyabetine kadı müşaviri oldu. Mart 1330'da Üsküdar kadı müşaviri Mayıs 1331'de Nablus livası naibi olmuşsa da Mart 1334 (1918)'de Karesi kadılığına nakl edilmiştir. (Sicil defteri, c. 1, sh: 401)

MEHMET ŞÜKRÜ EFENDİ (İstanbullu)

Şeyhülislâm Mekkî zâde'nin arzuhalcisi es-Seyit Ahmet Ataullah Efendi'nin oğlu olup Recep 1257'de İstanbul'da Atîk Ali Paşa Mahalesinde Nuredin Cerrahî Dergâhı yakınındaki evde doğmuştur. Gelenbevî zâde Rıf'at Efendi'nin damadı bulunduğundan sihren Gelenbevî'lere nisbeti vardır. Tarîk-i ilmî defterlerinde «Ataullah Efendi zâde» diye anılır.

İlm-i hâl ve Kur'ân hıfzını bitirip Saraçhane'deki Rüştiyeye girmiştir. 1269'da Bâb Mahkemesine devama başlamıştır. Zilkade 1271'de İbtidâ-i Hariç Edirne müderrisliği ruûsuna nail olmuştur.

Babasının Tekirdağ'ı niyabetinde bulunduğu sırada vefatı üzerine İstanbul'da tedrisle meşgul olmuş ve imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girip Cemazielaher 1276'da üçüncü niyabet ehliyetnamesi almıştır.

Şaban 1302'de ruhsatla «Kasîde-i Emalî» üzerine «Keşfü'l-Mealî fî Şerhi'l-Emalî» adı ile bir eseri basılmıştır. «Hızır Bey»'in manzumesine Uryanî zâde'nin şerhini terceme etmiştir. Ayrıca evamir ve nevahi ayâtını terceme eden «Asâr-ı Nûr» adlı 184 sayfalık bir eseri de vardır. Matbaa-yi Osmaniye'de 1329'da basılmıştır. Basım masraf-

ları Padişah Mehmet Reşat tarafından ihsan edilmiş ve beş bin adet basılan eserin hasılâtının yarısı Osmanlı Donanma Cemiyetine verilmiştir.

Mayıs 1277'de Gebze, Mart 1279'da Sakız, Haziran 1280'de Erdek, Temmuz 1281'de Sivrihisar, Mart 1283'de Tatarpazarcığı, Şubat 1286'da Şarköy Kazaları niyabetlerine tayin olunmuştur. Temmuz 1289'da ise Konya vilâyeti Divan-i Temyiz riyasetine tayin olunmuştur. Hizmet müddeti sonunda Haziran 1292'de Anadolu Kazaskerliği Vekayi'i Şer'iyye kâtibliğine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1293'de Erzurum mevleviyeti uhdesine tevcih olunmuştur. Nisan 1295'de uhdesine Kudûs pâyesi tevcih olunmuş ve Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azalığı inzimamı ile başkâtibliğine nakledilmiştir. Teşrinievvel 1298'de ilâve memuriyet olarak Sadreyn müsteşarı muavini olmuştur. Ağustos 1305'de bir yıl için Mekke-i Mükerreme mevleviyetini zabt etmiştir. Temmuz 1307 (1891)'de Muallimhane-i Nüvvab Müdürlüğüne tayin edilmiştir. Bir ay sonra da Meşihat-ı Ulyâ Mektupçusu olmuştur.

Cemazielevvel 1308'de uhdesine İstanbul Kadılığı, Şaban 1311'de Anadolu Kazaskerliği pâyesi tevcih olunmuştur. Rebiulevvel 1300'de üçüncü rütbeden Mecîdî ve Ramazan 1311'de de tebdilen birinci rütbeden Mecîdî nişanı ihsan olunmuştur.

Ağustos 1312 (1896)'de Anadolu Kazaskeri olmuş ve 23 Teşrinisanî 1312'de kazaskerlikten ayrılmıştır. 1330 (1914) tarihlerine kadar yaşamış olmalıdır. (Dosya nu: 1157, sicil defteri, c. 1, sh: 183)

MEHMET ŞÜKRÜ EFENDİ (Kalecikli)

Ataullah zâde Mehmet Efendi'nin oğlu olup Ankara'ya bağlı Kalecik kazasının Yenice köyünde 1261 tarihinde doğmuştur. Sibyan mektebini bitirip on bir yaşında İstanbul'a gelmiştir. Çenberlitaş'ta Köprülü Mehmet Paşa Medresesine kayd ve kabul olunup Kur'ân-ı hıfz etmiştir. Sonradan şer'î ve arabî ilimleri tahsil için Fetvâ Eminî Mehmet Nurî Efendi'nin derslerine devamla tahsili meşrût olan ilimleri bitirip Rebiulevvel 1290'da icazet almıştır.

«Kâf» sûresini muteber tefsirlerden istinbat ederek tefsîr etmiş ve «Umdetü'n-Nesayih» adı altında Rebiulevvel 1292'de resmî ruhsatla bastırmıştır.

29 yaşında iken imtihan olup dersiâm olmaya hak kazanmış ve Hicrî 1289'da Bayezit Camiinde derse çıkmıştır. Hicrî 1304'de talebelerine icazet vermiştir.

Recep 1291'de uhdesine tevcih olunan İbtidâ-i Hariç İstanbul mü-

derrisliği ruûsu Şevval 1319'da Hareket-i Altmışlı'ya, Rebiulevvel 1321'de Musıla-i Sahn'a ve Zilhicce 1322'de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur. H. 1334'de ise Bilâd-ı Hamse payesi ile taltif olundu (1).

Rebiulevvel 1305'de imtihanla uhdesine Aksaray'da bulunan Valide Sultan Camii «**Buhari-i Şerif**» dersini okutma şerefine nail olmuştur.

Ramazan 1311'de Fetvâhane Fetvâ Odasına girmiş ve müsevvit olmuştur. H. 1311'de Huzur Derslerine İrade-i Seniyye ile muhatap olarak girmiş ve sekizinci dersten itibaren yükselerek birinci derse kadar çıkmıştır. Huzur Derslerinden H. 1334'de ayrılmıştır.

1327 (1911)'de Fetvâhane müsevvitliğinden emekliye ayrılmıştır.

Bayezit Camii dersiâmı iken 14 Temmuz 1336 (1920)'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 11105, 3396, Sicil Defteri, c. 2, sh: 39)**

MEHMET ŞÜKRÜ EFENDİ (Kaşlı)

Abdülgânî zâde Veli Ağa'nın oğlu olup 1248 (1832) senesinde Kaş Kazasının Ahdeli karyesinde doğmuştur. Kaş Kazası müftüsü Süleyman Efendiden sarf ve nahiv okumaya başlamış ve buradan Burdur'a giderek H. 1272'den 1282'ye kadar müderris Damat Hasan Efendi'den icazet almıştır.

46 yaşında bulunduğu H. 1294'de fahrî olarak Kaş Kazası idare meclisi azası olmuştur. İki sene hizmetten sonra kaza müftüsünün vefatı üzerine Zilkade 1296'da Kaş Kazası müftüsü olmuştur. Kaş müftüsü Mehmet Şükrü Efendi'nin vefatı üzerine 25 Rebiulevvel 1325' de yerine Kasabalı (Turgutlulu) Es'at Efendi zâde Hafız Emîn Efendi tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 2711)**

MEHMET ŞÜKRÜ EFENDİ (Koyulhisarlı)

Karahisar-ı şarkî sabık naibi ulemâdan Hasan Fevzî Efendi'nin oğlu olup 1255 (1839)'de Karahisar-i Şarki'ye bağlı Koyulhisar Kazasının Mişaz kasabasında Eski köyde doğmuştur. Memleketinde bulunan medresede bir müddet tahsil görüp İstanbul'a gelmiştir. Burada Ayasofya-i Kebîr Medresesinde on dört sene ders okuyup 1289' da icazet almıştır.

Alay müftülüğünde de bulunan Şükrü Efendi Şubat 1300'de Koyulhisar niyabetine tayin olunmuştur. Ağustos 1306'da Niksar, iki

(1) 14 numaralı Vesika'ya bakınız.

yıl sonra tekrar Koyulhisar ve Kânunisani 1314'de Mecidözü niyabetine nakl edilmiştir.

Ağustos 1315'de Mecidözü'nden ayrılmış ve 2 Mart 1321 (1905) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 2287)

MEHMET ŞÜKRÜ EFENDİ (Kulalı)

Nahiye müdürlüklerinde bulunmuş olan İsmail Efendi'nin oğlu olup 1269 Kânunievvel'inde Kula'da doğmuştur. Kula, Alaşehir ve Uşak medreselerinde okuyup Recep 1301'de Uşak'ta Çallı Ömer Efendi'den icazet almıştır.

İcazetini müteakıp Kula'ya gelerek Kurşunlu Camii Medresesinde tedrisata başlamıştır. Recep 1320'de talebelerine icazet vermiştir. Nisan 1327'de müderrislik maaşı olarak 200 kuruş tahsis olunmuştur. (Dosya nu: 1906)

MEHMET ŞÜKRÜ EFENDİ (Nevşehirli)

Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1261 H. de Nevşehir'in Anar köyünün Yukarı mahallesinde doğmuştur. Kur'ân-ı Kerimi bitirdikten sonra H. 1274'de Nevşehir'de bulunan Sadrazam İbrahim Paşa Medresesinde müderris Şerif Efendi zâde Şeyh Efendi'den beş sene okumuştur. Bundan sonra H. 1279'da Ürgüb'te Arpacı zâde Medresesi müderrisi Mehmet Efendi'den Molla Camii, Fenari ve 1282'de Kayseri'ye gidip «Mir'at-ı Mecele» müellifi müftü Ahmet Mes'ut Efendiden dini ve arabi ilimleri tahsille on üç sene sonra Mes'ut Efendi'den icazet almıştır. H. 1296 (1878).

İcazetinden sonra Koçhisar'da yeniden inşâ edilen medresede tedrisata başlamış ve Temmuz 1299 (1883)'da Koçhisar Kazası müftüsü olmuştur.

Şaban 1309'da uhdesine İbtidaî Hariç Bursa Müderrisliği rûûsu tevcih olunmuştur.

Nisan 1311'de Arapsun, 1313'de Kaş ve 1316'da Avanos Kazaları niyabetlerine tayin olunmuştur. (Dosya nu: 588, 1062 ve 2731, Sicil defteri, c. 1, sh: 43)

MEHMET ŞÜKRÜ EFENDİ (Ordulu)

Hacı Halil zâde Ali Osman Efendi'nin oğlu olup Ordu'nun Aybastı nahiyesinde 1265 (1849) senesinde doğmuştur. On beş sene medresede tahsil görmüş ve Muallimhane-i Nüvvab'tan şehadetnâme almıştır.

Otuz yaşında devlet hizmetine girmiş ve Haziran 1296'da Gire-

sun kazası naibi olmuştur. Ağustso 1300'de Zile, Mart 1304'de Bafra, Teşrinisani 1308'de Terme, Mayıs 1311'de yine Giresun, Ağustos 1316' da Sakız, Ağustos 1321'de Urfa ve Teşrinievvel 1322'de Burdur niyabetlerine tayin olunmuştur. Eylül 1324'de Burdur niyabetinden ayrılmış ve Kânunisani 1325'de tekaüde sevk olunmuştur. Bir müddet sonra da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2670)**

MEHMET ŞÜKRÜ EFENDİ (Taşköprülü)

Müezzin zâde Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1257 (1841) tarihinde Taşköprü Kazasında doğmuştur. 1279'da İstanbul'a gelip Divanyolu'nda Sinan Paşa Medresesinde ikametle Bayezit Dersiâmlarından Karacasulu Ali Rıza Efendi'nin derslerine hazır olup tekmîl-i nuseh ederek H. 1298'de icazet almıştır. 1296'da Bayezit Camiinde dersiâm olarak derse çıkmıştır. 1313'de icazet verdi. Nuruosmaniye Camii Buharîhân kiraatine de devam etmiş ve 13 Şubat 1929'da Kâtip Muslihiddin Mahalesinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3471)**

MEHMET ŞÜKRÜ EFENDİ (Trabzonlu)

Altıparmak zâde Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1279 (1863) tarihinde Trabzon'da İmaret mahalesinde doğmuştur. Rüştiyenin üçüncü sınıfına kadar okumuş ve Ortahisar'da bulunan Saraç zâde Medresesinde 1208'de talebe kaydolup beldenin meşhûr ulemâsından Müfti Medresesi müderrisi Semerci zâde Hacı Mehmet Efendi'den tekmîl-i nuseh ederek 1323 (1907)'de icazet almıştır. Daha evvel, yani 1319 (1903)'da Trabzon müftülüğü fetvâ müsevvitliğine tayin olunmuştur. Müsevvitlik sırasında Trabzon Bidâyet Mahkemesi Hukuk kısmı azalığında bulunmuştur.

Teşrinisani 1325'de müsevvitlik maaşı olarak 300 kuruş tahsîs olunmuş ve 27 Kânunisani 1331 (1915) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2430)**

MEHMET TACÜDDİN EFENDİ (Deyrli)

Zor Belediye Meclisi azasından Mustafa Ağa'nın oğlu olup 1269 (M. 1853) tarihinde Zor Livasının Deyr kasabasında doğmuştur. Sibyan mektebinde Kur'ân-ı hıfz ettikten sonra Ulemâdan Urfalı Bekir, bunun memleketine gitmesi üzerine, Analı Hacı Salih ve Kayserili Abdülvehhab Bedreddin Efendilerde okumaya başlamış ve nihayet Kânunisani 1295'de Bedreddin Efendi'den icazet almıştır.

Teşrinievvel 1300'de Zor Bidâyet Mahkemesi azası oldu. Mart 1304'de ayrılmış ve Temmuz 1305'de aynı mahkemenin azalığına ta-

yin edilmiştir. Mayıs 1308'de azalıktan ayrılıp Eylül 1310'dan Mart 1313'e kadar Ebu Kemal, aynı tarihten İşare Kazası niyabetine tayini tarihi olan Ağustos 1317'ye kadar eski azalığında bulunmuştur. Ağustos 1317'ye kadar eski azalığında bulunmuştur. Ağustos 1319' da ise İşare niyabetinden ayrılmıştır. 1322'de ise Pazarcık Kazası niyabetine tayin edilmiş ve Teşrinievvel 1323'de Pazarcıktan ayrılmıştır.

Zor Livası müftüsü Abdülkadir Efendi'nin vefatı üzerine, Nisan 1332 (1916) Zor Livası müftüsü olmuştur. (Dosya nu: 3045)

MEHMET TAHÂ EFENDİ (Deyrli)

Deyr kasabası Ömerî Camii imam ve hatibi Seyit Abdülfettâh Efendi'nin oğlu olup 1282 Şubat'ında Zor Livasına bağlı Deyr kasabasında doğmuştur. Rüştiyeyi 1300'de bitirip Zor'da bulunan ulemâdan fıkıh, feraiz ve sair ilimleri tahsil etmiştir.

Temmuz 1301'de Zor rüştiye mektebi ikinci muallimliğine tayin edilmiştir. Bu muallimlikleri sırasında Cami-i Kebir imam ve hatibliğini de deruhte etmiştir. 1310 (1894)'da Tedmür nahiyesi ilk mektebi mualimi olmuş ve Nisan 1320'de de Tedmür nahiyesi naibi olmuştur.

Tedmür nahiyesi naibi iken 5 Teşrinievvel 1333 (1917)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 3241)

MEHMET TAHÂ EFENDİ (Zebdanili)

Zebdanî Kazası müftüsü Selim Tahâ Efendi'nin oğlu olup 1291 (1875) senesinde Zebdânî Kazasında doğmuştur. Teşrinievvel 1306'da Şam'da Hayyatîn Medresesine girip Nisan 1320'ye kadar (1890/1904) tahsil görmüştür. Mayıs 1320'de Zebdani Kazası şer'iyye mahkemesi baş kâtibliğine tayin edilmiştir. Babasının yaş haddi müsait olmamasından kadro haricine çıkarılmış ve Kânunisanî 1325'de Zebdani Kazası müftüsü olmuştur.

Hizmetlerinin takdire şayan görülmesi üzerine Ramazan 1315'de beşinci rütbeden Mecîdî nişanı kendisine ihsan olunmuştur. (Dosya nu: 2325)

MEHMET TAHİR (EBU'S-SUÛD) EFENDİ (Kudüslü)

Ulemâdan Şeyh Abdülkadir Ebu's-Suûd Efendi'nin oğlu olup Temmuz 1271'de Kudüste doğmuştur. Mescid-i Aksâ'da dini ilimleri tahsil ettikten sonra Muharrem 1291'de icazet aldı. Rebiulevvel 1323' de aldığı menşûr üzerine Kudûs Şafiî Müftüsü oldu. Safer 1324'de

İzmir, Safer 1331'de Edirne pâyelerine nail oldu. Cemazilaher 1332' de 3. rütbeden Mecidî nişanı ile Zilhicce 1333'de liyakat madalyası kendisine ihsan edilmiştir. Şubat 1334 (1918)'de Kudûs Şafiî müftüsü bulunuyordu. (Dosya nu: 3088)

MEHMET TÂHİR EFENDİ (Humuslu)

Ulemâdan ve altı yüz seneden beri Humus müftülüğünü işgal eden Attasî sülâlesinden, Edirne pâyesini haiz, 1294'de Meclis-i Mebusân'da Humus azası olarak bulunmuş olan Halid Efendi'nin oğlu olup R. 1276'da Humus'ta Bâb-ı Hûd mahallesinde doğmuştur. Kur'ân-ı hıfz etmiş ve o sırada rüştiye olmadığından Osmanlıca ve riyaziyeyi hususî hocalardan okumuştur. Şam'ın ekâbirinden sayılan ve evi bir «dârü'l-Muallimîn» kesilen babasından tedrîs terbiyesinde bulunarak Attar zâde Şeyh Selîm, Şeyh Bekrî ve Şeyh Bedreddin Efendilerden aklî ve naklî ilimleri okuyup her birinden icazet almıştır. Tedrîsle iştigali esnasında İstanbul'a gelerek imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve 1305'de üçüncü sınıf niyabet ehliyetnâmesi almıştır.

Temmuz 1305'de ilk olarak Havran niyabetine tayin olunmuştur. Daha sonra ise Eylül 1308'de Nablus, Temmuz 1312'de Kerk, Temmuz 1316'da Denizli, Mayıs 1320'de Adana, Temmuz 1323'de Kudûs niyabetlerine tayin olunmuştur. İki yıl kadar ma'zûl sayılmış ve Şubat 1327'de Basra merkez kadılığına tayin olunmuştur.

Safer 1309'da İzmir, Şevval 1313'de Fahreç, Muharrem 1318'de Bilâd-ı Hamse pâyeleri, Rebiulevvel 1319'da dördüncü rütbeden Osmanlı ve Şevval 1322'de üçüncü rütbeden tebdilen Osmanlı nişanı ihsan olunmuştur.

Teşrinievvel 1329 (1913)'da Basra kadılığından azl edilmiş ve sürekli yazışma ve istidâları sonunda Mayıs 1331 (1915)'de Humus livası müftüsü olmuştur. (Dosya nu: 1376, sicil defteri, c. 3, sh: 33)

MEHMET TAHİR EFENDİ (Konyalı)

Konya Mukavelât muharriri Hacı Halil Efendi'nin oğlu olup 1279'da Konya'nın İstilâ karyesinde doğmuştur. Çarşı ilk mektebinde yazı yazmayı ve Kur'ân okumayı öğrenip Kur'ân-ı hıfz etmiştir. Konya, Medine-i Münevvere ve sonunda İstanbul'a gelerek dinî ve arabî ilimleri tahsille Ders Vekili Gümülçineli Ahmet Asım Efendi'den 1308'de icazet aldı. Sarf ilminden «Kitab-ı Şâfiye»yi tahşiye edip Eylül 1304'de resmî ruhsatla bastırmıştır.

1309'da müderrislik maaşına nail oldu. Kânunisanî 1323'de Ro-

dos adası vaizliğine tayin edildi. Ağustos 1325'de vazifesi kaldırılınca ayrıldı. Şubat 1335'de Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye Medresesi müfettiş-i umumiliğine bir ay sonra da fahriyyen Ders Vekâleti muavinliğine ilâve olarak tayin edildi. Nisan 1335'de ise Tetkik-i Müellefat Meclisi reisliğine ve Teşrinisanî 1335'de Ders Vekâleti muavinliğine nakl edilmiştir.

Uhdesine Rebiülevvel 1315'de İbtidai Hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuştur. İcazet verdiği sırada 1322'de dördüncü rütbeden Osmanlı nişanı ve bir adet altın liyakat madalyası ile taltif olunmuştur. Ağustos 1338'de mecburi mezuniyete sevk edilmişse de Teşrinievvel 1338'de Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye Süleymaniye Medresesi umum müdürlüğüne tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 7, sh: 20)

MEHMET TAHİR EFENDİ (Kudûslü)

Kudûs sabık müftüsü Şeyh Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1258/1843 senesinde Kudûste doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Harem-i Şerîf-i Kudûste müteaddit hocalardan okuyup icazet aldı. Yirmi beş yaşında iken Şaban 1282'de Kudûs müftüsü olmuştur. Recep 1287'de İzmir pâyesi tevcîh ve Muharrem 1304'de üçüncü rütbeden Mecidî nişanı ihsan olunmuştur.

Vefatına kadar Kudûs müftüsü olarak kalmış ve 19 Teşrinievvel 1324 (1908)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 3733)

MEHMET TAHİR EFENDİ (Sofyalı)

Kafkasya Çerkez muhacirlerinden ziraatle uğraşan İslâm Ağa'nın oğlu olup 1291 (1875)'de Sofya'da doğmuştur. Bursa'da Kirmasti Kazasında ilk tahsilinden sonra 1307'de Bursa'da arapça okumaya başlamıştır. Bilâhare İstanbul'a gelip Bayezit dersiâmlarından Çarşambalı Hacı Ahmet Hamdi Efendi'nin derslerini bitirip H. 1319'da icazet almıştır.

27 yaşında iken Bursa'da Dârü'l-Muallimin mektebinde ikinci muallim Rif'at Efendi'den münhal dersleri nısf maaşla ve vekâletle 1325'de okutmaya başlamıştır. Ayrıca Karahisar-ı Sahip lisesi (i'dadisi) ikinci sınıf talebesine «Osmanlı Tarihi» üçüncü sınıf talebesine «İslâm Tarihi» derslerini de okutmuştur. Ağustos 1318'de Bursa'da Cami-i Kebîr Medresesinde arapça müderrisliğine tayin olunmuştur. Mart 1326'de Karahisar-ı Sahip livası müderrisliğine tayin edildiği gibi Teşrinievvel 1331'de Karahisarisahip Medresesi birinci sınıfı haftada beş saat arapça müderrisliğine saati on kuruş ücretle tayin edilmiştir.

Rebiulevvel 1319'da İbtadâ-i Hariç Edirne müderrisliği ruûsu uhdesine tevcîh olunmuştur.

1332 (1916)' tarihlerinde ayni hizmetlerde bulunuyordu. **(Dosya nu: 1298)**

MEHMET TAHİR EFENDİ (Tavaslı)

Tavas Kazasına bağlı Kızılcabölük köyündeki Hanönü Medresesi müderrisi bulunan Hacı Ali Efendi'nin oğlu olup Şubat 1292'de Tavas'ın Kızılcabölük köyünün yukarı mahallesinde doğmuştur. On üç yaşında iken babasının ders halkasına girmiş ve Eylül 1318'de babasından icazet almıştır.

Mart 1326 (1910) tarihinde Tavas Kazası müftülüğüne tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 1872)**

MEHMET TAHİR EFENDİ (Tekirdağlı)

Zürra'dan Emrullah Ağa'nın oğlu olup 1256 (1840)'da Tekirdağ'ın Yukarı Kalencili köyünde doğmuştur. Köyünde hatm-ı Kur'ân'dan sonra 1266'da İstanbul'a gelip Divanyolunda Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Medresesine kaydolup Beypazar'lı el-Hac Emîn Efendi'nin derslerine başlayıp ikmal-i nuseh etmiştir. Bu esnada ikindi derslerinde Manisalı Hüseyîn Efendiden de Halebî, Mülteka ve Meanî, Kasideci zâde Süleyman Efendi'den Merah ve arap kavaidi, İçelli Mehmet Efendi'den de Vaz', Vefâlı Ahmet Efendi'den de tefsîr okumuştur. Ayrıca Karatepeli ve Vefalı Şeyh Hacı Yusuf Efendilerden icazet almış ve bir yıl sonra imtihan olup Bayezit Camiinde dersiâm olarak derse çıkmıştır. 1300'de icazet vermiştir.

H. 1296'da Huzur Derslerine muhâtap olarak tayin olunmuş ve Zilkade 1303'de dördüncü rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan edildi. Bundan bir yıl önce de beşinci rütbeden Mecîdî nişanı ihsan edildi.

Muharrem 1285'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği Şubat 1289'da Haraket-i Haric'e, Şevval 1291'de İbtidâ-i Dahil'e, Zilkade 1293'de Hareket-i Dahil'e, Recep 1296'da Musıla-i Sahn'a, Muharrem 1301'de İbtidâ-i Altmışlı'ya, Rebiulevvel 1306'da Hareket-i Altmışlı'ya Cemazielaher 1309'da Musılâ-i Süleymaniye'ye ve Şevval 1314'de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuş ve Muharrem 1316'da da bir yıl için Bilâd-ı Mahreçten Halep mevleviyetini zabt etmiştir.

Huzur Derslerinde birinci derse kadar yükselmiş ve 1315'e kadar muhatap olarak bulunmuştur. Bu arada Cemazielevvel 1302

(1884)'de Tekirdağ niyabetine tayin olunmuş ve 10 Mart 1319 (1903)'-da vefat etmiştir. (Dosya nu: 1804)

MEHMET TAHİR EFENDİ (Uşaklı)

Buğdaylı zâde müftü Mustafa Asım Efendi'nin oğlu olup Nisan 1270 (1854) tarihinde Uşak'ta doğmuştur. Uşakta bulunan Seyyit Ahmet Ağa Medresesinde sarf, nahiv, mantık, meani, tefsir ve hadis tahsil edip h. 1304'de Çallı Damat Ömer Efendi'den icazet almıştır.

1311 (1915) malî yılında Uşak Medresesi tefsir, hadis, ilm-i tevhit ve ahlâk-ı Kur'aniye dersleri müderrisliğine tayin olunmuştur: 1 Eylül 1331 (1915). (Dosya nu: 1321)

MEHMET TAHSİN EFENDİ (Ispartalı)

Müderris Şeyh Abdülkadir Efendi'nin oğlu olup 1225 senesinde Isparta'da doğmuştur. Sarf ve nahivi babasından okuyup 1249'da İstanbul'a gelip Süleymaniye Çifte Medreselerinde ikametle Süleymaniye Camiinde Tokatlı Hüseyin Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. Bu sırada Mekteb-i Harbiye küşat olundu, Hocasının bu mektebe tayini ile aynı camide bulunan Kerdankıran Ömer Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. Bunun da Tersane-i Amire'ye müftü tayini ile ikindi derslerini terk etmiştir. Şeyh Vefâ' Medresesinde Harputi Şeyh Hacı Yusuf Efendi'nin derslerinde tefsir, «Mir'at», «Mutûl» okumuş ve bu arada Fatihte Vidinli Hoca'dan da tefsir okumaya başlamıştır. Her ikisinden icazet alıp asli vatanı olan Ispartaya 1264'de avdet etti. Medreseleri olan Şeyh Abdülkerîm Medresesinde ders okutmaya başlamış ve talebelerine ilk defa icazet vermiştir.

Müderrisliği devam ederken ahalinin intihabı ile 1280'de Isparta müftüsü olmuştur.

Uhdesine İzmir pâyesi tecih olunduğu gibi dördüncü rütbeden Mecidî nişanı da ihsan olunmuştur. 5 Nisan 1315 (1899)'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 2744, 1059)

MEHMET TAKİYUDDİN EFENDİ (Musullu)

Halep ruûsunu hamil Musul müftüsü Hacı Yunus Efendi'nin oğlu olup 1249'da Musul'da doğmuştur. Musul'da Abdullah ve Hasan Paşa Medreselerinde akli ve nakli ilimleri bitirip babasından icazet aldı. 51 yaşında iken 1300 H. de tayin olunmuştur. 1301 H. de İzmir payesi ve üçüncü rütbeden Mecidî nişanı ihsan edilmiştir. (Dosya nu: 2712)

MEHMET TAKİYUDDİN EFENDİ (Uluborlulu)

Veli Baba Dergâhı post-Nişini Seyit Musa Kâzım Efendi'nin oğlu olup Kânunievvel 1259/1843'de Uluborlu'nun İlküp köyünde doğmuştur. Ispartada Giresunlu Osman, Ödemişte Çakır Ahmet zâde Efendi ile Konyada Müsevvitzâde Abdullah Efendilerden akaide kadar okumuş ve İstanbul'a gelerek Irgatpazarında Sinan Paşa Medresesine duhulle Bayezit dersiâmlarından Rumeli kazaskeri Oflu Mahmut Kâmil Efendi'nin derslerine devamla icazet almıştır. 1297'de imtihanla Bayezit Camiinde derse çıkmıştır. 1311'de ise icazet verdi. Mekteb-i Nüvvab'a girmişse de dördüncü sınıftan terk etmiştir.

Ispartalı Mehmet Efendi 1322'de Huzur derslerine muhatap tayin edilmiştir. Aynı yıl içinde dördüncü rütbeden Mecîdî ve Osmanlı nişanı ihsan edildi.

Şevval 1301'de uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuş ve Rebiulaher 1310'da Hareket-i Haric'e, H. 1318'de İbtidâi Dahil'e, Zilhicce 1322'de Hareket-i Dahil'e, Zilkade 1325'de Musıla-i Sahn'a terfi' olunmuştur.

H. 1332'de Mahreç pâyesini de ihraz eden Mehmet Takiyuddin Efendi Ramazan 1332'ye kadar Huzur Dersleri muhatablığında bulunmuştur.

19 Mart 1334 (1918) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3416)**

MEHMET TALİP EFENDİ (Ergirili)

Toplu zâde Muharrem Ağa'nın oğlu olup Muharrem 1268'de Yanya'nın Ergiri kasabasında doğmuştur. İlk tahsilinden sonra İstanbul'a gelerek aklî ve naklî ilimleri bitirip Mekteb-i Nüvvab'a girmiştir. Tayin edilen müddet zarfında mektebi bitirip naibliğe hak kazanmıştır.

33 yaşında iken Aydın vilâyeti dahilinde Menemen Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Ramazan 1306'da Urla ve Muharrem 1310'da da Merzifon Kazası niyabetine tayin olunmuştur.

Şevval 1312'de dördüncü rütbeden Mecîdî nişanı ihsan edilmiş ve Edremit naibi iken 20 Kânunisanî 1312 (1896)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1906**

MEHMET TAYYİP EFENDİ (Şarkî-Karaağaçlı)

Bekir Sıddık Efendi'nin oğlu olup 1286'da Istarpa'ya bağlı Şark-î Karağaç'ta doğmuştur. Rüştiyeyi bitirip H. 1302'de Müftü Hacı Ragıp Efendi Medresesinde nakledip orada tahsile başlamışsa da H. 1305'de Bursa'ya gelip oradan Uşakta bulunan Adanalı Mehmet Efen-

di Medresesinde 1308'e kadar ders okumuştur. H. 1308'de İstanbul'a gelip Bayezit Dersiâmlarından ve Meclis-i Mesalih-i Talebe azasından Arap Kürdü Hasan Efendinin ders halkasına girmiştir. Muharrem 1312'de Bayezitten nakl ile Fatih dersiâmlarından Ders Vekili Halis Efendi'nin derslerine devama başlayıp H. 1318'de icazet almıştır.

Ağustos 1317'de Dârü'l Fünûn-i Osmanî Ulûm-i Aliye-i Diniye şubesine girip 1322'de şehadetname alarak mezun olmuştur.

1317'den Koskada Burhan Terakki mektebinde 1325'e kadar Sarf-ı Osmanî, Nahv-i Osmanî, Nahv-i Arabî derslerini okutmuştur.

1318'de ruûs imtihanını kazanarak Fatih Camiinde derse çıkmıştır. Eylül 1325'de Medaris Müfettişliğine tayin edilmiştir. Haziran 1329'da müfetişlikten ayrılmıştır.

Fatih Dersiâmlarından Mehmet Tayyip Efendi, tedâvi için Isparta'da Manisa Bimarhanesine gitmiş ve 8 Şubat 1331 (1915)'de burada vefat etmiştir. (Dosya nu: 3524)

MEHMET TEVFİK EFENDİ (Amasyalı)

Amasya müftü müsevitliğinde bulunmuş olan Yumuk Osman zâde Hacı Ahmet Şükrü Efendi'nin oğlu olup R. 1282'de Amasya'da Fethiye mahallesinde doğmuştur. 1295'de Kur'ân-ı hıfz etmiş ve babasından dinî ve arabî ilimleri okumaya başlamışsa da 1310'da babasının vefatı üzerine Amasya'da müderrislik yapan Canikli Mehmet Hamdi Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Rebiulevvel 1317'de icazet almıştır.

Kânunisanî 1301'de Amasya Şer'iyye Mahkemesi mukayyit mülâzimliğine tayin edildi. 1305'de bu mahkemenin baş kâtibi oldu. Ağustos 1331'de idareten azl edilmiştir. Teşrinievvel 1331'de Amasya Medresesi kitabet ve mürebbiliğine tayin edilmiştir. Daha sonra Fıkıh ve Malûmat-i Medeniye muallimliğine tayin edilmiştir. Şubat 1333'de Vilâyet Umumî Meclisi ve Nisan 1334'de Liva İdare Meclisi azalıklarına seçilmiştir. Liva İaşe Komisyonu reisliğini de yapmış bulunan Mümaileyh Amasya Müftüsü Hafız Mustafa Tevfik Efendi'nin Dârü'l-Hikme azalığına tayini ile boşalan müftülüğe mahallî eşraf ve ulemânın intihabı ve otuz reyle Teşrinievvel 1334 (1918)'de Amasya Müftüsü olmuştur.

Uhdesine Rebiulevvel 1310'da İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği tevcih olunmuş ve 1325 yılı başlarında da İbtidâ-i Dahil'e terfi' olunmuştur. (Dosya nu: 5226)

«Çerkezşeyhi zâde» şöhreti ile ma'ruf olup es-Seyit Osman Efendi'nin oğludur. H. 1242 tarihinde Ankara'da doğmuştur. İlk bilgileri babasından almıştır. Ayrıca Ankara ulemâsından Ahaveyn Ahmet Efendiden de okumuş ve tahsilini ikmal için 1259'da Beypazarına, H. 1262'de İstanbul'a gitmiştir. Çankırılı Ahmet, Vidinli Mustafa Efendilerin sabah, Hafız Seyyit Efendi'nin de akşam derslerine devam etmiş ve icazet almıştır. «Tahkîk-i İdrakât», «Nüzhtü't-Tarf», «Kaza-i Selât», «Miftahü'l-Akaid», Şeyh-i Ekber hakkında arapça ve türkçe iki risale, Türkçe «Hediyyetü's-Sibyan», nahivden Türkçe «Tuhfetü's-Sibyan», «Meziyyet-i İslâmiye», mantıktan «Gayetü'l-Beyân» fıkıhtan nefy üzerine şehadet hakkında bir risale, bazı kasideleri havî bir divan (48 sh: Kaside-i Tevfik: 1304), iman hakkında mufassal ve tevbe hakkında birer risale te'lifine muvaffak olmuştur. Hepsi resmî ruhsatla basılmıştır. Yalnız iman ve tevbe hakkındaki risaleleri H. 1310'larda basılmıştır. «Meziyet-i İslâmiye» 238 sh. Mahmut Bey Mat: Dersaadet: 1306)

Kadılık mesleğine girip H. 1271'de Beşiktaş niyabetine tayin olunmuştur. H. 1275'de Kayseri, H. 1276'da Çankırı, H. 1277'de Bursa, H. 1279'da Safranbolu, H. 1281'de Balıkesir, ve Şevval 1284'de Müfettiş-i Hükkâmlık inzimamı ile Kastamonu niyabetine tayin olunmuştur. Muharrem 1287'de zabt etmek üzere Medine-i Münevvere mevleviyeti tevcîh olundu. Ayrıca üçüncü rütbeden Mecîdî nişanı ihsan olundu. Akabinde Ankara'ya dönüp on sene kadar bir takım komisyonların riyasetlerinde bulunmuştur. Talebe okutmuş ve 24 zata icazet vermiştir. 1294'de açılan Meclis-i Mebusân'a Ankara mebusu olarak iştirak etmiştir. Rebiulevvel 1300'de Mahkeme-i Teftiş-i Evkaf müsteşarlığına tayin olunmuştur. Aynı yılın Şevval'inde İstanbul Kadılığına tahvil-i memuriyet etmiştir. Cemazielevvel 1302'de Bağdat islâhatı hakkında Bâb-ı Ali'de Şûrâ-i Devlet reisi Akif Paşa'nın riyaseti altında teşekkül eden komisyona Fetvahane tarafından aza tayin edilmiştir.

Recep 1303'de Meclis-i Tetkîkat-ı Şer'iyye azası inzimamı ile Anadolu kazasker muavini ve Meclis-i Meşayîh nazırı olmuştur.

Uhdesine tevcîh olunan Safer 1250 tarihli İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu Rebiulevvel 1270'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' ve Cemazielaher 1306'da Anadolu ve Cemazielevvel 1307'de de Rumeli kazaskerlikleri pâyesi tevcîh olunmuştur. H. 1307'da tebdilen birinci rütbeden Mecîdî ihsan olunmuştur.

Meclis-i Meşayih nâzırı iken 3 Teşrinisani 1317 (1901)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 169)

MEHMET TEVFİK EFENDİ (Arhavili)

Bağdadî zâde Ali Rıza Efendi'nin oğlu olup Teşrinisanî 1282'de Hopa'nın Arhavî kasabasında doğmuştur. Babası ticaretle uğraşırdı. Köyündeki sibyan mektebini bitirip Arhavî nahiyesindeki Hayriye Medresesine girmiştir. Burada «Cami»'e kadar okumuştur. H. 1301'-de İstanbul'a gelip Fatih civarında Zekeriya-Ulâ Medresesine girip kaydolmuştur. Fatih Camiinde Arhavîli Yakup Sabri Efendi'nin ders halkasına girmişse de icazet almaya muvaffak olamamıştır.

26 yaşında iken Temmuz 1309 (1893)'da Geyve Şer'iyye Mahkemesi baş kâtibliğine tayin olunmuştur. Mayıs 1311'de Taraklı nahiyesi naibi oldu. Teşrinievvel 1311'de yine baş kâtibliğe döndü. Mart 1319'da ayrılmış ve Mart 1323'den Ağustos 1325'e kadar Silvan, Haziran 1326'dan Mayıs 1328'e kadar Vakfıkebir niyabetlerinde bulunmuştur. Kânunisanî 1328'de Yusufeli Kazası naibi oldu ve 12 Haziran 1330 (1914) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 291, sicil defteri, c. 5, sh: 59)

MEHMET TEVFİK EFENDİ (Balçıklı)

Ali Efendi'nin oğlu olup 1265'de Balçıkta doğmuştur. Tahsilini bitirdikten sonra Eylül 1290'da tarik maaşına nail olmuştur. Teşrinievvel 1294'de Bab-ı Meşihat Evrak müdüriyetine tayin olunmuştur. Teşrinisanî 1297'de Evrak müdürlüğünden ayrılmış ve Teşrinievvel 1300'de Havass-ı Refia kadısı olmuştur. Teşrinievvel 1302'de ise Büyükçekmece naibi oldu. İki yıl sonra ayrılmış ve Kânunievvel 1305'de Kırkkilise naibliğine tayin olunmuştur. Burada az bir müddet kalıp ayrılmış ve 11 Mayıs 1307 (1891)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 220)

MEHMET TEVFİK EFENDİ (Belgratlı)

Sabık Hicaz valisi Mehmet Vecihî Paşa'nın oğlu Rumeli Beylerbeyliği pâyesini haiz A'yan azalığı yapmış İsmail Kemal Paşa'nın oğlu olup, dedesi Vecihî Paşa'nın Belgrat muhafızlığı sırasında H. 1262'de Belgradda doğmuştur. Hususî hocalardan ders görmüş ve yalnız H. 1280'de Mekteb-i Nüvvab'a girip imtihanla H. 1288'de mezun olmuştur.

Rebiulevvel 1267'de İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği rûûsuna nail olmuştur.

Haziran 1292'de Yeniköy naibi oldu. Kânunievvel 1294'de Havass-ı Refia mevleviyetini bir yıl için zabt etti. Teşrinisanî 1300'de Kassam-ı Askeri muavini oldu. Temmuz 1303'de Anadolu Kazaskerliği vekayi' kâtibliğine tayin edildi. Mayıs 1305'de Silivri naibi, Temmuz 1305'de Çatalca naibliğine tayin olunmuştur. Haziran 1312'de bir yıl için Mısır mevleviyetini zabt etmiş ve Teşrinievvel 1313'de tekrar Çatalca naibi olmuştur. Eylül 1315'de ayrılıp 29 Ağustos 1320 (1904)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 3455)

MEHMET TEVFİK EFENDİ (Bilecikli)

Cezayirli zâde Hacı Ahmet Efendi'nin oğlu olup Haziran 1283'de doğmuştur. Babası hocalık gayesiyle gittiği Kütahya'nın Gümüş nahiyesinin Cedid-Yüregir köyünde doğmuştur. Aslen Bilecik'in Küplü nahiyesine Bektemür köyündendir. «Bilecikli Mehmet Tevfik Efendi» diye şöhret bulmuştur. 1293'de Tavşanlı'da bulunan Kavaklı Medreseye dahil olup «Molla Cami» e kadar okumuş ve 1298'de Kütahya'da Pekmezpazarı Medresesine gidip, burada bulunan Osman Hulusî Efendi'den Kânunisanî 1306'da icazet almıştır. İcazetini müteakıp tahsiline devam etmek için İstanbul'a gelip Fatih'te Bahr-i Siyah Baş Kurşunlu Medresesine kaydolup H. 1311'de Gümülçineli Ahmet Asım Efendi'den tekrar icazet almıştır. H. 1314'de icrâ kılınan ruûs imtihanında isbat-ı ehliyet ederek Fatih Camiinde derse çıkmıştır.

Cemazielaher 1322'de İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu tevcih olunmuş ve Safer 1325'de Hareket-i Haric'e terfi' olunmuştur.

Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye Medresesi Kısım-ı Talî beşinci sınıf ikinci şube Nahiv müderrisi Ahmet Necatî Efendi'nin kadılığa tayini üzerine boşalan bu dersin müderrisliğine Teşrinisanî 1330 (1914)'de tayin olunmuştur.

2 Mart 1334 (1918) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3685)

MEHMET TEVFİK EFENDİ (Bursalı)

Takyeci zâde İbrahim Rüştü Efendi'nin oğlu olup 1277 senesinde Bursa'da doğmuştur. Rüştiyeden üç yıl okuduktan sonra müderris Kuyucaklı zâde Atıf Efendi'nin ders halkasına girip daha sonra Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye reisi Yahya Efendi ile Trablusgarbta da hususî olarak tahsil görmüştür.

Zilhicce 1295'de Fetvaahne-i Alî Mektubî kalemine mülâzemeten girmiş ve Nisan 1297'de Meclis-i İmtihan-ı Kur'a kâtibi olmuştur. Kânnuievvel 1300'de bir yıl için Maraş Mevleviyetini zabt etmiştir.

1302'de Meclis-i İntihap baş kâtibi oldu. Kânunisanî 1305'de ise Mürefte Kazası naibi oldu. Teşrinievvel 1308'de Hama naibliğine tayin edildi ve Temmuz 1310'da Trablusgrap mevleviyetini zabt etti. Eylül 1311'de Hakkârî, Nisan 1313'de Malatya, Teşrinisanî 1317'de Trablusgarp, Teşrinievvel 1319'da Beyrut, Teşrinisanî 1323'de Halep niyabetine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1325'de Halep niyabetinden münfasıl olmuştur.

Safer 1294'de uhdesine tevcîh olunan İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği Recep 1296'da İbtidaî Altmışlı'ya, ve Muharrem 1297'de Süleymaniye'ye terfi' olunmuş ve Rebiulaher 1320'de Haremeyn-i Muhteremeyn pâyesi tevcîh olunmuştur. H. 1318'de dördüncü rütbeden Osmanlı ve Mecîdî nişanları ihsan olunmuştur.

Eylül 1327'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azalığına tayin olunmuştur. Ayrıca aynı meclisin başkâtibi olmuştur. Nisan 1333 (1917) de ma'zûl sayılmıştır. (Sicil defteri, c. 3, sh: 99)

MEHMET TEVFİK EFENDİ (Çankırılı)

Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1287'de Çankırı'da doğmuştur. İlk olarak 1319'da Sinop vaizi olmuş ve 28 Teşrinisanî 1324'de Fizan'a sürülmüştür. Çankırı mebusluğu da yapmış olan Tevfik Efendi 14 Temmuz 1335 (1919)'de Çankırı müftülüğüne tayin olunmuştur. (Dosya nu: 5289)

MEHMET TEVFİK EFENDİ (Denizlili)

Zenneci esnafından Ahmet Ağa'nın oğlu olup H. 1276'da Denizli'de doğmuştur. Bidâyeten, Denizli'de bulunan Değirmenönü Medresesi müderrisi amcası Hattat İsmail Efendi'den okumaya başlamıştır. Sonradan İstanbul'a gelip Fatih Dersiâmlarından Hafız Şakir Efendi'den okuyup icazet almıştır. H. 1308'de icrâ kılınan intihap imtihanında ehliyetini isbat ederek 1310 (1894)'da Fatih Camiinde derse çıkmıştır.

Temmuz 1317'de Suriye ve Bağdat cihetlerine vaiz tayin edilmiştir. Haziran 1325'e kadar vaizlikte bulunmuş ve bu tarihten itibaren Meclis-i Mebusanca vaizliklerin kaldırılması üzerine İstanbul'a gelmiştir. Akabinde Fatih Camiindeki dersine devama başlamıştır.

Haziran 1327'de Bahr-i Sefit Çifte Ayak Kurşunlu Medresesi Dershanesi müdürü olmuştur. Bu arada Eylül 1328'de Bursalı Raif Efendi'nin vefatından dolayı inhilâl eden Süleymaniye Camii Feraiz

okutma vazifesi de uhdesine tevdi' olunmuştur. Ağustos 1331 (1915)'de Tire Medresesi müdür ve birinci muallimliğine tayin olunmuştur. Ağustos 1332'de ayrılıp Eylül 1332'de Medaris Müfettişi olmuştur. Şubat 1334'de müfettişlikten ayrılıp Nisan 1334 (1918)'de Dârü'l-Hilâfe Sahn Medresesinde «Belâgat-ı Arabiye» müderrisi bulunan Konyalı Abdulah Atıf (Tüzüner) Efendi'nin meşguliyetlerinin çokluğundan birinci sınıftaki dersten afv olunup, bu dersin müderrisliğine tayin olunmuştur. Eylül 1335'de İbtadâ-i Dahil Medresesi müderrisliğine ve Eylül 1336 (1920)'da Sahn Medresesi Edebiyat-ı Arabiye müderrisliğine tayin olunmuştur.

5 Temmuz 1338 (1922) tarihinde ise vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3720)**

MEHMET TEVFİK EFENDİ (Filibeli)

Şeyhü'l-Kurrâ Mustafa Abdullah Efendi'nin oğlu olup H. 1256 tarihinde Filibe sancağının Hacı Ömer mahallesinde doğmuştur. Kur'ân hıfz edip rüştiyeyi de bitirdikten sonra 17 yaşında Filibe'de bulunan Şehabeddin Medresesine kaydolup icazet almış ve İstanbul'a gelerek Çarşambada Mehmet Ağa Medresesinde ikametle Şeyhu'l-Kurrâ Hafız İsmail Efendi'den kıraat tahsil ederek icazet almıştır. Memleketine dönüp tedrisle iştigal ederken Rusya Muharebesi üzerine, 1292'de, memleketi istilâ edilmiştir. Hicrete mecbur kalmış, emval ve kütûbunu bırakarak İstanbul'a gelmiştir.

Kânunisanî 1325'de 70 yaşında iken Mudurnu Kazası müderrisliğine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 576)**

MEHMET TEVFİK EFENDİ (Filibepazarcılığı)

Ulemâdan İsmail Efendi'nin oğlu olup 1272'de Filibepazarcığı'nda doğmuştur. Babasından talim ve tedrise başlamışsa da vefatı üzerine 1295'de İstanbul'a hicretle hususî olarak tedris ve ta'limle meşgul olmuştur.

Temmuz 1318 (1902)'de Meclis-i Maarif Azası olmuştur. Eylül 1319'da ise Dârü'l-Fünûn-i Osmanî Tarih-i Din-i İslâm muallimliğine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1320'de ise muallimlikten istifa etti. Azalıktan ayrılıp Ağustos 1324'de Maarif Nezareti Kütüphaneler Müfettişi oldu.

Mart 1328'de ise Maarif Nezareti Tedrisat-ı Aliye Dairesi İkinci Şube müfettişliğine nakl edilmiştir. Mart 1335 (1919)'da müfettişlikten ayrılıp, Mustafa Safvet Efendi'nin azli ile boşalan Meclis-i Meşayıh reisliğine 5 bin kuruş maaşla tayin olunmuştur. Eylül 1336

(1920)'da Tetkik-i Mesahif ve Müellefat-ı Şer'iyye Meclisi reisliğine nakledilmişse de Teşrinievvel 1336'da Makam-ı Meşihat-ı Ulyâ Müsteşarlığına 6 bin kuruş maaşla tayin olunmuştur.

Müsteşarlığı sırasında 13 Ağustos 1337 (1921)'de Anadoluhisarı Çarşı caddesindeki beş numaralı evde vefat etmiştir. (Dosya nu: 5244)

MEHMET TEVFİK EFENDİ (İbradılı)

Keşmirî zâde Akif Efendi'nin oğlu olup 1269 (1853) senesinde İbradı'da doğmuştur. 1282'den 1286'ya kadar memleketinde, 1286'dan 1290'a kadar Konya'da Süleymaniye ve 1292'ye kadar da İstanbul'da Koca Mustafa Paşa Medreselerinde akli ve nakli ilimleri tahsil etmiştir.

Teşrinisanî 1300'de Kaş Kazası naibi oldu. Sonradan ise Daday, Beyanabad, Bozkır, Anamur, Garbikaraağaç, Seydişehir ve Balâ niyabetlerinde bulunmuştur. Kânunisanî 1326'da Menlik niyabetine tayin olunmuş ve 9 Teşrinisanî 1328 (1912)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 287, sicil def.: c. 3, sh: 39)

MEHMET TEVFİK EFENDİ (İstanbullu)

Mahreç mevalisinden Trabzon vilâyeti sabık merkez naibi Ahmet Rakım Efendi'nin oğlu olup H. 1269'da İstanbul'da doğmuştur. Bir sene kadar Dâvutpaşa rüştiyesinde okumuş ve babasının yanında Kudüs, İslimye, Burdur ve Batum'da, bir aralık İstanbul'da akli ve naklî ilimleri tahsil etmiştir. Fıkhî mesailden terceme ve izah suretiyle bir sual ve cevap risalesi tertîb etmişse de neşrine teşebbüs etmemiştir.

Teşrinievvel 1286'da Düzce niyabetine tayin olunmuştur. Daha sonra ise Araç, Cebel-i Bereket, Kozan, Silivri, Büyük Çekmece, Midilli, Beykoz, Küçükçekmece, Çatalca ve Karesi niyabetlerinde bulunmuştur. Ağustos 1321'de Karesi naibi olmuş ve Nisan 1324'de Priştine niyabetine tayin olunmuştur. 16 Eylûl 1324 (1908) tarihinde vefat etmiştir.

Rebiulevvel 1315'de İzmir pâyesi tevcîh olunmuştur. (Dosya nu: 159)

MEHMET TEVFİK EFENDİ (İstanbullu)

Üsküdar'da Selimiye mektebi muallimi Konya Aksaray'dan Hacı İbrahim Halil Efendi'nin oğlu olub 1260 (1844) senesinde İstanbul'da doğmuştur. Hıfz-ı Kur'ân'dan sonra ilm-i kıraattan icazet almıştır. Sonra da kazasker Tikveşli Yusuf Ziyaüddin Efendi'den

okuyup icazet almıştır. Akabinde imtihanı kazanıp H. 1290'da Bayezit Camiinde derse çıkmıştır. 1313 (1897)'de ise talebelerine icazet vermiştir.

Rebiulevvel 1297'de uhdesine İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuş ve Safer 1316'da Hareket-i Dahil'e, Rebiulevvel 1321'de İbtidâ-i Altmışlı'ya terfi' ve Şevval 1322'de İstanbul pâye-i tevcih olunmuştur. Şevval 1316'da dördüncü rütbeden Osmanlı ve Şevval 1322'de üçüncü rütbeden Mecîdnî nişanı ihsan edilmiştir.

H. 1316'da Huzur Derslerine muhatap tayin edilmiş ve vefatına kadar muhataplıkta kalmıştır.

H. 1320 senesinde beş bin kuruş maaşla Şehzâdegân hocalığına tayin olunmuştur.

Aksaray'da Valide Camiinde imam ve hatiplik de yapmış olan Mümaileyh 4 Şubat 1327 (1911)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 221)

MEHMET TEVFİK EFENDİ (İstanbullu)

Salih Efendi'nin oğlu olup 1280 tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Koca Mustafa Paşa askerî rüştiyesi ile Hukuk Mektebini bitirmiştir.

Nisan 1304'de Maliye Nezareti Hukuk Müşavirliği kalemi kitabetine girmiştir. Teşrinievvel 1313'de müşavirlik kalemi mümeyyizi ve Kânunievvel 1320'de başkâtib olmuştur. Eylül 1321'de Beytü'l-Mal Müdürü olmuştur. Temmuz 1326 (1910)'da ise Meşihat-ı İslâmiye Beytü'l-Mal Müdürü olmuş ve Nisan 1330'da infisal etmiştir. Kânunievvel 1326'da ayrıca Mekteb-i Kuzat'ın ikinci ve üçüncü seneleri kitabet-i resmiye muallimliğine de tayin olunmuştur. (Dosya nu: 567, sicil defteri, c. 4, sh: 105)

MEHMET TEVFİK EFENDİ (İstanbullu)

Son olarak Seferihisar niyabetinde bulunmuş ve Hamise-i Süleymaniye müderrislerinden bulunan Karahisar-Zollulu Ali Fevzî Efendi'nin oğlu olup H. 1260 senesinde İstanbul'da doğmuştur. Babasının niyabet hizmetleri dolayısıyle taşrada bulunmuş ve Üsküdar'da Atlamataşındaki rüştiyeyi bitirmiş ve Meclis-i İntihab-ı Hükkâm-ı Şer' Reisi, Reisu'l-Müneccimîn Osman Kâmil Efendi'den «Kâfiye», Üsküdarlı Kara Hüseyin ve damadı dersiâm Mustafa Efendilerden «Molla Cami», «Mantık», «İsaguci» fıkıhtan «Mültekâ-Halebi» okumuştur. Tarik-i niyabet ehliyetnamesi almış ve Teşrinisanî 1305'de Kalb naibi oldu. Daha sonra Şile, Bigadiç, Midye ve Tirebolu niyabetlerinde bulunmuştur. Nisan 1318'de Nallıhan naibi ol-

muş ve fakat çok geçmeden 9 Temmuz 1318 (1902)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 572)

MEHMET TEVFİK EFENDİ (İstanbullu)

İstanbul kadı muavini iken vefat eden Hacı Mustafa Münib Efendi'nin oğlu olup 1289'da İstanbul'da doğmuştur. Dibekli ilk mektebi ile Kaptan İbrahim Paşa rüştiyesini bitirip, arabî ilimlerini hususî olarak okumuştur. İmtihanla Mekteb-i Nüvvab'a dahil olup Cemazielevvel 1315'de dördüncü sınıftan niyabet ehliyetnamesi almıştır.

Mektebten çıktıktan sonra Mayıs 1315'de Bursa'ya bağlı Adranos Kazası naibi oldu. Daha sonra ise sıra ile Ortaköy, Havsa, Nallıhan, Büyükçekmece, Uşak, Soma niyabetlerinde bulunmuştur. Teşrinievvel 1336'da Soma'dan ayrılmış ve Temmuz 1338/1922'de Bandırma Kazası kadısı olmuştur. (Sicil defteri, c. 5, sh: 37)

MEHMET TEVFİK EFENDİ (İstanbullu)

Fatih Dersiâmlarından Gürcü Mehmet Sabit Efendi'nin oğlu olup 1298 (1882)'de İstanbul'da doğmuştur. İbtidâî ve rüştî tahsilini Mekteb-i İrfan'da bitirip (Temmuz 1305/1889), hıfz-ı Kur'ân'dan sonra Fatih Dersiâmlarından Hezargradlı Osman Efendi'den tahsilini ikmal ederek icazet almıştır. Ayrıca devam ettiği Mekteb-i Nüvvab'tan da Safer 1320'de mezun olmuştur. Tedris ruhsatnamesini almakla Safer 1320'de Fatih Camiinde derse çıkmış ve Mart 1330'da Fetvâhane Müsevvitliğine tayin olunmuştur.

Nisan 1339 (1923)'da ise Adliye'ye geçmiştir. (Sicil defteri, c. 7. sh: 125)

MEHMET TEVFİK EFENDİ (İşkodralı)

Abdullah Ağa'nın oğlu olup 1254 (1838)'de İşkodra'da doğmuştur. İlk tahsilinden sonra İşkodra Medresesinde, akabinde de İstanbul'a gelip Saraçhanebaşı'nda Hüseyin Paşa Medresesinde beş sene tahsille H. 1281'de Yakova'lı Ali Efendi'den icazet aldı. Aynı yıl içinde Berat Sancağı Evkaf Medresesi müderrisi oldu. 1304 H. de İşkodra vilâyeti İstinaf Mahkemesi azası ve H. 1309'da Leş kazası naibi oldu. 23 Teşrinisanî 1309 (1893)'da ise vefat etmiştir. (Dosya nu: 161)

MEHMET TEVFİK EFENDİ (Kilisli)

Abdülkerim Çavuş'un oğlu olup 1288'de Kilis'te doğmuştur. İlk tahsilinden sonra bir müddet medrese okumuş ve İstanbul'a gele-

rek Bayezit Dersiâmlarından Bolu'lu Hacı Mehmet Hilmi Efendi'den okuyup icazet almıştır. Bilâhare Dârü'l-Muallimin'e girip Kânunisânî 1312'de ilk, Kânununisani 1313'de orta ve Kânunievvel 1316'da yüksek kısmın fen ve edebiyat şubesinden pek iyi derece ile mezun olmuştur. Bâb-ı Meşihatta icrâ kılınan müderrislik imtihanını kazanmış ve Mayıs 1318'de mezuniyetname almıştır.

Mart 1317'de ilk olarak Eğrikapı rüştiyesi riyaziye, Eylül 1317'de Üsküdar İ'dadisi kaid muallimliğine tayin olunmuştur. Eylül 1325'de bu mektebin yalnız Ulûm-i Diniye muallimliği uhdesinde kalmıştır. Gelenbevî ve Mercan liselerinde hocalık etmiş ve dersiâm olarak da talebe okutmuştur. Kânunisani 1327'de Çorlu'lu Alipaşa Medresesi Lisan-ı Osmanî muallimliğine tayin olunmuş ve Kânunisani 1329'da ise Süleymaniye Dershanesi Mükâleme-i Arabiye muallimliğine nakl edilmiştir. Teşrinisanî 1330'da Medaris-i Talipe 5, 6, 7 ve 8. sınıfları Mükaleme ve Kitabet-i Arabiye müderrisliğine tayin olunmuştur. Eylül 1333 (1917)'de İbtidai Dahil Medresesi Tarih-i Umumî ve Tarih-i Osmanî müderrisliğine nakl olunmuştur. Kânunievvel 1334' de ise Sahn Medresesi mantık müderrisi oldu. Kânunievvel 1336'da Dârü'l-Muallimat-ı Aliye Ulûm-i Diniye Muallimi olmuştur.

Ağustos 1338'de mecburi mezuniyet kararnamesine göre vazifelerinden ayrılmış ve Mart 1339 (1923)'da ma'zul sayılmıştır. **(Sicil defteri, c. 1, sh: 234)**

MEHMET TEVFİK EFENDİ (Maraşlı)

Boğazkesen Camii imamı, Hatuniye Camii hatibi ve sabık Maraş müftüsü Tekerek-zâde Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1259 senesinde Maraş'ta Ekmekçi mahallesinde doğmuştur. Sarf, nahiv, akaid ve feraizi babasından, mantık ve meani'yi müderris Hacı Efendi'den, tefsir, hadis, adâb, usûl-i fıkıh'ı müderris Hacı Osman Efendiden ta'lîm ederek icazet almıştır.

Maraş müftüsü Kanadıkırık-zâde Mustafa Efendi'nin yanında fetvâ müsevvitliği yapmaya başlamış ve Ağustos 1319'da Maraş Bidâyet Mahkemesi azalığına tayin olunmuştur. Mart 1325'de istifa edip Mayıs 1325'de Maraş müftüsü olmuştur. Mart 1331 (1915) de bir müddet Maraş kadı vekilliğinde bulunmuştur. **(Dosya nu: 2195)**

MEHMET TEVFİK EFENDİ (Rizeli)

Bekir Efendi'nin oğlu olup R. 1270'de Rize'nin Varter köyünde doğmuştur. İlk bilgileri tahsilden sonra 1280'de Altıkulaç-zâde el-Hac Ali Efendi'den tahsile başlayıp 1249 (1878)'de İstanbul'a gelip

Saraçhane'de Amca Hüseyin Paşa Medresesine dahil olmuştur. Fatih Camii dersiâmlarından Rizeli Ali Alâeddin Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. Hicrî 1308'de hocasından icazet almıştır. Mekteb-i Kuzatta imtihan olup niyabet ehliyetnâmesi almıştır.

Mayıs 1303'de Yalova nahiyesi naibi oldu. Daha sonra Yalova Kaza olunca kaza naibi olarak Nisan 1319'a gadar hizmette bulunmuştur. Daha sonra Pazarköy, Kirmastı, Lüleburgaz ve tekrar Yalova Kazası naibi olmuştur. Mart 1300 (1914)'de Yalova'dan ayrılmış ve 3 Teşrinievvel 1332 (1916) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1380, sicil defteri, c. 5, sh: 10)**

MEHMET UBEYDULLAH EFENDİ (Midyatlı)

Şeyh Mehmet Said Efendi'nin oğlu olup 1288 (1872)'de Midyat Kazasının Gercus köyünde doğmuştur. «Şafiîler İmamı» denmekle şöhret bulmuştur. Medresede tahsil görmüş ve icazet almıştır.

Kânunisanî 1325/1909'de imtihanla Diyarbakır Merkez müderrisliğine tayin olunmuştur. Müderrisliğe devam ederken 15 Eylül 1332/1916 tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2066)**

MEHMET VAHYÎ EFENDİ (İstanbullu)

Yedikule civarında Emirahur (Mirahor) İlyas Bey Dergâhı postnişini eş-Şeyh Hafız Mehmet Nazif Efendi'nin oğlu olup 1281 (1865) senesinde İstanbul'da yukarıda mezkûr dergâhta doğmuştur. Hususî mekteblerde bir müddet okuyup Mekteb-i Hukuk'a girmiş ve 1312 (1896)'de Trablusgarb'a sürülmesi üzerine mezun olamamıştır.

Eylül 1314 (1898)'de Trablusgarp Bidâyet Hukuk Mahkemesi zabıt kâtibliğine tayin edilmiştir. Sürgün yeri olarak Fizan'ın yeniden tesbiti üzerine Kânunisanî 1317 (1901)'de Mısır'a kaçmıştır.

Meşrutiyetin ilânı üzerine İstanbul'a gelmiş ve babasının tekkesinde post-nişînlik yapmıştır. Temmuz 1334/1918'de Meclis-i Meşayıh azası olmuştur. 30 Temmuz 1337/1921'de azalıktan afv edilmiş (1) ve dergâh şeyhliğine devama başlamıştır. **(Dosya nu: 1304)**

MEHMET VASFÎ EFENDİ (BOLULU)

Hacı Ömer Efendi'nin oğlu olup Bolu'nun Alpagut köyünde doğmuştur. Bolu'da Abdullah Efendi Medresesi ile İstanbul'da Bayezit

---

(1) Padişah Vahdeddin ile Şeyhülislâm M. Nuri Efendinin imzasını havi 15 numaralı Vesika'ya bakınız.

Dersiâmlarından Gürcü Emin Efendi'den okumuş ve icazet almadan 1288'de Alay müftüsü olmuştur. Yedinci Ordu Kırkdokuzuncu alay müftüsü olmuş ve H. 1298'de emekli olup Eylül 1309'da ahalinin intihabı ile Gemlik müftüsü olmuştur.

Mümaileyh Gemlik Müftüsü iken 15 Kânunievvel 1337 (1921)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 3208)

MEHMET VASFÎ EFENDİ (Trabzonlu)

Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1242 tarihinde Trabzon'da doğmuştur. İlm-i hal, yazı karalamak ve tecvît ile uğraşırken el-Hac Pîr Efendi'nin Cami-i Kebîr'deki derslerine devama başlamış ve bir müddet sonra İstanbul'a gelip Süleymaniye Camiinde okunan derslere devamla icazet almıştır.

28 yaşında iken Mekteb-i Bahriye arapça ve farsça hocalığına tayin olunmuştur. 1269'da Sudûr'dan Ömer Hulusî Efendi'nin imtihanı ile ehliyet kesbetmiş ve Heybeliada'da vekâleten sekiz ay kadılık etmiştir. Daha sonra Havass-ı Refia (Eyüp) kadılığına tayin olunmuş ve Eylül 1326 (1910)'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 18)

MEHMET VASIF EFENDİ (İstanbulu)

Gönen eşrafından «Fındık-zâde» diye şöhret bulan Fetvahâne müsevvitlerinden Ömer Hulusî Efendi'nin oğlu olup 1268 H. senesinde İstanbul'da doğmuştur. Mekteb-i Nüvvab'a imtihanla girmiş ve rabi' şehadetnamesi alarak mezun olmuştur: Şaban 1288 (1870)

İlk olarak Yenice-Vardar naibi olmuştur. Daha sonra ise Ödemiş, Tokat, Nablus, Akkâ, Trablusşam, Malatya, İçel, Hama, Nazilli, Tarsus, Uşak, Niğde, Tire, Tozgat niyabetlerinde bulunmuştur. Eylül 1321'de Karahisar-ı Şarkî naibi olmuş ve bir yıl sonra bu niyabetten ayrılıp Mayıs 1325'den Nisan 1327'ye kadar Denizli niyabetinde bulunmuştur. Nisan 1329'da Karahisar-ı Sahip kadısı olmuşsa da 17 Kânunisanî 1329 1913)'da kadılıktan azl edilmiştir. Bir müddet sonra vefat etmiştir. (Dosya nu: 1910, sicil defteri, c. 5, sh: 151)

MEHMET VEFÂ EFENDİ (İstanbullu)

Necîp Efendi'nin oğlu olup 1293 (1877) senesinde İstanbul'da doğmuştur. Kânunievvel 1312'de tarîk maaşına nail olmuş ve Mart 1319'da Meclis-i İdare-i Emval-i Eytam azalığına tayin olunmuştur. Eylül 1324'de azalıktan azl edilmiş ve bir yıl sonra Mısır Mevleviyetini zabt etmiştir. Eylül 1329'da zamanında istidâ ile vazife talep etmedi-

ğinden yeniden istihdam edilmemiştir. 7 Teşrinisani 1335 (1919)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 585)

MEHMET VEHBİ EFENDİ (Kalkandelenli)

Maksut Efendi'nin oğlu olup 1284 malî yılında Kalkandelen'de doğmuştur. İbtidâî ve rüştî tahsilinden sonra bir müddet mahallî medreselerde ders okumuş ve İstanbul'a gelip Fatih Dersiâmlarından Hamşinli Dehrî Yusuf Efendi'nin ders halkasına girip tahsilini ikmalden sonra 1327'de icazet almıştır. 1328'de Medresetü'l-Vaizin'e girip burada da dört sene tahsil görüp 1332 (1916)'de şehadetnâme almıştır. İcazetnâmesi ikamet etmekte olduğu Şeyhülislâm Yahya Efendi Medresesinde sair eşyası ile birlikte Fatih büyük yangınında yanmıştır.

Haziran 1335 (1919)'de ilk olarak Aksaray Valide Camii kürsü şeyhliğine tayin olunmuştur. Aynı yılın Teşrinievvel'inde Rumelihisarı kürsü şeyhi tayin ve Teşrinisanî 1336'da da Hırka-i Saadet Camii kürsü şeyhliğine nakl edilmiştir.

Mayıs 1335'de Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye Medresesi müfettiş muavinliğine tayin olunmuştur. «Albümin» hastalığına mübtelâ olduğundan bir müddet sonra vefat etmiştir. (Dosya nu: 5311, sicil defteri, c. 7, sh: 61)

MEHMET VEHBİ EFENDİ (Seydişehirli)

Çiftçi Abdullah Efendi'nin oğlu olup 1289'da Seydişehirin Çat köyünde doğmuştur. 1304 (1888)'de Seydişehir'de bulunan Şeyh Efendi Medresesine kaydolup bir müddet ders gördükten sonra 1310 (1894)'da Kırkağaç'a gidip orada bulunan Müftü Iyan zâde Medresesine nakletmiştir. Beldenin müftüsünden mantık, meanî, beyan ilm-i kelâm okumuştur. Nisan 1314'de İstanbul'a gelip Şehzâde Medresesinde ikametle Fatih Dersiâmlarından Denizlili Salih Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Fıkıh, feraiz, tefsir ve hadis tedris ederek icazet almıştır.

Haziran 1318'de imtihan olup Seydişehir'e bağlı Dere Karyesi müderrisliğine tayin olunmuştur. H. 1320'de uhdesine İbtidâ-i Hariç Edirne müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur. 1324 (1908)'de ise Beyşehir kazası müderrisi olmuştur. (Dosya nu: 2558)

MEHMET ZAHİD EFENDİ (Düzceli)

28 Şevval 1296 (16 Eylül 1879) tarihinde Düzce'nin Hacı Hasan köyünde doğmuştur. Babası ulemâ ve meşayıhtendir. Önce Düzce'

de tahsile başlamış ve akabinde İstanbul'a gelip Kazasker Hasan Efendi'nin Dârü'l-Hadis Medresesinde ikametle Fatih Dersiâmlarından Eğinli İbrahim Hakkı Efendi ile Alasonyalı Ali Zeynelabidin Efendilerden dinî ve arabî ilimleri okuyarak icazet almıştır. H. 1324' de icra kılınan ruûs imtihanını kazanarak dersiâm olmuş ve dört yıl hizmetten sonra, 10 Safer 1331/5 Kânunîsanî 1328/1913 senesinde İstanbul müderrisliği ruûsuna nail olmuştur. (1).

Fatih Camiinde dersiâm olarak hizmet ederken, ayrıca Dârüşşafaka'da arapça dersi okutmuştur. Dârü'l-Fünûn'da fıkıh ve tarih müderrisliği yaptığı gibi Medresetü'l-Mütehassisîn (Süleymaniye Medresesi) Tabakatü'l-Kurrâ ve Müfessirîn müderrisliğinde bulunmuştur. 15 Ağustos 1336 (1920) tarihinde Ders Vekili olmuştur (2). Me şihat Müsteşarlığı da yapmış olan Zahid el-Kevserî Efendi H. 1341'de (4 Aralık 1922) İstanbul'u terkle Mısır'a gitmiştir... Orada ders okutmuş, talebe yetiştirmiştir. Telifatı ile, son asırda İslâm dünyasında ortaya çıkmış olan reformcu ve batıcı akımlara gerekli cevabı vermiştir. «El-Esma ve's-Sıfat» ile «Makalatü'l-Kevserî» adlı eserleri meşhurdur.

18 Zilkade 1371 (11 Ağustos 1951)'de Mısır'da vefat etmiştir. İmamı Şafii'nin kabri yakınında medfundur. Mezar taşına kendi için yazdığı şiiri hâk edilmiştir:

«Ey kabrimin başında durup ibretle bakan adam
Dünkü ziyaretçi bugün buraya defn olunmuştur.
Ölüm muhakkaktır
Sakın gaflet etme
Hazer et, ansızın gelmesin,
Göçen kimseyi rahmetle an,
Zahidü'l-Kevserî merkadine yaslanmıştır,
Rabbisine muntazır bir halde!...»

(1) 16 numaralı Vesika'ya bakınız.
(2) 17 numaralı Vesika'ya bakınız.

MEHMED ZAHİD (Kotku) **EFENDİ** (Bursalı)

Peder ve validesi Kafkas muhacirlerindendir. Rumi 1313/1897 tarihinde Bursa'nın Türkmenzâde Mahallesi Çıkmazaralığı sokaktaki 10 numaralı evde doğmuştur. Babası 1879'da Bursa'ya gelip. dini ilimleri Hamza Bey Meresesinde ikmal etmiştir. Zahid Efendi ilk tahsilini Oruç Bey mahallesindeki ilk mektebte ikmal etmiştir. Sanayi İ'dadisinde iken, İstanbul'a gelip Dağıstanlı Ömer Ziyaeddin Efendi'ye intisabla Nakşibendî Tarikatine girmiştir. Mustafa Feyzi (Tekirdağlı) Efendi'den de feyz alıp iki defa kırkar gün olmak üzere halvete sokulmuştur. Ardından Tekirdağlı'dan hilâfetnâme almıştır. Hacı Hasîb Efendi'den Kur'ân ve fıkıh ilimlerini tahsil etmiş, dergâhlar kapanınca Bursa'ya dönmüştür. Önce Veled Vezîl Camiinde, ardından Tüftade Camiinde imam-hatiblikte bulunmuştur. Abdülazîz Efendi'nin irtihali üzerine, arkadaşlarının daveti üzerine 1952'de İstanbul'a gelmiş ve Zeyrek'teki Çivi zâde Camiine nakl etmiştir. Bu camiin istimlâkı sebebiyle İskender Paşa Camiine nakl edilmiştir... Ömrünün sonuna kadar burada imamlık ve hatiblik yapmış, talebelerini dinî ve tasavvufî bilgileri yönünden aydınlatmıştır.

«Tasavvufî Ahlâk» /5 cild, «Mü'minlere Vaazlar», «Cennet Yolları», «Faydalı Duâlar ve 32 Farz Mecmuası», «Necatü'l-Mahlûf» ile Hadisler ve Duâlar» adlı matbu altı eseri vardır.

5 Muharrem 1401'de yeni bir hicrî asrın başında, 13 Kasım 1980 tarihinde, bir Perşembe günü saat 11.30'da irtihal-i dâr-i bakâ eylemiştir. Bir gün sonra bir Cum'a günü, Süleymaniye Camiinde kılınan cenaze namazı, binlerce talebesi bulunamadığı halde, 50 bine yakın bir cemaatle kılınıp Gümüşhaneli Ahmet Ziyaüddin Efendi'nin yanına gömülmüştür.

MEHMET ZAHİR EFENDİ (Kelanberli)

Azîz Bey'in oğlu olup «Bağdatlı zâde» diye şöhret bulmuştu. 1284 (1867) senesinde Kelanber Kazasının Alica nahiyesinin Caf aşireti yanında doğmuştur. Kazalarında bulunan Beyaze Karyesi Medresesine 1300'de girmiş ve 1315'de Molla Abdurrahman Efendi'den icazet almıştır. Bundan sonra seyahat tarikiyle Selânik'e gitmiş ve 1321 (1905)'de Selânik'te Saray-ı Atîk Medresesinde okuyup müderris Yakup Efendi'den icazet almıştır.

Şubat 1325'de Selânik dahilinde bulunan Avrethisar Kazası müftüsü olmuştur. Kânunievvel 1328'de Balkan Harbinin zuhuru üzeri-

ne İzmir'e hicret etmiş ve Haziran 1329'da Konya Ereğli Kazası müftüsü olmuştur. Teşrinisanî 1332'de Ereğli'den ayrılıp aynı ay içinde mebrûr hizmetlerinden dolayı Adana Vilâyeti merkez müftülüğüne tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1337/1921'de Adana'dan ayrılmış ve Şubat 1338'de intihap suretiyle Makriköy (Bakırköy) Kazası müftüsü oldu. Fakat çok geçmeden 26 Teşrinievvel 1338 (1922)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2540)**

MEHMET ZEKÂÎ EFENDİ (Muğlalı)

Mehmet Efendi'nin oğlu olup Temmuz 1266'da Muğla'da doğmuştur. Muğla Kurşunlu Medresesinde müftü Saadeddin Efendi'den icazet almıştır. «**Hediyyetü'l-Eslâf fî Tefsîr-i Suret-i Kâf**» ve «**et-Tuhfetu'n-Nefîse fî Tertîbi'l-Ekîse**» adlı iki eseri yanında, feraizden mevzûn olarak bir eseri daha varsa da basılmamıştır.

1307'den 1311'e kadar (1891/1895) Menteşe Sancağı İdare Meclisi azalığında bulunmuştur. Kânunisanî 1321'de Menteşe (Muğla) Sancağı müftüsü olmuş ve H. 1324'de uhdesine İzmîr pâye-i mücerredi tevcîh olunmuştur.

1330 (1914)'da yaş haddinden tekaüde sevk edilmiştir. **(Dosya nu: 817)**

MEHMET ZEKİ EFENDİ (Bergamalı)

Hafız Mustafa Efendi'nin oğlu olup H. 1306'da Bergama'da doğmuştur. İlk ve orta tahsilini bitirip medreseye girmiştir. İstanbul'a gelip Bayezit dersiâmlarından Nevşehirli Hasan Efendi'den okuyup icazet aldı. Bilâhare Dârü'l-Fünûn İlâhiyat Şubesinde tahsilini ikmalle mezun olmuştur. Fakat hal tercemesindeki meşruhata göre 1325'de Dârü'l-Fünûn'a girmiş ve bu tahsil sırasında Haziran 1329 (1913)'da Sinop'a sürülmüştür.

1327'de Ders Vekâletince açılan imtihana girip kazanmış ve mülgâ Dershaneler İslâm Tarihi müderrisliğine tayinle Kânunievvel 1327'de derse başlamıştır. Fatih'te Tabhane ve Bahr-i Sefît Baş Kurşunlu dershanelerinde derse devam ederken, zikr edildiği gibi sürgün edilmiştir. Afv-ı umumî üzerine tekrar İstanbul'a gelmiş ve Sahn Medresesi Felsefe müderrisliğine tayin olunmuştur. Daha sonra da Medrese-i Süleymaniye Tarih-i Edyan dersi müderrisliğine 3500 kuruş maaşla tayin edilmiştir (1). Bir müddet de Meşihat Dairesi mektup-

(1) 18 numaralı Vesika'ya bakınız.

culuğunda bulunmuştur. Kânunisani 1338/1922'de Süleymaniye medresesinde müderrislik yapıyordu. (Dosya nu: 3768)

MEHMET ZEKİ EFENDİ (Edirneli)

Hafız İsmail Efendi'nin oğlu olup Ramazan 1251 (1835) senesinde Edirne'de Karapınar köyünde doğmuştur. Köyünde okuyup hafız olmuş ve bir miktar arapça taliminden sonra Edirne ve İstanbul camilerinde okutulan dersleri bitirip Hazim Efendi'den icazet almıştır. 1272'de imtihanla Dârü'l-Muallimîn'e girmiştir. İki seneye yakın devam etmiş ve 80 kuruş maaş almış ve akabinde mektebi terk etmiştir. 24 yaşında imtihanla Kur'a Mümeyyizliğine tayin olunmuştur. Vazifesine gitmek üzere ordu merkezi olan Erzincan'a, oradan da Tokat'a gönderilmiştir. Yedi ay burada kalmıştır. 1281'de yine imtihanla Bolu Sancağı Kur'a mümeyyizliğine tayin edilmiştir. Beş ay sonra ayrılıp H. 1282'de Huzur Dersleri muhatablığına tayin edilmiş ve Şaban 1292'de Huzur Dersleri Üçüncü Ders mukarrirliğine terfi' etmiştir. Şaban 1293'de ilmî rütbesi Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

1283'de Fetvahane'ye dahil olmuş ve müsevvit olmuştur. Muharrem 1287'de Medine-i Münevvere kadısı olmuştur. 1290'da Havass-ı Refia ve H. 1294'de de Üsküdar Bidayet Hukuk Mahkemesi riyasetine tayin olunmuştur. H. 1297'de Kosova Vilâyeti Adliye Müfettişliğine tayin olunmuş ve daha sonra Manastır ve İşkodra vilâyetleri Adliye Müfettişliklerinde de bulunmuştur. H. 1298'e İstanbul'a avdet edip H. 1301'de fahrî olarak Meclis-i Emval-i Eytam azalığına tayin olunmuştur. Zilkade 1294'de Bilâd-ı Hamse'den Edirne pâyesi ve Muharrem 1304'de Medine-i Münevvere mevleviyetini bir yıl için zabt etmiştir. Şaban 1306'da Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azası olmuştur.

Teşrinievvel 1306 (1890)'da Sadreyn Müsteşarı olmuş ve uhdesine Haremeyn-i Muhteremeyn pâyesi tevcih olunmuş ve Safer 1304'de Mecidî nişanı ihsan olunmuştur. Daha önce de Kânunisanî 1305 (1889)'de Rumeli ve Anadolu Sadareti Müsteşar muavini olmuş ve bir yıl muavinlikte kalmıştır.

14 Recep 1314 (19 Aralık 1896)'de Anadolu Sadaretini ihraz etmiş ve 3 Muharrem 1315 (4 Haziran 1897)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 51)

silinden sonra Haziran 1299 (1883)'da Lefkoşe rüştiyesinden birincilikle mezun olmuştur. Beş sene Kıbrıs'ta ve sekiz sene İstanbul'da tahsil görüp H. 1313'de Fatih Dersiâmlarından Eğinli el-Hac Hafız İbrahim Efendi'den icazet almıştır. Aynı tarihte Gümüşhaneli Dergâhında «Hadîs» icazeti aldı. Ayrıca Mekke'de, Medine'de, İstanbul'da pek çok ulemadan icazetnameler almıştır. Dört mezhebin mesailine hakkıyle vakıf bir zattı.

1313 (1897)'de fahriyyen Eyüp Sultan Camiisinde derse çıkmış ve burada bulunan cami ve zaviyede zahirî ve batınî ilimleri neşre çalışırken Eylül 1325'de Fetvahane Mülazimîn Odasına girmiştir. Teşrinisanî 1325 (1909)'de ise Mekke-i Mükerreme niyabetine tayin edilmiş ve Hicaz vilâyeti divan-ı temyîz riyasetine başlamıştır. Haziran 1327 (1911)'de Mekke'den ayrılmıştır. Mart 1328 (1912)'de Fetvahane İkinci Sınıf müsevvitliğine tayin edilmiş ve Haziran 1329'da birinci sınıf müsevvitliğe terfi' etmiştir.

1 Nisan 1335 (1919)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 14)**

MEHMET ZEKÎ EFENDİ (Medineli)

Ulemâdan sabık Şafiî müftüsü es-Seyit Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1293 (1877)'de Medine-i Münevvere'de doğmuştur. Harem-i Şerif'teki ibtidâî mektebinde okumuş ve gerek babası ve gerek Harem-i Şerîfteki müderrisler yanında okuyup icazet almıştır. Akaidden şerh olarak «Ref'ul-Hısase bi-İzahi'l-Hılâfe» isminde bir eseri varsa da basılmamıştır. Sadece arapça bilir, Türkçe anlardı. Muharrem 1320'de icazet almıştır.

Mart 1327'de Medine'de Maarif Müdürünün riyaseti altında teşekkül eden Tedrisat-ı İlmiye Talî Encümeni azalığına fahrî olarak tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1327'de yine fahrî olarak Meclis-i Temyîz azası olmuştur. Meclis-i Temyîz'in lâğvı ve adının Ta'zîrat-ı Şer'iyye Mahkemesine inkılâbı ile Kânunisanî 1327'de Ta'zîrat-ı Şer'iyye Mahkemesi müşaviri lomuştur. Şubat 1329'da eVliahd Yusuf İzzeddin Efendi'nin Hücre-i Muattara ve Ravza-i Mutahhara'daki Firaşet-i Şerîfe vekâletine tayin olunmuştur. Ayrıca Harem-i Şerîf imamet ve hitabet hizmetlerinde de bulunmuştur. (1331 (1915) tarihlerinde aynı vazifelerde bulunuyordu. **(Dosya nu: 5635)**

MEHMET ZEKİ EFENDİ (Muğlalı)

Terzi Süleyman Usta'nın oğlu olup 1287 (1871) tarihinde Muğla'da doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Muğla'nın Kurşunlu Medresesinde, beldenin müftüsü Hacı Mehmet Efendi'den 1313'de icazet al-

mıştır. İcazetini müteakip aynı medrese tedrise başlamıştır. Kânunievel 1326'da Köyceğiz Kazası müftüsü seçilmiş ve Teşrinisanî 1327' de de kaza müderrisliğini de uhdesine almıştır. Teşrinievvel 1333 (1917)'de Muğla Sancağı müftüsü olmuştur. Muğla sancağında iftâ işlerini yürütmekte münasip olmayan halleri ileri sürülerek Ağustos 1335 (1919)'de azli talep olunmuştur. (Dosya nu: 1922)

MEHMET ZEKİ EFENDİ (Osmanpazarlı)

Debbağ esnafından Takyeci Ali Efendi'nin oğlu olup Mart 1293 (1877)'de Osmanpazarı kasabasında doğmuştur. İlk bilgileri Gönen kasabasında tahsil ettikten sonra H. 1310'da İstanbul'a gelip Çarşamba civarında Valide Sultan Medresesine kaydolup Fatih Camii dersiâmlarından Tavaslı Hafız Hasan Efendi'nin derslerine devamla icazet almıştır. Şaban 1323'de imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a dahil olmuş ve dört senede tahsilini ikmalle Şaban 1327'de pek iyi derece ile şehadetname almıştır. H. 1324'de icra kılınan ruûs imtihanına girip ehliyetini isbat etmiş ve Haziran 1323 (1907)'den itibaren Fatih Camiinde derse çıkmıştır. Eylül 1325'de Fetvahane İ'lâmat Odası Taharri-i Kuyut memuru muavini ve Haziran 1328'de Fetvahane İkinci sınıf müsevvidi, Mayıs 1330'da mümeyyiz muavini ve Kânunievvel 1331'de mümeyyiz olmuştur. Nisan 1333 (1917)'de Mahkeme-i Şer'iyye Dairesi Mesail-i Vakfiye'ye Mütealik İ'lâmat Telhisi mümeyyizi olmuştur. Nisan 1336'da ayrılıp Mayıs 1336'da yine Fetvahane Üçüncü Sınıf Mümeyyizliğine tayin olunmuştur. Beş ay sonra mümeyyizlikten ayrılmışsa da bir ay sonra 31 Eylül 1336'da Fetvahane Üçüncü Sınıf mümeyyizliğine tayin edilmiştir. Şubat 1337'de İkinci Sınıf Mümeyyizliğe terfi' olunmuştur. Teşrinievvel 1338 sonuna kadar mümeyyizlikte kalmıştır.

Uhdesine Cemazielevvel 1328'de İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuştur.

H. 1334'de Huzur Dersleri Muhatabhğına tayin edilmiş ve H. 1337 senesine kadar Huzur Derslerinde bulunmuştur.

25 Nisan 1339 (1923) tarihinde Gönen'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 40, Sicil defteri, c. 5, sh: 157/1)

MEHMET ZİYAEDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Emval-i Eytam kapucudârî Kastamonulu İbrahim Edhem Ağa'nın oğlu olup Eylül 1272'de İstanbul'a doğmuştur. Şehzâdebaşı rüştiye mektebinde tahsilini bitirdikten sonra Bayezit Camii dersiâmlarından Borlu'lu Abdülhalim Efendi'den H. 1305'de icazet almıştır.

Eylül 1285'de Mahfel-i Şer'iyyat Kalemi kâtibi olmuş ve Eylül 1292'de İstanbul Mahkemesi başkâtibi oldu. Ağustos 1313'de bir yıl için Sivas mevleviyetini zabt etmiştir. Eylül 1314'de İstanbul Mahkemesi Vekayi' Kâtibi olmuştur. 1320 (1904)'de bu kâtiblikten ayrılmış ve Eylül 1325'de İstanbul Kadılığı mümeyyizliğine tayin olunmuştur. Mart 1329'da Üsküdar kadı müşaviri olmuşsa da bir yıl sonra azl edilmiştir. Temmuz 1332 (1916)'de Adalar Tahrir niyabetine tayin edilmişse de Kânunisanî 1332 (Ocak 1917)'de tekaude sevk olunmuştur.

Uhdesine Şevval 1321'de Mahreç pâyesi tevcîh olunmuş ve Zilkade 1322'de dördüncü rütbeden Osmanlı ile Ramazan 1325'de üçüncü rütbeden Mecîdî nişanı ihsan olunmuştur. **(Dosya nu: 563, Sicil defteri, c. 4, sh: 258)**

MEHMET ZİYAÜDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Sudûr-i izamdan Meclis-i Emval-i Eytam reisi Kasideci-zâde Süleyman Sırrı Efendi'nin oğlu olup H. 1267 senesinde İstanbul'da doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Dârü'l-Maarif mektebini bitirmiştir. Daha sonra da Bayezit Camii ile Osmaniye medresesinde ve baabsından okunması şart olan kitabları bitirip icazet almıştır.

Otuz iki yaşında iken H. 1299'da Şehremaneti Mülhakat Meclisi azalığına tayin olunmuştur. Şaban 1294'de de uhdesine İstanbul müderrisliği tevcîh olunmuştur. Hizmetlerine mükâfat olarak Şaban 1302'de uhdesine 3. rütbeden Mecîdî ve Ramazan 1304'de tebdîlen ikinci rütbeden Mecîdî nişanı ihsan olundu. Aynı yıl içinde de Bilâd-ı Hamse pâyesi tevcîh olundu. Recep 1305'de ise bulunduğu meclis kaldırılmış ve yeniden Meclis-i Emanet aazlığına tayin olunmuştur. Zilhicce 1308'de İstanbul pâye-i refi'i tevcîh olundu. Recep 1316'da ise uhdesine Anadolu kazaskerliği pâyesi tevcîh olunmuş ve Şubat 1326 (1910) tarihinde azalıktan tekaüde sevk olunmuştur.

Kızı Emine Vahide Bulgan'ın bize olan ifadesine göre, sarıklar kalktıktan sonra zaten ömrüm vefâ etmez.» demiş ve 73 yaşında, takriben 1923'de vefat etmiştir. **(Sicil defteri, c. 4, sh: 77)**

MEHMET ZİYAÜDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Fetvahane-i Ali'de Reisü'l-Müsevvidîn iken vefat eden İstanbul ruûsu haiz Ezine'li Osman Nurî Efendi'nin oğlu olup Ramazan 1263 (Ağustos 1847) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. İlk tahsilini Eyüp'te tamamlamış ve 1277'de rüştiyeyi bitirmiştir. Şehrî Mehmet Nurî Efendi'den okuyup Rebiulevvel 1290'da icazet almıştır.

Ağustos 1274'de müderrislik maaşına nail olmuştur. Kânunisani 1277'de ise Fetvahane'de müsevvit olmuştur. Mart 1286'ya kadar müsevvitlikte bulunmuş ve bu tarihte Mekke-i Mükerreme niyabetine tayin olunmuştur.

Şubat 1287'de niyabetten ayrılmış ve Mart 1288'de eskiden olduğu gibi Fetvahane'deki Fetva Odası müsevvitliğine başlanmıştır. Mayıs 1290'dan Nisan 1292'ye kadar Urfa niyabetinde bulunmuş ve akabinde tekrar müsevvitliğe başlamıştır. Teşrinievvel 1293'de Fetvahane İ'lâmat Mümeyyiz Muavinliğine ve iki ay sonra da Fetvahane Baş Müsevvitliğine terfi' etmiştir. Haziran 1304'den Ağustos 1305'e kadar Askerî Kassamlığında bulunmuş ve aynı ay içinde İ'lâmat-ı Şer'iyye mümeyyizi olmuştur. Temmuz 1307'de tekrar Mekke-i Mükerreme kadısı olmuş ve bir yıl sonra bu kadılıktan ayrılmıştır. Mayıs 1309'dan Teşrinisanî 1311'e kadar Trablusgarp niyabetinde bulunduktan sonra Haziran 1312'de İ'lâmat-ı Şer'iyye Mümeyyizi olmuştur. Kânunievvel 1312 (1896)'de Sadreyn Müsteşarı olmuştur. Haziran 1313'de İstanbul kadısı olmuş ve müsteşarlıktan ayrılmıştır. Kânunisanî 1324 (1909)'de Rumeli Kazaskeri olmuştur. Kazaskerlikte 5000 kuruş maaş alıyordu. 1 Şubat 1324 (1909)'de bil-fiil Şeyhülislâm olmuştur. İkinci Abdülhamid'in tahttan indirilmesine zorakî fetvâ vermekle iştihar etmiş (1) ve çok geçmeden 21 Nisan 1325 (1909) de Şeyhülislâmlıktan ayrılmıştır. İki ay yirmi bir gün şeyhülislâmlık etmiş ve bu tarihten itibaren ma'zul sayılmıştır. Akabinde A'yan azası olmuştur.

Zilhicce 1285'de uhdesine tevcîh olunan İstanbul müderrisliği Ramazan 1297'de Musıla-i Süleymaniye'ye ve Zilhicce 1303'de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur. Ramazan 1303'de Bilâd-ı Mahreçten Trabzon mevleviyeti, Muharreb 1305'de Bilâd-ı Hamse pâyesi tevcîh olunmuştur. Muharrem 1315'de de İstanbul pâyesi tevcîh olunmuş ve ayrıca kendisine birinci rütbeden Osmanlı ve Mecîdî nişanları ihsan edilmiştir.

A'yan azası iken 2 Ramazan 1336/11 Haziran 1334 (1918) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 247, sicil defteri, c. 7, sh: 33)

MEHMET ZİYAÜDDİN EFENDİ (Lefkoşeli)

Liva İdare meclisi azasından «Basarcılar Şeyhi» adı ile şöhret bulmuş Hacı Mustafa Ağa'nın oğlu olup 1271 R. senesinde Kıbrıs'ın

(1) Ali Fuat Türkgeldi, Görüp İşittiklerim, Ankara 1951, sh: 36.

Lefkoşe şehrinde doğmuştur. Hıfz-ı Kur'ân ve kıraat tedris ettikten sonra iki sene Lefkoşe Arap Ahmet Paşa Medresesinde, bir sene Mısır'da Camiu'l-Ezher'de okuduktan sonra İstanbul'a gelip Fatih ulemâsından asrın allâmesi Hafız Ahmet Şakir Efendi'nin derslerine devamla 1300'de icazet almış ve ayrıca Şevket Efendi'den de ders okumuştur. Bu esnada Süleymaniye Camiinde muhaddislik yapan Şeyh Kasım, Şam'da isnad-ı ilm-i hadisle şöhret bulan Şeyh Ahmet Müslim el-Kezberî'den ve zamanın fakîhi Kudurî Şarihi Abdülganî el-Meydanî Efendilerden okuyup icazet almıştır.

1300'de mahallî hükümet tarafından Mekteb-i Rüştiye muallimliğine tayin edildi. Mektep kapanınca Lefkoşe ve Girne Kazaları müslüman ahalisinin intihabı ile Kıbrıs Mebusan Meclisi azası oldu. On sene mebuslukta bulunmuş ve Kanunievvel 1319'da Lefkoşe ve Girne Kazaları naibliğine tayin olunmuştur. 1290'da uhdesine İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği tevcîh olunmuştur. Ada'nın merkez naiblerinin izin ve İstanbul'a gelişlerinde niyabet vekâletlerinde de bulunmuştur. H. 1322'de İzmir pâyesi tevcîh olundu. Teşrinievvel 1330 (1914) iki ay izin almış ve bu tarihlerde Kıbrıs Müftüsü bulunuyordu. (Dosya nu: 3972)

MEHMET ZİYAÜDDİN EFENDİ (Safranbolulu)

Ulemâdan Hatîb-zâde Mehmet Efendi'nin oğlu olup Mart 1269'da Safranbolu Kazasının Müslüman Yazı köyünde doğmuştur. Rüştiyeyi bitirip 1280'de İstanbul'a gelmiştir. Şehit Mehmet Paşa Medresesinde ikametle Ayasofya-i Kebîr dersiâmlarından Büyük Hafız Bekir Efendi'nin derslerine devamla 1299'da icazet almıştır.

Mayıs 1303'de Kandıra nahiyesi naibi oldu. Ayrıca Kandıra Eytam müdürlüğü de yapmıştır. Ağustos 1318'de Akhisar, Mayıs 1320'de Şeyhler, Kânunisanî 1324'de Mecidiye, Şubat 1326'da Orhaniye ve Ağustos 1329 (1913)'da Katar niyabetlerine tayin olunmuştur.

Haziran 1330 (1914)'da Basra'ya bağlı Fav Kazası naibliğine naklen tayin edilmiştir. Birinci Dünya Harbi sırasında İngilizlerin Basra'ya hücumunda Irak ve havalisi umum kumandanlığının emri ile hiç bir memurun vazifesini terk etmemesi emr olunmuş ve nihayet 21 Mayıs 1331 (1915)'de Basra livası zorla işgal edilmiş ve bu arada Fav Kazası naibi de İngilizler tarafından esîr edilmiştir. İngilizler diğer esirlerle beraber Hindistan'a getirip orada bulunan Sumerpor Esirler Karargâhında bulunmuş ve ifadesine göre «Amare'yi İngilizlerin ani işgali ve bedevîlerin vahşiyane hareketlerinden dolayı ric'at edememiş» ve «Hindde kaldığı müddetçe esaretin icab ettirdiği

bütün muameleleri görmüş, Hindistanın şimaline, cenubuna, garbına ve şarkına, tâ Hindi Çini hududuna kadar her yeri görmüş ve sonradan terhîs olunup Basra, İskenderiye yoluyla İstanbul'a avdet etmiştir. Kânunievvel 1335 (1919)'de tekaüde sevk edilmiştir. (Dosya nu: 761, Sicil defteri, c. 5, sh: 57)

MEHMET ZÜHTÜ EFENDİ (Erzurumlu)

Osman Faik Efendi'nin oğlu olup 1296 (1880) senesinde Erzurum'da doğmuştur. İlk mektebi bitirdikten sonra Salihiye Medresesi müderrisi Eşref Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. Sarf, nahiv ve farsçayı bitirdikten sonra İstanbul'a gelip Fatih Dersiâmlarından Hemşinli Yusuf Dehrî Efendi'nin derslerine devamla H. 1327'de icazet almıştır. Rebiulevvel 1324'de ruûs imtihanını kazanarak Eylül 1325'de dersiâm maaşına nail olmuştur. Bir müddet Kasımpaşa Şer'iyye mahkemesi kâtibliğinde bulunmuş ve Eylül 1325'de üçüncü sınıf kâtibliğe terfi' etmiştir.

Kânunievvel 1329'da Medaris-i Taliye Altıncı Sınıf Mantık Müderrisliğine tayin olunmuştur.

Ramazan 1331'de uhdesine İbtadâ-i Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu tevcîh olunmuştur. (Sicil defteri, c. 2, sh: 54)

MEHMET ZÜHTÜ [Atalık] EFENDİ (Kalecikli)

Fetvahane-i Ali Müsevvitlerinden, Bayezit dersiâmlarından ve Huzur dersleri muhatablarından Kalecikli Mehmet Şükrü Efendi'nin oğlu olup 1287 malî yılında Kalecik kasabasında doğmuştur. Kıraet ve kitabeti tahsilden sonra Sultanahmet Camii İmamı Hacı Hüseyin Efendi'den Kur'ân-ı Kerîmi hıfza muvaffak olup Hafız Mehmet Rebii Efendi'den aşere ve takrîbi, Bayezit dersiâmlarından Kayserili İsmail Hakkı Efendi'den de dinî ve arabî ilimlerin tahsilini ikmalle Cemazielaher 1318'de icazet almıştır.

Mayıs 1318'de tedrîs ruhsatnamesi almıştır.

Nisan 1321 (1905)'de Bayezit Camiinde derse çıkmış ve Şubat 1327'de Fetvahane-i Ali Mülazimin Odasına kabul edilmiştir. Haziran 1328'de mülâzimliğe nakl ve Nisan 1329'da da ikinci sınıf müsevvid mülâzimliğine ve Mart 1330'da müsevvitliğe terfi' etmiştir. Haziran 1336 (1920) da ünvanı Müstahzir ve Muharrir-i Fetvâ olmuştur.

Rebiulâher 1313'de Edirne ve Zilhicce 1326'de İstanbul müderrisliği ruûsu uhdesine tevcîh olunmuştur.

Rebiulaher 1334'de Huzur Dersleri muhatablığına tayin olunmuş ve H. 1337'ye kadar Huzur Derslerinde bulunmuştur.

H. 1310'da yevmi 310 akçe ile, Köprülü Mehmet Paşa türbesi şeyhü'l-kurralık vazifesinden tayin edilmişse de sonradan istifa etmiştir.

T.B.M.M. nin İstanbul'da te'sisi ile 1 Teşrinisanî 1338 (1922)'de gayr-i faal memurîn meyanında açıkta kalmıştır. 1928'de Üsküdar Müftü müsevvidi idi. H. 1389 (1969)'da vefat etti. **(Sicil defteri, c. 7, sh: 17)**

MEHMET ZÜHTÜ EFENDİ (Safranbolulu)

El-Hac Numan Efendi'nin oğlu olup 1258 (1842) senesinde Safranbolu Kazasının Bulak köyünde doğmuştur. İlk mektebi köyünde bitirmiş ve İstanbul'a gelip Saraçhane yakınında Taş Mekteb'te Kur'ân-ı Kerîmi ta'lîm ederek Bayezit Camiinde, Şeyhülislâm Ömer Lütfi Efendi'nin derslerine devamla H. 1285'de icazet almıştır.

H. 1286'da Fetvahâne Pusula Odasına girmiş ve H. 1297'de Bolu Sancağı naibi olmuştur. Üç ay sonra ayrılıp bir müddet daha Fetvahâne'de bulunmuş ve Zilhicce 1300'de Karesi Vilâyeti niyabet-i şer'iyyesine tayin olunmuştur. İki yıl sonra ayrılıp Muharrem 1305'de Gelibolu livası naibi oldu. On yedi ay hizmetten sonra Gelibolu'dan ayrılmış ve Meclis-i Tetkîkatı Şer'iyye azalığına tayinle Ömer Lûtfî Hazretlerinin kethüdâlık hizmetinde bulunmuştur. Burada da yedi ay hizmet edip Zilhicce 1307'de Evkaf-ı Hümayûn Beytü'l-Mal kassamlığına tayin olunmuştur.

Uhdesine tevcîh olunan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği, Zilkade 1294'de Hareket-i Hariç'e, Zilkade 1298'de İbtidaî Dahil'e, Recep 1302'de Hareket-i Dahil'e, Cemazielaher 1306'da Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuş ve Zilkade 1306'da Trabzon mevleviyetini zabt ettiği gibi Şaban 1308'de de Bilâd-ı Hamse pâyesi tevcîh olunmuştur.

Şevval 1313'de Ankara merkez niyabetine tayin olunmuştur. Hizmet müddetini bitirip Mekke-i Mükerreme niyabetine tayin edilmişse de yolda vefat etmiştir. 1316/1899 **(Dosya nu: 1609)**

MERKEZ FEVZİ EFENDİ (Aydıncıklı-Edincikli)

Ovalı zâde İsmail Efendi'nin oğlu olup Haziran 1263 (1847) senesinde Erdek Kazasına bağlı Aydıncık-Edincik'in Emir Sultan ma-

hallesinde doğmuştur. İlk mektebi bitirip İstanbul'a gelmiş ve Koskada Papaz-zâde Mustafa Çelebi Medresesinde kaydolup Bayezit dersiâmlarından Karacasulu Ali Rıza Efendi'den tahsili ikmalle H. 1298'de icazet almıştır. İmtihan olup dersiâm olma hakkını kazanmış ve H. 1298'de Bayezit Camiinde derse çıkmıştır.

1315'de Aydıncık nahiyesi niyabet vekâletinde bir sene kadar hizmet görmüş ve istifa suretiyle ayrılmıştır. 1318'de «Gülşen-i Maarif» ve 1324'de Kasımpaşa'da Zincirlikapı civarında bulunan «Hadika-i Ma'rifet» mekteblerinde dinî ilimler muallimliğine tayin edilmiştir. H. 1323'de Huzur Dersleri muhatablığına tayin olunmuş ve 1332 H. senesine kadar derslerde bulunmuştur.

Mahreç pâyesinin tevcihi ile Huzur Derslerinden ayrılan Merkez Efendi'nin uhdesine Şaban 1304'de tevcih olunan İbtidai Hariç İstanbul müderrisliği Rebiulevvel 1325'de Hareket-i Dahil'e terfi' olunmuştur.

Osmanlı ve Mecidi nişanlarını da hamil bulunan Merkez Efendi 8 Eylül 1931 tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3459)**

MESTAN RECAİ EFENDİ (Gümülçineli)

Hacı Ahmet Ağa'nın oğlu olup Şubat 1285'de Gümülçine'nin Cum'a nahiyesine bağlı Sulumlu köyünde doğmuştur. Köyünde ilk tahsilini bitirip İskeçede bulunan Rüştiyeye girmiştir. Bir müddet rüştiyeye devam ettikten sonra İskeçe'de bulunan Cami-i Atik Medresesine girip 14 sene fasılasız tahsilden sonra 1311'de müderris Osman Efendi'den icazet almıştır. İcazetini müteakip İskeçede bulunan Aşağı Mahallesi Medresesinde tedrise başlamış ve bu arada 1312'de Cami-i Atik kürsü şeyhi oldu. 1318'de İskeçe Kazası Bidâyet Mahkemesi azası oldu. On ay sonra açığa çıkarıldı. 1314'den itibaren de Evkaf Komisyonu riyasetinde bulunmuştur.

Müderrisliğe devam ederken İskeçe müftüsü olmuş ve 1331'de Edirne medresesi müdürlüğüne tayin olunmuştur. Hafız Ahmet Nurî Efendi'nin vefatı üzerine inhilâl eden Edirne Merkez müftülüğüne yapılan intihabta ekseriyeti sağladığından Teşrinisani 1333 (1917)'de müftülük vazifesine başlamıştır. Muharrem 1336'da uhdesine Edirne pâye-i mücerredi tevcih olunmuş ve 1335 (1919) tarihlerinde aynı müftülükte bulunuyordu. **(Dosya nu: 1583)**

MES'UD EFENDİ (Beypazarlı)

Süleymaniye Camii mucîz dersiâmlarından, kibar-i müderrisinden, Huzur Dersleri muhatablarından olup Sadr-i Rumeli ve İs-

tanbul Kadılığı muavinliğinde bulunmuş olan Beypazarlı el-Hac Mehmet Emîn Efendi'nin oğlu olup Ramazan 1259 tarihinde Ankara'ya bağlı Beypazarı Kazasında doğmuştur. 1264 senesi sonlarında babasının talebi ile İstanbul'a gelmiş ve Koskada Ragıp Paşa Mektebinde Kur'ân-ı Kerîmi ta'lim edip H. 1269'dan H. 1284'e kadar babasının derslerine devam etmiştir. Akabinde babasından icazet aldı. Ayrıca Gürcü Numan Efendi'den «ilm-i fıkıh» Çankırılı İbrahim Efendi'den «Meanî, Vekayi' kâtibi muavinlerinden Azîz Efendi'den de «feraiz» okumuştur.

On dokuz yaşında iken 1277'de İstanbul Bâb Mahkemesi kitabetine dahil olmuştur. Teşrinisanî 1283'de Talebe-i Ulûm Kâtib muavinliğine, Kânunisanî 1287'de Mektubî Kalemi Kâtibliğine tayin olunmuştur. Temmuz 1291'de Silistre naibi olmuştur. Kânunievvel 1295'de Rodos, Teşrinisanî 1296'da Tarsus, Mayıs 1299'da Büyükçekmece, Teşrinisanî 1301'de Tokat, Kânunievvel 1303'de Üsküdar, Mayıs 1305'de Trablusgarp, Nisan 1309'da Niğde, Temmuz 1314'de Denizli, Mayıs 1318'de Erzurum, ve Teşrinievvel 1322'de Konya niyabetlerine tayin olunmuştur.

Niyabetleri sırasında Ağustos 1307'den Temmuz 1308'e kadar Rumeli Sadareti Vekayi' Kâtibliğinde bulunmuştur.

Hoca zâde Mes'ud Efendi'nin uhdesine tevcih olunan müderrislik ruûsu Cemazielaher 1290'da Musala-i Süleymaniye Bursa müderrisliğine terfi' olunmuştur. Ramazan 1292'de Bilâd-ı Devriye'den Ruscuk, Cemazielaher 1305'de Bağdat mevleviyeti, Şaban 1314'de Mahreç, Cemazielevvel 1318'de Bilâd-ı Hamse ve Şevval 1324'de Haremeyn-i Muhteremeyn pâyeleri tevcih olunmuştur.

Kânunisanî 1324 (1908)'de Medine-i Münevvere kadısı olmuş ve 30 Kânunievvel 1325 (Aralık 1909)'de Medine niyabetinden (kadılığından) ayrılmıştır. Haziran 1326'da tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 1747)

MES'UD EFENDİ (Erbilli)

Ticaret ve ziraatle uğraşan Abdülkadir Efendi'nin oğlu olup 1249 senesinde Erbilde doğmuştur. Erbil, Revanduz ve Köysancak Kazaları medreselerinde okumuş ve Bağdat Valisi Namık Paşa'nın Erbil Kalesinde inşa ettiği medresede tahsilini ikmal etmiştir. Revanduz ulemâsından Hacı Ömer Efendiden icazet almıştır.

İlk olarak Temmuz 1285'de Kerkük'e bağlı Peradost Kazası naibi oldu. Daha sonra ise 1288'de Akra, Eylül 1292'de İmadiye, Nisan 1301'de Dehük, ikinci defa olarak Nisan 1302'de Akra, Nisan 1306'-

Zaho, Kânunisani 1309'da Mendeli, Haziran 1313'de Köysancak, Nisan 1316'da Kelanber ve nihayet Mart 1321 (1905)'de üçüncü defa olarak Akra niyabetine tayin olunmuştur. Teşrinisani 1323'de Akra'dan ayrılmış ve Mayıs 1326'da tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 2936)

MES'UD SAÎD EFENDİ (Tarsuslu)

Zürra'dan Kürt zâde Mahmut Efendi'nin oğlu olup 1282'de Tarsus'un Yunusoğlu köyünde doğmuştur. Tarsus'ta Yeni Cami Medresesinde sarf ve nahiv okumaya başlamış ve akabinde Konya'ya gidip Hacı Kara Hafız Zâde Medresesine girmiştir. H. 1312'de icazet aldıktan sonra Dârü'l-Muallimin'e girmiş ve Kanunisani 1410 (1895)'de şehadetnâme aldı.

1325 (1909)'de Adana Vilâyeti Merkez-i Umumî azalığına tayin edilmiş ve sonradan da Maarif Komisyonu fahri azalığında bulunmuştur. 8 Nisan 1336 (1920)'da Tarsus müderrisi Hafız Abdullah Efendi'nin vefatı üzerine yapılan intihapta Haziran 1336'da Tarsus Kazası müderrisliğine tayin olunmuştur. (Dosya nu: 1628)

MEVLÜT ALÂEDDİN EFENDİ (Batumlu)

Mahmut-zâde Hasan Efendi'nin oğlu olup 1298'de Batum'un Gizenzeler köyünde doğmuştur. Memleketinde hocalardan okumuş ve 1214'de İstanbul'a gelip Fatih'te Bahr-i Siyah Tetimme-i Sadise medresesine girmiştir. 1327 (1911)'ye kadar tahsil görmüş ve bu tarihte icazet almıştır. 1327'de Medresetü'l-Vaizîn'e imtihanla girmiş ve iki yıl devamdan sonra hasta olmuştur. Tebdil-i hava dolayısıyle 1327 (1991)'de Ayancık Kazası müderrisliğine tayin olunmuştur. Tekrar İstanbul'a gelip tahsiline devam etmek istemişse de buranın havası hastalığına el-vermediğinden taşraya gitmek gayesiyle boşalan Dimetoka Kazası müderrisliğine Kânnuisani 1329 (1913)'da tayin olunmuştur. (Dosya nu: 513)

MEZYAN EFENDİ (Telmesanlı)

Menûr Efendi'nin oğlu olup 1277'de Guzye adasına bağlı Telmesan şehrinde doğmuştur. Osmanlı Ülkesine hicret etmeden evvel Telmesan'da Kur'ân-ı hıfz etmiş ve sarf, nahiv, mantık, hesap ve fransızca tahsil etmiştir. Hicreti esnasında menkul ve gayr-i menkul eşyalarını terk etmiş ve Şam'a gelip yerleşmiştir. Şam ulemâsından Şeyh Ata ve Şeyh Bedreddin Efendilerden usûl-i fıkıh ve hadîs telâkki etmiştir.

İmam Malik Mezhebinden olması hasebiyle tedrise bu mezhep üzere devam ederken, Şam Malikî Müftüsü eş-Şeyh Abdülbakî Efendi'nin vefatı üzerine yapılan intihapta, on altı reyle Şam-ı Şerif Malikî Müftüsü olmuştur: Şubat 1332 (1916).

Suriye Vilâyeti Malikî Müftüsü iken Şam'ın sukûtundan bir gün önce, yani 23 Zilhicce 1336'da pek çok mülkî ve askerî zevatla Halep, Adana ve Konya güzergâhı ile yola çıkmış ve 10 Muharrem 1337'de İstanbul'a gelmiştir. Teşkilât-ı Mahsusa Dairesi tarafından Almanya'ya sevk edilmiş ve mütarekenin akti üzerine ulaşım güçlüğünden avdet edememişti. Sonunda Eylül 1335'de «Gülcemal» Vapuru ile İstanbul'a gelmiştir. Aralık 1335/1919'da İstanbul'a kimsesiz geldiğinden kendi ve kardeşinin efradını almak üzere izinle Şam'a gitmiştir. (Dosya nu: 2309)

MİTHAT CEMAL BEY (İstanbullu)

Saray-ı Hümayûn tüfekçilerinden Selîm Sırrı Bey'in oğlu olup 1301 (1885)'de İstanbul'da doğmuştur. Mekteb-i Osmanî ve Davutpaşa rüştiyelerini bitirdikten sonra Vefa İ'dadisini pek iyi derece ile tamamlamıştır. Ayrıca Mekteb-i Hukuk'a girip onu da pek iyi derece ile bitirmiştir. Fransızca ve acemce bilirdi.

Teşrinisanî 1323'de Dersaadet İsti'naf Müddeiumumîliği kalemine mülâzemeten tayin edilmiş ve Eylül 1324'de imtihanla Tahrîrat Kalemi birinci sınıf hulefası olmuştur. Temmuz 1326'da Baş Müddeiumumîlik kalemine geçmiştir. Bir ay sonra da Nafia Nezareti Turuk (Yollar) ve Meabir (Köprüler, Geçitler) İdaresi ikinci sınıf mümeyyizliğine tayin edilmiştir. Bir sabah na-mevcut bulunmasından yarım yevmiyesi kesilmiştir. Mart 1329'da düçar olduğu marazın tedâvisi için izinli sayılmış ve Haziran 1329'da Evkaf Nezareti İnşaat ve Ta'mirat İdaresi mümeyyizliğine tayin edilmiştir. Eylül 1329'da ise Adliye Nezareti Kalem-i Mahsus Baş mümeyyizi olmuşsa da Kânunievvel 1331 (1915)'de Dârü'l-Hilâfe Müderrisliğine tayin olundu. Şiirleri ve incemeleri ile terceme eserleri vardır. Akif'in arkadaşıdır. 1956'da öldü. (Dosya nu: 1175)

MUHARREM EFENDİ (Bayburtlu)

Şeyh Yusuf oğlu Hasan Efendi'nin oğlu olup Nisan 1266'da Bayburt'un Aşağı Kirzi köyünde doğmuştur. Memleketinde bir müddet okumuş ve 1286'da İstanbul'a gelip medreseye girmiştir. Astaneli Hafız Eşref Efendi'nin ders halkasına girip 1304'de icazet almıştır.

1311'de imtihanı kazanıp Bayezit Camiinde dersiâm olarak der-

se çıkmıştır. Osmanlı ve Mecidî nişanlarını haiz olmuş ve Muharrem 1314'de uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği tevcîh olundu.

7 Teşrinisanî 1331 (1915) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3496)

MUHARREM EFENDİ (Rizeli)

Cevahir Efendi'nin oğlu olup 1275'de Rize'de doğmuştur. Medresede okuyup icazet aldıktan sonra Temmuz 1318'de Amasya'da Pervane Camii vaizliğine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1325'de ise Amasya Merkez müderrisi olmuştur. 22 Kânunievvel 1334 (1918)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 4060)

MUHARREM LÜTFÎ EFENDİ (Rizeli)

Muallim Hacı Eyüb Efendi'nin oğlu olup 1286 senesinde Rize'de doğmuştur. «Köse Ömeroğlu» adı ile şöhret bulmuştur. İlk bilgileri memleketinde tahsil ettikten sonra İstanbul'a gelmiş ve Fatih Camii Dersiâmlarından Kuvayeli İbrahim Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Cemazielevvel 1314'de hocasından icazet almıştır. İmtihan olup Ders Vekâletince Muharrem 1314'de tedrîs ruhsatnâmesi almıştır.

Mayıs 1316'de Fatih Camiinde derse çıkmıştır. Recep 1322'de uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği tevcîh olunmuş ve Safer 1324'de Hareket-i Haric'e terfi' olunmuştur.

Rebiulaher 1334'de Huzur Dersleri Muhatablığına benam buyurulmuş ve iki yıl muhataplıkta kalmıştır.

Eylül 1325'de Fetvahane-i Alî İkinci Sınıf Müsevvitliğine tayin olunmuş ve Teşrinisanî 1327'de birinci sınıf müsevvitliğe terfi' etmiştir. Kânunievvel 1327'de Medine-i Münevvere Kadılığı müşavirliğine tayin edilmiştir. Tayin edilmiş olan müddeti bitirip İstanbul'a gelmiş ve Teşrinisanî 1329'da Fetvahanedeki vazifesine başlamıştır. Kânunisanî 1336'da müsevvitliği yanında Zabt-ı Dâva Memurluğuna tayin edilmiştir.

Teşrinievvel 1330 (1914)'de Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye Medresesi fıkıh müderrisliğine tayin edilmiş ve Kısm-i Alî 3. sınıf 1. şube Usul-u Fıkıh müderrisliğine başlamıştır.

Teşrinievvel 1336'da Cevab-ı Şifahî memurluğuna nakledilmiş

tir. Mart 1340'da medreseler kaldırıldığından Fıkıh Müderrisliğinden tabii olarak ayrılmıştır.

1340'dan sonra Üsküdar müftüsü olmuştur. 6 ocak 1931'de vefat etmiştir. (Sicil defteri, c. 6, sh: 261)

MUHYİDDİN EFENDİ (Debreli)

Murat Ağa'nın oğlu olup 1275 H. senesinde Debre'de doğmuştur. Hıfzını ikmalden sonra 1300'de İstanbul'a gelmiştir. Hafız Şâkir Efendi'nin ders halkasına girip 1308'de icazet almıştır. Anadili arnavutçadır.

1317'de taşra müderrisliği imtihanını kazanmış ve Haziran 1318'de Adapazarı müderrisliğine tayin olunmuştur. Haziran 1319'da Yalova Kazası müftüsü olmuşsa da 1320'de tekrar Adapazarı müderrisi olmuştur. Ağustos 1322'de İzmit ve Teşrinievvel 1325'de Tarsus müderrisliğine tayin edilmiştir. Son. olarak Mart 1326'da Mersin müderrisi olmuş ve 24 Temmuz 1327 (1911)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 623)

MUSA EFENDİ (Kudûslü)

Kudûs'un kadîm ulemasından Şeyh İbrahim Efendi'nin oğlu olub 1283 senesinde Kudüs'te doğmuştur. İlk tahsilini ikmalden sonra rüştiyeye girmiş ve Temmuz 1297'de mezun olmuştur. Önce Mescid-i Aksa Medresesinde okumaya başlamış ve akabinde Mısır'a gidip Camiu'l-Ezher'de tahsilini ikmalle Recep 1304'de icazet almıştır.

Memleketine gelişinde büyük bir hoşnutluğa mazhar olmuş ve tedrise başlamıştır. Bir müddet sonra İstanbul'a gelip Süleymaniye Camii dersiâmlarından İsmail Sabri Efendi'nin ders halkasına devamla Cemazielaher 1306'da icazet almıştır. Türkçe ve arapça bilirdi.

Kânunievvel 1308 (1892)'de açılan Aşiret Mektebi muallimi olmuştur. Nisan 1311'de Maarif Nezareti Muhasebe kalemine girmiştir. Bir yıl sonra da Kudüs İ'dadisi muallimliğine geçmiştir. Kudûs idadisinde muhtelif muallimlik vazifelerinde bulunduğu gibi bu lisenin müdürlüğünü de yapmıştır.

Teşrinievvel 1326 (1910)'da Kudûs livası müderrisliğine tayin olunmuştur. (Dosya nu: 4268)

MUSA KÂZIM EFENDİ (Ergirili)

Eski naiblerden Mehmet Salih Efendi'nin oğlu olup H. 1267 se-

nesinde Yanya'ya bağlı Ergeri'nin Lebhova kasabasında doğmuştur. «Kâfiye»ye babasından başlamış ve «Akaid»e kadar çıkmıştır. Akabinde İstanbul'a gelip Arnavut Murtaza ve Láz Hasan Hocalardan ve Hafız Şâkir Efendi'den ders okumuştur. İmtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girip müddeti içinde bitirip şehadetname almıştır.

Ağustos 1299'da Kırkağaç naibi oldu. Sonradan sıra ile Bergama, Ohri, Novrokop, Avlonya, Preşova, Kavala, Sakız, Köriçe, Kosine, Berat, Tire, Kudûs ve İzmit niyabetlerinde bulunmuştur.

Temmuz 1309'de bir yıl için Çankırı mevleviyetini zabt etmiştir.

Temmuz 1328'de Aydın livası kadılığına tayin edilmiş ve 11 Nisan 1330 (1914)'de buradan tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 770, sicil defteri, c. 1, sh: 308)

MUSA KÂZİM EFENDİ (İbradılı)

Mehmet ağa zâde Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1277'de İbradı'da doğmuştur. Medresede okuyup icazet aldıktan sonra Adliye Nezaretinde mümeyyizler heyeti huzurunda imtihan olup Temmuz 1303'de Bitlis'e bağlı Şirvan Kazası naibi oldu. Haziran 1305'de Tokat Sancağı Bidâyet Mahkemesi mustantıklığına tayin edilmiştir. Kânunievvel 1307'de ise Sivas'a bağlı Hamidiye diğer adı ile Mîlâs Kazası naibi oldu. Daha sonra Gördes, Siverek, Kuvaye, Bulanıklar, Midye ve Beyşehir niyabetlerinde bulunmuştur. Teşrinisani 1325'de Salihli Kazası naibi oldu ve Mayıs 1326'da ayrılmıştır. (Sicil defteri, c. 3, sh: 223/1)

MUSA KÂZIM EFENDİ (Kuşadalı)

Tüccardan Behçet Efendi'nin oğlu olup 1282'de İzmir'de Kuşadası'nda doğmuştur. Kuşadası ve İzmir'de ilk ve orta tahsilini bitirip İstanbul'a gelmiştir. Fatih Dersiâmlarından Eğinli İbrahim Hakkı Efendi'nin derslerine girip Recep 1318'de icazet almıştır. Ayrıca Mekteb-i Nüvvab'a girip 3. sınıf niyabet şehadetnâmesi almıştır.

Şevval 1318'de Fatih Camiinde derse çıkmış ve Ağustos 1316'da İzmir'e sürülmüştür. Kânunievvel 1316'da İzmir Mekteb-i İ'dadi ulûm-i Diniye ve Ahlâkiye muallimliğine tayin olunmuştur.

Ramazan 1326'de uhdesine İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuş ve Mayıs 1326'da muallimlikten istifa etmiştir. İzmir'de iken beratla Sultan Selim Medresesi müderrisliğine Eylûl 1322'de tayin olunmuştur.

Teşrinisani 1326'de Sivas Vilâyeti merkez niyabetine tayin olunmuştur. Nisan 1328'de infisal etmiş ve Nisan 1328 (1912)'de İzmir

Mebusu olarak Meclis-i Mebusan'a girmiştir. 23 Temmuz 1328'e kadar mebusluk yapmıştır. Teşrinisanî 1329'da Medresetü'l-Kuzat «Kânûn-i Arazî» Muallimliğine tayin edilmişse de İzmir'den gelemiyeceğini bildirmesi üzerine 15 gün sonra müstafî sayılmıştır. Mart 1330'da Galata Kadılığına tayin edilmiş ve Teşrinisanî 1330'da Aydın Vilâyeti kadılığına tayin olunmuştur.

Nisan 1335'de Mehmet Suphi Efendi'nin Aydın merkez kadılığına tayin edildiğinden bu tarihten önce kadılıktan ayrılmış olması lazım gelir. **(Sicil defteri, c. 5, sh: 212)**

MUSA KÂZIM EFENDİ (Rizeli)

Tüccar Hacı Osman Efendi'nin oğlu olup «Azaklı oğulları» diye bilinirlerdi. 1260 (1844) senesinde Rize'nin Kurra-i Seb'a nahiyesinin Kakkama köyünde doğmuştur. İlk bilgileri köyünde aldıktan sonra Rize'de Müftü Medresesinde Rize Müftüsü Hacı Alâeddin Efendi'den «İzharu'l-Esrar» adlı kitaba kadar okumuştur. 1283'de İstanbul'a gelip Fatih Bahr-i Siyah Çifte-Baş Kurşunlu Medresesinde ikametle meşahîr-i ulemâdan ve Fatih Dersiâmlarından el-Hac Hafız Şâkir Efendi'nin derslerine devamla sabah ve akşam derslerini takip suretiyle H. 1300'de üstadından icazet almıştır.

Ruûs imtihanına girerek H. 1304'de Fatih Camiinde derse çıkmıştır. Eylül 1317'de ders rahlesinde bulunan 22 talebeye icazet vermiştir. Bu sırada bir adet altın liyakat madalyasına nail oldu.

Nisan 1308'de uhdesine İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuş ve H. 1318'de Hareket-i Haric'e ve Safer 1324'de İbtidâ-i Dâhil'e terfi' olunmuştur.

1293'de Rusya Muharebesinde gönüllü ve muavene sıfatıyle Varna'da Yıldız Taburunda yedi ay askerlik yapmıştır. Çenberlitaş Atik Alipaşa ve Tersane-i Amire Divanhane Camilerinde kürsü şeyhliği yapmıştır.

Çarşamba'da Kovacı Dede ve Kazasker Medreselerinde müderrislik yapmıştır.

2 Kânunievvel 1336 (1920)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3421)**

MUSA KÂZİM EFENDİ (Tiranlı)

Müftü ve müderris Adem Hakkı Efendi'nin oğlu olup Teşrinisani 1280 (1864) senesinde İşkodraya mülhak Draç Sancağının Tiran Kazasında doğmuştur. İlk mektebten sonra imtihanla rüştiyeye girmiştir. Rüştiyeyi bitirmeden Tiran'da bulunan el-Hac Abdurrahman Bey Medresesine girmiştir. Bu medresede müderris bulunan

babası el-Hac Adem Hakkı Efendi'den okuyup H. 1308'de icazet almıştır.

İcazetini müteakıp el-Hac **Abdurrahman Bey Medresesinde** müderrisliğe başlamıştır. Otuz yaşında iken Tiran Kazası Bidâyet Mahkemesi azalığına tayin olunmuştur. 1315'de azalıktan ayrılmıştır. Kânunisanî 1319'da Tiran Belediye Reisi seçilmiş ve Ağustos 1324'e kadar riyasette kalmıştır. H. 1326 (1324/1908)'da Tiran Kazası müftülüğüne İrade-i Seniyye ile tayin olunmuştur.

Muharrem 1314'de uhdesine İbtidâ-i Hariç Edirne müderrisliği tevcîh olunmuş ve Şevval 1323'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur. 1328 (1912)'de aynı hizmetleri yürütüyordu. **(Dosya nu: 4952)**

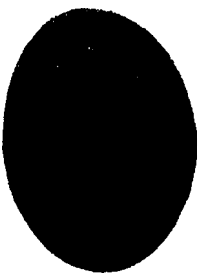

MUSA KÂZİM EFENDİ (Tortumlu)

İbrahim Efendi'nin oğlu olup 1275 tarihinde Tortum'da doğmuştur. İlk tahsiline memleketinde başlamışsa da çocukluğunda Balıkesir'de yerleşen biraderinin yanına gitmiş ve «Şerh-i Akaid»e kadar Balıkesir ulemasından Selâhaddin Ali eş-Şuûrî Efendi'den ve sair bazı ulemâdan tahsîl görmüştür. Buradan İstanbul'a gelip ilk olarak Kazasker Eşref Efendi'nin derslerine devâma başlamıştır. Bir hafta sonra Hoca Şakir Efendi'den «Şerh-i Akaid»in «Sıfat» bahsinden başlayarak tahsiline devam etti. H. 1306'da icazet aldı. O sene açılan ruûs imtihanını kazanarak Fatih Camiinde «Cami» den başlayarak talebe okutmaya başlamıştır.

Muallim Naci'ye «Mir'at», Ahmet Mithat Efendi'ye «Tefsîr» okutmuştur. Tefsîrden «Sure-i En'am» a kadar takrir ve Ahmet Mithat Efendi'de zabt ve telkin ederek selis bir dille bir tefsîr meydana getirmişse de yarım kalmıştır. Mehmet Cemaleddin Nurî Hazretlerinin tasavvuftan arapça olarak yazmış olduğu 950 tarihli «Vahdet-i Vücud»'a dair risalesini Ramazan 1319'da terceme etmiştir. Simavna kadısı Bedreddin'in «Varidat» adlı eserini terceme ederek H. 1322'de ikmal etmiştir. Ayrıca «İhlâs-ı Şerîf» tefsîri, Hüccetü'l-İslâm İmamı Gazalinin «Tehafüt-ü Felâsefe»siyle İbni Rüşdü'ün «Ecvibe»sini terceme etmiştir. Mecmualarda yazmış olduğu dinî yazılarının bir kısmı da «Dini Makaleler» adı ile basılmıştır. Bilhassa «Sıratımüstakim-Sebilürreşat» mecmualarında yazıları vardır.

Şubat 1307 (1891)'de ilk olarak 95 kuruşluk dersiâmlık maaşına nail olmuştur. 1318'de Mekteb-i Hukuk Mecelle Muallimliğine tayin olunmuştur. Daha sonraları ise Mekteb-i Sultanî «Akaid» ve

Dârü'l-Fünûn ile Dârü'l-Muallimîn muallimliklerine de tayin olunmuştur.

Mayıs 1323 (1907)'de Tetkik-i Müellefat Meclisi başkâtibi olduğu gibi bir müddet sonra aza olmuştur. Temmuz 1324 (1908)'e kadar başkâtiplikte bulunmuştur. 1324 (1908)'de Meşrutiyetin ilânı üzerine Maarifçe teşekkül ettirilen «Meclis-i Kebîr İlmî» Azası olmuştur ve A'yan azalığına tayin olunmuştur.

İttihat ve Terakkî Cemiyeti'nin «İlmî Heyeti»nde olduğu için iltifatlarına mazhar olmuş ve 29 Haziran 1326 (1910) tarihinde Şeyhülislâm olmuştur. 16 Kânunievvel 1327 (1911)'de bu makamdan ayrılmıştır.

Zilhicce 1313'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği Şaban 1317'de Hareket-i Hariç'e, Ramazan 1318'de İbtidâ-i Dâhil'e, Zilhicce 1319'da Musıla-i Sahn'a, Rebiulevvel 1321'de İbtidâ-i Dâhil'e, Zilhicce 1319'da Musıla-i Sahn'a, Rebiulevvel 1321'de Sahn'a, Zilhicce 1322'de Hareket-i Altmışlı'ya ve Ramazan 1323'de Hamîse-i Süleymaniye'ye terfi' etmiş ve Muharrem 1325'den itibaren de uhdesine Bilâd-ı Mahreçten Halep Mevleviyeti tevcîh olunmuştur.

Murassa' Mecîdî ve altın liyakat madalyalarına da sahip bulunan Musa Kâzım Efendi Meclis-i A'yan azalığı ile Medresetü'l-Kuzât ve Medresetü'l-Vaizin muallimliklerinde bulunurken 25 Nisan 1332 (1916)'de ikinci defa Şeyhülislâmlığa getirilmiştir.

Mekteb-i Kuzat muallimliğine 1 Kânunisanî 1329'dan 16 Ağustos 1335'e ve Medrese-i Süleymaniye müderrisliğine de 1 Eylül 1333'den 5 Ağustos 1335'e kadar devam etmiştir.

14 Teşrinievvel 1334 (27 Ekim 1918)'de Şeyhülislâmlıktan ayrılmış ve memleketi harbe sokup perişan ettiği gerekçesi ile kurulan «Divan-i Harb-i Örfî»ye verilen İttihatçılarla 8 Mart 1335'de mahkemeye verilmiş ve 5 Temmuz 1335'de biten muhakemesi sonunda cezası Sultan Vahdettin tarafından 15 yıllık kürek cezası üç senelik sürgüne çevrilmiş ve bu cezayı Edirne'de çekmek üzere buraya nefy edilmiştir.

Dinî Makalelerini ihtiva eden eseri «Küliyat» adı ile basıldığı gibi ayrıca «İslâm'da Usûl-ü Meşveret» ile «Redd-i Ebatıl» ve «Akdü'l-Hakaik» adlı matbu eserleri vardır. (Bak.: Türkiye'de Din Kavgası, sh: 120) Ramazan 1338 (1920)'de vefat etmiştir. Dosya nu: 520)

MUSTAFA EFENDİ (Akçaabatlı)

Kurtoğlu Hacı Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1287 (1871)'de Trab-

zon'a bağlı Akçaabad Kazasında doğmuştur. İlk bilgileri Akçaabad'ta almış ve bir müddet Trabzon'da dinî ve arabî ilimleri tahsil etmiştir. Akabinde 1308 tarihinde İstanbula' gelerek Bayezit Dersiâmlarından Hüseyîn Avnî Efendi'nin ders halkasına girip icazet almıştır. Bu esnada Dârü'l-Fünûn Ulûm-i Aliye-i Diniye şubesine de devam ederek 1322'de pek iyi derece ve ikincilikle mezun olmuştur.

11 Mayıs 1318'de icrâ kılınan ruûs imtihanında başarı sağlayıp derse çıkmaya mezun sayılmıştır.

H. 1321'de Süleymaniye Camiinde derse çıkmış ve Nisan 1321 (1905)'de 95 kuruş maaşa nail oldu. Şaban 1326'da İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliğine nail oldu. Davutpaşa Lisesi 1324'de arapça, 1325'de dinî ilimler hocası oldu. **(Sicil defteri, c. 4, sh: 7)**

MUSTAFA EFENDİ (Andırınlı)

Müderris Hacı Ömer Efendi'nin oğlu olup Teşrinievvel 1295'de Maraş'a bağlı Göksun Kazasının Andırın nahiyesinin Kesem köyünde doğmuştur. Köyünde ilk mektebi bitirmiş ve Şubat 1308'de Maraş'ta müderris Sinbatî zâde Hacı Mehmet Efendi'den tasdikat'a kadar okumuştur. Mart 1312'de Kayseri'ye gidip ulemâdan Hacı Kasım Lütfi Efendi'den tahsilini tamamlayıp Eylül 1316'da icazet almıştır.

Memleketine gelip Haziran 1318'de Andırın kasabası niyabet vekâletine tayin olunmuştur. Sekiz ay hizmetten sonra aslının gelmesi üzerine işten el çektirilmiştir. Ağustos 1321'de ise Göksun Kazası müftülüğüne intihabla tayin olunmuştur.

Halkı dört seneden beri vaki' şikâyetler üzerine, hilâf-ı hakikat sözler neşr ve el yazısı ile yazılmış tezvirat dolu mektuplardan dolayı Kânunievvel 1335 (1919)'de dikati çekilmiş ve aksi takdirde azl edileceği hususunda Maraş livasına haber verilmiştir. **(Dosya nu: 2210)**

MUSTAFA EFENDİ (Aydonatlı)

Ticaretle meşgul Yusuf Ağa'nın oğlu olup Nisan 1260'da Yanya'ya bağlı Aydonat Kazasında doğmuştur. Yirmi yaşına kadar medresede arapça okumuş ve Yanya'ya gelip burada bulunan Arslan Paşa Medresesine girmiştir. Kâmil Efendinin ders halkasına girip icazet almıştır.

İcazetini müteakip memleketine gitmiş ve Rebiulaher 1317'de Aydonat azası müftülüğüne tayin olunmuştur. Temmuz 1327 (1911)'de Aydonat Kazası müftülüğünden kadro harici çıkarılmıştır. **(Dosya nu: 4994)**

MUSTAFA EFENDİ (Beyrutlu)

Tüccardan Hacı Muhyiddin Necâ Efendi'nin oğlu olup mali 1268' de Beyrut'ta doğmuştur. Hafız Şeyh Hüseyin Şehmân Mektebinde Kur'ân-ı hatm ettikten sonra «Şeyhü'l-Kurâ» adı ile bilinen Hüseyin Musa el-Ezherî el-Mısrî'den ahkâm-ı tecvid öğrenmiştir. Beyrut Nakibu'l-Eşraf Kaymakamı bulunan ulemâdan Şeyh Abdurrahman Nühasi Efendi'den kitabet-i Arabiyeyi öğrendikten sonra üstadlardan Beyrut Müftüsü Şeyh Abdulbasit Fahurî, Şeyh Yusuf el-Esîr, Şeyh İbrahim el-Ahdeb, Şeyh Ömer el-Enesî, Şeyh Kasım Ebu'l-Hasan el-Kestî, Şeyh Abdülkadir el-Halilî, Seyyit Abdullah bin İdrisî es-Sunusî el Hasenî el-Fasî Efendilerden aklî ve naklî ilimleri telâkkî ederek icazet almıştır. Üç adet icazetnâme alan Mustafa Efendi ayrıca «Mazharu's-Suûd fî Mevlidi Seyyidi'l-Vücûd», «Mevridi's-Safâ fî Mevlidi'l-Mustafâ», «Keşfü'l-Esrâr li-Tenvîri'l-Efkâr» ve «Nasîhatü'l-İhvan bi-Lisani'l-İman» adlı dört eseri de Beyrutta basılmıştır.

Elliyedi yaşında iken Mart 1325 (1909)'de Beyrut merkez Müftülüğüne tayin olunmuştur.

Rebiulaher 1310'da uhdesine İbtidâ-i Hariç Bursa müderrisliği tevcih olunmuş ve Cemaziyelevvel 1320'de İzmir pâye-i mücerredi tevcih olunmuştur. (Dosya nu: 2055)

MUSTAFA EFENDİ (Çorumlu)

Yusuf oğlu Süleyman Efendi'nin oğlu olup Mart 1276'da Çorum'da doğmuştur. 1294'de Emir Ahmet Mahallesinde Kırklar Medresesinde müderris Şurbacı Zâde Arif Efendi'den okuyup 1299'a kadar tahsil görmüş ve sonradan Kayseri'ye gidip Dörtdükkan-önünde Boğazlıyanlı Ali Efendi Medresesine girip mahallî ulemâdan müderris Kızıklı Hacı Kasım Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Hocasından H. 1311'de icazet almış ve memleketine dönmüştür.

Hicrî 1312'de Çorum'da Alaybey zâde Medresesinde on beş sene tedrisle 18 talebeye icazet vermiştir. 1324 (1908)'de Ahmet Ramiz Efendi Medresesine müderris tayin olunmuştur. Bu medrese 1327'de ikinci defa 15 efendiye icazet vermiştir.

Çorum Sancağı merkez müftüsü İsmail Hakkı Efendi'nin vefatı üzerine inhilâl eden müftülüğe mahallî ulemâ ve idare azalarının reylerinden 26'sını alarak Ağustos 1335 (1919) tarihinde Çorum Sancağı müftüsü olmuştur. (Dosya nu: 5307)

MUSTAFA EFENDİ (Dadaylı)

Zürra'dan Hüseyin Efendi'nin oğlu olup Haziran 1267 tarihinde

Daday Kazasının Aktaş Tekkesi karyesine bağlı Mire köyünde doğmuştur. Aktaş Tekkesi köyünde sibyan mektebini bitirip Nisan 1283' de İstanbul'a gelmiştir. Ayasofya-i Kebir Medresesine duhûl edip İstanbul Dersiâmlarından Azdavaylı Hafız Bekir Efendi'den tahsil-i ulûm ederek icazet aldığı gibi yine dersiâmdan Şeyh Raşit ve Atıf Bey Efendilerin derslerine devamla her ikisinden de icazet almıştır.

Temmuz 1318'de (1902)'de Daday Kazasına bağlı Azdavay nahiyesi müderrisliğine tayin olunmuştur. Sonradan Kırmacı köyünde halk tarafından inşâ olunan «Kenzü'l-İrfan» Medresesi müderrisliğine Şubat 1321'de tayin olunmuştur. Azdavay'da bulunduğu medresenin adı ise «Hamidiye Medresesi» idi.

Daha sonra Daday Kazası müderrisi olan Mustafa «Münif» Efendi, 1337'de İstanbul'a Bartın yoluyla gelip tekaüde sevkini istemiş ve 28 Teşrinievvel 1337 (1921)'de vazifeden ayrılmıştır. (Dosya nu: 1401)

MUSTAFA EFENDİ (Dağıstanlı)

İpek ticareti ile meşgul olan Hacı Azîm Efendi'nin oğlu olup H. 1263 senesinde Dağıstan'da doğmuştur. İlk tahsilinden sonra İstanbul'a gelmiştir. Kuyucu Murat Paşa Medresesine kaydolup Bayezit Camiinde dinî ve arabi ilimleri tahsille Kayserili, sabık müsteşar, Dervîş Efendi'den icazet almıştır. Ruûs imtihanını kazanarak Bayezit Camiinde derse çıkmış ve Şevval 1291'de uhdesine İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği tevcîh olunmuştur. On yedi sene sonra talebelerine icazet vermiştir.

Hicrî 1307'de Huzur Dersleri muhatablığına tayin olunmuş ve bunun üzerine usul üzere dördüncü rütbeden Mecîdî ve Osmanlı nişanları ihsan olunmuştur. Huzur Derslerindeki muhatablığı H. 1322'ye kadar devam etmiş ve bu yılın Ramazan ayında Mukarrirliğe yükselmiştir. Huzur Derslerindeki mukarrirliği H. 1326'ya kadar sürmüştür.

Şehzadegân Hocalığında da bulunmuş ve saltanat tebdili üzerine 14 Nisan 1325'de bu hocalığına son verilmiştir.

Zilkade 1323'de birinci rütbeden tebdilen Mecîdî ve Osmanlı nişanları kendisine ihsan edilmiştir.

Şevval 1322'de İstanbul pâye-i ref'i ve Şevval 1323'de de Anadolu Kazaskerliği pâye-i celîli uhdesine tevcîh olunmuştur.

Bayezit Camiinde tedris-i ulûm derken 27 Temmuz 1334 (1918) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3398)

MUSTAFA EFENDİ (Dimetokalı)

Recber Molla Sadık Ağa'nın oğlu olup Haziran 1292'de Dimetoka Kazasının Çarşılı köyünde doğmuştur. İlk dinî bilgileri köyünden almış ve 1304'de Dimetoka müftüsü Hacı Gazi Mehmet Efendi'nin ders halkasına girip 1310 senesine kadar okuyup aynı yıl içinde İstanbul'a gelmiştir. Süleymaniye'de Emir Hoca Medresesine kaydolup dinî ve arabî ilimleri tahsil ettiği gibi Dârü'l-Fünûna girip 16 ay tahsilden sonra memleketine dönmüştür.

Köyünde ilimle meşgulken Temmuz 1326'da Dimetoka Kazası müftüsü intihap edilmiştir. Eylül 1331 (1915)'de Dimetoka'nın Kavaklı'ya nakli üzerine bu tarihten itibaren Kavaklı Kazası müftüsü olmuştur.

Müftülüğü esnasında 26 Mayıs 1335 (1919) tarihinde şehiden vefat etmiştir. (Dosya nu: 512)

MUSTAFA EFENDİ (Eğinli)

Hacı Süleyman Efendi'nin oğlu olup 1255 (1839)'de Eğinde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra 1280'de İstanbul'a gelip Şehzadebaşı Ebu'l-Fazıl Mahmut Efendi Medresesine kaydolup Hafız Nasuh Efendi'nin derslerine devam etmişse de bilâhare Hafız Şakir Efendi'den tahsilini ikmalle icazet almıştır.

İcazetnamesi mahallesinde çıkan yangında sair eşyası ile yanmıştır. Bodrumî Ömer Efendi'nin Şeyhülislâmlığı zamanında devriye müderrisliğine nail olmuş ve Ramazan'da Şehzade Camiinde ve bayramlarda da otuz yıl kadar kürsüde va'z ve nasihat etmiştir. Uhdesine Safer 1318'de İbtidâ-i Hariç ve Recep 1320'de Haraket-i Hariç Bursa müderrisliği tevcih olunmuştur. Haziran 1326'da berhayattı. (Dosya nu: 572)

MUSTAFA EFENDİ (Ermenekli)

Abdürrezzak zâde Hacı Mustafa ağaoğlu Serçavuş İbrahim Efendi'nin oğlu olup Ağustos 1274'de Ermenek Kazasının Sandıklı mahallesinde doğmuştur. İlk önce Cum'a mahallesinde ilk bilgileri tahsil etmiş ve Ağustos 1296'da Musalli Medresesine kaydolmuştur. Nisan 1300'de Ermenek'ten nakl ile Aydın'da bulunan Bey Camii Medresesinde Nisan 1307'ye kadar tahsil görmüştür. Bu tarihten sonra Mısır'a gidip Camiu'l-Ezher'de okumaya başlamıştır. Nihayet Mart 1309'da İstanbul'a gelip Şehit Mehmet Paşa Medresesinde kaydolup

Bayezit Dersiâmlarından Hassa Birinci Alayı müftüsü Ankaralı Mehmet Şükrü Efendi'den Eylül 1315'de icazet almıştır.

Ağustos 1318'de Beyazit Dershanesinde ruûs imtihanına girmiştir. Eylül 1818'de Ermenak Kazası Tekke Medresesi Müderris Sipas Camii kürsü şeyhliğine tayin olunmuştur. Talebelerine icazet verdikten sonra Teşrinievvel 1325'da Akşehir Kazası (İplik Camii) Müderrisliğine tayin olunmuştur.

Haziran 1318'de uhdesine İbtidâ-i Hariç Edirne müderrisliğine nail olmuştur.

Kendisi «Fevzî» lâkabı ile de anılırdı.

Ağustos 1326 (1910)'da ise Mut Kazası müderrisliğine nakl edilmiştir. (Dosya nu: 1576)

MUSTAFA EFENDİ (Gülnarlı)

Recber Mahmut Efendi'nin oğlu olup 1290 (1874)'da Gülnar Kazasında doğmuştur. On bir yaşında iken Kurucuk köyündeki ilk mektebi bitirmiş ve köyü yakınında bulunan Saidler Medresesine girmiştir. Müftü Mehmet Hamdi Efendi'den sarf ve nahiv tahsil ettikten sonra Konya'ya gidip Abdülbasar Efendi Medresesinde Parlak zâde Ahmet Efendi'nin ders halkasına altı sene devam etmiştir. Akabinde İstanbul'a gidip Feyzullah Efendi Medresesinde ikamet ve kayıtla Fatih Dersiâmlarından Muğlalı Ali Rıza Efendi'nin ders halkasına girmiş ve h. 1318'de icazet almıştır.

Ağustos 1318'de Gülnar Kazası Gelendire kasabasındaki Hamidiye Medresesi müderrisliğine tayinle vazifeye başlamıştır. Uhdesine h. 1318'de İbtidâ-i Hariç Edirne müderrisliği tevcih olunmuştur.

1332 (1916)'da Hamidiye Medresesi müderrisi idi. (Dosya nu: 1573)

MUSTAFA EFENDİ (Hopalı)

«Hakkı» mahlâsı ile anılıp Hafız Osman Efendi'nin oğludur. 1299 (1883) senesinde Rize'nin Hopa Kazasına bağlı Viçe'nin Çorçuva köyünde doğmuştur. İlk bilgileri tahsilinden sonra Aşağı Puskala köyünde bulunan Kavaklı Medreseye girip altı ay kadar müderris Molla Hüseyin zâde Mustafa Efendi'nin ders halkasında bulunmuştur. Sonradan komşu köyde bulunan Kerez Medresesine hocası ile nakledip, burada da dört sene tahsilden sonra Mayıs 1318'de İstanbul'a gelmiştir. Dersiâmdan Hemşinli Dehrî Yusuf Efendi'den icazet alıp (1325/1909) 1324 (1908)'de girmiş olduğu Mekteb-i Kuzattan da dört yıl sonra pek iyi derece ile şehadetname almıştır.

Nisan 1330 (1914)'da Akşehir Kazası kadısı oldu. Teşrinisanî 1331'de ise Kastamonu'ya bağlı Cide Kazası kadısı oldu. Akciğer veremine mübtelâ olduğu için İstanbul'da Alman hastanesinde tedâvi edilmişse de 17 Eylül 1916 (4 Eylül 1332)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 959)

MUSTAFA EFENDİ (Ispartalı)

1287 tarihinde Isparta'da doğmuştur. Hasan Efendi'nin oğludur. İlk olarak Teşrinievvel 1310'da Aksaray'da Valide Sultan Camii kürsü şeyhliğine tayin olunmuştur. Daha sonraları ise terakkî ederek Ağustos 1311'de Dolmabahçe, Kânunisanî 1312'de Rumelihisarı, Kânunisanî 1315'de Ortaköy, Eylül 1319'da Beşiktaş Süleymaniye, Teşrinievvel 1321'de Rami, Ağustos 1325'de Ayazma ve Mart 1331 (1915)'de Üsküdar Valide Sultan Camii kürsü şeyhliğine tayin olunmuştur. 19 Kânunisanî 1331 (1915)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 902)

MUSTAFA EFENDİ (İstanbullu)

Fatih Camii muciz dersiâmlarından, Maarif Nezareti Kütûb-i Diniye ve Şer'iyye mülgâ Hey'eti Reisi Uyvarcalı Süleyman Hulusi Efendi'nin oğlu olup 1287 (1871) senesinde İstanbul'da doğmuştur. İlk bilgileri sibyan mektebinde okumuş ve Fatih Rüştiyesini pek iyi derece ile bitirdikten sonra Fatih Camii dersiâmlarından Köprülü Ali Rıza Efendi'den dinî ve arabî ilimleri tahsîlle icazet almıştır. 1301 (1885)'de Rumeli sadareti vekayi' kalemine mülâzemeten tayin olunmuştur.

Mayıs 1306'da sınıf kitabetine tayin edilmiş ve Mart 1319'da Vekayi' Muavinliğine terfi' etmiştir. Mart 1323'de ise Meclis-i Emval-i Eytam azalığına nakledilmiştir. Azaların adedi nizami haddi aştığından Eylül 1325'de azalıktan kadro haricine çıkarılmıştır. Haziran 1327'de ise Muhassasat-ı Zatiye Müdürlüğüne tayin edilmiştir. Teşrinisanî 1330'da yine ma'zul sayılmıştır.

Zilhicce 1314'de uhdesine tevcih buyurulan İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği, Zilhicce 1319'da Musıla-i Sahn'a, Cemazielahir 1321'de Sahn'a ve Cemazielevvel 1322'de Hareket-i Altmışlı'ya terfi' olunmuştur.

9 Haziran 1336 (1920) tarihinde Tetkik-i Mesahif-i Şerife ve Müellefat-ı Şer'iyye Meclisi azalığına tayin olunmuştur. Nisan 1339 (1923) sonuna kadar azalıkta kalmış ve Eylül 1341 (1925) tarihinde Edirne müftülüğü kâtibliğine tayin edilmişse de 1 Teşrinisanî 1341'de bu va-

zifeye gitmeyip İstanbul Asliye Mahkemesi Üçüncü Hukuk kâtibliğine geçmiştir. (Sicil defteri, c. 1, sh: 314)

MUSTAFA EFENDİ (İzmirli)

Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1290 (1874) senesinde İzmir'de doğmuştur. Medrese tahsilinden sonra Teşrinievvel 1318'e İzmir'de Müftü Camii Medresesi müderrisliğine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1325'de maaşı 300 kuruş olmuş ve talebe okuturken 7 Ağustos 1332 (1916)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 1736), Ayrıca «Mustafa Lütfi Efendi» diye de anılırdı.

MUSTAFA EFENDİ (Karacabeyli)

Hafız Mehmet Emin Efendi'nin oğlu olup 1284'de Karacabey kasabasında doğmuştur. Karacabey rüştiyesini pek iyi derece ile bitirip İstanbul'a gelmiş ve Fatih Dersiâmlarından Alasonyalı Hacı Zeynelabidin Efendi'den h. 1318'de icazet aldı.

Temmuz 1326'da Karacabey Kazası müftüsü oldu.

Recep 1324'de uhdesine İbtidâ-i Hariç Bursa müderrisliği tevcih olunmuş ve Safer 1334'de Musıla-i Sahn'a ve Zilhicce 1334'de de Musıla-i Süleymaniyeye terfi' etmiş ve Şaban 1335'de İzmir paye-i mücerredi ile taltif olunmuştur.

Mustafa «Fehmi» Efendi'nin dosyası 1926'da Diyanet'e gönderildiğinde bu tarihlerde de Karacabey müftüsü olması ihtimali vardır. (Dosya nu: 2241)

MUSTAFA EFENDİ (Karaisalili)

Nuşli Hasanoğlu Kasım Efendi'nin oğlu olup 1286 (1870)'da Adana'ya bağlı Karaisalı Kazasında doğmuştur. Köyünde Kur'ân-ı Kerimi ve sair ilimleri ikmalle Mart 1300'de Çuhalı Karyesindeki medreseye girmiş ve 1303'de Niğde Sancağına gitmiştir. Niğde'de Ömerli Karyesindeki medresede yedi yıl kadar tahsil görüp Tarsus Kazası Kurrâ Efendi Medresesine girmiştir. Burada feraiz, mantık, meanî derslerini okumuştur. Eylül 1313'de Konya'ya gidip Cevizaltı Medresesinde de akaid, usûl, tefsîr, hadis ve hikmet tahsil etmiştir.

Nisan 1327'de Karaisalı Kazası (Çuhbeli Medresesi) Müderrisi olmuştur.

Temmuz 1335'de İttihatçı olduğu ve lehlerinde halkı tehdit ettiği vaki' evraktan anlaşılmışsa da ilmiye mesleği ile mütenasip ahva-

linden dolayı sadece tenbîhnâme ile dikkati çekilmiştir. (Dosya nu: 1563)

MUSTAFA EFENDİ (Karamanlı)

Mehmet Hadî Efendi'nin oğlu olup 1275 tarihinde Karaman'ın Mansûr Dede mahallesinde doğmuştur. Altı yaşında sibyan mektebine girmiş ve 1288'de Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz etmiştir. 1289'da ecdadından intikal eden medresede babasından okumaya başlamış ve 1300'de Karaman Müftüsü İbrahim Hulusî Efendi'den icazet almıştır. Akabinde Konya'ya gidip Konya Müftüsü Hacı Ahmet Efendi'den de 1308'de ikinci icazetini almıştır.

1309'da ecdadından intikal eden Yeni Daire Medresesinde tedrîse başlamış ve 1327'ye kadar üç defa talebelerine icazet vermiştir.

1319'da Kaza Müftüsü Hacı Mehmet Efendi'nin Konya'da ikamete memur bulunmuştur. Temmuz 1321'de Karaman Encümen-i Maarif riyaset vekâletine fahrî olarak tayin edilmiştir. Temmuz 1325'de kaza ve mülhakatı İbtidâî Mektebleri müfettişliği ilâve memuriyet olarak üzerine tevcih olundu. 1326'da Konya Dârü'l-Muallimin'inde heyet huzurunda imtihan olup ehliyetname almış ve Eylül 1331'de Karaman İ'dadisi tarih ve coğrafya muallimliğine tayin olunmuştur. Aynı yıl içinde kaza evkaf komisyonu azası oldu. Eylül 1331'de Kaza İdare Meclisi azalığına seçilmiş ve 1333'e kadar azalıkta bulunmuştur.

1330'da Halvetî Tarikati şeyhlerinden Mevlânâ Gülşen Efendi'den hilâfetnâme almıştır.

Karaman Kazası müftüsü İsmail Hakkı Efendi'nin tekaüde sevki üzerine yapılan intihapta 20 rey almış ve Teşrinievvel 1333 (1917)'de Karaman Müftüsü olmuştur. İttihatçı olduğu ve bunlara hadim bulunduğu iddiası ile azl edilmiş ve yerine Halid Efendi zâde Mehmet Efendi tayin edilmişse de Karaman'da bulunan Nuh Paşa, Zeynelabidîn, Kadı Beyzâde, Debbağhane, Ali Dede, Hatuniye, Hacı İshak, Kızıllar, Abdüssamet ve Yeni Minare Medreseleri müderrislerinin imzası ile Kânunisani 1336'da Hadî zâde Mustafa Efendi'nin tekrar Karaman müftüsü olması talep olunmuştur. (Dosya nu: 4436)

MUSTAFA EFENDİ (Kargılı)

Topaloğlu Mustafa Efendi, diye bilinirdi. Babası Saraylı Hafız Ahmet Efendi olup Şaban 1272'de Osmancık Kazasının Kargı nahiyesinin Mihr-i Hatûn mahallesinde doğmuştur. İlk tahsilini kasaba-

sında bitirip h. 1287'de tahsil için İstanbul'a gelip Irgat pazarında Sinan Paşa Medresesinde ikametle Bayezit Camiinde tedrisle meşgul Kasideci zâde Süleyman Sırrı Efendi'nin mucazlarından olan Çankırılı Hafız Efendi'nin derslerine hazır bulunmuştur. Hocasının vefatı üzerine şeriki olan Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azasından Dağıstanlı İlyas Veysî Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. H. 1303'de Bayezit Camiinde icazet almıştır.

H. 1305'de açılan ruûs imtihanına girmiş ve ehliyetini isbatla Nisan 1307'de (1891)'de 95 kuruş maaşla Bayezit Camiinde derse çıkmıştır.

Şevval 1312'de sonradan Padişah olan Sultan Mehmet Reşad'ın hocalığına tayin olunmuştur. H. 1320'de Bayezit Camiinde talebelerine icazet vermek için yaptığı müracaat Ders Vekâletince men' olunmuş ve böylece verilen nişanlardan mahrum kalmıştır. H. 1322 senesinde Sultan Reşad'ın hocası bulunması hasebiyle Bodrumlu Hüseyin'in verdiği jurnal üzerine memleketine sürülmüştür. Meşrutiyetin ilânı üzerine tekrar İstanbul'a gelmiştir.

Cemazielaher 1311'de uhdesine İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuş ve Cemazielevvel 1312'de Hareket-i Hariç ve Rebiulaher 1328'de İbtida-i Dahil'e terfi' olunmuştur.

Bayezit Camiinde dersiâmlık hizmetinde bulunurken 18 Kânunisanî 1339 (1923) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3507)**

MUSTAFA EFENDİ (Kars-zü'l-Kadriyeli)

Recber esnafından Nazif zâde Mehmet Ağa'nın oğlu olup 1255 (1839) enesinde Kozan Sancağının Kars-zü'l-Kadriye Kazasının Tuzlu köyünde doğmuştur. İlk mektebi köyünde bitirip Kayseriye gitmiştir. O sırada Kayseri müftüsü bulunan «Mir'atü'l-Mecelle» müellifi Ahmet Mes'ut Efendi'nin ders halkasına girip 19 sene usulü üzere arabi ve şer'i ilimleri tahsille Cemazielaher 1293'de icazet almış ve memleketine dönmüştür.

Memleketinde bulunan Alâ Camii Medresesinde müderrisliğe başlamış ve Mayıs 1328 (1912)'de resmen münhal bulunan Kars-zü'l-kadriye Kazası müderrisliğine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 1615)**

MUSTAFA EFENDİ (Kastamonulu)

1274 tarihinde Kastamonu'da doğmuştur. Kânunisanî 1312'de ilk olarak va'za başlamıştır. 10 Nisan 1325 (1909)'de Mirgün Camii Kürsü vaizi iken vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3571)**

MUSTAFA EFENDİ (Kilisli)

Hacı Mahallî Ağa'nın oğlu olup Şubat 1283'de Kilis'te doğmuştur. Kiliste bulunan medreselerden önce Molla Hamud Mahallesindeki Kadıoğlu Medresesinde altı sene sarf, nahiv okumuş ve akabinde iki sene ticaretle uğraşmış ve Kiliste bulunan Karakadı Medresesi müderrisi Zıddî zâde Abdullah Efendi'nin ders halkasına girip on iki sene tahsille beldenin müftüsü bulunan Abdullah Efendi'den icazet almıştır.

Mayıs 1327 tarihinde Kilis Kazası müderrisliğine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 3866)**

MUSTAFA EFENDİ (Kozanlı)

36 yıl kadar Kozan Sancağı müftülüğünde bulunmuş olan ve 1286'da vefat eden Sehlek zâde Mehmet Efendi'nin oğlu olup Haziran 1268 yılında Kozan'ın merkezi olan Sis kasabasının Hacı Uşağı mahallesinde doğmuştur. Kur'ân-ı hıfz ettikten sonra babasından okumaya başlamıştır. Bilgisini genişletmek için Kayseri, Maraş, Adana ve İstanbul'a gitmiştir.

Babasının vefatından dolayı münhal kalan Selek Zâde Medresesinde müderrisliği başlamış ve Eylül 1326'da Kozan Dârü'l-Fetvâ müsevvitliğine tayin olunmuştur.

Çamurdan zâde Mustafa Efendi'nin vefatı üzerine Teşrinievvel 1334'de Kozan (Sis) Müderrisliğine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 4489)**

MUSTAFA EFENDİ (Kozanlı)

Zürra'dan Çamurdan zâde Mehmet Efendi'nin oğlu olup Kânunisanî 1253 (1837) senesinde Kozan Sancağının merkezi olan Sis kasabasının Mahmutlu Mahallesinde doğmuştur. Kayseri'de ulûm-i Şer'iyyeyi tahsille üstadı Hacı Hafız Efendi'den 1287'de icazet almıştır.

İcazetini müteakıp hasbeten-lillah Sis Kasabasında bulunan Cami-i Sağir Medresesinde üç defa talebelerine icazet vermiştir. 20 odalı bulunan bu medresede tedrisle meşgulken Celâl Devvanî Hazretlerinin zamanın hükeması için ilm-i icmali hakkında yazdığı bahse kudretinin yettiği kadar bir risale yazmışsa da bastıramamıştır.

1293 ve 1294 senelerinde iki sene yedi ay Mebusan Meclisinde bulunmuştur.

Zuhur eden Kozan Vak'asında dahil olduğu gerekçesi ile üç yıl taht-ı muhakemede kalmışsa da Divan-i Harb-i Örfi'nin verdiği üç yıllık Kayseri'ye sürgün cezası kaldırılmış ve bu vak'ada dahil bulunmadığı tebeyyün ettiğinden affa uğramıştır: Recep 1297.

Kânunievvel 1327'de öteden beri müderris bulunduğu Cami-i Sağîr Medresesi müderrisliğine resmen tayin olunmuştur. (Dosya nu: 1605)

MUSTAFA EFENDİ (Kulalı)

Çizmeci esnafından Evliya zâde İsmail Efendi'nin oğlu olup Rumî 1267'de Kula'nın Mehamid mahallesinde doğmuştur. İlk mektebi bitirdikten sonra Kula'da bulunan Gürhane Medresesine girmiş ve sonradan Amad, Uşak ve İrigün Medreselerinde okuyup İstanbul'a gelmiştir. Üç sene Ders Vekili Gümülçineli Ahmet Asım Efendi'nin derslerinde bulunduktan sonra 1301'de Manisa'da Sultaniye tahsilini ikmalle müderris Akhisarlı Ali Rıza Efendi'den icazet almıştır. İcazetinden sonra tedrisle uğraşmaya başladı. 1321'de müderrislik maaşına nail oldu. Haziran 1326'da aynı yerde bulunuyordu. (Dosya nu: 432)

MUSTAFA EFENDİ (Lâzkiyeli)

Şeyh Abdülfettâh Efendi'nin oğlu olup Kânunisani 1295'de Lâzkiye Kazasına tabi' Geyne mahallesinde doğmuştur. Mahmut Best er-Rufaî Hazretlerine baba cihetinden mensubiyeti olduğundan «Mahmudî» lâkabı ile anılırdı. İlk tahsilini sibyan ve Nümüne-i Terakkî Mektebinde ikmal etmiş ve babasının hususî ve umumî ilim meclislerine devama başlamıştır. İcazet aldıktan sonra Mart 1313'de «Mektebu'l-Fütûh» adında bir ilk mektep açmış ve yedi sene kadar muallimliğe devam etmiştir. 1320 (1904)'de ise Beyrut Nümüne-i Terakkî Mektebi arapça ve ahlâk muallimliğinde istihdam edilmiştir.

H 1330 senesinde «Lazkiye Matbaası»nda «Nefehatü'l-Mennan fi's-Selâti alâ Seyyidi'l-Ekvân» adlı 18 sayfalık arapça mansûr ve manzum bir eseri basılmıştır. Ayrıca nahivden Şeyh Zeynüddin el-Mursafâ adlı zatın risalesini şiire çevirmiş ve feraizden «es-Sihamu'r-Rasihâ fi'ş-Şebbani ve'l-Menasıhâ» adlı iki eseri daha varsa da basılmamıştır.

Kânunisani 1326'da Lâzkiye Kazası müderrisliğine 250 kuruş aylık maaş tayin olunmuştur.

Biraderi Şeyh Hasan Efendi el-Mahmudi'den, ona da babasın-

dan intikal eden Savfan Camii hitabetine de devam ediyordu. (Dosya nu: 2112)

MUSTAFA EFENDİ (Maraşlı)

Kanadı-kırık zâde Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1241'de Maraş Sancağının Çıkçıkı mahallesinde doğmuştur. İlk bilgileri tahsilden sonra Maraş, Halep ve Elbistan medreselerinde mantık'a kadar okumuş ve Zilkade 1269'de tahsil için Kayseriye gitmiştir. On dört sene devamlı üstadı Hacı Dursun Efendi'den, bazan da İnhan zâde Alim ve Ağırnasî Mes'ut Efendilerden de tahsille Recep 1284'de hocası Dursun Efendi'den icazet almıştır.

Elli yaşlarında olduğu halde Haziran 1292'de Maraş Meclis-i Temyiz azalığına seçilmiştir. Mayıs 1299'a kadar bu azalıkta kalmış ve Kânunievvel 1301'de Maraş müftülüğüne intihap edilmiştir. 30 Haziran 1325'de Maraş mutasarrıfı Hayri Bey hakkında vuku'a gelen nümayişte methaldâr olduğu ve bu kargaşalıktan dolayı kurulan Divan-i Harb-i Örfî'ce verilen karar üzerine Maraş müftülüğünden ayrılmıştır. (Dosya nu: 1643)

MUSTAFA EFENDİ (Merzifonlu)

1251 tarihinde Merzifon'da doğmuştur. Kânunievvel 1294'de Fatih Camiinde derse çıkmıştır. Dersiâmlığı sırasında H. 1314'de Huzur Derslerine muhatap tayin olunmuştur.

16 Kânunievvel 1313 (1897)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 3572)

MUSTAFA EFENDİ (Misuratalı)

Şeyh Mustafa Efendi, Zürra'dan Ahmet bin Hasan Efendi'nin oğlu olup mali 1265 senesinde Trablusgarb'a bağlı Misurata Kazasında doğmuştur. Maliki Mezhebinden olan Mümaileyh Ağa Zaviyesi mektebinde ilk bilgileri almış ve Seyit Ahmet Zerduk Medresesinde müderris Şeyh Mehmet eş-Şerif ve Şeyh Ömer el-Cezirî Efendilerin derslerine devamla H. 1292'de icazet almıştır.

Otuz yaşında iken mali 1294'de fahrî olarak Misurata Kazası müftülüğüne tayin olunmuştur. 1310 (1894)'da ailesi çok fakir olduğundan zarurî olarak Misurata müftülüğünden istifa etmiş ve bir sene kaldıktan sonra Bigazi'ye hicret etmiştir. Burada tedrisle meşgul olup talebe yetiştirirken Kânunisanî 1325'de Bingazi müderrisliğine 250 kuruş maaşla tayin olunmuştur. (Dosya nu: 5140)

MUSTAFA EFENDİ (Nevşehirli)

Köstelli zâde Ebu Bekir Hoca'nın oğlu olup Haziran 1263'de Nevşehir Kazasının Kapıcıbaşı mahallesinde doğmuştur. İlk bilgileri tahsilinden sonra Piroğlu Medresesine girmiştir. Burada müderris bulunan Hafîd zâde Ali ile Şerif Efendi zâde Hacı şeyh Efendi'lerden tefsir ve hadis tahsili sırasında hocaları vefat ettiklerinden İstanbul'a gelmiştir. Sultanahmet Cami avlusunda bulunan Medrese-i Baraka'nın dördüncü kapısına dahil olarak ikamet etmeye başlamış ve Bayezit Dersiâmlarından Hüseyin Avni Efendi'den okuyup icazet aldıktan sonra bir adet liyakat madalyası almıştır.

Haziran 1318'de 49 yaşında Baraka Medresesinden çıkıp memleketine gitmiş ve Haziran 1319'da Nevşehir'de bulunan Kapıcıbaşı Medresesine müderris tayin olunmuştur.

Uhdesine İbtidâ-i Hariç Edirne müderrisliği tevcîh olunan Mustafa Efendi, Nevşehirdeki Kapıcıbaşı Medresesi müderrisliğine devam ederken 20 Ağustos 1332 (1916)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2632)**

MUSTAFA EFENDİ (Sandıklılı)

Şahin zâde Ahmet Hamdi Efendi'nin oğlu olup Temmuz 1287'de Sandıklı'nın Hisar mahallesinde doğmuştur. Mart 1293'de sibyan mektebine girmiş ve Haziran 1297'de ise Yalıncak Sultan Medresesi müderris Mehmet Emîn Efendi'den okumaya başlamış ve bu medrese hem okumuş, hem de icazetinden sonra ders okutmaya başlamıştır. Haziran 1330 (1914)'de bu medreseye müderris tayin edilmiştir. (Dosya nu: 605)

MUSTAFA EFENDİ (Siirtli)

İmamet ve ticaretle iştigal etmiş olan el-Hac Mehmet Sadık Efendi'nin oğlu olup 1303 (1887)'de Siirtte doğmuştur. 1319'a kadar Siirt'te bulunan Fahriyye, 1325'e kadar Rahimiye Medresesinde arabi ilimleri tahsil ve ikmal etmişse de bu tarihte İstanbul'a gelip Fatih civarında Papazoğlu Medresesinde ikametle Fatih dersiâmlarından ve Fetvahâne müderrislerinden Rizeli Hacı Muharrem Efendi'nin derslerine devam etmiştir. 1326'da Muharrem Efendi'den icazet almış ve aynı yıl Medresetü'l-Kuzât'a girmiştir. 1330'da pek iyi derece ile mezun olmuştur.

Ruûs imtihanını kazanarak Eylül 1327'de Fatih Camiinde derse çıkmıştır. Temmuz 1330'da ise Musul'a bağlı Salâhiye Kazası kadılı-

ğına tayin olunmuş ve 20 Temmuz 1331 (1915)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 1013)

MUSTAFA EFENDİ (Söğütlü)

Küpeci zâde İsmail Ağa'nın oğlu olup 1282'de Söğüt Kazasının Hıfzi Hüseyin Mahallesinde doğmuştur. Söğüt rüştiyesini bitirdikten sonra İstanbul'a gelerek Fatih Dersiâmlarından Eğinli el-Hac Hafız İbrahim Hakkı Efendinin ders halkasına dahil olup H. 1313'de icazet almıştır.

Ağustos 1300 (1884)'de Söğüt Kazası Şer'iyye Mahkemesi kâtibliğine tayin edilmiş ve Mart 1315'de Söğüt Mal Sandığı Emîni olmuştur. Nisan 1326'da ise Şer'iyye Mahkemesi Eytam müdürü olmuştur. Temmuz 1327'de Söğüt müftüsü olmuştur. Temmuz 1334'de aynı yerde müftü bulunduğu gibi Teşrinisani 1340'da dosyası Diyanetçe istenmiştir. Ayrıca Mustafa Lütfi diye anılırdı. (Dosya nu: 2281)

MUSTAFA EFENDİ (Sökeli)

Uslu Çolak zâde Hacı Musa Efendi'nin oğlu olup 1254 (1838) senesinde Söke Kazasının Sarıkemer mahallesinde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Ödemiş'te el-Hac Abdülkerîm Efendi Medresesinde sekiz sene ve Uşak'ta Antabi Hacı Ahmet Efendi Medresesinde üç sene dini ve arabî tahsilde bulunduktan sonra Aydın'a nakletmiş ve burada bulunan Akmescid Medresesinde ikametle beldenin müftüsü İbrahim Efendi'den tahsilini ithmam ile 1282'de icazet almıştır. İcazetini müteakip Söke Kazasında bulunan Yeni Cami' Medresesinde tedrîse başlamıştır.

51 yaşında iken Zilhicce 1303'de Aydın'da imtihan olmuş ve Meşihattan gönderilen menşûr ile Söke Kazası müftülüğüne tayin olunmuştur. 1325 (1909)'de Söke müftüsü Ömer Lütfi Efendi olduğuna göre bu tarihten önce vefat etmesi ihtimali vardır. (Dosya nu: 807 ve 1020)

MUSTAFA EFENDİ (Süleymaniyeli)

Şeyh Abdülkerîm Efendi'nin oğlu olup H. 1259'da Süleymaniye Sancağının Bağ karyesinde doğmuştur. Köyünde Kur'ân-ı hıfz etmiş ve bir kaç dini risaleyi de okuduktan sonra ulemâdan dini ve arabî ilimleri tahsille H. 1288'de Van vilâyetinde Münîb Abdullah Efendi'den icazet almıştır.

Otuz altı yaşında iken Van'a bağlı Bargirî Kazasına Haziran 1294'de naib tayin olunmuştur. Şubat 1296'da ayrılıp Adremit Kasabası rüştiye-i mülkiye mektebi ikinci muallimliğine tayin olunmuştur. Ağustos 1304'de yine Van'a bağlı Karçikân Kazası niyabetine tayini üzerine muallimlikten ayrılmıştır. Kânunievvel 1306'da hizmet müddetini bitirip ayrılmış ve Mayıs 1308'de Gevar Kazası naibi olmuştur. Teşrinievvel 1310'da Gevardan ayrılmıştır.

Teşrinievvel 1312'de Şemdinan Kazası naibi olmuş ve Mayıs 1315'de hizmet müddetinin hitamında ayrılmıştır. 20 Mart 1317 (1901)' de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3056)**

MUSTAFA EFENDİ (Süleymaniyeli)

Süleymaniye tüccarlarından Mahmut Efendi'nin oğlu olup 1271 (1855) senesinde Musul vilâyetinin Süleymaniye kasabasında doğmuştur. Medrese tahsilini bitirdikten sonra Kerkük'te niyabet intihapnâmesi aldığı gibi İstanbul'da Mekteb-i Nüvvab'ta imtihan olup ikinci bir ehliyetnâme almıştır.

Eylül 1298'de Bazyan Kazası naibi oldu. Daha sonra Raniye, Kel'anber, Revanduz, Ammare, Necit ve Kerbelâ niyabetlerinde bulunmuştur. Şubat 1324'de ikinci defa olarak Ammare livası niyabetine tayin olunmuş ve Temmuz 1327'de ayrılmıştır.

Rebiulevvel 1317'de uhdesine İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği tevcîh olunmuştur.

Kânunievvel 1330'da 880 kuruş maaş tahsis edilmiştir. **(Dosya nu: 1017, sicil defteri, c. 5, sh: 39)**

MUSTAFA EFENDİ (Şamlı)

Şam ahalisinden ve meşhûr ulemâsından Şati zâde Şeyh Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1272 (1856) senesinde Şam'ın Ammare Semenî mahallesinin Bâbu's-Selâm sokağında doğmuştur. Mahallesindeki mektebte Kur'ân-ı Kerîm, hesap, tecvît, ilm-i hal ve hüsnü hat derslerini okumuş ve 1285'de babası ile ulemâdan Attar zâde Şeyh Selîm Efendi ile Şeyh Bekrî Efendilerin derslerine devama başlamış ve yirmi yıl kadar devamdan sonra 1305'de Mağribî zâde Şeyh Bedreddin Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. Ramazan 1327'de hocasından icazet almıştır.

Şer'î ve dinî bir kaç eseri varsa da **«en-Nukûlü'ş-Şer'iyye fir'Reddi alâ'l-Vehhabiyye» (36 sayfa) ile «Risaletü fî Te'yidi Mezhebi's-Sofiyye» (20 sayfa)** adlı eseri matbu' olup ikisi birlikte basılmıştır.

Hanbeli ulemâsından olan Mustafa Şati Efendi Şam'da Bedriyye (Bedraiyye) Medresesinde müderrisliğe devam ederken inhilâl eden Doma Kazası müftülüğüne 14 reyle ihraz-ı ekseriyet ederek Teşrinievvel 1329 (1913)'da tayin olunmuştur. (Dosya nu: 2322)

MUSTAFA EFENDİ (Tarsuslu)

Çiftçi Hacı Mehmet Sabri Ağa'nın oğlu olup Mayıs 1292'de Tarsus'un Sarı İbrahimli köyünde doğmuştur. İlk bilgileri aldıktan sonra Tarsus'ta bulunan Niyazî Efendi Medresesinde bir müddet tahsilden sonra Konya'ya gidip on sene tahsille H. 1322'de icazet almıştır. Bir müddet de Konya Dârü'l-Muallimîn'ine devam etmişse de tahsil gayesiyle Mısır'a gittiğinden bu mektebi terk etmiştir. İki yıl orada kaldıktan sonra memleketine dönmüştür.

Kânunisani 1325'de Mersin İbtidâ-i Mektebi birinci muallimliğine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1326'da Kıbrıs mahallesi ibtidâî mektebi birinci muallimliğine nakledilmiştir. Temmuz 1328'de ise imtihanla Mersin Sancağı Müderrisliğine tayin olunmuştur. (Dosya nu: 1620)

MUSTAFA EFENDİ (Taşköprülü)

İmam Mahmut Efendinin oğlu olup 1274 senesinde Taşköprü'nün Gökçeağaç nahiyesinde doğmuştur. İlk tahsilini memleketinde yapıp, akabinde İstanbul'a gelmiştir. Bahçekapı'da bulunan Hamidiye Mektebini bitirmiş ve Ayasofya-i Kebir Medresesine kaydolmuştur. Hicrî 1307 tarihinde Ayasofya dersiâmlarından Meşihat Müsteşarı Abdülkadir Raşit Efendi'den icazet almıştır.

Muharrem 1314'de Sadaret Dairesi İmamlığına tayin edildiği gibi aynı tarihte devriye müderrisliği ruûsuna nail olmuştur.

Haziran 1326 (1910)'da Sadarette imamlığa devam ettiği gibi Bab-ı Ali'de Lâla Hayreddin Mahallesinde Odalar sokağında iki numaralı evde kiracı olarak ikâmet ediyordu. (Dosya nu: 407)

MUSTAFA EFENDİ (Taşlıcalı)

Ticaretle iştigal eden Süleyman Ağa'nın oğlu olup Eylül 1291'de Taşlıca Sancağına bağlı Galyan köyünde doğmuştur. 1308 senesi Eylül'ünde kasaba rüştiyesine girmiş ve Temmuz 1312'de bitirip Taşlıca'da bulunan medreseye girmiştir. Müderris Hacı Abdullah Efendi'nin ders halkasına bir yıl kadar devamla 1313'de İstanbul'a gelerek

Şehzade Medresesine kaydolup Fatih Dersiâmlarından Bosnalı Hasan Hüsnü Efendi'nin ders halkasına devamla Cemazielaher 1327 senesinde icazet almıştır. Feraizi de aynı camide bulunan Filibeli Hacı Ahmet Hulusî Efendi'den okuyup icazet aldı.

Şaban 1328 senesinde Ders Vekâletinde imtihan olup ehliyeti tebeyyün ederek bu tarihte (1326/1910) Kosova vilâyetine bağlı Metroviçe Kazası müftülüğüne tayin olunmuştur. Harb sebebiyle memuriyetini terkle İstanbul'a gelmiş ve Teşrinisanî 1329'da Akşehir Kazası müftülüğüne tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 2546)**

MUSTAFA EFENDİ (Tekirdağlı)

Halil Efendi'nin oğlu olup 1289'da Tekirdağ'da doğmuştur. Medrese tahsilini bitirdikten sonra 4 Haziran 1318'de Tekirdağ müderrisliğine tayin olunmuş ve 1924'den sonra da Tekirdağ vaizliğine tayin olunmuştur. 1932 yılı sonlarında aynı yerde vaiz bulunuyordu. **(Dosya nu: 464)**

MUSTAFA EFENDİ (Termeli)

«Nurî» mahlâsı ile de bilinip Habil zâde Mustafa Efendi'nin oğludur. Malî 1268 yılında Terme Kazasında doğmuştur. Terme medresesinde bir müddet okumuş ve akabinde İstanbul'a gelerek Süleymaniye Çifte Salis Medresesinde ikametle Bayezit Dersiâmlarından sabık Anadolu Kazaskeri Tokatlı Hacı Ahmet Efendi'nin ders halkasına devamla on beş on beş yıl sonra icazet almıştır.

37 yaşında olduğu sırada Cemazielevvel 1306 (1888)'da Terme Kazası müftülüğüne tayin olunmuştur. Haziran 1332 (1919) tarihlerinde aynı müftülükte bulunuyordu. **(Dosya nu: 3167)**

MUSTAFA EFENDİ (Ürgüplü)

Ürgüp mal müdürü Kumru zâde Ahmet Efendi'nin oğlu olup Mayıs 1275'de Ürgüp Kazasının Bedreddin Mahallesinde doğmuştur. Babası Şubat 1302'de vefat etmiş olup kendileri aslen Dağıstanlıdırlar.

Rüştiyeyi bitirip icazet aldıktan sonra Mart 1286'da Kayseri'ye gidip orada bulunan Kozanlı Medresesine dahil olmuştur. 19 sene kadar fasılasız medresede tahsil görüp Recep 1306'da (Mart 1304) mez-

kûr medresede müderris bulunan Küçük Hacı Hafız Efendi'den icazet almıştır.

İcazet aldıktan sonra memleketine gidip Ürgüp'te bulunan Dağıstanlı Medresesinde tedrîse başlamıştır. Ayrıca rüştiye muallimliği de yapmıştır.

Mayıs 1330 (1914) tarihinde Ürgüp Kazası müftüsü olmuştur. **(Dosya nu: 2616)**

MUSTAFA EFENDİ (Yanbolulu)

Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1268 senesinde Yanbolu'da doğmuştur. İstanbul'da Kalkandelen'li Recep Efendi'den icazet alıp, ruûs imtihanına girmiştir. Nisan 1306 (1890)'da Fatih Camiinde 97 kuruş maaşla derse çıkmıştır.

Safer 1311'de uhdesine İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği tevcîh olunmuş ve Cemazielaher 1318'de Hareket-i Haric'e ve Zilkade 1325'de İbtidâ-i Dahil'e terfi' olunmuştur.

Dârü'l-Hadîs-i İzzet Efendi Medresesinde mukayyit ve misafir olarak Alaşehir'de ikamet etmekte iken hac farizasını edâ için Hicaz'a gitmiş ve Medine-i Münevvere'de 15 Teşrinievvel 1327 (1911)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 238)**

MUSTAFA ABDÜLKERİM EFENDİ (Trablusşamlı)

Abdülkerim en-Nüşar Efendi'nin oğlu olup 1253 (1837) senesinde Trablusşam'da doğmuştur. Arapça ve dinî tahsilini Trablusşam'da bitirmiş ve 1291'de Meclis-i Hükkâm'dan niyabet intihapnâmesi almıştır.

Otuz yaşında iken H. 1283'de Trablusşam'a bağlı Merkab Kazası müftülüğüne tayin olunmuştur. İki yıl hizmetten sonra açıkta kalmıştır. Şaban 1291'de Akkâr Kazası naibi oldu ve bir buçuk yıl sonra becayişle Gazze naibliğine geçmiştir. Safer 1296'da Havran Sancağı naibi oldu. İki yıl sonra Adlip naibi olmuşsa da Zilhicce 1299'da Hasnu'l-Ekrat naibi oldu. Recep 1302'de Ma'retü'n-Numân Kazasına tayin edilmiştir. Recep 1306'da Saft ve Rebiulevvel 1309'da Sahyûn Kazası niyabetine tayin olunmuştur.

Daha sonra Saftiyâ Kazası (veya Safita) niyabetine tayin olunmuş ve 27 Recep 1314 (1 Ocak 1897)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1298)**

MUSTAFA ADİL EFENDİ (İstanbullu)

Halîl Efendi'nin oğlu olup 1278'de doğmuştur. Mart 1285'de tarîk maaşına nail olmuş ve Mart 1295'de Fetvahâne'ye girmiştir. Nisan 1305'de Trabzon, Teşrinievvel 1312'de Edirne niyabetlerini birer yıl zabt etmiştir.

Haremeyn-i Muhteremeyn pâyesini ihraz etmiştir.

Şubat 1305'de Beykoz niyabetine tayin edilmiştir. Daha sonra ise Eylül 1307'den Teşrinievvel 1309'a kadar Kartal, Eylül 1310'dan Teşrinievvel 1312'ye kadar Muğla, Mayıs 1314'den Mayıs 1316'ya kadar Isparta, Eylül 1316'dan Teşrinisanî 1318'e kadar Trabzon, Mart 1319'dan Haziran 1319'a kadar Kastamonu, Haziran 1319'dan Haziran 1321'e kadar Konya ve Haziran 1322'den Temmuz 1323'e kadar Ankara niyabetlerinde bulunmuştur.

Temmuz 1323'de Adana merkez niyabetine tayin edilmişse de çok geçmeden 31 Teşrinisanî 1323'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 463)**

MUSTAFA ARİF EFENDİ (Alâiyyeli)

Tarman zâde Mehmet Efendi'nin oğlu olup Mart 1289'da Alaiye'nin Hisariçi mahallesinde doğdu. Tevfikiyye Medresesi'ne girmiş ve Mart 1322'de icazet almıştır. Dere Türbe köyünde imamken Alâiyye Müftüsü Hasan Efendi'nin vefatı üzerine mahallî ulemâ ve idare azalarının intihabı ve 31 reyle Alâiyye Kazası müftüsü olmuştur. Nisan 1334/1918. **(Dosya nu: 4465)**

MUSTAFA ASIM EFENDİ (Anamurlu)

Evliya zâde Mustafa Efendi'nin oğlu olup Nisan 1281'de Anamur'un Selenti nahiyesinin Emîn Hacıköyü merkezinde doğmuştur. İlk mektebi bitirip Alaiyye Kazası rüştiyesine girmiştir. Ağustos 1297'de rüştiyeyi bitirip aynı kazada bulunan Ahmediye Medresesine girmiş ve müderris Akçalı zâde Hacı Ali Efendi'den okumaya başlamıştır. Mültekâ ve Halebî'yi bitirip H. 1307'de Konya'ya gidip Zaferiye (Sırçalı) Medresesine kayolup, sonradan Konya Müftüsü olan müderris Aladağlı Hoca zâde Ahmet Efendi'nin derslerine katılmıştır. Akaid, fıkıh tahsil etmiş ve bilgisini genişletmek üzere İstanbul'a gelmiştir. Fatih Dersiâmlarından Ödemişli Ekmekçi zâde Mustafa

Efendi'nin ders halkasına girip «Celâl, Hey'et-i Felekiye, Şerh-i Mevakıf, Pezdevî, Tefsîr-i Kebîr ve Tasavvuf» kitablarını okuyup Recep 1313'de icazet almıştır. Recep 1317'de imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve H. 1321 (Eylül 1319/1903)'de mezun olmuştur.

«Dârü'l-İlm», «Dârü't-Ta'lîm» ve «Hadika-i Meşveret» mekteblerinde hocalığı zamanında sarf ve nahivden «Teshîl-i Lisan» ve mantık'tan «Bürhan-i Gelenbevî»nin «Tenakuz bahsi»ne kadar bir haşiye olmak üzere iki gayr-ı matbu' eseri vardır.

İmtihanla Ağustos 1316'da Süleymaniye Camii dersiâmları arasına girmiş ve tedrîse başlamıştır. Eylül 1325'de Fetvahane İ'lâmat Odası Mukayyit Muavini olmuştur. Haziran 1328'de Taharri-i Mesail Memuru ve Mart 1330'da Fetvahane İ'lâmat Mümeyyizi olmuştur. Ağustos 1322'de Meclis-i Tetkîkat-ı Şer'iyye azası olmuş ve Mart 1333'e kadar azalığı sürmüştür. Mayıs 1333'de Fetvahâne müsevvitliğine geçmiş ve Teşrinisanî 1335'de Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye Medreseleri Müfettiş-i Umumiliğine tayin olunmuştur. Bir ay sonra ayrılıp Kânunievvel 1335'de müsevvitliğe dönmüştür. Eylül 1336 (1920)'de Fetvahane Birinci Sınıf mümeyyizliği terfi' etmiştir. 31 Eylül 1336'da Fetvahane Kalemi Müdürü olmuş ve 16 Nisan 1337 (1921)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 37)

MUSTAFA ASIM EFENDİ (Bolvadinli)

«Gök Ömer Beyzâde» şöhretiyle bilinip Mustafa Efendi'nin oğludur. 1271 (1855) senesinde Karahisar-ı Sahip Sancağının Bolvadin Kazasına bağlı İshaklı nahiyesinde doğmuştur. Sibyan mektebinde Konyalı Ali Sofî Efendi'den Kur'ân-ı hatm etmiş ve Konya'ya gidip Simavlı Osman Efendi Medresesinde Saraçzâde Mehmet Efendi'den olmak üzere «Emsile»den başlamıştır. Yine Konya ulemâsından Velibaşı zâde Mehmet Efendi'den 1281'e kadar okumuş ve 1283'de İstanbul'a gelmiştir. Sultanahmet Medresesine girip Ayasofya-i Kebîr Medresesinde dersiâm bulunan ve sonradan Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye (İstanbul) Kadılığı şer'iyyatçısı olan Karahisar-ı Sahipli İbrahim Hulusî Efendi'nin derslerine devamla Cemazielaher 1300'de icazet almıştır. Yine aynı camiin dersiâmlarından bulunan Nevşehirli Hacı Mustafa Efendi'den, Bayezit Dersiâmlarından Ankaralı Osman Efendi'den de okumuştur. Cemazielaher 1296'da Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve dört sene sonra mezun olmuştur.

Mart 1300 (1884)'de Mekteb-i Nüvvab Müdür muavini olmuştur. Mayıs 1301'de ise imtihanı kazanıp Ayasofya-i Kebîr Camiinde dersiâm olarak derse çıkmıştır.

Rebiulevvel 1307'de uhdesîne tevcîh olunan İbtadâ-i Hariç İstanbul müderrisliği, Cemazielaher 1309'da Hareket-i Haric'e, Rebiulaher 1310'da İbtidâ-i Dahil'e, Zilhicce 1312'de Hareket-i Dahil'e, Safer 1316'da Musıla-i Sahn'a, Cemaziyelaher 1318'de Sahn'a, Şevval 1319'da Hareket-i Altmışlı'ya, Rebiulevvel 1321'de Musıla-i Süleymaniye'ye, Zilhicce 1322'de Hamise-i Süleymaniye'ye ve Şevval 1323'de Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

Şevval 1316'da üçüncü rütbeden Mecidî ve Osmanlı nişanları kendisine ihsan olunmuştur.

Mekteb-i Nüvvab Müdür birinci muavinliğine terfi' eden Mustafa Asım Efendi, Teşrinievvel 1325'de Meclis-i Mesalih-i Talebe birinci sınıf kâtibi olmuş ve Kânunievvel 1326'da kâtiblikten ayrılıp Fetvahane Müsevvitliğine geçmiştir.

Mekteb-i Nüvvab'taki vazifesinden Ağustos 1325'de ayrılmıştır.

Akciğer hastalığına mübtelâ olduğundan bu hastalıktan kurtulamamış 2 Kânunievvel 1330 (1914) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 13 ve 1158, sicil defteri, c. 3, sh: 169)**

MUSTAFA ASIM EFENDİ (Geyveli)

El-Hac Abdullah Efendi'nin oğlu olup 1254 H. (1838) senesinde İzmit'e bağlı Geyve - Akhisar Kazasının Çardak karyesinde doğmuştur. 1260 mektebe girip Hatm-i Kur'ân'dan sonra dört yıl içinde Kur'ân-ı Kerîmi hıfz etmiştir. H. 1268'de İstanbul'a gelerek Rüstem Paşa Medresesine kaydolup Bakırcı zâde Hafız Ahmet Efendi'den arapça okumaya başlamıştır. H. 1270'de Reisu'l-Mukarrirîn Osman Faiz Efendi'den Bayezit Camiinde «Molla Cami»den okumaya başlamıştır. H. 1274'de imtihanla kadılığa hak kazanmış ve aynı yıl içinde Süleymaniye Camiinde derse çıkmıştır.

Muharrem 1285'de İbtidai Hariç İstanbul müderrisliğine nail olmuş ve terakkî ederek Muharrem 1304'de Musıla-i Süleymaniye ve Zilhicce 1307'de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

Dördüncü rütbeden Mecidî nişanını da hamil olduğu gibi Hicrî 1293'de Huzur Dersleri Muhatablığına tayinle H. 1308'e kadar mutatablıkta bulunmuştur. Recep 1309'da Galata Kadısı olmuştur.

H. 1301'de talebelerine Süleymaniye Camiinde icazet vermiştir.

16 Cemaziyelaher 1316/20 Teşrinievvel 1314 (1898)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 160)**

MUSTAFA ASIM EFENDİ (Giresunlu)

Hatîb zâde Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1261 (1865) senesinde Giresun'un Uzundere köyünde doğmuştur. İlk mektebi bitirip Karahisar-ı Şarkî'de bulunan **Hacı Yusuf Efendi Medresesinde** müderris Hacı Arif Efendi'den tahsile başlamış ve H. 1283'de İstanbul'a gelip Şeyh Ebu'l-Vefâ Medresesesinde ikametle Bayezit dersiâmlarından Batum'lu Gürcü Hacı Emîn Efendi'den icazet almıştır. Dârü'l-Muallimîn-i Rüştiyeyi de bitirmiştir.

Teşrinisanî 1294'de Giresun Rüştiye mektebi ikinci muallimliğine tayin edilmiş ve Temmuz 1295'de ayrıca Giresun müftüsü olmuştur. Uhdesine H. 1310'da Edirne müderrisliği tevcîh edildi ve 21 Şubat 1320 (1904) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 245, sicil def: c. 2, sh: 75)

MUSTAFA ASIM EFENDİ (Hopalı)

Hüseyîn Ağa'nın oğlu olup 1292'de Hopa'da doğmuştur. İzmit'e bağlı Karamürsel Kazasının Yaşkerez köyüne gelip yerleştikten sonra İstanbul'a gelmiş ve Fatih Dersiâmlarından Gürcü Hacı Hüseyîn Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Denizlili Salih Efendi'den okunması şart olan ilimleri bitirip icazet almıştır.

Nahiye niyabetlerinden sonra Temmuz 1326'da Kandıra Kazası şer'iyye mahkemesi başkâtibliğine tayin olunmuş ve Ağustos 1327' de Babaeski Kazası naibi olmuştur. Fakat harp hali sebebiyle Dersaadete gelmiş ve Temmuz 1329'da tekrar ayni yere tayin edilmişse de azl edilmiştir. (Sicil defteri, c. 7, sh: 35)

MUSTAFA ASIM EFENDİ (İstanbullu)

Süleymaniye Camiinde ders okutup 13 yıl Selânik müftülüğünde, Varna, Birgî, Boğazlıyan niyabetlerinde ve Trabzon mevleviyetinde bulunmuş olan Mahreç mevalisinden Çarşambalı Feyzullah Efendi'nin oğlu olup 1268 (1852) senesinde İstanbul'da doğmuştur. Hafızpaşa sibyan mektebini bitirip Trabzon rüştiyesini tamamlamıştır. Daha sonra babasının niyabet ve mevleviyetleri hasebiyye Fatih'te Gürcü Emîn Efendi'den, Yozgat'ta «avamil», Fatih dersiâmlarından Gümüşhaneli Mehmet Efendi'den «Adale», «Cami», «Fenarî» okumuştur. Vefatı üzerine Fatih Dersiâmlarından Kayserili Hüseyîn Efendi'den tasavvurat ve tasdikat okumuştur. Muallimhane-i Nüvvab'a girmiş ve burayı da bitirmiştir.

Muallimhane-i Nüvvab'a girmezden evvel 1284'de Mahfel-i Şer'iyyat'a mülazemeten girmiş ve sonradan Rumeli Kazaskerliği vekayi' kâtibliğine geçmiştir. Mayıs 1287'de müderrislik maaşına nail olmuş ve Teşrinievvel 1290'da Sinop niyabetine tayin olunmuştur. İki yıl sonra ayrılıp Haziran 1295'den Mayıs 1298'e kadar Gümülçine, Nisan 1299'dan Mayıs 1301'e kadar Kırkkilise, Teşrinievvel 1301' den Eylül 1303'e kadar ikinci defa Gümülçine, Nisan 1304'den Nisan 1306'ya kadar Siroz (Serez), Mart 1308'den Mart 1310'a kadar Canik, Şubat 1310'dan Ağustos 1311'e kadar Üsküdar, Temmuz 1312' den Haziran 1314'e kadar Gelibolu, Kânunievvel 1314'den Haziran 1317'ye kadar Kosova ve Teşrinievvel 1317'den Mart 1318'e kadar Küçükçekmece niyabetlerinde bulunmuştur.

Ağustos 1310'da bir yıl olmak üzere Kudûs mevleviyetini zabt etmiştir.

Küçükçekmece niyabetinde iken nikelden ma'mul Hicaz Demiryolu madalyası ile taltif olunmuştur (1).

28 Temmuz 1318 (1902)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2)**

MUSTAFA ASIM EFENDİ (İstanbullu)

Anadolu Kazaskerliği pâyelilerinden ve Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azasından Ürgüplü Mehmet Tevfik Efendi'nin oğlu olup 1277 H. (1860) senesinde İstanbul'da doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz ettikten sonra Fatih rüştiyesine girmiş ve sonradan Fatih Camiinde Karînabadlı zâde Ömer Hilmi Efendi'nin ders halkasına girip icazet almıştır.

Ağustos 1293'de Fetvahâne'ye mülâzemeten girmiştir. Kânunievvel 1296'dan Ağustos 1298'e kadar Karaburun, Torbalı ve Nif nahiyeleri niyabetlerinde bulunmuş ve tekrar Fetvahane'deki vazifesine dönmüştür. Müsevvitliğe devam ederken Şubat 1303'de Turgutlu naibi oldu. Temmuz 1307'den Teşrinisani 1308'e kadar Lonkoza, Eylül 1309'dan Eylül 1311'e kadar Keskin, Temmuz 1314'den Teşrinievvel 1316'ya kadar Kavala, Mart 1318'den Temmuz 1319'a kadar Biga, Mart 1320'den Ağustos 1321'e kadar Galata, Eylül 1322'den Temmuz 1324'e kadar Uşak, niyabetlerinde bulunmuştur.

Temmuz 1319'da bir yıl Selânik mevleviyetini zabt etmiştir.

Uhdesine Rebiulaher 1292'de tevcih olunan İbtidâ-i Hariç İstan-

(1) 19 numaralı Vesika'ya bakınız.

bul müderrisliği ruûsu Ramazan 1325'de Bilâd-ı Hamse pâyesine terfi' olunmuştur.

Ağustos 1324'den Ağustos 1325'e kadar Fetvahane Müsevvitliğinde bulunmuş ve Eylül 1325'de İ'lâmat-ı Şer'iyye Tatbik-i Vesaik Memurluğuna tayin olunmuştur. Bu memuriyeti ifâ ederken 16 Şubat 1336 (1920)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 50)**

MUSTAFA ASIM EFENDİ (İstanbullu)

Bilâd-ı Hamse mevalisinden, Keşan naibi iken 1276'da vefat eden Bereket zâde es-Seyit Mehmet Hidâyetullah Efendi'nin oğlu olup Safer 1252'de İstanbul'da İsakapısı'nda babasının evinde doğmuştur. Davutpaşa sibyan mektebini bitirip babasının yanında hususî muallimden arapça okumaya başlamış ve sonradan Tabhane Hocası Abdurrhman Efendi'den Hekîmoğlu Ali Paşa Camiinde «Molla Cami» ve «Mültekâ» okumuştur. İzmit'li sabık müftü Sıbgatullah Efendi'den de fıkıh okumuştur. Karahisar-i Sahip ulemâsından Ali Efendi'den de «Gülistan» ve farsça okumuştur.

1268 tarihinde babası Halep Kadısı iken Şer'iyye Mahkemesine girmiştir. Aynı yıl taşra ruûsuna nail olmuştur. İki yıl sonra da tezkerecilikten ayrılmıştır. Nisan 1317'de Sicillât-ı Şer'iyye Müdür muavini olmuş ve Kânunisanî 1323'de bu muavinlikten ayrılmıştır.

Nisan 1323'de Bilâd-ı Devriye'den Maraş Mevleviyetini bir yıl için zabt etmiştir.

Temmuz 1326'da Müstehikkîn-i İlmiye'den sayılmış ve 31 Teşrinisanî 1328 (1912) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 73, sicil defteri, c. 1, sh: 301)**

MUSTAFA ASIM EFENDİ (İstanbullu)

Haremeyn-i Muhteremeyn pâyelilerinden ve muciz dersiâmdan Nasûh Efendi'nin oğlu olup 1276 (1860) senesinde İstanbul'da doğmuştur. İlk bilgileri tahsil ve Kur'ân'ı hıfz ettikten sonra babası ve biraderi Remulikazaskeri İbrahim Edhem Efendi ile bazı hususî muallimlerden arapça, farsça, türkçe dersleri okumuş ve tarih, coğrafya, hesap ve hendese ilimlerini gördükten sonra o sıralarda Fatih Camiinde tedrîsle iştigal eden ve Huzur Dersleri mukarrirlerinden iken vefat eden Dûşenbeli Ahmet Hamdî Efendi'nin ders halkasına girip Cemazielaher 1308'de icazet almıştır. 1314'de İrade-i

Seniyye ile icrâ kılınan ruûs imtihanında ehliyetini isbatla aynı tarihte Fatih Camiinde derse çıkmıştır. 1323 senesi sonlarında derslerine devam eden talebelere icazet vermiştir.

«Akaid Dersleri» aldı, matbu bir risalesi vardır. Ayrıca 1324'den 1328'e kadar 182 sayı ve 7 cild olarak çıkan «Beyanü'l-Hak» Mecmuasının sahibliğini yapmıştır.

Teşrinisanî 1285'de ruûs maaşına nail olmuştur. Eylül 1308'de Vefâ İ'dadisi (Lisesi) Akaid muallimliğine tayin edilmiştir. Temmuz 1317'de ise Dârü'l-Muallimîn Akaid Muallimliğine nakledilmiştir. Eylül 1318 (1902) de ise Dârü'l-Fünûn-i Osmanî Tarih-i Din-i İslâm muallimliğine tayin edilmiştir. Teşrinisanî 1323'de ise Mekteb-i Mülkiye-i Şahane İlm-i Kelâm, Tefsîr ve Hadîs dersleri müderrisliğine tayin olunmuştur. Şubat 1324'de Vefa'daki derslerini terk etmiştir.

Ağustos 1324 (1908)'de ise Kütüphaneler Müfettişi olmuştur. Teşrinievvel 1324'de Mekteb-i Mülkiye'deki dersleri kaldırılmış ve aynı yılın Teşrinisanî'sinde Hukuk-i İslâmiye Müderrisliğine tayin olunmuştur. 24 Teşrinisanî 1324'de Dârü'l-Fünûn'daki derslerine Siyer-i Nebevî Dersi de ilâve olunmuştur. 1 Kânunievvel 1324'de istifa ile Hukuk-i İslâmiye ve Kütüphaneler müfettişliğinden ayrılmıştır. 3 Kânunievvel 1324'de Mebus seçilip Meclis-i Mebusan'a girmiştir.

Teşrinievvel 1325'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye Reisi seçilmişse de kabul etmemiş ve Kânunisanî 1326 (1910)'da Dârü'l-Fünûndaki dersleri başkasına verilmiştir. Bir ay sonra ise Edebiyat-ı Arabiye Dersi kendisine verilmiştir. Kânunievvel 1327'de Medresetü'l-Vaizîn birinci sene Siyer-i Şerîf muallimi olmuştur. Şubat 1327'de ise Dârü'l-Fünûn'daki dersleri olan Hikmet-i Teşri' dersine tekrar başlamıştır.

6 Eylül 1328 (1912)'de İrade-i Saniyye ile Meclis-i Maarif azası olmuştur. Eylül 1328'de Dârü'l-Fünûn Usul-u Fıkıh ve Medresetü'l-Vaizîn ikinci sene Siyer-i Nebevî dersleri kendisine verilmiştir.

Mart 1328'de Usul-u Fıkıh dersi başkasına verilince, bu defa Tefsîr dersini okutmaya başlamıştır.

26 Teşrinievvel 1329 (1913) tarihinde siyasetle uğraştığı tesbit edildiğinden Meclis-i Maarif azalığından ve Dârü'l-Fünûn'daki muallimliğinden İrade-i Seniyye ile azl edilmiştir.

Mümaliyeh İstanbul Mebusu seçilmesi tarihi olan 4 Kânunievvel 1324'den, Meclisin feshi olan 5 Kânunisanî 1327'ye kadar mebuslukta kalmıştır.

Muharrem 1296'da uhdesine tevcîh olunan İbtidâ-i Hariç İstan-

bul müderrisliği Rebiulevvel 1306'da Hareket-i Haric'e, Rebiulaher 1310'da İbtidâ-i Dahil'e, Şevval 1314'de Hareket-i Dahil'e, Cemazielaher 1318'de İbtidâ-i Altmışlı'ya, Rebiulevvel 1321'de Hareket-i Altmışlı'ya, Zilhicce 1322'de Musıla-i Süleymaniye'ye ve Zilkade 1325' de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuş ve Ramazan 1310'da dördüncü rütbeden Osmanlı nişanı ihsan olunmuştur.

Ramazan 1321'de Huzur Derslerine muhatap olarak tayin olunmuş ve Ramazan 1327'de Mukarrirliğe yükselmiştir. H. 1338 yılına kadar Mukarrirlikte bulunmuştur.

1 Eylül 1333 (1917)'de Medrese-i Süleymaniye Tabakat-ı Kurrâ ve Müfessirîn müderrisliğine tayin olunmuş ve 7 Ağustos 1334 (1918)' de Medaris Umum Müfettişi olmuştur (1). Teşrinisanî 1334'de Ders Vekâletine ve 9 Şubat 1335'de Dârü'l-Hikmet'l-İslâmiye riyaseti vekâletine tayin olunmuştur.

13 Mart 1335'de uhdesine Anadolu Kazaskerliği pâyesi tevcih olunmuştur (2).

16 Mart 1335'de Hey'et-i A'yan azası olmuş ve 2 Nisan 1335'de Dârü'l-Hikme riyasetine Muhammed Hemdi (Elmalılı) Efendi'nin tayini ile reis vekilliğinden ayrılmıştır.

Meclis-i Mebusan'da ve Meclis-i A'yan'da reislik yapmış bulunan Mustafa Asım Efendi, sonradan dersiâm olarak kalmış ve 1943 senesinde İstanbul'da vefat etmiştir. Mezarı Erenköy'de Sahra-i Cedit kabristanındadır. (Sicil defteri, c. 4, sh: 197)

MUSTAFA ASIM EFENDİ (İzmitli)

1245 tarihinde İzmit'te doğmuştur. Temmuz 1287'de Fatih Camiinde derse çıkmıştır.

Rebiulevvel 1288'de uhdesine tevcih olunan İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği Şaban 1311'de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

22 Teşrinievvel 1314 (1898)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 230)

MUSTAFA ASIM EFENDİ (Karahisar-ı Şarkîli)

Kadı-zâde İbrahim Hilmi Efendi'nin oğlu olup 1270 (1854) senesinde Karahisar-i Şarkî'de doğmuştur. İlk ve orta tahsilinden son-

(1) 20 numaralı Vesika'ya bakınız.

(2) 21 numaralı Vesika'ya bakınız.

ra mahallî ulemâdan Müderris Hüseyîn Efendi'den okuyup icazet almıştır.

Fıkıhtan «Şurûd ve Ahkâm», «Müteaddidât», «Mukedderât» ve «Müstesniyat» adlarında eserleri varsa da basılmamıştır.

Ağustos 1284'de ilk olarak Karahisar-i Şarki Şer'iyye Mahkemesi ikinci kâtibliğine tayin olunmuştur. Bir yıl sonra da başkâtib olmuştur. Kânunievvel 1320 (1904)'de ise Karahisar-i Şarkî Müftüsü olmuştur.

Safer 1300'de İbtidâ-i Hariç Bursa müderrisliğine nail olmuştur.

Temmuz 1321'de Alucra Kazası A'şar ihale memurluğuna tayin edilmiş ve üç defa da naib vekilliğinde bulunmuştur.

1335'de iftâ ile kabil-i te'lif ahvali şayan-i itimat görülmediği gerekçesi ile müflüükten ayrılmış ve Haziran 1341 (1925) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2413, sicil defteri, c. 1, sh: 311)**

MUSTAFA ASIM EFENDİ (Karamanlı)

Kamer-zâde Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1256 (1840) senesinde Karaman'da doğmuştur. Sarf ve nahvi Karaman'da, mantık ilimlerini Konya'da okuduktan sonra İstanbul'a gelip Medine-i Münevvere Mahmudiye Medresesi, Müderrisi Trabzonlu Hasan Sabri Efendi'nin derslerine devamla 1305 senesinde icazet almıştır.

Mayıs 1291 (1875)'de dersiâm olmuş ve Kânunisanî 1298'de Fetvahâne İ'lâmat Odası mukayyit muavinliğine tayin olunmuştur. Temmuz 1301'den Mart 1304'e kadar Galata niyabetinde bulunmuştur. Nisan 1304'de Mekke-i Mükerreme niyabetine tayin edilmiş ve Temmuz 1308'e kadar Mekke'de kalmıştır.

Ağustos 1308'de Fetvahâne Müsevvit mülâzimliğine tayin edilmiş ve Teşrinisanî 1309'da Pusulacı Muavinliğine terfi' etmiştir. Kânunievvel 1310'da ise Müvezzi'liğe terfi' etmiştir.

Temmuz 1319'dan Temmuz 1320'ye kadar bir yıl Selânik Mevleviyetini zabt etmiştir. Rebiulaher 1292'de tevcih olunan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği Cemazielevvel 1321'de Bilâd-ı Mahrec'e, ve Ramazan 1325'de Bilâd-ı Hamse'ye terfi' olunmuştur.

Şubat 1324 tarihinde ise Baş Müsevvit (Reisü'l-Müsevvidîn) olmuştur. Haziran 1329 (1913)'da Fetvâ Muavinliğine terfi' olunmuştur. Mayıs 1336'ya kadar bu muavinlikte kalmış ve bu tarihten itibaren İ'lâmat-ı Şer'iyye Müdürü olmuştur.

İ'lâmat Müdürlüğü sırasında 10 Şubat 1337 (1921)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 4, sicil defteri, c. 1, sh: 15)**

MUSTAFA ASIM EFENDİ (Malatyalı)

Malatya Meclis-i İdare başkâtibi Hoca-zâde Hasan Efendi'nin oğlu olup Nisan 1294'de Malatya'nın Büyük Mustafapaşa mahallesinde doğmuştur. İlk bilgileri tahsilinden sonra Kayserili Hacı Sadık Efendi'den mucaz ceddi Mahmut Efendi'den hususî surette «Tasdîkat»a kadar okumuş ve İstanbul'a gelerek Süleymaniye Çifte Rabia Medresesine kaydolup Bayezit Dersiâmlarından Nevşehirli Halil Efendi'den icazet almıştır.

Eylül 1325'de Şarköy müftü ve müderrisliğine tayin edilmiştir. Nisan 1335 (1919)'de Gelibolu mutasarrıfının tahriratı ile gayr-i müslimlere karşı yapılan muamelelerde halka önayak olduğu ve bu hareketinin ahaliyi rahatsız ettiği bildirilmiş ve azli istenmiştir. Bunun üzerine Şarköy müftü ve müderrisliğinden azl edilmiştir. **(Dosya nu: 498)**

MUSTAFA EFENDİ (Pazarlı - Atinalı)

Seydioğlu tüccardan Ali Efendi'nin oğlu olup 1278 (1862) tarihinde Rize'nin Atina - Pazar kazasında doğmuştur. Kur'ân'ı hıfz edip 1294'de Amasya'ya gelip Kâşifiye Medresesine kaydolup sarf, nahiv, fıkıh ve mantık gibi ilimleri okumuştur. Muharrem 1302'de İstanbul'a gelip Fatih Tetimme-i Rabia Medresesine kaydolup Atıf Bey ile Urfa'lı Mehmet Efendi'lerin ders halkalarına dahil olarak Mehmet Efendi'den 1310'da icazet almıştır. 1312'de imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a kaydolmuş ve 1316'da iyi derecede mezun olmuştur.

Şubat 1316 (1900)'da Of Kazasına naib tayin olunmuştur. İki yıl hizmetten sonra ayrılmış ve Eylül 1320'den Ağustos 1322'ye kadar Nevşehir, Temmuz 1323'den Teşrinievvel 1324'e kadar Bafra, Teşrinisanî 1324'den Teşrinisanî 1326'ya kadar Boğazlıyan, Eylül 1327' den Mart 1330'a kadar Antakya, Nisan 1330'dan Şubat 1331'e kadar Çarşmaba niyabetlerinde bulunduktan sonra Mart 1322'de Giresun Kazası kadılığına tayin olunmuştur.

Giresun kadısı iken 6 Teşrinisanî 1332 (1916) tarihinde tifodan ölmüştür. **(Dosya nu: 1119, sicil defteri, c. 3, sh: 216)**

MUSTAFA ASIM EFENDİ (Safranbolulu)

Sadr-i Esbak İzzet Mehmet Paşa Camii imam ve hatibi dersiâmdan Kara Alemdâr zâde Ali Efendi'nin oğlu olup 1251 (1835) senesinde Safranbolu'nun Baba Sultan mahallesinde doğmuştur. Dinî

ve arabî ilimlere tahsile başlamış ve babasından bir müddet okuduktan sonra kaza müftüsü Hacı Mehmet Hilmi Efendi'den sarf, nahiv, mantık, fıkıh, kelâm, tefsîr ve sair ilimleri on üç yıl tahsille H. 1288'de icazet almıştır.

Mart 1292'de Safranbolu Meclis-i Deavî Mümeyyizliğine tayin olunmuştur. El-Hac Mehmet Hilmi Efendi'nin vefatı üzerine intihabla Şevval 1303 (1301/1885)'de Safranbolu Kazası müftüsü olmuştur. Şevval 1306'da uhdesine İbtidai Hariç Bursa Müderrisliğine tevcîh olunmuştur.

Hacı İzzet Paşa Camii imamet ve hitabet vazifesini de deruhte etmiştir.

1324'de Safranbolu Kazası müftüsü olarak başkasının mukayyet bulunmuş olması bu tarihten önce vefat etmesi ihtimalini ortaya çıkarıyor. **(Dosya nu: 2614, sicil defteri, c. 2, sh: 35)**

MUSTAFA ASIM EFENDİ (Safranbolulu)

Karamustafaoğlu Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1289 (1873) senesinde Safranbolu'nun Kavak mahallesinde doğmuştur. 1304'de rüştiyeyi bitirip Ebu Bekir Medresesine girmiştir. Bir müddet sonra Kastamonu'ya gidip İsfendiyar Medresesine kaydolup sonradan Kastamonu müftüsü olan Osman Efendi'den «Molla Cami»'e kadar okumuştur. 1309'da İstanbul'a gelip Şeyh Ebu'l-Vefâ Medresesine dahil olup Fatih Dersiâmlarından Şehrî Ahmet Efendi'den Molla Cami, Fenarî, fıkıh, muhtasar Meanî, Tokat Mebusu Mustafa Sabrî Efendi'den Mutul, ilm-i Usûl, ve Meclis-i Mebusân birinci reis vekili, sonradan olan Nasuhî zâde Mustafa Asım Efendi'den de mantık, ilm-i kelâm, ilm-i hikmet, şifa-i şerîf, ve sair ilimleri tedrîs ve tekmille Şevval 1323'de icazet almıştır. Gümüşhaneli Dergâhı Post-nişini Hasan Efendi'den de «Ramuzu'l-Ehadis» okuyup icazet almıştır.

Karamürsel'e bağlı Ereğli köyünde bulunan ve hayrat sahibleri tarafından yapılan medresede 1322'de ders okutmaya başlamış ve Nisan 1326'da Vize Kazası müftülüğüne tayin olunmuştur. Mayıs 1328'de ayrıca Vize Kazası müderrisliğine de başlamıştır. Eylül 1328'den Nisan 1329'a kadar Bulgar Harbi dolayısıyla ayrı kalmış ve Eylül 1329'dan itibaren Vize müftü ve müderrisliğine devama başlamıştır.

12 Eylül 1335 (1919) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 452)**

MUSTAFA ASIM EFENDİ (Sultanyerli)

Recber Hasan Efendi'nin oğlu olup H. 1268 (1851) tarihinde Gümülçine'nin Sultanyeri Kazasının Muharrem oğulları mahallesinde doğmuştur. On sekiz yaşında İstanbul'a gelerek Zincirlikapı yakınında bulunan Üçbaş Medreseye dahil olup gece gündüz Sultanyerli Fatih dersiâmlarından Yusuf Ziyaeddin Efendi'nin derslerine devamla H. 1301'de icazet almıştır. Şevval 1303'de Fatih Bahr-i Siyah Çifte Kurşunlu Medresesine naklen yeniden derse başlayarak Mart 1304 (1888)'den itibaren Fatih Camii dersiâmları arasına katılmıştır.

Eylül 1317'de tedris halkasına devam eden talebelere icazet vermiştir. Safer 1324'de uhdesine İbtidâ-i Dahil İstanbul müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur.

12 Şubat 1331 (1915) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3437)

MUSTAFA ASIM EFENDİ (Sürmeneli)

Köse zâde Hasan Efendi'nin oğlu olup mali 1265 senesinde Trabzon'a bağlı Sürmene Kazasının Zımla köyünde doğmuştur. Kabataş'ta mektebi bitirip Divanyolu'nda Şahkulu, diğer adı ile anılan Sinekli Medreseye girip H. 1284'de icazet almıştır.

Teşrinievvel 1298'de Bayezit Camiinde derse çıkmıştır. H. 1303'de uhdesine tecih olunan İbtidai Hariç İstanbul müderrisliği, Şaban 1311'de Hareket-i Haric'e, Cemazielaher 1318'de İbtidai Dahil'e, Rebiulevvel 1321'de Hareket-i Dahil'e ve Safer 1324'de Musıla-i Sahn'a terfi' olunmuştur.

Muharrem 1317'de icazet vermiş ve aynı yıl tekrar talebe okutmaya başlamıştır. Bu arada üçüncü rütbeden Osmanlı ve Mecidî nişanları ihsan edilmiştir. H. 1325'de Huzur Dersleri muhatablığına tayin edilmiş ve H. 1331'e kadar kalmıştır.

20 Kânunievvel 1329 (1913) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 187)

MUSTAFA ASIM EFENDİ (Uşaklı)

Mehmet Ağa'nın oğlu olup 1266 (1850) senesinde Uşak'ın Aksa köyünde doğmuştur. Önce Buğdaylı Mustafa Asım Efendi Medresesinde sekiz sene, Buldan'da Süleyman Efendi Medresesinde bir sene, bir müddet İstanbul'da, iki sene Burdur'da Damat Hüseyin Efendi Medresesinde, Konya'da Hadimi Mehmet Efendi Medresesi-

nde iki sene tahsilden sonra 1290'da İzmir'e gelmiştir. Bu sırada bazı dostlarının refakatiyle Hac'ca gitmiştir. Avdetinde Karaağaç kasabasında Hacı Emîn Efendi'den iki sene, Kayseri'de Divriğili zâde Emîn Efendi'den dört sene tahsil etmiştir. İki zattan icazet almıştır. Ayrıca Kilis'e gidip Hoca zâde Abdullah Efendi'den iki sene daha okuyarak icazetnâme almıştır.

Uşak'a gelip medresede tedrîse başlamış ve Eylül 1301'de Uşak Kazası müftüsü olmuştur.

Talebelerine üç defa icazet vermiş ve bazı menfaatperestlere hizmet etmediğinden dolayı 16 yaşında kaydolup, yoklamada 21 yaşında olduğu anlaşılan bir talebe yüzünden 1324 (1908) tarihinde müftülük ve müderrislikten azl edilmiştir. (Dosya nu: 1935)

MUSTAFA ASIM EFENDİ (Yanyalı)

Kadı-zâdeler'den eski nüvvabtan Ahmet Ferhad Efendi'nin oğlu olup H. 1268 senesinde Yanya vilâyetinin Ergiri sancağına bağlı Lebhova nahiyesinde doğmuştur. İlk bilgileri tahsille bir müddet hususî muallimden ders gördükten sonra İstanbul'a gelmiş ve dersiâmdan Mürtezâ Efendi'den lâyıkıyle ders görüp akabinde Muallimhane-i Nüvvab'a girmiştir. İki sene zarfında imtihanla 4. sınıftan niyabet ehliyetnamesi alarak mezun olmuştur: Cemazielevvel 1294/1877.

Türkçe'nin yanında arnavutça ve rumca bilirdi.

Babasının naib bulunduğu niyabetlerde mahkeme kötibliklerinde bulunmuş ve Teşrinievvel 1295'de Limni niyabetine tayin olunmuştur. Eylül 1297'de ayrılıp Haziran 1298'den Ağustos 1300'e kadar Giresun, Haziran 1301'den Mayıs 1303'e kadar Kesendire, Nisan 1303'den Teşrinievvel 1304'e kadar Kalkandelen, Mayıs 1305'den Nisan 1307'ye kadar Resmo, Kânunisanî 1308'den Kânunisanî 1309'a kadar Antep niyabetlerinde bulunmuştur.

Safer 1294'de uhdesine İbtidâî Hariç Edirne müderrisliği tevcîh olunmuş ve Recep 1299'da İbtidâ-i Dahil'e terfi' olunduğu gibi Recep 1308'de de Girid madalyası kendisine ihsan olunmuştur.

26 Şevval 1316 (9 Mart 1899)'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 207, sicil defteri, c. 1, sh: 131)

MUSTAFA BEHÇET EFENDİ (İstanbullu)

Saraybosna'da idare kalemi hulefasından iken vefat eden Hüseyîn Sabri Efendi'nin oğlu olup 1258 H. senesinde İstanbul'da Sultanselim'de Debbâğ Yunus mahallesinde doğmuştur.

Şehzade civarında Emîn Nureddin Mektebine devama başlamış ve Kur'ân-ı Kerîm, tecvîd, ilmihal bilgilerini almış ve Kur'ân-ı Kerîmi hıfz etmiştir. 1272 tarihinde, sonradan Fetvâ Emîni olan, el-Hac Nurî Efendinin dersine devamla ulûm-i arabiye ve fünûn-i mütedavileyi öğrenerek H. 1291'de icazet almıştır.

H. 1289'da Fetvahâne Pusula Odasına kaydolmuş ve Haziran 1290'da 150 kuruş maaş tahsis olunmuştur. Mayıs 1294'de Fetvâ Odasına nakl edilmiştir. Temmuz 1301'de İ'lâmat Odası Mümeyyiz Muavin-i Salis (üçüncü) ve Mart 1307'de Saniliğine (ikinci) getirilmiştir.

Recep 1293'de uhdesine tevcîh olunan İbtadâ-i Hariç İstanbul müderrisliği Rebiulaher 1310'da İbtidâ-i Altmışlı'ya terfi' olunmuştur.

Teşrinisanî 1297'de Medine-i Münevvere Niyabetine tayin olunmuş ve Teşrinievvel 1298'de hizmet müddetinin hıtamı üzerine İstanbul'a avdet etmiştir.

Fetvahane'de hizmeti sırasında Mart 1314'de uhdesine İzmir mevleviyeti bir yıl için tevcîh olunmuştur.

Şubat 1321'den Eylül 1323'e kadar Medine-i Münevvere kadılığında ikinci defa bulunmuştur.

Kanunievvel 1325'de kadro harici bırakılmış ve 1 Temmuz 1326 (1910)'da tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 20)**

MUSTAFA BELİĞ KÂZIM EFENDİ (İstanbullu)

Meclis-i İntihab-ı Hükkâm azalığı inzimamı ile başkâtibi bulunduğu sırada H. 1297'de vefat eden Haremeyn pâyelilerinden es-Seyit Mehmet Selâhaddin Efendi'nin oğlu olup H. 1269 (1852) senesinde İstanbul'da Sultan Mehmet civarında Yeni Hamam'da Sinanağa mahallesinde doğmuştur. İlk bilgileri ve Kur'ân-ı Kerîmi bitirdikten sonra hususî muallimden mantık'a kadar okuduktan sonra Fatih Camiinde dersiâm bulunan Urfalı Mehmet Efendi'nin ders halkasına girip on beş sene tahsilden sonra icazet almıştır. Allâme Zemahşerî'nin **«Kitabu'l-Ef'al»** adlı mecmuasını **«Kitabu'l-Mesadırı ve'l-Ef'al li'l-Allâmeti'z-Zemahşerî»** adı ile 1315'de Cemal Efendi matbaasında bastırmıştır. Dosyasında mevcut bulunan bu mecmua 16 sayfa olarak görülmektedir. Mütercim kitabın «Dibace»sinde şöyle diyor:

«Allâme Zemahşerî'nin lisan-ı Arabta ebvab-ı sülâsinden müsta'mel olan mesadir ile mazi ve muzari'lerinin evahiri itibariyle huruf-i hecâ tertibi üzere her babın mehmuzdan başlayarak sahih ve mu'tellât ef'ali sırasıyla altı bab üzerine yazdıktan sonra mezidâttan olan efa'lin mülhakatiyle yalnız mazileri ve esma-i camideden olup

da müştak ile te'vîl olunarak mastar manâsiyle istimal olunan kelimatı havî te'lîf ettiği (Kitabu'l-Ef'al) nam mecmuanın asâr-i mefideden bulunduğu halde nuseh-i matbuasinin bulunmadığı gibi herkesçe de böyle bir kitabın mevcut olduğu ma'lûm olmamasından dolayı bundan istifade edecek ashab-i tahsîle mucib-i suhûlet olmak üzere münderecatından bilumum ef'al ve mesadırın Türkçe manâları Arabî lügat kitablarından gayet sahîh olarak ahz olunup kelimat-ı mezkûre hizalarına yazılarak bu vech ile tab' ve neşrine ibtidâr olunduğu erbab-ı mütalâaya arz olunur.»

Eylül 1275'de taşra ruûsuna nail olmuş ve 1286'da uhdesine tevcîh olunan İbtida-î Hariç Bursa müderrisliği Rebiulevvel 1295'de İstanbul müderrisliğine tebdîl olunmuştur. Rebiulevvel 1304'de Hareket-i Haric'e, Rebiulaher 1310'da İbtidaî Dahil'e, Şevval 1314'de Hareket-i Dahil'e, Zilhicce 1319'da Musıla-i Sahn'a, Şevval 1324'de İbtidâ-i Altmışlı'ya, Zilkade 1325'de Hareket-i Altmışlı'ya ve aynı yıl içinde de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

Nisan 1311'de Bozcaada naibi olmuştur. Nisan 1313'e kadar Bozcaada'da naiblik yapmış ve yukarıda zikr olunan eseri de bu niyabeti sırasında terceme etmiştir.

Kanunievvel 1313'den Nisan 1314'e kadar Kars zü'l-Kadriye, Ağustos 1314'den Mayıs 1316'ya kadar Menlik, Kânunisanî 1316'dan Teşrinisanî 1317'ye kadar Kırcaali, Kânunisanî 1317'den Kânunievvel 1319'a kadar Söğüt, Teşrinievvel 1321'den Eylül 1323'e kadar Babaeski, Kânnuisanî 1323'den Mart 1324'e kadar İstanköy, Mart 1324'den Ağustos 1325'e kadar Galata kadılıklarında bulunmuş ve Eylül 1325'e kadro harici bırakılmıştır.

Teşrinievvel 1328'de Dedeağaç naibi olmuşsa da harp dolayısıyle Mayıs 1329'a geri gelmiştir. Temmuz 1329'a Çatalca livası naibi olmuş ve Ağustos 1330 (1914)'da Çatalça'dan tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 2459, sicil defteri, 5 sh: 84)**

MUSTAFA CELÂLEDDİN EFENDİ (Çermikli)

Hacı Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1298 (1882) senesinde Rize'nin Çunbek köyünde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra İstanbul'a gelmiş ve Çarşambalı Ahmet Efendi'nin ders halkasına girip icazet aldığı gibi imtihanla girmiş bulunduğu Medresetü'l-Kuzattan da Zilkade 1330'da pek iyi derece ile mezun olmuştur.

Mezuniyetinden sonra Haziran 1329'da Viranşehir Kazası kadısı olmuştur. Haziran 1331 (1915) tarihinde ise Bağdat'a bağlı Hirasan Kazası niyabetine nakledilmiştir. **(Sicil defteri, c. 5, sh: 137)**

MUSTAFA CEMALEDDİN EFENDİ (Çermikli)

Ali Rıza Ağa'nın oğlu olup 1283 (m. 1867) senesinde Çermik kazasında doğmuştur. Çünki nahiyesinde ilk mektebi bitirip Diyarbakır'a gitmiş ve burada bulunan Zinciriyye Medresesine dahil olup arapça tahsilinden sonra İstanbul'a gelmiştir. Ayasofya Dersiâmlarından Abdülkadîr Raşit Efendi'nin derslerine devamla icazet almıştır.

Kânunievvel 1306'da Mahfel-i Şer'iyyat Kalemine mürasele ile kâtip nasp edilmiştir. Nisan 1321'de Çermik Kazası naibi olmuş ve Teşrinievvel 1323'de ayrılmıştır. Eylül 1324'den Kânunievvel 1326'ya kadar Bulanık, Şubat 1326'dan Temmuz 1329'a kadar Cizre Kazası niyabetinde bulunmuştur.

Şevval 1311'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâ-i Hariç Bursa müderrisliği Cemazielevvel 1315'de İbtidâ-i Dahil'e ve Cemazielevvel 1320'de Musıla-i Sahn'a terfi' olunmuştur.

Teşrinievvel 1329 (1913) tarihinde ise Malta Şehbenderhanesi imamlığına tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 5, sh: 137)

MUSTAFA CEMALEDDİN EFENDİ (Ermenekli)

Mütevelli oğlu Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1277 (1861) senesinde Ermenek Kazasının Celâl mahallesinde doğmuştur. İlk ve orta mektebleri bitirdikten sonra Ermenek'te bulunan Tûl Medresesine girmiştir. On sene tahsilden sonra İstanbul'a gelmiş ve Şehit Mehmetpaşa Medresesinde ikametle tahsil görmüştür. Balıkesir'e gidip burada bulunan İğneci Medresesinde müderris Ahmet İhsan Efendi'den okuyup Recep 1305'de icazet almıştır. Balıkesir Şer'iyye mahkemesinde mülâzemeten devam ederken Karesi naibi olan Mehmet Fevzî Efendi'den de okuyup icazet almıştır.

Nisan 1305'de İvrindi nahiyesi naibi oldu. 1307'de Baliye, 1308'de ikinci defa İvrindi, Nisan 1313'de Eğrigöz, Haziran 1316'da Silvan, Nisan 1319'da Lice, Eylül 1320'de Hasbiya ve Teşrinievvel 1323'de Çermik Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Bir müddet kadro harici kalmış ve Teşrinisanî 1326'da Saft Kazası kadısı oldu .15 Temmuz 1327/1911'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 1315)

MUSTAFA CEVAT EFENDİ (İstanbullu)

Vefâ İ'dadisi (Lisesi) Bevvabı Yusuf Ağa'nın oğlu olup Kânunievvel 1304 (1888)'de İstanbul'da doğmuştur. Tophane'de Nadire İb-

tidâî ve Feyziyye Rüştiyelerinde okumuş ve Vefâ Lisesini de pek iyi derece ile bitirdikten sonra girmiş bulunduğu Dârü'l-Fünûn-i Osmanî Riyaziye Şubesinden Temmuz 1326 (1910)'da iyi derecede mezun olmuştur.

Temmuz 1323'de Tophane-i Amire Meclisi kalemine girmiş ve Nisan 1324'de Muhasebe kalemine nakl olunmuştur. Teşrinievvel 1325'de Bâb-ı Fetvâ Muhasebe kalemine girdiğinden, önceki vazifesinden istifâ etmiştir. Aynı yılın Teşrinisanisinde Muhasebe Kalemi birinci sınıf kâtibliğine ibkâ edilmiştir.

Haziran 1327'de Rabi' Süleymaniye Dershaneşi Hendese, Kânunievvel 1327'de Valide Sultan Dershanesi Hesap ve Kânunievvel 1329'da Rabi' Süleymaniye Dershanesi Hesap muallimliklerine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1330'da bu muallimlikler kaldırıldığından, derslerden ayrılmıştır.

31 Temmuz 1338 (1922)'de Muhasebe Kalemi Mukayyidi olmuştur. (Sicil defteri, c. 7, sh: 23)

MUSTAFA ENVERİ EFENDİ (İstanbullu)

İlmiye ricalinden ve Sudûr-i İzamdan Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azasından Gazi Ali Bey ahfadından İstanbullu Ahmet Ramiz Efendinin oğlu olup İstanbul'da 1268 (1852) senesinde doğmuştur. Çenberlitaş civarında Valide Sultan rüştiyesinde dört senelik tahsili bitirip Fatih Camiinde tedrîsle meşgul olan dersiâmdan Alâiyyeli Hoca Abdullah Efendinin derslerine on sene devam etmiş ve tedrîsi mu'tad olan ilimleri bitirip 1300'de icazet almıştır. Ceddi Sudûr-i İzam'dan Mehmet Tevfik Efendi'den de sair ilimleri tahsille icazet almıştır. Türkçe «Dîvançe-i Eş'ar»'ı varsa da basılmamıştır.

Yirmi yaşında iken Teşrinievvel 1287'de Makam-ı Meşihat-ı Ulyâ Mektubî Kalemine dahil olmuştur. Mart 1291'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye katimliğine geçmiştir. Kânunisani 1309'da Kırkkilise niyabetine tayin olunmuş ve Nisan 1312'ye kadar bu niyabette kalmıştır. Mart 1314'de ise tekrar Kırkkilise naibi olmuş ve bu niyabet devresi de Kânunievvel 1314'e kadar sürmüştür. Haziran 1321'de Ağustos 1323'e kadar Beykoz ve Eylül 1323'den Ağustos 1325'e kadar da Büyükçekmece niyabetinde bulunmuştur.

Kânunievvel 1304'de Selânik, Haziran 1315'de Şam'ı Şerif mevleviyetlerini birer yıl için zabt etmiştir.

Zilhicce 1285'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği Zilhicce 1288'de Hareket-i Haric'e, Şevval 1291'de İbtidâ-i Dahil'e, Zilkade 1293'de Hareket-i Dahil'e, Recep 1297'de Mu-

sıla-i Sahn'a, Ramazan 1297'de İbtidâ-i Altmışlı'ya, Zilkade 1297'de Hareket-i Altmışlı'ya, Muharrem 1301'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuş ve Şevval 1324'de Haremeyn-i Muhteremeyn pâyesi ve Cemazielaher 1325'de üçüncü rütbeden Mecîdî nişanı ile taltif olunmuştur.

Şubat 1326'da ma'zûl sayılmış ve bir müddet sonra vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3460)**

MUSTAFA FAİK EFENDİ (Atina-Pazarlı)

Çavuşoğlu Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1285 (1869) senesinde Rize'nin Atina (Pazar) Kazasında doğmuştur. İlk tahsilinden sonra İstanbul'a gelmiş ce icazet aldıktan sonra memleketine avdet etmiştir. Lâzistan Sancağı niyabetinde naibin riyaseti altında kurulan hey'ette ehliyetini isbatla Haziran 1314'de Hemşin nahiyesi naibliğine tayin olunmuştur. Şubat 1319'da ayrılıp, aynı tarihte Bahçecik nahiyesi naibi olmuştur. Haziran 1324'de ise Halep vilâyeti dahilinde Raka Kazası naibliğine tayin olunmuştur. Mektebli olmadığından Mekteb-i Nüvvab'ta imtihan olmuş ve Zilkade 1328'de ehliyetini isbatla Kânunisanî 1326 (1910)'da Fatsa Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Teşrinisanî 1328'de ayrılıp, bu tarihten itibaren ma'zul şayılmıştır.

Kânunievvel 1329'da Ayancık naibi olmuşsa da ehliyetsizliğinden Nisan 1330'da vazifeden alınmıştır. **(Sicil defteri, c. 5, sh: 118)**

MUSTAFA FAİK EFENDİ (İbradılı)

Nüvvabtan Mehmet Sadık Efendi'nin oğlu olup 1290'da İbradı'da doğmuştur. İlk ve orta mektebleri bitirip Yalvaçta bulunan müderris Hacı Bekir ve Zile Kazasında müderris Abdullah Efendilerden dinî ve arabî ilimleri tahsil etmiştir.

İmtihanla niyabete kabul edilmiş ve Kânunisanî 1319'da Lice Kazası naibi olmuştur. 1322 Haziran'ında ayrılıp Eylül 1323'den Ağustos 1325'e kadar Havsa Kazası niyabetinde bulunduktan sonra Kânunisani 1327'de Uluborlu Kazası naibi olmuştur. **(Sicil defteri, c. 1, 296/1)**

MUSTAFA FAİK EFENDİ (İstanbullu)

Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1267'de İstanbul'da doğmuştur. İlk mektebte Kur'ân-ı Kerîmi hıfz ettikten sonra Fatih Camiinde der-

siâmdan Osmanpazarlı Hacı Hasan Efendi'nin ders halkasına girip tahsile başlamış sarf, nahiv ve mantık, meanî ile fıkıh okumuştur. 1285'de Kısmet-i Askeriye Mahkemesine devam ederek baş-mukayyit Hacı Salih Efendiden feraiz tahsiline başladıktan sonra 1288'de Mekteb-i Nüvvab'a imtihanla girip 1291'de dördüncü sınıf niyabet şehadetnâmesi almıştır.

25 yaşında, ilk olarak Haziran 1291'de Karahisar-i Şarkî niyabetine tayin olunmuştur. Ağustos 1293'de ayrılıp Ağustos 1295'den Temmuz 1297'e kadar Resmo, Teşrinievvel 1298'den Teşrinisanî 1300'e kadar Keşan, Haziran 1302'den Mayıs 1304'e kadar Vodina, Şubat 1304'den Kânunisanî 1306'ya kadar Lüleburgaz, Teşrinievvel 1308'den Eylül 1310'a kadar Lâzkiye, Mart 1312'den Eylül 1314'e kadar Bayındır, Nisan 1317'den Mart 1319'a kadar Kırkkilise, Temmuz 1319'dan Temmuz 1321'e kadar Pilenka, Mart 1322'den Mayıs 1324'e kadar Dedeağaç, Şubat 1324'den Temmuz 1327'ye kadar Trablusgarb'a bağlı Hums, Temmuz 1328'den Teşrinisanî 1328'e kadar ikinci defa olarak Kırkkilise niyabetinde bulunmuş ve bu arada harp dolayısiyle İstanbul'a gelmiştir. Şubat 1328 (1913)'de Mersin Livası niyabetine tayin olunmuş ve 9 Mayıs 1330 (1914)'da azl edilmiştir. **(Dosya nu: 1329, sicil defteri, c. 5, sh: 41)**

MUSTAFA FEHMÎ EFENDİ (Akyazılı)

Kafkasyalı recber Mehmet Ağa'nın oğlu olup 1296 (1880)'da Akyazı'da doğmuştur. İlk bilgileri Akyazı'da ve bazı dinî ilimleri Mısır'da okuduktan sonra İstanbul'a gelerek Fatih Dersiâmlarından Şehri Ahmet Râmi Efendi'den okuyup Zilkade 1322'de icazet almıştır. Ders Vekâletinde ehliyetini isbatla Rebiulevvel 1324'de Fatih Camiinde derse çıkmıştır.

Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye İbtadâ-i Dahil Medresesi birinci sınıf ikinci şube Fıkıh Dersi müderrisliğine Nisan 1338 (1922) tarihinde tayin olunmuştur. **(Sicil defteri, c. 7, sh: 117)**

MUSTAFA FEHMÎ EFENDİ (Arabgirli)

Beşli-zâde Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1255 (1839) senesinde Arabgir'de doğmuştur. İlk bilgileri memleketinde gördükten sonra İstanbul'a giderek Demirkapı'da Cezayirli Ahmetpaşa Medresesine kaydolup tahsil-i ulûm ettikten sonra Mekteb-i Nüvvab'a girip burayı da bitirmiştir.

Nisan 1286'da Mazgirt Kazası naibi olmuştur. Haziran 1291'da

ayrılıp 1292'den 1294'e kadar Dârende, 1295'den 1298'e kadar Keban-Madenî, 1298'den 1301'e kadar Besnî, 1301'den 1304'e kadar Arabgîr, 1305'den 1306'ya kadar Kâhta, 1308'den 1310'a kadar Çemişkezek, 1311'den 1312'ye kadar Palu, 1314'den 1316'ya kadar Erbaa niyabetlerinde bulunmuş ve Mart 1318'de Eğin Kazası naibi olmuş ve Mart 1319'da hizmet müddetini bitirip ayrılmıştır.

23 Mayıs 321 (1905)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2800)**

MUSTAFA FEHMÎ EFENDİ (Arhavili)

Balyuş-zâde Reşit Efendi'nin oğlu olup 1288 (1872) senesinde Rize'ye bağlı Arhavî nahiyesinin Galata köyünde doğmuştur. Köyünde bulunan Mahmudiye Medresesinde müderris Hasan Fehmi Efendi'nin ders halkasına girip tekrar ikinci icazeti almıştır.

Nisan 1316 (1900)'da Tophane Mahkemesi Şer'iyye katibliğine tayin olunmuştur. Haziran 1318'de ise Kasımpaşa Mahkemesine nakledilmiştir. Haziran 1319'da Bolu'da Akçaşehir nahiyesi niyabetine tayin edilmiş ve Nisan 1323'de İmadiye Kazası kadısı olmuştur. Nisan 1325'den Şubat 1328'e kadar Zonguldak kadılığında bulunmuş ve Eyllü 1329'da Dârende kadılığına tayin edilmiştir. Dârende kadısı iken 26 Kânunisanî 1332 (1916) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 903)**

MUSTAFA FEHMÎ EFENDİ (Cum'a-i Atikli)

H. 1243 senesinde Cum'a-i Atik'te doğmuştur, Mayıs 1295'de ilk olarak İnoz (Énez) Kazası naibi olmuştur. Daha sonra ise Kânunievvel 1297'de Adranos, Teşrinievvel 1300'de Sındırgı, Nisan 1303'de Havsa, ve Mart 1306'da Vize Kazası naibi olmuştur. Mart 1308'de Vize'den ayrılmış ve 11 Mart 1309 (1893)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 168)**

MUSTAFA FEHMÎ EFENDİ (Konyalı)

Konya müftüsü ve İzmîr pâye-i mücerredi ashabından Ahmet Rüştü Efendi'nin oğlu olup 1295 (1879)'da Konya'da doğmuştur. İlk bilgileri okuduktan sonra Zaferriyye Medresesine devamla icazet almış ve Konya Dârü'l-Muallimîn'ine girip Kânunisanî 1312'de birinci derecede mezun olmuştur.

Karapınar, Ereğli, Saiteli kazalarında ilk mektep muallimliği yapmış ve Eylül 1326'da Niğde Tahsil memuru olmuştur. Teşrinisa-

ni 1326'da ise Konya Dârü'l-Muallimin'i farsca hocalığına tayin edilmiştir. Eylül 1327'de ise Ankara Dârü'l-Muallimin'i farsça muallimliğine nakletmiştir. Eylül 1328'de Edirne ve Kânunievvel 1329'da da Bursa Dârü'l-Muallimin'i muallimliklerine tayin olunmuştur.

Temmuz 1330'da Galata'da Azapkapı'sında Valide Sultan Vakıf Mektebi muallimi olmuş ve Teşrinisani 1330'da Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye Üsküdar Medresesi Coğrafi muallimi olmuştur. Coğrafya muallimliği Teşrinievvel 1332'ye kadar devam etmiştir. Bu arada Eylül 1331 (1915)'de Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye Medresesi Türkçe müderrisi olmuş ve Teşrinievvel 1332'de bu müderrisliğin kaldırılması ile ayrılmıştır.

1927'de Diyanet İşleri Reisliği'nde bulunan 1500 kuruşluk katibliğe tayini için yapılan taharriyatta ticaretle iştigal ile Kırıkkale'de bulunuyordu. **(Dosya nu: 5367)**

MUSTAFA FEHMİ EFENDİ (Nevrokoplu)

Mehmet Arif Efendi'nin oğlu olup 1264 (1848) senesinde Serez'e bağlı Novrokop kazasının Dûpence köyünde doğmuştur. «Kâfiye»ye kadar babasından okumuş ve 1285'de İstanbul'a gelip Fatih'te Çırçır yakınında Haydar Paşa Medresesine kayd olup, 1291'de Çarşamba pazarı civarında Haydar Paşa Medresesine kayd olup, 1291'de Çarşamba pazarı civarında Sakız Ağacı Medresesine nakl olunup burada tahsilini ikmalle Gümülçineli Fatih Dersiâmlarından el-Hac Hasan Hilmî Efendi'den H. 1300'de icazet almıştır.

İcrâ kılınan imtihanda isbat-ı ehliyet ederek Safer 1305'de tedrise mezun olarak Fatih Camiinde derse çıkmıştır. H. 1319'da talebelerine icazet vermiştir.

Muharrem 1310'da uhdesine tevcih olunan İbtadâ-i Hariç İstanbul müderrisliği Safer 1318'de İbtidâ-i Dahil'e terfi' olunmuştur.

İcazet verdiği sırada bir adet altın liyakat madalyasına nail olmuştur.

Fatih Camiinde tedrisle meşgulken 21 Teşrinisani 1337 (1921) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3483)**

MUSTAFA FEHMİ EFENDİ (Ordulu)

Hamza-zâde Hüseyin Efendi'nin oğlu olup Temmuz 1274 senesinde Ordu'nun Buban köyünde doğmuştur. İlk bilgileri memleketinde tahsil ettikten sonra İstanbul'a gelip Sakızağacı Medresesine kayt ve kabul olunup 18 sene Fatih Dersiâmlarından Nevrokoplu

Mustafa Efendi'nin ders halkasına devamla icazet almıştır.

İcazet aldıktan sonra Eylül 1318'de 45 yaşında iken Ordu'nun Saraycık köyünde tedrise memur olunup yedi sene hizmetten sonra Teşrinievvel 1325'de Dersim Sancağı Merkez müderrisliğine tayin olunmuştur.

İcazetnâme aldığı sırada uhdesine İbtidâ-i Hariç Edirne müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur. (Dosya nu: 2684)

MUSTAFA FEHMÎ EFENDİ (Ödemişli)

Tüccardan Hacı Abdullah Ağa'nın oğlu olup 1269 (1853) senesinde Ödemiş'te doğmuştur. 1276'da Ödemiş'te Ammî Zâde mektebinde ilk tahsilini, 1280'de Şakir Efendi Medresesine girip Hafız Hasan Efendi'den okumaya başlamış ve «Fenarî»ye kadar okuduktan sonra H. 1285'de İstanbul'a azimet edip Şevket Efendi'nin «Tasavvurat» derslerine devama başlayıp İlm-i Kelâm'ın «Kelâm» bahsine kadar okumuşsa da hocasının vefatı üzerine Şeyhülislâm Turşucu Zâde'nin müsaadesi ile icazet almıştır. Ancak noksanlarını ikmal için akşamları Muhyiddin Efendi'nin ve sabahları da Tikveşli Yusuf Ziyaüddin Efendi'nin derslerine devamla her ikisinden icazet almasıyle H. 1294 tarihinde Fatih Camiinde derse çıkmıştır.

Zilhicce 1297'de ruûs imtihanına girip İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliğine nail olmuştur.

H. 1313'de 88 talebeye ilk, H. 1314'den itibaren de «Tasdikat»tan başlamak üzere H. 1318 senesinde 54 talebesine ikinci defa icazet vermiştir.

Şubat 1316 (1900)'da beratla Tire'de bulunan İbni Melek Medresesine müderris tayin edilmiş ve üç yıl sonra Şerh-i Akaid ve Molla Cami'den üç kişiye icazet vermiştir.

Kânunievvel 1296'da Fetvahane'ye mülâzemeten girmiş ve Nisan 1299'da Pusula Odasına dahil olmuştur. Şubat 1311'de Fetvahâne Müsevvit mülâzimliğine terfi' etmiştir.

Eylül 1315'de Mekteb-i Hukuk Mecelle Muallimliğine tayin olunmuş ve iki seneye yakın Mecelle okuttuktan sonra Teşrinisanî 1316'da ayrılmıştır.

Hicrî 1317 Şaban'ında Huzur Dersleri muhatablığına tayin edilmiş ve H. 1327 Ramazan'ında Huzur Dersleri Mukarrirliğine terfi' olunmuştur. Mukarrirlikte bir yıl kalmıştır.

Eylül 1325 (1909)'de Meşihat-ı Ulya Müsteşarı olmuş ve 3 Eylül 1327'ye kadar müsteşarlıkta kalmıştır.

İlmî rütbesi H. 1306'da Hareket-i Haric'e, Zilhicce 1312'de İbtidâ-i Dahil'e, Safer 1316'da Musıla-i Sahn'a, Cemazielaher 1318'de Sahn'a, Şevval 1319'da Hareket-i Altmışlı'ya, Ramazan 1320'de Musıla-i Süleymaniye'ye, ve Zilhicce 1322'de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuş ve Muharrem 1328'de İstanbul Pâye-i Refiî tevcîh olunmuştur.

Müsteşarlığı sırasında uhdesine İkinci rütbeden Mecîdî nişanı ihsan olunmuş ve Şevval 1329'da da tebdîlen birinci rütbeden Mecîdî nişanı ihsan olunmuştur.

4 Eylül 1327 (24 Ramazan 1329/1911)'de bil'fiil Anadolu Kazaskeri olmuştur (1).

Anadolu Kazaskerliği sırasında 8 Eylül 1328 (1912) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 49)

MUSTAFA FEVZİ EFENDİ (Ankaralı)

Ulemâdan Mehmet Efendi'nin oğlu olup H. 1262'de Ankara'nın Ovacık köyünde doğmuştur. Köyündeki sibyan mektebini bitirip Ankara'da bulunan Hacı Bayram-ı Velî Medresesine girip «Tasdikat»a kadar okuyup Recep 1288'de İstanbul'a gelerek Nuruosmaniye Medresesine kaydolup Bayezit Dersiâmlarından Arnavut Ahmet Tevfik Efendi'nin derslerine devamla Cemazielevvel 1293'de icazet almıştır.

Yapılan imtihanda isbat-ı ehliyet ederek Mayıs 1296'da dersiâm olarak Bayezit Camiinde derse çıkmıştır.

Şaban 1303'de imtihanla girmiş bulunduğu Mekteb-i Nüvvab'tan mezun olmuştur.

Rebiulevvel 1297'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâ-i Harıç İstanbul müderrisliği, Rebiulaher 1306'da Hareket-i Hariç'e, Şaban 1311'de İbtidâ-i Dahil'e, ve Recep 1316'da Hareket-i Dahil'e terfi' olunmuş ve Şevval 1313'de 4. rütbeden Osmanlı ve Mecîdî nişanları kendisine ihsan olunmuştur.

İlmî rütbesi Rebiulevvel 1321'de Musıla-ı Sahn'a terfi' olunmuştur.

Bayezit Camiinde ders okuturken 16 Teşrinisanî 1334 (1918)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 3391)

---

(1) Kazaskerliğe terfiine kadar aldığı ilmî payeleri gösterir 22 numaralı Vesika'ya bakınız.

MUSTAFA FEVZİ EFENDİ (Aydoslu)

Ragıp Efendi zâde tüccardan Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1261 (1845) senesinde Şarkî Rumeli vilâyeti sancağı Beğos Sancağına mülhak Aydos Kazasının Cami-i Şerif mahalesinde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra İstanbul'a gelip Çarşamba'da Kazasker Mustafa Efendi Medresesinde Hafız Şâkir Efendi'den dinî ve arabî ilimleri tahsille icazet almış ve imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve H. 1295'de mezun olmuştur.

Kânunisanî 1297'de Kengiri (Çankırı) Sancağı naibi olmuş ve daha sonra Şubat 1300'da Bayburt, Mart 1304'de Ertuğrul, Mayıs 1308'de Tokat, Mart 1312'de Priştine, Mayıs 1315'de Tarsus, Nisan 1319'da Limni, Ağustos 1323'de Van ve Mayıs 1325'de Kırkkilise niyabetine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1325'de ise Kırkkilise niyabetinden ayrılmıştır. (Dosya nu: 244)

MUSTAFA FEVZİ EFENDİ (Geredeli)

El-Hac İbrahim Ağa'nın oğlu olup 1281 (1864) senesinde Gerede'nin Cefa nahiyesinde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra 1299'da İstanbul'a gelip Fatih Dersiâmlarından Arabgirli Abbas Efendi'nin ders halkasına girip icazet aldığı gibi Tirebolu'lu Ahmet Efendi'nin de derslerine devam ederek icazet almıştır. Cemazielevvel 1313'de Abbas Şükrü Efendi'den icazet almıştır.

Fatih Camiinde tedrise başlamış ve bir yıl sonra Eylül 1313'de 95 kuruş maaş tahsis olunmuştur. Zilkade 1324'de talebelerine icazet vermiştir. Bu münasebetle 4. rütbeden bir adet Osmanlı nişanı ihsan edildiği gibi altın liyakat madalyası da almıştır. Uhdesine H. 1320'de ibtidai Hariç İstanbul müderrisliği tevcih edilmiş ve bu Ramazan 1321'de Hareket-i Haric'e terfi' olunmuştur.

Fatih Dersiâmı bulunurken 29 Kânunievvel 1335 (1919)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 3497)

MUSTAFA FEVZİ EFENDİ (İbradılı)

Eski naiblerden ve mevaliden Mehmet zâde Ali Rıza Efendi'nin oğlu olup 1278 (1862) tarihinde İbradı'da doğmuştur. İlk mektebi memleketinde bitirip Arabgir'de rüştiyeyi tamamlamış ve İstanbul'a gelerek Fatih Dersiâmlarından Küçük Recep Efendi'nin derslerine devamla dinî ve arabî dersleri itmam etmiştir.

İlk olarak Kânunisani 1299'da Çerkeş kazasına bağlı Bayındır nahiyesi naibi oldu. Mart 1302'de ise Suşehri Kazası naibi olmuştur.

Daha sonra ise Karaman, Mudurnu, Mecidiye, Ereğli, Eğin, Karaman, Sarayköy, Çine, Kula, Ereğli niyabetlerinde bulunmuştur. Nisan 1327'de ise Erbaa Kazası naibi olmuş ve niyabeti sırasında 23 Şubat 1328'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 2309)

Şevval 1316'da uhdesine tevcih olunan İbtidâ-i Hariç Edirne müderrisliği, Zilkade 1318'de Hareket-i Haric'e, Safer 1321'de Hareket-i Dahil'e ve Muharrem 1326'da İbtidâ-i Altmışlı'ya terfi' olunmuştur. (Sicil defteri, c. 3, sh: 31)

MUSTAFA FEVZÎ EFENDİ (İstanbullu)

Mevalî-i Devriyeden ve hükkâm-ı şer'den Erzurumî Çelebi zâde İbrahim Rüştü Efendi'nin oğlu olup 1274 (1858) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Hasekî civarında Bayrampaşa ve Hasekî Sultan ilk mektebleri ile Dâvutpaşa ve naklen Midilli rüştiye mekteblerini bitirip babasından bir takım na't kitablarını okuduktan sonra biraderi Fatih Dersiâmlarından olup sonradan Şeyhülislâm olan Hüseyin Hüsnü Efendi'den ma'rûf tertîb üzere dinî ve arabî ilimleri tahsille, tatil günlerinde Fatih Camii dersiâmlarından İpekli Hacı Bayram ve sabık Ders Vekili Şirvanî Halis ile Ahıskalı Sakıb Efendilerden fıkıh ve usul-u fıkıh ile feraiz tahsil edip ikmali üzerine icazet almıştır.

Kânunievvel 1292'de Arzuhali-i Fetvapenahî Üçüncü Muavinliğine tayin olunmuştur. Kânunisani 1294'de Mektubî Kalemi Kâtibliğine nakl edilmiştir. Haziran 1301'de Meclis-i İntihab-ı Hükkâm kâtibi olmuştur. Dört ay sonra eski vazifesine iade olunmuştur. Nisan 1316'da Mektubî Kalemi Birinci Mümeyyizi olmuştur.

Eylül 1325'de İstanbul Kadı Müşaviri olmuştur.

Mayıs 1318'den Ağustos 1324'e kadar ayrıca Meclis-i Mesalih-i Talebe ve İmtihan-ı Kur'a Başkâtibliğini ifâ etmiştir.

Safer 1294'de uhdesine tevcih olunan İbtidâ-i Hariç Bursa müderrisliği Muharrem 1297'de Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

1301'de Adana, Eylül 1306'da Trablusgarb mevleviyetini zabt etmiş ve H. 1310'da Mahreç, H. 1314'de Bilâd-ı Hamse, Şevval 1316'da Haremeyn-i Muhteremeyn pâyeleri tevcih olunmuştur. Şevval 1321'de ikinci rütbeden Mecidî nişanı ihsan olunmuştur.

Mayıs 1336 (1920)'da Makam-ı Meşihat-ı Ulyâ Müsteşarı olmuş ve çok geçmeden 8 Ağustos 1336'da Kazaskerlik Müşavirliğine tayin edilmiştir. (Sicil defteri, c. 6, sh: 265)

MUSTAFA FEVZİ EFENDİ (Konyalı)

Beyoğlu Hüseyin Ağa'nın oğlu olup 1294'de Konya'nın Hatunsaray nahiyesinde doğmuştur. Kayseri'de müderris Osman Hilmi Efendi'den H. 1312'de icazat almış ve İstanbul'a gelerek imtihanla girmiş olduğu Mekteb-i Kuzattan H. 1329'da mezun olmuştur.

İlk olarak Eğin Kazasına naib olarak tayin olmuşsa da azl edilmiş ve tekrar bir ay sonra Kânunievvel 1327'de Eğin Kazası naibi olmuştur. Şubat 1330'da ayrılmıştır. Mart 1331'de Gevaş Kazası kadısı olmuştur. (Sicil defteri, c. 1, sh: 114)

MUSTAFA FEVZİ EFENDİ (Mapavrili)

Mektep muallimlerinden Memişoğlu Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1295'de Rize'nin Mapavri nahiyesinde doğmuştur. İstanbul'da dini ve arabi ilimleri tahsil edip H. 1327'de Hemşinli Yusuf Efendi'den icazet almıştır. Ayrıca imtihanla girmiş olduğu Medresetü'l-Kuzattan da Teşrinisani 1332'de beşinci derecede mezun olmuştur.

Kânunisani 1335 (1919) tarihinde Kelkit Kazası kadılığına tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 7, sh: 28)

MUSTAFA FEVZİ EFENDİ (Ordulu)

Hatîb zâde Osman Efendi'nin oğlu olup 1258 (1842) tarihinde Ordu'nun Bolaman nahiyesine bağlı Tavla köyünde doğmuştur. Bir iki sene kadar arapça tahsil ettikten sonra İstanbul'a gelmiş ve Bayezit Dersiâmlarından Ali Rıza Efendi'nin derslerine devamla on iki sene sonra 1292'de icazet almıştır. Tahsili sırasında iki sene kadar da Dârü'l-Muallimin'e devam etmiş ve 1293 harbi sebebiyle memleketine gitmiş ve burada Lâleli Medresesinde on beş sene kadar müderrislik yapmış ve iki yıl kadar da Bolaman Nahiyesi rüştiye mualimliği de yapmıştır. Üç sene kadar da Ordu müftülüğünde bulunmuştur.

Eylül 1312'de Niksar kadısı oldu. Mart 1316'da Fatsa, Teşrinievvel 1317'de Eleşkirt, Kânunievvel 1321'de Ereğli ve Mart 1324'de Çarsancak naibi olmuştur.

Kânunievvel 1325'de Çarsancak'tan kadro harici olmuştur. (Dosya nu: 2810)

MUSTAFA FEVZİ EFENDİ (Sofululu)

Ziraatcı Süleyman Ağa'nın oğlu olup Ağustos 1287'de Dedeağaç

Sancağına bağlı Sofulu Kazasının Doğaca Müslim köyünde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra İstanbul'a gelip Fatih'te Çarşamba civarında Hayriye Medresesine Eylül 1302'de girip H. 1317'de icazet almıştır.

İcazetini müteakip ruûs imtihanına girmiş ve H. 1320'de memleketine gitmiştir. Sofulu'ya bağlı Ede nahiyesi müderrisliğine başlamış ve Eylül 1318'de fahrî olarak Sofulu Kazası müftüsü olmuştur.

İcazeti üzerine uhdesine İbtidâ-i Hariç Edirne müderrisliği tevcîh olunmuştur.

Sofulu Kazası müderrisliği de uhdesinde bulunan Mustafa Fevzi Efendi, İpsala halkının yeniden ihyâ ettikleri ve Sofulu'nun halkı çoğunluk itibariyle gayr-i müslim bulunduğundan, medreselerine müderris tayini için Sofulu'dan müderrislik kadrosunun alınmasıyle, Teşrinievvel 1327'de İpsala müderrisi olmuştur. **(Dosya nu: 137)**

MUSTAFA FEYZİ EFENDİ (Elbistanlı)

Hacı Halîl zâde Hüseyin Ağa'nın oğlu olup Eylül 1280 (1864) tarihinde Elbistan'da doğmuştur. İlk ve orta eğitimini bitirip Elbistan'da bulunan medreseye girmiştir. 1305'de icazet aldıktan sonra İstanbul'a gelmiş ve aynı yıl Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve 1309'da şehadetnâme almıştır. Ayrıca İstanbul medreselerinde okuyan icazet almıştır.

Nisan 1311'de Biga livası niyabetine tayin olunmuş ve Nisan 1313'e kadar hizmetten sonra ayrılmıştır. Kânunievvel 1315'den Haziran 1318'e kadar Malatya Sancağı, Kânunisanî 1315'den Haziran 1318'e kadar Malatya Sancağı, Kânunisanî 1320'den Teşrinisanî 1322' ve Mayıs 1325'den Mayıs 1326'ya kadar iki defa Elbistan niyabetinde bulunmuştur. Mart 1327'de Elbistan Kazası müftüsü olmuş ve vefat tarihi olan 22 Temmuz 1331 (1915)'e kadar Elbistan müftülüğü yapmıştır. **(Dosya nu: 2204)**

MUSTAFA FEYZİ EFENDİ (Tekirdağlı)

Ziraatle iştigal eden Emrullah Ağa'nın oğlu olup 1267 (1851) senesinde Tekfurdağı (Teğirdağ)nda doğmuştur. İlk bilgileri memleketinde tahsille H. 1285'de İstanbul'a gelmiştir. Bayezit Dersilâmlarından biraderi Tekirdağ'lı Mehmet Tahir Efendi'den H. 1300'de icazet almıştır. H. 1301'de icrâ kılınan ruûs imtihanında muvaffak olarak, tedrise mezuniyet kesbetmiştir. Bunun üzerine Recep 1301'de

Bayezit Camiinde tedrise başlamış ve H. 1316'da talebelerine icazet vermiştir.

Safer 1300'de uhdesine İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuş ve Şevval 1310'da Hareket-i Haric'e, Zilkade 1320'de İbtidâ-i Dahil'e ve Ramazan 1325'de Musıla-i Sahn'a terfi' olunmuştur.

Ramazan 1328'de Huzur Dersleri Muhatablığına tayin olunmuş ve son ders olan H. 1338'e kadar Huzur Derslerinde bulunmuştur.

Bayezit Camiinde 1500 kuruş maaşla dersiâmlık hizmetinde bulunurken 1 Ağustos 1926'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 3430)

MUSTAFA HAKKI EFENDİ (Aksekili)

Ahmet Rüştü Efendi'nin oğlu olup H. 1289'da Akseki Kazasının Emir Aşıklar köyünde doğmuştur. Aksekiye bağlı Viranyaka köyündeki medresede tahsile başlamış ve müderris Mehmet Said Efendiden tedrise başlamıştır. 1306 H. de buradan ayrılıp Konya'ya gitmiştir. Burada sonradan Konya müftüsü olan Aladağlı Hoca zâde el-Hac Ahmet Efendi'nin ders halkasına girmiştir. H. 1318'de icazet almıştır. H. 1319'da Mısır'a gitmiş ve Camiu'l-Ezher'de ulemâdan eş-Şeyh Selim eş-Şeyrî, Mısır Müftüsü Şeyh Muhammed Abdûh ve Mehmet Habîb Efendilerden «Buhari», «Esraru'l-Belâ'a» ve «Tefsîr-i Celâleyn» okumuştur. H. 1320'de İstanbul'a gelmiş ve Zincirlikapı'da Kaba Halil Efendi Medresesine kaydolup ikindileri Şehri Ahmet Ramız Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. Sabahları da Akaidden «Nesefî»nin metnini okumuştur. H. 1321'den 1322'ye kadar seyahatle vaktini geçirmiş ve H. 1325'de Ödemiş'te teehhül ve tavattun etmiştir.

Rebiulevvel 1328 (1910)'de 200 kuruş maaşla Ödemiş Kazası müderrisliğine tayin olunmuştur. (Dosya nu: 1751)

MUSTAFA HAMDÎ EFENDİ (Priştineli)

Mehmet Emin Efendi'nin oğlu olup H. 1253 (1837)'de Priştine'nin Geylân kasabasında doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîm'i memleketinde hıfz etmiş ve Priştine'ye gelerek Sultan Selim Medresesine girip müderris Abdülhalim Efendi'den dinî ve arabî ilimleri tahsil etmiştir.

35 yaşında Nisan 1287'de Yenipazar Sancağının merkezi olan Senice müftüsü olmuştur. Haziran 1295'de ise Senice naibi oldu. Kânunievvel 1297'de ise Priştine müftüsü olmuştur. Müftülüğü sırasında Teşrinisanî 1324 (1908)'de Priştine Mebusu olmuş ve 15 Ağustos 1325 (1909)'de vefat etmiştir. H. 1318'de İstanbul Pâyesini kazanmıştır. (Dosya nu: 1812)

MUSTAFA HASBÎ EFENDİ (Ergirili)

İdris Galip Efendi'nin oğlu olup 1279 H. senesinde Yanya'ya bağlı Ergiri kasabasında doğmuştur. Rüştiyede bir müddet okuyup Yanya'ya gitmiş ve hususi muallimden rumca tahsîl etmiştir. H. 1293'de İstanbul'a gelip Dârü'l-Hadîs-i Bekîr Ağa Baba Mahmud Medresesine kayd olup Fatih Dersiâmlarından Cum'alı Mustafa Hakkı Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. Fıkıh, hadîs, tefsîr, mantık, akaid, hikmet, usûl, adâb, vaz', beyan gibi ilimleri tahsîl etmiştir. Türkçe, arnavutça ve rumca bilirdi.

Şubat 1305'de ilk olarak Feteahâne Pusula Odası Mülâzemetine dahil olmuştur. Ağustos 1308'de İ'lâmat Şer'iyye Odası Mülâzimi olmuştur. Eylül 1310'da ise İ'lâmat Odası Mukayyit Muavin-i Sanîsi olmuştur. Mart 1316'da Temyiz Mukayyidi ve Birinci Muavin olmuştur. Kânunievvel 1322'de ise İ'lâmat Odası Mukayyidi olmuştur.

Mart 1324'den Mart 1325'e kadar bir yıl için Maraş Mevleviyetini zabt etmiştir.

Eylül 1325'de Mümeyyiz Muavini, Haziran 1329'da Sınıf-ı Sanî Mümeyyizi olmuştur. Haziran 1336 (1920)'da da İ'lâmat Odası Sınıf-ı Evvel Mümeyyizi olmuştur.

Cemazielaher 1306'da nail olduğu İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği Recep 1308'de Musıla-i Sahn'a, Safer 1910'da Sahn'a, Zilkade 1316'da İbtidâ-i Altmışlı'ya, Muharrem 1319'da Hareket-i Altmışlı'ya, ve Rebiulaher 1321'de Süleymaniye'ye terfi' etmiştir.

1336'nın 19 Eylül'ünden 29'una kadar Fetvahane Kalem Heyeti Müdürlüğünü yapmış ve ay sonunda İ'lâmat Odası Sınıf-ı Evvel Mümeyyizi olmuştur.

Bu vâzife sırasında 11 şubat 1337 (1921)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 34 Sicil def. c. 1, sh: 173)**

MUSTAFA HASÎB EFENDİ (İbradılı)

H. 1276'da Mekteb-i Nüvvab'ı bitirmiş ve Kânunievvel 1275'de Za'ra-i Cedît kadısı olmuştur. Temmuz 1288'de Yenice-i Karacasu, Mayıs 1291'de Lefkofça, Teşrinisanî 1295'de Kavala, Mart 1298'de Çeşme ve Teşrinievvel 1302'de Keşan naibi olmuştur.

Keşan naibi iken 15 Mart 1304'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1829)**

MUSTAFA HASÎB EFENDİ (Kastamonulu)

Yanyalı Müftü Ataullah Efendi zâde Mehmet İzzeddin Efendi'nin oğlu olup babasının Kastamonu niyabeti sırasında H. 1253'de

Kastamonu'da doğmuştur. Babasının memuriyet yerlerindeki hususi ulemâdan tahsil görmüştür.

Bahriye umerâ ve zabitanına devletler hukuku tedrîs ettiği sırada «Tedrîs-i Hukuk-i Düvel» adı ile bir eser meydaan getirmiş ve basılması için ruhsat ve izin almışsa da basılmasına muvaffak olamamıştır.

26 yaşında iken 1277 H. de Cisr-Ergene, H. 1278'de Lüleburgaz, H. 1279'da Drama, H. 1281'de Gümüşhane, H. 1283'de Yalakabad, H. 1285'de Çatalça, H. 1286'da Behke, H. 1288'de Hersek, H. 1292'de İzmid, H. 1294'de Erzincan Sancakları niyabetine tayin olunmuştur. Müddetini ikmalle Erzincan'dan ayrılmış ve H. 1300'de Bahriye Nezareti Davâ Vekâletince tayin olunmuştur. H. 1307'de ise Manastır Vilâyeti merkez niyabetine tayin olunmuştur.

H. 1273'de uhdesine İbtidâ-i Hariç Bursa müderrisliği ruûsu tevcih olunmuş ve H. 1292'de İzmir pâyesi, H. 1303'de Edirne pâyesi tevcih ve aynı yıl içinde üçüncü rütbeden Mecidî nişanı ihsan olunmuştur.

Daha sonra Bahriye Nezareti Hukuk Müşaviri olmuş ve bu vazifeed iken vefat etmiştir. (Dosya nu: 213)

MUSTAFA HAYREDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Süleymaniye Camii dersiâmlarından ve Huzur Dersleri muhatablarından Alâiyyeli merhum Ali Rıza Efendi'nin oğlu olup 1291 (1875)'de İstanbul'da doğmuştur. Zeyrek rüştiyesini iyi derecede bitirmiş ve Fatih Camiinde Muğlalı Ali Rıza Efendi'den okuyup icazet almıştır. Ayrıca Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve H. 1319'da mezun olmuştur.

Teşrinievvel 1317'de İnegöl naibi oldu. Sonradan Karacasu, Nif, Sındırgı, Beyşehir, Salihli, Raşiyâ, Pınarhisar Kazalarında bulunmuş ve Teşrinisani 1335'de Babaeski kadısı olmuştur. Ağustos 1337'de Şeyhülislâmlık Mektubî Kalemi müsevvidi oldu. Recep 1338'de Haiz olduğu Edirne müderrisliği Hareket-i Dahil'e terfi' olundu.

Nisan 1339 (1923)'da Adliye'ye geçtiğinden 1128 sayılı dosyası da oraya irsal edilmiştir. (Sicil def.: c. 1, sh: 345)

MUSTAFA HAYRÎ EFENDİ (Ürgüplü)
(Şeyhülislâm)

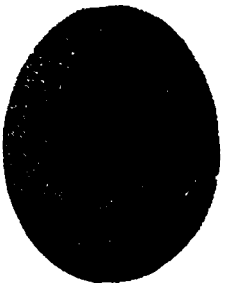

Trablusgarp vilâyeti sabık Evkaf Muhasebecisi Abdullah Avnî Efendi'nin oğlu olup H. 1283/ rumî 1282 (milâdî 1866) senesinde Konya'ya bağlı Ürgüp Kazasında doğmuştur. Doğum yeri olan Ürgüpte ilk tahsilini bitirip önce Kayseriye gidip tahsile başlamış ve akabinde İstanbul'a gelerek (H. 1300) Fatih Bahr-i Sefit Başkurşunlu Medresesine kayt ve kabul olunarak, «Molla Cami» okutmakta bulunan Taşköprülü Abdullah Rüştü Efendi'nin ders halkasına girmiştir. 1302 (1886)'de babası ile memleketine gitmişse de orada bulunan ulemâdan ders görüp vaktini zayi' etmemiştir. İki yıl sonra tekrar İstanbul'a gelip hocası Abdullah Rüştü Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. 23 Zilkade 1312'de hocasından icazet aldığı gibi girmiş olduğu Mekteb-i Hukuk-i Şahâne'den de pek iyi derece ve ikinci olarak Rebiulevvel 1315/Ağustos 1313 (1897)'de mezun olmuştur.

Recep 1297'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâ-i Hariç Bursa müderrisliği H. 1315'de İbtidâ-i Dahil' ve H. 1322'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

Ağustos 1314 (1898)'de Maraş Sancağı Bidâyet Mahkemesi Müddeiumumî Muavinliğine tayin olunmuştur. 22 Mart 1316'da ise Trablusşam Sancağı Bidâyet Mahkemesi Müdde-i Umumî Muavinliğine naklen tayin olunmuştur. Nisan 1317'de ise Lâzkiye Sancağı Bidâyet Mahkemesi Ceza Dairesi Reisi olmuştur. Mart 1319'da Suriye Vilâyeti Merkez Bidâyet Mahkemesi Müdde-i Umumî Muavini tayin edilmiştir. Eylül 1320'de Manastır Vilâyeti Merkez Bidâyet Mahkemesi Müdde-i Umumî muavini, Teşrinisanî 1322'de Selânik Merkez Bidâyet Mahkemesi Cezâ Dairesi Reisi olmuştur.

Meşrutiyet'in ilânı üzerine yapılan seçimde memleketine gidip seçilmiş ve Niğde Mebusu olarak Meclis-i Mebusana girmesinden dolayı Teşrinievvel 1324'de yerine başkası tayin olunmuştur.

Kânunievvel 1324 (1908)'de Dârü'l-Fünûn Hukuk Şubesi Mecelle Muallimliğine, Teşrinievvel 1325'de Mekteb-i Kuzat Cezâ Kanunu Muallimliğine, Kânunievvel 1325'de Mekteb-i Kuzat İ'lâmat-ı Cezaiyye muallimliğine tayin olunmuştur.

31 Mart Vak'ası üzerine teşekkül eden Tevfik Paşa Kabinesinde 15 Nisan 1325'de Adliye Nazırı olmuştur. Fakat mazeret beyan ederek bu mazereti kabul etmemiş ve istifa etmiştir: 18 Nisan 1325/1909.

1 Teşrinisanî 1326'da Meclis-i Mebusan Birinci Reis Vekilliğine seçilmiştir.

Hakkı Paşa'nın kurmuş olduğu kabinede 8 Kânunievvel 1326 (1910) da Evkaf Nazırı olmuştur. Hakkı Paşa'nın istifası üzerine vekiller heyetinin teşkili Sadrazam Saîd Paşa'ya verilmesi üzerine 21 Eylül 1327 (1911)'de Adliye Nezareti ile Şura-i Devlet Riyasetine asaleten ve Evkaf-ı Hûmayûn Nezaretine de vekâleten tayin olunmuştur. Bilâhere Adliye Nezareti ile Şurâ-i Devlet Riyasetinden istifa etmesi üzerine 17 Teşrinievvel 1327'de asaleten Evkaf-ı Humayûn Nazırı olmuştur.

Padişah'ın Rumeli'ye yaptığı seyahat sırasında yanında bulunan Dahiliye vekiline, tedâvi için Avrupa'ya giden Orman, Meadin ve Ziraat nazırına vekalette bulunduğu gibi Ağustos 1327'de Hicaz Sihhiye Meclisi azası olmuştur.

Toplu olarak Vekiller Hey'etinin istifası üzerine 8 Temmuz 1328 (1912)'de Evkaf Nazırlığından ayrılmıştır.

8 Nisan 1328'de tekrar Niğde Mebusu olmuş ve meclisin kapatılması tarihi olan 23 Temmuz 1328'e kadar Meclis-i Mebusan'da bulunmuştur.

Teşrinievvel 1328'de Mekteb-i Kuzat Hukuk-u İdare muallimi olmuşsa da vazifeye başlamadan aynı tarihte Mekteb-i Kuzat Kanûn-i Cezâ muallimliğine becayiş suretiyle başlamıştır.

Üçüncü İntihab Devresinde 23 Şubat 1329'da Niğde mebusu olmuş ve 15 Nisan 1329 (1913)'da Evkaf Nazırı olmuştur. 13 Ağustos 1329'da Cemiyet-i Tedrisiye-i İslâmiye Hey'et-i Umumiyesi riyaset vekâletine tayin ve intihab edilmiştir.

18 Rebiulaher 1332/3 Mart 1330 (1914) tarihinde Mehmed Saîd Paşa kabinesinde Evkaf Nazırlığına ilâveten Makam-ı Meşihat-ı İslâmiye'ye getirilmiştir. Bu hususiaki Sûret-i Hattı- Humayûn şöyledir:

«Vezir-i Mealî-semirim Mehmed Saîd Paşa,

Şeyhülislâm Es'at Efendi'nin vuku'u istifasına ve Makam-ı Meşihat bil-cümle mehakim-i şer'iyye ve medaris-i ilmiyenin merci'i olup müessesat-ı mezkûrenin ahkâm-ı şer'iyye ve ihtiyacat-ı hazıraya göre tanzîm ve ıslâh-ı umuru lâbud ve Evkaf-ı Humayûnumuz Nazırı Hayri Efendinin müesseseatı ilmiye ve hayriyye ve vakfiyyenin hüsn-i idaresi emrinde mesai-yi rü'yet-mendânesi meşhud olmasına ve kendisi esasen tarîk-i ilmiyeye mensup ve muamelât-ı şer'iyye vâkıf bulunmasına mebnî Mesned-i Meşihat-ı İslâmiye uhdesine tevcih ve ihale olunarak Bâb-ı Alimizce i'zâm kılınmıştır.»

«Cenab-ı Hak tevfîkat-ı Semedaniyesine mazhar buyursun. Amin! Bi-hürmeti seyyidil-mürselîn!» 18. R. aher 1332/3 Mart 1330.

Mehmet Reşat» (1)

25 Nisan 1332 (1916) tarihinde Evkaf Nazırlığından ve Şeyhülislâmlıktan istifa etmiştir. Ardından A'yân azası oldu. 1918'de Maltaya sürgün edildi.

Zilhicce 1331'de uhdesine Birinci Rütbeden Osmanlı nişanı ihsan olunmuştur. 7 Temmuz 1921'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 1, 1147)

MUSTAFA HAZİM EFENDİ (Bafralı)

Tüccardan Bafralı müftü zâde Ahmet Hulusî Efendi'nin oğlu olup 1278'de Bafra kasabasında doğmuştur. Recep 1295'de rüştiyeyi bitirmiş ve İstanbul'a gelerek Ayasofya-i Kebîr Medresesine dinî ve arabî ilimleri tahsille icazet almıştır.

Şevval 1306'da İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği ruûsuna nail olmuş ve Safer 1310'da İbtidâ-i Dahil'e terfi' olunmuştur. 32 yaşında iken 1309'da Rumeli Kazaskerliği vekayi' kalemine girmiş ve Ağustos 1310'da Sicil-i Ahval Komisyonu Zabıt katibliğine nakledilmiştir.

Şevval 1316'da imtihanı kazanıp Ayasofya Camiinde derse çıkmış ve H. 1327'de talebelerine icazet vermiştir.

Cemazielâher 1316'da uhdesine İzmir, Şevval 1320'de Mahreç, Zilkade 1316'da 4. rütbeden Mecîdî ve Muharrem 1328'de İbtidâ-i Dahil İstanbul müderrisliği pâyeleri tevcîh olunmuştur.

Haziran 1327'de Memurîn Müdüriyeti Levazim vè Tahakkuk kalemine nakl edilmiş ve Kânunisanî 1331'de mümeyyiz olmuştur.

---

(1) 25 Eylül 1330 (1914) tarihli, kendi imzasını havî bir tezkerede şöyle diyor :
«Atufetlü Efendim Hazretleri,
Cenab-ı Hafız-ı Hakiki kâffe-i memalik-i İslâmiyeyi her türlü afât-ı kevniyyeden masûn ve mahfûz buyursun. Burdur ve Isparta sancaklarında vukua gelen hareket-i arzda hutebânın ifa-i hizmete mezun bulundukları cevami-i şerifeden ekserisinin inhidamına mebnî her iki livanın icab eden mahallerinde edâ-i salât-ı cum'a ve iydeyn olunmak üzere münasip görülecek zevata izin i'tâ için Burdur ve Isparta kâdılarına mezuniyet verilmesi zımnında izn-i Humayûn-i Hazret-i Hilâfetpenâhînin istihsali tensîb ve bu babta tanzim olunan irade-i seniyye lâyıhası lâffen arz ve takdim kılınmış ise de irade-i meali ifade-i Hazret-i Hilâfetpenahî ne vech ile şeref-müteallik buyurulursa hükm-i münifinin infazına müşaraat kılınacağı derkâr bulunmuştur, efendim.»
(23 numaralı vesikaya bakınız.)

Mayıs 1333'de Fetvahâne Müsevvitliğine nakledilmiş ve Haziran 1336'da Fetvahâne Evrak ve Harç Memurluğuna nakledilmiştir. 1928'-de hayatta idi. **(Sicil defteri, c. 4, sh: 239)**

MUSTAFA HAZİM EFENDİ (Çankırılı)

Sofi-zâde İsmail Efendi'nin oğlu olup H. 1245 senesinde Çankırı'ya altı saat mesafede bulunan Ögür köyünde doğmuştur. On iki yaşına kadar köyünde okumuş ve Çankırı'da bulunan Samanpazarı civarındaki Şahîn Ağa Medresesinde müderris el-Hac Ali Efendi'nin derslerine devamla icazet almıştır.

40 yaşında iken Zilhicce 1291'de Çankırı Müftülüğüne tayin olunmuş ve H. 1300'de halkın yardımı ile Buğdaypazarı Camii civarında bir kaç haneyi satın alıp yerlerine iki katlı (fevkanî ve tahtanî) 24 odalı, avlusunda mükemmel bir fiskiye ve şadırvanı bulunan bir medrese inşâ ettirilmiştir. Burada ayrıca tedrîse başlamış ve üç defa icazet vermiştir.

Cemazielevvel 1312'de müftülükten azl edilmiştir. **(Dosya nu: 2597)**

MUSTAFA HAZMÎ EFENDİ (Çemişkezekli)

Ulemâdan Mustafa Efendi'nin oğlu olup Çemişkezek Kazasının Mescid mahallesinde doğmuştur. İlk mektebi bitirdikten sonra İstanbul'a gelmiş ve Kur'ân-ı Kerîmi hıfz ettikten sonra Fatih Camii dersiâmlarından Prizrenli Hacı Zeynelabidîn Efendi'nin ders halkasına devamla icazet almış ve Maarif Nezaretinde imtihan olup ehliyetnâme almıştır. Ayrıca Dârü'l-Muallimîn rüştiye kısmını da ikmal etmiştir.

Mart 1291'de Mahfel-i Şer'iyyat Katibliğine tayin edilmiş ve 1302'-de Yanya'ya bağlı Margiliç Kazası İbtidâî Mektebi muallimliğine tayin edilmiştir. Mayıs 1304'de ayrılıp Mahfel-i Şer'iyyattaki vazifesine dönmüştür. Teşrinisanî 1312'de Mahmutpaşa Mahkemesine devama başlamıştır. Eylül 1318'de Tekirdağ müderrisliğine tayin edilmiş ve ilâveten Şer'iyye Mahkemesi kâtibliğine de tayin edilmiştir. Sonradan mahkeme başkâtibi olmuş ve hafiyye Mehmet Paşa tarafından alınan şifreli telgraf üzerine muhafaza altına alınmıştır. İstnbul'da bir müddet kıldıktan sonra Harput'a sürülmüş ve Meşrutiyetin ilânı üzerine İstanbul'a gelmiştir. **(Sicil defteri, c. 2, sh: 261)**

MUSTAFA HİCABÎ EFENDİ (Zileli)

El-Hac Hasan Efendi'nin oğlu olup H. 1256 (1840) tarihinde Zile Kazasının Kislik köyünde doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz ettikten sonra Zile, Amasya ve İstanbul'a gitmiş ve tahsil görmüştür. Sabık Şeyhülislâm Ömer Lütfî Efendi'den icazet almıştır.

Arapçaya dair «Tatbikat-ı Arabiye» adı ile bir risale yazmış ve Meclis-i Maarif-i Askeriye kararı ile basılmıştır. «Mekteb-i Harbiye» Matbaasında basılmış ve yedi sene askerî mekteblerde okutulmuştur. Türkçe ve arapça bilirdi.

31 yaşında iken Ağustos 1287'de Mekteb-i Askeriye arapça muallimliğine tayin olunmuştur. Temmuz 1309'da (1893'de) Soğukçeşme Askerî rüştiyesi arapça muallimi bulunuyordu.

Muharrem 1285'de uhdesine İbtidâi Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu tevcîh olunmuş ve Ramazan 1288'de Hareket-i Haric'e, Muharrem 1290'da İbtidâ-i Dahil'e, Rebiulaher 1296'da Musıla-i Sahn'a, Rebiulevvel 1306'da Hareket-i Altmışlı'ya ve Cemazielaher 1306'da Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' etmiştir. Zilkade 1303'de dördüncü rütbeden Mecîdî ve Osmanlı nişanlarına nail olmuş ve Muharrem 1311'-de üçüncü rütbeden Mecîdî nişanı tebdilen verilmiştir.

Kânunisanî 1304'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azası olmuş ve Mart 1306'da ilâve olarak Teftiş-i Mesahif-i Şerife azalığı da uhdesine tevcîh olunmuştur.

Haziran 1306'da bir yıl Halep Mevleviyetini zabt etmiştir.

Teşrinievvel 1306'da Sadreyn müsteşar muavini oldu. Haziran 1306'da ayrılmış ve Rebiulevvel 1308'de Edirne pâye-i mücerredine nail olmuştur.

Temmuz 1309 (1893)'da Medine-i Münevvere Mevleviyetini bir yıl için zabt etmiştir.

Nisan 1311'de Karahisar-ı Sahîp Sancağı ve Eylül 1314'de de Trablusgarp Sancağı naibi olmuştur. Ağustos 1316'da Trablusgarptan ayrılmış ve 8 Mayıs 1319 (1903)'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2461)**

MUSTAFA HİKMET EFENDİ (Buldanlı)

Demirci esnafından Mehmet Ağa'nın oğlu olup 1283 (1867) tarihinde Buldan Kazasında doğmuştur. İlk mektebten sonra rüştiyeye girmiş ve Haziran 1299'da rüştiyeyi iyi derece bitirip mezun olmuştur. Akabinde İstanbul'a gelerek Dârü'l-Muallimîn İbtidâî Kısmına girip bir sene tahsil görmüş ve sonra Eylül 1309'da İbtidâî Mektebi muallimliği ehliyetnâmesi almıştır. Akabinde bu mektebin rüştiye kısmı-

na girmiş ve Şubat 1310'da iyi derecede buradan da mezun olmuştur. Devam ettiği dersleri bitirirek Ödemişli Mustafa Efendi'den icazet almıştır.

Teşrinievvel 1311' (1895)'de Bulgaristan'da Osmanpazarı Rüştiye Mektebi birinci muallimliğine tayin olunmuş ve Haziran 1314'de ayrılıp Teşrinisanî 1314'de Makrî (Fethiye) Rüştiye Mektebi birinci muallimiğine nakledilmiştir. Ayrıca bu mektebin hat (yazı) muallimliğine de tayin olunmuştur. Eylül 1316'da Çeşme Kazası Rüştiyesi birinci muallimliği ile hat muallimliğine, buradan istifası üzerine Temmuz 1322'de İzmir-i Emlâk-ı Hümayûn İdaresine bağlı İbtidaî Mektebleri müfettişliğine, Mart 1325'de de Ödemiş Rüştiyesi birinci muallimliğine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1331 (1915)'de Soma Nümüne Mektebi müdürlüğü ile Türkçe muallimliğine ve Eylül 1332'de aynı vazifeleri Tire Rüştiyesine geçmiştir. Teşrinisanî 1333 (1917)'de ise Odemiş Medresesi Müdür ve birinci muallimliğine tayin olunmuştur.

Yunan Jandarmasının tazyiki ile Ödemiş'ten ayrılmış ve 1 Nisan 1339 (1923) tarihinde İstanbul İbtidâî Hariç Medresesi Türkçe müderrisliğine tayin olunmuştur.

Eylül 1339 (1923)'da Isparta Medresesi Türkçe müderrisliğine nakledilmiştir. Medreselerin kaldırılması üzerine müderrislikten ayrılmış ve akabinde Çeşme Barbaros Mektebi muallimliğine tayin olunmuş ve Aralık 1933 tarihlerinde Çeşme'de muallimlik yapıyordu. **(Dosya nu: 5430)**

MUSTAFA HİLMİ EFENDİ (Bayındırlı)

Osman Çavuş oğlu Mehmet Ağa'nın oğlu olup 1296'da Bayındır'da doğmuştur. İstanbul'a gelip kıraatı ikmalle H. 1321'de Ahmet Şükrü Efendi'den icazet almıştır. Fatih Dersiâmlarından Nasûh Efendi zâde Mustafa Asım Efendi'den de okuyup H. 1323'de icazet aldı. H. 1325'de tedris ruhsatnâmesi almış ve Şaban 1333'de Medresetü'l-Kuzattan da mezun olmuştur.

Ağustos 1323'de derse çıkmış ve Kânunievvel 1326'da Medâris-i Taliye 5. Sınıf Adâb ve Vaz' müderrisliğine tayin edildi. H. 1329'da İstanbul müderrisliğine nail olmuş ve Ağustos 1334'de Dârü'l-Hikme 2. sınıf kâtibliğine tayin edilmiştir. Kânnuisanî 1335'de ise 1. Sınıf kâtibliğine terfi' etmiştir. Nisan 1339'da ise Adliye'ye geçmiştir. **(Sicil defteri, c. 4, sh: 283)**

MUSTAFA HİLMİ EFENDİ (Burdurlu)

Dervişağa zâde Ali Efendi'nin oğlu olup 1274 (1858) senesinde Burdur'da doğmuştur. Burdur'da Çınaraltı ilk mektebi ile Eski Yeni Medresesinde bir müddet tahsil ettikten sonra 1296 yılı sonlarında İstanbul'a gelerek Fatih'te Tetimme-i Rabia Medresesine dahil olup Zehavi Mehmet ve İstanbullu Hafız Şâkir Efendilerden okumaya başlamıştır. 1300'da Ahmet Şâkir Efendi'den icazet almıştır. 1304'de yapılan imtihanda tedrîse liyakat kesbetmiş ve Fatih Camiinde derse çıkmıştır. 1317'de talebelerine Fatih Camiinde icazet vermiştir.

1314 (1898)'de askerî mekteblerden Eyüp Sultan Askerî Baytar Rüştiyesi «Kavaid-i Osmaniye» muallimliğine imtihanla tayin olunmuş ve sonradan Teşrinisanî 1316'da bu mektebin Arapça muallimi olmuştur. Nisan 1320'de Toptaşı Rüştiyesi Kavaid-i Osmanî, Temmuz 1325'de Kuleli İ'dadisi (Lisesi) Ulûm-i Diniye ve Arabiye muallimliğine tayin olunmuştur. Teşrinisanî 1325'de ise Eyüp Askerî Rüştiyesi Lisan-ı Osmanî muallimliğine nakledilmiştir. Eylül 1326 (1910)'da ise Beşiktaş Askerî Rüştiyesi Ulûm-i Diniye ve Kânunievvel 1328'de Kocamustafapaşa Askerî Rüştiyesi Ulûm-i Diniye ve Arabiye Muallimliğine nakledilmiştir. Eylül 1330'da ise vazifesinin kaldırılmasından açıkta kalmıştır.

Ramazan 1330'da Huzur Dersleri muhatablığına tayin edilmiş ve son ders olan H. 1338'e kadar muhatablıkta bulunmuştur.

Hakkında vaki' malûmat istinbadına Harbiye Mektebi'nin verdiği bilgiye göre İngilizlerin Harbiye Mektebini işgallerinde mektebte mevcut evrakın mühim ve büyük bir kısmının dağıtılmış olduğu anlaşılmıştır.

Kasımpaşa'da Hacı Ahmet Mahallesinde Pir Hüsameddin Uşşakî Hankâhı Post-nişini bulunan Mustafa Hilmî Efendi 1500 kuruşluk dersiamlık maaşı ile imrar-ı hayat ederken 8 Mayıs 1926 tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3440, sicil defteri, c. 7, sh: 193)

MUSTAFA HİLMİ EFENDİ (Çallı)

Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1254 (1838) senesinde Çal Kazasında doğmuştur. İstanbul'da icazet aldıktan bir yıl sonra (1291'de) Fatih Camiinde derse çıkmıştır. 1313'de talebelerine icazet vermiştir.

Talebe okuturken 10 Kânunisanî 1330 (1914) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3392)

MUSTAFA HİLMİ EFENDİ (Çarşambalı)

Mehmet Ağa'nın oğlu olup Mart 1269'da Çarşamba Kazasının Alibeyli köyünde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Çarşamba'da bulunan Arnavut Ali Bey Medresesinde müderris Çarşamba sabık müftüsü Ali Zihni Efendi'den okumaya başlamıştır. 1288'de Amasya'ya gitmiş ve orada müderris bulunan Şirvanî zâde Hacı Mustafa Efendi'nin derslerine dahil olmuştur. Hocasından 1299'da icazet aldıktan sonra yine burada müderris bulunan Erzurumlu Ömer Efendi'den feraiz icazeti almıştır.

1300 (1884)'de memleketinde bulunan Osmanpaşa Medresesine müderris tayin olunmuştur. H. 1303'de 33 yaşında iken Çarşamba Kazası müftüsü olmuştur: Mart 1302/1886.

Şaban 1303'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâ-i Hariç Edirne müderrisliği Recep 1309'da Hareket-i Altmışlı'ya ve Zilhicce 1311'de de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

Çarşamba müftüsü iken 28 Kânunisanî 1321 (1905)'de müftülükten azl edilmiştir. **(Dosya nu: 2479)**

MUSTAFA HİLMÎ EFENDİ (Dârendeli)

Dârende Şer'iyye Mahkemesi azasından Benî Hacı-zâde Hacı Emin Efendi'nin oğlu olup H. 1259 senesinde Dârende kasabasında doğmuştur. Kaza müftüsü Hatîb zâde Hacı Enverî Efendi'den sarf ve nahiv okumaya başlamış ve Tuna Mescid-i Şerîfi Dâiresinde Dârende ulemâsından Hasan Sıtkı Efendi'den imkân nisbetinde dinî ve arabî ilimleri tahsil etmiştir.

1281 tarihinde 25 yaşında iken Nablus ve Havran Sancakları dahilindeki kazalarda mahkeme katibliği yapmaya başlamış ve Haziran 1291'de Miha Kazası naibi olmuştur. Mayıs 1297'de Andırın, Temmuz 1301'de Gerede ve Ağustos 1304'de Dârende Kazaları niyabetine tayin olunmuştur.

Nisan 1308'de Adana'ya bağlı Kars-zü'l-kadriye Kazası naibi olmuş ve niyabeti sırasında 2 Şubat 1309 (1893)'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 426)**

MUSTAFA HİLMÎ EFENDİ (Hadımlı)

Ahmet Çelebi zâde Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1261 (1845) senesinde Hadım Kazasının Pirlerkondu köyünde doğmuştur. Sarf ve nahvi Hadım'da okumuş ve 1280'de İstanbul'a gelerek Divanyolu'nda

Sinanpaşa Medresesinde ikametle Bayezit Dersiâmlarından Karacasulu Hafız Ali Efendi'den tahsilini ikmalle icazet almıştır: 1298/1880.

İcazetinin akabinde Şevval 1298'de usulen imtihana girip kazanmış ve Bayezit Camiinde derse çıkmıştır. Ders halkasına dahil bulunan talebelere Recep 1313'de icazet vermiştir.

Şaban 1303'de uhdesine İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuş ve Rebiulevvel 1310'da Hareket-i Haric'e, Safer 1316'da İbtidâ-i Dahil'e, Zilhicce 1322'de Hareket-i Dahil'e, Zilhicce 1325'de Musıla-i Sahn'a terfi' olunmuş ve Eylül 1326'da dördüncü rütbeden Mecîdî ve Osmanlı nişanları ihsan olunmuştur.

Ramazan 1323'de Huzur Dersleri Muhatablığına tayin olunmuş ve Ramazan 1333'de muhatablıktan ayrılmıştır.

Beykoz Yalıköy ihtiyar heyetinin bildirdiğine göre 30 Teşrinisanî 1930 tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3463)

MUSTAFA HİLMÎ EFENDİ (Safranbolulu)

Mehmet Emîn Efendi'nin oğlu olup H. 1255 (1839) tarihinde Safranbolu'nun Bulak köyünde doğmuştur. Köyünde bulunan Köprülüoğlu Medresesinde ilk derslerden başlayarak «Molla Cami» e kadar ders görmüş ve akabinde İstanbul'a gelerek İsakapısında İbrahim Paşa Medresesinde kayt ve kabul olunmuştur. Koca Mustafa Paşa Camii dersiâmlarından Hafız Galip Efendi'den «Akaid»in sonuna kadar ders görmüşse de hocasının vefatı üzerine icazet almamıştır.

H. 1282'de İbtidâî Hariç Edirne müderrisliği kendisine tevcîh olunmuş ve 1283'de yirmi sekiz yaşında iken Yenibahçe'de bulunan Valide Sultan Camii ikinci imamlığına imtihanla tayin olunmuştur. Bu hizmeti sırasında Eylül 1293'de Çankırı mevleviyetine tayin edilmiş ve bir yıl sonra Yeniköy niyabetine tayin olunmuştur. İstanbul Yeniköy Şer'iyye Mahkemesi niyabetinden ayrılması üzerine Ağustos 1296'da Sinop Niyabetine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1299'da Tokat, Mart 1303'de Çorum, Kânunisanî 1306'da Sakız, Teşrinievvel 1310'da Amasya Sancakları ve Nisan 1314'de Cezair-i Bahr-i Sefîd, Temmuz 1317'de Konya ve Eylül 1322'de Ma'muretü'lAziz vilâyetleri merkez niyabetine tayin olunmuştur.

İlmî rütbesi Şaban 1289'da Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuş ve Cemazielaher 1310'da Bilâd-ı Devriyeden Bağdat mevleviyetine nail olmuştur. Rebiulevvel 1315'de Mahreç pâyesine nail olmuş ve bu pâye terfi' olunarak Rebiulevvel 1323'de Bilâd-ı Hamse'den Şam Mevleviyetine terfi etmiştir.

Ma'muretü'l-Aziz naibi iken 7 Teşrinievvel 1324 (1908)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 2799)

MUSTAFA HİLMİ EFENDİ (Tırnovalı)

Hacı Kasım Ağa'nın oğlu olup 1287 senesinde Bulgaristan'ın Tırnova kasabasında doğmuştur. Karamürsel kazasındaki rüştiyeyi Mayıs 1302'de bitirmiş ve bundan sonra İstanbul'a gelerek Fatih Dersiamlarından Mustafa Hilmi Efendi'den H. 1319'da icazet almıştır. H. 1319'da gümüş liyakat madalyası ve H. 1320'de İbtidâi Hariç Edirne müderrisliğine nail olmuştur.

Temmuz 1318'de Karamürsel Kazası müderrisliğine tayin olunmuş ve Temmuz 1337 (1921)'de müderrislikten ma'zul sayılmıştır. (Sicil defteri, c. 7, sh: 69)

MUSTAFA HİLMİ EFENDİ (Tikveşli)

Sinan-zâde Mahmut Ağa'nın oğlu olup 1267 (1851) senesinde Tikveş Kazasının Kavadar kasabasında doğmuştur. Doğduğu kasabadaki medresede dört sene tahsilden sonra İstanbul'a gelmiş ve Çarşamba'da Hayriye Medresesine ikametle Fatih Camii dersiâmlarından İstanbullu Ehaveyn Mustafa Tevfik Efendi'nin derslerine devamla H. 1303'de icazet almıştır. Türkçe ve arapçanın yanında Bulgar ve Boşnak dillerini de bilirdi.

Mayıs 1297'de imtihanla Fetvahâneye dahil olmuş ve Nisan 1305 (1889)'de Karadağ (İslâm Ahalisi) Müftülüğüne tayin olunmuştur.

H. 1306'da İbtidâi Dahil İstanbul müderrisliğine nail oldu. Şaban 1309'da üçüncü rütbeden Mecîdî nişanı ihsan olunmuştur.

Nisan 1323'de Bilâd-ı Hamse'den Bursa mevleviyetini bir yıl için zabt etmiş ve Nisan 1327/1911'de azl edilmiştir. Nisan 1338/1922'de tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 1250, sicil def.: c. 2, sh: 547)

MUSTAFA HULUSİ EFENDİ (Bergamalı)

Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1286 (1870)'da Bergama'da doğmuştur. Rüştiyeye girmiş ve Haziran 1300'de mezun olmuştur. Teşrinisani 1312'de Bergamada el-Hac İzzet Efendi'den icazet aldığı gibi sonradan Şeyh Ömer Vehbî Efendi'den de Nakşî Tarikati üzere icazet almıştır.

1315'de Bergama Bidâyet Mahkemesi azası olmuştur. 1329'dan 1333'e kadar (1913/1917) Aydın Vilâyeti (İzmir) Meclis-i Umumi azalığında bulunmuş ve inhilâl eden Bergama Kazası müftülüğüne Kânunievvel 1336 (1920) da tayin olunmuştur.

Daha önce 1302'de Biga Sancağı Rüştiyesi birinci muallimliğine tayin olunmuş ve Temmuz 1306'da İdadi arapça ve farsça muallimi olmuştur. Teşrinievvel 1308'de Bigadaki bu İ'dadinin «İnşâ ve Kitabet» Kânunievvel 1311'de «Lisan-i Türki» Teşrinisanî 1325'de «Kur'ân-ı Kerîm» «Ulûm-i Diniye» ve «Arabiye» dersleri muallimliklerine tayin olunmuş ve Şubat 1332'ye kadar bu muallimlikleri ifâ etmiştir. 1340 (1924)'da Bergama müftüsü bulunuyordu. **(Dosya nu: 1207)**

MUSTAFA HULUSÎ EFENDİ (Çallı)

Müftü Hacı Mehmet Hamdi Efendi'nin oğlu olup 1288 (1872)'de Çal Kazasının Suller köyünde doğmuştur. Köyünde bulunan medreseye girmiş ve akabinde Denizli'de bulunan Müftî Efendi Dairesine nakl etmiştir. «Mültekâ»yı bitirdikten sonra İstanbul'a gelmiş ve Fatih Dersiâmlarından Taşköprülü Abdullah Efendi'nin derslerine devamla icazet almış ve imtihanla girmiş bulunduğu Mekteb-i Nüvvab'tan Teşrinievvel 1315'de mezun olmuştur.

Temmuz 1316'da fahriyyen Çal Kazası müftüsü oldu. Şubat 1325'de istifa etmiştir.

Haiz bulunduğu Muharrem 1322 tarihli Musıla-i Sahn müderrisliği ruûsu Cemazielaher 1328'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

Teşrinievvel 1327'de Kütahya livası niyabetine tayin olunmuş ve Eylül 1329'da Kütahya'dan ayrılıp Mart 1331'de yeniden Kütahya ve Kânunievvel 1332'de ise Karahisar-ı Sahip kadılığına tayin olunmuştur.

Şubat 1336'da yerine başkası tayin edildiğinden Afyon'dan ayrılmıştır. **(Sicil defteri, c. 4, sh: 256)**

MUSTAFA HULUSÎ EFENDİ (Gevgilili)

Ali Efendi'nin oğlu olup 1261 H. senesinde Gevgili Kazasının Mayadağ-Pazarlı mahallesinde doğmuştur. İlk mektebi bitirdikten sonra Mayadağ Medresesine dahil olup 1278'de ayrılıp Gevgili Medresesine nakl olunarak «Sofî Hoca» adı ile şöhret bulan Mustafa Kâmil Efendi'den Eylül 1288 tarihinde icazet almıştır. Hocasının emir ve ruhsatıyle Gevgili Medresesinde müderrisliğe başlamış ve 25 talebeye icazet vermiştir.

Bu sırada Gevgili'de inşâ olunan Süvarî kışlası masraflarının toplanma ve tedâriki için gösterdiği gayretten dolayı H. 1303'de 5. rütbeden Mecîdî nişanı kendisine ihsan edilmiştir.

Kânunievvel 1307'de Gevgili müftüsü olmuştur.

Balkan Harbi üzerine Edirne'ye hicret etmiş ve burada ikameti sırasında **Edirne Medresesi** müdür ve birinci muallimi Mestan Efendi'nin istifası üzerine Eylül 1334 (1918)'de Edirne Medresesi müdür ve birinci muallimliğine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 4542, Sicil defteri, c. 3, sh: 34/1)**

MUSTAFA HULUSÎ EFENDİ (İbradılı)

Payli-zâde Abdullah Ağa'nın oğlu olup 1275'de İbradı'da doğmuştur. Seydişehir'de Hacı Abdullah Efendi'den okumaya başlamış ve akabinde İstanbul'a gelerek Cerrahpaşa Medresesinde ikametle Lâz Hasan ve Karinabadlı Ömer Efendilerden ders görmüştür.

Şubat 1296'de Eruh kadısı oldu. Daha sonra Karapınar, Gerede, Akçadağ, Uluborlu, Tenus, Eğridir, Pazarköy, Karaağaç, Yalvaç, Kaş, Sungurlu, Develi, Anamur, Ümraniye ve Hassa niyabetlerinde bulunmuştur. Teşrinisanî 1329'da Hassa'dan ayrılmış ve 1330'da tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 443)**

MUSTAFA HULUSÎ EFENDİ (Karacasulu)

Karaca eski müftüsü Mehmet Fevzî Efendi'nin oğlu olup 1281 (1865) senesinde Karacasu Kazasının Büyükdağlı mahallesinde doğmuştur. İlk mektebi bitirip **Arap Camii Medresesinde** babasından okumaya başlamıştır. Sarf ve nahvi bitirip İstanbul'a gelmiş ve Bayezit Dersiâmlarından Hacı Abdülhalim Efendi'nin ders halkasında bulunarak icazet almıştır. Akabinde memleketine dönüp mezkûr cami medresesinde tedrise başlamıştır.

Nisan 1313'de Karacasu Bidâyet Mahkemesi azası oldu. Mayıs 1315'de fahri olarak Karacasu müftüsü olmuştur. Mayıs 1316'da mahallî Maarif Komisyonu azası reisi oldu. Bir yıl sonra da mahallî Köy İlk Mektebleri müfettişliğine tayin olundu. Mart 1319'da Eğridir naibi olmuştur. Mart 1320'de Mut, 1322'de Karaman, ve Kânunievvel 1325'de Kula Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Kânnuievvel 1331'de Karacasu müftüsü olmuş ve H. 1334'de uhdesine İbtidâ-i Hariç Bursa müderrisliği tevcîh olunmuştur. Teşrinievvel 1334'de Karacasu Kazası müderrisliği de uhdesine ilâve memuriyet olarak tevcîh olunmuştur.

Kânunievvel 1338 (1922)'de de Karacasu Kadısı olmuştur. **(Dosya nu: 713, sicil defteri, c. 3, sh: 44)**

MUSTAFA HÜSNÜ EFENDİ (Kudûslü)

«Ebu's-Suûd» lâkabı ile iştihar etmiş Mehmet Emîn Efendinin oğlu olup 1292 (1876)'de Kudûs'te doğmuştur. İlk tahsilini arapça üzerine tamamlamış ve hususî muallimden de Türkçe'yi öğrendikten sonra Şeyh Ali ve Şeyh Mehmet Tahir Efendi'lerden arapça ve dinî ilimleri okumaya başlamıştır. Şeyh Ali Efendi'den Şaban 1321'de icazet almıştır.

Niyabete imtihanla kabülü üzerine Teşrinisanî 1323'de Re'sü'l-Ayn Kazası naibi oldu. Temmuz 1326'da kadro harici kalmış ve Haziran 1327'de Nasıra Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Mayıs 1329'da ise Nasıra'dan infisal etmiştir. **(Sicil defteri, c. 5, sh: 64)**

MUSTAFA İSMET EFENDİ (Aksekili)

Hacı Veli zâde Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1287 (1871) tarihinde Akseki'de doğmuştur. İlk bilgileri Aksekide okuyup İstanbul'a gelmiş ve Süleymaniye Camii dersiâmlarından Kemahlı Ömer Efendi'nin ders halkasına girip okumaya başlamış, fakat hocasının vefatı üzerine İnegöllü Ali Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. Akaid'e kadar okumuş ve Mekteb-i Kuzat'ta imtihan olup H. 1329'da mezun olmuştur.

H. 1314'de Mahfel-i Şer'iyyat Kalemine girmiş ve bir kaç nabiye niyabetinde bulunduktan sonra Haziran 1322'de Söke Kazası naibi olmuştur. Mart 1325'de ayrılmış ve Nisan 1327'de Mürefte Kazası naibliğine tayin olunmuştur. Harp dolayısıyle terk-i memuriyet edip İstanbul'a gelmiş ve Ağustos 1329'da Suruç Kazası kadılığına tayin edilmiştir. Temmuz 1331'de ise naklen Selimiye Kazası kadılığına tayin edilmiştir. **(Sicil defteri, c. 2, sh: 320)**

MUSTAFA İSMET EFENDİ (İstanbullu)

Mahreç mevalisinden, esbak Yenişehir Mollası Uzuncaabad-Hasköylü Musa Efendi'nin oğlu olup H. 1270 senesinde İstanbul'da doğmuştur. İlk bilgileri tahsil ettikten sonra Fatih Dersiâmlarından Osmanpazarlı Hafız Hamîd Efendi'nin ders halkasına girip ilm-i fıkıh tahsil etmiş ve Kadı-zâde Efendi'den de feraiz tahsil etmiştir. Muallimhane-i Nüvvab'a girmiş ve burayı da bitirerek niyabete hak kazanmıştır.

18 yaşında Rumeli kazaskerliği Vekayi' kâtibliği yardımcılığına dahil olmuş ve Muallimhane-i Nüvvab'tan mezuniyetinin akabinde Haziran 1293'de Gümülçine Niyabetine tayin olunmuştur.

Zilhicce 1285'de uhdesine İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuş ve Şevval 1292'de Hareket-i Haric'e, Zilkade 1294'de Musıla-i Sahn'a, Recep 1304'de İbtidâ-i Altmışlı'ya, Cemazielaher 1309'da Hareket-i Altmışlı'ya ve Şaban 1311'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

Ağustos 1296'da Dârî-dere, Nisan 1299'da Cebel-i Arabî Ağustos 1302'de Kirmasti, Temmuz 1305'de Debre, Temmuz 1308'de Trablusgarbta Hums niyabetine tayin olunmuştur.

Zilhicce 1313'de tevcih olunan Bilâd-ı Mahreçten Galata mevleviyetinden H. 1315'de infisal etmiş, Safer 1317'de Bilâd-ı Hamse ve Cemazielevvel 1318'de Haremeyn-i Muhteremeyn payeleri ihsan olunmuştur.

Kânunisanî 1313'de Sadreyn Müsteşarı olmuş ve Şubat 1324'de İstanbul Kadısı olduğundan müsteşarlıktan ayrılmıştır. Eylül 1325'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azası, beş ay sonra da Muhallefat-i Umumiye Kassamı olmuştur. Haziran 1327'de ikinci defa Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azalığına tayin edilmişse de tekrar Eylül 1327'de İstanbul kadısı olmuştur.

17 Haziran 1329 (1913) tarihinde Anadolu Kazaskeri olmuştur. Hizmet müddeti 45 seneyi tecavüz ettiğinden 20 Mart 1330 (1914) tarihinde Anadolu Kazaskerliğinden tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 171)**

MUSTAFA İSMET EFENDİ (Safranbolulu)

Veziroğlu sülâlesine mensup Molla Osmanoğlu, köy imam ve hatibi Mehmet İzzet Efendi'nin oğlu olup 1263 (1847) senesinde Safranbolu'nun Aktaş nahiyesinin Kızılbel köyünde doğmuştur. Sarf ve nahvi babasından okumuş ve 1277'de İstanbul'a gelip Üsküdar'da Doğancılar'da Hacı Sabrî Efendi'den kıraat ve sair ilimlere devam etmiştir. 1280'de Üsküdar Atik Valide Medresesinde ikametle müderris Hasan Haşim Efendi'den okuyup 1293'de icazet almıştır.

30 yaşında iken 1293'de Üsküdar Valide Camiinde derse çıkmış ve dersiâmlığa başlaması sırasında uhdesine İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuştur.

Çarşambapazarı yakınında bulunan Dârü'l-Mesnevî'de de gerek arapça ve gerekse farsça okutuyordu.

Şaban 1317'de Huzur Dersleri muhatablığına tayin olunmuş ve H. 1338 senesine kadar Huzur Dersleri muhatablığında bulunmuştur.

Üsküdar mucîz dersiâmlarından bulunduğu sırada 4 Ağustos 1926'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3395)**

MUSTAFA İZZET EFENDİ (Bolulu)

Bakırcı esnafından el-Hac Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1252 H. senesinde Bolu'da doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîm'i sibyan mektebinde bitirdikten sonra on iki yaşında medreseye girmiştir. Arapça ve farsça tedrisatına devam ederken, noksanlarını itmam için ulemânın meşhurlarından Müzellef Ahmet Efendi'nin mucazlarından Bolulu es-Seyit Mehmet Sıbgatullah Efendi'den tahsilini bitirip Cemazielevvel 1278'de icazet almıştır. Bolu müftüsü bulunan Sibgatullah Efendi'nin yanında 26 yaşında bulunduğu H. 1278'de Fetvâ Müsevvitliğine başlamış ve H. 1289'da Bolu Meclis-i Temyiz Azalığına tayin olunmuştur. Bolu'ya bağlı kazalarda A'şar Memurluğu yapmış olan Mart 1301 (1885)'de Bolu Livası Bidâyet Mahkemesi Azası olmuştur.

Bolu'da bulunan Sultan Bayezit Medresesi müderrisi bulunurken Halil Hilmi Efendi'nin vefat üzerine, ekseriyetin intihabı üzerine Meşihatın tezkeresi ile Cemazielaher 1307 (1889)'da Bolu Müftüsü olmuştur.

Hamise-i Süleymaniye Bursa müderrisliğine nail olduğu gibi Şevval 1310'da da dördüncü rütbeden Osmanlı Nişanı kendisine ihsan edilmiştir.

Bolu Müftüsü iken 19 Şubat 1322 (1907) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2256)**

MUSTAFA İZZET EFENDİ (İstanbullu)

Lâpseki Kazası ahalisinden ilk mekteb hocalarından Hüseyin Efendi'nin oğlu olup Ağustos 1292'de Üsküdar'da Debbağlar Mahallesi Meydancık sokağında doğmuştur. Kânunievvel 1297'de Kısıklı'da bulunan ilk mektebe girmiş ve Kur'ân-ı hıfz ettikten sonra Temmuz 1307'de Hafız Hasan Fehmi Efendi'den ilm-i kıraat tedrisine başlamıştır. Kıraat-ı Seb'a ve Aşereyi bitirmiş ve icazet almıştır. Ağustos 1306'da Üsküdar dersiâmlarından Salih Nazim Efendi'nin ders halkasına girmiş ve Eylül 1316'da icazet almıştır. Mart 1313'de Dârü'l-Muallimîn-i İbtidâiye şubesine girmiş ve buradan Ağustos 1315'de pek iyi derece ile mezun olmuştur. Teşrinievvel 1325'de imtihanı kazanıp Üsküdar dersiâmı olarak Ahmediye Camiinde derse çıkmıştır.

Rebiulaher 1332'de uhdesine İbtidâ-i Hariç müderrisliği tevcih olunmuştur.

Teşrinievvel 1330'da Dârü'l-Hilâfe Medresesi Sarf ve Lügat, Şubat 1330 (1915)'da Dârü'l-Hilâfe Medresesi Kısm-ı Evvel Birinci Kâtibliğine, Eylül 1331'de Kısm-ı Sanî Beşinci Sınıf ilk üç şebeleri Tertîl-i Kur'an müderrisliğine tayin olunmuştur. Aynı tarihte ayrıca Kısm-ı Evvel Üçüncü Sınıf birinci şubesi Lisan-ı Arabî müderrisliğine de tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 3701)**

MUSTAFA İZZET EFENDİ (Muğlalı)

Keçeci zâde Hacı Hafız Mehmet Efendi'nin oğlu olup Ağustos 1284'de Muğla'nın Balî Hoca Mahallesinde doğmuştur. İlk tahsili memleketinde gördükten sonra Eylül 1305'de İstanbula' gidip Bahr-i Sefit Çifte Baş Kurşunlu Medresesinde ikametle Fatih Dersiâmlarından Muğlalı Ali Rıza Efendi'nin derslerine devamla Eyllü 1316 tarihinde icazet almıştır.

Haziran 1318'de İzmir'de Keçeciler içinde **Hacı Ali Efendi Medresesi** müderrisliğine tayin olunmuş ve Teşrinievvel 1325'de memleketi olan Muğla'nın **Şeyh Camiî Medresesi** müderrisliğine nakl olunmuştur. Fakat bu medresenin harap ve iskâna imkân vermemesinden dolayı muvakkaten **Mehmet Zâde Medresesinde** tedrîse başlamıştır.

Temmuz 1326 (1910) tarihinde Muğla'daki müderrislikten istifa etmiştir. **(Dosya nu: 866)**

MUSTAFA KÂMİL EFENDİ (Urfalı)

Ulemâdan Ömer Efendi'nin oğlu olup 1265 (1849) senesinde Urfa'da doğmuştur. İlk bilgileri memlekètinde aldıktan sonra İstanbul'a gelip medrese tahsilini de itmamla icazet almış ve imtihanla girmiş bulunduğu Mekteb-i Nüvvab'tan da Şaban 1291'de mezun olmuştur.

Beyan ilminden «İstiare»ye dair «Hüsnü'z-Zibarî» adı ile arapça bir eseri olup resmî ruhsatla bastırmıştır.

Nisan 1291'de Siverek Kazası naibi olmuş ve iki köy arasında vuku' bulan ihtilâfta maktul olan şahısların katillerinden maznûn olanların tahliyesi hakkında sui-muamelesinden dolayı Kânunîsanî 1292'de istifa etmiştir. Teşrinievvel 1293'den Şubat 1295'e kadar Kâhta, Teşrinievvel 1296'dan Teşrinievvel 1298'e kadar Dârende, Mart 1299'dan Ağustos 1301'e kadar Hasn-ı Mansûr Kazaları niyabetinde bulunmuştur.

Teşrinievvel 1302'de Süleymaniye Sancağı naibi olmuş ve Temmuz 1305'de bu niyabetten hizmeti hıtamında ayrılmıştır.

Rebiulâher 1307'de uhdesine dördüncü rütbeden Mecîdî nişanı ihsan edilmiştir.

Nisan 1307'den Nisan 1309'a kadar Nevşehir, Şubat 1309'dan Temmuz 1312'ye kadar Kilis, Teşrinievvel 1313'den Teşrinievvel 1315'e kadar Buka'u'l-Azîz, Nisan 1316'dan Mart 1318'e kadar Zebdani niyabetinde bulunmuştur.

Eylül 1320'de Maraş Livası (Sancağı) Niyabetine tayin edilmiş ve Şubat 1322'de hizmet müddetinin hıtamında ayrılmıştır. Teşrinievvel 1326'da Urfa Sancağı niyabetine tayin olunmuştur. Mart 1329'da tekaüde sevkle bu niyabetten ayrılmıştır. **(Sicil defteri, c. 3, sh: 60)**

MUSTAFA LEBÎB EFENDİ (Ankaralı)

Debbağ esnafından Hafız Ali Efendi'nin oğlu olup 1265 (1849) tarihinde Ankara'nın Hacı Bayram-ı Velî Mahallesinde doğmuştur. Civarlarında bulunan Nerdibanlı İbtidâî Mektebini bitirip Ankaravî Hafız Ahmet Efendi'den hatt-ı sülûs, Kütahyavî el-Hac Abdurrahman Efendi'den ta'lîk öğrenmiştir. İlm-i Sarf'ı Ankaravî Kethüdâ zâde Ali Efendi'den okumuştur. İlm-i Nahv'dan Kâfiye'ye kadar Ankaravî Börekçi zâde el-Hac Kâmil Efendi'den okuyup 1281'de tahsil için İstanbul'a gelmiştir. Şehzade civarında Mimar Kasım Medresesine kaydolup Bayezit Camiinde tedrîsle meşgul olan Huzur Dersleri mukarrirlerinden Karacasulu Ali Rıza Efendi'nin derslerine devamla H. 1288'de icazet almıştır.

Şevval 1299'da Bayezit Camiinde derse çıkmıştır.

Nahv ilminden «Avamil Tuhfesi» adlı kitabı bazı büyüklerin ta'rîfkatıyle tahşiye ederek «Avamil Tuhfesi Tahşiyesi» adı altında ruhsat alarak Teşrinisanî 1299'da bastırmıştır. Ayrıca nahiv ilminden Molla Cami'in «Kâfiye» şerhini «Kâfiye Şerhi Tahşiyyesi» adı ile Kânunisanî 1306'da basmak için ruhsat almıştır.

Mart 1301'de Fetvahâne Pusula Odasına girmiş ve Şaban 1304'de İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliğine nail oldu. Mart 1302'de İlâmat-ı Şer'iyye Odası Umûr-i Tahririye Muavin-i Sanisi, Kânunisanî 1306'da da Fetva Odasına nakl ile Müsevvit olmuştur.

27 Şevval 1312 (22 Nisan 1895)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 35, Sicil defteri, c. 1, sh: 151)**

MUSTAFA LÜTFÎ EFENDİ (Akşehirli)

Harputî-zâde Kürt Ömer Efendi'nin oğlu olup mali 1281 senesinde Akşehir'de doğmuştur Babası son olarak Akşehir müftülüğü yapmıştır. İlk tahsilden sonra Konya'da Dârü'l-Muallimîn'e girip mezun olmuş ve Konya müftüsü Kadınhanlı Hacı Hüseyin Efendi'den Zıyaiyye Medresesinde okuyup icazet almıştır.

«Mühezzeb ve Haşiyesi Müzehheb», «Tahkîku'l-İlm», «Tahkîku's-Sıfat», «el-Vücûd Hel Huve Aynu'l-Mevcût», «Reddu Ecvibeti'l-Allâmeti't-Teftezanî an İtirazati'l-İmamı'r-Razî Alâ'l-Kavlu bi'l-Vücudi'z-Zihnî», «Tahkîku'l-Ef'ali'l-İhtiyariye», «Samî Ale'l-Camî», «Deavi-yi Aşere» ve «Red ve İsbat» adlı eserleri vardır. Bunlardan «Red ve İsbat» Bühner'i yazmış olduğu ve Baha Tevfîk ve Ahmet Nebil tarafından Türkçeye terceme edilen «Madde ve Kuvvet» adlı esere reddiyedir. «Red ve İsbat» 250 sh. olup 1330'da Hikmet Matbaasında basılmıştır.

Kânunisanî 1309'da Akşehir Kazası Rüştiyesi İkinci Muallimliğine tayin olunmuş ve dört sene hizmet ifasından sonra istifa etmiştir.

Tedrisle de meşgul olduğundan Temmuz 1327'de on talebeye icazet vermiştir.

Hürriyetin ilânı üzerine Konya Vilâyeti Mebusluğuna seçilmiş ve ayrıca hizmet etmekte bulunmuş olduğu Akşehir Evkaf Komisyonu Reisliğinden istifa etmiştir.

Meclis-i Mebusanın feshi üzerine Kânunievvel 1327'de Akşehir Kazası müftülüğüne tayin olunmuş, fakat Konya'da kurulan bir bankanın iştirakçilerine tesir ederek hisselerini geri almaları üzerine Konya valisinin şikâyeti üzerine müftülükten Eylül 1329'da azl edilmiştir (1).

Nisan 1335'de tekrar Akşehir Kazası müftüsü olmuştur.

Mustafa Lütfî Efendi, Akşehir'de kurulan «İktisad-ı Millî» adlı bankasının kuruluşuna karşı çıktığı gibi Akşehir'e gelen bir tiyatro'nun oyun oynamasına engel olduğu gibi halkı da bu buna karşı gelmeye çağırmıştır. Bu husus azline esas teşkil etmiştir. (Dosya nu: 5258)

---

(1) Konya Valisi Mehmet Hüsnü Bey'in azlini talep eden tahriratına bakınız. Vesika : 24.

MUSTAFA LÜTFÎ EFENDİ (Çarpanlı)

Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1272 (1856) senesinde Çarpan kasabasında doğmuştur. İlk ve orta mektebleri bitirip, Şatır Zâde Medresesinde sarf, nahiv ve mantık okuyup akabinde İstanbul'a gelmiştir. Çarpanlı Ahmet Şükrü ve İstanbullu Hafız Şâkir Efendilerden şerh-i Akaid'e kadar ders görmüştür.

Ağustos 1316'dan Haziran 1318'e kadar Gerze nahiyesi niyabetinde, Mart 1321'den Mart 1323'e kadar Gümülçine Şer'iyye Mahkemesi kâtibliğinde, Eylül 1323'den Kânunievvel 1324'e kadar İsparta Şer'iyye Mahkemesi kitabetinde, Eylül 1325'den Ağustos 1326'ya kadar Dedeağaç Kazası müftü müsevvitliğinde hizmet etmiştir.

İmtihanla Mekteb-i Kuzat'a girmiş ve Şaban 1328'de nüvvab ehliyetnâmesi almıştır.

Eylül 1326'da Rupçoz Kazası niyabetine tayin olunmuş ve harp dolayısıyle İstanbul'a gelmiştir. Temmuz 1329'da Tırnova Kazası kadısı olmuş ve akabinde bu kazanın Bulgaristan'a terki üzerine Teşrinievvel 1329'da Lâlapaşa Kazası kadılığına nakl edilmiştir. Nisan 1335 (1919) tarihinde Ayvacık Kazası kadılığına nakl edilmiş ve yaş haddinden vazifeden ayrılması gerektiği halde o sıradaki ahval dolayısıyle yerine başkasının tayini mümkün olmadığından Ağustos 1338'den itibaren aynı vazifede devamı caiz görülmüştür. (Sicil defteri, c. 7, sh: 120)

MUSTAFA LÜTFÎ EFENDİ (İbradılı)

Bıcak-zâde Mehmet Ağa'nın oğlu olup H. 1275'de Akseki'nin İbradı kasabasında doğmuştur. İbradı kasabasındaki medrese tasavvurata kadar okumuştur.

Temmuz 1300'de 26 yaşında iken Vakfıkebir naibi oldu. Daha sonra Suruç, Gürün, Ayancık, Osmaniye, Andırın, Araç, Anamur, Bor, Eğridir, Erbaa ve Kemah niyabetlerinde bulunmuştur. Ağustos 1326'da Erzurum'un Refahiye Kazası naibi olmuş ve çok geçmeden 10 Kânunisani 1326'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 281)

MUSTAFA LÜTFÎ EFENDİ (İstanbullu)

Ayasofya-i Kebîr dersiâmlarından İçelli Ali Efendi'nin oğlu olup 1264 (1848) senesinde İstanbul'da Yerebatan Mahallesi'nde doğmuştur. Yerebatan'da Kur'ân'ı hıfz ettikten sonra babasının ders halkasına girmiş ve «Akaid»e kadar okuduğu sırada babasının vefat üze-

rine icazet alamamıştır. Meşhur hattat Zeki Dede'den «hatt-ı ta'lîk» meşk edip hattı ikmal etmiştir.

Şubat 1288'de İstanbul Bab Mahkemesine kâtib nasb edilmiş ve Mart 1295'de Ahi Çelebi Mahkemesi kâtibi olmuştur. Ağustos 1316' da ise aynı mahkemenin Baş-kâtibi olmuştur. Mart 1320'de Mekteb-i Nüvvab Hüsn-i Hat Muallimi olmuştur. Adı değiştirilerek Medresetü'l-Kuzat olan bu mektebin Hüsn-i Hat muallimliğine Teşrinievvel 1325'de tekrar tayin edilmiş ve bu vazifede bulunurken 2 Nisan 1331 (1915)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 227)

MUSTAFA LÜTFÎ EFENDİ (Tırnovalı)

Pazarbaşı imamı Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1282 (1866) senesinde Tırnova'da doğmuştur. Rusya muharebesi üzerine 1293'de Tırnova'yı terkle İstanbul'a gelmiş ve Üsküdar'da Valide-i Atîk Camii Medresesinde dinî ve arabî ilimleri tahsille H. 1313'de icazet almıştır.

1311'den Şubat 1325'e kadar «Ravza-i Terakkî», Şubat 1325'den 1326 ders yılı sonuna kadar «İttihat ve Terakkî Numune Mektebi» dinî ilimler, arapça, farsça ve Osmanlıca derslerini okutmuştur.

Mart 1327'de Üsküdar'da Toptaşı Askerî Rüştiye Mektebi Ulûm-i Diniye ve Farisî muallimliğine müsabaka ile tayin olunmuştur. Teşrinisanî 1330'da Cem Sultan Numune Mektebi Kur'ân-ı Kerîm ve Ma'lûmat-ı Diniye muallimliğine tayin olunmuştur. Ayrıca Mart 1326' dan 1330 senesi ders yılı sonuna kadar da Mihrimah Sultan Dershanesi Lisan-ı Osmanî ve Farisî derslerini de okutmuştur.

Teşrinisanî 1332'de Üsküdar İhzarî Medresesi Türkçe Müderrisliğine tayin edilmişse de Mart 1333'de (1917)'de İbtidâ-i Hariç Medresesi İhzarî Kısmı Türkçe müderrisliğine nakledilmiş ve müderrisliğine nakledilmiş ve müderrislik vazifesinde iken 1 Mart 1338 (1922)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 905)

MUSTAFA LÜTFÎ EFENDİ (Trablusşamlı)

Sabık Trablusşam müftüsü ve İzmir pâyelilerinden Keramî-zâde Abdülhamid Efendi'nin oğlu olup H. 1240 (1824) senesinde Trablusşam'da doğmuştur. Trablusşam ulemâsından ilim tahsilini bitirmiştir.

30 yaşında iken Trablusşam Sancağı Meclisi azalığına seçilmiştir. Bir müddet sonra, yani Rebiulaher 1270'de Trablusşam müftülüğüne tayin olunmuştur. On yedi yıl hizmetten sonra müftülükten

istifa etmiş ve Nisan 1288'de Trablusşam Sancağı Meclis-i Temyiz azası olmuştur. Şevval 1289'da tekrar iftâ vazifesi olan Trablusşam Müftülüğüne başlamıştır.

Şevval 1256'da İbtidâi Hariç İstanbul Müderrisliği ruûsuna nail olmuş ve Şaban 1298'de İzmir Mahreç pâyesi uhdesine tevcîh olunmuştur. Müderrislik rütbesi Safer 1279'da Hareket-i Altmışlı'ya, Cemazielaher 1288'de Musıla-i Süleymaniye'ye, Zilkade 1288'de Hamise-i Süleymaniye'ye, Ramazan 1297'de de Süleymaniye'ye terfi' olunmuş ve Muharrem 1314'de üçüncü rütbeden Mecidî Nisanı ihsan olunmuştur.

Şaban 1298'de uhdesine Mahreç pâyesi tevcîh olunmuştur. **(Dosya nu: 1321)**

MUSTAFA MAHFÎ EFENDİ (İzmitli)

Mehmet Tahir Ağa'nın oğlu olup Muharrem 1252 (1836) tarihinde İzmit'te doğmuştur. İzmit İbtidâi Mektebinde ilk dersleri Reisu'l-kurrâ Mehmet Tahir Efendi'den ta'lîm ve Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz ve hatt-ı sülüsü de bu hocasından okuyup icazet almıştır. Sonra da ilm-i vücûhu İslâmbol Tarîki ve İtilâf Mesleği üzere seb'a, aşere ve takrîb olarak sûre-i Nebe'e kadar kıraat ettiği sırada hocası vefat etmiş ve İstanbul'a gelip Ahî Çelebî Camii hatîbi Hacı Hafız Niyazi Efendi'den sonuna kadar kıraatle icazet almıştır. Vanî Medresesinde ikametle Süleymaniye Dersiâmlarından Kozlucalı İbrahim Efendi'den «Şerh-i Akaid»in sonuna kadar ve yine Süleymaniye Dersiâmlarından Çankırılı İbrahim Efendi'den tekrar «Mültekâ»dan okumaya başlamışsa da İzmit'e gitmiştir. İzmit Müftüsü bulunan Ömer Hulusî Efendi'den tahsilini ikmalle Muharrem 1285'de icazet almıştır. Bedrî Efendi zâde Muhtar Efendi'den hatt-ı ta'lîk, müntesibîn-i riyaziyyundan hesap coğrafya, hendese, hey'et ve kozmoğrafya tahsîl etmiştir.

Nisan 1298'de İzmit Rüştiye Mektebi ikinci muallimliğine tayin olunmuş ve Şevval 1307 (Haziran 1306/1890)'de İzmit Livası Müftüsü olmuştur. Ulemâ, kurra ve imamların intihabları ile Hicrî 1287'de İzmit Reisu'l-Kurrâlığına seçilmiştir.

Recep 1309'da Musıla-i Sahn Bursa müderrisliği uhdesine tevcîh olunmuştur. **(Dosya nu: 1027 ve 1203)**

MUSTAFA MAZHAR EFENDİ (Ergirili)

Muhyiddin Ağa'nın oğlu olup 1286 (1870) senesinde Yanya'ya

bağlı Ergiri sancağının Libhova nahiyesinde doğmuştur. Rüştiye derslerini muallim Ahmet Mersin Efendi'den okumaya başlamış ve ayrıca amcası bulunan Ahmet Müslim Efendi'nin 1301'de Manastır niyabetine tayiniyle onunla beraber gitmiş ve iki yıl sonra tekrar memleketine avdetle medrese tahsiline başlamıştır. 1306'ya kadar amcasından okumuş ve bu tarihte İstanbul'a gelerek Tevki'i Cafer Efendi Medresesinde ikametle Fatih Dersiâmlarından ve sonradan Fetvâ Emini muavini olan Ahmet Tevfik Efendi'den «Molla Cami» ve «İsaguci» okumuştur. Ayrıca Lâz Hasan Efendi'den meanî okumaya başlamışsa da memleketinde zuhur eden maniler sebebiyle dersi terk etmiştir. 1307'de amcasının Yanya Niyabeti'ne tayini üzerine buraya gidip yanında ikametle Façî Medresesinde müderris Ali Efendi'den meanî, mültekâ ve farsça dersleri okumaya başlamıştır. Amcasının 1309'da Kudûs Niyabetine tayini üzerine beraberinde gitmiş ve ondan da tasavvurat ve tasdîkatı ikmal etmiştir. Türkçe, arapça ve arnavutça bilirdi.

24 yaşında iken amcası Ahmet Müslim Efendi'nin Selânik niyabeti sırasında yanında bulunarak Selanik Vilâyeti Şer'iyye Mahkemesi katibliğine tayin olunmuştur. Mayıs 1313'de imtihan olup Manastır'a bağlı Garamiş Kazası naibi oldu. Daha sonra Pilenka, Loşna, Hassa, Urfala, Seferihisar ve Sofulu niyabetlerinde bulunmuştur. Kânunievvel 1328'de harp dolayısıyle İstanbul'a gelmiş ve Temmuz 1329'da Bağdat'a bağlı Ana Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Ağustos 1330'da Ana'dan azl edilmiştir.

Recep 1324'de uhdesine İbtidâi Hariç Bursa müderrisliğine tevcîh olunmuştur.

Bursa'da ikamet ederken 20 Mayıs 1332 (1916)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1384, sicil def: c. 5, sh: 89)**

MUSTAFA MESTAN EFENDİ (Cum'a-i Atikli)

İbrahim Ağa'nın oğlu olup 1262 (1846) senesinde Cum'a-i Atikte doğmuştur. İlk tahsilinden sonra H. 1279'da Şumnu'da bulunan Ağa Camii Medresesinde müderrislerden Mustafa Efendi'nin derslerine devama başlamış ve H. 1283'de İstanbul'a gelmiştir. Sultan Selîm Medresesesine kaydolup Fatih Dersiâmlarından Sivaslı Mustafa Asım Efendi'nin derslerine devamla H. 1297'de icazet almıştır. Aynı yılın Şevval'inde imtihanla Fatih Camiinde derse çıkmıştır.

H. 1303'de uhdesine İbtidâî Hariç İstanbul müderrisliği tevcîh olunmuş ve Şaban 1311'de Hareket-i Haric'e, Cemazielevvel 1318'de İbtidâi ve Safer 1324'de Hareket-i Dahil'e terfi' olunmuştur.

1327'de Fatih'te Nakşidil Valide Sultan Türbesinde Buhari-i şerif okutmaya başlamıştır.

Teşrinievvel 1323'de Maarif Nezaretince Tetkik-i Müellefat azalığına tayin olunmuştur.

H. 1325'de Huzur Dersleri muhatablığına tayin olunmuştur ve aynı yıl içinde Mecîdî ve Osmanlı nişanlarına nail oldu.

Huzur Derslerinde ve Fatih'te dersiâmken 19 Nisan 1331 (1915) de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 604)**

MUSTAFA MES'UD EFENDİ (Aksekili)

Halîl Efendi'nin oğlu olup 1256 (1840) senesinde Akseki Kazasının Güdüne kasabasında doğmuştur. Güdüne'de dersiâm Hasan Efendi'den sarf ve nahiv okumaya başlamıştır. «Mantık»a kadar ders görmüş ve H. 1292'de Meclis-i İntihab-ı Hükkâm'da imtihan olup niyabet ehliyetnâmesi almıştır.

Kânunisanî 1282'de ilk olarak Konya Şer'iyye Mahkemesi kâtibliğine tayin olunmuştur. İki yıl sonra Cide naibi oldu. Ağustos 1286'da Selânik Vilâyeti Müfettiş-i Hükkâm kâtibliğine tayin olunmuş ve bir yıl sonra ayrılıp Baba-i Atik, Alaşehir, Tavas, Bolvadin, Simav, Gediz, Sandıklı, Söke, Biga, Sivrihisar niyabetlerinde bulunmuş ve ikinci olarak Haziran 1325'de Sandıklı niyabetine tayin olunmuştur. Kânunisanî 1325'de ayrılıp 7 Mart 1326 (1910)'da tekaût olmuştur. **(Dosya nu: 1922, Sicil defteri, c. 1, sh: 362)**

MUSTAFA NACİ EFENDİ (İbradılı)

Mehmet Veliyuddin Efendi'nin oğlu olup 1295'de İbradı'nın Balâ mahallesinde doğmuştur. Temmuz 1312'de rüştiyeyi bitirip İstanbul'a gelmiş ve Fatih Dersiamlarından Mustafa Vasfî Efendi'den H. 1325'de icazet aldı.

1323'de Rumelikazaskerliği Vekayi' kâtibi oldu ve Temmuz 1326'da Gördes naibi oldu. Nisan 1329'da Namervan naibliğine tayin olunmuştur. **(Sicil def: c. 6, sh: 188)**

MUSTAFA NÂFÎ EFENDİ (Aksekili)

Nüvvab'tan Kadı-zâde Mehmet Şakir Efendi'nin oğlu olup 1280 (1864) senesinde Akseki kasabasında doğmuştur. İlk mektebi bitirip beldenin müftüsü Mehmet Şuhûdî Efendi'den sarf ve nahiv okumaya başlamıştır. Akabinde İstanbul'a gelerek Süleymaniye Camii

dersiâmlarından Alâiyyeli Ahmet Tevfik Efendi'den tahsilini ikmalle icazet almıştır. İmtihanla girmiş olduğu Mekteb-i Nüvvab'tan da Şaban 1308'de neş'et etmiştir.

Temmuz 1308'de Hınıs Kazası naibi olmuştur. Daha sonra ise Mart 1310'da ayrılmış ve Sûr, Sındırgı, Ordu, Menemen, Lâpseki, Gönen, Florina, Burhaniye, Mulve ve İskilip niyabetlerinde bulunmuştur.

Nisan 1335'de mazûl sayılmış ve Ağustos 1336'da Gebze Kazası kadılığına tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 5, sh: 125)

MUSTAFA NAÎM EFENDİ (İstanbullu)

Çarşambavî zâde Sâid Efendi hafîdi, diye şöhret bulmuş olup Bilâd-ı Hamse pâyelilerinden ve nüvvabtan Mehmet Azîz Efendi'nin oğlu olup 1264 (1848) senesinde İstanbul'da doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Bayezit Camii dersiâm hocalarından ve hususî muallimlerden arapça ve farsça okuyup icazet almıştır.

Şaban 1276'da ilk olarak İbtidâ-î Hariç İstanbul müderrisliği tevcîh olunmuş ve kendisine 193 kuruş maaş tahsîs edilmiştir. İlmî rütbesi Şevval 1281'de Hareket-i Haric'e, Şevval 1282'de İbtidâ-i Dahil'e, Zilkade 1284'de Hareket-i Dahil'e, Rebiulaher 1287'de Musıla-i Sahn'a, Şevval 1292'de Sahn'a, Cumadelaher 1293'de İbtidâî Altmışlı'ya, Zilkade 1293'de Hareket-i Altmışlı'ya, Rebiulaher 1296'da Musıla-i Süleymaniye'ye ve Zilhicce 1300'de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

Vekayi' kâtibliğinde bulunduktan sonra Mart 1296'da Mudanya naibi olmuştur. Teşrinievvel 1298'de Eğin, Haziran 1303'de Niğde, Eylül 1306'da Kayseri, Nisan 1310'da Bitlis, Haziran 1314'de Gelibolu, Haziran 1317'de Halep, Mayıs 1321'de Selânik, Şubat 1321'de Konya, Teşrinisanî 1322'de Kastamonu, Eylül 1323'de Cezair-i Bahr-i Sefit, Kânunievvel 1324'de Ankara niyabetlerine tayin olunmuştur.

H. 1303'de bir yıl için Havass-ı Refia mevleviyetini zabt etmiş ve aynı şekilde Zilkâde 1317'de uhdesine Haremeyn-i Muhteremeyn pâyesi tevcîh olunmuştur.

Mayıs 1325'de Ankara vilâyeti merkez niyabetinden ayrılmış ve Temmuz 1326 (1910)'de tekaüt olmuştur. (Dosya nu: 589)

MUSTAFA NAÎM EFENDİ (Tarsuslu)

Tarsuslu Mustafa Nâim Efendi 1329 senesinden 1330 tarihine kadar Fakih Camii dersiâmlığı ve Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye Medrese-

si Mantık müderrisliğinde bulunmuştur. Daha sonra 1340 (1924)'da Adliye'ye geçip bu tarihte Mazgirt Kazası hakimi bulunuyordu. (Dosya nu: 1649)

MUSTAFA NAZİF EFENDİ (İstanbullu)

Süleymaniye Camii dersiâmlarından ve Musıla-i Sahn İstanbul müderrislerinden Karamanî Hafız Veliyuddin Efendi'nin oğlu olup Nisan 1293'de İstanbul'da doğmuştur. Aksaray civarında bulunan Dârü't-Ta'lîm Mektebi'nin ilk kısmını bitirip Kur'ân-ı Kerîmi hıfz etmiştir. Bayezit Camii dersiâmlarından Uluborlu'lu Mustafa Efendi'den okuyup Zilkade 1324'de icazet almıştır.

Mayıs 1310'da Koska'da Ragıppaşa Mektebi muallimliğine tayin edilmiş ve Kânunievvel 1311'de Mimar Kemaleddin Camii imamet ve Eylül 1316'da aynı camiin hitabet ciheti uhdesine tevcîh olunmuştur. (Dosya nu: 418)

MUSTAFA NAZİF EFENDİ (Ünyeli)

Sabık Tirebolu Naibi Sağır Ali Efendi-zâde Abdülhalîl Efendi'nin oğlu olup 1284 (1868) senesinde Ünye kasabasında doğmuştur. İlk mektep ile rüştiyeyi bitirip İstanbul'a gelmiş ve imtihanla girmiş olduğu Mekteb-i Nüvvab'tan Şevval 1309'da mezun olmuştur.

Şubat 1308'de Ankara'nın İncesu Kazası naibi oldu. Mayıs 1311'de Beyrut'a bağlı Merciiyyun, Ağustos 1313'de Merkap, Teşrinievvel 1315'de Pötürge, Teşrinievvel 1318'de Margiliç, Mayıs 1321'de Pasinler, Şubat 1324'de Limni, ve Kânunisanî 1327'de Lâzkiye niyabetine tayin olunmuştur.

Recep 1324'de uhdesine İbtidâ-i Hariç Bursa müderrisliği tevcih olunmuş ve Recep 1323'de İbtidâ-i Dahil'e terfi' ve Muharrem 1325'de uhdesine İzmir Pâyesi tevcîh olunmuştur.

Lazkiye'den ayrılıp 22 Nisan 1335 (1919)'de Adana Merkez Kadısı olmuştur. (Sicil defteri, c. 1, sh: 387)

MUSTAFA NECÂ EFENDİ (Beyrutlu)

Tüccardan Hacı Muhyiddin Efendi'nin oğlu olup 1268 (1852) senesinde Beyrutta doğmuştur. Hafız Şeyh Hüseyin Şemhan Mektebinde Kur'ân-ı hatm etmiş ve «Şeyhü'l-Kurrâ» adı ile ma'rûf Hüseyin Musâ el-Ezherî el-Mısrî adlı zattan tecvîdi okuduktan sonra Beyrut Nakibu'l-Eşraf kaymakamı Şeyh Abdurrahman Nehhas Efen-

di'den arapçayı ve sabık müftü Şeyh Abdulbasıt Fahurî, Şeyh Yusuf el-Esîr, Şeyh İbrahim el-Ahdab, Şeyh Ömer el-Enesî, Şeyh Kasım Ebu'l-Hasan el-Kestî, Şeyh Abdülkadir el-Halilî ve Seyyit Abdullah bin İdris es-Sunusî el-Hüsnî el-Kasî Efendilerden aklî ve dinî ilimleri tahsil ve tekmil ederek icazet almıştır.

«Mazharu's-Suûd fî Mevlidi'l-Vücûd», «Mevrûdu's-Safâ fî Mevlidi'l-Mustafa», «Keşfu'l-Esrar li-Tenviri'l-Efkâr», «Nasîhatu'lİhvan bi-Lisan'l-İman» adlı eserleri mevcut olup Beyrut'ta basılmışlardır.

Rebiulaher 1310'da uhdesine İbtida-i Hariç Bursa müderrisliği tevcîh olunmuş ve Cemazielevvel 1320'de İzmir Pâye-i mücerredi ihsan olunmuştur.

11 Mart 1325 (1909)'de münhal bulunan Beyrut Vilâyeti Merkez Müftülüğüne tayin olunmuştur. **(Sicil defteri, c. 4, sh: 117)**

MUSTAFA NECATÎ EFENDİ (Ermenekli)

Şeyh Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1290 (1874) senesinde Ermenek kasabasında doğmuştur. İlk ve ortayı bitirip 1305'de İstanbul'a gelmiştir. Memleketinde müderris Mehmet Efendi ile Konya Müftüsü Aladağlı Hacı Ahmet Efendilerden bir müddet okumuş olduğu gibi İstanbul'da Meşîhat Müsteşarı Hacı Abdülkadir Raşit Efendi'den okumuş olduğu gibi İstanbul'da Meşîhat Müsteşarı Hacı Abdülkadir Raşit Efendi'den okuyup H. 1317'de icazet almıştır. Temmuz 1327'de tedris ehliyetnamesini kazanmış ve Bayezit Camiinde derse çıkmıştır.

Mart 1322'de ilk olarak Adana'ya bağlı Hamîdiye Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Şubat 1324'de Yafa Kazası niyabetine tayin edilmişse de aleyhinde vaki' şikâyetler üzerine Şubat 1325'de buradan ayrılmıştır.

Kânunisanî 1327'de dersiâmlığı kesilmiş ve Kânunisanî 1328'de imtihan olup Fetvahânede açılan Müsevvit mülâzimliğine tayin olunmuştur. Mart 1330'da müsevvitliğe terfi' etmiş ve Kânunisanî 1331'de Gülnar Kazası kadılığına tayin olunmuştur.

Safer 1334'de uhdesine İbtidâ-i Hariç İstanbul Müderrisliği tecîh olunmuştur. **(Sicil defteri, c. 6, sh: 208)**

MUSTAFA NECATÎ EFENDİ (Hadımlı)

Tüccardan Hacı Veli-zâde Mustafa Ağa'nın oğlu olup 1248 (1832) senesinde Hadım kazasının Perlogon'de köyünde doğmuştur. Sıbyan mektebinde Kur'ân-ı hıfz etmiş ve sarf ve nahiv ilimlerini bir müd-

det tahsilinden sonra 1273'de İstanbul'a gelerek Köprülü Mehmetpaşa Medresesinde ikametle Bayezit Dersiâmlarından Hadimî zâdelerden Ahmet Hulusî Efendi'den okuyup icazet almıştır. İcazetini müteakip 1278'de imtihan olup Bayezit Camiinde derse çıkmıştır.

33 yaşında iken Recep 1280'de uhdesine İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği tevcîh olunmuş ve Şevval 1285'de Hareket-i Haric'e, Şaban 1287'de İbtidâ-i Dahil'e, Zilkade 1288'de Hareket-i Dahil'e, Şevval 1291'de Musıla-i Sahn'a, Şevval 1292'de Sahn-ı Seman'a, Cemazielaher 1293'de İbtidâ-i Altmışlı'ya, Zilkade 1294'de Hareket-i Altmışlı'ya, Recep 1296'da Musıla-i Süleymaniye'ye ve Ramazan 1297'de de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

Hicrî 1290'da Huzur Derslerine muhatab olarak tayin olunmuş ve Selânik Mevleviyetini zabtı olan Cemazielevvel 1308'e kadar Huzur Derslerinde bulunmuştur. H. 1293'de bir ara menfada bulunduğundan derslerde bulunamamıştır. Selânik Mevleviyetini bir yıl zabt etmiştir.

Haziran 1299'da Meclis-i Emval-i Eytam azası olmuş ve Eylül 1307'de ayrılmıştır. Aynı tarihte yani Eylül 1307 (1891)'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azalığına tayin olunmuştur.

Şevval 1306'da dördüncü rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

Safer 1313'de Bilâd-ı Hamse ve Rebiulaher 1315'de Haremeyn-i Muhteremeyn pâyesi uhdesine tevcîh olunmuştur.

Bayezit Camiinde derse devam ederken ve Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azası iken 22 Ramazan 1321 (1903)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 81, 1119, Sicil defteri, c. 1, sh: 29)

MUSTAFA NECATÎ EFENDİ (Kastamonulu)

Hoca oğullarından recber Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1277 (1861) senesinde Kastamonu'nun İnebolu kazasına bağlı Alınviren köyünde doğmuştur. Köyünde bulunan Kara Bıçakoğlu ilk mektebini bitirip sonra İstanbul'a gelmiştir. Sultan Ahmed Medresesinde 1285'de ikametle müderris Dağıstanlı İlyas Efendi'nin derslerine hazır olarak H. 1303'de icazet almıştır. H. 1037'de imtihan olup Ayasofya Camiinde derse başlamıştır. Cemazielaher 1319'da talebelerine icazet vermiştir.

Cemazielulâ 1311'de İbtidâ-i Hariç İstanbul Müderrisliğine nail olmuş ve Rebiulevvel 1321'de Hareket-i Haric'e, Rebiulaher 1328'de İbtidâ-i Dahil'e, ve Şaban 1333'de Mahreç pâyesi uhdesine tevcîh olunmuştur.

Talebeye «Buhari» okutup icazetleri ile meşgul bulunduğu sırada 1 Kânunisanî 1335 (1919) tarihinde vefat etmiştir. (1) (Dosya nu: 3506)

MUSTAFA NECİB EFENDİ (Urmiyeli)

Hafız Mehmet Efendi'nin oğlu olup Eylül 1273 (1857) tarihinde Tesalya kıtasının Urmiye kazasında doğmuştur. Tahsilinin başlangıcı 1295 tarihlerinde İstanbul'da vaki' olup H. 1310'da icazet almıştır. On iki sene sonra Nisan 1321 (1905)'de imtihanı kazanıp Bayezit Camiinde derse çıkmıştır.

Rebiulevvel 1327'de uhdesine İbtida-i Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu tevcîh olunmuştur. Bayezit Camiinde dersiâmlığı devam ederken Eylül 1331'de Dârü'l-Hilâfe Medresesi Kısm-ı Alî 3. sınıf 1. şube Hadis müderrisi olmuş ve bir ay sonra Kısm-ı Alî 2. sınıf 2. şube Usûl-i Fıkıh müderrisliğine tayin olunmuştur (2). Ağustos 1337' den Eylül 1339'a kadar Cide Kazası müftülüğünde bulunmuş ve 25 Şubat 1340 (1924)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 3601)

MUSTAFA NEŞ'ET EFENDİ (Serezli)

Jandarma mülazımı Ali Bey oğlu Mehmet Sadullah Efendi'nin oğlu olup Kânunievvel 1286'da Serez Sancağının Zilhova kasabasında doğmuştur. Haziran 1302'de Zilhova rüştiyesini bitirip üç yıl kadar Zilhova'da bulunan Gazi Kara Ali Bey Medresesi ile Kavala'da bulunan Mehmet Ali Paşa Medresesinde ders görmüş ve Temmuz 1305'de İstanbul'a gelmiştir. Fatih Dersiâmlarından Eğinli Mehmet Rahmi Efendi'nin ders halkasına on üç sene devam ederek Eylül 1317'de icazet almıştır.

Şubat 1317'de Zilhova'da bulunan Gazi Kara Ali Bey Medresesi müderrisliği ve kürsü şeyhliğine tayin olunmuştur. Ağustos 1321'de Zihne Kazası Nüfus-i Cedît İkinci Komisyon Azalığına tayin olunmuştur. Kânunievvel 1322'den Kânunievvel 1325'e kadar Zihne Kazası Rüştiyesi Ulûm-i Diniye ve Lisan-i Osmanî muallimliğinde bulunmuştur.

Teşrinievvel 1328'de umumî istilâ üzerine memleketinden göçle

(1) Vefatı üzerine yerine tayin edilen Kırşehir'li M. Fehmi Efendi'ye ait Ders Vekâleti tahriratına bakınız. Vesika : 25.

(2) Tayinine dair Meşihat Tezkeresine bakınız. Vesika : 26.

Teşrinievvel 1329'da Erdek Kazası Rüştiyesi İkinci Muallimliğine tayin olunmuştur. Eylül 1331'de ayrılıp aynı yıl içinde Aydıncık (Edincik) İbtidâî Mektebi Devre-i Ulâ Muallimliğine tayin ve Kânunievvel 1333'de aynı vazife ile Marmara Nahiyesi İbtidâî Mektebi Devre-i Ulâ Muallimliğine nakl edilmiştr. Eylül 1335'de bu muallimlikten istifa etmiştir.

Akabinde Burhaniye Kazası Müftülüğüne tayin olunmuştur. (Dosya nu: 5308, Sicil def: c. 6, sh: 163)

MUSTAFA NUREDDİN EFENDİ (Bağdatlı).

Abdülkadir Geylanî Hazretlerinin Cami-i Şerîfi'nin hatibi ve Dergâhlarında müderris bulunan Sadât-ı Hüseynîyeden es-Seyyit Mehmet Emin Efendi'nin oğlu olup 1263 (1847) senesinde Bağdat'ta doğmuştur. Hususî surette Kur'ân-ı Kerîm'i okuduktan sonra ilmiye mesleğine sülûk ederek Bağdatlı es-Seyit Dâvut en-Nakşibendî adlı zattan aklî ve naklî ilimleri tahsille 1285'de icazet almıştır.

İlm-i Kelâm'dan «Ünvanü'l-Hidâye fî Red'i Erbabi'l-İvanye», «el-Burhanü'l-Celî fi'l-Farkı Beyne'r-Resûli ve'n-Nebiyyi ve'l-Velî», «el-Unsuru'lt-Tayyibi fî Nesebi ebi't-Tahiri ve Tayyib», Usûl ilminden «ed-Dürrü't-Tenfît fî Ahkâmi'l-İctihadı ve't-Taklîd», «Reddü'ş-Şarid an Kiyasi'l-Gayibi ale'ş-Şahid», edebî ilimlerden «el-Fevaidu'n-Nuriye», tasavvuftan «Keşfu's-Sütûr an Metali'i'l-Budûr» adlı eserleri te' lif etmiştir. «İctihat ve Taklîd»e ait eseri Mart 1307'de Fetvahane'nin tekdiri ile basılmıştır.

Kânunisanî 1289'dan Kânunievvel 1290'a kadar Basra Vilâyeti Meclis-i Temyîz-i Hukuk Azalığında bulunmuştur. Kânunisanî 1296' dan Mart 1298'e kadar Basra Bidâyet Ceza Dairesi reisliğinde bulunduktan sonra Eylül 1299'da Hille Sancağı Müftülüğüne tayin olunmuştur. Teşrinisanî 1299'da da ilâve memuriyet olarak Liva İdare Meclisi'nin kararı ile Evkaf Müdürlüğüne tayin olunmuştur. Nisan 1305'de bu müdürlüğün lâğvı üzerine ayrılmıştır. Haziran 1310' da Hille Sancağının Divaniye'ye nakli ile buraya geçmiş ve müftülüğe burada devama başlamıştır.

Şaban 1297'de uhdesine İbtidâ-i Hariç Edirne müderrisliği tevcih olunmuş ve Cemazielaher 1308'de İzmir Pâye-i Mücerredi ve Cemazielevvel 1328'de de Bilâd-ı Hamse Pâyelerine terfi' olunmuştur.

3 Kânunisanî 1324'de Divaniye Livası Mebusluğuna seçilmesi üzerine müftülükten ayrılmıştır. Cemazielaher 1328'de Mahreç payesine nail oldu. 31 Nisan 1328'e kadar Divaniye Mebusluğu yaptı. (Dosya nu: 1199, Sicil defteri, c. 1, sh: 384)

MUSTAFA NURİ EFENDİ (Adapazarlı)

Şeyh Hacı Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1258 (1848) tarihinde Adapazarı'nda doğmuştur. Memleketinde Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz ettikten sonra ilm-i kıraatten vücûh ve aşere ta'lîm etmiştir. 1277 senesinde İstanbul'da Atik İbrahimpaşa Medresesinde ikametle Süleymaniye Camiinde ders okumaya başlamış ve sarf, nahiv, mantık, kelâm, hikmet, usûl, fıkıh ve feraiz tahsili ile icazet almıştır.

«Ayete'l-Kürsî» üzerine bir tefsîr te'lif etmişse de resmî ruhsat alıp neşr etmemiştir.

Otuz yaşında iken H. 1288'de Adapazarı müftüsü olmuş ve Şaban 1295'de müftülükten ayrılmıştır. Niyabet mesleğine dahil olup Recep 1296'da Bolvadin, Zilhicce 1298'de Yafa niyabetine tayin olunmuştur. Zilkade 1300'de Cezayir-i Bahr-i Sefid Vilâyeti dahilinde bulunan Mulve Kazası naibi, Recep 1302'de Urla, Muharrem 1306'da Bandırma ve Zilhicce 1308'de tekrar Yafa niyabetine tayin olunmuştur.

Rebiulâher 1294'de İbtidâ-i Hariç Bursa Müderrisliğine nail olmuş ve Rebiulevvel 1301'de İbtidâ-i Dahil'e terfi' olunmuş ve Şevval 1304'de İzmir pâye-i mücerredine nail olmuştur.

18 Rebiulaher 1313 (1895) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3719)**

MUSTAFA NURİ EFENDİ (Aydınlı)

Bolulu-zâde Hacı Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1262 Rumi senesinde Aydın'a bağlı Güşek nahiyesinin İlde köyünde doğmuştur. İlk mektebten sonra Aydın'da bulunan Cihan-Zâde Medresesinde büyük biraderinin himayesinde olduğu halde Bey Camii hatibinden Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz etmiş ve 1273'den 1284'e kadar Cihan Zâde Medresesinde Dutağaçlı Mehmet Efendi'den «Halebî», «Mültekâ» ve «Meani» okumuş ve akabinde İstanbul'a gelerek Osmaniye Medresesine duhul ile sabık Meşihat Müsteşarı Osmaniye İmamı el-Hac Ahmet Necib Efendi'den okuyup 1293'de icazet almıştır.

İcazet aldıktan sonra imtihan olup Bayezit Camiinde derse çıkmış ve 1311'de talebelerine icazet vermiştir.

Şaban 1318'den Ramazan 1330 senesine kadar Huzur Derslerinde muhatab olarak iştirak etmiştir.

Köyünde ikameti sırasında Temmuz 1333 (1917) başlarında vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3418)**

MUSTAFA NURİ EFENDİ (Belgratlı)

Belgrat muhacirlerinden Mehmet Bey'in oğlu olup 1262 (1864) tarihinde Belgrat'a bağlı Öziçe kasabasında doğmuştur. İlk önce Öziçe'de tahsile başlamış ve akabinde dayısı bulunan sabık Şeyhül islâmlardan Mehmet Refik Efendi'nin delâletiyle İstanbul'a gelmiş ve Hafızpaşa İlk Mektebinde iki sene okumuştur. 1280'de Yenihamam civarında Aşıkpaşa Medresesine kaydolup Debreli İbrahim Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Hocasının vefatı üzerine Kavalalı Hüseyin Fehmî Efendi'den dersleri itmam edip H. 1300'de icazet almıştır. Uhdesine H. 1283'de İbtidâ-i Hariç ve 1284'de Musıla-i Sahn Edirne müderrisliği tevcih olundu. Temmuz 1327'de berhayattı. (Dosya nu: 391)

MUSTAFA NURİ EFENDİ (Bergamalı)

Müderris Hacı Muhsin Efendi'nin oğlu olup 1307 (1891) senesinde Bergama Kazasında doğmuştur. Bergama'da ilk ve orta tahsilini bitirmiş ve imtihanla girmiş olduğu Medresetü'l-Kuzattan Şaban 1331'de pek iyi derece ile mezun olmuştur. Türkçe arapça ve farsçanın yanında ingilizceye aşina ve fransızcayı da okurdu.

Temmuz 1329'da Muhalefat-ı Umumîye Kassamlığı Üçüncü Sınıf kâtibliğine tayin olunmuştur. Bir müddet sonra da Memurin Kalemi üçüncü sınıf kâtibliğine nakl edilmiştir. Teşrinievvel 1329'da Bacil Kazası kadılığına tayin edilmiş ve hizmet müddetinin hitamında ayrılıp Kânunievvel 1331'de Yemen'de Hüdeyde Sancağı kadılığına tayin edilmiş ve memuriyet mahallinin tahliyesi üzerine İngilizlere teslîm olarak orada kalmıştır. Sonradan terhîs olmuş ve Teşrinievvel 1335'de İstanbul'a gelmiştir.

Eylül 1336'da Fetvahâne Taharri-i Mesail Memurluğuna tayin edilmiş ve selefinin iadesi üzerine bu memurluktan ayrılmış ve Teşrinisanî 1336'da Soma Kazası kadısı olmuştur. Teşrinisanî 1337'de Bandırma Kazası Baliye Kazası kadısı olmuştur. (Sicil defteri, c. 2, sh: 184)

MUSTAFA NURİ EFENDİ (İstanbullu)

Rumeli eşraf-ı kuzatından ve eski naiblerden Mehmet Arif Efendi'nin oğlu olup H. 1252 senesinde İstanbul'da Üsküdar'da Selimiye Mahallesinde doğmuştur. Muallimhane-i Nüvvab'tan beşinci sınıf niyabet ehliyetnamesini aldıktan sonra 43 yaşında H. 1285'de Akhi-

sar - Saruhan niyabetine tayin olunmuştur. Daha sonra Edremit, Bozdoğan, Bayındır, Gemlik ve 1307 (1891)'de Karamürsel niyabetlerine tayin olunmuştur. Bir buçuk yıl sonra Geyve Kazası naibi olmuş ve sonradan Çal Kazası niyabetine tayin edilmiş ve 15 Muharrem 1316 (1898)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 187)**

MUSTAFA NURÎ EFENDİ (Koyulhisar - Reşadiyeli)

Musıla-i Süleymaniye ruûsunu haiz Köse-zâde Hacı Hasan Efendi'nin oğlu olup 1277 malî yılında Sivas'a bağlı Koyulhisar (Reşadiye) Kazasının Feslik köyünde doğmuştur. Tokat ulemasından el-Hac Osman Efendi'nin ders halkasında bulunarak 1299 (1883)'da İstanbul'a gelerek Ayasofya-i Kebîr Medresesinde ikametle Ayasofya Dersiâmlarından Boyabat'lı Hafız Hasan Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Hasan Efendi'den dersleri ikmalle icazet almıştır.

Temmuz 1319'da Mecidözü, Nisan 1322'de Alucra, Ağustos 1322' de Koyulhisar (Reşadiye), Kânunisanî 1328'de Hafîk ve Eylül 1329' da tekrar Reşadiye Niyabetine tayin olunmuştur. Temmuz 1330'da Reşadiye Niyabetinden de ayrılmıştır.

Zilhicce 1318'de uhdesine İzmir pâye-i mücerredi tevcîh olunmuştur.

Haziran 1334'de Tokat Bidâyet Mahkemesi Azalığına tayin edilmişse de Mart 1335 (1919) tarihinde inhilâl etmiş bulunan Reşadiye Kazası müftülüğüne tercîhan tayin edilmiştir. **(Dosya nu: 1377, Sicil defteri, c. 5, sh: 176)**

MUSTAFA NURİ EFENDİ (Perkofçalı)

Emlâk sahiblerinden Hacı Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1263 senesinde Bulgaristan'da Perkofça kasabasında doğmuştur. İlk bilgileri ve Kur'ân hıfzından sonra İstanbul'a gelmiş ve Fatih Dersiâmlarından Hafız Şâkir Efendi'nin ders halkasına girip icazet almıştır.

Kânunievvel 1294'de Üsküdar Mihrimah Sultan Camii Cum'a Vaizliğine tayin olunmuştur. Daha sonra ise Rumelihisarı ve Ortaköy, Hırka-i Saadet, Hamidiye ve Çırağan Sarayı, Rami Kışlası ve Harbiye, Şemsipaşa'da Adliye, Bahçekapı'da Hidâyet, Üsküdar'da Selimiye, ve Teşrinisanî 1327'de terfian Süleymaniye Camii Cum'a vaizliğine tayin olunmuştur.

Haziran 1311'de Fetvahâne Pusula Odasına girmiş ve Teşrinievvel 1326'da Taharri-i Mesail Memurluğuna terfi' etmiştir.

Teşrinievvel 1328'de tekaüde sevk olunmuştur.

Muharrem 1333'de Ayasofya Camii Cum'a Vaizliğine terfi' etmiş ve 2 Mart 1334 (1918) tarihinde vefat etmiştir. **(Sicil defteri, c. 4 sh: 38)**

MUSTAFA NURÎ EFENDİ (Şumnulu)

Ziraatle iştigal eden Hasan Ağa'nın oğlu olup 1265 senesinde Şumnu'da doğmuştur. Fatih'de Baş Kurşunlu Medresesinde ikametle Ehaveyn Mustafa Tevfik Efendi'den icazet aldığı gibi Mekteb-i Nüvvab'ta da tahsilini ikmalle Recep 1304'de beşinci sınıf niyabet tezkeresi almıştır.

İlk olarak Teşrinisani 1298'de Basyan - Metrofça Kazası naibi olmuştur. Daha sonra Usturmva, Ayvacık, Akhisar, Ortaköy, Tirebolu, Ordu, Kirmastı, Dersim, Cum'a (Kayalar), ve Konya Ereğli'si niyabetlerinde bulunmuştur.

Eylül 1330'da Ereğli'den tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 2697, Sicil defteri, c. 3, sh: 79)**

MUSTAFA NURÎ EFENDİ (Tırnovalı)

Nureddin Efendi'nin oğlu olup 1267 senesinde Tırnova Kazasında doğmuştur. 1286 senesinde tahsil için İstanbul'a gelmiş ve ulemânın meşhurlarından Hafız Şâkir Efendi'nin ders halkasında ilim tahsili ile iştigalle 1308'de icazet almıştır. 1314'de yapılan ruûs imtihanında ehliyetini isbatla Fatih Camiinde dersiâm olarak derse çıkmıştır. 1326'da ders halkasına devam eden talebelere icazet vermiştir.

1325'de Medine-i Münevvereye gitmiş ve orada ikameti ihtiyar etmiştir.

12 Ağustos 1331 (1915) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3531)**

MUSTAFA PERTEV EFENDİ (İbradılı)

İbrahim Şemseddin Efendi'nin oğlu olup H. 1252 senesinde İbradı kasabasında doğmuştur. Dinî ilimleri okuyup taşra medreselerinde sarf, nahiv, mantık ve İstanbul'da meanî ve usûl derslerini bitirip H. 1283'de Muallimhane-i Nüvvab'a girip iki sene sonra mezun olmuştur.

Bir kaç kaza niyabetinde nısf maaşla bulunduktan sonra Recep 1286'da Karadeniz Ereğlisi niyabetine tayin olundu. Halepte Bilân, Bartın, Akşehir, ve Kânunievvel 1298'de İskenderun, Şubat 1303'

de Bilan, Nisan 1305'de Kilis, Ağustos 1308'de Vodina, Haziran 1311' de Alaşehir, Haziran 1314'de Gemlik, Kânunisanî 1317'de Vadiyu'l-Acem ve Şubat 1320'de de Kerk niyabetine tayin olunmuştur.

Zilhicce 1315'de uhdesine İzmir pâyesi tevcîh olunmuştur. 1 Eylül 1321 (1905)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2154)**

MUSTAFA RAGIP EFENDİ (Bosnalı)

Mehmet Mano Efendi'nin oğlu olup 1248'de Bosna'da doğmuştur. Tezkeresiz nüvvabtan olması hasebiyle Kânunisanî 1281'de ilk olarak Bileke Kazası naibi olmuştur. Haziran 1285'de Koniçe, Kânunievvel 1286'da Berane, Teşrinievvel 1307'de Kaçanik, Eylül 1310'da Yenipazar, Temmuz 1313'de Zihne, Kânunievvel 1315'de ikinci defa Berane, Temmuz 1316'da Nasliç ve Haziran 1318'de Rubçoz (diğer adı ile Cebel) Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Temmuz 1320'de Rubçoz'dan ayrılmış ve 29 Teşrinisanî 1320 (1905)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1832)**

MUSTAFA RAGIP EFENDİ (Ergirili)

Mehmet Efendi'nin oğlu olup H. 1261 senesinde Yanya'ya bağlı Ergiri kasabasında doğmuştur. Müderris Yunus Zihnî Efendi'den sarf, nahiv, mantık ve fıkıh okumuş, akabinde İstanbul'a gelip Nuruosmaniye Medresesinde Gürcî Emîn, Arnavut Ahmet Efendilerden Bayezit Camii ve Eskisarayın arkasındaki İbrahimpaşa Camiinde arapça ve dinî ilimleri tahsil etmiştir. Arapça, rumca ve arnavutça bilirdi.

Şubat 1288'de Tuna vilâyetine bağlı Uyuraca (veya Uyvarca) niyabetine tayin olunmuştur. Kânunisanî 1291'de Kesendire, Kânunievvel 1296'da Avlonya, Haziran 1299'da Preşova, Kanunisanî 1301'-da Kars-zü'l-Kadriye, Nisan 1303'de Katrîn, Teşrinievvel 1304'de Demirhisar, Teşrinisanî 1305'de Petriç, Şubat 1308'de ikinci defa Kesendire, Kânunievvel 1312'de Kesriye ve Teşrinievvel 1313'de Selânik'e bağlı Avrethisar Kazası niyabetine tayin olunmuştur.

Ma'lûliyetinden dolayı Şubat 1326d'a tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 245)**

MUSTAFA RAHMÎ EFENDİ (Hadımlı)

Mehmet Efendi"nin oğlu olup 1264'de Hadım'da doğmuştur. Teşrinievvel 1298'de müderrislik ruûsuna nail olmuş ve Bayezit Camiinde derse çıkmıştır.

Musıla-i Sahn İstanbul müderrisliği ruûsuna da nail olup Bayezit Camiinde derse devam ederken 14 Ağustos 1325'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 888)

MUSTAFA RAKIM EFENDİ (Aydoslu)

Ziraatle iştigal eden el-Hac Mustafa Efendi'nin oğlu olup Teşrinisani 1268 tarihinde Aydos Kazasının Kiremitlik köyünde doğmuştur. Köyündeki İshak Hoca'dan Kur'ân tilâvetine başlamış ve tecvît, ilmihal ve akaid-i diniye gördükten sonra köyünde bulunan medresede müderris Hacı Emrulah Efendinin derslerine devama başlamıştır. Halebî'ye kadar okuduktan sonra Mart 1288'de İstanbula' gelip Cafer Tevfik Medresesinde ikametle Kalkandelenli Recep Rüştü Efendi'nin derslerine hazır bulunarak okunması şart olan dersleri bitirip Şubat 1302'de icazet almıştır.

Mart 1304'de imtihanla ehliyetini isbat etmiş ve Nisan 1306'da 95 kuruş maaş tahsis olunmuştur. Böylece Fatih Camiinde tedrise başlamıştır.

Uhdesine Muharrem 1310'da tevcih olunan İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği Cemazielaher 1318'de Hareket-i Haric'e, ve Rebiulevvel 1325'de İbtidâ-i Dahil'e terfi' olunmuştur.

Teşrinievvel 1317'de talebelerine icazet vermesi üzerine bir adet altın madalya ihsan edilmiştir.

Teşrinievvel 1325'de Abdülgaffar ve İncirli, diğer adı ile Ma'lûlzâde Medresesi müderrisliği vazifesi ile de muvazzaf kılınmıştır. 1331 Ramazan'ın Huzur Derslerine muhatab olmuş ve H. 1338'e kadar devam etti. Ağustos 1316'da Padişah tarafından dersiâmlara verilmek üzere ihsan olunan altmış bin (60.000) kuruştan tarîk maaşına 140 kuruş zam yapılmıştır. (1)

1500 kuruş maaşla dersiâm olarak hayatını sürdürrüken 12 Eylûl 1929'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 3444)

MUSTAFA RAKIM EFENDİ (İstanbullu)

Ahiskalı Hacı Azîz Efendi'nin oğlu olup 1251 (1835) senesinde İstanbul'da doğmuştur. Fatih Camiinde dinî ve arabî ilimleri tahsille icazet almıştır.

---

(1) Şeyhülislâm M. Cemaleddin'in imzası ile vaki tezkereye bakınız. Vesiha 27

Teşrinievvel 1276'da ilk olarak İlmiye Maaş Kâtibliğine tayin olunmuştur. Ağustos 1307'de ise Muhasebe-i İlmiye Müdürü olmuştur.

Haziran 1277'de Anadolu menasibinden Kenuli, Ağustos 1286'da Adana, Teşrinisani 1292'de Trablusgarp ve Mart 1300'de Bağdat mevleviyetlerini birer yıl zabt etmiştir.

Cemazielevvel 1281'de uhdesine tevcih olunan İbtidâ-i Hariç Bursa müderrisliği Zilkade 1283'de Hareket-i Haric'e, Muharrem 1285'de Hareket-i Dahil'e terfi 'olunmuş ve Ramazan 1310'da Bilâd-ı Mahreç'ten Kudûs-i Şerif pâyesi tevcih olunmuştur.

Mayıs 1318 (1900) tarihinde yaş haddini doldurduğundan emekli olmuş ve Kânunievvel 1329 (5 Safer 1332/1913 m.) tarihinde vefat etmiştir. (Sicil defteri, c. 6, sh: 27/28)

MUSTAFA RASİM EFENDİ (İstanbullu)

Kuzattan ve devriye mevalisinden Mehmet Nurî Efendi'nin oğlu olup 1272 (1856) senesinde İstanbul'da Kasımpaşa'ya bağlı Ebhem Ahmet Efendi Mahallesinde doğmuştur. Tuna'da Karalom ve Edirne'de Keşan Rüştiyelerinde okumuş ve Keşan'dan mezun olmuştur. Rus askerlerinin 1293'de Keşan'ı istilâlarında sair eşyası ile şehadetnamesini kaybetmiştir. Akaid, fıkıh, bedi', beyan ve meaniyi babasından okumuştur.

Babasının niyabette bulunduğu yerlerde şer'î işlerde bulunduktan sonra Kânunisanî 1297'de Cebel-i Bereket Sancağı Bidâyet Mahkemesi zabit kâtibliğine tayin olunmuştur. Kadirli, Mersin, Tarsus, Feke Kazalarında zabit kâtipliği yaptıktan sonra Mayıs 1309'da Dimetoka nahiyesi naibi oldu. Teşrinisanî 1313'de Raka, Nisan 1316'da Mut, Temmuz 1318'de Havsa Kazaları niyabetine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1320'den Mart 1323'e kadar Dersim Sancağı niyabetinde bulunduktan sonra Şubat 1323'de İnoz (Enez) Kazası kadısı olmuştur.

Teşrinisanî 1328'de harp sebebiyle Erez'i terkle İstanbul'a gelmiştir. Ağustos 1329'a kadar harp mıntıkası memurlarından olduğu cihetle maaşının yarısını almış ve Mayıs 1332 (1916)'de tekaüt olmuştur.

Uhdesine Şevval 1316'da İbtidâ-i Hariç Edirne Müderrisliği tevcih olunmuş ve Zilkade 1318'de Hareket-i Haric'e ve Recep 1324'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

1329 (1913)'da İzmir'e göç etmiş ve Teşrinievvel 1332'de şer'î mahkemelerde dâva vekilliği için ruhsat almıştır.

Haziran 1335 (1919)'de tekrar vazife talebinde bulunmuş ve caizu'l-istihdam sayılmıştır. **(Dosya nu: 1362)**

MUSTAFA RASİM EFENDİ (Tırnovalı)

Tüccardan İsmail Efendi'nin oğlu olup 1273 senesinde Bulgaristan'ın Tırnova kasabasında doğmuştur. Sibyan ve rüştiyeyi bitirip burada bulunan Evte (veya Ote) Medresesinde müderris el-Hac Mehmet Efendiden «Molla Cami»ye kadar okumuştur. Sonradan İstanbul'a gelerek Fatih Dersiâmlarından Çarpanlı Mehmet Efendi'den Şerh-i Akaid'e kadar ders görmüşse de muhaceret sebebiyle icazetnâme alamamıştır. Bir müddet sonra İstanbul'da açılan «Menşeu'l-Muallimîn» adlı mektebe devam etmeye başlamışsa da bu mektebin lâğvı üzerine şehadetname alamamıştır. Arapça farsça ve türkçenin yanında fransızcaya da aşina idi.

Şubat 1302'de Haleb'e bağlı Mağre Kazası rüştiyesi muallimliğine tayin olundu. Mart 1304'de ayrılmış ve ayrılış tarihinden Eylül 1307'ye kadar Lâpseki Kazası rüştiyesi ile Gelibolu Livası idadisi Lisan-i Osmani, arapça ve farsça muallimliklerinde bulunmuştur. Eylül 1308'de Drama Livası İ'dadisi Türkçe ve Farsça muallimliğine tayin edilmiş ve Teşrinievvel 1308'de Drama Livası müftüsü seçilmiştir. Kânunisanî 1312'de muallimlikten ve Teşrinievvel 1313'de müftülükten ayrılmıştır. Mart 1314'de Kal'a-yi Sultaniye Sancağı Müftülüğüne tayin edilmiştir.

Hicrî 1318'de İzmir pâye-i mücerredi ve Şevval 1322'de 4. rütbeden Osmanlı nişanı ihsan olunmuştur.

Ağustos 1338 (1922)'de Çanakkale Müftülüğünden emekli olmuştur. **(Dosya nu: 3001, sicil defteri, c. 7, sh: 146)**

MUSTAFA RASIH EFENDİ (Besnili)

Sabık Besni Müftüsü Mehmet Saîd Efendi'nin oğlu olup Hicrî 1269'da Besni Kazasının Kâhta mahallesinde doğmuştur. Medreselerde mantık, meanî, fıkıh, feraiz, adâb, kelâm ve sair ilimleri tahsil etmiştir. Türkçe, arapça ve farsça bilirdi.

Hicrî 1294'de Besni müftü müsevvidi olmuş ve müftünün istifası üzerine halk tarafından takdirle H. 1297'de Besni müftüsü intihap olunmuştur. 1321 (1905) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2818)**

MUSTAFA RAŞİT EFENDİ (Eğridereli)

Bekir Efendi'nin oğlu olup 1290 (1874) senesinde Eğridere'de doğmuştur. İlk bilgileri tedrîs ettikten sonra Kavala'da bulunan Mehmet Ali Paşa Medresesinde dört sene ders okumuştur. Sonradan İstanbul'a gelerek Fatih Dersiâmlarından Nevrokoplu Mustafa Fehmî Efendi'den tekmil-i nuseh ederek H. 1319'da icazet almıştır.

Haziran 1318'de Razlık Kazası müderrisliğine tayin edilmiştir. Kânunievvel 1320'de ise Razlık Müftülüğüne fahriyyen tayin edilmiştir. Harp sebebiyle İstanbul'a gelmiş ve Şubat 1328'de Büyükçekmece Kazası müftülüğüne tayin edilmiştir. Kânunievvel 1333'de Büyükçekmece müderrisliği de uhdesine tevcîh edildi. 1340/1924'de aynı hizmeti ifa ediyordu. **(Dosya nu: 3036, sicil def.: c. 4, sh: 65)**

MUSTAFA RAŞİT EFENDİ (İstanbullu)

Eski naiblerden es-Seyit Hafız Mehmet Nurî Efendi'nin oğlu olup H. 1245 (1829) senesinde İstanbul'da doğmuştur. İlk bilgilerden sonra Fatih Camiinde tahsiline devam etmiştir.

Hicrî 1262'de Rumeli kazaskerliğinde Mahfel-i Şer'iyyat Kaleminde kâtiblik hizmetine girmiştir. Kırkbeş sene kâtiblikte bulunduktan sonra H. 1307'de Yeniköy niyabetine tayin olunmuştur. İki yıl hizmetten sonra ayrılmış ve Zilhicce 1309'da Sultanyeri Kazası niyabeti ile Bidâyet Mahkemesi riyasetine tayin olunmuştur. Daha sonra Cisr-Mustafapaşa niyabetine tayin edilmiş ve Dimetoka niyabetinde bulunduğu sırada 15 Kânunievvel 1318 (1902)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 203)**

MUSTAFA RAŞİT EFENDİ (Serfiçeli)

Taşlık Mahallesi'nde bulunan Şuca' Bey Camii imamı reisu'l-kurrâ Hafız Ali Efendi'nin oğlu olup 1276 (1860) senesinde Serfiçe Kazasının Taşlık mahallesinde doğmuştur. 1290 (1874)'da Hacı Çelebi Ağa Medresesine dahil olmuş ve bu medresenin müderrisi bulunan kazanın müftüsü Salih Efendi'den okumaya başlamıştır. Teşrinievvel 1299'da İstanbul'a gelmiş ve ilk önce Edirnekapı'da Mihrimah Sultan Camii içindeki medreseye kayt ve kabul olunarak Fatih Dersiâmlarından Serfiçeli Mehmet Emîn Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Üç sene sonra tahsile kolaylık ve her cihetten yakınlığı münasebetiyle Süleymaniye civarında bulunan Şemseddin Molla Gürani Medresesinde Taraklı el-Hac İsmail Efendi ile mübadele

suretiyle bu medreseye nakl-i mekân etmiştir. Recep 1311'de Mehmet Emîn Efendi'den icazet almıştır.

Mayıs 1310 (1894)'da Grebine Kazası müftüsü olmuştur.

Muharrem 1314'de uhdesine İbtidâ-i Hariç Edirne müderrisliği tevcîh olunmuştur.

Muharrem 1314'de uhdesine İbtidâ-i Hariç Edirne müderrisliği tevcîh olunmuştur.

Grebine müftülüğünden istifası üzerine Nisan 1316'da Şile,, Nisan 1318'de Zonguldak, Haziran 1320'de Kırçova, Mart 1322'de Sarayköy, Haziran 1324'de Süveyde (Cebel-i Dürûz), niyabetlerine tayin olunmuştur. Hizmet müddetinin hıtamı üzere vazifeden ayrıldığı halde sadece Kırçova'dan azl olunmuştur.

Mekteb-i Kuzattan ehliyetnâme almış ve Mayıs 1327'de Hopa Kazası naibi olmuştur. Bu niyabete gitmeden, akabinde Haziran 1327 (1911)'de Serfiçe Livası Müftüsü olmuştur. Haziran 1328 (1912)'de ise bu müftülükten azl edilmiştir.

Temmuz 1328'de Serfiçe Livası müderrisliğine tayin edilmişse de Ağustos ayında Kosova'ya bağlı Osmaniye Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Fakat Rumeli'ndeki mahallerin ecnebi idaresine geçmesi üzerine buraya gidememiştir. **(Dosya nu: 1051, Sicil defteri,** c. 7, sh: 191)

Mustafa Raşit Efendi'nin, **Dahiliye Nazırı Hacı Adil Bey'in** Balkanlarda yaptığı teftişte halkın cehalet ve taassup hislerini tahrik ettiği hakkında Meşihat'a yazdığı tezkere ile Serfiçe Müftülüğünden azli istenmiştir. Ayrıca Serfiçe Mutasarrıfının tahriratına göre, müftülükten azline şu husus sebeb olmuştur:

«Geçen sene (1327) Ramazan-ı Şerif başlarında, hasıl olacak kâr Serfiçe kasabası için bir musiki bandosu tedârikine hasr edilmek üzere tiyatro tertibi sabık mutasarrıf Re'fet Bey Efendi ile ta'til hasebiyle mekteblerinden memleketleri olan Serfiçe'ye avdet eden üç-dört genç efendi tarafından arzu olunarak mezkûr oyun tertîb olunmuşsa da bu efendilerin tiyatroda aktörlük, aktristlik gibi şeriat nazarında mürüvvet-i insaniyeyi muhil ve Mecelle'nin hükmünce şehadetlerinin adem-i kabulünü mucib bazı rolleri de deruhte ve icrâ etmiş olmalarından memleketçe husule gelen dedi-kodulu teşirler sırasında ve vatanın saadetinin husulünü gençlerimizden Garp adet ve tabiatlarından ziyade, Şark'ın dinî ve ahlâkî an'anelerine ait evsaf ile muttasif olarak yetiştirilmesi günü mu'tad üzere verdiği dinî mev'izeyi «Allah'a masiyette, mahlûka itaat olunmaz» hadîs-i Nebevînin ahkâmının tefsirine hasr etmiş olması gibi ictihat

ve fikir tezadına delâlet eden ahval, Mutasarrıfı, Raşit Efendi hakkında şikâyete sevk etmiştir.»

Ayrıca Mustafa Raşit Efendi'nin İttihatçı olmaması ve bunların idaresine karşı bulunması da azline sebeb teşkil etmiştir. (Dosya nu: 4815)

MUSTAFA REMZİ EFENDİ (Oflu)

Mehmet Emîn Ağa'nın oğlu olup 1277 (1861) senesinde Of'ta doğmuştur. Sibyan mektebi ve medresede okumuş ve akabinde İstanbul'a gelerek Bayezit Dersiâmlarından Tokatlı Mustafa Vehbî Efendi'nin ders halkasına girip icazet aldığı gibi Mekteb-i Nüvvab'a imtihanla girip Şaban 1308'de şehadetnâme almıştır.

Temmuz 1307'de Gevaş Kazası naibi olmuş ve Haziran 1311'de ayrılmıştır. Şubat 1311'den Teşrinisanî 1313'e kadar Görele, Mart 1315'den Mart 1317'ye kadar Kelkit, Mayıs 1318'den Nisan 1320'ye kadar Akçaabad ve Kânunisanî 1321'den Teşrinisanî 1324'e kadar Erdek Kazaları niyabetlerinde bulunmuştur. Bundan sonra üçüncü sınıfa terfi" olunmasından dolayı Temmuz 1325'de Tokat Livası Niyabetine tayin olunmuştur. Haziran 1327'de ayrılmış ve Haziran 1328'de Yozgat Sancağı naibi olmuştur. Haziran 1335 (1919)'de tekrar Yozgat niyabetine tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 3, sh: 175)

MUSTAFA RIF'AT EFENDİ (Arhavili)

Molla İsmail Efendi'nin oğlu olup Rize'nin Arhavi nahiyesinde doğmuştur.

Şaban 1297'de Hopa niyabetine tayin edildi. Daha sonra Midye, Atina (Pazar), Vakfıkebir, Suşehir ve Ürgüp niyabetlerinde bulundu ve 22 Mart 1319 (1903)'da vefat etti. (Dosya nu: 2264)

MUSTAFA RIZA EFENDİ (Zileli)

Müftü Hasan Efendi'nin oğlu olup 1276 yılında Zile Kazasında doğmuştur. İlk bilgilerle beraber Kur'ân-ı Kerimi hıfz etmiş ve biraz da yazı dersi almış ve medresede mantık, meanî, münazara, farisî kelâm, fıkıh ve feraiz tahsili ile İstanbul'a gelip Bayezit Dersiâmlarından İstanbullu Hafız Eşref Efendi'den icazet almıştır. İmtihan olup tedrise mezuniyet vesikası almış ve imtihanla girdiği Mekteb-i Nüvvab'tan Recep 1307'de şehadetnâme almıştır.

Kânunisanî 1307'de Erzincan Niyabetine tayin edildi. Haziran

1310'da ayrılıp Temmuz 1312'den Temmuz 1314'e kadar Niğde, Teşrinievvel 1316'dan Teşrinievvel 1318'e kadar Uşak ve Ağustos 1321' den Temmuz 1323'e kadar Tokat niyabetlerinde bulunmuştur.

Eylül 1325'de Mahkeme-i Evkaf Kalemi müdürlüğüne tayin edilmiş ve Kânunievvel 1326'da Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azalığına tayini ile müdürlükten ayrılmıştır. Mayıs 1330'da İstanbul kadılığına tayin edilmiş ve Teşrinisani 1330'da Medresetü'l-Kuzat Sınıf-ı Mahsûs Sakk-ı Şer'i muallimliğine tayin edilmiştir.

Kânunievvel 1331'de Mahkeme-i Evkaf Kadılığına tayin edilmiştir. **(Sicil defteri, c. 1, sh: 343)**

MUSTAFA RÜŞTÜ EFENDİ (Arhâvili)

Recber sınıfından Mehmet Ali Ağa'nın oğlu olup 1269 senesinde Batum'a bağlı Arhova Kazasının İçkale nahiyesinin merkez köyünde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra 1289'da İstanbul'a gelmiş ve medresede icazet alıp bu sırada imtihanla girmiş olduğu Mekteb-i Nüvvab'ı Haziran 1294'de pek iyi derece ile bitirmiştir.

28 yaşında iken Teşrinisanî 1297'de Niğde Sancağı naibi oldu. Daha sonra İçel, Burdur, Kosova'da Yenipazar, Uşak, Ertuğrul, Dedeağaç niyabetlerinde bulunmuştur. Daha sonra ise Denizli naibi olmuş ve 3 Teşrinisanî 1319 (1903)'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 733)**

MUSTAFA RÜŞTÜ EFENDİ (Bodrumlu)

Bilâd-ı Hamse mevalisinden Bodrum müftüsü Mehmet Hilmi Efendi'nin oğlu olup 1297'de Bodrum'da doğmuştur. İlk ve orta tahsilinden sonra Karamustafapaşa Medresesinde bir müddet tahsiline devam etmiş ve akabinde İstanbul'a gelerek imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a kaydolup Şaban 1326'da şehadetname almıştır.

Eylül 1324'de Karaisali Kazası naibi olmuş ve hizmet müddeti bir yıl uzatılarak burada üç yıl naiblik yapmıştır. Mayıs 1328'de Beypazarı, Ağustos 1330'da Sultaniye ve Teşrinisanî 1332 Alâiyye Kazası kadısı olmuştur. **(Sicil defteri, c. 3, sh: 176)**

MUSTAFA RÜŞTÜ EFENDİ (İstanbullu)

Aslen İspartalı olup rumî 1283'de vefat eden ve Fetvahâne danişmendlerinden Sultan Selîm Camii hatibi Osman Nurî Efendi'nin oğlu olup 1254 (1838) senesinde İstanbul'da doğmuştur. Hafızpaşa ibtidâisi ile Şehzadebaşındaki rüştiyeyi bitirmiş ve sonradan sabık

Ders Vekili Ahmet Asım Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. H. 1295'de hocasından icazet almıştır. Bir yıl sonra da Bergamaya hicret etmiştir.

H. 1296'da Bergama'da Kocabaşzâde Medresesinde vekâleten dört sene kadar ders okutmuş ve 1300'de Bergama'nın Hatuniye Medresesi Müderrisliğine ücretsiz tayin olunmuştur. Tedrîsle meşgul olup H. 1327'de talebelerine icazet vermiştir.

Hatuniye Medresesindeki müderrisliği esnasında üç yıl kadar Bergama Evkaf Vekâletinde bulunmuştur. Bergama Maarif Reisliğinde bulunduğu gibi Mart 1321'de kasaba halkının intihabı ile Belediye azalığına geçmiş ve iki sene azalık yapmıştır. Ayrıca aynı yıl içinde Ziraat Bankası reisliği de üzerine verilmiş ve üç yıl bu reislikte kalmıştır.

Uhdesine tevcih olunan H. 1285 tarihli İbtidâî Hariç Bursa Müderrisliği, İbtidâî Altmışlı Bursa Müderrisliğine kadar terfi' olunmuştur.

1330 (1914)'da aynı yerde müderristi. **(Dosya nu: 438)**

MUSTAFA SABRÎ EFENDİ (Amasyalı)

Nakşibendi Tarikatı hulefasından Hoca el-Hac Hafız Halil Efendi'nin oğlu olup 1280 (1864) senesinde Amasya'nın Dârü's-Selâm Mahallesinde doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîm ile ilk bilgileri tahsilinden sonra 1292'de Amasya rüştiyesine girmiştir. Dört yıl sonra rüştiyeyi bitirmiş ve H. 1306'da İstanbul'a gelerek Fatih Karadeniz Çiftebaş Kurşunlu Medresesine kaydolup Fatih Dersiâmlarından Taşköprülü Hoca Hafız Abdullah Rüştü Efendi'den okuyup 1311 (1895)'de icazet almıştır.

Bir cihetten de Fatih civarında bulunan Pir Emir Ahmet el-Buharî (k.s.) Hânkâhı Post-Nişînî eş-Şeyh el-Hac Halil Cemalî Efendiye intisapla dergâha devama başlamıştır. Tarikat-ı Nakşibendi üzere seyr-ü sülûk ederek H. 1319'da hilâfet icazetine nail oldu. Şeyhi Halil Cemalî Efendi'nin vefatı üzerine 4 Mayıs 1331 (1915) tarihinde Emir Buharî Dergâhı meşihat, imamet, türbedârlık ve tevliyet cihetleri berat ile uhdesine tevcih olunmuştur.

Post-nişînliğe devam ederken Temmuz 1334 (1918)'de Meclis-i Meşayih Azalığına tayin olunmuştur. 30 Temmuz 1337 (1921)'de ise azalıktan afv edilmiştir. **(Dosya nu: 1466, Sicil defteri, c. 7, sh: 82)**

MUSTAFA SABRİ EFENDİ (Develili)

Sultan V. Mehmet Han'ın Harem-i Humayûnu bekçilerinden Mehmet Ağa'nın oğlu olup 1289 (1873) senesinde Develi'nin Karahisar nahiyesinin Keşlik köyünde doğmuştur. Köyünde iki üç yıl kadar Kur'ân okumuş ve babasının İstanbul'a getirtmesi üzerine Beşiktaş'ta bulunan Asariye Mektebinde Kur'ân-ı hıfz edip Şehzadebaşında Damat-ı Cedit İmrahimpaşa Medresesine kayt olup Fatih Dersiâmlarından Tokatlı Mustafa Sabrî Efendi'nin ederslerine devamla 1320 (1904)'d icazet almıştır. Bu arada bir adet liyakat madalyası da almıştır. Ayrıca Fatih Dersiâmlarından Hafız İbrahim Efendi'den ta'lîm-i Kur'an ve Küçükpazarda Üç-Mihrablı Camiinde Hafız İbrahim Efendi'den de seb'a, aşere ve takrîb okuyup icazet almıştır.

1312'de Beşiktaş'ta medfûn Ahmet Turanî Hazretlerinin türbesinde «Yasîn-hân» sıfatıyle tayin edilmiş ve Eylül 1323'de Ortaköy Mecidiye Camii ikinci imamlığına tayin olunmuştur. Teşrinisanî 1323'de Beşiktaş'ta Hasanpaşa karakolunda üç gece haps olunmuş ve akabinde memleketinde ikamete memur edilmiştir. Ağustos 1324'de İstanbul'a gelmiş ve ehliyetini isbatla Bayezit Dersiâmları arasına girmiş olduğundan Beşiktaş'ta Sinanpaş-i Atik Medresesi Dersiâmlığına tayin olunmuştur.

Sürülmesinin sebebi ise babasının Sultan Reşad'ın veliahtlığı sırasında hizmetinde bulunmasıdır. Bu şikâyeti de Ortaköy İbtidâî Mektebi muallimi Nevşehirli Mustafa Efendi yapmıştır. Ortaköy Camii birinci imamı iken 7 Teşrinievvel 1929'da vefat etmiştir. (Dosya nu:912 - 2573)

MUSTAFA SABRÎ EFENDİ (Giresunlu)

Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1283 (1867) senesinde Giresun'un Saso köyünde doğmuştur. Akköy nahiyesinde bulunan Fevziye Medresesinde dini ilim ve farzları talîm ettikten sonra İstanbul'a gelip Fatih Dersiâmlarından Nevrokoplu Mustafa Fehmi Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Dini ve arabi ilimleri tahsille H. 1319'da icazet almış ve ayrıca imtihanla girmiş bulunduğu Mekteb-i Nüvvab'tan da Şaban 1324'de şehadetnâme almıştır.

Mayıs 1323'de Hayrabolu Kazası niyabetine tayin edilmiş ve

hizmet müddetinin hıtamı üzerine Mayıs 1325'de ayrılmıştır. Nisan 1327'de Denizli Livası niyabetine tayin edilmiş ve Nisan 1329 tarihinde Denizli niyabetinden ayrılmıştır. (Sicil defteri, c. 5, sh: 175/1)

MUSTAFA SABRÎ EFENDİ (İstanbullu)

Haliloğlu İsmail Efendi'nin oğlu olup 1288 (1872) senesinde İstanbul'da doğmuştur. Fatih civarında Halıcılar Köşkünde ve Sultanselim Medresesinde ve Tırnovalı Hafız İdris Efendi'nin ders halkasına devamla icazet almıştır.

Teşrinievvel 1318'de Balıkesir'in Fart nahiyesi müderrisliğine tayin olunmuştur. Eylül 1325'de ayrılıp Mart 1326'da Havza Kazası müderrisi olmuştur. Kânunievvel 1328'den Mart 1330'a kadar harp sebebiyle müderrislik mahallini terk etmiş ve 22 Mart 1330'da Pınarhisar Kazası müderrisliğine tayin olunmuştur.

Müderrisliği sırasında 1 Mart 1335 (1919)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 460)

MUSTAFA SABRİ EFENDİ (Şamlı)

Nüvvabtan Hanizâde Şeyh Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1273 (1857) senesinde Şam'da doğmuştur. Sarf, nahiv, mantık, meanî, beyan, usûl, akaid, hadis, fıkıh derslerini Muradiye, Hayyateyn ve Ta'dil Medreselerinde amcası Hanizâde Şeyh Muhammed, babası Şeyh Ahmet, Şam Müftüsü Kanta-zâde Şeyh Salih Efendilerle diğer ulemâdan okumuş ve tahsilini ikmal için İstanbul'a gelerek Bepyazarlı Şeyh Ali Efendi'den icazet almıştır. İmtihanla girdiği Mekteb-i Nüvvab'tan da H. 1315'de mezun olmuştur.

Mart 1314'de Cuneyn, Eylül 1316'da Cebele, Haziran 1319'da Nebek, Eylül 1322'de Kilis, Teşrinisanî 1325'de Humus niyabetlerine tayin olunmuştur.

Teşrinisanî 1328'de ise Mekke-i Mükerreme Kadı Müşavirliğine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1330'da Nablus Sancağı kadısı olmuş ve Temmuz 1332'de de Merciiyyûn (Cüdeyde) Kadısı olmuştur. (Sicil defteri, c. 3, sh: 200)

MUSTAFA SABRİ EFENDİ (Tokatlı)

Ahmet Efendi'nin oğlu olup. H. 1286'da Tokatta doğmuştur. İlk bilgileri memleketinde elde edip, Kur'ân-ı Kerim'in hıfzından sonra Kayseri'ye gitmiştir. Orada Hoca Emin Efendi'den ders görüp icazet aldıktan sonra İstanbul'a gitmiştir. Ders vekillerinden ve Huzur Dersleri mukarrirlerinden Ahmed Asım Efendi'nin ders halkasına girip icazet almıştır.

22 yaşında imtihan olup Fatih Camiinde dersiâm olarak kürsüye çıkmış ve talebe okutmaya başlamıştır.

Hicri 1316'da Huzur Derslerine muhatab olarak girmiş ve Hicri 1332'ye kadar muhatablıkta bulunmuştur.

1324 (1908)'de Tokat'tan mebus seçilmiş ve Meclis-i Mebusan'a girmiştir.

O sıralarda kurulan Cemiyet-i İlmiye'i İslâmiye'nin neşir organı olan «Beyanü'l-Hak»ta baş-muharrirlik yapmıştır.

1898'de «Malûmat» dergisinde yazılarına raslanmaya başlanıyor. «Yeni İslâm Müctehidlerinin Kıymet-i İlmiyesi», «Dini Müceddidler», «İslâmda İmamet-i Kübrâ», «Savm Risalesi» adlı Türkçe eserleri yanında, yurt-ı dışında iken «En-nekîr...», «Mes'eletü Tercemeti'l-Kur'ân», «Mevkifu'l-Şeşer tahte Sultani'l-Kader», «El-Kavlü'l-Fasıl», «Mekifu'l-Akli ve'l-İlmi» ve «Kavli fi'l-Mer'eti.» adlı arapça eserlerini yazmıştır.

1334/1918'de Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye azası olmuştur.

1916'da siyasî sebeblerden Romanya'ya sürgün edilmiştir.

Cemazielaher 1337'de ilk olarak Şeyhülislâm olmuştur. Kabinenin düşmesi üzerine, Ayan azası olmuştur. Zilkade 1338'de ise ikinci defa olarak Şeyhülislâm olmuştur. Şeyhülislâmlığı sırasında, Sadrıazam vekilliği de yapmış, kabinenin toplantısının sonunda, içtimaa Kur'ân tilâveti ile son verme adetini getirmiştir. Muharrem 1339'da Şeyhülislâmlıktan, kabine üyeleri ile anlaşamaması üzerine, istifa etmiştir.

Kuva-i Milliyecilerle anlaşamayıp, yurdu terk etmiş ve Yunanistan'a gidip oradaki Müslümnalarla «Yarın» adlı bir gazete çıkararak fikirlerini yaymaya çalışmıştır. Oradan da Mısır'a gitmiştir.

Dersiâm maşının kesilmesine gerekçe ise, Diyanet'in şu tahriratı esas olmamaktadır:

«Hükümet-i Milliyenin İstanbul'da teessüs etmesi üzerine hu-

dut-i millî haricine firar etmesine binaen tedrîsat heyetinin tetkikine iktiran eden 28 Kânunisanî 1340 tarih ve 78 numaralı kararı iktizasından olmakla 1 Kânunisanî 1340 tarihinden itibaren, maaşı kat' edilerek diğer dersiâm efendilerin maaşatına zam edildiği, Tedrîsat Müdüriyet-i Umumîyesinin 838/95 numaralı ve 6 Şubat 1340 tarihli tahrirat-ı aliyesi ile bildirilmiştir.»

Yüzelliliklerin affından sonra da yurda dönmemiş ve 12 Mart 1954'de Mısır'da vefat etmiştir. (Bakınız: Huzur Dersleri, c. 11/III, sh: 350, Son Asır Türk Şairleri, c. 11, sh: 2183)

MUSTAFA SAFÎ EFENDİ (Peklinli)

Esnaftan Mahmut Efendi'nin oğlu olup 1263'de Manastır'a bağlı Peklin Kazasında doğmuştur. İlk bilgileri tahsilden sonra bir müddet medrese tahsil görmüş ve akabinde İstanbul'a gelip Fatih Camii dersiâmlarından Elbasanlı Abdülkerim Efendi'nin derslerinde hazır bulunarak icazet almıştır.

1298'de Fatih Camiinde derse çıkmış ve Rebiulaher 1303'de İbtidâ-i Hariç İstanbul Müderrisliği ruûsuna nail olmuştur. Recep 1305'de Fetvahane Pusula Odasına girmiştir. İlmî rütbesi Şaban 1311' de Hareket-i Haric'e, Cemazielaher 1318'de İbtidâ-i Dahil'e terfi' olunmuştur.

Kânunievvel 1314'de Fetva Odası Reisi olmuştur.

Ramazan 1321'de Hareket-i Dahil'e ve Safer 1324'de Musıla-i Sahn'a terfi' olunmuş ve 18 Rebiulevvel 1326 (1908)'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 24 ve 1205, Sicil def.: c. 2, sh: 25)

MUSTAFA SAFVET EFENDİ (Ermenekli)

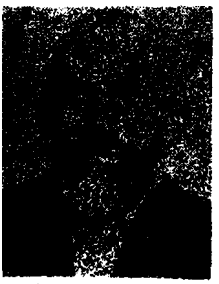

Ulemâdan Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1293 (1877)'de Konya'ya bağlı Ermenek kasabasında doğmuştur. İlk tahsilini hususî surette görmüş ve Ermenek rüştiyesini Temmuz 1304'de bitirip sarf ve nahvi Ermenek'te, mantık, fıkıh, meanî, usûl ve akaidi Konya'da, hadis, tefsîr ve sair ilimleri İstanbul'da Bayezit Dersiâmlarından Arabgirli Hüseyin Avnî Efendi'den okuyup H. 1319'da icazet almıştır. H. 1320' de imtihan olup Bayezit Camiinde derse çıkmıştır.

Kânunievvel 1320'de müderrislik maaşına nail olmuş ve Mayıs

1321'de Şehit Alipaşa Kütüphanesi ikinci hafız-kütüblüğüne ve Mayıs 1324'de birinci hafız-kütüblüğüne terfi'an tayin edilmiştir.

Zilhicce 1325'de İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği uhdesine tevcih olunmuştur.

1 Mart 1335'de Medaris-i İlmiye İaşe Müdürlüğüne (1), Nisan 1335'de Medaris Müfettiş Umumiliğine ve Eylül 1336'da da Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye azalığına tayin olunmuştur.

16 Teşrinievvel 1336'da Medaris Umum Müfettişliğine naklen tayin edilmişse (2) de Ağustos 1338'de mecburî mezuniyete sevk olunmuştur.

Dersiâm maaşı ile hayatını devam ettirdiği sırada 88 yaşında 1965'de vefat etmiştir.

1339 H. senesinde Huzur Derslerine muhatab tayin edilmiş ve 1340 ve 1341'de baş-muhatab olmuştur.

1328'de Konya Mebusu olduğu gibi «Beyanü'l-Hak» mecmuasında pek çok ilmi ve dinî yazıları çıkmıştır. Hürriyet ve İtilâf Fırkasından olmasından Ağustos 1927'de devlet hizmetinde bulunması yasak edilmiştir.

1920'de Müderrisler Cemiyeti'nin kurucusudur. **(Dosya nu: 5245, Sicil defteri, s. 4, sh: 183)**

MUSTAFA SAFVET EFENDİ (Harputlu)

Ticaretle iştigal eden Hacı Ali Efendi'nin oğlu olup 1271 (1855) senesinde Harput'un Meydan Mahalesinde doğmuştur. Harput'un Cevheriye İbtidâî Mektebi muallimi Hafız Süleyman Efendi'nin mektebinde Kur'ân-ı Kerîm ile sair dinî meseleleri, ilm-i hatta ait yazıları ikmal etmiş ve 1282'de «Kaside-i Bürle» Şarihi Ömer Naimî Zâde, Harput'un en meşhur ulemasından, Hoca Abdülhamid Efendi'nin müderris bulunduğu «Kâmilpaşa Medresesine girip, bu zattan tahsili lâzım gelen ilimleri okuyup 1301'de icazet almıştır. Saray Hatun Camiinde diğer arkadaşları ile icazet aldıktan sonra Kâmilpaşa Medresesinde hocasına yardıma ve talebe okutmaya başlamış ve 1313'de Harput'ta bulunan Kurşunlu Medresesi Müderrisliğine tayin olunmuştur. 1327'de Harput Kazası Dersiâmlığına tayinle halka nasihat-

(1) Vahîdüddin ile Hayderizade İbrahim'in imzasını havi 28 nolu Vesika'ya bakınız.

(2) Padişah Vahîddin ile Şeyhülislâm Nurî'nin imzasını havi 29 nolu Vesika'ya bakınız.

te bulunmuş ve 1332 (1916)'de Elâzığ Müftü müsevvidi olmuştur. **(Dosya nu: 2670)**

MUSTAFA SAFVET EFENDİ (İstanbullu)

Maliye Muhasebat-ı Umumiye Ser-Deftercisi Arif Efendi'nin oğlu olup 1293 (1877) senesinde İstanbul'da doğmuştur. Fatih'te Devehanı İbtidâî Mektebi ile «Dârü't-Talîm» mektebinde ilk bilgileri tahsilinden sonra Fatih Dersiâmlarından Şehrî Ahmet Ramiz Efendi ile Rize'li Ferhat Efendilerden ulûm-i aliye ve hadîs tedris ederek 1312 ve 1322'de birer icazetnâme almıştır. Ders Vekâletinde imtihan olup tedrise mezuniyet istihsal ederek Şevval 1320'de Fatih Camiinde derse çıkmış ve Mart 1321'de 95 kuruş dersiâm maaşına nail olmuştur. Eylül 1325'de Fetvahâne İ'lâmat Odası Mülâzimliğine tayin edilmiş ve Kânunievvel 1326'da İkinci Mülâzimliğe, Eylül 1327'de üçüncü sınıf müsevvitliğe terfi' olunmuştur.

Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye Medresesinde Tefsîr Dersi uhdesine tevdi' olunmuş ve son teşkilâtta da Kısm-ı Alî 3. sınıf 1. şube Tefsîr Dersi müderrisliğine tayin edildiği gibi Eylül 1333'de İbtidâî Dahil Medresesi Fıkıh Müderrisi olmuştur. Şubat 1339'da da Sahn Medresesi Tefsîr müderrisi olmuştur.

Teşrinisanî 1333'de Fetvahâne Müsted'iyat Memuru olmuş ve Eylül 1336'da idareten azl edilmişse de akabinde tekrar bu vazifede hizmete başlamıştır.

Ramazan 1334'de Huzur Derslerine muhatab olarak tayin olunmuş ve H. 1341'de Huzur Dersleri Yedinci Ders Mukarrirliğine terfi etmiştir.

3 Mart 1340'da medreselerin Maarife bağlanması ile müderrislikten ayrılmıştır. **(Sicil defteri, c. 7, sh: 2, Dosya nu: 60)**

MUSTAFA SAVFET EFENDİ (Urfalı)

Halvetî Tekkesi Post-nişînî Şeyh Hacı Mustafa Safvet Efendi, Şeyh Abdülkadir Efendi'nin oğlu olup 1282 (1866) senesinde Urfa'nın Hacı Gazi Mahallesinde doğmuştur. İlk bilgileri Urfa'da gördükten sonra yine Urfa'ya dönmüş ve sabık Urfa Müftüsü Hacı Abdülâtif Efendi'nin ders halkasına iştirakle dinî ve arabî ilimleri itmam ile icazet almıştır. Türkçe, arapça ve farsça bildiği gibi İstanbul'da haftada bir defa olmak üzere «Tasavvuf» adı ile neşr ettiği ve 4 Ağustos 1327'den itibaren başlayan mecmuanın sahip ve baş-muharrirliğini yapmıştır. Ayrıca İzmirli İsmail Hakkı Efendi ile aralarında

geçen münakaşaya mesnet teşkil eden tasavvufa ait bir eser «Ulûm-i Şeriyye ve Arsrî Müceddidlerimiz (1340/36 sh. dir)» ile «Tasavvufun Zaferleri» (160 sh. Evkâf-ı İslâmiyet Mat. 1343) adlı iki eseri vardır.

Ağustos 1318'de Urfa İ'dadisi Farsça ve ahlâk dersleri muallimliğine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1324'de ise mualimlikten ayrılmıştır. Mart 1324'den Teşrinievvel 1324'e kadar Urfa Bidâyet Mahkemesi azalığında bulunmuştur.

Birinci İntihab Devresinde 22 Teşrinisanî 1324'de Urfa Mebusluğuna seçilmiş ve Meclis-i Mebusan'ın feshi üzerine 5 Kânunisanî 1327'de mebusluktan ayrılmıştır. İkinci İntihab Devresinde ise 30 Mart 1328'de tekrar Urfa Mebusu olmuştur. 28 Temmuz 1328'de tekrar Meclis'in feshi üzerine mebusluktan ayrılmıştır. Üçüncü İntihab'ta 22 Şubat 1329'da tekrar Urfa Mebusu olmuştur. 21 Temmuz 1334 (1918)'de memuriyete tayini üzerine mebuslûktan ayrılmıştır.

21 Temmuz 1334'de Meclis-i Meşayih Reisliğine tayin olunmuştur. 9 Mart 1335 (1919)'de riyasetten ayrılmış ve 12 Teşrinisani 1335'de Tetkik-i Mesahif ve Müellefat-ı Şer'iyye Meclisi reisi oldu. 20 Eylül 1336'da ayrılmış ve 27 Teşrinievvel 1336'da tekrar riyasete getirilmiştir.

23 Temmuz 1338'de ise Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye azalığına naklen tayin olunmuştur. 1 Teşrinisani 1338'de memuriyet hizmetlerinden açıkta kalmıştır.

11 Ağustos 1339 (1923)'da Urfa Mebusu olarak T.B.M.M.'ne girmiş ve 3 Mart 1340 (1924)'da 53 arkadaşı ile Hilâfetin kaldırılması için kanun teklifi vermiştir.

Haziran 1927'de Urfa Mebusu bulunuyordu. 27 Ekim 1950'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 1373)

MUSTAFA SALİM EFENDİ (Pazarcıklı)

Mukarrirîn-i kirâmdan ve Haremeyn-i Muhteremeyn pâyelilerinden Şumnu'lu (Araplarlı) el-Hac Ahmet Hulusi Efendi'nin oğlu olup 1281 (1865) senesinde Pazarcık kasabasında doğmuştur. Babası Tekirdağ naibi iken vefat etmiştir. İlk tahsilini ilk mektebte bitirip 1297 (1881)'de Tekirdağ Rüştiyesini bitirmiştir. H. 1307'de Mekteb-i Kuzat Feraiz muallimi bulunan Ahmet Hulusi Efendi'den icazet almıştır.

Mart 1298'de İstanbul Bâb Mahkemesi kâtibliğine tayin edilmiş ve Teşrinisani 1304'de Kısmet-i Askeriye Mahkemesi mülâzimliğine, Teşrinisani 1308'de kâtibliğe, Teşrinisani 1318'de ikinci mümey-

yizliğe, Kânunisani 1319'da birinci mümeyyizliğe ve Teşrinievvel 1322' de Başkâtibliğe tayin olunmuştur. Nisan 1324'de Kısmet-i Askeriye Başkâtibliğinden ayrılıp bir yıl için Sivas Mevleviyetini zabt etmiştir. Eylül 1325'de ise Muhallefat-ı Umumuyi Kassamlığı mümeyyizliğine tayin olunmuştur. Şubat 1327'ye kadar bu mümeyyizlikte bulunmuştur.

H. 1317'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâ-i Dahil Edirne müderrisliği Zilkade 1318'de Hareket-i Dahil'e, Zilhicce 1319'da İbtidâ-i Altmışlı'ya ve Cemazielevvel 1321'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi olunmuş ve Şaban 1322'de 4. rütbeden Mecidî nişanı ihsan olunmuştur.

Şubat 1327'de Aydın Vilâyet (İzmir) Merkez Kadı Müşaviri olmuştur. Eylül 1330'da müşavirlikten ayrılmış ve bu tarihten itibaren mazul sayılmıştır. İzmit'e bağlı Bahçecik nahiyesinde ikameti ihtiyar ettiği sırada Teşrinisanî 1332'de tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 834, Sicil defteri, c. 2, sh: 161)**

MUSTAFA SAMÎ EFENDİ (Arhavili)

Ziraatle uğraşan Turna-zâde Ali bin Hasan Ağa'nın oğlu olup 1283 (1867) senesinde Hopa'nın Arhavî kasabasında Paskala-i Süflâ köyünde doğmuştur. Köyünde bulunan **Kavaklı** Medresesinde «Mültekâ»ya kadar ders görmüş ve H. 1305'de İstanbul'a gelip Fatih'te Tetimme-i Sadise Medresesinde ikametle Fatih Dersiâmlarından Taşköprülü Abdullah Efendi'den ilm-i kelâm, hikmet, Eğinli Hacı Hafız Efendi'den meanî, beyan ve bedîî ile Yenili Mustafa Efendi'den hadîs ve tefsîr okumaya başlamıştır. Taşköprülü Abdullah Efendi'nin vefatı üzerine Dramalı Hacı İsmail Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. İcazet aldığı gibi imtihanla Mekteb-i Kuzat'a girmiş ve Haziran 1311'de derslere başlamış ve dört yıl sonra Hicrî 1317 Cemazielaher'inde (1315'de) niyabet ehliyetnâmesi almıştır.

Otuzüç yaşında iken Mayıs 1316'da İnebolu naibi oldu. Kânunievvel 1318'de Manastır'a bağlı Kesriye naibi oldu. Kânunievvel 1320' de ayrılıp Kânunisanî 1320'den Nisan 1323'e kadar Demirhisar, Haziran 1323'den Ağustos 1324'e kadar Pireşova niyabetinde bulunmuştur. Eylül 1324'de Petriç Kazası naibi olmuş ve Eylül 1326'da ayrılmıştır.

15 Teşrinisanî 1326 (1910)'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 276)

MUSTAFA SELÂMÎ EFENDİ (İstanbullu)

Bursa'da medfûn Emir Sultan sülâlesinden Eyüb Mahkemesi Başkâtibi es-Seyyit Mehmet Abdülkerîm Efendi'nin oğlu olup 1250 (1834) senesinde İstanbul'da Eyüb Sultan'da Kızılmescid Mahallesinde doğmuştur. Sıbyan mektebini bitirip hususî olarak hocalardan fenaîye kadar okumuştur.

Nisan 1264'de ilk olarak Dîvan-i Hümayûn kalemine girmiştir. Mart 1274'de ise Gelibolu Sancağına bağlı Edreşe (veya Evreşe) ve Teşrinievvel 1276'de Sarışaban, Eylül 1278'de Yanbolu, Haziran 1280'de İpsala, Teşrinievvel 1280'de Amasra, Kânunisanî 1286'da İzvirnik, Haziran 1291'de Ayvacık, Mayıs 1295'de Demirhisar, Nisan 1298'de Antapoli, Mart 1301'de Dimetoka, Kânunisanî 1303'de Ortaköy, Mayıs 1305'de Cisr-Mustafapaşa, Nisan 1310'da Odina, Nisan 1313'de Enez, Eylül 1316'da Dimetoka, Haziran 1319'da Ahiçelebi, Mart 1322'de Ortaköy ve Temmuz 1324'de Vize niyabetine tayin olunmuştur. Teşrinisanî 1325'de Vize'den hizmetinin hıtamı üzerine ayrılmış ve 2 Mart 1327 (1911)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 274, Sicil defteri, c. 1, sh: 103)**

MUSTAFA SEYFÎ EFENDİ (Hendekli)

1296 yılı Batum muhacirlerinden Çulhaoğlu Hacı Ferhat Efendi'nin oğlu olup 1300 (1884)'de Hendek Nahiyesinde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra İstanbul'a gelip 1314 (1898)'de Fatih Merkez Rüştiyesi ibtidâî kısmı üçüncü sınıfına kaydolup şehadetname aldıktan sonra üç yıl da rüştiyede tahsil görüp 1318'de pek iyi derece ile şehadetnâme almıştır. Üç yıl kadar Fatih Camiinde Atıf Efendi'den arapça okumuş ve 1321 (1905)'de Dârü'l-Muallimîn'in rüştiye kısmına girmiştir. 1324/1325 ders yılında mezun olmuş ve Darü'l-Muallimîn'e devam ederken Fatih Camiinde Kırkkiliseli Atıf Efendi'nin derslerine devam etmiş ve H. 1330'da icazet almıştır. 1326'da imtihanla Medresetü'l-Kuzat'a girmiş ve 1330 (1914)'da şehadetnâme almıştır. Kur'ân-ı Kerîm'i de ilk tahsilinde hıfz etmiştir.

Temmuz 1325 (1909)'de Toptaşı Askerî Rüştiyesi Kur'ân-ı Kerîm ve farsça muallimliğine tayin olunmuştur. Bir ay sonra Ağustos 1325'de Soğukçeşme Askerî Rüştiyesine aynı dersleri okutmak üzere tayin edilmiştir. Şubat 1325 (1910)'de Fatih Askerî Rüştiyesi Kur'ân-ı Kerîm ve farsça muallimliğine tayin edilmiş ve Eylül 1330'a kadar muallimlik yapmıştır.

Teşrinisanî 1330'da Selimiye Kazası Kadısı olmuştur. Haziran

1331'de ise Elmalı Kazası kadılığına nakledilmiş ve buradan ayrılması üzerine Mart 1332'de Beyşehir Kazası kadısı olmuştur.

Şevval 1334'de uhdesine İbtidâ-i Hariç Bursa müderrisliği tevcih olunmuştur.

Hakkında vaki' şikâyet üzerine Kânunievvel 1333 (1917)'de Beyşehir Kazası kadılığından azl edilmiştir.

Mayıs 1334 (1918) tarihlerinde Fatih'te Kirmastı Mahallesi 17 numaralı hanede ikamet ediyordu.

16 Haziran 1336 (1920) tarihinde salben (asılarak) idam edilmiştir. (Dosya nu: 1087)

MUSTAFA SEZAİ EFENDİ (İbradılı)

Nüvvabtan Mehmet Tevfik Efendi'nin oğlu olup 1291 (1875) senesinde İbradı'da doğmuştur. Memleketinde bulunan ilk mekteb ile medresede bir müddet okumuş ve İstanbul'a gelerek tasavvurat ve tasdikata kadar ders görmüştür.

Nisan 1323'de Hamidiye Kazası kadısı oldu. Eylül 1324'de istifa etmiş ve Kânunievvel 1324'de Tenus kadısı oldu. Eylül 1327'de ayrılmış ve Medresetü'l-Kuzatta imtihan olması üzerine Şubat 1327'de Köprü Kazası kadılığına tayin olunmuştur. Üç defa kaza kaymakam vekâletinde bulunmuştur.

Kânunievvel 1327'de Develi Kazası kadısı olmuş ve Şubat 1332 (1917)'de İncesu Kazası kadılığına tayin edilmiş ve Mart 1333 (1917)'de vazifeye başlamıştır. (Sicil defteri, c. 4, sh: 209)

MUSTAFA SITKI EFENDİ (Arhavili)

Süleymaniye Camii dersiâmlarından Mehmet Azmi Efendi'nin oğlu olup 1283 (1867) senesinde Arhavi'de doğmuştur. Kur'ân-ı Kerim'i hıfz ettikten sonra bir müddet babasından ders görmüş ve İstanbul'da Bayezit Dersiâmlarından Çarşambalı el-Hac Ahmet Efendi'den tahsili şart olan ilimleri ikmal ile icazet almıştır. İmtihanla kabul olunduğu Mekteb-i Nüvvab'tan H. 1315'de mezun olmuştur.

Mezuniyeti üzerine Teşrinisani 1313'de İzmit Şer'iyye Mahkemesi Başkâtibliğine tayin olunmuştur. Kânunisani 1314'de istifa edip Mart 1315 (1899)'de Nevrokop Kazası naibi olmuştur. Mart 1317'de ayrılmış ve bu tarihte Tortum Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Tortum'un nahiyeye kalbi üzerine Mart 1319'da ayrılmıştır. Nisan 1319'dan Teşrinievvel 1319'a kadar Erzurum Vilâyeti Merkez Şer'iy-

ye Mahkemesi başkâtibliğinde bulunmuştur. Mayıs 1320'de Sinop Livası naibi oldu. Mayıs 1322'de ayrılmıştır.

Cemazielevvel 1322'de uhdesine Musıla-i Sahn Bursa Müderrisliği tevcih olunmuştur.

Eylül 1324'de Yozgat niyabetine tayin edilmişse de Eylül 1325'de Meclis-i İdare-i Emval-i Eytam Riyasetine tayini üzerine Yozgat'tan ayrılmıştır. Haziran 1326'da Galata Kadısı olmuştur.

Haziran 1326'da ise tekrar Meclis-i Eytam riyasetine iadeten tayin olunmuştur. Haziran 1327'de Kassam-ı Umumiliğe tayin olunmuştur.

İlmî rütbesi Recep 1324'de İbtidâ-i Altmışlıya terfi' olunmuştur.

Kânunievvel 1330 (1914)'da Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye Azalığına tayin olunmuştur. Mart 1331'de İrade-i Seniyye ile Evkaf Mahkemesi Kadısı olmuştur.

Uhdesine Bilad-ı Hamse pâyesi ile Kânunievvel 1331'de Edirne Merkez Kadılığına tayin olunmuştur. Edirne'ye gitmeden, akabinde Üsküdar Kadılığına tayin olunmuştur. Haziran 1333 (1917)'de İstanbul Kadısı olmuştur. İstanbul Kadılığından ayrılıp Teşrinievvel 1334'de Kazaskerlik Mahkemesi reisi olmuştur. Mayıs 1336'da ise mezkûr riyasetten ayrılıp Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azalığına tayin olunmuştur. Eylül 1336'da ise azalıktan afv edilmiştir. (1)

İdareten azl olunduğundan Teşrinisanî 1336'dan itibaren mazul sayılmıştır. (Sicil defteri, c 1, sh: 386)

MUSTAFA SİRET EFENDİ (İstanbullu)

Aksaray civarında Sofular Mahallesinde Sofular Dergâhı Şeyhi Şeyh Abdullah Rüştü Efendi'nin oğlu olup 1282 (1866) senesinde İstanbul'da Sofular Mahallesinde doğmuştur. Tarikat-ı Şabaniyeden Şeyh Ömer el-Fuadi Efendi'nin sülâlesindendir.

İlk tahsilini Saraçhanebaşında Hüseyinpaşa ibtidâî mektebinde bitirmiş ve Fatih Askerî Rüştiyesinde dördüncü seneye kadar okuduktan sonra son sınıftan ayrılmıştır. H. 1304'de rik'a ve imlâdan imtihan olup ibtidâî (ilk mekteb) muallimliği ehliyetnamesi almıştır. Fatih Dersiâmlarından Şehrî Ahmet Ramiz Efendi'nin derslerine devamla Cemazielaher 1308'de icazet almıştır.

Teşrinievvel 1297'de Meşihat Evrak Kalemi Kâtibliğine mülâzemeten dahil olmuş ve beş ay sonra tavzif olunmuştur. Kânunisanî

(1) Afvına dair 30 nolu vesikaya bakınız.

MUSTAFA ŞEVKET EFENDİ (Cum'alı)

Ali Efendi'nin oğlu olup 1291'de Manastır'ın Cum'a Kazasında doğmuştur. İmtihan verip dersiâm olmuş ve Fatih Camiinde derse çıkmıştır. Bir ara Tefennî Kazası kadılığına tayin edilmişse de istifa etmiş ve Haziran 1336'da Fetvahane İstiftâ Muharrirliğine tayin edilmiştir.

Babasının asıl adı Ali Timur Ağa'dır. İstanbul'da Fatih Camii dersiâmlarından Yanbolulu Seyyit Efendi'nin ders halkasında tahsilini ikmal edip Haziran 1330'da icazet almıştır. Aynı yıl içinde Medresetü'l-Kuzattan iyi derece ile mezun olmuştur.

H. 1324'de imtihanla tedris ruhsatnamesi almış ve Fatih Dersiâmı olmuştur.

Rebiulaher 1332'de İbtidâ-i Hariç İstanbul Müderrisliğine nail olmuştur. (1)

Şubat 1337 (1921)'de İstiftâ Muharrirleri Riyasetine ve Nisan 1337'de de Fetvahane Devair-i Vilâyat İstiftâlarına memur edilmiştir. Meşihatın kaldırılması ile 1340'dan sonra vefatına kadar dersiâm olarak kalmıştır. 23 Nisan 1932 tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3639, Sicil defteri, c. 7, sh: 3)**

MUSTAFA ŞEVKET EFENDİ (Ergirili)

Nüvvabtan Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1285 H. senesinde Ergirl'de doğmuştur. İbtidaî ve rüştiye ile medreseye devam etmiş ve İstanbul'a gelip Fatih Dersiâmlarından Kuvayeli İbrahim Efendi'den okuyup icazet aldı. Mekteb-i Nüvvab'tan da H. 1316'da şehadetnâme almıştır.

Temmuz 1315'de Çerkeş naibi oldu. Daha sonra Peremedi, Tepedelen, Vodina, Kesriye Kazaları niyabetlerinde bulunmuş ve Eylûl 1328'de Kosova vilâyetinde İpek Sancağı niyabetine tayin olunmuştur. Harp dolayısıyle İstanbul'a avdet etmiş ve Kânunievvel 1331'de Kangal Kazası kadılığına tayin olunmuştur. **(Sicil defteri, c. 3, sh: 237)**

---

(1) 31 numaralı vesikaya bakınız.

MUSTAFA ŞEVKET EFENDİ (Ergirili)

Mültezimlerden Mehdî Ağa'nın oğlu olup 1288 (1872)'de Ergiri Sancağının Palurdoz köyünde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra İstanbul'a gelmiş ve Fatih Dersiâmlarından Hezargradlı Osman Efendi'den tahsilini ikmalle icazet almış ve Mekteb-i Nüvvab'tan Şaban 1323'de şehadetnâme alarak neş'et etmiştir.

Türkçe, arapça ve arnavutça bilirdi.

Kânunievvel 1321'de Peklin Kazası naibi oldu. Haziran 1324'den Mayıs 1326'ya kadar Filat, Ağustos 1326'dan Temmuz 1328'e kadar Tepedelen Kazası niyabetinde bulunmuştur. Kânunisanî 1328'de Köprülü Niyabetine tayin edilmişse de harp sebebiyle geri dönmüş ve Eylül 1329'da Sason Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Kânunisanî 1331'de ise İrade-i Seniyye ile Simava Kazası Kadılığına naklen tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 5, sh: 223)

MUSTAFA ŞEVKET EFENDİ (Hopalı)

Çavuşzâde Mehmet Şükrü Efendi'nin oğlu olup 1281'de Hopa Kazasının Yeniköy mahallesinde doğmuştur. İlk tahsilini memleketinde bitirip İstanbul'a gelmiş ve Fatih Camii Dersiâmlarından Manastırlı İsmail Hakkı Efendi'nin ders halkasına devamla icazet almış ve imtihanla girmiş olduğu Mekteb-i Kuzattan da şehadetnâme almıştır.

Şubat 1314'de Sivas'a bağlı Milas (diğer adı ile Hamidiye) Kazası naibi oldu. Mart 1317'de ayrılmış ve Ağustos 1318'den Temmuz 1320'ye kadar Sivas Azîziye, Kânunisanî 1320'den Teşrinisanî 1322'ye kadar Avrethisar, Kânunisanî 1326'ya kadar Menlik Kazaları niyabetinde bulunmuş ve Mart 1328'de terfian Gümüşhane Sancağı Naibliğine tayin olunmuştur. Hizmet müddetinin hıtatı üzerine Mayıs 1330'da Urfa Sancağı kadısı olmuştur. (Sicil defteri, c. 3, sh: 76)

MUSTAFA ŞEVKET EFENDİ (Hopalı)

İbrahim Efendi'nin oğlu olup 1285 (1869) senesinde Hopa'nın Sumla karyesinde doğmuştur. Fatih Dersiâmlarından Hezargradlı Hacı Osman Efendi'nin derslerine devama başlayıp H. 1316'da icazet almıştır. İmtihanla dahil olduğu Mekteb-i Nüvvab'tan da Recep 1318'de dördüncü sınıf tezkeresi almıştır.

Temmuz 1317'de Boyabat niyabetine tayin edilmiştir. Daha son-

ra sıra ile Menlik, Razlık, Cisr-ergene, ve Bozkır niyabetlerinde bulunmuş ve Mart 1331'de Arabgir naibi oldu. (Sicil defteri, c. 2, sh: 218)

MUSTAFA ŞEVKET EFENDİ (İbradılı)

Tüccardan Müezzin-zâde Mustafa Ağa'nın oğlu olup 1277 (1861) senesinde Aksekiye bağlı İbradı kasabasında doğmuştur. İlk bilgileri tahsilinden sonra İstanbul'a gelip sarf, nahiv, mantık ve fıkıh ilimlerini okumuştur.

21 yaşında H. 1299'da Çeşme Kazası Bidayet Mahkemesi kâtibi oldu. Daha sonra Sivas Hamidiye Şer'iyye Mahkemesi mustantık muavinliğine, Konya Hamidiye naibi ve H. 1309'de Mecidiye Kazası naibi olmuştur. 8 Ağustos 1310d'a Mecidiye Naibi iken vefat etmiştir. (Dosya nu: 437)

MUSTAFA ŞEVKET EFENDİ (İstanbullu)

İstanbul müderrislerinden Darbhane-i Amire ressam ve sersikke-kûn muavini Hafız Mehmet Rasim Efendi'nin oğlu olup 1292'de İstanbul'da doğmuştur. Bayrampaşa ilk mektebinde ilk bilgileri alıp Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz ettikten sonra Aksaray'da Mahmudiye Rüştiye Mektebine girmiş ve pek iyi derece ile bitirmiştir.

Fatih Dersiâmlarından Nevrokoplu Mustafa Efendi'den tahsili şart olan ilimleri kmalle H. 1319'da icazet almıştır. Ayrıca devam etmekte bulunduğu Mekteb-i Hukuktan da Teşrinisani 1317'de iyi derecede mezun olmuştur. H. 1324'de Ders Vekâletinden tedris ruhsatnamesi almıştır.

İki sene kadar Rumeli Vekayi' Kitabeti mülâzimliğinde bulunmuş ve Şubat 1309'da Evkaf Nezareti Mesarif-i Umumiye İdaresine girmiştir. Haziran 1313'de Fetvahâne İlmiye Muhasebe Kalemi'ne nakl edilmiştir. Eylül 1325'de Eytam Müdüriyeti Muhasebe Mümeyyizliğine tayin edilmiştir. Haziran 1326'da ise Meclis-i İdare-i Emval-i Eytam azası olmuştur. Mart 1330'da bu meclisin lağvı üzerine aynı tarihte Emval-i Eytam Müdürü olmuştur.

Tedris ruhsatnamesi alması üzerine Ağustos 1323'de Bayezit Camiinde derse çıkmıştır.

Uhdesine Cemazielevvel 1317'de tevcîh olunan İbtidâ-i Hariç Edirne müderrisliği tebdil olunmuştur.

Şaban 1317'de dördüncü rütbeden Mecîdi nişanı ihsan olunmuştur.

Zilkade 1332 (1330/1914)'de Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye Medresesinde Ma'lûmat-ı Kanuniye ve Tarih-i İslâm Müderrisliğine tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 2, sh: 293)

MUSTAFA ŞEVKET EFENDİ (Plevneli)

Plevne eşrafından Ömer Efendi'nin oğlu olup H. 1254 (1838) senesinde Plevne'de Alibey Mahallesinde doğmuştur. O sıralarda resmî mekteb bulunmadığından ibtidâî mektebinden sonra ilmiye talebesi sınıfına girmiş ve mantık, münazara, meanî, bedî' fıkıh, feraiz, ilm-i fıkıh ,ilm-i kelâm, hadîs ve hikmet fenlerini tahsil etmiştir. Plevne hadisesi üzerine, halk tarafından intihap olunup fetvâ işleri ile bir müddet uğraşmış ve sonradan İstanbul'a hicret etmiştir. İstanbul'da Şehri Ahmet Şakir Efendi'den H. 1300'de icazet almıştır.

H. 1290'da Matbaa-i Amire'de resmî ruhsatla basılmış, tek büyük bir sayfa halinde, ilm-i vaz'a ait hülasa halinde «Hülâsetü'l-Vaz'» adlı bir cetve bastırdığı gibi H. 1301'de Matbaa-i Amire'de 8 sayfalık «Metn-i Mevazi'» adlı bir risalesi de basılmış olup her ikisi de arapçadır. (Bu iki risale sicil dosyasında mevcuttur.)

Haziran 1300'de Edirne'ye bağlı Midye Kazasına tayin olunmuş ve Teşrinievvel 1302'de ayrılıp aynı tarihte Yemen'de Cebel-i Hıraz Kazası naibliğine tayin olunmuştur. Eylül 1308'e kadar hizmet ifa ettikten sonra bu tarihte Kerbelâ Sancağı niyabetine tayin olunmuştur. Mayıs 1317'de Kerbelâ'dan ayrılıp Mart 1320'de Divaniye naibi oldu. Ağustos 1322'de hizmet müddetinin hitamında ayrılmıştır. Haziran 1326'da Hanikin Kazası naibi oldu. Kânunisanî 1327 (1912)'de ayrılıp Şubat 1327 (1912)'de Basraya bağlı Mecd-i Kebir Kazası kadısı olmuştur.

13 Mayıs 1329 (1913)'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 1012)

MUSTAFA ŞEVKÎ EFENDİ (Batumlu)

Musa Efendi'nin oğlu olup 1293 (1877)'de Batum'da doğmuştur. Fatih Camii Dersiâmlarından Batumlu Abdüllatif Efendi'den tahsili şart olan ilimleri tahsille 1322'de icazet almıştır. Ayrıca bir adet liyakat madalyası almıştır.

Mart 1324'de Ayancık Kazası müftülüğüne tayin edilmiştir. Müftü olduğundan Mekteb-i Kuzatta imtihan olarak Temmuz 1327'de ehliyetname almıştır. Ağustos 1326'dan itibaren bir yıl kadar Ayancık niyabet vekâletinde bulunmuş ve Temmuz 1327'de ayrılmıştır.

Kânunievvel 1327'de Devrek Kazası naibi oldu. Kânunisanî 1330'da ayrılmış ve Temmuz 1331 (1915)'de Bozkır Kazası müftüsü olmuştur. (Sicil defteri, c. 4, sh: 68)

MUSTAFA ŞEVKÎ EFENDİ (Sivaslı)

Haraccı zâde Abdurrahman Efendi'nin oğlu olup Kânunievvel 1284'de Sivas'ın Üçlerbeyi Mahallesinde doğmuştur. Ağustos 1298'de Sahibiyye (Gökmedrese) Medresesinde sarftan başlayarak okumaya başlayarak «Mültekâ»ya kadar tahsille Ağustos 1304'de tahsil le Ağustos 1304'de tahsil için İstanbul'a gelerek Fatih Dersiâmlarından Sivaslı Mehmet Said Efendi'nin ders halkasına girip H. 1317'de Fatih Camiinde hocasından icazet almıştır. Ders Vekili Halis Efendi'den «tefsîr-i Kâdı» ve «Mir'at», Şehrî Ahmet Efendi'den «Mutul» ve Ödemişli Mustafa Efendi'den «Hikmet» okumuştur. Bir ara sıla için Sivas'a gitmiş ve Mehmet Mehdî Efendi'den feraiz okuyup Hicrî 1311'de icazet almıştır.

İcazet aldıktan sonra Fatih civarında Üç-baş ve Selvili Medreselerinde ruûs imtihanına girmiş ve Haziran 1318'de Sivas medreselerinde müderrislik yapmak üzere tayin olunmuştur. Eylül 1325'de Sivas'ta bulunan Sahibiyye (Gök) Medrese müderrisliğine tayin olunmuştur.

Müderrisliği sırasında 11 Teşrinisanî 1328'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 2355)

MUSTAFA ŞÜKRÜ EFENDİ (Dadaylı)

Mehmet Ali Efendi'nin oğlu olup 1267 (1851) senesinde Kastamonu'nun Daday kazasına bağlı Gulâm köyünde doğmuştur. «Kürtzâde» diye bilinirlerdi. İlk bilgilerle bir miktar arapçayı Kastamonu'da tahsille İstanbul'a gelmiş ve Bayezit Dersiâmlarından Kayserili Derviş Ali Rıza Efendi'nin ders halkasına dahil olup dinî ve arabî ilimleri itmam ile Cemazielevvel 1297'de icazet almıştır.

Kânunievvel 1298 (1882)'de tedrise mezun olarak Bayezit Camiinde dersiâm olarak derse çıkmıştır. Eylül 1310'da Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye Azası olmuştur. 1317/1318 (1901/1902)'de Hey'et-i Nasıha ile Çin'e gönderilmiştir.

Azalığa ilâve olarak Mayıs 1321 (1905)'de Tetkik-i Müelefat Azalığına da tayin olunmuştur.

Şevval 1301'de nail olduğu İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu Cemazielaher 1309'da Hareket-i Haric'e, Rebiulevvel 1312'de

İbtidâ-i Dahil'e, Safer 1316'da Musıla-i Sahn'a, Rebiulevvel 1317'de İbtidâ-i Altmışlı'ya, Rebiulaher 1318'de Hareket-i Altmışlı'ya ve Şevval 1319'da Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

Eylül 1325'de Meclis-i İdare-i Emval-i Eytam azası olmuştur. Bu azalığı Mart 1330'a kadar sürmüştür. Tetkikat-ı Şer'iyye azalığı Mart 1330'a kadar sürmüştür. Tetkikat-ı Şer'iyye azalığı Ağustos 1325 ve Tetkik-i Müellefat azalığı da Temmuz 1325'e kadar sürmüştür.

Şaban 1313'de Huzur Derslerine muhatap olarak tayin olunmuş ve Çarşambalı A. Hamdi Efendinin vefatı üzeirne Rebiulaher 1331'de Huzur Dersleri ikinci dersi Mukarrirliğine tayin edilmiştir (1).

Huzur Derslerindeki mukarrirliği Huzur Dersleri'nin kaldırıldığı tarihe kadar devam etmiştir.

Teşrinisani 1335 (1919)'de Tetkik-i Mesahif ve Müellefat-ı Şer'iyye Meclisi Azası olmuştur. Eylül 1337 (1921)'de emekli olmuştur.

Horhor yakınında Hasan Alemi Mahallesinde Kırıktulumba Sokağında ikamet ederken 23 Teşrinievvel 1340 (1924) tarihinde 24 numaralı evde vefat etmiştir. Karısının adı İsmet Hanım'dır. Vefatında Rukiye ve Afife adında iki kızı ve Doktor Fahri (Ecevit) Efendi adında bir oğlu vardı. **(Dosya nu: 3590)**

MUSTAFA ŞÜKRÜ EFENDİ (İbradılı)

Sipahi İsmail Bey'in oğlu olup şöhretleri «Sipahi Osman Bey Zâdeler»dir. H. 1267'de İbradı kasabasının Onurla karyesinde doğmuştur. Önce Dâvutpaşa rüştiyesini bitirmiş ve Mekteb-i Mülkiyeye girmiştir. Buradan mezun olduğu gibi Cerrahpaşa Medresesine girip Fatih Dersiâmlarından Alâiyyeli Abdullah Fehmi Efendi'den icazet almıştır. H. 1297'de niyabet imtihanına girmiş ve ehliyetnâme almıştır.

Temmuz 1296 (1880)'da Ebu-Kemal Kazası naibi oldu. Haziran 1299'da Raka, Kânunisanî 1301'de Re'su'l-Ayn, Şubat 1304'de Göynük, Ağustos 1307'de Karaağaç - Yalvaç, Nisan 1311'de Yıldızeli, Nisan 1315'de Akdağ - madeni, Haziran 1318'de Sarışaban, Ağustos 1319'da Karaisali ve Kânunievvel 1322'de Uluborlu niyabetine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1324'de ayrılmış ve 12 Mayıs 1326 (1910)'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2669)**

---

(1) 32 numaralı Vesika'ya bakınız.

MUSTAFA ŞÜKRÜ EFENDİ (İbradılı)

Sabık Hama Sancağı Naibi İbradılı Mehmet Raşit Efendi'nin oğlu olup 1299 (1883)'da İbradı'da doğmutşur. Haziran 1314'de rüştiyeyi pek iyi derecede bitirip bir müddet okumuş ve akabinde İstanbul'a gelerek imtihanla girmiş olduğu Mekteb-i Kuzattan Şaban 1328'de mezun olmuştur.

Kânunievvel 1326'da Karaman kadısı oldu. Teşrinisanî 1328'de ayrılmış ve Eylül 1329'da Refahiye Kazası kadısı oldu. 1332'de harb dolayısıyle ayrılıp Seydişehir'de ikamete başlamıştır. (Sicil defteri, c. 5, sh: 220)

MUSTAFA ŞÜKRÜ EFENDİ (İbradılı)

Mehmet Memiş Efendi'nin oğlu olup H. 1259 (1843) senesinde İbradı nahiyesinin Aşağı mahalesinde doğmuştur. Yirmi yaşına kadar İbradıda medrese tahsili görmüş ve akabinde İstanbul'a gelip Çarşamba'da Kovacı Dede Medresesinde ikametle müderris Hasan Efendi'den «Tasdikat»a kadar okumuştur. İntihabnâme alması üzerine niyabete sülûk etmiştir.

Teşrinievvel 1285'de Silvan Kazası naibi oldu. Daha sonra sıra ile Eruh, Kırşehir, İncesu, Akdağmadeni, Erbaa, Çarşamba, Keskin, Alaşehir, Lonkoza, Yenice - Vardar, Kilis ve Eylül 1324'de Nazilli Niyabetlerine tayin olunmuştur. Nisan 1326'da Nazilliden ayrılmıştır.

Zilkade 1293'de uhdesine İbtidâ-i Hariç Bursa Müderrisliği tevcîh olunmuş ve Şaban 1298'de Hareket-i Dahil'e, Muharrem 1319'da Sahn'a ve Cemazielaher 1321'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi etmiş ve Cemazielevvel 1322'de İzmir paye-i mücerredi tevcîh olunduğu gibi H. 1312'de beşinci rütbeden Mecîdî ve Ramazan 1325'de tebdîlen dördüncü rütbeden Mecîdî nişanı ihsan olunmuştur.

Haziran 1326 (1910)'da tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 765)

MUSTAFA ŞÜKRÜ EFENDİ (İbradılı)

Ali Efendi'nin oğlu olup 1268 (1852) senesinde İbradı nahiyesinin Balâ mahalesinde doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîm'in hıfzından sonra Urmuni karyesinde bulunan Şeyh Efendi Medresesinde 1284'e kadar ders görmüş ve bu tarihte diğer bir medreseye nakl etmiştir. 1288'de Bursaya gelip Şahin Lala ve Kayahan Medreselerinde bir yıl ders görmüş ve Muharrem 1299'da İstanbul'a gelip Aksaray civarında Gevherhan Sultan Cerrahpaşa Medresesinde kaydolup 1305

senesinde Fatih Dersiâmlarından Osmanpazarlı Recep Hulusi Efendi'den icazet almış ve 1302'den itibaren de devam etmekte bulunduğu Mekteb-i Nüvvab'ı Recep 1306'da bitirip şehadetnâme almıştır.

Temmuz 1305'de Söğüt Naibi oldu. Haziran 1308'de Ergani, Temmuz 1313'de Malatya, Eylül 1317'de Birecik, Ağustos 1322'de Nevşehir, Temmuz 1326'da İçel (Sancağı), Kânunievvel 1330'da Beyşehir ve Nisan 1332'de Manavgat naibi oldu. Teşrinisani 1332'de ayrılmış ve şehiden vefat eden oğlunun üzüntüsü ve hastalığı hasebiyle İbradı'da Balâ Mahalesinde 1 Ağustos 1334 (1918)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1131, Sicil defteri, c. 5, sh: 113)**

MUSTAFA ŞÜKRÜ EFENDİ (İstanbullu)

Sabık Medine-i Münevvere naibi el-Hac Hafız Mustafa Hulûsi Efendi'nin oğlu olup Haziran 1295 (1879) senesinde İstanbul'da doğmuştur. İlk mektebten sonra Darüt'-Tedris mektebini bitirmiştir. Şaban 1333'de Medresetü'l-Kuzat «Sınıf-ı Mahsûsu»ndan iyi derecede mezun olmuştur.

Eylül 1311'de Rüsumat-ı Emanet Mektubî Kalemine dahil olmuş ve Mayıs 1319'da memuriyeti müsevvitliğe tahvîl edilmiştir. Şubat 1322'de Maliye Nezareti Tahsilât İdaresine memur olmuştur. Mart 1325'de Tahrîr-i Vergi Tahsîl İdaresine nakl etmiştir. Yalnız akabinde İstanbul Vilâyeti Tahsîl Kalemi katibliğine ve Nisan 1326'da İlmiye Dairesi Muhasebesine nakl edilmiştir. Mart 1335'de Medaris-i İlmiye İaşe Kalemi Mümeyyizliğine terfian nakl edilmiştir.

Üsküdar Medresesi İhzarî Kısmı 2. sınıf 2. şubesi ile 1. sınıf 1. ve 2. şubelerinin İlahî Müderrisliğine Eylül 1335'den itibaren tayin olunmuştur.

Eylül 1336'da mümeyyizlikten azl edilmişse de iki ay sonra vazifesine iade edilmiştir.

Eylül 1337'de İlahî Dersi Müderrisliği son bulmuştur.

Haziran 1340 (1924)'da İnşaat ve Tamirat Müdürlüğüne bağlı Vakıf Suları Muamelât Memurluğuna Evkaf'ça tayin olunmuştur. Haziran 1341 (1925)'de İstanbul Müftülüğü Umûr-i Tahririye Mümeyyizliğine tayin edilmiştir. Ağustos 1931 senesinde teka'üde sevk olunmuştur. **(Sicil defteri, c. 2, sh: 277 ve 284)**

MUSTAFA ŞÜKRÜ EFENDİ (Tikveşli)

Sipahî takımından ve ilmiyeden Abdülhalîm Efendi'nin oğlu olup 1260 H. senesinde Tikveş'te doğmuştur. İlk tahsilinden sonra H. 1273'den 1279'a kadar Tikveş, Kuvadar ve Pepeşine Medreselerin-

de arapça ile meşgul olmuştur. Akabinde İstanbul'a gelip H. 1290'a kadar on bir sene Fatih'te Otlukçuyokuşu'nda Perviz Efendi ve Akdeniz cihetinde Çiftebaş Kurşunlu Medreselerinde arapça ve farsçayı dersiâmlardan Şevket Efendi'den ve onun vefatı üzerine Huzur Dersleri Mukarrirlerinden Tikveşli Yusuf Ziyaüddin Efendi'den tahsil görerek H. 1291'de icazet almıştır.

İcazetinin akabinde Karaferie'ye gelerek burada bulunan Gazi Mehmet bey Medresesinde talebe okutmaya başlamıştır. İki yıl sonra H. 1292'de kasaba halkının arzusuyla Karaferie Müftüsü olmuştur.

Rebiülaher 1299'da uhdesine Hareket-i Hariç Edirne Müderrisilği ruûsu tevcih olunmuştur.

Mart 1325 (1909) tarihlerinde Karaferie Kazası Müftüsü bulunuyordu. **(Dosya nu: 1026 ve 4601)**

MUSTAFA TEVFİK EFENDİ (Adapazarlı)

Fatih Camii dersiâmlarından «Adalı Hoca» denmekle marûf Adapazarı müftüsü Mehmet Hilmî Efendi'nin oğlu olup 1260 (1844) senesinde Adapazarı'nda doğmuştur. İlk mektebten sonra babasından sarf ve nahiv okumaya başlamış ve akabinde Hüdâvendigâr Camii Dersiâmlarından Berkofçalı Abdurrahim ve Şevket Efendilerden Molla Cami'nin Kâfiye üzerine olan «Şerh-i Vafiye»'yi, Ders Vekili Ahmet Asım Efendi'den tasavvurat tedrîs etmiştir. Usul'den «Mecami»i Beşiktaş naibi Manisalı Hüseyin Hilmî, ilm-i hadîsten «Şifa-i Şerîf» ve ilm-i fıkıhtan «Kudurî» ile «Dürrü'l-Muhtar»'ı Sudûr-ı Izamdan Şerîf, farsçayı Şehzade Camii Dersiâmlarından İslimyeli Halid ,ilm-i feraizi Mirgûn Camii Hatibi ve feraizi Osman Efendi'nin yeğeni Hacı Mevlut, ve şerh-i akaidden «Celâl»i niyabetine kadar Fatih Dersiâmlarından Gümülçineil el-Hac Hasan Hilmî Efendilerden ta'lim ve ikmal ederek 1300 tarihinde icazet almıştır.

Ağustos 1278'de on dokuz yaşında iken Mahfel-i Şer'iyyat kitabetine maaşşsız girmiş ve Mayıs 1280'de Beytü'l-Mal Kassamlığı ikinci katibliğine tayin olunmuştur. Recep 1283'de uhdesine İbtidâ-i Hariç Edirne müderrisliği tevcih olunmuştur.

Mart 1205'de Meşihat-ı Ulyâ Mektubî Muavin-i Sanîliğine tayin olunmuştur. Mayıs 1286'da ise birinci muavinliğe terfi' etmiştir.

Recep 1287'de ilmî rütbesi İbtidâ-i Altmışlı ve Şaban 1289'da Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

Haziran 1289'da bir yıl için Adana mevleviyeti ihsan olunmuştur.

Hicrî 1292'de Bilad-ı Mahreçten İzmir payesi tevcih edilmiş ve dördüncü rütbeden Mecidî nişanı ihsan olunmuştur. Zilhicce 1309'da tebdilen ikinci rütbeden Mecidî nişanı ihsan edildi.

Zilhicce 1312'de İstanbul payesine nail oldu ve Ağustos 1312 (1896)'de Meşihat Makamı Mektubçusu olmuştur.

Zilkâde 1315'de ikinci rütbeden Osmanlı nişanı ihsan edilmiş ve Şevval 1318'de Anadolu Kazaskerliği pâye-i celîli tevcih olunmuştur.

Eylül 1325 (1909)'de yaş haddinden Meşihat Mektubçuluğundan tekaüde sevk olunmuştur. (Sicil defteri, c. 1, sh: 311)

MUSTAFA TEVFİK EFENDİ (Gümüşhacıköylü)

İsmail Efendi'nin oğlu olup 1271'de Gümüşhacıköy'de doğmuştur. İlmiye tahsilini bitirip Kânunievvel 1303'de Gümüşhacıköy müftüsü olmuştur. 15 Haziran 1328 (1912)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 2328)

MUSTAFA TEVFİK EFENDİ (Harputlu)

Anadolu kazaskerliği payelilerinden Harputlu Abdurrahman Efendi'nin oğlu olup Harput'ta doğmuştur. Kânunievvel 1248'de müderrisliğe nail oldu. Nisan 1270'de Üsküdar naibi oldu. Nisan 1272'de Filibe Mevleviyetine, Mart 1275'de Grebine arpalığına, Kânunievvel 1276'da Mahfel-i Şer'iyyata, Nisan 1279'da Adranos arpalığına, Teşrinisanî 1279'da Hezargrad arpalığına, Kânunisanî 1282'de Trablusşam arpalığına ve Kânunisanî 1284'de Bergama arpalığına tayin ve nail olmuştur.

Kânunievvel 1285'de Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye Kadısı olmuştur. Kânunievvel 1287'de ayrılmış ve bu tarihten itibaren Şarköy arpalığına nail olmuştur. Kânunievvel 1288'de Eytam Müdürü olmuştur. Haziran 1292'de Şarköy arpalığı yerine Yenice-karasu arpalığı ile Tırnova arpalığına nail olmuştur.

Mart 1294'de Nakibu'l-Eşraf Memuru olmuştur. Teşrinievvel 1295'de ise Anadolu Sadaret-i Aliyyesi kazaskeri olmuş ve Kânunisanî 1296'ya kadar Anadolu Kazaskerliği yapmıştır.

Tırnova arpalığı ve Nakibu'l-Eşraflık vefatına kadar devam etmiştir.

Kânunisanî 1312 (1896)'de Rumeli Kazaskeri olmuştur. Kânunisanî 1313'de kazaskerlikten ayrılmış ve 4 Mayıs 1317/28 Muharrem 1319 (1901) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 899)

MUSTAFA TEVFİK EFENDİ (İstanbullu)

Üsküdarî Kadı-zâde Ömer es-Safî Efendi'nin oğlu olup 1272 Hicrî senesinde İstanbul Üsküdar'da Hacı Hasnâ Hatun Mahalesinde doğmuştur. Atlamataşı Rüştiye mektebinde ve Üsküdar'da dersiâmdan Mustafa ve Ahmet Efendi'lerden okumuştur.

Hicrî 1287'de Üsküdar Şer'iyye Mahkemesine mülâzemeten girmiş ve H. 1297'de Rumeli Sadareti Evrak müdüriyetine ve iki sene sonra da mektubçu tezkereciliğine tayin olunmuştur. H. 1303'de Yeniköy ve H. 1305'de Kartal naibi olmuştur. Zilkade 1309'da İzmit Sancağı niyabetine tayin olunmuştur.

Uhdesine Safer 1293'de İbtidâ-i Hariç Edirne müderrisliği tevcih olunmuş ve Cemazielevvel 1297'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunduğu gibi H. 1302'de 3. rütbeden Mecîdî ve 4. rütbeden Osmanlı nişanları kendisine ihsan olunmuştur.

İzmir paye-i mücerredi ile Mahreç'ten Kudûs pâyesini de ihraz etmiş ve 5 Rebiulevvel 1317 (1899)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 1891)

MUSTAFA TEVFİK EFENDİ (Köprülü)

Semerci-zâde Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1274 (1857) senesinde Amasya Sancağının Köprü kasabasında doğmuştur. İlk bilgilerle Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz ettikten sonra Amasya'da Sultan Bayezit Medresesi müderrisi Harputî Ali ve Köprü Müftüsü Mehmet Emin ile İbrahim Efendilerden ve İstanbullu Atıf Bey'den aklî ve şer'i ilimleri tahsille her birinden ayrı ayrı icazet almıştır. Üç defa talebelerine icazet vermiştir. Bir takım ulûm ve fünûn üzerine şerh, haşiye ve ta'likatı ile bazı meselelere müteallik te'lifatı varsa da hiç biri hal tercemesini verdiği sırada basılmamıştı.

Mart 1315'den Şubat 1319'a kadar Amasya Sancağı Bidâyet Mahkemesi Müntehab azalığında bulunmuş ve 1328 (1912) senesi mebus seçiminde Amasya Mebusu olarak seçilmiş ve 5 Nisan 1328'de açılan Meclisteki vazifeye başlamış ve 3 Temmuz 1328'de Meclisin feshi üzerine mebusluktan ayrılmıştır.

Eylül 1331'de Amasya Sultanisi Arapça mualimliğine tayin edilmişse de Teşrinisanî 1331'de Amasya Müftüsü olması üzerine mualimlikten ayrılmıştır. 1 Teşrinisanî 1334 (1918)'de İrade-i Seniyye mucibince Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye azalığına tayin edilmesine üzerine Amasya müftülüğünden ayrılmıştır. 16 Kânunisanî 1335'de azalıktan ayrılıp Fetvahâne İ'lâmat Müdürlüğüne nakl edilmiştir. Mayıs 1336'da ise Fetvâ Emanet-i Aliyyesi Muavinliğine terfi' etmiştir.

Şubat 1337 (1921)'de İ'lâmat-ı Şer'iyye Müdürlüğüne tayin edilmiş ve Teşrinievvel 1338'de müdürlükten istifa etmiştir.

Amasya Müftülüğü sırasında Ramazan 1335'de uhdesine Mahreç pâyesi tevcih olunmuştur.

Ankara'da kurulan Diyanet İşleri Başkanlığı Müşavere Hey'eti azası olmuş ve Ağustos 1341 (1925) tarihlerinde azalıkta bulunuyordu. (Dosya nu: 3917, sicil defteri, c. 7, sh: 5)

MUSTAFA TEVFİK EFENDİ (Oflu)

Tarîk-i ilmiyeden Hüseyîn Efendi'nin oğlu olup Rebiulevvel 1260 (1843) senesinde Of'a (şimdiki Çaykara'ya) bağlı Kondu köyünde doğmuştur. Dokuz yaşında iken sibyan mektebine girip Kur'ân-ı Kerîm ve İzhar'a kadar okuduktan sonra tahsil için 1275'de Erzincan'a gitmiştir. Ulu Cami'in bitişiğinde bulunan medresede sabah derslerine devama başlayıp Molla Camî, Fenarî, ikindi derslerinde Halebî ve Mültekâ okumaya başlamıştır. 1280'de ise İstanbul'a gelip Süleymaniye'de Dökmeci-i Sanî Medresesinde ikamet ederek Bayezit Camiinde sabahları, sonradan Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye Azası olan, Of'lu Mahmut Kâmil Efendi'den Fenarî, ikindi derslerinde de sabık Meşîhat Müsteşarı Hacı Necîb Efendi'den Mutûl, Usul ve Mir'at okumuştur. Recep 1294'de Mahmut Kâmil Efendiden icazet almıştır. Recep 1294'de imtihanı kazanarak Bayezit Dersiâmı olarak derse çıkmaya hak kazanmıştır. İmtihanla girmiş bulunduğu Mekteb-i Nüvvab'tan da Şevval 1304'de dördüncü sınıf niyabet tezkeresi almıştır.

Rebiülevvel 1299'da uhdesine İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuş ve Şevval 1314'de İbtidâ-i Dahil'e, Rebiulevvel 1321'de Hareket-i Dahil'e ve Rebiulaher 1322'de Musıla-i Sahn'a terfi' olunmuştur.

Teşrinievvel 1303 (1887)'de ilk olarak Trablusgarb'a bağlı Zılteyn Kazasına naib tayin edilmiştir. Mart 1306'da ayrılmış ve Haziran 1307'den Temmuz 1309'a kadar Hayrabolu, Eylül 1309'dan Mart 1312'ye kadar Kırkkilise, Eylül 1312'den Eylül 1315'e kadar Yemen'de Cebel-i Hıraz, Şubat 1315'den Kânunisanî 1317'ye kadar Mudanya, Teşrinievvel 1318'den Nisan 1320'ye kadar Eğridere, ve Temmuz 1322'den Kânunievvel 1322'ye kadar Kuşadası niyabetinde bulunmuştur.

Bu tarihten sonra Bayezit Camiinde Dersiâmlığa devam etmiş ve 24 Eylül 1333 (1917)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 755)

MUSTAFA VASFÎ EFENDİ (Avanoslu)

Avanos Kazası müftüsü Zekeriya Efendi'nin oğlu olup 1260 (1844) senesinde Kırşehir Sancağının Avanos Kasabasında doğmuştur. 13 yaşında Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz etmiş ve sülûs, rik'a yazılarını öğrenip Kayseri Sancağı'nda Zekeriya Efendi dairesinde babası Hacı Zekeriya Efendi'den sarf ve nahiv okumaya başlamış ve sekiz sene kadar babasından derslerini ilerletmiş ve 1300'de izin almıştır.

1293 senesinde babasının Hac farizasını edâ için Hicaz'a gitmesi üzerine vekâleten Avanos kazası müftülüğüne getirilmiş ve beş ay vekâlette bulunmuştur. Bu sırada kaza naibi Mucurlu Süleyman Efendi'nin iyiabetten ayrılması üzerine aslî gelene kadar da üç ay niyabet vekâletinde bulunmuştur. 40 yaşında iken Teşrinievvel 1301' de Avanos Bidayet Mahkemesi azası olmuştur. Babasının vefatı üzerine Kânunisanî 1302'de inhilâl eden Avanos Kazası müftülüğüne getirilmiştir.

Teşrinievvel 1312'de Ürgüp Kazası naibi olmuş ve Kânunievvel 1314'e kadar niyabette bulunmuştur.

6 Kânunisanî 1317 (1901)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 1005 ve 1656)

MUSTAFA VASFÎ EFENDİ (Çermikli)

Esnaftan el-Hac İbrahim Ağa'nın oğlu olup 1281 mali yılında Çermik Kazasında doğmuştur. İlk mektebten sonra 1298 (1882)'de Diyarbakır'da Hüsrevpaşa Medresesine kaydolup Mantık, Vaz', Meanî gibi ilimleri tahsille 1307 (1891)'de Mısır'a giderek Camiu'l-Ezher'e yakın bulunan Muhammed Ebu'z-Zeheb Medresesine kaydolup Mısır ulemâsından es-Seyit Ahmet Rufaî Efendi'den icazet almıştır. 1313'de İstanbul'a gelip iik sene de Tokatlı Ahmet Efendi'den okuyup icazet almıştır.

İcazetini müteakip Adapazarı'na bağlı Akyazı nahiyesi Hamidiye Medresesi müderrisliğine fahrî olarak tayin edilmiş ve aynı yıl içinde Mart 1326'da 45 yaşında Erganî - Madenî Sancağı müderrisliğine tayin olunmuştur. (Dosya nu: 2094)

MUSTAFA VASFÎ EFENDİ (Kdz. Ereğlili)

Ali Efendi'nin oğlu olup 1284 H. senesinde Bolu Sancağına bağlı Ereğli kazasında doğmuştur. Rüştiyeyi bitirmeden bırakmış ve 16 yaşında iken İstanbul'a gelerek Fatih civarında Samancızâde Med-

resesine girip Fatih Dersiâmlarından Tirebolu'lu Ahmet Efendi'den ilm-i Hikmet'e kadar okumuş ve yine Fatih Dersiâmlarından Sultanyerli Hüseyin Kâzım Efendi'den ilm-i hikmeti bitirip 1315 (1899)'de ikinci icazetini almıştır. İkinci derslerinde de Fatih Dersiâmlarından Serezli Hacı Eyüb, Muğlalı Rıza ve Hezargratlı Hafız Osman Efendilerden bazı dersleri tahsil etmiştir.

İcrâ kılınan ruûs imtihanına girip ehliyetini isbat ederek Mart 1313 (1897)'de Fatih Camiinde derse çıkmıştır. Kânunievvel 1324 (1908)'de Fatih Camiinde talebelerine ilk olarak icazetnâme vermiştir.

Uhdesine Zilkade 1319'da İbtidâ-i Hariç İstanbul Müderrisliği tevcîh olunmuş ve Zilkade 1322'de aHreket-i Haric'e terfi' ve Zilkade 1326'da beşinci rütbeden Osmanlı nişanı ihsan olunmuştur.

Muharrem 1327 (1325/1909)'de Eyüb Sultan civarında bulunan medreselerde ilim talim ve neşr etmek üzere müderris tayin edildiği gibi Eylül 1331 (1915)'de Dârü'l-Hilfati'l-Aliyye Medresesi Kısm-ı Sanî 7. Sınıf I. inci Şubesi İlm-i Tevhîd Müderrisliğine tayin olunmuştur.

Müşarünileyh Ereğlili Vasfî Efendi 28 Haziran 1337 (1921) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3662)**

MUSTAFA VEHBİ EFENDİ (Erbaalı)

Mehdioğlu Mahmut Efendi'nin oğlu olup 1230 H. senesinde Erbaa Kazasının Ziygedi köyünde doğmuştur. İlk mektebte Kur'ân-ı Kerîm'i okuyup Amasya'da **Mehmetpaşa, Çuylimiye ve Benderli Medreselerinde «Celâl»**e kadar okumuş ve Şirvanî Mevlâna Hacı İsa Efendiden mezun olmuştur.

51 yaşında 1281 H. senesinde maaşsız Erbaa Kazası müftülüğüne tayin edilmiş ve Şaban 1284'de 49 kuruş maaş tahsis edilmiştir. H. 1302'de maaşı 100 kuruş olmuştur.

27 Zilhicce 1315'de vefatı üzerine yerine başkası tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 2313)**

MUSTAFA VEHBÎ EFENDİ (Hafikli)

«Tokatlı Mustafa Vehbî Efendi» diye şöhret bulmuştur. Ulemadan Ateş-zâde Süleyman Efendi'nin oğlu olup H. 1259 senesinde, o zaman Tokat'a bağlı bulunan Hafik Kazasında doğmuştur. İlk tahsilinden sonra medreseye girmiş ve H. 1279'da tahsilini itmam için İstanbul'a gelmiştir. Şehzadebaşı civarında Kalenderhane Medresesine kaydolup o sırada Bayezit Camiinde «Kafiye» okutmakta bulu-

nan Sudûr-i izamdan Karacasulu Ahmet Necîb Efendi'nin ders halkasına dahil olduğu gibi Dersleri «Kadı-mîr»e geldiği zaman Bayezit Camiinde derse çıkmış ve 1292'de icazet vermiştir. Şaban 1294'de ilmî bir heyet huzurunda imtihan olup birinci derecede tasdikname alıp İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliğine nail olmuştur. Ayrıca H. 1308'de otuz kadar talebesine ikinci icazetini vermiştir.

H. 1298 (1880)'de Fetvahâne'ye girmiş ve Kânunisanî 1298'de İ'lamat Odası Taharri-i Mesail Memurluğuna nakl edilmiştir. Temmuz 1301'e kadar burada kalmıştır.

İlmî rütbesi Zilkade 1298'de Hareket-i Haric'e, Muharrem 1301'de İbtidâ-i Dahil'e, Rebiulevvel 1306'da Hareket-i Dahil'e, Cemazielevvel 1306'da Musıla-i Sahn'a, Rebiulaher 1310'da Sahn.a, Zilhicce 1310'da İbtidâ-i Altmışlı'ya, Zilhicce 1312'de Hareket-i Altmışlı'ya, Safer 1316'da Hamise-i Süleymaniye'ye ve Cemazielaher 1318'de Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

Şaban 1307'de Huzur Dersleri muhatablığına tayin olunmuş ve vefatına kadar (Hicrî 1320) birinci derse çıkmıştır.

Mart 1305'de Meclis-i İmtihan-ı Kur'a azası olmuş ve bu azalık Mart 1318'e kadar devam etmiştir.

Temmuz 1301'de Mekteb-i Nüvvab Mecelle Muallimi olmuştur. Kânunisanî 1311'de ayrılıp bu mektebin Fıkıh ve Feraiz Muallimliğine tayin olunmuştur. Bu mualimliği de Kânunisanî 1313'e kadar devam etmiştir.

25 Nisan 1319 (1903)'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 175)**

MUSTAFA VEHBÎ EFENDİ (Sürmeneli)

Hasan Efendin'in oğlu olup H. 1240 tarihinde Sürmene Kazasının Göneşerâ köyünde doğmuştur. Of Kazası dersiâm hocalarından Abbas-zâde Hacı Mehmet Efendi'den sarf, nahiv, mantık, adâb, meanî, bedi', akaid, fıkıh, usûl-u fıkıh, Celâl, Kadı-mîr, hadîs, tefsîr ve feraiz tedris ederek H. 1268'de icazet almıştır. Otuz sene ilimle iştigal ederek üç defa icazet vermiştir.

H. 1296'da Sürmene Kazası Müftüsü olmuştur. Nisan 1302'de Ayancık Kazası Niyabetine tayini üzerine müftülükten istifa etmiştir. Mart 1304'de Ayancık'tan hizmetini ifa ederek ayrılmıştır. Mayıs 1307'den Teşrinievvel 1309'a kadar Şıtak, Mayıs 1310'dan Ağustos 1311'e kadar Keskim, Ağustos 1311'den Teşrinievvel 132'ye kadar Tortum ve Mayıs 313'den Teşrinievvel 1315'e kadar Namervan Kazaları niyabetinde bulunmuştur.

Nisan 1316'da (1900'da) Of Kazası niyabetine tayin edilmişse de çok geçmeden niyabeti sırasında 22 Kânunisanî 1316 (4 Şubat 1901)' da vefat etmiştir. (Dosya nu: 2404)

MUSTAFA ZEKİ EFENDİ (Bigadiçli)

Esnaftan ve okur-yazar takımından Lâz Molla Ahmet Efendi'nin oğludur. Babası aslen Trabzon'a bağlı Of kazasının Zeno köyünden olup ticaret için Balıkesir'e gelmiş ve burada yerleşmiştir. Nisan 1294 (1878) senesinde Bigadiç Nahiyesinin Kuyu Mahallesinde doğmuştur. İlk ve orta tahsilini Bigadiç'te bitirip, yine memleketinde bulunan Yeni Medrese'de sekiz sene tahsil görmüştür. Akabinde Kırkağaç'a gidip üç sene daha tahsil görmüştür. Sonra İstanbul'a gelip on iki sene medreselerde tahsiline devamla üstadı Muğlalı Ali Rıza Efendi'den 1326'da icazet almıştır. İmtihanla Medresetü'l-Kuzat'a girmiş ve dört sene tahsille pek iyi derece ile mezun olmuştur. Temmuz 1328/1912.

Şevval 1330/1328/1912'de Ders Vekâletinde açılan Samsun Süleymanpaşa Madresesi müderrisliği ve kürsü şeyhliği imtihanına girmiş ve birinciliği almış olmasına rağmen buraya tayin edilmiştir.

Teşrinievvel 1329'da Maraş'a bağlı Zeytun Kazası kadısı olmuş ve Temmuz 1331'de ayrılıp aynı tarihte Elbistan kadısı olmuştur. Yalnız kısa bir müddet sonra 12 Kânunievvel 1331 (1915)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 833)

MUSTAFA ZEYNÜDDİN EFENDİ (Bağdatlı)

Hz. Ali (k.v.) sülâlesinden Basra sabık Nâibi Alusi-zâde es-Seyit Abdullah Bahaeddin Efendi'nin oğlu olup Haziran 1268 senesinde Bağdat'ta doğmuştur. Bağdat'ta ilk mektebi ve hususi muallimlerden arapça, türkçe ve farsça okumuş ve Medrese-i A'zamiye'de müderris Peşterî-zâde Hüseyin Efendi'den fıkıh, hadîs, kelâm ve hey'et ilimlerini tahsile icazet almıştır. İcazetnamesi Mekke-i Mükerreme niyabetinden avdetinde sair eşyaları ile vapurda yanmıştır.

26 yaşında Bağdat İdare Meclisinde imtihan olup Eylül 1293'de Kâzimiye Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Mart 1296'da Samara niyabetine tayin olunup Nisan 1297'de ayrılmıştır. Nisan 1279'den Mart 1300'e kadar Hille Kazası Şer'iyye Mahkemesi Ceza Riyasetinde bulunmuştur. Kânunisanî 1300'den Haziran 1303'e kadar Ammara, Mart 1304'den Eylül 1306'ya kadar Necd, Nisan 1309'dan Nisan 1311'e

nan Sudûr-i izamdan Karacasulu Ahmet Necîb Efendi'nin ders halkasına dahil olduğu gibi Dersleri «Kadı-mîr»e geldiği zaman Bayezit Camiinde derse çıkmış ve 1292'de icazet vermiştir. Şaban 1294'de ilmî bir heyet huzurunda imtihan olup birinci derecede tasdikname alıp İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliğine nail olmuştur. Ayrıca H. 1308'de otuz kadar talebesine ikinci icazetini vermiştir.

H. 1298 (1880)'de Fetvahâne'ye girmiş ve Kânunisanî 1298'de İ'lamat Odası Taharri-i Mesail Memurluğuna nakl edilmiştir. Temmuz 1301'e kadar burada kalmıştır.

İlmî rütbesi Zilkade 1298'de Hareket-i Haric'e, Muharrem 1301'de İbtidâ-i Dahil'e, Rebiulevvel 1306'da Hareket-i Dahil'e, Cemazielevvel 1306'da Musıla-i Sahn'a, Rebiulaher 1310'da Sahn.a, Zilhicce 1310'da İbtidâ-i Altmışlı'ya, Zilhicce 1312'de Hareket-i Altmışlı'ya, Safer 1316'da Hamise-i Süleymaniye'ye ve Cemazielaher 1318'de Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

Şaban 1307'de Huzur Dersleri muhatablığına tayin olunmuş ve vefatına kadar (Hicri 1320) birinci derse çıkmıştır.

Mart 1305'de Meclis-i İmtihan-ı Kur'a azası olmuş ve bu azalık Mart 1318'e kadar devam etmiştir.

Temmuz 1301'de Mekteb-i Nüvvab Mecelle Muallimi olmuştur. Kânunisanî 1311'de ayrılıp bu mektebin Fıkıh ve Feraiz Muallimliğine tayin olunmuştur. Bu mualimliği de Kânunisanî 1313'e kadar devam etmiştir.

25 Nisan 1319 (1903)'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 175)**

MUSTAFA VEHBÎ EFENDİ (Sürmeneli)

Hasan Efendin'in oğlu olup H. 1240 tarihinde Sürmene Kazasının Göneşerâ köyünde doğmuştur. Of Kazası dersiâm hocalarından Abbas-zâde Hacı Mehmet Efendi'den sarf, nahiv, mantık, adâb, meanî, bedi', akaid, fıkıh, usûl-u fıkıh, Celâl, Kadı-mir, hadîs, tefsîr ve feraiz tedris ederek H. 1268'de icazet almıştır. Otuz sene ilimle iştigal ederek üç defa icazet vermiştir.

H. 1296'da Sürmene Kazası Müftüsü olmuştur. Nisan 1302'de Ayancık Kazası Niyabetine tayini üzerine müftülükten istifa etmiştir. Mart 1304'de Ayancık'tan hizmetini ifa ederek ayrılmıştır. Mayıs 1307'den Teşrinievvel 1309'a kadar Şitak, Mayıs 1310'dan Ağustos 1311'e kadar Keskim, Ağustos 1311'den Teşrinievvel 132'ye kadar Tortum ve Mayıs 313'den Teşrinievvel 1315'e kadar Namervan Kazaları niyabetinde bulunmuştur.

Nisan 1316'da (1900'da) Of Kazası niyabetine tayin edilmişse de çok geçmeden niyabeti sırasında 22 Kânunisanî 1316 (4 Şubat 1901)' da vefat etmiştir. (Dosya nu: 2404)

MUSTAFA ZEKİ EFENDİ (Bigadiçli)

Esnaftan ve okur-yazar takımından Lâz Molla Ahmet Efendi'nin oğludur. Babası aslen Trabzon'a bağlı Of kazasının Zeno köyünden olup ticaret için Balıkesir'e gelmiş ve burada yerleşmiştir. Nisan 1294 (1878) senesinde Bigadiç Nahiyesinin Kuyu Mahallesinde doğmuştur. İlk ve orta tahsilini Bigadiç'te bitirip, yine memleketinde bulunan Yeni Medrese'de sekiz sene tahsil görmüştür. Akabinde Kırkağaç'a gidip üç sene daha tahsil görmüştür. Sonra İstanbul'a gelip on iki sene medreselerde tahsiline devamla üstadı Muğlalı Ali Rıza Efendi'den 1326'da icazet almıştır. İmtihanla Medresetü'l-Kuzat'a girmiş ve dört sene tahsille pek iyi derece ile mezun olmuştur. Temmuz 1328/1912.

Şevval 1330/1328/1912'de Ders Vekâletinde açılan Samsun Süleymanpaşa Madresesi müderrisliği ve kürsü şeyhliği imtihanına girmiş ve birinciliği almış olmasına rağmen buraya tayin edilmiştir.

Teşrinievvel 1329'da Maraş'a bağlı Zeytun Kazası kadısı olmuş ve Temmuz 1331'de ayrılıp aynı tarihte Elbistan kadısı olmuştur. Yalnız kısa bir müddet sonra 12 Kânunievvel 1331 (1915)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 833)

MUSTAFA ZEYNÜDDİN EFENDİ (Bağdatlı)

Hz. Ali (k.v.) sülâlesinden Basra sabık Nâibi Alusi-zâde es-Seyit Abdullah Bahaeddin Efendi'nin oğlu olup Haziran 1268 senesinde Bağdat'ta doğmuştur. Bağdat'ta ilk mektebi ve hususi muallimlerden arapça, türkçe ve farsça okumuş ve Medrese-i A'zamiye'de müderris Peşteri-zâde Hüseyin Efendi'den fıkıh, hadis, kelâm ve hey'et ilimlerini tahsile icazet almıştır. İcazetnamesi Mekke-i Mükerreme niyabetinden avdetinde sair eşyaları ile vapurda yanmıştır.

26 yaşında Bağdat İdare Meclisinde imtihan olup Eylül 1293'de Kâzimiye Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Mart 1296'da Samara niyabetine tayin olunup Nisan 1297'de ayrılmıştır. Nisan 1279'den Mart 1300'e kadar Hille Kazası Şer'iyye Mahkemesi Ceza Riyasetinde bulunmuştur. Kânunisanî 1300'den Haziran 1303'e kadar Ammara, Mart 1304'den Eylül 1306'ya kadar Necd, Nisan 1309'dan Nisan 1311'e

kadar Akkâ, Mart 1313'den Mayıs 1315'e kadar Trablusşam, Şubat 1317'den Temmuz 1320'ye kadar Kudûs, Temmuz 1322'den Kânunievvel 1324'e kadar Trablusgarb, Kânunievvel 1325'den Kânunievvel 1326'ya kadar Mekke-i Mükerreme niyabetlerinde bulunmuştur.

Cemazielevvel 1305'de İzmir pâyesi tevcîh edildiği gibi Rebiulevvel 1314'de Edirne, Safer 1318'de Bilâd-ı Hamse'den Bursa ve Cemazielaher 1323'de Haremeyn-i Muhteremeyn pâyeleri ile Zilhicce 1329 (Teşrinisanî 1327)'da ikinci rütbeden Mecîdî nişanı ihsan olunmuştur.

Mayıs 1328'den Nisan 1329'a kadar Halep Vilâyeti kadılığında bulunmuş ve Mayıs 1329'da Diyarbakır Niyabetine tayin edilmiştir. Kânunisanî 1329'da Diyarbakır'dan ayrılıp tekaüde sevk olunmuştur.

15 Cemazielevvel 1337'de İstanbul pâyesi kendisine tevcîh olunmuştur. (Dosya nu: 2027, Sicil defteri, c. 3, sh: 227)

MUSTAFA ZİHNÎ EFENDİ (Ayaşlı)

Resuloğlu Tüfekçi el-Hac Hasan Hamdi Efendi'nin oğlu olup 1285'de Ayaş'a bağlı Göl nahiyesinde doğmuştur. Halimiye Medresesinde okuyup İstanbul'a gelmiş ve Rüstempaşa Medresesinde ikametle Ayasofya dersiâmlarından Eğinli İbrahim Efendi'den mantık'a kadar okuyup Bayezit dersiâmlarından Ordulu Ahmet Ramiz Efendi'den icazet aldı.

Mayıs 1315'de Ayaş Kazasına bağlı Gürül nahiyesi naibi oldu. H. 1321'de uhdesine İbtidâ-i Hariç Bursa müderrisliği tevcîh edildi. Beypazarı, Firuzdik ve Sancar niyabetlerinde bulunmuş ve Kânunisanî 1330'da Dehük kadısı oldu ve Nisan 1331'de ayrıldı. (Sicil defteri, c. 3, sh: 75)

MUSTAFA ZÜHTÜ EFENDİ (Çaykaralı - Oflu)

1277 senesinde Akçaabatta tedrisle meşgulken vefat eden Mehmet Efendi'nin oğlu olup Nisan 1262 (1846) senesinde Of'a bağlı Hopşera-i Süflâ köyünde doğmuştur. 1278 (1862) senesinde Erzincan'da Dârci-zâde Mehmet Efendi'den fıkıh, feraiz ve akaid okumaya başlamış ve sekiz yıl ders rahlesinde bulunmuştur.

Mart 1285'de Bandırma'ya bağlı Manyas Nahiyesi niyabetine tayin edilmiştir. Teşrinisanî 1296'ya kadar bu nahiyenin niyabetinde bulunmuş ve 1304'de Muhacirleri İskân Komisyonu azası olmuştur. Kânunisanî 1314'de Baliye Kazası naibi olmuş ve Ağustos 1316'

da Adranos Kazası niyabetine nakl edilmiştir. Teşrinievvel 1319'da İnegöl, Teşrinisani 1322'de Kirmastı ve Temmuz 1325'de Kırkkilise Naibi olmuştur. Temmuz 1326'da Kırkkilise'den ayrılıp 8 Mart 1327 (1911)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 283)

MUSTAFA ZÜHTÜ EFENDİ (Göynüklü)

Ayvazoğularından ziraatle iştigal eden Osman Ağa'nın oğlu olup 1267 (1851) senesinde Göynük Kazasının İbrahim - Özü Köyünde doğmuştur. İlk tahsilini köyünde bitirdikten sonra 1288'de İstanbul'a gelerek Çorlulu Alipaşa Medrese-i Saniyesi'nde ikametle Göynüklü Ali Faik ve Ankaralı Osman Efendi'lerden ve Tokadî-zâde Ahmet Nurî ve sair müderrislerden arapça, farsça, mantık, meanî, belâgat, fen, münazara, fıkıh, usûl-i fıkıh, ahlâk, hikmet, hadis ve tefsir ilimlerini tahsil ile H. 1303'de Ali Faik Efendi'den icazet almıştır.

Şaban 1305.'de açılan imtihanda ehliyetini isbatla Şevval 1307'de Bayezit Camiinde Derse çıkmıştır. Zilkade 1320'de talebelerine icazet vermiştir.

Rebiulevvel 1311'de İbtidâ-i Hariç İstanbul Müderrisliği ruûsuna nail olmuş ve Safer 1324'de Hareket-i Haric'e, Rebiulaher 1328'de İbtidâ-i Dahil'e terfi' olunmuştur.

Bayezit Camiinde dersiâm olarak hizmet ederken Aksaray'da Taşkasap mahallesinde 3 Nisan 1332 (1916) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3509)

MUSTAFA ZÜHTÜ EFENDİ (İstanbullu)

Tüccardan Çankırılı Ali Efendi'nin oğlu olup 1252 (1836) senesinde İstanbul'da doğmuştur. İlk bilgileri sibyan mektebinde okuyup bitirmiş ve Ayasofya Camiinde Akaid'e kadar okumuşsa da keyfsizliği hasebiyle icazet alamamıştır.

1274'de Evkaf Nezareti Teftiş Mahkemesi Kalemine mülâzemetten girmiş ve iki sene sonra bu kalemin kâtibliğine tayin olunmuştur. Temmuz 1292'de Tereke Kâtibi ve Mayıs 1309'da Eytam Müdürlüğü inzimamı ile Kassam Muavinliğine tayin olunmuştur.

Zilkade 1293'de İbtidâ-i Hariç Bursa müderrisliğine nail olmuş ve Rebiulevvel 1301'de Hareket-i Haric'e, Ramazan 1312'de Musıla-ı Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

Cemazielevvel 1316'da itibaren Bilâd-ı Devriye'den Adana Mevleviyeti ve Şevval 1321'de Mahreç Pâyesi tevcih olmuştur.

Recep 1323'de üçüncü rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

Ağustos 1325'de Evkaf-ı Hümayûn Kassam Muavinliğinden ayrılmış ve 18 Mart 1326 (1910)'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 140)**

MU'TASIM BİLLAH EFENDİ (Tiranlı)

Tiran müftüsü Zübeyr Zeyur b. Süleyman Efendi'nin oğlu olup 1283 mali yılında Draç Sancağına bağlı Tiran kasabasında doğmuştur. Tiran'da sibyan mektebini bitirip bir müddet medresede tahsil gördükten sonra İstanbul'a gelerek Fatih Dersiâmlarından Cum'alı Mustafa Hakkı Efendi'nin ders halkasına girip tahsili şart olan ilimleri bitirip 1311 H.'de icazet almıştır.

27 yaşında H. 1312'de Kuvaye Kazası müderrisliği ile maaşsız müftülüğüne tayin edilmiş ve Cemazielevvel 1317'de terfian Draç Sancağı Müftülüğüne tayin olunmuştur. Muharrem 1314'de uhdesine İbtidâ-i Dahil Bursa müderrisliği tevcih olunmuş, Muharrem 1317'de Musıla-i Sahn'a, Safer 1323'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' ve Şaban 1323'de İzmir pâyesi ile taltif olunmuştur. 1327 (1911)'de Rumların vaz'ı esası üzerine inşa ettikleri bir kilisenin açılışında bulunması üzerine vaki' şikâyet nazara alınmadan yerinde ibkâ edildi. **(Dosya nu: 4946)**

(Hacı) MÜ'MİN EFENDİ (Dârendeli)

Konyalı zâde manifaturacı İsmail Ağa'nın oğlu olup 1280 (1864) tarihinde Dârende Kazasının Beydağı mahalesinde doğmuştur. Çocuk yaşta iken babası ile Kastamonu'ya nakl-i mekan edip burada bulunan kız ilk mektebinde «Buber Hoca» adı ile bilinen hoca hanımdan Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz ettikten, sonra Kastamonu Rüştiyesine girmiştir. Haziran 1295'de ikinci derededе mezun olmuştur.

Bundan sonra Merdiye Medresesine devamla Şura-i Evkaf Riyaseti sıfatını ihraz etmiş olan el-Hac Ahmet Mahir Efendi'den Zilkade 1310'da icazet almıştır. Recep 1313'de Kastamonu'da Nasrullah el-Kadi Camii Kürsü Şeyhliği kendisine tevcih olunmuştur.

Merdiye Medresesinde tedrisle uğraşıp 1328'de 9 talebeye icazet vermiştir.

1322'den 1324'e kadar (1906/1908) iki yıl Maarif Komisyonu azalığında bulunmuştur. Temmuz 1324'den Mayıs 1325'e kadar Kastamonu Dârü'l-Muallimini muallimliği vekaletinde bulunmuştur. Mayıs 1325'de İstinaf Mahkemesi azalığına tayin edilmiş ve Teşrinievvel 1331 (1915)'de Kastamonu Medresesi 1. Sınıf İslâm Tarihi Müderrisliğine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 499)**

MÜNİB EFENDİ (Eğribozlu)

Müderris Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1244 (1828) senesinde Eğriboz Adasında doğmuştur. Bu adanın Yunanistan'a terki üzerine babasının memleketi olan Denizli'ye gelip Kadı Nahiyesinde niyabete devam etmiştir. Babasının sarf ve nahiv okuyup 1266'da İstanbul'a gelmiştir. Süleymaniye'de Medrese-i Rabia'da ikametle icazet almıştır. Dinî ve arabî ilimlerden icazet aldığı gibi feraiz ve kıraatten de icazet almıştır. 1272'de Muallimhane-i Nüvvab'a girmiştir. 1276'da mezun olup 1277 H. de Ermenek niyabetine tayin olunmuştur. Daha sonra Vezirköprü, Yenişehir - Aydın, Bozdoğan, Avlonya, Ahtapoli - Burgaz, Kızanlık, Ziştoy, Şarköy, Cisr - Ergene, Şarköy, Nablus, Havran, Antalya ve Tekirdağ niyabetlerinde bulunduktan sonra H. 1312'de Kayseri Naibi olmuştur.

Zilkade 1286'da nail olduğu İbtidâ-i Hariç Edirne müderrisliği Rebiulevvel 1299'da İbtidâ-i Dahil'e, Muharrem 1307'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuş ve Şevval 1308'de iBlâd-ı Devriye'den Antep Mevleviyeti kendisine tevcîh olunmuştur.

Hicrî 1314'de Kayseri'den ayrılmıştır. (Dosya nu: 581)

MÜSLİM EFENDİ (Urfalı)

Şeyh Müslim Efendi, Müfti zâde Abdurrahman Efendi'nin oğlu olup 1274 malî yılında Urfa'da doğmuştur. Babası Urfa müftüsü iken vefat etmiştir. Urfa'da bulunan Şabaniye ve Halilürrahman Medreselerinde müderris el-Hac Mustafa Efendi'den okuyup icazet almıştır.

27 yaşında iken Nisan 1301'de Birecik Kazası müftüsü olmuştur. Onbir sene hizmet ifa ettikten sonra Teşrinisanî 1312'de Urfa Bidayet Mahkemesi Azalığına tayin olunmuştur. İki sene iki ay vazife gördükten sonra azalıktan ayrılmıştır. İki sene açıkta kaldıktan sonra Nisan 1317'de Urfa Müftülüğüne tayin olunmuştur.

Şevval 1305'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâ-i Hariç Bursa Müderrisliği, Muharrem 1314'de Musıla-i Sahn'a, Cemazielevvel 1319'da İzmir pâyesine, Cemazielevvel 1325'de Edirne pâyesine terfi' ve tevcîh olunmuştur.

Rebiulahér 1325'de dördüncü rütbeden Osmanlı ve Ramazan 1325'de üçüncü rütbeden Mecidî nişanları kendisine ihsan edilmiştir. Haziran 1327'de (1911)'de azl edilmiş ve yerine Urfa Müftüsü Müftaci-zâde Hasan Efendi olmuştur. (Dosya nu: 1630)

—— DÖRDÜNCÜ CİLD'İN SONU ——

Sadık ALBAYRAK

SON DEVİR OSMANLI ULEMASI
(İlmiye Ricalinin Teracim-i Ahvali)

CİLD 5

N

NADİR CEMİL BEY (Mutlu)

Kaptan-ı Derya İçelli Ahmet Paşa'nın ahfadından Mut Kazası İdare Meclisi azasından Abdullah-zâde Ali Safi Bey'in oğlu olup 1295 (1879)'de Mut Kazasının Absüt Köyünde doğmuştur. Türkçe kavaid ve imlâyı babasından tahsil etmiş ve bilâhare yeniden açılan Mut Rüştiye mektebine girip Mayıs 1311'de şehadetname almıştır. 1312'de Konya'ya gidip Yalvaçlı Ömer Vehbî Efendi'nin ders halkasına girmiş ve Temmuz 1320'de icazet almıştır.

Mut Kazası Bidâyet Mahkemesi azası Küçük Mehmet Efendi'nin işten el çektirilmesi üzerine Ağustos 1324'de bu azalığa tayin olunmuştur. Kânunisanî 1326'de Mut Kazası Müftüsü olmuş ve bu azalıktan ayrılmıştır. Kânunisanî 1340 (1924)'de Mut Kazası Müftülüğünden ayrılmıştır. **(Dosya nu: 1575)**

NASIR EFENDİ (Nabluslu)

Şeyh Mustafa el-Mahzumî el-Hâlidî Efendi'nin oğlu olup 1255 (1839) senesinde Nablus'un Cüneyn Kazasına bağlı Irabe köyünde doğmuştur. Şam'da üç ve Camiu'l-Ezher'de de dokuz sene okuyup tedrise mezûn olduğuna dair bir adet izinnâme almıştır. Fahrî olarak Cüneyn Kazasında bulunan Camii Kebir tedrise başlamış ve Kânunisanî 1328 (Ocak 1913)'de Reşit Efendi'nin Nablus Müderrisliğe nakl olunması üzerine yerine Nasır Efendi Cüneyn Kazası Müderrisi olmuştur. **(Dosya nu: 2135)**

NASRULLAH FAHRİ EFENDİ (Garzanlı)

Ömer Efendi'nin oğlu olup 1293 (1877)'de Garzan'da doğmuştur. Temmuz 1326 (1910) tarihinde Garzan Kazası Müftülüğüne tayin

olunmuş ve Temmuz 1932 tarihinde Diyanet İşleri Riyaseti dosyasını talep etmiş olmasından bu tarihlerde hizmet gördüğüne delil olabilir. (Dosya nu: 1962)

NASÛH EFENDİ (Ustrumçalı)

Pehlivan Ağa'nın oğlu olup Teşrinievvel 1283'de Selânik'e bağlı Ustrumca Kazasının Eblovice köyünde doğmuştur. Ustrumca Kazasında bulunan Abdülhalim Bey Medresesinde müderris Salih Efendi'den Teşrinisanî 1299'da okumaya başlamış ve iki sene sonra hocasının vefatı üzerine bu medreseye tayin olunan Müderris Hafız Şakir Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Üç yıl tahsilinden sonra İstanbul'a gelmiş ve Çarşamba'da Tevki'i Cafer Efendi Medresesinde ikametle Ağustos 1304'den Eylül 1317'ye kadar Dersiâmlarından Eğinli Mehmet Rahmî Efendi'den okuyup icazet almıştır.

Haziran 1318'de fermanla Ustrumca'nın Sultan Selîm Mahallesinde bulunan müftü Hacı Abdulah Efendi Medresesi müderrisliğine tayin olunmuştur. Rumeli'den harp sebebiyle hicret etmiş ve çekilen kur'ada Trabzon'a isabet etmiş ve gitmediğinden Temmuz 1329 (1913) tarihinden itibaren maaşı kesilmiştir. Ekim 1930 tarihinde Edremit Kazasında vefat etmiştir. (Dosya nu: 4596)

NÂZIM EFENDİ (Ürgüblü)

Hacı Ahmet Efendi'nin oğlu olub 1289 (1873) senesinde Ürgübte doğmuştur. Tahsilini bitirmesi üzerine Eylül 1318'de Arapsun Kazası müderrisliğine tayin olunmuştur. Müderrisliğe devam ederken 21 Eylül 1333 (1917)'de vefat etmiş ve tahsîs olunacak maaş Ürgübte bulunan yakınlarına verilmesine karar verilmiştir. (Dosya nu: 4446)

«Mehmet» NAZÎF EFENDİ (Ergirili)

Dûb-zâde Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1290 (1874) senesinde Ergiri'de doğmuştur. Ergiri rüştiye ve medresesinde bir müddet okumuş ve İstanbul'a gelerek imtihanla girmiş olduğu Mekteb-i Nüvvab'tan Şubat 1325'de mezun olmuştur.

Ağustos 1324'de Menemen Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. Temmuz 1327'de hizmet müddetinin hitamında ayrılmış ve Teşrinisanî 1327'de Kula Kazası Naibi olmuştur. Temmuz 1330 tarihinde kadılıktan azl edilmiştir. (Sicil Defteri, c. 2, sh: 78)

NAZİF EFENDİ (Eşmeli)

Hatib-zâde Hacı Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1289 (1873) senesinde Eşme Kazasının Takmama köyünde doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîm'in hıfzını ikmalden sonra Uşak Müftüsü Hacı Mustafa Efendi'den okumaya başlamıştır. «Şerh-i Akaid» e gelindiğinden Mısır'a gitmiş ve Camiu'l Ezher'de Şeyh Tahâ Efendi'den bir müddet tahsil gördükten sonra tekrar Uşak'a gelmiştir. Müftü Hacı Mustafa Efendi'den dersleri bitirip icazet almıştır.

H. 1322'de Eşme Kazası Müftülüğüne fahri olarak tayin edilmiştir. Kânunisani 1338'de Eşme Müftülüğüne terkle kaybolmuştur. (Sicil defteri, c. 7, sh: 142)

NAZİF EFENDİ (Geyveli)

Süleymaniye Dersiâmlarından, kibar-i müderrisinden ve Huzur Dersleri muhatablarından Akhisar-Geyveli el-Hac Hafız İsmail Hakkı Efendi'nin oğlu olup 1279 (1863) senesinde Akhisar-Geyve'de doğmuştur. Bir yıl sonra İstanbul'a getirilmiş ve Üsküdar'da Ayazma ilk mektebinde ilk tahsiline başlamıştır. Bir yıl sonra da Fıstıklı Mektebine nakl edilmiştir. Burada Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz ettikten sonra kıraat ilmine başlamış ve babasından sarf ve nahiv okumaya başlamıştır. H. 1296'da rüştiyeyi bitirmiş ve Üsküdar Selimiye Camii birinci imamı ve Fıstıklı Mektebi merkez muallimi el-Hac Hafız Hüseyin Sabri Efendi'den seb'a, aşere ve takrîbten Şevval 1299'da icazet almıştır. Bundan sonra hafız yetiştirmeye başlamış ve aşereden 21 ve vücûh ve takrîbten 6 talebesine icazet vermiştir. Evkaf Müfettişi Ebu Kemal es-Seyyit Mehmet Atıf bin es-Seyyit Abdurrahman Bey'den tederrüs ederek on beş sene devamla H. 1311'de dinî ve arabî ilimlerden icazet almıştır.

Rebiulevvel 1324'de ruûs imtihanına girmiş ve Şevval 1327'de Bayezit Camiinde derse çıkmıştır.

Eylül 1317'de Üsküdar İ'dadisi Dinî ve Ahlâkî ilimler muallimliğine tayin edilmiş ve bu muallimliği Ağustos 1325'e kadar devam etmiştir.

Eylül 1333'de Süleymaniye Medresesi Usul-i Fıkıh Müderrisliğine, Kânunisanî 1334'de İbtidâ-i Hariç Medresesi Kur'ân-ı Kerîm müderrisliğine ve Kânunievvel 1335'de Üsküdar Medresesi İhzarî İhtiyat Sınıfı Müdürlüğüne tayin edilmiş ve Teşrinisanî 1337'de Medaris Müfettiş Muavini olmuştur.

Safer 1331'de uhdesine İbtidâ-i Hariç İstanbul Müderrisliği tevcih olunmuştur. Ramazan 1324'de üçüncü rütbeden Mecîdî Nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

Ağustos 1338'de yaş haddinden tekaüde sevk olunmuş ve dersiâm maaşı ile geçimini teminle uğraştığı sırada 30 Kânunisanî (Ocak) 1932 tarihinde vefat etmiştir. Ayrıca «Üsküdarlı Hafız Ahmet Nazîf Efendi» diye şöhret bulmuştur. (Dosya nu: 3625)

NAZÎF EFENDİ (Hoşaplı)

«Osman Nazîf» Efendi, Molla İsmail Efendi'nin oğlu olup 1253 (1837) senesinde Hakkariye bağlı Hoşap kasabasında doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîm ve ilk dinî bilgileri aldıktan sonra Hakkârî, Van, Bitlis, Şemdinan, Vastan, Bulanık ve Malazgirt Medreselerinde on beş sene tahsil görüp H. 1284'de Kürdistan'da ma'rûf ulemâdan Hoca Abdurrahman Efendi'den icazet almıştır.

Şafiî Mezhebinin ilim mercii olan İbni Hacer üzerine haşiyeleri varsa da bastırmamıştır.

Eylül 1296'da Başkale Rüştiyesi yazı muallimliğine tayin edilmiş ve Mayıs 1297'de Hakkârî Sancağı Müftüsü olmuştur. Haziran 1330 (1914) tarihinde Hakkârî Sancağı Müftülüğünden tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 3074)

NAZÎF RÜŞTÜ EFENDİ (Akovalı)

Reşit Ağa'nın oğlu olup Mayıs 1295 (1879)'de Akova Kazasının Kodyova köyünde doğmuştur. Rüştiyeyi bitirdikten sonra 1313'de İstanbul'a gelmiş ve Şehzade Medresesinde ikametle Fatih Dersiâmlarından Tavaslı Hasan Efendi'nin derslerine devamla 1325 (1909)'de icazet almıştır.

1326 (1910)'da Tirgovişte Kazası müftüsü olmuştur. (Dosya nu: 4757)

(Hacı) NECÎB EFENDİ (Burdurlu)

Pir-kulu zâde Hacı Hasan Efendi'nin oğlu olup 1267 (1851) senesinde Burdur'da doğmuştur. İlk tahsilinden sonra babasının ders okuttuğu Küçük Şeyh Medresesinde fıkıh hadis ve tefsîr okuyup Temmuz 1295'de icazet aldığı gibi babasından ayrıca üç yıl kadar hadis okumuştur. Mayıs 1297'de babasından da icazet alıp aynı medrese de ders okutmaya başlamıştır. Üç defa talebelerine icazet vermiştir.

Babasının uzun müddet esir-i firaş olması hasebiyle Kânunisanî 1300'de Burdur Müftüsü olmuş ve Kânunisanî 1307'de istifa etmiştir.

Zilhicce 1290'da Hankâh-ı Cemalî Efendi Medresesi Müderrisliğine, Rebiulevvel 1308'de Saniye-i Gafil ve Cemazielaher 1312'de Haremeyn ruûsuna nail olmuştur.

Temmuz 1335 (1919) senelerinde Pîrî Baba Medresesi adı ile bilinen medresede müderrislik yapıyordu. (Dosya nu: 2277)

NECÎB EFENDİ (İbradılı)

Mihalic sabık naibi Haşim-zâde Mehmet Neş'et Efendi'nin oğlu olup 1287 (1871) senesinde İbradı'da doğmuştur. İbradı'da ilk ve orta tahsilini bitirmiş ve İstanbul'da mantık, meanî ve fıkıh okumuştur. Şaban 1310'da İbtidâ-i Hariç Bursa Müderrisliğine nail oldu.

Mayıs 1309'da Adana'da Hassa Kazası naibi oldu. Daha sonra Karapınar, Ilgın, Boyabat, Akhisar, Yalvaç, Kikler, Gönen Kazaları niyabetlerinde bulunmuş ve Kânunisanî 1329'da Beyşehir Kazası kadısı olmuştur.

Şevval 1319'da İzmir payesi uhdesine tevcih olunmuştur.

Hakkında vaki' olan şikâyet üzerine Ağustos 1335 (1919)'de Beyşehir Kadılığından azl edilmiştir. (Sicil defteri, c. 3, sh: 13)

NECMEDDİN EFENDİ (Ercişli)

İykemez zâde Hoca Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1285 (1869) senesinde Erciş Kazasında doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Bitlis, Malazgirt, Şirvan ve Siirt dahilindeki medreselerde 1298'den 1311'e kadar ders görmüş ve 1311'de Siirt'te Meşayihten ve Nakşî Tarikatinden Şeyh Mehmet Derviş Efendi'den icazet almıştır. Aynı tarihte Erciş'e gidip seyyitlerden Seyyit Mehmet Efendi'nin inşâ ettiği medresede müderrisliğe başlamış ve üç defa talebelerine icazet vermiştir.

Müderrislik yaptığı sırada Teşrinisanî 1325'de Erciş Kazası Müftülüğüne tayin olunmuştur. (Dosya nu: 2773)

(Şeyh) NEMER ed-DARÎ EFENDİ (Nabluslu)

Hacı Abdullah ed-Darî Efendi'nin oğlu olup 1279 malî yılında Nablus'ta doğmuştur. Nablus'ta Şeyh Mehmet Salâh, Şeyh Ahmet el-Hammas, Şeyh Hüseyin, sabık müftü Haşim, sabık müftü Şeyh

Muslih Salâh, Şeyh Mehmet el-Baytar Efendilerden okumuş ve Recep 1300'de sabık müftü Şeyh Muslih Sâlah el-Bakanî Efendi'den icazet almıştır. Şeyh Abdülhakîm el-Afganî ve Şeyh Tahir el-Cezairî'den de bazı risaleleri okumuştur.

Namaz vakitlerinin bilinmesi için gölge miktarını, güneşin yüksekliğini gösterir bir alet icat ettiği gibi güneşin zevalini bilmek için de mescidlerde «Mezavil» adlı bir alet koymuştur.

Müellefatı şunlardır:

«Ref'ul-Eşbah an Fesatı'l-Hatabi fî Rûhillah», «el-Burhan alâ Butlan-ı Hutbeti'l-İydi fi'l-Edhiyye ve'l-Kurban», «Nefyu'l-Habase ani'l-Eyyami's-Selâse», «el-Edilletü'l-Cemme alâ Butlani'l-Hutbe fi'l-Adli ve'r-Rahme», «el-Hatbu'l-Cesîm alâ Hutbeti'l-Hazari'l-Azîm». Bu eserler arapça olup Mısır'da bulunan «Protestan Camiyetleri»nın İslâmı red yolundaki batıl neşriyatlarına karşı cevap mahiyetindedir.

1309'da Ticaret Mahkemesi azası oldu. Nablus Bidayet Mahkemesi azalığı da yapmış ve yirmi sene kadar Maarif Azalığında bulunmuştur. Teşrinievvel 1330'da Nablus Livası Müftüsü olmuş ve Eylül 1331 (1915)'de istifası üzerine yerine Şeyh Münîb Efendi tayin edildi. (Dosya nu: 2125)

NİMETULLAH EFENDİ (Yanyalı)

Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1248 H. senesinde Yanya'nın Lebhova kasabasında doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Ömer Efendi'den sarf ve nahiv okumaya başlamış ve H. 1272'den 1274'e kadar Kuvaye Kazası medresesinde arapça okumuş ve H. 1274'de İstanbul'a gelerek Yanyalı Kâmil ve Hoca-zâde Muhyiddin Efendilerden fıkıh ve mantık tahsil etmiştir.

25 yaşında Galata Mahkemesi katib mülâzimliğine tayin edilmiş ve bir kaç niyabet hizmetinde bulunduktan sonra H. 1286'da Tikveş Kazası naibi oldu. Daha sonra Bolvadin, Radovişte, Dâridere, Petriç ve Bodrum Kazaları niyabetinde bulunmuş ve H. 1302'de Doyran ve H. 1305'de Koçanî ve H. 1308'de Çorlu niyabetine tayin olunmuştur.

H. 1293'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâ-i Hariç Edirne müderrisliği Zilkade 1307'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi olunmuştur.

Kosova'da Yenipazar Naibi iken Muharrem 1318'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 236, sicil defteri, c. 1, sh: 67)

NUH EFENDİ (Kayserili)

Hacı Torun Efendi'nin torunu olup babasının adı Hacı Osman Efendi'dir. Babası ilim tahsilinden sonra ticaretle iştigal etmiştir. H. 1280 tarihinde Kayseri'nin Eskici Yahya Mahallesinde doğmuştur. Meşhur ulemadan Hacı Torun Efendi anne cihetinden dedesidir.

Eskici Yahya Mahalesinde bulunan Saçan Hasan ilk mektebinde Kur'ân-ı Kerimi öğrenmiş ve Ahmetpaşa Rüştiyesine girmiştir. Akabinde Konya'ya gidip Simavî Osman Efendi Medresesinde Fetvâ Katibi el-Hac Halil Efendi'den iki sene tahsilden sonra Kayseriye avdet edip Kozanoğlu Medresesine gelmiş ve burada da iki sene arapça okumuştur. Yeni Saray Medresesinde iki ve İmam Sultan Medresesinde dokuz sene tahsil görüp Mehmet Emîn Efendi'den H. 1312'de icazet almıştır.

İcazet aldıktan sonra İmam Sultan Medresesi bitişiğinde bulunan Zeynelabidin Hazretlerinin türbesine tedrîse başlamıştır.

Arap edebiyatına ihtisas kesbetmiş ve arûz üzerine «el-Arusu'l-Celîl fî İlmi'l- Halîl» bir şerhi ile Kaside-i Bürde'ye ta'likat ve takyidat ile inşasına muvaffak olduğu «Kaside-i Necmiye» üzerine bir şerh ve «Mi'yarü'l-Mukaseme» adında bir cetvel, anne tarafından dedesi Hacı Torun Efendi'nin te'lif ettikleri «İşarat-ı Kur'aniye» adlı eseri ikmal üzere «Rumuzat-ı Furkaniye» adlı bir risale de yazmışsa da hiç biri basılmamıştır. Yalnız «Kaside-i Bürde Talikatı» Tetkîk-i Muellefat ve Matbuat ile Maarif'in ruhsatını haiz olmuşsa da bastıramamıştır.

«Beyanü'l-Hak» Mecmuasının 21 nüshasında mecmuanın açılması ve takdîm tarihlerini ihtiva eden takrizi intişar etmiştir.

Şevval 1327'de Kayseri Niyabeti Sicillat-ı Şer'iyye Mukayyidi olmuş ve Kayseri Sancağı müderrisliğinin boşalması üzerine yapılan seçimde ikinci derecede rey almasına rağmen Mutasarrıfın Nuh Efendi'nin tayin edilmesi reyini izhar etmesi üzerine Nisan 1335'de Kayseri Sancağı Müftüsü olmuştur. Bundan önce Mart 1335'de de Kayseri Müderrisliğine tayin edilmiştir. (Dosya nu: 5273)

NUH EFENDİ (Preşovalı)

«Nuh Necatî Efendi» Ziraatle uğraşan Yusuf Ağa'nın oğlu olup Şubat 1284'de Preşova Kazasının Rainçe köyünde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Komvanova'da bulunan Eski Medresede arapça tahsili ile uğraşmıştır. 1308 (1892)'de İstanbul'a gelmiş ve Fatih'te Bahr-i

Siyah Çifte Ayak Kurşunlu Medresesine kaydolup dokuz sene tahsille H. 1315'de icazet almıştır.

1318 (1892) de Komanova Kazası nasihliğine tayin edilmiş ve beş sene kadar Yeni Medreseye geçip iki buçuk sene bu medresede talebe okuttuktan sonra Kânunisanî 1325'de İpek Sancağı Müderrisliğine tayin olunmuştur. (Dosya nu: 4732)

NUMAN EFENDİ (Eğinli)

Osman Efendi'nin oğlu olup Teşrinisanî 1282'de Eğin Kazasının Ağın kasabasında doğmuştur. İlk tahsilinden sonra İstanbul'a gelip Bayezit Dersiâmlarından Çarşambalı el-hac Ahmet Hamdî Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Teşrinisanî 1310'da okunması şart olan ilimleri bitirip Ahmet Hamdi Efendi'den icazet almıştır. İcazetinden sonra imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve Eylül 1313'de şehadetnâme ile pek iyi derecede mezun olmuştur.

31 yaşında iken Temmuz 1314'de Kemah Kazası kadılığına tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1316'da Kemah'tan ayrılıp Mart 1318'de Akşehir Kazası kadılığına tayin olunmuştur. Şubat 1319'da Akşehir'deki hizmet müddetini bitirip Mart 1322'den Teşrinisanî 1323'e kadar Trablusşam Sancağı Niyabetine tayin olunmuştur. Akabinde Kıbrıs Kadılığına tayin edilmiş (1) ve bu kadılıkta bulunduğu sırada 28 Teşrinisanî 1326 (1910)'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 1457)

NUMAN EFENDİ (Hadımlı)

Hadım Müftüsü Mehmet Efendi'nin oğlu olup H. 1239 senesinde Hadım'da doğmuştur. «Berika» ve sair meşhur kitabların müellifi, zü'l-cenaheyn Ebu Said Mehmet el-Hadimî (K.S.) babasının ceddidir. Babasından ve sair ulemadan okuyup icazet almıştır.

H. 1284'de Hadım Meclis-i Deavî azası oldu ve Şevval 1290'de Hadım Kazası müftüsü olmuştur. Haziran 1318'de Hadım müftüsü bulunuyordu. (Dosya nu: 2758)

NUMAN EFENDİ (Seferihisarlı)

Seferihisar Kazası müftüsü Mehmet Arif Efendi'nin oğlu olup H. 1242 senesinde Seferihisar kasabasında doğmuştur. İlk tahsilinden

---

(1) Kıbrıs'ta İslâmiyetin gerilemesinin sebebini izale için Meşîhata yazdığı İstidaya bakınız. Vesika: 1.

sonra babasından sarf ve nahiv okumaya başlamış ve 1262'de İstanbul'a gelmiştir. Tokatlı el-Hac Ahmet Efendi'den okumaya başlamıştır.

Babasının vefatı üzerine memleketine dönmüş ve mahallî ulemâ ve eşrafın intihabı ile 25 yaşında Eylül 1266'da Seferihisar-Çeşme Kazası müftüsü olmuştur. Zilkade 1317'de yerine el-Hac İsmail Hakkı Efendi tayin olunduğundan vefat veya azil yoluyla hizmetten ayrılmıştır. **(Dosya nu: 800 ve 1019)**

NUMAN CEVHERİ EFENDİ (Nabluslu)

Nablus Müftüsü Seyyit Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1247 H. senesinde Nablusta doğmuştur. Medresede tahsilini ikmali üzerine Teşrinievvel 1281'de aidatla Nablus niyabetine tayin olunmuştur. Kânunisanî 1282'de ayrılıp Haziran 1287'den Nisan 1303'e kadar Nasıra, Ağustos 1304'den Mart 1305'e kadar Taberiya, Mart 1305'den Eylül 1309'a kadar Beni Sa'b, Eylül 1309'dan Teşrinievvel 1310'a kadar Hasbiya Kazaları niyabetinde bulunmuştur. Ağustos 1312'de Gazze Niyabetine tayin edilmiş ve hizmet müddetinin hıtamı üzerine Ağustos 1314'de ayrılmıştır. 1315 (1899)'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3724)**

NUMAN FEVZİ EFENDİ (Develili)

Hacı Numan-zâde İsmail Ağa'nın oğlu olup 1299 (1883)'da Develi Kazasının Çöten köyünde doğmuştur. Köyündeki ilk mektebte ilk tahsilini bitirip Everek kasabasında bulunan rüştiyeye girmiş ve Mart 1306'dan itibaren okumaya başlamışsa da arabî ilimlere son derece arzu duyması üzerine bu mektebi atlı ay sonra terkle Kayseri'de Gözübüyük Medresesine nakl edip Eylül 1320'de icazet almış ve iik ay sonra kazas merkezi bulunan Everek'de Halâsiye Medresesinde tedrîse başlamıştır.

1324'de Develi Kazası Tefrik Komisyonunca İdare Meclisi Azalığına tayin edilmiş ve Mayıs 1326'da Eytam Müdürü olmutur.

Abdüsselâm Efendi'nin azli üzerine müftülük için yapılan intihabta Müftü-zâde Ahmet Efendi'den sonra ikinci derecede rey almış olmasına rağmen ahlâken mürecceh olduğundan Temmuz 1330 (1914) tarihinde Develi Kazası müftüsü olmuştur. **(Dosya nu: 3191)**

NUMAN SABİT EFENDİ (Yakovalı)

Tüccardan el-Hac Mehmet Ağa'nın oğlu olup Zilhicce 1251 senesinde Kosovaya bağlı Yakova kasabasının Baba-çeri köyünde doğmuştur. Sibyan Mektebinde Hoca Adem Efendi'den elif-bâ'dan başlayıp yedi yaşında Kur'ân-ı Kerîm'i hatm etmiştir. Yakova Medresesinde müderris Hoca İsmail Efendi'den sarf, nahiv, mantık, meanî, beyan, akaid ve hikmeti itmam ile icazet almıştır.

Yirmi yaşında Babaçeri Mahallesinde bulunan Hunkâ Mescidinde imamlığa başlamış ve bu hizmeti 35 sene fasılasız ifâ etmiştir. H. 1290'da Yakova Kazası Meclis-i Deavî azası olmuş ve iki yıl sonra Yakova Kazası müftülüğüne intihap edilmiştir.

Teşrinievvel 1306'da Prizren Sancağına bağlı Pirlepe Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Eylül 1311'de ayrılıp aynı tarihten Temmuz 1319'a kadar Köprülü, Ağustos 1319'dan Temmuz 1320'ye kadar Sarışaban, Eylül 1320'den Temmuz 1321'e kadar Katrin Kazaları niyabetinde bulunmuştur. Temmuz 1321'de Lonkoza naibi olmuşsa da çog geçmeden 24 Ağustos 1321 (1905)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 1805)

NUMAN VEHBÎ EFENDİ (Araçlı)

Çavuş zâdelerden olup Nizam-ı Cedid'in bidayeti teşkilinde Kumbarahane Kışlası'nda Topçu Binbaşısı olan el-Hac Ebu Bekir Ağa'nın mahdumu Mustafa Mu'tî, diğer adı ile Lütfullah Bey'in oğludur. H. 1237 tarihinde Kastamonu'nun Araç Kazasına bağlı Suzî Köyünde doğmuştur. 15 yaşında İstanbul'a gelip Süleymaniye yakınında Dârü'l-Hadis Medresesinde 18 sene Hace-i Şehriyarî, Şehrî (yani İstanbullu) Hafız Mehmet Efendi'den tahsilini ikmalle icazet almıştır.

H. 1270'de Şeyhülislâm Arif Efendi'nin işaretiyle uhdesine Bilâd-ı Devriye'den Bursa Müderrisliği ruûsu tevcîh olunmuştur. O sırada İmam-ı Evvel-i Şehriyarî Zeynelabidîn Efendi-zâde Mehmet Cemaleddin Efendi'nin padişahın baş tabîbi ve Tıbbiye Nezareti zamanında yedi sene kethüdâlık ve hocalık hizmetlerinde bulunmuştur.

H. 1278'de Yasinci-zâde Faik Molla'nın Kıbrıs niyabetinde maiyetinde «Bab Naibi» ünvanı ile tayin edilmiş ve H. 1281'de Trabzon'a bağlı Yakup Bey Derbendi, Bolaman ve Çemaş Kazalarına naib tayin edilmiştir. H. 1285'de İmroz, Bozcaada ve Semadirek, H. 1287'de Limni Adası niyabetine tayin edilmiştir. H. 1290'da Şeyhül-

islâm Ahmet Muhtar Efendi zamanında nüvvab imtihanına girmiş ve kazanıp H. 1292'de Zihne, 1294'de Sungurlu (diğer adı ile Budaközü), H. 1296'da İnegöl, H. 1299'da Ezine, H. 1302'de Fuçeteyn, 1304'de Silivri naibi oldu.

Rütbesi Musıla-i Süleymaniye Bursa Müderrisliğine yükseldiği gibi Giritte zuhur eden karışıklıkta hizmetleri geçtiği için bir adet gümüş madalyaya nail oldu.

Çankırı Niyabetinde iken 20 Mayıs 1312 (1896)'da vefat etti. (Dosya nu: 586)

NUMAN VEHBİ EFENDİ (Oflu)

Mahmut Efendi'nin oğlu olup 1276 (1860) senesinde Of Kazasının Zeleka Köyünde doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîmi hatm edip Zelekâ Medresesine girmiş (H. 1286'da) ve 1301'e kadar okuyup bu tarihte İspir Kazasına bağlı Yukarı Tanzut Medresesine dahil olarak H. 1304'e kadar ders tedrisle meşgul olmuştur. Daha sonra Of'un Honduz Medresesine dahil olarak H. 1318'e kadar tedrisle meşgul olup H. 1308'de altı, H. 1314'de dokuz ve H. 1319'da beş talebeye icazet vermiştir. Akabinde Rize'nin Goluz Medresesine nakl ile H. 1325'de burada da sekiz talebeye icazet vermiştir.

1325 (1909) tarihinde Silivri Kazası Müderrisliğine tayin olunmuş ve müsabaka imtihanına girip kazandıktan sonra Priştine Sancağı Müftülüğüne tayin edilmiştir. İki yıl hizmetten sonra Eylül 1328'de azl ile Teşrinievvel 1328'de Sinop Sancağı Müftüsü olmuştur. Priştine Sancağı Müftülüğünde bulunduğu sırada sancak mutasarrıfı ile Kosova valisinin hakkındaki şehadeti «alim ve fazıl ve Meşrutiyet-i Osmaniye'ye hadim» şeklinde olmuştur.

Sinop Müftülüğü Haziran 1329'a kadar sürmüş ve sabık müftü İbrahim Hilmi Efendi yerine gelmiştir. Numan Efendi İttihatçı olduğundan buraya tayin edilmiş ve İbrahim Hilmi Efendi Sinop'ta mebus intihabında Rıza Nur Bey'in muavenetini istemesi üzerine kabul etmemiş ve mebusluğu kaybetmesi üzerine İbrahim Hilmi Efendi'nin bunda dahil olduğu esbabı ile azl edilmiş ve yerine Numan Efendi getirilmiştir.

Numan Vehbi Efendi Temmuz 1329'dan itibaren müstehikkin maaşına nail olmuştur. (Dosya nu: 639)

NUSRET EFENDİ (Prizrenli)

Galip Ağa'nın oğlu olup 1303 (1887)'de Prizrende doğmuştur.

Mehmet Paşa Mahallesinde ilk mektebi bitirip rüştiyeye girmiştir. Mehmetpaşa Medresesinde Hafız Abdülaziz Efendi'den Haziran 1327'de icazet almıştır.

26 yaşında Prizren Sancağı müderrisliği imtihanına girmiş ve imtihanı kazanıp Mart 1328'de Prizren Müderrisliğine tayin olunmuştur. (Dosya nu: 4632)

OSMAN EFENDİ (Aksekili)

Sipahi Osman Bey-zâde İsmail Bey'in oğlu olup 1259 (1843) senesinde Akseki'ye bağlı Unla Köyünde doğmuştur. İlk mektebten sonra H. 1273'de İstanbul'a gelmiş ve Süleymaniye'de Çifteler Salis Medresesine kayd olup Süleymaniye Camiinde Alâiyyeli Ali Rıza Efendi'nin derslerine devama başlamış ve H. 1280'de Cerrahpaşa'da Gevherhan Sultan Medresesine nakl etmiştir. Fatih Camiinde el-Hac Hafız Şakir Efendi'nin derslerine devamla icazet almıştır.

Şubat 1287'de Kavala Şer'iyye Mahkemesi Katibliğine tayin edilmiş ve Eylül 1290'da Dâridere Kazası naibi olmuştur. Teşrinisanî 1292'de Hayrabolu niyabetine tayin edilmişse de Teşrinievvel 1295'de Kavala Müftülüğüne tayin edilmiştir. 19 Kânunisanî 1326 (Ocak 1911)'da Kavala Müftüsü iken vefat etmiştir.

Zilhicce 1300'de uhdesine İzmir Pâyesi tevcîh olunmuştur. (Dosya nu: 1813 ve 1251 Sicil defteri, c. 2, sh: 53)

OSMAN EFENDİ (Alucralı)

Ulemâdan ve Mekke'de vefat eden Şulehâ-zâde Hacı Hüseyin Efendi'nin oğlu olup Haziran 1287'de Karahisar-ı Şark'ye bağlı Alucra Kazasının Çeşme köyünde doğmuştur. Nisan 1299'da Karahisarîşarkî ilk mektebini bitirip Hacı Yusuf Efendi Medresesine devama başlayıp Kânunievvel 1302'de ayrılıp İstanbul'a gitmiştir. Dökmecid-i Ulâ Medresesinde Manastırlı İsmail Efendi'den okumaya başlamışsa da Teşrinievvel 1308'de Üşak'a gidip burada bulunan Antabî Medresesinde de üç yıl ders görüp Mayıs 1311'de ayrılıp Mısır'a gitmiştir. Camiu'l-Ezher'de iki sene tahsille Teşrinisanî 1312'de Şam'a nakl ile Ebu'z-Ziyâ Medresesinde Şeyh Bedreddin Efen-

diden usûl-i hadis okumaya başlamıştır. Temmuz 1314'de Konya'ya gelmiştir. Sivaslı Ali Kemal Efendi'den ikmal-i nuseh ederek Temmuz 1317'de icazet almıştır.

Mayıs 1327'de Konya'nın Sultaniye Kazası Müderrisi olmuş ve Selimiye Camiinde va'z ü nasihatle iştigal ederken Zeytun Kazasından gelen Ermeniler hakkında vaki' tecavüzü ileri sürürlüp, arkasından bilgisizliği söylenip Eylül 1333'de azl edildi. **(Dosya Nu: 2563)**

Hafız **OSMAN EFENDİ** (Bayramiçli)

Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1258 (1842)'de Bayramiç kasabasında doğmuştur. İlk tahsilinden sonra H. 1272'de Bayramiç'de bulunan Hacı Bali Medresesinde derse başlayıp on beş sene tahsille H. 1287'de icazet almıştır.

H. 1289'da Bayramiç'te bulunan Hacı Bali Medresesinde müderrisliğe başlamış ve Haziran 1327'de 45 kuruş maaş tahsis edilmiştir. (Dosya nu: 4224)

OSMAN EFENDİ (Bitlisli)

Hatîb-zâde Molla Süleyman Efendi'nin oğlu olup Mayıs 1302'de Bitlis'in Hersan Mahallesinde doğmuştur. Sibyan Mektebinden sonra Hacı Yakup Medresesine girip hususi hocalardan okumuştur. Ayrıca Şerif Bey, ile Hacı Bey Medreselerinde de ders gârmüştür.

25 yaşında Ağustos 1326 (1910)'da imtihanla Malazgirt Kazası müderrisliğine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 947)**

OSMAN EFENDİ (Çankırılı)

Ziraatle iştigal eden Yanpaloğlu Mehmet Emîn Efendi'nin oğlu olup 1268 H. yılında Çankırı'nın Tuht Nahiyesinin Çakırlar köyünde doğmuştur. 17 yaşında Çankırı'da bulunan İmaret Medresesinde müderris Yüklü Karyeli İbrahim Efendi'nin derslerine dört sene devam ederek akabinde İstanbul'a gelmiştir. Fatih'te Bahr-i Sefîd Ayak Kurşunlu Medresesine kayd olup dersiâmdan Peravişteli Hafız Mustafa Efendi'nin ders halkasında altı sene bulunarak 1295'de Çankırıya avdet etmiştir. Yine İmaret Medresesinde Müderris İbrahim Efendi'den okumaya başlamış ve Recep 1306'de icazet almıştır.

İcazet almasından itibaren İmaret Medresesinde tedrîse başlamış ve müderrisliğe devam ederken Çankırı Müftüsü Sungurlulu

Hacı Mustafa Efendi'nin vefatı üzerine liva idaresi ve mahallî ahali tarafından yapılan intihabta ekseriyet sağlayarak Temmuz 1323 (1907)'de Çankırı müftüsü olmuştur.

Teşrinievvel 1333 (1917)'de yaş haddinden emekli olmuştur. (Dosya nu: 2521)

HAFIZ OSMAN EFENDİ (Hasköylü)

Rüstem Efendi'nin oğlu olup Safer 1260 tarihinde Şarkî Rumeli Uzuncaabad-Hasköy'de doğmuştur. İlk mektebi bitirip Kur'ân-ı Kerîmi hıfz ettiği gibi vücûhtan seb'a ve aşare ta'lîm etmiştir. İstanbul da Fatih civarında Şeyhülislâm Yahya Tevfik Efendi Medresesinde ikametle el-Hac Hafız Şakir Efendi'nin ders halkasına dahil olup icazet almış ve Filibeli el-Hac Hüseyin Efendi'den de feraiz okumuştur.

41 yaşında H. 1310'da Şarkî Rumeli Uzuncaabad-Hasköy Müftülüğüne ve iki sene sonra da Hasköy Niyabetine tayin olunmuştur.

Bu bölgenin Bulgaristan'a geçmesi üzerine Haziran 1306'da işten el çektirilmiştir. Haziran 1308'de mahallî hükümetçe verilen hususî emirle umum sancak ahalisi tarafından tekrar Hasköy Müftüsü olmuştur. Bulgar Prensi tarafından bir adet yadigâr nişanı kendisine verilmiştir. Safer 1313'de aynı vazifedeydi. (Dosya nu: 1788)

OSMAN EFENDİ (İbradılı)

Ali Efendi'nin oğlu olup 1250 mali yılında İbradı'da doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîm ve tecvîdi öğrendikten sonra Simav, Sandıklı, Kuyucak ve Akşehir Kazalarında Molla Cami'e kadar okumuş ve H. 1274'de İstanbul'da Cerrahpaşa'da Cevherhan Sultan Medresesine girip Fatih Dersiâmlarından Rizeli Hasan Sabrî Efendi'nin derslerine dahil olup H. 1280'de icazet almıştır. Aynı tarihte imtihanla Muallimhane-i Nüvvab'a girmiş ve H. 1283'de mezun olmuştur.

34 yaşında H. 1284'de Ankara'ya bağlı Beypazarı Kazası niyabetine hasılâtla tayin edilmiştir. Daha sonra Menemen, Bayındır, Nazilli, Elvistan, Akşehir, Keşan Kazaları niyabetine tayin edilmiş ve H. 1306'da Karaisali Kazası naibi olmuştur.

Ramaazn 1288'de Edirne Müderrisliğine nail olmuştur.

Recep 1310'da Çorum Naibi olmuştur. (Dosya nu: 575)

Hafız OSMAN EFENDİ (Karacaabatlı)

«Osman Nurî Efendi» Topal Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1295'-

de Karacaabatta doğmuştur. Dârü'l-Muallimîn İbtidâî İkinci sınıfından tasdîknamesi olduğu gibi Dârü'l-Fünûn-i Osmanî Ulûm-i Şer'iyye şubesine girmiş ve Kânunisanî 1329'da iyi derecede mezun olmuştur. 1331'de Bâb-ı Meşîhatta icrâ kılınan ruûs imtihanına girmiş ve ehliyetini isbat etmiştir. 1333'de İstanbul Müderrisliği ruûsuna nail olmuştur: Şaban 1335. İmtihanla girmiş bulunduğu Medrese-i Süleymaniye Felsefe Şubesinden 1334 (1918)'de mezun olmuştur.

Teşrinisani 1334'de 400 kuruş dersiâmlık maaşına nail olmuş ve Eylül 1335'de İbtidâ-i Hariç Medresesi Coğrafya Müderrisliğine tayin olunmuştur.

22 Temmuz 1336 (1920)'de ise vefat etmiştir. (Dosya nu: 5346)

Hacı OSMAN EFENDİ (Keskinli)

Ulemâdan Hacı Ali Osman Efendi'nin oğlu olup H. 1282'de Keskin Kazasının Alçılı Köyünde doğmuştur. Sibyan mektebini bitirip Keskin'in Karabekir Medresesine girmiş ve «İzhar»a kadar okumuş ve 1295'de Sungurlu'da bulunan Mantıkçı zâde Medresesinde «Kâfiye»ye kadar okumuştur. H. 1298'e kadar da Çorum'da Kırlar Medresesinde «İsaguci»ye kadar ders görerek bir yıl sonra 1299'dan itibaren sonradan Kayseri Mebusu olan (1325'lerde) Hacı Kasım Efendi'den Eskisaray Medresesinde ders okumaya başlamış ve 1307'de icazet almıştır. Kayseri ulemâsından Hacı Mustafa Efendi'den feraiz okuyup Şaban 1308'de feraiz icazetnâmesi almıştır.

H. 1309'da resmen evini Sungurluya nakl etmiş ve adına inşâ ettirdiği medresede tedrîse başlamıştır. Kaza halkının inhâsı üzerine 1316'da iki yıl için Kaza Eytam Müdürü olmuştur. Nisan 1318'de Sungurlu Ziraat Bankası İdare Heyeti reisliğine fahriyyen tayin edilmiştir. Derslere manî olması hasebiyle Haziran 1323'de bu riyasetten istifa etmiştir.

H. 1323'de Hac farizasını edâya gitmiş ve avdetinde İstanbul'da kalmış ve Valide Sultan Camiinde Gümüşhaneli Şeyh Hacı Ahmet Efendi'nin halifesi Hacı Hasan Efendi'den okuyup hadîs icazeti almıştır. Akabinde Sungurluya gidip medresesinde tedrîse başlamıştır.

Kaza müftülüğünün inhilâli üzerine yapılan intihabta beş ulemâya karşı 105 rey alarak ekseriyet elde etmiş ve Şubat 1325'de Sungurlu Kazası müftüsü olmuştur.

Ağustos 1335'de bazı işlerini görmek üzere izinle İstanbul'a geldiği ve bu tarihlerde Sungurlu Müftüsü bulunduğu dosyasından anlaşılmaktadır. (Dosya nu: 1690)

OSMAN EFENDİ (Köriçeli)

Hüseyin Efendi'nin oğlu olup Haziran 1296'da Köriçe'de doğmuştur. 1308'de ilk mektebi bitirip Köriçe Lisesine girmiştir. Burada dört sene okuyup liseyi terk etmiş ve medreseye girmiştir. Eylül 1322'de icazet almıştır. Teşrinisanî 1316'da da feraiz icazeti almıştır. Anadili arnavutça olduğu gibi türkçe ve arapça da bilirdi.

Mart 1320'den Eylül 1320'ye kadar Köriçe İ'dadisi Ulûm-i Diniye dersi muallim vekâletinde bulunmuş ve Teşrinisanî 1320'de Köriçe Hükümet Camii İmamlığına tayin edilmiştir. Nisan 1327'de Manastıra bağlı İstarve Kazası Müftüsü olmuştur.

Harp dolayısıyle müftülük mahalini terkle İstanbul'a gelmiş ve münhal bulunan Demirköy Kazası Müftülüğüne Mart 1330 (1914)'da tayin edilmiştir. Eylül 1330'da istifa etmesi üzerine yerine Pınarhisar sabık kadısı Abdurrahman Efendi tayin edilmiştir. (Dosya nu: 1824)

OSMAN EFENDİ (Maraşlı)

Maraş beldesi fetvahâne müsevvidi iken H. 1318'de vefat eden Seyyithan-zâde Ahmet Efendi'nin oğlu olup Mart 1282'de Maraş'ta doğmuştur. Maraş şehrinin Şekerli Mahallesinde bulunan Şekerli Camii Medresesinde arabî ve dinî ilimleri tahsil etmiştir. Adanaya bağlı Bahçe Kazası sabık müftüsü Maraş ulemâsından İsmail-zâde Hacı Ali Efendi'den tefsîr, hadis ve bunlara taallük eden şer'i ilimleri tahsille Haziran 1320'de icazet almıştır. İcazetinden sonra Maraş'ta Restebaiye Mahallesinde bulunan Restebaiye Medresesinde tedrîse başlamış ve Maraş Müderrisi Nûh-zâde Hacı Ahmet Efendi'nin Mart 1327'de vefatı üzerine aynı tarihte Maraş Müderrisi olmuştur. 1330 tarihlerinde 19 talebesi vardı. (Dosya nu: 2196)

OSMAN EFENDİ (Mustafapaşalı)

Ahmet Efendi'nin oğlu olup Ağustos 1280'de Mustafapaşa Kazasının Mangof Köyünde doğmuştur. İlk mektebten sonra 1293 Mayıs'ında Mustafapaşa'da bulunan Batecik Medresesine girmiştir. Ağustos 1304'de Edirne'de Etmekçiköy Medresesine nakletmiştir. Eksi Cami'de ders okutan Sami Efendi'nin derslerine girmiş ve Ağustos 1313'de icazet almıştır.

Mart 1315'de Eski Cami'de ders okutmaya başlamış ve Mart 1326'da ders halkasında bulunan talebeye icazet vermiştir.

Nisan 1330'da açılan Medresetü'l-Vaizîn'de Ulûm-i Diniye Muallimliğine tayin edilmiş ve sonradan bu medresenin «Edirne Medresesi»ne tahvîli üzerine Teşrinisani 1331'de Arapça Muallimliğine naklen tayin edilmiştir. **(Dosya nu: 1316)**

Hafız OSMAN EFENDİ (Ohrili)

Malik Efendi'nin oğlu olup Nisan 1285'de Ohri kasabasında doğmuştur. İlk mektebten sonra Şerif Bey Medresesine girmiş ve Sultanyerli Osman Hilmî Efendi'den icazet almıştır.

25 yaşında yevmî dört akçe ile Ohri'de Süleymanpaşa, diğer adı ile Alipaşa Camii hatibliğine, bir müddet sonra aynı camiin imamlığına tayin edilmiştir. Cami bitişiğinde halkın yardımı ile yapılan medresede de ders okutmaya başlamıştır. Ağustos 1327'de Ohri Kazası müderrisliğine resmen tayin edilmiştir. **(Dosya nu: 4904)**

OSMAN EFENDİ (Saydalı)

Hz. Hüseyin (R.A.) sülâlesinden ve tüccardan Saydalı Zeyn-zâde es-Seyyit Ahmet Efendi'nin oğlu olup H. 1252'de doğmuştur. Babası Sayda Eyaleti İdare Meclisinde yirmi beş sene hizmet ettiği gibi Sayda'da vukua gelen bir hadisede muhtaçlara yardım hususunda merhum Fuat Paşa'nın marifetiyle teşekkül eden fevkalâde komisyonun da reisliğinde bulunmuştur.

Kur'ân-ı Kerîmi tilâvet edip bir müddet ders okumuş ve H. 1272'de Şam ulemâsından Şeyh Mustafa Kaysî Efendi'nin derslerine bir buçuk sene kadar devam etmiş ve memleketine avdetle Sayda'da Kethüdâ Camiinde müderris bulunan ve Ezher'den mezun olan amca zadesi Sayda Nakibüleşraf Kaymakamı Zeyn-zâde es-Seyyit Ahmet Efendi'nin yanında sarf, nahiv, mantık, hadîs ve fıkıh okumuştur. Sonradan Beyrut Eyaleti naibi hafız Şeyh Abdülkadir Cemali Efendi'den de mantık, feraiz, hesap ve tecvît ilimlerini lâyıkıyle okuduktan sonra Kethüdâ Camiinde bulunan medresenin hocalığına tayin olunmuştur.

36 yaşında Sayda Kazası Deavî Meclisi azalığına tayin olunmuştur. Bu aazlıktan iki sene açıktan kaldıktan sonra H. 1299'da Sayda Kazası Müftülüğüne seçilmiştir.

Şaban 1296'da uhdesine İbtidâ-i Hariç Edirne Müderrisliği tevcih olunmuştur.

Muharrem 1314'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 1319)

OSMAN EFENDİ (Siirtli)

Ulemâdan Molla-zâde Hacı Mehmet Efendi'nin oğlu olub H. 1283'de Siirt'e bağlı Meydan mahalesinde doğmuştur. Ramazan 1322'de Mahcut Cemaleddin el-Halidî en-Nakşibendî'den icazet almış ve bu icazetin Salihiye, Fahriyye, Rahimiye, Mahmudiye, Ayn-i Dürre Mescidi, Şeyh Ahmet en-Nakkaş Mescidi ve Şeyh Halef Hafîdü'l-Geylanî Mescidi Medreseleri müderrislerinin şehadetleri mevcuttur.

İcazetinden sonra tedrisle uğraşmış ve Ağustos 1326'de Van'a bağlı Mahmudî Kazası Müftüsü olmuştur. (Dosya nu: 2789)

OSMAN EFENDİ (Siverekli)

Hacı Eyüb Efendi'nin oğlu olup H. 1267 senesinde Siverek'in Cami-i Kebîr Mahallesinde doğmuştur. Medresede tahsille Siverek ulemâsından Zülfikâr Zühtü Efendi'den H. 1298'de icazet almıştır. Kânunievvel 1300'de Siverek Kazası Bidayet Mahkemesi azalığına tayin edilmiştir. Siverek Kazası Müftüsü Zülfikâr Zühtü Efendi'nin vefatı üzerine inhilâl eden Siverek Kazası müftülüğüne ehliyetinden bahisle mahallince intihap ve Diyarbakır vilâyetinin inhası üzerine Meşihatça müftülüğü H. 1323'de tasdik olunmuştur.

Şubat 1327'de hakkında bir sürü şikâyet evrakı tutulup müftülükten azli istenmiş ve tevali eden bu durum bir müddet Siverek Kazası Mutasarrıflığı yapmış bulunan ve sonradan Bolu Mutasarrıflığına tayin edilen Cemal Azmî Bey'in vaki' şikâyeti özetle şöyledir:

«Bu livada on aylık memuriyetim zarfında muttali, olduğum ahvali aşağıda zikr ediyorum:

Bu adam (yanı müftü Osman Efendi) emsali arasında oldukça bir kudret-i ilmiyeye malik olmakla beraber memleketin ihtilâfatı arasında yuvarlanmakta olduğu halde meftur olduğu efkâr ve harekât-ı şeytanatkâranesiyle kendisini muhafaza ve idareye kadirdir. Bu cümleden olarak 80 küsür sene akdem Milelli ve Karakeçili adı ile iki fırkaya ayrılmış olan mahallî aşireti arasında devam ede-gelen ihtilâftan istifade yolunu tutmuştur. (...) Bundan başka müftü zan ve tahmin edildiğinden ziyade haysiyet-i zatiyeden mahrum ve pek sefil bir mutabasbistir. Meselâ mahallin ileri gelenlerinden Osman Paşa'nın kendisine bir sebepten dolayı muğber olduğu haber verilince doğruca Osman Paşa'nın hanesi altında bulunan ahıra gi-

dip girer. Hayvanların yanında oturur, yatar. Adamları tarafından «Niçin böyle yaptığı» sual edildiğinden «Paşa beni afv edinceye kadar boğazıma yular takıp burada kalacağım. Paşa'nın ben de bir hayvanı olacağım.» der. Bu keyfiyet ahali meyanında olmuş ve kendisi bile mukırr bulunmuştur. Diğer cihetle Mümaileyh elan bir takım delikanlıların arkasında koşması ve bu suretle pek sefîlâne bir tarzda şehevat-ı hayvaniyesine mağlûb olması namus sahibleri nazarında kadr ü meziyetini sıfıra indirmiş ve nefretin çoğalmasına sebeb olmuştur. (...) Müftî Mümaileyh gayetle riyakâr, ziyade mütebasbıs, amâl ve efkâr-ı şeytanatkârane ile muttasıf ve ahlâk-ı haseneden mahrûm olup herhangi taş kaldırılırsa onun altından başını çıkarır. Bu refîki ile peşinde koştuğu Halebli bir şantöz tarafından rûy-i iltifat görmedikten başka taşla def' edilmesi ve şantözün «Ene Receğtü'l-Müfti» istihfafkârane cümlesini vird edinmesi ve bu halin halkın diline düşmesi ve tarafından tasdîk edilmesi suiahlâkını pek râna isbat eder. (...)»

Diyarbakır Valisi'nin idaresi altında teşekkül eden heyetin tuttuğu tahkik evrakına göre «Bu şikâyetlerin bazı sebeblerden dolayı müftüden münfail olan sabık mutasarrıf Cemal Azmi Bey'in tahrîkat ve teşvikatından münbais bulunduğu inbâ olunmuştur.» ve ayrıca Müftü Osman Efendi'nin mes'uliyeti mucib bir hali olmadığı görülüp muhakeme edilmesinin men'ine Temmuz 1330'da karar verilmiştir.

(Bu hadise mülkî amirlerin bu devrede ilmiye mensublarına karşı tavrını açıkça göstermektedir kanaatindeyiz.)

Safer 1333'de Siverek Sancağı Merkez Müftüsü Osman Efendiye Mahreç payesi tevcîh olunmuş ve yaşı 65'i aştığı halde Siverek hükümet tabibinin verdiği rapora göre bünyece sağlam olup Ağustos 1334 (1918)'den itibaren de müftülük yapmasına bir mani bulunmadığı izhar olunmuştur. **(Dosya nu: 297)**

Hafız OSMAN EFENDİ (Somalı)

Zürra'dan Koşturum-zâde Hacı Mehmet Efendi'nin oğlu olup Şubat 1288'de Soma kasabasında doğmuştur.

Muallimi Kınıklı Hafız Mehmet Efendi'nin tensîbi ile hıfza başlamış ve bitirdikten sonra Eylül 1300'de Soma'da bulunan Orta Cacii Medresesinde müderris Hacı Abdulah Efendi'den okumaya başlamıştır. Hocasının hac farizasını ifa için derstan ayrılması ve Hac yolunda vefatı üzerine Eylül 1306'da Cami-i Kebîr Medresesine nakl

etmiştir. Bu medresede müderris bulunan sabık Soma Müftüsü Hacı Abdullah Efendi'den ders halkasına dahil olmuştur. Mümaileyh'den fıkıh, hadîs ve tefsîr gibi ilimleri okuyup Eylûl 1320'de icazet almıştır. Bu arada Rüştiye mektebi birinci muallimi bulunan Sadreddin Efendi'den de ilm-i münazara ve ilm-i adâb gibi ilimleri tahsil etmiştir.

Müftü Hacı Abdullah Efendi'nin emir ve tensîbi üzerine Soma'nın Karamanlı Mahallesinde bulunan Damgacı Camiinde kendi inşâ ettiği medreseye Eylûl 1320'de müderris tayin olunmuştur.

Hocasının vefatı üzerine Haziran 1325'de Soma Kazası müftülüğü için yapılan seçimi kazanıp müftü olmuştur.

Altı yıl kadar müftülük yapmış ve kaza kaymakamı bulunan Ahmet Hicabi Bey'in hakkında, İttihatçi olmadığı ve hükümet aleyhinde halkı teşvîk ettiği, şeklindeki bir mazbata üzerine Eylûl 1331 (1915)'de azl edilmiştir. Teşrinievvel 1336'da haksız yere azl edildiği ve bir ay hapse girdiği şeklinde verdiği istidâ ile verilen karara göre istihdamının caiz olduğu kararı Encümen-i İntihab-ı Memurîn-i İlmiye'ce verilmiştir. (Dosya nu: 1911)

OSMAN EFENDİ (Tokatlı)

Ulemâdan Tokatlı İbrahim Efendi'nin oğlu olup 1267 (1851) senesinde Tokat'ta doğmuştur. Yedi yaşında Mahmutpaşa Mahallesindeki ilk mektebe girmiş ve 1279'da medreseye dahil olmuştur. 16 yaşına kadar Bakkalzâde Mehmet Efendi'den okumuştur. Sonra da tahsilini ilerletmek için Kayseriye gitmiş ve el-Hac Mehmet Emîn Efendi'nin ders halkasına girip 27 yaşında 1294'de icazet almıştır. Kayseri'de bulunduğu esnada meşhur ulemâdan Hacı Torun Efendi ile «Mir'at-ı Mecelle» müellifi Mes'ud Efendi, Küçük Hafız Efendi ve Damad Halîl Efendi'den de ders almıştır. Ayrıca ilm-i edâ, vücûh ve feraizi ulemâ ve kurâdan Leblebici-zâde el-Hac Ahmet Efendi ile Yolcu-zâde el-Hac Mehmet Abir Efendi'den okumuş ve icazet aldıktan sonra Tokat'a gelmiş ve 1295'de Tekke Dairesi denmekle ma'rûf Şeyh Cemal Yahya Medresesine müderris olmuştur. Vefatına kadar talebe okutmuş ve yedi defa icazet vermiştir. Ayrıca ilm-i edâ ve vücûh okutup icazet vermiştir.

Mart 1299'da Tokat Rüştiye Mektebi ikinci muallimi olmuş ve Temmuz 1312'de Tokat Müftülüğüne tayin olunmuştur.

Rebiulevvel 1315'de uhdesine İzmir pâyesi tevcîh olunmuştur.

Tokat müftülüğü sırasında 23 Temmuz 1330 (1914)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 2341)

OSMAN EFENDİ (Trabzonlu)

Hafız Osman Remzî Efendi, Abdülaziz Efendi'nin oğlu olup 1270 senesinde Trabzon'un Zağnos Mahallesinde doğmuştur. İlk mektebte hüsn-ü hattı öğrenmiş ve hafız olduktan sonra Ortahisar'da bulunan müderris Kocaman zâde Mehmet Efendi'den arapça ve feraiz tahsil etmiştir. Trabzon naibi Arap-zâde Rıza Bey'den de ta'lik icazeti almıştır.

1300'de Şer'iyye Mahkemesine girmiş ve H. 1305'de Trabzon Şer'iyye mahkemesi kâtibi olmuştur. H. 1314'de Bursa müderrisliğine nail olmuş ve Recep 1324'de İbtidâ-i Dahil'e terfi' olunmuştur.

Kâtibliği sırasında Teşrinisanî 1330 (1914)'da vefat etti. **(Dosya nu: 2470)**

OSMAN EFENDİ (Turhallı)

Sarı-zâde Hüseyin Efendi'nin oğlu olup Mayıs 1279'da Turhal'ın Hamam mahallesinde doğmuştur. Babası tahsil için başka bir diyara gitmiş ve hayat ve mematı hakkında bir bilgi edinilememiştir. Aslen İncesulu olup, rüştiye tahsilini Zile'de yapmaya başlamış ve bu mektebi bitirmeden Turhal'a gelmiş ve buraad bulunan **Feysuvaye Medresesinde** tahsile başlamıştır. Babasının ğaybubetiyle geçim darlığı tahsilini terke sebeb olmuştur.

1319 (1903)'de Turhal Nahiyesi İdare Meclisi azası oldu. Ve Temmuz 1324 (1908)'de Turhal Naibi oldu. **(Dosya nu: 2353)**

OSMAN AVNÎ EFENDİ (Malatyalı)

Emîr Ahmet-zâde ulemâdan Abdullah Efendi'nin oğlu olup rumî 1265'de (1849'da) Malatya'nın Kavaklıbağ Mahallesinde doğmuştur. İlk olarak Hacı Yusuf Efendi Hoca'nın **Riyaziye** Medresesine devam ederek arapçadan akaide'e ve farsçadan «Hafız Şirazî»ye kadar okuduktan sonra H. 1287'de İstanbul'a gelerek Süleymaniye'de Dökmeci-i Sanî Medresesine dahil olmuş ve H. 1290'da **Lâleli Medresesine** nakl etmiştir. Arapça derslerine devamı sırasında Ağustos 1291'de Dârü'l-Muallimîn-i Rüştiyeye girmiştir. Ayrıca devam etmekte bulunduğu Aksaray'da Valide Camii İkinci İmamı Mehmet Tevfik Efendi'den Şubat 1293'de seb'a ve aşere kıraatlarından icazet almıştır. Dârü'l-Muallimîn'de iki sene kaldıktan sonra imtihanla Dârü'l-Muallimin'in i'dadisine (lise kısmına) girmiş ve Temmuz 1296'da şehadetnâme almıştır. Ayrıca Haziran 1294'de Fatih Dersiâmlarından Gümülçineli Ahmet Asım Efendi'den icazet almıştır.

Mart 1295'de Sultan Selîm Rüştiyesi riyaziye ve coğrafya muallimliği vekâletine tayin edildi. Bir yıl sonra asaleten tayin edilmiş ve Nisan 1298'de ayrılmıştır. Haziran 1298'de Diyarbakır Vilayeti Maarif Müfettişliğine terfian tayin edilmiştir.

Mart 1323'de Malatya Sancağı Müftüsü olmuştur.

1314'de Musıla-i Sahn Bursa müderrisliği uhdesine tevcîh olunmuş ve 1317'de Sahn'a, Temmuz 1323'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' etmiş ve Şubat 1323 (1908)'de İzmir pâyesi uhdesine tevcîh olunmuştur.

4 Nisan 1328'den 22 Temmuz 1328'e kadar 3 ay 19 gün Malatya Sancağı Mebusluğunda bulunmuş ve akabinde tekrar Malatya Müftüsü olmuştur.

Teşrinisani 1334'de gözlerinden rahatsız olduğu ve sağ gözünün tamamen görmez durumda bulunduğundan vazifeden ayrılmış ve Teşrinisani 1335'den itibaren kendisine tekaüt maaşı tahsis edilmiştir. (Dosya nu: 2694)

OSMAN BEDREDDİN EFENDİ (Ordulu)

Eğercilikle iştigal eden Gazi Abdullah Efendi'nin oğlu olup Nisan 1289'da Ordu'nun Meşayih köyünde doğmuştur. Babası aslen Tokatlı olup «Uzunkaput» adı ile iştihar eden veli-i arif billah Hasan Efendi'nin oğludur.

Memleketinde rüştiyeyi bitirmiş ve 1304 (1888)'de Ordu'da bulunan Osmanpaşa Medresesinde müftü Salih Efendi'den okumaya başlamıştır. Sarf nahiv, mantık ve adâb derslerini okuyup 1309 (1893)'da İstanbul'a gelip Bayezit Camii dersiâmlarından Arabgirli Hüseyin Avnî Efendi'nin ders halkasına girip meanî, usûl. hikmet, tefsîr, hadîs, fıkıh ve sair ilimleri tahsille H. 1319'da icazet almıştır.

Maarif Nezaretinin Haziran 1323 tarihli ruhsatnamesi ile «Telhîsu'l-Beyân li'l-Orduvî» adlı bir risalesi basılmıştır. Bu risale 16 sayfa olup 1323'de Dersaadet, Ahmet Kâmil Matbaasında basılmıştır.

Mayıs 1318'de ruûs imtihanını birinci sınıf olarak kazanmış ve aynı tarihte Bayezit Camiinde derse çıkmıştır.

Zilhicce 1325'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği Rebiulaher 1328'de Hareket-i Haric'e terfi' olunmuştur.

18 Eylül 1326 (1910) tarihinde ders üzerinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 196)

Hoca zâde Hafız OSMAN CEVDET EFENDİ (Batumlu)

Hafız Mehmet Emîn Efendi'nin oğlu olup 1293 (1877)'de Batum'-

un Meravid-i Ulyâ kasabasında doğmuştur. H. 1305'de İstanbul'a gelerek Fatih Ayak Kurşunlu Medresesine kaydolup Fatih Dersiâmlarından Eğinli Mehmet Rahmî Efendi'nin ders halkasına devamla H. 1319'da icazet almıştır.

Haziran 1318 (1902)'de Adapazarında bulunan **Karaosman Medresesi** Müderrisliğine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1325'de 200 kuruş maaşla Adapazarı müderrisilğinde ibkâ edilmiştir. Temmuz 1330 (1914)'da Adapazarı Müftüsü olmuştur.

Uhdesine Rebiulevvel 1320'de İbtidâ-i Hariç Edirne Müderrisliği tevcîh ve Cemazielaher 1319'da da gümüş liyakat madalyası ile taltif olunmuştur.

Temmuz 1334'de müftülük maaşı bin kuruş olmuştur.

23.5.1932'de dosyası Diyanetçe talep olunmuştur. **(Dosya nu: 2953, Sicil defteri, c. 7, sh: 175)**

es-seyyit OSMAN FEHMÎ EFENDİ (Çallı)

Çeleb-zâde Hacı İbrahim Efendi'nin oğlu olup H. 1248'de Denizli Sancağına bağlı Çal Kazasının Suller Köyünde doğmuştur. Kur'ân kıraatinden sonra Ödemiş, Denizli ve Dersaadet ulemâsından okuyup icazet almıştır.

H. 1281'de İbtidâ-i Hariç Bursa **Behiç Bey Medresesi** Müderrisilği uhdesine tevcîh olunmuştur. H. 1280'de Adana mevleviyetine terfi' etmiş ve bir mevleviyeti bir yıl için zabt etmiştir.

Şubat 1290'da Ahi Çelebi Naibi oldu. Temmuz 1297'de Kırşehir, Haziran 1300'de Kırkkilise, Haziran 1304'de İsparta, Ağustos 1308'de Kütahya ve Eylül 1312'de Güzelhisar-Aydın Niyabetine tayin olunmuştur.

Recep 1291'de İzmir, H. 1300'de Bursa pâyelerine nail olduğu gibi Şaban 1316'da Haremeyn-i Muhteremeyn pâyesine terfi' edilmiştir.

Mayıs 1316'da Meclis-i İdare-i Evkaf azası oldu.

Teşrinievvel 1325'de Güzelhisar niyabetinden tekaüde sevk edilmiştir. **(Dosya nu: 758, Sicil defteri, c. 1, sh: 129)**

OSMAN FEVZÎ EFENDİ (Amasyalı)

Ulemâdan «Kara vaiz» diye şöhret bulmuş Hoca Ahmet Hilmî Efendi'nin oğlu olup 1304 (1888)'de Amasya'da doğmuştur. Altı yaşında ilk mektebe girmiş ve Temmuz 1315'de bitirip Amasya i'dadisi rüştiye kısmına dahil olmuştur. Nisan 1323'de iyi derecede bitirip

medreseye girmiştir. İcazet almadan medreseyi terk etmişse de türkçe, hüsn ü hat ve resim derslerini iyi bilirdi. Amasya Dârü'l-Muallimîni rüştiye kısmından ilk mekteb muallimliği ehliyetnamesi almıştır.

Mart 1329'da Amasya'da açılan iki adet hüsn ü hat muallimliği imtihanına girmiş ve Amasya Medresesi Hüsn-ü Hat Müderrisi olmuştur. **(Dosya nu: 1333)**

OSMAN FEVZÎ EFENDİ (Araçlı)

Ali Efendi'nin oğlu olup H. 1265 senesinde aKstamonu'ya bağlı Araç Kazasının Boyalı nahiyesinin Kışla köyünde doğmuştur. H. 1285'de İstanbul'da Süleymaniye civarında Mülâzimler Medresesine kaydolmuş ve kelâm, hikmet, fıkıh, feraiz ve sair ilimleri tahsille Bayezit Dersiâmlarından ve Huzur Dersleri mukarrirlerinden Mehmet Eşref Efendi'den h. 1304'de icazet aldığı gibi H. 1300'de imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a dahil olmuş ve H. 1302'de yapılan mezuniyet imtihanında başarı ile niyabet şehadetnamesi almıştır.

Temmuz 1302'de 38 yaşında Yozgat Sancağı Niyabetine tayin olunmuştur. Temmuz 1304'de hizmet müddetinin hitamı üzerine ayrılmış ve Mart 1306'dan Mart 1308'e kadar Mersin, Mart 1310'dan Mart 1312'ye kadar Çankırı, Temmuz 1314'den Mart 1316'ya kadar Sinop, Şubat 1318'den Nisan 1321'e kadar Çorum ve Mayıs 1324'den Eylül 1325'e kadar da Çatalça Sancakları niyabetinde bulunmuştur.

Muharrem 1319'da uhdesine İbtidâ-i Hariç Bursa Müderrisliği tevcîh olunmuştur.

Eylül 1325'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye Azası olmuş ve Mayıs 1328 (1912)'de azalıktan tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 165)**

OSMAN FEVZÎ EFENDİ (Çarşambalı)

Rum Mehmetpaşa ahfadından Çarşambalı el-Hac Süleyman Sabri Efendi'nin oğlu olup H. 1257 senesinde Çarşamba Kazasında doğmuştur. Çarşamba'da ilk mektebi bitirip sonradan medreseye girmiş ve dini ve arabî ilimleri tahsille feraiz okumuş ve iki adet icazet almıştır.

H. 1271'de İstanbul Bâb Mahkemesine girmiş ve H. 1289'da Boğazlıyan, Kânunisanî 1923'de Kastamonu'ya bağlı Ereğli, Haziran 1297'de Merzifon, Mayıs 1300'de Goryan, Haziran 1304'de Tirebolu, Eylül 1306'da M. Ereğli, Eylül 1307'de Tırnova, Mayıs 1309'da Buka', Temmuz 1314'de Baalbek, Mayıs 1317'de Umran ve Ağustos 1323'de

Eceabat (Maydos) niyabetlerine tayin olunmuş ve Haziran 1325'de vazifeden ayrılmıştır.

H. 1295'de taşra ruûsuna nail olmuş ve Muharrem 1309'da Musıla-i Süleymaniye müderrisliğine terfi' etmiştir. **(Dosya nu: 226, Sicil defteri c. 5, sh: 214)**

OSMAN FEVZİ EFENDİ (Kastamonulu)

Bakkal esnafından Kethüdâ-zâde Hüseyin Ağa'nın oğlu olup Şubat 1278'de Kastamonu'nun Hacı Hamza Mahallesinde doğmuştur. İlk mektebi bitirip hıfzı dinlettirdikten sonra Kastamonu'da bulunan **Münire** diğer adı ile **Bayraklı** Medresesine Eylül 1293'de girip müftü müsevvidi Hasan Sukûti Efendi'nin ders halkasına devam ederek Ağustos 1300'de ilm-i feraizden, dinî ve arabî ilimlerden de Kânunievvel 1310'da icazet almıştır.

İcazetini müteakıp Eylül 1293'den itibaren **Bayraklı Medresesi**nde tedrise başlamıştır. Ayrıca halka va'z ü nasihatle iştigal ederken Eylül 1327'de ilmiye tahsisatından yüz kuruş maaşa nail olmuştur. **(Dosya nu: 659)**

OSMAN HAYRİ EFENDİ (Zileli)

Mehmet bin Osman Efendi'nin oğlu olup H. 1264 senesinde Zile Kazasında doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Amasya'ya gidip burada bulunan Sultan Bayezit Camii Dersiâmlarından Hoca-zâde İbrahim Efendi'den sarf ve nahiv okumaya başlamış ve H. 1282'de İstanbul'a gitmiştir. Sonradan Ders Vekili olan Ahmet Asım Efendi Hazretlerinin ders halkasına dahil olup tahsili meşrut olan kitabları itmam ile icazet almıştır. Tahsili esnasında H. 1290'da Muallimhane-i Nüvvab'a girmiş ve Recep 1293'de bu mektebi bitirmiştir. Şevval 1303'de Adliye Nezaretinden dâva vekâletnâmesi almıştır.

H. 1295'de Ödemiş Kazası naibi olmuş ve buradan ayrıldıktan sonra Kilis, Sandıklı, Turgutlu ve en son olarak Mudanya niyabetine tayin olunmuştur.

8 Kânunisanî 1315 (Ocak 1900)'de ise Mudanya niyabetinde iken vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1892)**

OSMAN HİLMİ EFENDİ (Batumlu)

Tüccardan Ahmet Efendi'nin oğlu olup H. 1254'de Batum'un Günye nahiyesinde doğmuştur. Memleketinde medreselerde bir müd-

det ders görmüş ve H. 1280'de İstanbul'a gelmiştir. Süleymaniye'de Mülâzimler Medresesine dahil olup müderris Haşim Efendi'den bir adet ders icazetnamesi ile Hafız Kasım Efendi'den de bir adet feraiz icazetnamesi almıştır.

Meclis-i İntihab'ta imtihan olup kazanmış ve Nisan 1291'de Ardanuç Kazası naibi olmuştur. Daha sonraları Gevaş, Geylan, Biga, Ayancık, İskilip, Nallıhan, Mudurnu ve Ayvacık niyabetlerinde bulunmuştur. Nisan 1319'da Yalova naibi olmuş ve 9 Kânunievvel 1319 (1903)'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 3323)

OSMAN HİLMİ EFENDİ (Bursalı)

es-Seyyit el-Hac Halil Efendi'nin oğlu olup H. 1242'de Bursa'nın Arap Mahallesinde doğmuştur. Bursa'da ilk tahsilini bitirip Kur'ân-ı Kerimi hıfz ettiği gibi yazı ilmini de tahsil etmiş ve dokuz cild Mushaf-ı Şerîf tahrîrle Cami-i Kebîr Dersiâmlarından Hacı Yunus Efendi'nin ders halkasına dahil olup sabah ve ikindi derslerine devamla icazet almıştır.

18 yaşında H. 1260 senesinde Bursa Şer'iyye Mahkemesi katibliğine tayin edilmiştir. H. 1277'de Kassam-ı Aşkeri Baş-katibi olmuştur. H. 1279'da Emval-i Eytam müdürü ve H. 1281'de de Müfettiş-i Hükkâm kâtibi olmuştur.

Cemazielaher 1293'de Bilecik Kazası naibi olmuş ve 27 ay hizmetten sonra ayrılıp Bâb-ı Fetvâ Meclis-i Eytam Başkâtibi oldu. İki sene mürûrdan sonra 1298'de Bâb-ı Fetvâ Evrak müdürlüğünde ve ilâve memuriyet olarak da Meşihat-ı İslâmiye Kethüdâlığına tayin olunmuştur. H. 1300'de Bilâd-ı Mahreç'ten Kudûs pâyesi ile 4. rütbeden bir adet Mecîdî nişanı kendisine ihsan olunmuştur. Bir ara Meclis-i İntihab Başkâtibi olmuş ve H. 1306'da ayrılıp Anadolu Sadareti Tezkerehanesi Mukayyidi olmuştur.

Uhdesine Ramazan 1282'de İbtidâ-i Hariç Bursa müderrisliği tevcih olunmuş ve Zilkade 1287'de Musıla-i Sahn'a, Şevval 1288'de Sahn'a, Muharrem 1296'da Süleymaniye'ye terfi' etmiş ve Şevval 1297'de bilâd-ı devriyeden Antep, Rebiulaher 1300'de Bilâd-ı Mahreç'ten Kudûs, Rebiulevvel 1310'da Bilâd-ı Hamseden Bursa Mevleviyetleri kendisine tevcih olunmuş ve birer sene bu mevleviyetleri zabt etmiştir.

Anadolu Kazaskerliği Tezkere Mukayyidi iken 6 Mart 1319'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 56)

OSMAN HİLMİ EFENDİ (Hezargradlı)

Mehmet Ali Efendi'nin oğlu olup H. 1269 senesinde Hezargartta

doğmuştur. İlk tahsilini bitirip İstanbul'a gelmiştir. Fatih Dersiâmlarından Uyvarınalı Mehmet Salim Efendi'nin ders halkasına girip tahsili şart olan ilimleri bitirip H. 1299'da icazet almıştır. Meclis-i İntihap huzurunda imtihan olup beşinci derecede ilmî ehliyet kazanıp Teşrinievvel 1298 (1882)'de Fatih Camiinde Derse çıkmıştır. On yedi sene talebelerine ders okutup, dersin hıtamında ilk icazetini vermiştir. Akabinde tekrar derse oturmuş ve iki sene sonra H. 1313'de Medine-i Münevvere Mahmudiye Medresesi Müderrisliğine tayin olunmuştur.

Safer 1300'de İbtidâ-i Hariç İstanbul Müderrisliği ruûsuna nail olmuş ve Rebiulaher 1328'de Hareket-i Dahil'e, terfi' olunmuştur. 1330'dan sonra Medine'den ayrılmış ve Fatih Dersiâmı olarak hizmet etmiş ve İstanbul'da Çarşamba civarında Beyceğiz Mahallesi Kaleli çıkmazı, 14 numaralı hanede 23 Haziran 1927 tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3480)**

OSMAN HİLMÎ EFENDİ (Karahisar-ı Sahibli)

Demirci-zâde Hacı Ahmet Ağa'nın oğlu olup Mart 1261 (1845) senesinde Karahisar-ı Sahip'te doğmuştur. Önce Karaibrahim Efendi Mektebinde ilk tahsilini bitirip sonradan H. 1277'de Hacı Aşık Efendi Medresesine girmiş ve Ömer Feyzî Efendi'nin derslerine devam ederek H. 1295'de icazet almıştır.

İcazetinden sonra İmarette, Feyziyye Medresesinde tedrîse başlamış ve Kânunisanî 1330 (1914) tarihlerinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 579)**

OSMAN HİLMİ EFENDİ (Kırımlı)

el-Hac Ali Efendi'nin oğlu olup 1283 H. senesinde Kırım'da doğmuştur. İlk bilgileri Balçık'ta Hacı Abbas Efendi'den okuyup 1293 senesinde İstanbul'a gelmiştir. Şehzade rüştiyesini bitirmiş ve müteakiben Süleymaniye Dersiâmlarından İshak Nurî Efendi'nin tedris rahlesine girmiştir. İcazet almışsa da Balkan Harbinde kaybolmuştur. Arapça, farsça ve fransızca bilirdi.

1303'de İstanbul Dârü'l-Muallimin rüştiye kısmından birincilikle çıkıp Eylül 1303'de Dimetoka Rüştiyesi muallimliğine tayin edilmiştir. 1309'da Hacı Mehmet Fehmi Efendi'nin tekaüde sevki üzerine yapılan imtihana girmiş ve Edirne İ'dadi Şubesi müdürlüğüne tayin olunmuştur.

1324 Kanunievvel'inde Edirne ulemasının intihabı ile Edirne Müftüsü olmuşsa da İttihatçıların arzularına hizmet etmek kabil olmadığından azl edilmiştir. Eylül 1325'de Edirne Nümüne Rüştiyesi Muallim-i Evveli olmuş ve Eylül 1326'da Hüdâvendigâr Mektebi Muallim-i Evveli tayin edildi. Eylül 1330'da ise Seilmiye Mektebi Baş muallimliğine terfi' etmiştir.

Mayıs 1335 tarihinde ise inhilâl eden Edirne Müftülüğü için yapılan intihabta 27 rey alarak ekseriyeti elde etmiş ve bu tarihten itibaren Edirne Müftüsü olmuştur. Temmuz 1336'da mazul sayılmış ve Haziran 1928'de mazuliyeti kaldırılmıştır. **(Dosya nu: 5260)**

OSMAN HULUSÎ EFENDİ (Boyabatlı)

Ahmet oğlu Mustafa Efendi'nin oğlu olup H. 1251 senesinde Boyabat Kazasının Durağan nahiyesinin Tutluca köyünde doğmuştur. İlk ve orta tahsili ile tecvît, ve yazı dersi almış ve Vezirköprü'de Köprülüoğlu Medresesine H. 1266'da girmiş ve 1272 H. ye kadar ders okumuştur. H. 1273'de İstanbul'a gelip Mahmutpaşa Medresesine girip Sultan Bayezit Dersiâmlarından Eğinli Mehmet Kasım Efendi'den H. 1284'de icazet aldığı giib tatil günlerinde sabık Müneccimbaşı Hacı Tahir Efendiden hesap ve hendese tahsil etmiştir.

H. 1284'de imtihan olup Bayezit Camiinde derse çıkmaya hak kazanmıştır. H. 1299'da derslerine devam eden talebelerine icazet vermiştir.

İcazet verdikten sonra memleketine gitmiş ve Recep 1305'de intihabla Boyabat Kazası Müftüsü olmuştur.

Daha önce Mecidî ve Osmanlı memleketine gitmiş ve Recep 1305'de intihabla Boyabat Kazası Müftüsü olmuştur.

Daha önce Cecidî ve Osmanlı nişanlarına nail olduğu gibi Muharrem 1285'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâ-i Hariç Müderrisliği sonradan Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

Zilhicce 1317'de Kastamonu vilâyetince yerine başkasının tayin edilmiş olması 1315 (1899)'de vefat etmiş olma ihtimalini kuvvetlendiriyor. **(Dosya nu: 2565)**

OSMAN HULUSÎ EFENDİ (Lâdikli)

Çiftlikçi-zâde Mehmet Ağa'nın oğlu olup Temmuz 1254 (1838) tarihinde Lâdik kasabasında doğmuştur. İlk bilgileri bitirip H. 1272'de Amasya'ya gidip Sultan Bayezit Medresesine girmiş ve Temmuz 1291'de icazet almıştır: 1875.

Memleketinde neşr-i ulûm ile iştigal ederken Temmuz 1296'da Lâdik Kazası Müftülüğüne intihabla tayin olunmuştur.

Mayıs 1326 (1910) tarihlerinde Lâdik Müftüsü bulunuyordu. Yalnız beş-altı sene sonra vefat etmiştir. (Dosya nu: 233)

OSMAN KÂMİL EFENDİ (İbradılı)

Fazıl-zâde eski naiblerden İbrahim Efendi'nin oğlu olup H. 1266'da Akseki'nin İbradı nahiyesinde doğmuştur. İlk tahsilini bitirip İstanbul'a gelmiş ve Bayezit Dersiâmlarından Kazasker Hafız Eşref Efendi'nin ders halkasına girip H. 1304'de icazet almıştır.

Eylül 1303'de Konya'da Hamidiye Kazası niyabetine hasılâtla tayin edilmiş ve Temmuz 1308'de Karaisali naibi olmuştur.

Daha sonra Arabsun, Karaağaç, Tefenni ve Kars-zü'l-Kadriye ve Mart 1327'de Baliye Kazası naibi olmuştur. Bu arada Safer 1329'da Mekteb-i Kuzatta imtihan olup beşinci sınıf niyabet ehliyetnamesi almıştır.

Mart 1329 (1913)'da Baliye'den ayrılmış ve bu tarihten itibaren ilmiye tertibinden maaş almış ve Nisan 1332 (1916)'de tekaüde sevk edilmiştir. (Dosya nu: 1419, Sicil defteri, c. 3, sh: 87)

OSMAN KÂMİL EFENDİ (İstanbullu)

Tarsusî-zâde es-seyit el-Hac Osman Kâmil Efendi, Tarsus ulemâsından Osman Efendi'nin sulbî mahdumu olup 1263 tarihinde vefat eden Fatih Dersiâmlarından ve Sultan Mahmud II. nin Huzur Dersleri muhatablarından müderris Tarsuslu el-Hac Mehmet Raşit Efendi'nin oğlu olup H. 1236 tarihinde İstanbul'da Fatih civarında Emîr Buharî yakınında Hoca Hayreddin Mahallesinde bulunan mescidin bitişiğindeki evde doğmuştur. Sibyan Mektebinde ilk dinî bilgileri almış ve Fatih Camiinde Yerköylü Hafız Ali Efendi'den âlî ve alet ilimleri, Trabzonlu el-Hac Ahmet Faiz Efendi'den ilm-i tefsîr ve Buharî, Vidinli Mustafa Efendi'den usûl-i hadîs ve «Şifa-i Şerîf», Ahiskalı Osman Efendi'den ilm-i feraizi tahsil edip üç adet icazetnâme almıştır. Kırımlı Selîm Efendi'den de farsça, ilm-i arûz, ilm-i hesap, hey'et ilm-i mikat ve nücûm okumuştur.

Haziran 1258 (1842)'de ruûs maaşına nail olmuştur. Haziran 1280'de Gebze, Ağustos 1282'de Gemlik niyabetlerine tayin edilmiş ve Nisan 1283'de Makam-ı Meşihat Arzıhalciliği memurluğuna tayin olunmuştur. Nisan 1287'de ise ayrılmıştır. Kânunisanî 1285'de bir yıl için Haleb Mevleviyetini zabt etmiştir.

Nisan 1289'da Hüdâvendigâr Vilâyeti Merkez Niyabetine tayin edilmiştir. Kânunisanî 1291'de Evkaf-ı Hümayûn Nezareti Müfettişliğine tayin edilmiş ve bir hizmetten sonra Kânunisanî 1292'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azası olmuştur. İki yıl sonra Şubat 1294'de İstanbul Kadılığı Müşavirliğine nakl edilmiştir. Teşrinisanî 1296'da ayrıca memuriyetine Sermüniccimlik ilâve edilmiştir. Şubat 1296 (1881)'da Askerî Kassamlığına ve Eylül 1298'de de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye Riyasetine nakledilmiştir.

Teşrinievvel 1304 (1888)'de Anadolu Kazaskerliği tevcih olunmuş ve Kânunievvel 1304'de ikinci bir hizmetten sonra Kazaskerlikten ayrılmıştır.

Safer 1252'de İbtidâ-i Hariç İstanbul Müderrisliğine nail olmuş ve terakki ede ede Zilhicce 1280'de Hareket-i Altmışlı'ya, Şevval 1282'de Musıla-i Süleymaniye'ye, Şevval 1283'de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' etmiş ve Ramazan 1286'da Haremeyn-i Muhteremeyn, Zilhicce 1294'de İstanbul, Rebiulevvel 1298'de Anadolu ve Şaban 1307'de Rumeli Kazaskerlikleri pâyelerine nail olmuştur.

Şevval 1286'da 3. Zilhicce 1294'de 2. ve Cemazielevvel 1298'de 1. rütbeden Mecîdî ile Rebiulaher 1300'de 2. rütbeden Osmanlı nişanları kendisine ihsan olunmuştur.

Usûl-i hadîsten «Bigivî Tercemesi» ile ilm-i belâgattan «Zübde-i Kütübi'l-Kavîm» adında arapça eserleri varsa da basılmamış olduğu halde «Zübde...» adlı eserini Sultan Mahmud II'ye takdîm etmiştir.

Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye Reisi iken 19 Şevval 1313/22Mart 1312 (1896) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1155)**

OSMAN LÜTFÛ EFENDİ (Sapancalı)

Sertoğlu Hüseyin ağanın oğlu olup 1300 (1884)'de Sapanca nahiyesinin Hamidiye Köyünde doğmuştur. İlk ve orta tahsilini bitirip Sapanca Hamidiye Medresesine girmiş ve on sene tahsilden sonra müderris Emîn Sıtkî Efendi'den icazet almıştır.

1323'de Sapanca Şöhretiye ilk mektebi muallimliğine tayin olunmuş ve 1323'den 1326'ya kadar da İzmit'e bağlı Ahmediye Köyü ilk mektebi muallimliğinde bulunmuştur. Nisan 1326'da Karamürsel'de Sarıkumluk Mahallesi İbtidâi Mektebi muallimliği evvelliğine tayin edildi.

Şubat 1326 (1911)'da Elbasan Sancağı Takrirli Emlâk Niyabetine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 359)**

OSMAN MECDÎ EFENDİ (Arhavili)

İstanbul müderrislerinden ve Süleymaniye Camii Dersiâmlarından Mehmet Azmi Efendi'nin oğlu olup H. 1282'de Hopa'nın Arhavi nahiyesinde doğmuştur. İlk tahsili ile Kur'ân-ı Kerim hıfzından sonra medreseye girmiştir. İlk mektebi Zeyrek'te bitirmiş ve babasından okumaya başlamıştır. Babasının vefatı üzerine Kuyucaklı Mehmet Atıf Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. H. 1311'de icazet almıştır.

Zilkade 1305'de imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve Şevval 1309'da üçüncü sınıf niyabet ehliyetnamesi alarak neş'et etmiştir.

29 yaşında Nisan 1310'da Muş Niyabetine tayin edilmiştir. Kânunisanî 1311'de Siirt, Şubat 1315'de Mardin, Mart 1319'da Bolu, Eylül 1323'de Erzincan ve Kânunisanî 1324'de Antalya Livası niyabetine tayin olunmuştur. Mart 1327'de hizmet müddetinin hitamında ayrılmış ve Teşrînisanî 1328'de Trabzon Vilâyeti Merkez Naibi olmuştur. Ağustos 1329'da ise Trabzon Niyabetinden münfasıl olmuştur.

Trabzon niyabetinden ayrılması azil suretiyle olup Askerî Hükümetçe Sinob'a sürülmüş ve bir müddet sonra vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2412, Sicil defteri, c. 1, sh: 318)**

OSMAN NURÎ EFENDİ (Alasonyalı)

Recber esnafından Mehmet Efendi'nin oğlu olup Teşrinisanî 1275'de Alasonya'da doğmuştur. İlk bilgileri memleketinde tahsilinden sonra H. 1296'da İstanbul'a gelmiş ve Fatih Dersiâmlarından Cemalı Mustafa Hakkı Efendi'nin ders halkasına dahil olup tahsili asnasında ilimleri tahsille icazet almıştır. 1314'de açılan ruûs imtihanına girmiş ve ehliyetini isbatı tarihte Fatih Camiinde derse çıkmıştır. H. 1327'de talebelerine icazet vermiştir. Rebiulevvel 1319'da nail olduğu İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği Zilhicce 1322'de Hareket-i Haric'e terfi' olunmuştur.

Tedris ile meşgul olduğu sırada 1 Mart 1330 (1914) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 216)**

OSMAN NURÎ EFENDİ (Balıkesirli)

Aslen Vezirköprülü Mehmet Emin Efendi'nin oğlu olup Hicrî 1266'da Balıkesir'in Eskikuyumcular Mahallesinde doğmuştur. Sib-

yan mektebini bitirip medreseye girmiş ve Balıkesir'de müderris Siracüddin Süleyman Efendi'den H. 1295'de icazet almıştır.

Temmuz 1300'den Şubat 1307'ye kadar aKresi Sancağı Bidayet-i Hukuk Mahkemesi azalığında bulunmuştur. Ayrılış tarihinde Karesi İ'dadisi Lisan-i Osmanî muallimi, Eylül 1308'de Farisî ve Ulûm-i Diniye muallimliklerine tayin olunmuştur. Muallimliği Teşrinievvel 1315'e kadar sürmüş ve bu tarihte Karesi (Balıkesir) Sancağı Müftüsü olmuştur.

Vefat tarihi olan 22 Kânunisanî 1327 (Ocak 1912) tarihine kadar müftülükte bulunmuştur. (Dosya nu: 1939)

OSMAN NURÎ EFENDİ (Bandırmalı)

Yusuf Ağa'nın oğlu olup 1255 (1839)'de Bandırma Kazasının Hacı Yusuf Mahalesinde doğmuştur. İlk mektebi bitirip bir müddet sonra H. 1273'de Süleymaniye yakınında Dökmeci-i Sanî Medresesinde ikametle Bayezit Dersiâmlarından bir ara İzmir naibi olmuş bulunan Batumlu Hacı Emîn Efendi'den okuyup H. 1294'de icazet almıştır.

Mart 1303'de Bandırma naibi oldu. Mart 1319'da Perşarî, Kânunievvel 132'de Niksar ve Temmuz 1325'de Adranos naibi oldu. (Dosya nu:1914)

OSMAN NURÎ EFENDİ (Batumlu)

Recber Serdar Ağa'nın oğlu olup mali 1298'da Batum'da doğmuştur. Sarf ve nahvi Batum'da Çürüksu Medresesinde görmüş ve İstanbul'a gelerek Fatih Dersiâmlarından Batumlu Abdüllâtif Efendi'nin ders halkasına dahil olup dersleri itmam ile H. 1322'de icazet almıştır. Ruûs imtihanını kazanıp Nisan 1324'de Fatih Camiinde derse çıkmıştır.

Medaris nizamnamesi mucibince Dârü'l-Hilâfe Medaris-i Taliye 3. Sınıf Fıkıh Müderrisliğine de tayin edilmiş ve fakat Teşrinievvel 1332 (1916)'deki teşkilâtta müderrislikten açıkta kalmıştır. (Dosya nu: 3648, Sicil defteri, c. 7, sh: 174)

OSMAN NURÎ EFENDİ (Çankırılı)

Köyünün baş-muhtarlığında bulunmuş ziraatçı Memişoğlu Mustafa Efendi'nin oğlu olup Teşrinisanî 1262'de Çankırı'nın Şabanözü Nahiyesinin Karapazar'ın Bundoz köyünde doğmuştur. Köyünde ilk

mektebi bitirmiş ve H. 1277'de Çankırı'da Kirmanoğlu Medresesine girip H. 1282'ye kadar burada ders görmüştür. Bir yıl sonra İstanbul'a gelip Ayasofya-i Kebir Medresesine kaydolup Dersiâm Hafız Ebu Bekir Efendi'den tertîb üzere ders görmüş ve H. 1298'de icazet almıştır. Aynı yıl içinde imtihana girip tedrîs ruhsatı almış ve Teşrinievvel 1298'de 97 kuruş 50 santim maaşla Ayasofya Camiinde dersiâmlığa başlamıştır.

Nisan 1293'de Rusya Muharebesi esnasında Mekteb-i Tıbbiye bahçesinde açılan baraaklar hastanesine Bâb-ı Ser-Askeri'de imtihan olup imam tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1296'ya kadar imamlıkta bulunmuştur.

Nisan 1314'de Bozcaada Vaizliğine tayin edildiği gibi fahri olarak Bozcaada müftülüğünü de yürütmüştür. Mayıs 1325'de Bozcaada'dan ayrılmıştır.

Şaban 1304'de İbtidâ-i Hariç İstanbul Müderrisliğine nail olmuş ve Şevval 1314'de Hareket-i Haric'e, Rebiulevvel 1321'de İbtidâ-i Dahil'e ve Zilkade 1325'de Hareket-i Dahil'e terfi' olunmuştur.

Muharrem 1318'de dördüncü rütbeden bir adet Mecîdî nişanına nail olmuştur.

Şaban 1327'de Huzur Dersleri Muhatablığına tayin edilmiş ve Şaban 1333'de Mahreç pâyesinin tevcîhi ile muhatablıktan ayrılmıştır.

Ayasofya'da Üskübî Mahallesinde **Soğukkapı Medresesi** sokağında beş numaarlı evde ikamet etmiş ve 2 Mayıs 1338 (1922)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2466)**

OSMAN NURÎ EFENDİ (Dadaylı)

İmam-zâde Süleyman Efendi'nin oğlu olup H. 1247'de Kastamonu'ya bağlı Eflâni-Daday nahiyesinin Mülâyim köyünde doğmuştur. H. 1258'de İstanbul'da Çemberlitaş civarında Köprülüzâde Medresesinde büyük biraderinin vasıtasıyle bu medresenin civarında bulunan Atîk Alipaşa İlk Mektebine girmiş ve Kur'ân-ı Kerîmi hıfz ettikten sonra H. 1260'da İmam-zâde mezunlarından ve Sinanpaşa Medresesi sakinlerine devama başlamıştır. H. 1276'da icazet almış ve ayrıca müdavimi bulunduğu Muallimhane-i Nüvvab'tan da Recep 1276'da mezun olmuştur.

29 yaşında Taşköprü naibi oldu. Daha sonra Köstence, H. 1286'da Hezargrat, H. 1288'de Safranbolu niyabetine tayin edilmiştir.

Uzun müddet Safranbolu'da kalmış ve H. 1314'lerde tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 2546)

OSMAN NURİ EFENDİ (Debre-i balâlı)

Debre-i Balâ Şer'iyye Mahkemesi başkâtiblerinden Şarûfzâde İslâm Efendi'nin oğlu olup H. 1260 tarihinde Debre-i Balâ Kasabasının Derviş Mustafa Mahalesinde doğmuştur. İlk bilgileri tahsille beldenin müftüsü bulunan Ahmet Hilmi Efendi'nin derslerine devama başlamış ve dersleri itmam ile icazet almıştır.

42 yaşında Manastıra' bağlı Mat Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Daha sonra da Debre-i Zir, Garamiş, İstarve, Rakalar ve Tırnova niyabetlerinde bulunmuş ve Haziran 1325'de Geylan Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Eylül 1326'da ise tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 271)

OSMAN NURİ EFENDİ (Eğinli)

Hacı Mehmet Efendi'nin oğlu olup H. 1235'de Eğinde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra üç sene Kemah Kazasında medreseye devam etmiş ve H. 1253'de İstanbul'a gelip Fatih'te Selvili ve Efdalzâde Medreselerinde ikametle hace-i Şehriyarî Akşehirli Hasan Fehmî Efendi'den başlayıp Gürcü İsmail ve Ahmet Efendi'lerden de okuyup icazet almıştır.

H. 1279'da Sivas'a bağlı Yıldızeli nahiyesine naib tayin edildi. Emlâk, Tanus, Hafik ve Kangal nahiyelerinde de bulunduktan sonra H. 1285'de Koçgîri Sancağı niyabetine tayin edildi. Üç yıl sonra Karahisar-ı Şarkî, H. 1289'da Zile, H. 1291'de Hafik, H. 1297'de Eğin, H. 1300'de yine Hafik niyabetine tayin olunmuştur. Halkın umumî arzusu üzerine hizmet müddetinin hitamında yerinde ibkâ edilmiş ve Ağustos 1308 (1892) tarihlerinde bu hizmeti ifâ ediyordu. (Dosya nu: 2303)

OSMAN NURİ EFENDİ (Giresunlu)

Zürradan Köse-zâde İsmail Efendi'nin oğlu olup Teşrinievvel 1284'de Giresun'un Şeyh Musa köyünde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Şeyhli Köyü Medresesinde dört sene okuyup H. 1304'de İstanbul'a gelmiştir. Bozdoğankemeri yakınında Emîr Hoca Medresesine kaydolup Bayezit Camii dersiâmlarından Arabgirli Hüseyin Avnî Efendi'den H. 1319'da icazet almıştır.

H. 1319'da taşra ruûsu imtihanını kazanıp Giresun'a müderris tayin edildi. Giresun'a bağlı Kayadibi Mahallesindeki Hayriyye Medresesinde müderrisliğe başlamıştır. H. 1323'de üç talebesine icazet vermiştir. 1326 (1910) tarihlerinde 60 kadar icazete hazırlanan talebesi vardı. **(Dosya nu: 2450)**

OSMAN NURÎ EFENDİ (Gümülçineli)

Ali Osman Ağa'nın oğlu olup mali 1251'de Gümülçine'nin Sulumlu Köyünde doğmuştur. H. 1271'de İskeçe'de bulunan Cami-i Atik Medresesine girmiş ve Eylül 1287'de icazet almıştır. Aynı tarihte ilmini genişletmek için İstanbul'a gelmiş ve Fatih Camiinde üç sene tahsile Tikveşli Yusuf Efendi'den icazet almıştır.

Kânunisani 1290'da Fatih Camiinde imtihanı kazanıp derse çıkmış ve altı yıl kadar ders okutup Teşrinisani 1296'da İskeçe'ye nakl etmiştir. Burada bulunan Cami-i Atik Medresesinde tedrîse başlayıp Teşrinisani 1307'de ayrıca İskeçe Müftüsü olmuştur.

Muharrem 1317'de uhdesine dördüncü rütbeden Mecîdî Nişanı ihsan olunmuştur.

Mart 1326 (1910)'da yerine Mestan Efendi'nin tayin edilmiş olması bu tarihlerde vefatını kuvvetlendirmektedir. **(Dosya nu: 1892)**

OSMAN NURÎ EFENDİ (Harputlu)

Hafız Süleyman Salimî Efendi'nin oğlu olup 1279 malî yılında Harputta doğmuştur. Sibyan mektebinden sonra hususî muallimden arapça ve farsça okumuştur. Bundan sonra İstanbul'da Süleymaniye Camiinde İzmitli Bekir Efendi'den arapça okuyup tamamlamıştır.

Teşrinievvel 1303'de Kassam-ı Askerî kalemine girmiş ve Mart 1305'de Bâb-ı Fetvâ Evrak Kalemi kâtibliğine geçmiştir.

H. 1290'da uhdesine İbtidâ-i Hariç Edirne Müderrisliği tevcîh olunmuş ve Rebiulevvel 1304'de Hareket-i Haric'e, Rebiulevvel 1309'da İbtidâ-i Dahil'e terfi' olunmuştur. İlmî rütbesi Cemazielevvel 1310'da Musıla-i Sahn'a terfi' olunmuştur. Terakki ede ede Zilhicce 1311'de Sahn'a, Rebiulevvel 1312'de İbtidâ-i Altmışlı ve Rebiulaher 1313'de Hareket-i Altmışlıya terfi' etmiştir.

Kânunievvel 1310'da Meclis-i İdare-i Emval-i Eytam Mukayyidi olmuştur. Ağustos 1312'de ise İlmiye Tekaüt Sandığı Emanet Muavinliğine terfi' ettirilerek tayin edilmiştir.

Cemazielaher 1315'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' etmiştir. Ramazan 1317'de dördüncü rütbeden Mecîdî nişanı kendisine ihsan edilmiştir.

Cemazielevvel 1324'de uhdesine Bilâd-ı Devriye'den Adana Mevleviyeti tevcîh olunmuştur. Cemazielevvel 1325'de mevleviyetten ayrılmıştır.

Teşrinisanî 1323'de mezkür Sandığın veznedârlığına terfi' etmiştir. Eylül 1325'de memuriyet ünvanı Mutemetliğe tahvîl edilmiştir.

Şubat 1339'da (1923'de) kendisine Ankara'da Diyanet İşlerinde bir memuriyet teklif edilmiş ve kabul etmediğinden tekaüde sevk edilmiştir. **(Sicil defteri, c. 1, sh: 163)**

OSMAN NURÎ EFENDİ (İskilipli)

Sarıhasan-zâde ilk mektep muallimi Ali Efendi'nin oğlu olup H. 1262'de İskilip'in Aşağı Şeyhler Mahalesinde doğmuştur. İlk tahsilini babasından köyündeki mektebte bitirmiş ve sonra da İskilib'te bulunan Tabakhane Medresesi'nin müderrisi Mehmet Şükrü Efendi'nin ders halkasına girmiştir. «İzhar»a kadar okuyup H. 1284'de İstanbul'a gelmiştir. Sultan Ahmet Medresesine girip Bayezit Dersiâmlarından Arabgirli amâ Halil Rüştü Efendi'nin ders halkasına girmiştir. H. 1300'de icazet almış ve bir yıl sonra imtihana girip H. 1302'de Beyazit Camiinde derse çıkmıştır.

Rebiulevvel 1307'de uhdesine İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliği tevcîh olunmuş ve Safer 1316'da Hareket-i Haric'e ve Zilkade 1322'de İbtidâ-i Dahil'e terfi' olunmuştur.

Tedrîsle meşgulken 31 Teşrinievvel 1327 (1911)'de Sultanahmette Kabasakal Mahallesinde Çukurçeşme sokağı 8 numaralı evde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 190)**

OSMAN NURÎ EFENDİ (İstanbullu)

es-Seyit el-Hac Ahmet Efendi'nin oğlu olup H. 1245'de İstanbul'da Çarşamba civarında Beyceğiz Mahalesinde doğmuştur. İsmailağa Camiinde bulunan mektebte Kur'ân-ı Kerimi öğrenip sonradan ulemâdan Uşşakî-zâde el-Hac Hafız Nasûh Efendi'den H. 1293'de icazet almıştır.

Zilkade 1262'de on yedi yaşında Mahfel-i Şer'iyyat kitabetine girmiş ve Zilhicce 1275'de Semadirek Kazasına naib tayin edilmiştir. Haziran 1285'de İstanbul Kadılığı ve Mart 1287'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye başkâtibliği inzamamı ile Anadolu Sadareti Ve-

kayi'i Şer'iyye kâtibliğine tayin olunmuştur. Haziran 1292'de bu kitabetten ayrılmış ve aynı tarihte İsparta Sancağı Niyabetine tayin edilmiştir. Buradan ayrılıp İstanbul'a geldikten sonra Nisan 1295'de Mekteb-i Nüvvab müdürü olmuştur. Muharrem 1302 (1884)'de Medine-i Münevvere Niyabetine tayin edildi. Eylül 1303 (1887)'de tekrar Mekteb-i Nüvvab Müdürü olmuştur. Muharrem 1309 (1891)'da Evkaf-ı Hümayûn Müfettişliğine tayin edilmişse de bir yıl sonra Temmuz 1308 (1892)'de üçüncü defa Mekteb-i Nüvvab Müdürü olmuştur. Şaban 1311'de (1893'de) Askerî Kassamlığına ve Recep 1313 (Kânunisanî 1311 Ocak 1896)'de dördüncü defa Mekteb-i Nüvvab Müdürlüğüne getirilmiştir.

Şaban 1277'de İbtidâ-i Hariç Edirne Müderrisliğine nail olmuş ve H. 1290'da Adana, H. 1296'da Kudûs, Safer 1299'da Bursa pâyelerine nail olmuştur. Şevval 1298'de dördüncü rütbeden, Safer 1302'de üçüncü rütbeden ve Şevval 1307'de ikinci rütbeden Mecidî, Safer 1304'de üçüncü rütbeden Osmanlı nişanları kendisine ihsan olunmuştur.

Safer 1304'de İstanbul ve Muharrem 1316'da da Anadolu Kazaskerliği pâyeleri uhdesine tevcih olunmuş ve aynı tarihte birinci rütbeden Mecidî nişanı da ihsan edilmiştir.

15 Cemazielevvel 1322 (30 Temmuz 1904) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 173)**

OSMAN NURÎ EFENDİ (İstanbullu)

es-Seyyit Mehmet Efendi'nin oğlu olup H. 1256 senesinde İstanbul'da doğmuştur. İlk bilgileri okuyup Kur'ân-ı Kerîmi hıfz ettikten sonra Ayasofya-i Kebîr ve Bayezit Camilerinde sudûr-i izamdan Süleyman Sırrî ve Abdülkerim Efendilerden dinî ve arabî ilimleri. Ayasofyalı Şeyh Mehmet Efendi'den farsçayı, Sultanahmetli Hafız Süleyman Efendi'den feraizi okumuştur.

Temmuz 1269'da İstanbul Bâb Mahkemesine mürasele ile girmiştir. Haziran 1277'de İstanbul Mahkemesi Vekayi' Kitabeti ikinci muavinliğine ve Nisan 1282'de de birinci muavinliğe terfi' etmiştir. Mart 1286'da ise İstanbul Bab Mahkemesi Başkâtibi olmuştur. Şubat 1291'de İslimye Kazası naibi oldu. Temmuz 1293'de ayrılıp Ağustos 1293'den Temmuz 1295'e kadar Üsküp, Temmuz 1296'dan Kânunisanî 1297'ye kadar Trablusşam, Temmuz 1299'dan Eylül 1301'e kadar Antalya, Eylül 1302'den Ağustos 1304'e kadar Bolu, Mayıs 1305'den Teşrinievvel 1306'ya kadar Prizren ve Mart 1308'den Nisan 1310'a

kadar Siroz (Serez) Niyabetlerinde bulunmuştur. Nisan 1311'de İstanbul Bâb Mahkemesi niyabetine tayin edilmişse de Mayıs 1311'de Adana Merkez Niyabetine tayin olunmuştur. Ağustos 1313'de Adana'dan ayrılıp Temmuz 1314'den Haziran 1316'ya kadar Sivas, Eylül 1316'dan Teşrinisani 1323'e kadar Kıbrıs, ve Kânunisani 1324'den Kânunievvel 1325'e kadar Mekke-i Mükerreme Niyabetlerinde bulunmuştur.

Şaban 1313'de Mahreç pâyesine nail olmuş ve Şaban 1316'da Bilâd-ı Hamse ve Şevval 1318'de Haremeyn-i Muhteremeyn pâyesine terfi olunmuştur.

Rical-i ilmiyeden maaş almış ve Ağustos 1326'da tekaüde sevk olunmuştur.

Mayıs 1885'de Londra Sefrimiz ile İngiliz Hariciyesinin aldığı kararla Kıbrıs Naibine, Kıbrıs Mal Sandığından aylık 25 İngiliz lirası tahsisi uygun görülmüş ve Mümaileyh Kıbrıs Niyabeti sırasında maaşını buradan almıştır. (1)

21 Cemazielevvel 1331 (1913) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 1749)

OSMAN NURÎ EFENDİ (İstanbullu)

Sabık Şeyhülislâm Hasan Fehmi Efendi zâde sudûr-ı izamdan Ali Haydar Efendi Hazretlerinin oğlu olup 1287 (1871) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. İlk tahsilini Nuruosmaniye ilk mektebinde yapmıştır. Rüştiye tahsilini ise Adana ve Manisa'da tamamlamış ve Haziran 1299 (1883)'de üçüncü derecede şehadetname almıştır.

Mekteb-i Mülkiye'ye dahil olmuş ve iki sene tahsilden sonra vücuduna arız olan hastalıktan tahsilini terkle hususi surette arapça, farsça ve fransızca okumaya başlamıştır. Sonradan zadegân sıfatiyle imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a devama başlamış ve lüzumlu ilimleri tahsile Recep 1321'de Mekteb-i Nüvvab'tan mezun olmuştur.

Şevval 1291'de uhdesine İbtidâ-i Hariç İstanbul Müderrisliği tevcih olunmuştur. Rebiulaher 1296'da İbtidâ-i Dahil'e, Ramazan 1297'de Hareket-i Dahil'e, Muharrem 1304'de Musıla-i Sahn'a, Şevval 1314'de Hareket-i Altmışlı'ya, Safer 1316'da Musıla-i Süleymaniye ve Cemazielaher 1318'de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' etmiş ve

(1) İki numaralı vesikaya bakınız.

Muharrem 1321'de Bilâd-ı Mahreçten Halep Mevleviyetine tayin edildi.

Eylül 1302'de Manisa Şer'iyye Mahkemesine mülazemeten tayin edilmiş ve Ağustos 1304'de Kütahya Şer'iyye Mahkemesine nakl edilmiştir. Şubat 1306'da Kütahya Reji Müdüriyeti Sandık Emanetine tayin olunmuş ve Ağustos 1307'de vazifesini terk etmiştir. Bir müddet Manisa' Tahrirat Kaleminde mülâzemeten bulunduktan sonra Temmuz 1308'de Manisa İ'dadisi Hüsnü Hat Muallimliğine tayin edilmiştir. Ayrıca Ağustos 1308'de Manisa Muhasebe Kalemi Varidat Mukayyitliğine tayin olunmuştur. Temmuz 1312'de bedenindeki hastalıktan dolayı Varidat Mukayyitliğinden istifa etmiştir.

Mart 1314'de Saruhan Sancâğı Ceza Mahkemesi Zabıt kâtibi olmuştur. Mayıs 1314'de ise ayrılmıştır.

Eylül 1314'de Manisa İ'dadisi Hüsnü Hat Muallimliğinden de istifa ederek İstanbul'a avdet etmiştir.

Mekteb-i Nüvvab'ı bitirdiğinden Mart 1322 (1906)'de Tire Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. Şubat 1323'de ayrılıp Ağustos 1324'den Temmuz 1325'e kadar Ödemiş, Şubat 1326'dan Kânunisanî 1328'e kadar Limni, Haziran 1330'dan Teşrinievvel 1332'ye kadar Tekirdağ niyabetlerinde bulunmuştur.

Aynı tarihte Kasımpaşa Şer'iyye Mahkemesi Kadılığına tayin edilmiştir. **(Sicil defteri, c. 3, sh: 38)**

OSMAN NURÎ EFENDİ (Kafkasyalı)

Çerkes Hamza Bey'in oğlu olup 1294 (1878)'de Kafkasya'da doğmuştur. Memleketinde ilk bilgileri tahsile, İstanbul'a hicret etmiştir. Üsküdâr'da Mihrimah Sultan Medresesinde ikametle müderris Sivaslı Osman Nuri Efendi'den tahsilini ikmalle icazet almıştır. Türkçe, arapça ve farsçanın yanında rusça, italyanca ve çerkez dillerinden beş lisana vakıf idi.

H. 1325'de niyabet silkine kabul edilmiş ve Temmuz 1323'de aidatla Trablusgarbta bulunan Aziziye Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. Kânunisani 1324'de istifaen ayrılmıştır. Haziran 1325'de Varto Kazası naibi oldu. Teşrinisani 1327'de hizmet müddetinin hitamı üzerine ayrılmış ve yeniden teşkil olunan Basrî-Eskişam Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Eylül 1329'da azl edilmiştir. Nisan 1332 (1916)'de Nebek Kazasına bağlı Kuteyfe Nahiyesi niyabetine tayin edilmişse de vazifeye başlamadan aynı tarihte Kunaytıra Kazası Bidâyet Mahkemesi azalığına tayin olunmuştur. **(Sicil defteri, c. 5, sh: 162)**

OSMAN NURİ EFENDİ (Kars-zü'l-Kadriyeli)

Tabîb-zâde müderris İsmail Efendi'nin oğlu olup H. 1276'da Kars-zü'l-kadriye kasabasında doğmuştur. İlk tahsilinden sonra mahalli müderrislerden bir müddet okumuş ve Kayseriye gidip müderrislerden Divriğili İsmail Efendi'nin ders halkasına girmiş ve daha sonra Maraş'ta fıkıh, hadis ve sair ilimleri tahsille müderris Hacı Osman Efendi'den icazet almıştır.

33 yaşında Temmuz 1308'de Kars-zü'l-Kadriye Kazası müftülüğüne tayin olunmuştur.

Bir ara Adana Müftülüğünde on üç ay bulunmuş ve Şevval 1334 (1916)'da tekrar Kars-zü'l-Kadriye müftülüğüne nakden tayin edilmiştir. (Dosya nu: 1614, Sicil defteri, c. 2, sh: 41)

OSMAN NURİ EFENDİ (Kastamonulu)

İzmir payesi ile üçüncü rütbeden Mecidi nişanını hamil eski Kastamonu müftüsü Amâ-zâde Mehmet Emin Efendi'nin oğlu olup H. 1272'de Kastamonu'nun Bey Çelebi Mahalesinde doğmuştur. Nasrulah el-Kadı Mektebinde ilk bilgileri öğrenip Kur'ân-ı Kerîmin hıfzından sonra Abdülbaki Medresesine girmiştir. İkmali şart olan ilimleri bitirip H. 1302'de babası Mehmet Emin Efendi'den icazet almıştır.

33 yaşında Ağustos 1304'de Kastamonu Bidâyet Mahkemesi azası olmuş ve Mart 1306'da ayrılmıştır. Azalıkta bulunduğu sırada H. 1306'da Kastamonu'da bulunan İbnü'l-Feth, diğer adı ile İsfendiyar Medresesi müderrisliği uhdesine tevcih olunmuştur.

Nisan 1309'da Kastamonu Vilâyeti İsti'naf Mahkemesi Fahri azası olmuş ve inhilâl eden Kastamonu Şer'iyye Mahkemesi Başkâtibliğine tayin olunmuştur.

Babası Hafız Mehmet Emin Efendi'nin vefatı üzerine inhilâl eden Kastamonu Vilâyeti Müftülüğüne Ağustos 1325'de tayin olunmuştur.

Babası Hafız Mehmet Emin Efendi'nin vefatı üzerine inhilâl eden Kastamonu Vilâyeti Müftülüğüne Ağustos 1325'de tayin olunmuştur.

Sabahları ders okutmaya devam ederek H. 1314'de beş talebeye icazet vermiştir.

Eylül 1325'de Evkaf Komisyonu fahri riyasetine tayin edilmiştir. Şevval 1311'de uhdesine tevcih olunan İbtida-i Hariç Bursa müderrisliği Muharrem 1319'da Hareket-i Dahil'e, Cemazielaher 1323'de Sahn'a terfi' olunmuştur.

16 Eylül 1337 (1921) tarihinde Kastamonu Müftülüğünden tekaüde sevk edilmiştir. (Dosya nu: 2481)

OSMAN NURÎ EFENDİ (Kayserili)

Mehmet Ali Efendi'nin oğlu olup 1295 (1879) senesinde Kayseri'de doğmuştur. İlk bilgileri Medine-i Münevvere'de Mecidiye Mektebinde, dinî ve arabî ilimleri de İstanbul'da Kayseri'li Hafız İsmail Efendi'nin ders halkasında tahsille icazet almıştır.

Kânunievvel 1310'da Bâb-ı Fetvâ Evrak Kalemi Kitabetine tayin edilmiştir.

H. 1321'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâ-i Hariç İstanbul Müderrisliği Recep 1314'de Hareket-i Haric'e, Safer 1316'da İbtidâ-i Dahil'e, Ramazan 1318'de Hareket-i Dahil'e, Şevval 1318'da Musula-i Sahn'a ve Ramazan 1320'de Musıla-i Süleymaniye terfi' etmiş ve Ramazan 1316'da dördüncü rütbeden Mecîdî, Şevval 1317'de yine dördüncü rütbeden Osmanlı nişanı ile taltif olunmuş ve Zilhicce 1321' de Mahreç pâyesi kendisine tevcîh olunmuştur.

Eylül 1325'de üçüncü sınıf kâtibliğe terfi' etmiştir. (Sicil defteri, c. 2, sh: 535)

OSMAN NURÎ EFENDİ (Köprülü)

«Danabaşlı zâde» Hafız Mustafa Efendi'nin oğlu olup H. 1271'de Köprü (Vezirköprü) Kazasının Türabkale Mahalesinde doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîm hıfz ettikten sonra Köprü'de bulunan Abdülganî Medresesinde sarf ve nahivden okumaya başlamıştır. Mantık, fıkıh ve farsça okuyup H. 1292'de Amasya'ya gidip Aşağıbukacık Medresesine dahil olmuştur. Hadîs, fıkıh, meanî ve feraiz okuyup H. 1298' de icazet almıştır. İcazetini Şirvanî el-Hac Mustafa ve İsa Ruhî Efendilerden almıştır.

İcazetini müteakip Amasya'da Sultan Bayezit Camiinde derse çıkıp talebe okutmaya başlamıştır. Dört sene sonra talebelerinin bir kısmı ile Köprü (Vezirköprü)'ye gidip Abdülganî Medresesinde tedrîse başlamıştır. H. 1319'da talebelerine icazet vermiştir. Teşrinisanî 1326'da aynı yerde müderristi. (Dosya nu: 887)

OSMAN NURÎ EFENDİ (Kütahyalı)

Gâfur-zâde Bakkal Ali Efendi'nin oğlu olup malî 1284'de Kütahya'da doğmuştur. İlk tahsilinden sonra H. 1300'den H. 1311'e kadar

Kütahya'da Hacı Abdülkadir Efendi Medresesinde arapça tahsil etmiş ve akabinde İstanbul'a gelerek Mimar Sinan Yusuf Efendi Medresesine kaydolup Fatih Dersiâmlarından, Meşihat Müsteşarı olan. Ödemişli Mustafa Efendi'nin ders halkasına dahil olup 1317 (1901)'de icazet almıştır.

Hicri 1320'de ruûs imtihanına girip liyakat kesbetmiş ve Fatih Camiinde derse çıkmıştır.

Şaban 1327'de uhdesine İbtidâ-i Hariç İstanbul Müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur.

Nisan 1332'de Medaris Kısm-ı Ali 4. Sınıf Birinci Şube Müdürlüğüne tayin ve Teşrinisani 1332'de 3. Sınıf Birinci Şube Müdürlüğüne nakl edilmiştir. Eylül 1333 (1917)'de Dârü'l-Hilâfe Sahn Medresesi 3. Sınıf Müdürü olmuştur. Kânunisanî 1334'de bu müdürlükten ayrılmıştır.

Sıhhatinin el vermemesi üzerine memleketine gitmiş ve Kütahya Müftüsü Fevzi Efendi'nin vefatı üzerine inhilâl eden müftülüğe yapılan intihabta ekseriyeti elde ederek Haziran 1338'de Kütahya Müftüsü olmuştur. Üç ay sonra müftülükten ayrılmış ve ailesinin iş'arına göre 1 Eylül 1341 (1925)'de Kütahya'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 3752)

OSMAN NURİ EFENDİ (Mapavrili)

Sibyan mektebi muallimlerinden Mamuloğlu Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1275 mali yılında Rize'nin Mepavri nahiyesine bağlı Kolyoz - Galata Köyünde doğmuştur. İstanbul'da Süleymaniye Dersiâmlarından Rizeli Ömer Lütfi Efendi'nin ders halkasına girip icazet almıştır. Ayrıca imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girip Zilhicce 1311'de şehadetnâme almıştır.

Eylül 1311 (1895)'de Pasinler Kazası naibi oldu. Şubat 1313'de ayrılıp Kânunisanî 1315'den Kânunievvel 1317'ye kadar Mihalic, Ağustos 1319'dan Temmuz 1321'e kadar Kavala, Ağustos 1322'den Temmuz 1324'e kadar Vize Kazaları niyabetlerinde bulunmuştur.

Teşrinisanî 1324'de Ortaköy niyabetine tayin edilmişse de gitmemiş ve akabinde Ağustos 1325'de Hakkârî Livası Niyabetine tayin edildi. Şubat 1327'de ayrılmıştır. Kızının ifadesine göre 72 yaşında (1347/1931 de vefat etmiştir). (Sicil defteri. c. 5, sh: 210)

OSMAN NURÎ EFENDİ (Rizeli)

Zürra'dan Mustafa Ağa'nın oğlu olup H. 1260'da Rize'de doğmuştur. Sarf nahiv ve Kur'ân hıfzını bitirdiği gibi beldenin müftüsü Hasan Efendi'den tahsilini ilerletip İstanbul'a gelmiştir. Hafız Şakir Efendi'den icazet aldığı gibi Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve Şaban 1305'de şehadetnâme almıştır. Bir müddet Dârü'l-Fünûn-i Osmaniye girmiş ve 1289'da Hamidiye imtihanında başarılı olup sonradan Dârü'l-Muallimîne de devam etmiştir.

Rize'de br müddet ilk mekteb hocalığı yapmış ve imamlıktan sonra, İstanbul'da Divanyolu'nda Atik Alipaşa Camii vaizliğine tayin olunmuştur.

Mayıs 1304'de Feke (Bilânköy) Kazası naibi oldu. Daha sonra İpek, Zaviye, Refahiye, Tercan, Lüleburgaz ve Pirlepe niyabetlerinde bulunmuştur. Son olarak Teşrinisanî 1323'de Söğüt Kazası naibi olmuş ve Teşrinisanî 1325'de ayrılıp tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 1916, Sicil defteri, c. 3, sh: 170)**

OSMAN NURÎ EFENDİ (Rizeli)

Recep 1315'de vefat eden recber sınıfından Mehmet Emîn Ağa'nın oğlu olup H. 1266 yılında Rize'nin Mapavrî nahiyesinin Kovaroz - Aydoroz köyünde doğmuştur. Aydoroz köyündeki ilk mektebi bitirip Mapavri'de dinî ilimleri tahsile başlamıştır. H. 1285'de İstanbul'a gelip Siyavuşpaşa Medresesinde ikametle Hoca Haşim Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. H. 1298'de icazet almış ve aynı yıl müderrislik ruûsu imtihanını kazanarak Haziran 1298 (1882)' de Süleymaniye Camiinde derse çıkmıştır.

Hicrî 1312'de talebelerine icazet vermiş ve imtihanla girmiş olduğu Mekteb-i Nüvvab'ı da bitirip nişabet ehliyetnamesi almıştır.

Temmuz 1304 (1888)'de Tophane Şer'iyye Mahkemesi naibi oldu. Kânunievvel 1307'de ise Yeniköy Şer'iyye Mahkemesi naibi oldu. 1310'da ise Galata Niyabetine nakledilmiştir. Buradaki hizmet müddeti bitince Temmuz 1314'de Lazistan Sancağı Niyabetine tayin edilmiş ve Temmuz 1316'da ayrılmıştır. Mart 1318'den Mart 1320'ye kadar Mekke-i Mükerreme ve Kânunievvel 1323'den Kânunievvel 1325'e kadar Medine-i Münevvere Niyabetlerinde bulunmuştur.

Şevval 1301'de uhdesine tevcih olunan İbtidâ-i Hariç İstanbul Müderrisliği Rebiulevvel 1310'da Hareket-i Hariç'e, Cemazielaher 1318'de İbtidâ-i Dahil'e ve Ramazan 1321'de Musıla-i Sahn'a terfi' olunmuştur.

Nisan 1326'da dersiamlığa devam ederken Fetvahane Mümeyyizi Muavinliğine tayin edilmiştir. Kânunievvel 1333 (1917)'de tekaüde sevk olunmuştur.

H. 1324'de Huzur Derslerine muhatap olarak tayin edilmiş ve Ramazan 1333'e kadar muhatap ve H. 1334'de Mukarrir olup son derse kadar Mukarrirlikte bulunmuştur (1).

Dersiam maaşı ile iktifa ederek yaşarken 1 Nisan 1926 senesinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3448, Sicil defteri, c. 2, sh: 559)**

OSMAN NURİ EFENDİ (Rusçuklu)

Mirzâ Sait Paşa'nın Yanya ve Silistre valiliklerinde hususi imametinde bulunmuş ve sonradan Rusçukta vaki' Araste Camiinde imamlık ve hatiblik yapmış bulunan Hafız Ali Efendi'nin oğlu olup H. 1265'de Rusçukta doğmuştur. Şaban 1285'de Rusçuk Rüştiye Mektebini bitirmiştir (2). Rüştiyeye devamı sırasında İzmir mevleviyetinden mütekait Rusçuk'ta bulunan **Hüseyin Hoca Medresesi** müderrisi Süleyman Hulusi Efendi'den şerh-i akaid, meani ve feraiz okuyup icazet almıştır. Sonra da Tuna Vilâyetine Müfettiş-i Hükkâmlık için gelmiş ve Meclis-i Maarif Reisi sonradan olmuş olan Ali Haydar Efendi'den **«Adâb»dan «Gelenbevî Risalesi»** ve telhis ile ilm-i usûlden **«Mir'at»**ı okumuştur. O sırada Tuna Vilâyeti Mektubcusu olup sonradan Halep Valisi olan Sırrı Paşa'dan da **«Akaid Tercemesi»** okumuştur. İstanbul'a geldikten sonra da Eğinli İbrahim Efendi'den **«Mir'at»**ı okumuştur. Ayrıca Kirazlı Mescid'de Sofi Mahmut Efendi'den de ders görmüştür.

H. 1286'da Rusçuk Rüştiyesi farsça, coğrafya ve riyaziye muallimliğine tayin edilmiştir. Rusya Muharebesi üzerine İstanbul'a gelmiş ve iki yıl açıkta kaldıktan sonra Trabzon valisi bulunan Sırrı Paşa'nın dâveti üzerine yanına gidip bir buçuk sene çocuklarını okutmuştur. H. 1298'de Aydos Rüştiyesi birinci muallimi olmuş ve H. 1300'de İslimye Kazası naibi olmuştur. Bir yıl sonra da Rusçuk Sancağı Müftüsü olmuştur.

Uhdesine İbtidâ-i Hariç Bursa Müderrisliği ruûsu tevcih olunmuş ve ayrıca dördüncü rütbeden Osmanlı nişanı ve İzmir pâyesi kendisine ihsan olunmuştur. **(Dosya nu: 310)**

---

(1) Üç numaralı Vesika'ya bakınız.

(2) Tuna vilâyeti idare meclisinin mührü ile aldığı notları havi diploma ile ilgili dört numaralı Vesika'ya bakınız.

OSMAN NURÎ EFENDİ (Safranbolulu)

Mehmet Mesturi Efendi'nin oğlu olup Zilhicce 1262 senesinde Safranbolu'nun Eflânî nahiyesinin Teke-i Balâ köyünde doğmuştur. Önce babasından Kur'ân-ı Kerîm'i tecvidi ile okuduğu gibi sarf ve nahivden başlayıp «Avamil»e kadar gelmiştir. Şevval 1279'da İstanbul'a gelip Çenberlitaş civarında Köprülü oğlu Medresesine kayt ve kabul olunup Bayezit Dersiâmlarından Aydın - Karacasulu Hafız Ali b. İbrahim Edhem Efendi'den fıkıh, belâgat, ilm-i usûl, kelâm, mantık gibi ilimleri okuyup H. 1298'de icazet almıştır. Akabinde açılan ruûs imtihanına girmiş ve ehliyet kesbedip Bayezit Camiinde derse çıkmıştır.

Şevval 1301'de uhdesine İbtidâ-î Hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuş ve H. 1313'de talebelerine icazet vermiştir. İlmî rütbesi Musıla-i Sahn'a terfi' olunmuştur: Zilkade 1325.

Hicrî 1322'de Huzur Derslerine dahil olup H. 1340'a kadar bu derslere devamla birinci derse kadar çıkmıştır.

Sadece dersiam olarak kalmış ve 29 Şubat 1928'de Gebze'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2415)**

OSMAN NURÎ EFENDİ (Safranbolulu)

Zürrâdan Kara Ahmet Ağa'nın oğlu olup mali 1287'de Safranbolu'nun Yolak Köyünde doğmuştur. Köyünden ayrılıp İstanbul'a gelmiş ve Bayezit Dersiâmlarından Akçaşehirli Ali Haydar Efendi'den okuyup icazet aldı.

Mart 1310'da Mahkeme-i Teftîş-i Evkaf'ta mülâzemeten devama başlamış ve 1311'de Safranbolu'ya bağlı Ulus Nahiyesi niyabetine tayin edildi. 1311'de Eflânî ve 1315'de tekrar Ulus naibi oldu.

1330'da aynı naiblikteydi. **(Sicil def. c. 2, sh: 122)**

OSMAN NURÎ EFENDİ (Sivaslı)

Lâkabları «Kitabçıoğlu», şöhretleri ise «Hoca zâde»dir. Hoca Hüsam Mahalesinden, Nakşibendî hulefâsından ve Hacı Mustafa Bey Camii hatibi olup Ağustos 1312'de vefat eden Mustafa Mazhar Efendi'nin oğlu olup Teşrinievvel 1272'de Sivas'ın Hoca Hüsam Mahallesinde doğmuştur. H. 1277'de babasından besmele ile derse başlamış ve Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz ettikten sonra medreseye girip el-Hac Hafız Mehmet ve Sofi Ahmet Efendilerden sarf ve nahivden başlayıp mantık, meanî ve feraizi bitirip Kânunievvel 1291'de İstanbul'a gel-

miştir. Bayezit Camiinde Sivaslı Ömer Efendi'den okumaya başlamış ve yedi ay sonra Üsküdar'a nakl etmiştir. Selimiye Camii birinci imamı İspartalı el-Hac Hüseyin Sabri Efendi'den tecvid, ahkâm-ı kıraattan Alâiyyeli Hoca Mustafa Hulusi Efendi'den Mart 1300'de aliye ve âliye icazeti almıştır.

Teşrinievvel 1294'de hususi ve birinci, Ağustos 1298'de resmi ve ikinci, Mart 1313'de resmi ve üçüncü defa olmak üzere derse başlamış ve Allah'ın lütfü ile Kânunisani 1308'de beş, Teşrinisani 1311'de on sekiz ve Haziran 1325'de yirmi yedi olmak üzere toplam elli efendi dersten, tahminen H. 1303'de bir efendiye de vücûhtan icazet vermiştir.

Kânunievvel 1298'de Üsküdar dersiâmı olmuş ve Teşrinisani 1303'de de Toptaşı Askeri Rüştiyesi arapça muallimliğine tayin edildi.

İlmi rütbesi H. 1306'da İbtidâ-i Hariç İstanbul Müderrisliği olmuş ve Zilkade Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur. Şaban 1317'de 5. rütbeden ve Şevval 1325'de 4. rütbeden Mecidi nişanı ihsan edildi.

9 Şubat 1330 (1914)'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 384)**

OSMAN NURİ EFENDİ (Tavaslı)

Ziraatçı Hacı Hüseyin Ağa'nın oğlu olup mali 1287'de Tavas'ın Kızılca köyünde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra İstanbul'a gelmiş ve Fatih Dersiâmlarından Filibeli Mehmet Rasih Efendi'nin ders halkasına girmiştir. İcazeti müteakip Hicri 1324'de ruûs imtihanına girmiş ve kazanıp Teşrinievvel 1325'de Fatih Dersiâmlığına tayin olunmuştur. Haziran 1327'de Kılıçalipaşa Medresesi Dershanesi müdürü oldu. Eylül 1330'da müdürlükten ayrılmış ve Nisan 1335'de Medaris Müfettiş Muavini oldu.

5 Temmuz 1338 (192)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3738)**

OSMAN NURİ EFENDİ (Tekirdağlı)

Halil Efendi'nin oğlu olup mali 1282'de Tekirdağ'da doğmuştur. Tekirdağ'da eski usulle tedrisat yapan Kanlı Mescid ibtidâi mektebinde Kur'ân-ı Kerim'in hıfzını ikmale yeni usul üzere teşkil olunan Mekteb-i Feyziyye'ye girmiştir. Bu mektebi birinci olarak bitirip Rüstempaşa Medresesi rüştiye mektebine girmiştir. 1301/1885'de İstanbul'da Şehit Mehmetpaşa Medresesine gimiş ve sonradan Şehzâde Medresesine nakl ile Bayezit Camiinde Firecikli Mehmet

Lütfî ve Bayezit Dersiâmlarından Kalaycıklı Hacı Hafız Efendi ile Hacı Eyüb Efendilerden okuyup icazet almıştır.

Nakşibendî-Halidî Meşayihinden olan Mümaileyh. Kilitbahirde mukîmken Mart 1326'da Eceabad (Maydos) Müftülüğüne tayin olunmuştur. İttihatçı olup, siyasî bakımdan azli kurarrer olan Ömer Racî Efendi'nin yerine yapılan intihabta otuz reyle Tekirdağ Müftülüğünü ihraz etmiştir. Yunan işgal kuvvetleri tarafından Tekirdağ'ın 20 Temmuz 1336 (1920)'da işgali vuku' bulmasına rağmen müftülüğü terk etmemiş ve Tekirdağ'da kalmıştır. (Dosya nu: 508)

OSMAN NURÎ EFENDİ (Torullu)

Hasan Efendi-zâde Eyüb Sabrî Efendi'nin oğlu olup Ağustos 1265'de Torul'un Kilise-i Kebîr Köyünde doğmuştur. İlk mektebi Tirebolu'da bitirmiş ve Alucra'nın Zincar Köyü Medresesinde sarf ve nahiv okumaya başlamıştır. Akabinde İstanbul'a gelerek Aksaray civarında Horhor'da Haca Odabaşı Medresesinde Fatih Dersiâmlarından Alâiyyeli Abdulah Fehmî Efendi'den hikmet, feraiz, meanî, ilm-i fıkıh, Trabzonlu Ali Abdülkadîr Fahreddin Efendi'den de ilm-i feraiz okumuştur. İcazet aldığı gibi H. 1300'den 1305'e kadar Giresun'un Melekli Köyündeki Dârü'l-Halâsî Medresesinde müderrislik yapmıştır.

Zilkade 1308'de fahrî olarak Alucra Kazası Müftüsü oldu. Dört yıl sonra istifa edip Ağustos 1310'da Havza Kazası naibi oldu. Kânunisanî 1312'de Mecidözü, Temmuz 1315'de Tenüs, Teşrinisanî 1317' de Kebanmadenî, Şubat 1320'de Köprü (Vezirköprü), Kânunievvel 132'de Of, Mart 1325'de Şiran Kazaları niyabetine tayin olunmuştur.

Kânunievvel 1327'de Ayancık Kazası niyabetine tayin edilmiş ve Kânunievvel 1329 (Aralık 1913)'da buradan tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 2549, Sicil defteri, c. 5, sh: 139)

OSMAN NURÎ EFENDİ (Yozgatlı)

Ahmet Fevzî Efendi'nin oğlu olup 1298 (1882)'de Yozgat'ta doğmuştur. Evvelâ Konya ve sonradan İstanbul medreselerinde dinî ve arabî ilimleri tahsille Bayezit Dersiâmlarından Çarşambalı Ahmet Efendi'den Cemazielevvel 1327'de icazet almıştır. İmtihanla girdiği Medresetü'l-Kuzattan Teşrinievvel 1328 (1912)'de pek iyi derece ile şehadetnâme almıştır. Ders Vekâletinde icrâ kılınan imtihanda ehliyetini isbatla Temmuz 1327'de bir adet ehliyetnâme almıştır.

Kânunisani 1328'de Fetvahane-i Alî Mülâzimliğine kabul edilmiş ve Haziran 1329'da birinci sınıf müsevvit mülâzimliğine, Kânunisanî 1329'da Baş - mülâzimliğe ve Mayıs 1333 (1917)'de Müsevvitliğe tayin olunmuştur. Haziran 1336 (1920)'da Harç ve Evrak Memurluğuna tayin olunmuştur.

Teşrinisanî 1330'da 400 kuruşluk müderrislik maaşına nail oldu.

Nisan 1337'de Müstahzir ve Muharrir-i Fetâva sınıfı memurluğuna verilmiştir.

Eylül 1327'de dersiâm maaşı olarak 400 kuruş tahsis edilmiştir.

Teşrinisanî 1330'dan Teşrinievvel 1332'ye kadar Medaris-i Taliye İkinci Sınıf Fıkıh Müderrisliğinde bulunmuştur.

Ankara Hükümetinin İstanbul'da tesisi ile 1 Teşrinisanî 1338'den itibaren gayr-i faal memurlar arasında Fetvâhanedeki vazifesinden ayrılmıştır.

Kânunisanî 1339 (1923)'da Kilis Kazası Kadılığına tayin edilmişse de memuriyet mahalline azimet etmediğinden müsta'fî sayılmıştır. Kânunisanî 1340'da dersiamlık maaşı 800 kuruş olmuştur. **(Sicil defteri, c. 6, sh: 268)**

OSMAN NURÎ EFENDİ (Yozgatlı)

Yozgat Livası Meclis-i İdare Azasından Derviş Ağa-zâde Mustafa Sabri Efendi'nin oğlu olup 1263 mali yılında Yozgat'ta doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Yozgat'ta Demirli Medrese'de müderris bulunan Harput'lu Şevkî Efendi ve İstanbul'da Şirvanî Mehmet Halis Efendi'den okuyup her ikisinden icazet almıştır. Yozgat Dârü'l-Muallimîn'inden de itimatnamesi vardır.

Abdülcebbar-zâde ve kendisinin ihyâ ettiği Cami-i Kebîr Medreselerinde tedrisle meşgulken Yozgat Livası İdare Meclisi'nin kararı ve Meşihatın inbası üzerine Mayıs 1326'da resmen Yozgat Livası Müderrisliğline tayin olunmuştur. **(Sicil defteri, c. 4, sh: 19)**

OSMAN RAŞİT EFENDİ (Tavaslı)

Ulemâdan Hacı Hasan Efendi'nin oğlu olup 1289 (1873) senesinde Tavas Kazasının Nikfer köyünde doğmuştur. İlk bilgileri memleketinde gördükten sonra İzmir'e gelerek arabî ve farisî ilimleri tahsille o esnada İzmîr Dârü'l-Muallimîn'ine devam etmiş ve Kânunisanî 1310'da pek iyi derecede şehadetname almıştır. Bundan sonra İstanbul'a gelmiş ve derse devam etmiştir. Arapçadan

icazet almış ve Dârü'l-Fünûn-i Osmanî Ulûm-i Aliye-i Diniye Şubesine devam ederek Ağustos 1323'de mezun olmuştur. H. 1324'de icrâ kılınan imtihanda ruûs imtihanını kazanıp tedrise mezuniyet elde etmiş ve Rebiulevvel 1324'de Fatih Camiinde dersiâm olarak derse çıkmıştır.

Türkçe, arapça, farsça ve fransızca bilirdi.

Şubat 1310'da Bodrum Rüştiye Mektebi muallim vekâletine tayin edilmiştir. Mayıs 1311'de aslının gelmesi üzerine muallimlikten ayrılmıştır. Haziran 1311 (1895)'de Çine Kazası Köy Mektebleri Müfettişliğine tayin edilmiş ve bir sene sonra müfettişliğinin kaldırılması üzerine Eylül 1312'de Yenipazar Nahiyesi İbtidaî Mektebi Mualimliğine tayin kılınmıştır. Ağustos 1314'de ayrılıp Eylül'de Milâs Kazası ibtidâî muallimliğinde vazifeye başlamıştır. Şubat 1318'de ayrılıp İstanbul'a gelmiş ve Nisan 1324 (1908)'de Kabataş İ'dadisinin Ulûm-i Diniye Muallimliğine tayin olunmuştur. Kânunisanî 1324'de Dersaadet Dârü'l-Muallimîn-i İbtidâisi Tarih-i Enbiya ve İslâm Muallimliğine ayrıca tayin edilmişse de Eylül 1325'de Kabataş'taki vazifesinden ayrılmıştır. Eylül 1325'de Dâvutpaşa İ'dadisi Birinci sınıf akaid muallimliğine imtihanla tayin edilmiştir.

Eylül 1325'de Fetvahane-i Alî İ'lâmet Odası Baş-mülâzimliğine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1326'da 3. sınıf müsevvitliğe ve Teşrinievvel 1330'da müsevvitliğe terfi' edilmiştir. Haziran 1336'da Mukayyıt ve Hafız-kütüp olmuştur.

Rebiulevvel 1330'da uhdesine İbtidâî Hariç İstanbul müderrisliği tevcîh olunmuştur.

Haziran 1327'de ücretle Bahr-i Sefit Çifte-baş ve Ayak Kurşunlu Dershaneleri Farisî muallimliğine, Mart 1328'de Ayak Kurşunlu Tarih-i İslâm ve Baş Kurşunlu Kavaid-i Osmaniye muallimliğine tayin edilmiştir. Mayıs 1329'da Müid Ahmet Efendi Medresesi Sarf ve İmlâ Muallimliğine Kânunisanî 1329'da Çifte Ayak Kurşunlu Usul-i Takrîr muallimliğine ve Nisan 1330'da Farisî muallimliğine tayin olunmuştur.

Şubat 1337 (1921)'de Fetvahane Zabt-ı Memuriyetine tayin olunmuştur.

1340'dan sonra sadece dersiâm olarak kalmış ve 28 Aralık 1929'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 63, Sicil defteri, c. 4, sh: 4)**

OSMAN REMZÎ EFENDİ (Atina - Pazarlı)

Hacı İbrahim oğlu Mehmet Ağa'nın oğlu olup 1284 (1868) senesinde Atina (Pazar) Kazasının Okurdile köyünde doğmuştur. İlk

mektebi köyünde bitirmiş ve Ardeşen Medresesinde Cami'ye kadar okumuştur. Akabinde İstanbul'a gelip Eğinli İbrahim Hakkı Efendinin derslerine devam edi picazet almış ve imtihanla kabul edildiği Mekteb-i Nüvvab'tan H. 1323'de beşinci sınıf niyabet ehliyetnamesi almıştır.

Mektebten mezun olduktan sonra Mart 1322'de Karacasu niyabetine tayin edilmiş ve Şubat 1323'de ayrılmıştır. Akabinde Daridere Niyabetine tayin edilmiş ve iki yıl sonra Ağustos 1326'da hizmet yerinden ayrılmıştır. Kânunievvel 1326'dan Teşrinisanî 1328'e kadar Çine Kazası Niyabetinde bulunmuştur.

Nisan 1329'da Gönen Kazası Kadısı olmuştur.

Mayıs 1337 (1921) tarihinde Erdek Kazası Kadılığına becayiş suretiyle tayin edilmiştir. (Sicil defteri, c. 5, sh: 21 Dosya nu: 1104)

OSMAN REMZÎ EFENDİ (İbradılı)

Önce nahiye niablığı ve sonradan da ticaretle iştigal etmiş Karaali-zâde Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1297 (1881)de İbradı nahiyesinin Balâ mahalesinde doğmuştur. Rüştiyeyi bitirip İstanbul'a gelmiş ve Gevherhan Sultan Medresesine kayt ve kabul olunup Fatih Camiinde Muharrem Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Molla Cami'e kadar okuyup akabinde Çarşambalı Ahmet Hamdi Efendi'nin ders halkasına dahil olup H. 1327'de Çarşambalı'dan icazet almıştır. Rumelikazaskerliği Birinci Sınıf hulefasından İbradılı Yunus Şakir Efendid'en de ilm-i feraiz'i tahsille Temmuz 1326 (1910)'de icazet almıştır.

Kâfiye üzerine «Mefhûmu'l-Kâfiye» isminde bir eseri olup Mart 1320 tarihli ruhsatnâme ile basılmıştır.

Teşrinisanî 1321'den Kânunisanî 1322'ye kadar Erbaa kazasına bağlı Sunisa Nahiyesi niyabetinde hasılâtla bulunmuştur.

Recep 1328'de Mekteb-i Kuzatta icrâ kılınan imtihanda ehliyetini isbatla niyabete kabul edilmiş ve Teşrinievvel 1326'da Erzincan'a bağlı Kozican Kazası Naibi olmuştur. Mayıs 1327'de Kozican'dan ayrılıp Mayıs 1329'da Hoşap Kazası Kadısı olmuştur.

Hoşap Kazası kadısı iken 1 Mayıs 1331 (1915) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 1025, Sicil defteri, c. 3, sh: 149)

OSMAN SABİT EFENDİ (Aksekili)

Nüvvabtan Molla Halîl-zâde Hüseyin Şükrü Efendi'nin oğlu olup 1271 (1855) senesinde Akseki'nin Güdüne köyünde doğmuştur.

Memleketi olan Güdene kasabasında ilk mektebi ve Ermenek'te bir müddet rüştiyeye devam etmiş, akabinde İstanbul'a gelip Süleymaniye Dersiâmlarından Ayaşlı Ali Efendi'nin derslerine devam etmeye başlamışsa da hocasının vefatı üzerine icazet alamamıştır.

H. 1289'dan itibaren altı sene Mahmutpaşa Şer'iyye Mahkemesi zabıt katibliğinde bulunmuştur. H. 1295'de imtihan olup niyabet ruhsatnamesi almış ve Eylül 1294'de Bitlis, Kânunievvel 1296'da Vakfıkebir, Teşrinievvel 1298'de Of, Temmuz 1302'de Gediz, Kânunisani 1305'de Kandıra, Haziran 1308'de Yalvaç, Şubat 1311'de Zihne, Kânunisani 1313'de Çal, Kânunievvel 1314'de Eceabad, Temmuz 1318' de Sivrihisar, Haziran 1319'da Nablus, Haziran 1322'de Ertuğrul niyabetine tayin edilmiştir.

Vakfıkebir ve Gediz'den istifa, Of niyabetinden ise, niyabeti sırasında Vartan adında birini sebebsiz 36 gün haps etmesinden dolayı sekiz ay hapse mahkûm olmuş ve azl edilmiştir. Böylece bir buçuk sene niyabetten mahrum edilmiştir. Fakat İstanbul İstinaf Mahkemesinde beraat etmiştir.

Kânunievvel 1324'de Beşiktaş Niyabetine tayin edilmiş ve memuriyet mahallinin lağvı üzerine bir ay sonra açıkta kalmıştır.

Temmuz 1329'da Davutpaşa Kadılığına tayin edilmiş ve Mart 1330'da yerine başkasının tayini ile ayrılmıştır.

H. 1298'de uhdesine İbtidâî Hariç Edirne Müderrisliği tevcih olumuş ve Rebiulaher 1300'de Hareket-i Haric'e, Cemazielaher 1315'-de Hareket-i Altmışlıya ve Şevval 1316'da Musıla-i Sahna terfi' olunmuştur. Haziran 1317'de Bilâd-ı Devriye'den Maraş Mevleviyeti tevcih edilmiştir. Kendisine 4. rütbeden Osmanlı Mecîdî nişanı ile Yunan Muharebe madalyası ve Hicaz Demiryolu madalyasını hamildir.

Mart 1330'dan itibaren mazul sayılmış ve Şubat 1315'de tekaüde sevk olunmuştur.

Mayıs 1927'de dosyası İstanbul Müddeiumumiliğine gönderilmiştir. **(Dosya nu: 1147, Sicil defteri, c. 1, sh: 270)**

OSMAN SABİT EFENDİ (Çallı)

Hoca zâde Ahmet Emin Efendi'nin oğlu olup Çal Kazasına bağlı Hanceler Köyünün Müfti Mahallesinde 1923'de doğmuştur. Köyünde bulunan babasının medresesinde mantık, bedî, bèyan, fıkıh ve kelâm okuyup 1314 (1898)'de tahsilini ikmal için İstanbul'a gelmiştir. Burada icazet alıp Haziran 1318 (1902)'de memleketine müderris tayin edilmiştir.

Köyünde babasının inşa ettiği medresede tedrisle iştigal ederken Şubat 1325'de Alaşehir Kazası Müderrisliğine tayin edilmiş ve Teşrinievvel 1327'de bu kazanın müderrislğinden istifa etmiştir. (Dosya nu: 880)

OSMAN SABRÎ EFENDİ (Rizeli)

Bezzaz esnafından Mataracı-zâde İsmail Ağa'nın oğlu olup H. 1262'de Rize'nin Yeniköy mahalesinde doğmuştur. Yeniköy ilk mektebini bitirip Kur'ân-ı Kerîmi hıfz etmiştir. Sabık Rize müftüsü müteveffa Köse-zâde Hacı Hasan Efendi'den tasavvurata kadar okumuş ve H. 1290'da İstanbul'a gelmiştir. Fatih Bahr-i Siyah Baş Kurşunlu Medresesine kaydolup Rizeli meşhur Lâz Hacı Hasan Efendi'nin ders halkasına girip hocasının Mekke-i Mükerreme Mevleviyetine tayini üzerine Alâiyyeli Abdullah Fehmi Efendi'den okumaya başlamıştır. H. 1300'de icazet almıştır. Ayrıca ilm-i meanî ve usûlü Hafız Şakir Efendi'den ve Reisu'l-Kurrâ Yesirci zâde Hafız İsmail Efendi'den ilm-i vücûh, ve Fatih Camii baş imam vekili Geyveli Hafız İbrahim Efendi'den ta'limu'l-Kur'ân tahsil etmiştir.

H. 1301'de Şeyhülislâm Uryanî zâde Es'at Efendi zamanında icrâ kılınan ruûs imtihanında ehliyetini isbatla H. 1305'de Fatih Camiinde dersiâm olarak derse çıkmıştır.

H. 1319'da talebelerine ilk olarak icazet vermiştir.

Muharrem 1310'da uhdesine İbtidâ-i Hariç İstanbul Müderrisliği ruûsu tevcîh olunmuş ve Recep 1318'de Hareket-i Haric'e, ve Safer 1324'de İbtidâ-i Dahil'e terfi' olunmuş, H. 1319'da altın liyakat madalyası ile taltif olunmuştur.

1330-1332 de Huzur Dersleri Muhatablığında bulundu ve H. 1332 de Mahreç pâyesine nail oldu.

Fatih Camiinde tedrisle meşgulken 11 Şubat 1332'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 3442)

OSMAN SADRÎ EFENDİ (Ordulu)

Mehmet Efendi'nin oğlu olup H. 1252 senesinde Ordu'nun Aybastı nahiyesinin Yakacık köyünde doğmuştur. İlk tahsilini Aybastı'da yaptıktan sonra H. 1275'de tahsilini ikmal için İstanbul'a gelmiş ve Çorlu-i Ulâ Alipaşa Medresesinde kayt olunup aynı tarihte Bayezit Dersiâmlarından Malatyalı Hacı Mehmet Efendi'nin ders halkasına daihl olmuş ve 16 sene devam ederek H. 1292'de icazet

almıştır. H. 1296'da imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve Şaban 1303'de şehadetname almıştır.

Teşrinisani 1302'de Bolu'ya bağlı Mudurnu Kazası naibi olmuştur. İki yıl sonra ayrılıp Haziran 1305'de Yıldızeli Kazası naibi olmuştur. Mayıs 1307'de ayrılıp Temmuz 1308'den Temmuz 1310'a kadar Divriği niyabetinde bulunmuştur.

Nisan 1313'de ikinci defa olarak Yıldızeli Niyabetine tayin edilmiş ve Mayıs 1319'da ayrılıp Kânunievvel 1326'da tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 2301)**

OSMAN SEYFEDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Haremeyn-i Muhteremeyn pâyelilerinden Maraşlı Mustafa Fevzi Efendi'nin oğlu olup 1291'de (1875'de) İstanbul'da doğmuştur. Rüştiye tahsili akabinde Fatih Dersiâmlarından Erzurumlu Ahmet Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. H. 1312'de Muhasebat Kalemi katibi olmuştur. H. 1313'de uhdesine İbtidâ-i Hariç Edirne Müderrisliği tevcih edildi. Zilkade 1322'de Sahn'a terfi' etmiş ve Şaban 1318'de 4. rütbeden Mecîdî nişanı aldı. Levazım Tahakkuk Kalemi Katibi oldu ve 1335'de azl edilmiş ve 12 Eylül 1337/1921'de Süleymaniye'de Hoca İnayed din Mahallesinde vefat etmiştir. **(Sicil defteri, c. 6, sh: 14)**

OSMAN ŞÜKRÜ EFENDİ (Batumlu)

İmam oğlu İdris Efendi'nin oğlu olup 1258 (1842) tarihinde Batum'un Güney nahiyesinin Bahya köyünde doğmuştur. Köyündeki hocadan ve babasından Kur'ân-ı Kerîm okuyup hıfz etmiş ve arapçayı sabık Batum Müftüsü Cafer Efendi'den tahsile başlamıştır. H. 1273'de İstanbul'a gelip Süleymaniye Camiinde Fetvâ Emini el-Hac Mehmet Nuri Efendi'nin derslerine hazır olup H. 1289'da icazet almıştır. Aynı yıl içinde imtihan olup kazanmış ve Süleymaniye Camiinde dersiâm olarak derse çıkmıştır. H. 1305'de icazet vermiştir.

Recep 1293'de İbtidâ-i Hariç İstanbul müderrisliğine nail olmuş ve rütbesi Şaban 1311'de Musıla-i Sahn'a terfi' olunmuştur.

H. 1295'de imtihanla Fetvahane Fetvâ Odasına dahil olmuş ve Şubat 1306'da Müsevvit Mülâzimi ile Şubat 1309'da İ'lâmat-ı Şer'iyye Mukayyitliğine tayin olunmuştur.

Süleymaniye Dersiâmlığı ve Fetvahane Müsevvitliğinde istihdamı sırasında 13 Şevval 1315 (1897)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 34)**

OSMAN ŞÜKRÜ EFENDİ (Ünyeli)

Ünye Şer'iyye Mahkemesi Baş-kâtibi Halîl Sıtkı Efendi'nin oğlu olup H. 1280'de Ünye'de doğmuştur. Ünye sibyan ve rüştiyesini bitirip bir müddet de medrese tahsilinden sonra İstanbul'a gelip Bayezit Dersiâmlarından Tokatlı Ateş Hoca Mustafa Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Tahsilini ikmalle hocasından icazet almıştır. İmtihanla dahil olduğu Mekteb-i Nüvvab'ı da Mart 1309'da bitirmiştir.

Ağustos 1309'da ilk olarak Yakova niyabetine tayin olunmuştur. Temmuz 1311'de ayrılıp Mart 1313'den Nisan 1314'e kadar Loros, Nisan 1315'den Nisan 137'ye kadar Milâs, Teşrinievvel 318'den Eylül 320'ye kadar İstip, Teşrinievvel 320'den Teşrinievvel 1321'e kadar Margiliç, Şubat 1321'den Kânunisani 1323'e kadar Karacaabad, ve Nisan 1324'den Temmuz 1326'ya kadar Kelkit niyabetinde bulunmuştur.

Rebiulevvel 1315'de İzmir pâyesi uhdesine tevcîh olundu.

Şubat 1326'da Malatya Sancağı naibi oldu. Teşrinievvel 1328'de ayrılıp Şubat 1328'de Siverek Sancağına naib oldu. Haziran 1331'de ise Siirt Sancağı niyabetine nakl edilmiştir. (Sicil defteri, c. 3, sh: 36)

OSMAN ZEKÎ EFENDİ (Ankaralı)

Tüccar-zâde Mahmut Efendi'nin oğlu olup H. 1252 senesinde Ankara'nın Rüstem Nial Mahalesinde doğmuştur. Yeşil Ahi Sibyan Mektebinde Kur'ân-ı Kerîmi öğrenip babasından mantık'a kadar okuyup H. 1272 başlarında İstanbul'a gelmiştir. Fatih Akdeniz Tetimme-i Rabia Medresesinde ikametle Fatih Camiinde Aksaraylı Hızır Efendi'nin derslerine devama başlamış, mümaileyh'in Filibeye müderris tayini üzerine Torbalı Hacı Mehmet Efendi'nin derslerini devama başlamıştır.

H. 1285'de ilk olarak 34 yaşında Düştina naibi oldu.

Daha sonra Mihaliccik, Avanos, Arapsun, Koyulhisar, Tenus, Dârende, Suşehri, Ürgüp, Havsa, Sarmaşıklı-Beyannamid, Koçgiri (Hafik) Milâs niyabetlerinde bulunmuştur. 14 Kânunisani 1323 (1907)' de Milâs Naibi iken vefat etmiştir. (Dosya nu: 2282, Sicil defteri, c. 1, sh: 221)

OSMAN ZEKÎ EFENDİ (Mecitözülü)

Kaba Hasan oğlu Mehmet Ağa'nın oğlu olup mali 1282 senesin-

de Mecitözü Kazasının Çıkırık Köyünde doğmuştur. Köyünde ilk mektebi bitirip İstanbul'a gelmiş ve Bayezit Dersiamlarından Vezirköprülü Ahmet Cemaleddin Efendi'nin ders halkasına girip icazet almıştır.

Ağustos 1318'de Mecitözü'nün Çıkırık Köyü Medresesi müderrisliğine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1325'de Mecitözü Kazası müderrisi olmuş ve Temmuz 1337/1921'de umum meyanında maaşı kesilmiş ve bu tarihten itibaren müderrislikten ayrılmıştır. **(Sicil defteri, c. 7, sh: 184)**

OSMAN ZEKİ EFENDİ (Mes'udiyeli)

Kolukısa-zâde Şeyh Osman Ağa'nın oğlu olup H. 1258 senesinde Mesudiye Kazasının Zile Köyünde doğmuştur. İbtidâi Mektebini bitirip Mesudiyeye bağlı Yuvadi Köyündeki medreseye girmiş ve sekiz sene sonra Ordu'ya gidip burada bulunan Osmanpaşa Medresesine girmiştir. Altı sene tahsilden sonra buradan da ayrılıp H. 1287'de İstanbul'a girmiştir. Altı sene tahsilden sonra buradan da ayrılıp H. 1287'de İstanbul'a gelmiştir. Çorlulu Alipaşa-i Ulâ Medresesine kaydolup Kayserili el-Hac Dervîş Efendi'nin ders halkasına girmiştir. İcazet aldıktan sonra beş sene Mesudiye'de ve sekiz sene de Ordu'da ilim tahsili ile meşgul olmuş ve 48 yaşında iken H. 1307'de Mes'udiye Kazası Müftülüğüne tayin olunmuştur. On yıl kadar müftülüğü fahriyyen yürütmüş ve H. 1315'de 100 kuruş maaşa nail oldu.

Mart 1330'da tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 2348)**

OSMAN ZEKİ EFENDİ (Sis-Kozanlı)

Ziraatle uğraşan Çamurdan zâde Osman Ağa'nın oğlu olup Nisan 1270 tarihinde Kozan-Sis Kazası'nın Mahmutlu Köyünde doğmuştur. Kur'ân-ı Kerim'i hıfz ettikten sonra Mahmutlu Mahallesinde bulunan Cami-i Sağîr Medresesine girip müderris Çamurdanzâde Hacı Mustafa Efendi'den okumaya başlamıştır. Nisan 1301'de icazet almış ve akabinde Cami-i Sağîr Medresesinde tedrîse başlamıştır.

Teşrinisanî 1307'de İbtida-i Hariç Edirne Müderrisliği ruûsuna nail olmuştur.

Nisan 1315'de Kozan Sancağı Bidayet Mahkemesi Azası olmuş ve 1295'de vuku' bulan bir şetm maddesinden bir lira nakdî cezaya çarptırılması üzerine azalıktan Kânunievvel 1315'de ayrıldı.

Kânunievvel 1315'de Kozan Sancağı Belediye Reisi oldu ve Nisan 1317'de reislikten ayrıldı. Kânunievvel 1325'de Kozan Sancağı niyabetine tayin edilmiş ve bir ay sonra ayrılıp Kânunisanî 1325'de Kozan Sancağı Müftüsü olmuştur.

1294'de Kozan hadise-i mündefiasında iki sene zabtiye nezaretinde bulunmuştur. Bu durum sonradan memuriyet yapmasına bir engel teşkil etmediği mahkemece tesbit olunmuştur.

Nisan 1326 tarihlerinde Kozan Müftüsü bulunuyordu. **(Dosya nu: 1604)**

OSMAN ZÜHTÜ EFENDDİ (Kızanlıklı)

Kızanlıkta Karaferieli, Kapıcıbaşı Medresesi müderrisi Mehmet Efendi'nin oğlu olup Temmuz 1266'da Kızanlıkta Aşıklar Mahallesinde doğmuştur. İlk bilgileri babasından okuduktan sonra Mart 1284'de İstanbul'a gelip Çarşamba civarında Kazasker Mustafa Efendi Medresesine girip Eğinli Kasapzade Hacı Hafız İbrahim Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. Mart 1302'de icazet almıştır.

Ruûs imtihanını kazanıp Mart 1304'de Fatih Camiinde dersiam olarak derse çıkmıştır.

Cemazielevvel 1321'de uhdesine tevcih olunan İbtidâ-i Hariç İstanbul Müderrisliği Rebiulevvel 1321'de Hareket-i Haric'e ve Rebiulaher 1328'de İbtidâ-i Dahil'e terfi' olunmuş ve Rebiulaher 1334'de Mahreç pâyesine nail olmuştur.

On dört sene talebe okutmuş ve bunun sonunda Eylül 1318'de talebelerine icazet vermiş ve bunun üzerine bir adet altın madalya ile taltîf olunmuştur. Bu arada 4. rütbeden Osmanlı ve 3. rütbeden Mecidî nişanları kendisine ihsan olunmuştur.

H. 1331'den H. 1334'e kadar Huzur Dersleri Muhatablığında bulunmuş ve Mahreç pâyesinin tevcihi ile muhatablıktan ayrılmıştır.

Dersiam olarak imrar-ı hayat ederken 6 Temmuz 1341 (1925) tarihinde Mimarsinan, diğer adı ile Kumrulu Mescid Mahalesinde Kalaycı sokak 7 numaralı hanede vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3447)**

Ö

ÖMER EFENDİ (Akkârlı)

Ceylanî-zâde Mustafa Efendi'nin oğlu olup Ağustos 1283'de Trablusşam'a bağlı Akkâr Kazasının Cezîle köyünde doğmuştur.

Trablusşam hususî mekteblerinde okuyup Akkâr sabık müftüsü Mustafa Efendi'nin derslerine devam etmiş ve H. 1302'de icazet almıştır.

H. 1304'de Akkâr'da bulunan el-Cündî Camii imamlığına tayin edilmiş ve Teşrinievvel 1321 (1905)'de Akkâr Kazası Müftüsü olmuştur.

Temmuz 1330'da Akkâr Müftüsü bulunuyordu. **(Dosya nu: 2091)**

ÖMER EFENDİ (Ergirili)

Emlâk ve akar sahiblerinden Abbas Efendi'nin oğlu olup H. 1260 senesinde Yanya Vilâyeti dâhilinde Ergiri kasabasında doğmuştur. Sibyan Mektebinde Kur'ân hıfz edip üç sene rüştiyede devamdan sonra İstanbul'a gelmiştir. On sene medresede tahsil görüp icazet almıştır.

H. 1294'de devlet hizmetine girip Nevrokop Kazası şer'iyye mahkemesine mülâzemeten girmiştir. H. 1300'de aynı mahkemenin kâtibliğine tayin olunmuştur. Şubat 1305'de Elbasan'a bağlı Garameş Kazası Naibi olmuştur. Teşrinievvel 1308'de Nasliç, Nisan 1311'de Grebine, Mart 1313'de Gönüne, Haziran 1317'de Zihne, Temmuz 1320'de Grebine, Mart 1313'de Gönüne, Haziran 1317'de Zihne, Temmuz 1320'de Rupçoz ve Eylül 1324'de Razlık Kazası naibi olmuştur.

Kânunievvel 1325'de yaş haddinden tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 250)**

ÖMER EFENDİ (Kuneytra'lı)

Hoca Osman Efendi'nin oğlu olup Nisan 1290 tarihinde Anadolu'da doğmuştur. Hal tercemesinde Anadolu'da doğduğu yazılı ise de sicil-i nüfusuna göre Suriye'nin Kuneytıra Kazasının Kabartay mahallesinde ikamet ettiği anlaşılmaktadır.

Mayıs 1321 (1905)'de Camiu'l-Ezher'den icazet almıştır.

Kuneytıra Hanefi imamı iken kaza müftüsü Bedreddin Efendinin azli üzerine yapılan intihab üzerine Haziran 1331 (1915)'de Kuneytıra Kazası Müftüsü olmuştur. (Dosya nu: 3358)

ÖMER EFENDİ (Rizeli)

Rize ulemâsından Şaban Efendi'nin oğlu olup mali 1282'de Rize'de doğmuştur. İlk ve orta tahsilinden sonra Tayyib Efendi Medresesinde «Cami»e kadar okumuş ve akabinde İstanbul'a gelerek Fatih Camii dersiâmlarından Manisalı Hacı Emîn Efendi'nin ders halkasına girip tahsili şart olan ilimleri bitirip icazet almıştır. İmtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve 1315 H. (1313/1897)'de şehadetname almıştır.

Mart 1314'de Bingazi Sancağı dahilinde Derne Kazası Niyabetine tayin olunmuştur. Ağustos 1316'da hizmet müddetini ikmalle buradan ayrılmıştır. Şubat 1316'dan Kânunisanî 1318'e kadar Enez, Haziran 1319'dan Mayıs 1321'e kadar Eceaabad, Ağustos 1321'den Ağustos 1323'e kadar Tikveş Kazası niyabetinde bulunmuştur.

Zilkade 1322'de uhdesine İbtidâ-i Hariç Bursa Müderrisliği tevcih olunmuştur.

Kânunievvel 1323'de Ohrî niyabetine tayin olunmuş ve Teşrinisanî 1325'de Ohri'den ayrılmıştır.

Ohrî niyabeti sırasında «bilhassa istihsal-i hürriyet esnasında vesaya ve irşadât-ı hamiyet-perverdisi ile efkâr ve hissiyat-ı ammenin Meşrutiyetle meşbu' olmasını temin etmek suretiyle ibraz-ı hamiyet ve sadakatte» bulunmuştur.

Temmuz 1326'da Üsküdar Kadı Müşavirliğine tayin olunmuştur.

Kânunievvel 1327'de naklen Trabzon Merkez Niyabetine tayin olunmu ve hakkında vaki' şikâyet üzerine Teşrinisanî 1328'de azl edilmiştir.

Nisan 1329'da Bolu Livası Niyabetine tayin edilmişse de Haziran 1331'de Karahisar-ı Sahip livası niyabetine nakl edilmiştir. Kânunievvel 1332'de ise Kütahya Kadılığına nakledilmiştir.

Hakkında vaki' şikâyetler üzerine kadılıktan ayrılmış ve İstanbul'da dâva vekilliğinde bulunmuştur. Ağustos 1335'de ise mazul sayılmıştır. (Sicil defteri, c. 1, sh: 287/288)

HACI ÖMER EFENDİ (Tırnovalı)

Fatih dersiâmlarından olan ve H. 1291'de icazet veren, ayrıca üç sene Huzur Dersleri Muhatablığında bulunan Yahya Tevfik Efendi Medresesi müderrislerinden 16 Safer 1296'da vefat eden Tırnovalı Mustafa Hilmî Efendi'nin oğlu olup H. 1287'de Tırnova'da doğmuştur. Babasının vefatından sonra Fatih Taş - Mektebte tahsilde bulunmuş ve 1296'dan 1299'a kadar Otlukçu Yokuşu Rüştiyesinde okumuştur. H. 1300'de Yenibahçe'de Defterdâr Ahmet Çelebi Medresesine dahil olmuştur. H. 1317 senesi sonuna kaadr ilim tahsiline devam edip Fatih Dersiâmlarından Hayrabolulu Seyyit Ali Efendi'den icazet almıştır.

Ruûs imtihanına girip kazanmış ve 1318 Temmuz'unda Edirne'de bulunan Necatiye Medresesi Müderrisliğine tayin olunmuştur.

Teşrinievvel 1325'de Edirne Merkez Müderrisi olmuş ve Balkan Harbi üzerine İstanbul'a avdet etmiştir: Teşrinievvel 1328/1912.

Kânunievvel 1328'de ise Sandıklı Kazası Müderrisliğine tayin edilmiştir.

Recep 1320'de İbtidâ-i Hariç Edirne Müderrisliği tevcih edilmiştir. Kânunisanî 1338 (Ocak 1922)'de Sandıklı Müderrisi bulunuyordu. (Dosya nu: 1457, Sicil defteri, c. 7, sh: 115)

ÖMER ADİL EFENDİ (Pazar - Atinalı)

Dursun Efendi'nin oğlu olup H. 1285'de Atina (Pazar) Kazasında doğmuştur. Memleketinden İstanbul'a gelmiş ve girmiş olduğu Mekteb-i Nüvvab'ı Eylül 1322'de bitirip Baliye Niyabetine tayin olunmuştur.

Kânunisanî 1324'de Baliye'den ayrılıp Haziran 1325'de İncesu Kazası naibi olmuştur.

Şubat 1325 (1910)'de İncesu'dan ayrılmış ve 8 Kânunievvel 1326 (1910) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 585)

ÖMER ATIF EFENDİ (Kalkandelenli)

Kalkandelen Müftüsü Şehvar Efendi'nin oğlu olup mali 1287'de Kalkandelen Kazasının Ahmetbey Mahallesinde doğmuştur. İlk tah-

silini bitirip rüştiyeye girmiş ve Mayıs 1301'de pek iyi derece ile mezun olmuştur. Akabinde İstanbul'a gelerek tahsile başlamıştır. On iki sene müddetle Fatih Dersiâmlarından olup bilâhare Fetvâ Emîni muavini olan Hacı Ahmet Reis Efendi'nin ders halkasında bulunmuştur. H. 1319'da icazet almıştır. Safer 1320'de açılan ruûs imtihanına girmiş ve ehliyetini isbat ettiği gibi girmiş bulunduğu Mekteb-i Nüvvab'ı da Recep 1320'de bitirmiştir.

Türkçe, arapça, farsça ve arnavutça bilirdi.

Mekteb-i Nüvvabı bitirmesini müteakip Mart 1319'da Tiran Niyabetine tayin olunmuştur. Nisan 1321'de hizmetinin bitmesi üzerine ayrılmıştır. Eylül 1321'den Ağustos 1323'e kadar Kırçova, Eylül 1323'den Ağustos 1324'e kadar Gostuvar, Şubat 1324'den Teşrinievvel 1326'ya kadar Zihne niyabetinde bulunmuştur.

H. 1322'de uhdesine İbtidâ-i Hariç Edirne Müderrisliği tevcîh olunmuştur.

Kânunievvel 1326'dan Kânunisanî 1328'e kadar Karaferie, Eylül 1329'dan Teşrinisanî 1331'e kadar Divrik, Teşrinisanî 1331'den Kânunievvel 1334'e kadar Mecidözü ve Kânunisanî 1335'den vefat tarihi olan 10 Temmuz 1336 (1920)'ya kadar da Nevşehir Kazası Niyabetinde bulunmuştur. **(Dosya nu: 904, Sicil defteri, c. 2, sh: 585)**

ÖMER ATIF EFENDİ (Kalkandelenli)

İcazet aldıktan sonra yirmi sene kadar Kalkandelende bulunan Çelebi-i Kebîr zâde Camii'nde meccanen va'z ve nasihatte bulunmuş İsmail Efendi'nin oğlu olup Haziran 1288'de Kalkandelen'in Tekke Mahallesinde doğmuştur. İlk mektebe girip üç defa Kur'ân-ı Kerîm'i hatm ettikten sonra Eylül 1299'da Çarşu-i Zîr Camii Medresesi müderrisi Cafer Efendi'nin ders halkasına girip sarf ve nahiv okumaya başlamıştır. Ağustos 1307'de İstanbul'a gelip Fatih Camiinde İşkodralı Hüseyin Efendi'den okumaya başlamıştır. Hocasının vefatı üzerine şerîki Pekinî Mustafa Safî Efendi'den dersleri itmam ile icazet almıştır.

Türkçe'nin yanında arnavutça ve bulgarca bilirdi.

Teşrinievvel 1318'de Kalkandelen'de Tekke ve Tîh Mahalleri ahalisinin isteği üzerine Kalkandelen Müderrisliğine tayinolunmuştur. Tedrîsle meşgul olduğu medresenin eski ve harap olmasına rağmen halkın desteği ile imar edilmiş ve talebe okutmaya başlamıştır. Ayrıca babasından müntekil camiin şeyhliğini de meccanen ifâ ediyordu. Mayıs 1326 tarihlerinde müderristi. **(Dosya nu: 4684)**

ÖMER AVNÎ EFENDİ (Harputlu)

Meydancıklıoğlu el-Hac Osman Ağa'nın oğlu olup Mayıs 1281'-de (Mayıs 1865'de) el-Azîz'in Harput Kazasına bağlı Alaca Mescid Mahallesinde doğmuştur. 1299'da Harput rüştiyesini pek iyi derece ile bitirmiş ve medrese tahsiline taşrada ve İstanbul'da devam ederek icazet almıştır. Arapça, farsça, türkçe ve kürtçe bilirdi.

1318'de taşraya sevk olunan müderrisler meyanında uhdesine İbtidâ-i Hariç Edirne Müderrisliği tevcîh olunmuştur.

1318'de te'lîf ve 1328'de resmî ruhsatla Ma'mure'tül-Azîz'de el-Hac Hurşit Efendi Matbaasında bastırdığı 48 sayfalık «Kavaid-i Lisan-i Kürdî» adlı bir eseri vardır.

27 yaşında Eylül 1308'de Dersim Sancağı Çarsancak Kazası Rüştiye Mektebi Muallimliği vekâletine tayin edilmiştir. Mayıs 1309'da aslının gelmesi ile muallim vekilliğinden ayrılmıştır. 23 gün açıkta kaldıktan sonra Dersim'e bağlı Pah Kazası İbtidâî Mektebi Muallimliğine tayin olunmuştur: Haziran 1309/1893.

Kânunievvel 1310'da imtihanla ve terfian Arabgir Kazası Rüştiye Mektebi Muallim-i Sanîliğine tayin olunmuştur. Akabinde maaşının azaltılması üzerine yaptığı müracaatta terfi' için istifa etmesi ve İstanbul'a gelmesi emr olundu. Bunun üzerine İstanbul'a gidip bir sene kadar İstanbul'da medrese ve camilerde dersle meşgul olmuş ve 1318'de Harput Kazasına müderris tayin edilmiştir. Bu sırada Ma'muretü'l-Azîz Askerî Rüştiye Mektebi Kavaid-i Osmanî Muallimliğine tayin olunmuştur. Müderrisliği ifâ ederken Kânunisanî 1325'de Ma'muretü'l-Azîz Vilâyeti Müderrisliğine tayin olunmuştur. Mezkûr eseri askerî rüştiye muallimi ve vilâyet müderrisi iken bastırmıştır.

Saray Camii Medresesinde talebelerine ders okutuyordu. Eylül 1330 (1914) tarihlerinde müderrisliğe devam ediyordu.

Ömer Avni Efendi'nin mezkûr «Kavaid-i Lisan-i Kürdî» eseri'nin mukaddimesi ve hakkında yazılan takrîzi buraya almayı münasip gördük:

«Mukaddime: Lisan-i Kürdî, arabî, farisî ve kürdî olarak elsine-i selâseden mürekkeb olmakla işbu risalenin ta'lîm ve taallümünde etfal-i Ekrad lisan-i Türke vakıf olacakları gibi etfal-i Etrak de lisan-i Kürde vakıf olacakları bi-lütfihi Tealâme'mûl-i kavîdir.

Tenbîh: Bu lisanda istimal olunan arabî. farisî harflerden fazla iki harf görülür ki biri «Kaf ile «Kâf» mahreçleri beynindedir. Ve

bunun lede't-tetkik «kâf» ı arabi olduğu tahakkuk etmiştir. İkincisi «vav» ile «fâ» mahreçleri beyninde bir harftir ki buna işaret olarak «vav» üzerine nokta konulmuştur.»

«Üstad-ı Ekrem'in Abdülhamîd Efendi-zâde edîb-i fezail-karîn Faziletlü Kemaleddin Efendi Hazretlerinin takrîz-i edibaneleridir:

«Cenab-ı Hakîm elsine-i âferîn mahlûk-u mükerremi olan Benî Ademî kuvve-i natıka, hasse-i faikasiyle tezyîn buyurmuştur ki lihikmetin milel-i muhtelifeye münkasım ve binlerce lisan üzere mütekellim bulunan nev'î insandan her bir taife dinî, dünyevî her türlü terakkiyatın esası demek olan lisana ettiği hizmet nisbetinde ma'rifet ve medeniyet âleminde kat'ı mesafe etmiş olacağı şüphesizdir.»

«Şu halde tecelligâh-ı irfan, mesder-i terakkiyat-ı bî-pâyan olan Memalik-i Mahruse-i Şahane'nin her kıt'asında lem'a-nisar-ı intişar olmakta bulunan barika-i maarif ile Kürdistan âlemini de gereği gibi tenvîr, mücerret şehrîlere lisanen mugayir-i hal-i bedevîyette yaşayan ekrad ve aşâir külliyen bîgâne-i maarif oldukları halde başka lisana gayr-ı vakıf olmalarından arzu derecesine yetişememekle beraber adetâ bir emr-i asîr olmuş iken nasılsa şimdiye kadar lisan-ı Ekrad hiç bir kimse tarafından elsine-i saire misillü bir kaide-i muttarideye irca' ve isnat edilmemişti. İşte bu defa peder-i fazail-perver-i acîzânemden mucâz ve tahsili mekâtîb-i aileyeye münhasır gibi olan fünûn-i hazıraya intisabı hasebiyle şürekâ dersi arasında vâyedâr-ı imtiyan olan Arabgir Rüştiyesi muallim-i sanisi Ömer Avnî Efendi bu hakikatı idrak ile esasen aşirete mensup olduğu için «Yine hemcinsi çeker birbirinin gayretini-Zahm-i miraza urur süzin (süvezin) ânınçün merhem» sırrü hikmetine tevfîk-i hareket ve sâye-i maarif-vâye-i Cenab-ı Padişahide aşaîr ikametgâhındaki mekâtîb-i ibtidâiye ders programlarına kabul ve idhal buyurulması ümidi üzre kavaid-i lisan-i Kürdî hakkında ilk defa olarak muhtasar bir risale tertîbine himmet etmiştir.»

«Binaenaleyh Anadolu cihetinde kısmen lâzim ve tedrîs ve ta'lîm-i maarif hususunda kavaid-i külliyeyi müstelzim bir lisana müstakillen vaz-ı esas ve bu suretle hizmet-i menafî-nâs etmiş olan Mümaileyhin şu gayret-i maarif-perverilerini takdîr ve eser-i mezkûrun takrîzi zımnında mevzuundaki ehemmiyet ve lüzumu da itiraf ederek teshîl-i tahsîl-i irfana samîmî ve ciddî bir iştiyak taşıyan efrad-ı Ekrâdı pek büyük bir hiss-i memnuniyet ilcası üzere ihtar ve tebşîr ederim. 25 Eylül 1317 (1901). Muhammed Kemaleddin Harputî»

Bu girişten sonra eser «Emsile-i Muhtelife» başlığı ile mevzu'a girmektedir. (Dosya nu: 2658)

ÖMER AZMÎ EFENDİ (Samsunlu)

Kör Ahmetoğlu Mehmet Ağa'nın oğlu olup 1279 mali yılında Samsun'da doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Amasya'ya gitmiş ve sarf'tan başlamak suretiyle Mantık'a kadar Kâşifiye Medresesinde, Fenari'den itibaren de dinî ve arabî ilimleri İstanbul'da Atıf Bey'den okuyup icazet almıştır. İmtihanla dahil olduğu Mekteb-i Nüvvab'ı da tayin olunan zamanda itnam ile Zilhicce 1311'de şehadetname almıştır.

«Miyaru'l-Adale»nin mehaz ve nakillerini cami' matbu «İzahu'l-Cinayat fî Ahkâmi'l-Kısas ve'd-Diyat» adlı bir eseri de vardır. Hicrî 1328'de yazılmış olup 250 sh. dir.

Kânunievvel 1310'da ilk olarak Beyanabad Kazası Niyabetine tayin olunmuştur. Teşrinisani 1312'de hizmet müddetini bitirip ayrılmış ve Kânunisani 1313'den Mart 1316'ya kadar Görele, Mart 1317'den Mart 1319'a kadar Sungurlu, Haziran 1320'den Haziran 1322'ye kadar Yafa Niyabetlerinde bulunmuştur. Bir yıl sonra İstanköy Niyabeti teklif edilmişse de kabulden istinkâf ettiğinden Ağustos 1324'de Eskişehir naibi olmuştur. Emir hılâfına Seyitgazi nahiyesi naibliğine Hıfzî Efendiyi tayin etmediğinden Şubat 1325'de kadro haricine çıkarılmıştır.

Mayıs 1326'da ikinci defa Akkâ Sancağı niyabeti teklif edilmişse de gitmemiş ve Haziran 1327'de Kayseri Sancağı Niyabetine tayin olunmuştur. İdareten memuriyeti caiz görülmediğinden Temmuz 1328'de Çorum Sancağı Niyabetine nakl edilmiştir. Burada da memuriyete devamı mahzurdan salim olamıyacağı cihetle azli takarrur etmiş ve Teşrinievvel 1329'da Çorum'dan da ayrılmıştır. (Sicil defteri, c. 1, sh: 364)

ÖMER AZMÎ EFENDİ (Vanlı)

Van Medresesi Müderrisi Mehmet Şerif Efendi'nin oğlu olup Ağustos 1292'de Van'ın Halilpaşa Mahallesinde doğmuştur. İbtidâî mektebini bitirdikten sonra Dârü'l-Muallimîne girmiştir. Şehadetname aldıktan sonra Van ve mülhakatı medreselerinde, bilâhare Bitlis'te Şeyh Fethullah Medresesinde on sene tahsil görerek Eylül 1314'de Şeyh Fethullah Efendi'den icazet almıştır. Arapça, farsça, türkçe ve kürtçe bilirdi.

Nisan 1315'de Van'da Bakkalbaşı Medresesinde müderrisliğe başlamış ve üç sene sonra Teşrinievvel 1318'de Bitlis Dârü'l-Muallimîn'ine girip imtihanla şehadetname almıştır. Akabinde Bulanık'ın bir nahiyesine ilk mekteb muallimi tayin olunmuştur. Mart 1323'de muallimliği terkle üç sene kadar açıkta kalmıştır. Temmuz 1326'da ise Bulanık Kazası ahalisi tarafından intihabla Bulanık Kazası Müftüsü olmuştur.

Müftülük vazifesini ilâve olarak Eylül 1328'de Bulanık Kazası müderrisliğine de tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 1976)**

ÖMER FAHREDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Bali Efendi Dergâhı Post-nişini Hacı Ali Efendi'nin oğlu olup Safer 1281'de İstanbul'da doğmuştur. İlk mekteb tahsilinden sonra arapça ve farsçayı hususî muallimden öğrenmiştir.

18 yaşında mülâzemeten Bâb-ı Fetvâ Evrak Kalemine girmiş ve Haziran 1301'de Mektubî Kalemi kâtibi olmuştur. İlâve olarak Ağustos 1324'de Meclis-i Meşayih Başkâtibliğine de tayin olunmuştur. Fakat iki memuriyeti kendinde toplaması caiz olmadığından başktiblikten istifa ile iktifa etmiş ve Eylül 1325'de Meclis-i İdare-i Emval-i Eytam Mümeyyizi olmuştur.

Eylül 1325'de ise mezkûr meclisin Baş-kâtibi olmuştur.

Hicrî 1302'de Musıla-i Sahn Bursa Müderrisliine nail olmuş ve Ramaan 1303'de İbtid-i Altmışlı'ya, Recep 1305'de Hareket-i Altmışlıya ve Rebiulevvel 1308'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

Cemazielevvel 1308'de İzmir, Ramazan 1313'de Mahreç pâyesi ve Rebiulevvel 1320'de Bilâd-ı Hamse'den Edirne Mevleviyeti tevcih olunmuştur. Şaban 1322'de 4. rütbeden Osmanlı ve Şevval 1325'de yeniden 3. rütbeden Mecîdî nişanı ihsan olunmuştur.

Mart 1330'da başkatiblikten ayrılmış ve Eylül 1331'de tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 484. Sicil defteri, c. 4, sh: 152)**

ÖMER FAHREDDİN MEKKÎ EFENDİ (Mekkeli)

Rütbe-i Balâ ricalinden Adana Vilâyeti sabık vailsi merhum el-Hac es-Seyyit Mehmet İzzet Efendi'nin oğlu olup 21 Ramazan 1285'de Mekke-i Mükerreme'de doğmuştur. Ceddi küttabtan Seyyit Ahmet Hamdi Efendi, Edirne'den İstanbul'a hicret etmekle babası Astane'de büyümüştür.

İlk tahsilini Mekke-i Mükerreme'de yapmıştır. H. 1295'de baba-

sı Surre-i Hümayûn Emîni olarak haccın menasikini ifâ ettikten ettikten sonra Şam'da tavuttun ettiğinden Çakmakiyye adlı rüştiye mektebine girmiş ve sınıfın birincisi olarak takriben H. 1300'de şehadetname almıştır. Dinî ve arabî ilimlere devamla Tağusiye Camii İmamı Yahya Efendi'den ilm-i kıraat, Şazî Bey Camii imam ve hatibi Nakşibendî Tarikati hulefasından Musullu Münzevî Şeyh Halîl Efendi'den ilm-i sarf ve nahivi geniş olarak okumuştur. Akabinde babasının Basra Valiliğine tayininde beraberinde gitmiş ve Basra Müftüsü Abdülvehhab el-Hicazî Efendi'den ilim tahsiline başlamıştır. Hükkâmın ileri gelenlerinden Adana Vilâyeti merkez niyabetinde iken Dârendeli Hasan Sıtkı Efendi'den de ilm-i meanî ahz ve tederrüs etmiştir.

Basra'dan İstanbul'a avdetinde Sinanpaşa Camiinde dersiâmdan Dağıstanlı Abbas Efendi'den hususî surette ders almıştır.

Ders okuduğu sıralarda Kânunisanî 1304 (Ocak 1889)'de Bâb-ı Alî Vilâyat-ı Mümtaze ve Muhtare Kalimine tayin olunmuştur.

Dini ilimlerin tahsiline gayret ederek icazet aldığı gibi babasının da tarik-i ilmîye tercîh ve ihtiyarına ve kendisinin de ilim tahsiline olan meyline ibnaen mezkür kalemden münasebetini keserek imtihanla Zilhicce 1308'de Muallimhane-i Nüvvab'a girmiştir. İkinci senesinde iken o yıl Adana'da babası ile kaldıktan sonra dördüncü senede sınıfın birincisi olarak Rebiulaher 1314'de şehadetname almıştır. Türkçenin yanında arapçayı ana-dili gibi bilirdi. Farsça da bilirdi.

Teşrinievvel 1309'dan itibaren bir yıl için Adana Mevleviyetini zabt etmiş ve Kânunisanî 1311'de Muallimhane-i Nüvvab (Mekteb-i Nüvvab) Müdür Muavinliğine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1313'de ayrılarak aynı tarihte Silivri Naibi olmuştur. Şubat 1315'de Silivri'den ayrılıp Haziran 1316'da Hüdeyde Sancağı Niyabetine tayin olunmuştur.

Nisan 1318'de Hüdeyde'den ayrılıp Temmuz 1318'den Mart 1321'e kadar Bingazi, Teşrinievvel 1321'den Eylül 1324'e kadar Malatya ve Teşrinievvel 1324'den Teşrinisanî 1325'e kadar İzmit Sancağı Niyabetinde bulunmuştur.

Kânunisanî 1325 (Ocak 1910)'de Beyrut Vilâyeti Merkez Naibi olmuştur. Kânunievvel 1327'de hizmet müddetini hitamı üzerine Beyrut'tan ayrılmıştır (1). Bir müddet açıkta kalmış ve Teşrinievvel

(1) Beyrut vilâyetinden, aynı yerde hizmet görmesi için gelen 5 numaralı Vesika'ya bakınız.

1328'de Bâb-ı Fetvâ Memurîn Kalemi Müdürü olmuştur. Haziran 1329'da müdürlükten ayrılıp Mekke-i Mükerreme Kadısı olmuştur. Teşrinisanî 1329'dan itibaren de Medine-i Münevvere Kadılığında hizmete başlamıştır.

7 Temmuz 1330'da mezunen İstanbul'a gelmiş ve bu tarihten itibaren mazul sayılmıştır.

Şevval 1301'de İbtidâî Altmışlı Bursa Müderrisliğine nail olmuş ve Muharrem 1303'de Musıla-i Süleymaniyeve Safer 1310'da Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur. Şevval 1319'da tashîhan Mahreç, Ramazan 1323'de Bilad-ı Hamse ve Cumadelulâ 1328'de Haremeyn-i Muhteremeyen pâyelerini ihraz ve H. 1316'da dördüncü ve Ramazan 1325'de üçüncü rütbeden Osmanlı ve Cumadelulâ 1328'de üçüncü rütbeden Mecîdî nişanları ile taltif olunmuştur.

Eylül 1330'da Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye'de başkâtiblik inzimamı ile aza olmuştur.

Azalığı sırasında Medine-i Münevvere niyabetinden itibaren ayaklarına arız olan hastalıktan aylarca rapor almış ve tedâvi görmüştür.

26 Temmuz 1332 (1916)'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 140, Sicil defteri c. 3, sh: 239)**

ÖMER FAİK EFENDİ (Tikveşli)

Hacı Mehmet Tevfik Bey'in oğlu olup 1293 (1877)'de Tikveş kazasının Visane-i Zir köyünde doğmuştur. İlk mektebi bitirip İstanbul'a gelmiştir. Dârü'l-Muallimîn'in rüştiye kısmına girip iki sene okumuş ve akabinde Fakih Dersiâmlarından Tikveşli Ahmet Es'at Efendinin ders halkasına dahil olarak dinî ve arabî ilimleri tahsille H. 1320'de icazet almıştır. Türkçe'nin yanında bulgar, sırp, karadağ ve boşnak dillerini bilirdi.

Kânunisanî 1317'de tarîk maaşına nail olmuş ve Temmuz 1322'de Bâb-ı Fetvâ Evrak Kalemi Kitabetine tayin olunmuştur.

Sinob'a sürülüp avdet etmemesine mebnî Teşrinievvel 1329'da azl edilmiştir.

Ramazan 1316'da tevcîh buyurulan İstanbul müderrisliği ruûsu Ramazan 1319'da Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' ve Şevval 1332'de Mahreç pâyesi ile taltif olunmuştur. **(Sicil defteri, c. 6, sh: 43)**

ÖMER FARÛK EFENDİ (İstanbullu)

Huzur Dersleri Muhatablarından ve Süleymaniye Dersiâmlarından Asîl-zâde Alablılı Ali Fahreddin Efendi'nin oğlu olup Ağustos 1308 (1892)'de İstanbuld'a doğmuştur. İlk tahsilinden sonra rüştiye-yi Bayezit Merkez Rüştiyesine girmiş ve şehadetname alıp mezun olmuştur. Sonradan Kur'ân-ı Kerîm'in hıfzına başlamıştır. Hıfzı ikmal ettiği gibi sabah derslerinde Fatih Dersiâmlarından Adapazarlı Remzî Efendi'den «izhar» ikinci derslerinde yine Fatih Dersiâmlarından Trabzonlu Şevket Efendi'den «Merakiyu'l-Felâh» okumaya başlamıştır.

Teşrinievvel 1325'den itibaren Daire-i Meşihat-ı Ulyâ İmamı olmuştur. 13 sene hizmet gördükten sonra mezkûr imamlıktan ayrılmış ve 1933'lerde tekaûdiye ve ikramiye talep etmişse de caiz görülmemiştir. (Dosya nu: 3703)

ÖMER FARÛK EFENDİ (Kütahyalı)

Na'lebend, Kütahya Reji idaresi müstahdemi Ali Osman Efendinin oğlu olup Kânunievvel 1306'da Kütahya'da doğmuştur. İlk tahsilini memleketinde bitirip İstanbul'a gelmiş ve Dârüşşafaka-i İslâmiye'ye kabul olunup Nisan 1315'den 1323/1324 seneleri arasında tahsil görüp mezun olmuştur. Pek iyi derece ile mezun olduktan sonra Mekteb-i Hukuk'a dahil olmuştur. Üçüncü sınıfa kadar okumuştur. Fransızca, arapça ve farsçaya aşina idi.

Mayıs 1324'de Dersaadet Postahanesi Mekâtib-i Mersule (Gönderilmiş Mektuplar) Dairesi Taahhüt Masası Mukayyitliğine tayin olunmuştur. Kânunisanî 1327'de müsabaka ile Dârüşşafaka Mektebi Mürebbiliğine tayin edilmiştir. Eylül 1328'de de bu mektebin ilk kısmının Türkçe ve Tabiat Tarihi, Osmanlı Tarihi, daha sonra Osmanlı Coğrafyası, ve seyyar muallimlikte bulunmuştur. 1329'da Beyoğlu Livası Evkaf İdaresine geçmiş ve Hayrat-ı Şerîfe Tahrîr Memuru olmuştur. Eylül 1330'da Kütahya Sancağı Tedrîsat-ı İbtidâiye Müfettişi olmuştur. Daha sonra Mekâtib-i Gayr-i Müslime Lisan-i Osmanî muallimi olmuş ve Teşrinisanî 1331 (1915)'de Uşak Medresesi Terbiye-i Bedeniye Muallimliğine naklen tayin edilmiştir. (Dosya nu: 1465)

ÖMER FARÛK EFENDİ (Vanlı)

Murat Ağa'nın oğlu olup Van'ın Vastan Kazasının Mekes Nahiyesinin Tines Karyesinin Bervej mahallesinde 1285 (1869) sene-

sinde doğmuştur. Mekes Nahiyesindeki Emir Hasan Veli Medresesinde ilk bilgileri tahsil edip akabinde Siirtte bulunan Şeyh Halef Medresesinde ders okumaya başlamıştır. Sonra da sırası ile Bitlis'te bulunan Haliliye, Van'da bulunan İskenderiye Medreselerinde uzun müddet arabî ve farisî ilimleri tahsil etmiştir. Sonunda Bayezit Sancağı müftü ve müderrisi bulunan zattan icazetnâme almıştır.

Türkçe, arapça, farsça, kürtçe bilirdi.

Medreselerde ders okutmakla meşgul olmuş ve sonradan Bayezit Kazasına hanesini nakl ederek yaptığı müracaat sonunda Bayezit Sancağı Merkez Kasabası Müderrisliğine Eylül 1326'da tayin edilmiştir. Haziran 1327'de ise Diyadin Kazası Müftüsü olmuştur. **(Dosya nu: 598)**

ÖMER FEHMİ EFENDİ (Geredeli)

Müderris Hoca Hasan Efendi'nin oğlu olup 1275 rumîde Gerede'de doğmuştur. Haziran 1292'de İstanbul'a geilp Fatih civarında Hüseyniye-i Ulâ Medresesinde ikametle Fatih Dersiâmlarından Cum'alı Mustafa Hakkı Efendi'den H. 1311'de icazet almıştır.

Haziran 1319'da imtihan olup kürşü şeyhliğini kazandığından Aksaray Valide Sultan Cuma Vaizliğine tayin olunmuştur. Dolmabahçe, Mihrimah Sultan, Rumelihisarı, Ortaköy, Hırka-i Saadet, Yenibahçe Valide Sultan, Beşiktaş Süleymaniye, Mirgün, Ramî, Harbiye Beşiktaş, ve son olarak Arnavutköy camileri cum'a vaizliklerinde bulunmuş ve 4 Haziran 1329'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 218)**

ÖMER FEHMİ EFENDİ (Harputlu)

En büyük ceddi Yeniçerilerin ulûfedârı olduğundan «Ulûfedâr zâde» diye şöhret bulmuştur. Hafız Veliyuddin Efendi'nin oğlu olup Teşrinisani 1258 (1842)'de Harput Kazasının Hoca Mescid Mahallesinde bulunmuştur. İlk mektebi okuduktan sonra «Kaside-i Bürde» şârihi-zâde el-Hac Abdülhamîd Hamdî Efendi'nin müderris bulunduğu Cevheriyye Medresesine Muharrem 1275'de dahil olmuş ve Hamdî Efendi'den okumaya başalmıştır. Hocasının Kâmilpaşa Medresesine nakli üzerine Safer 1278'de kendisi de bu medreseye geçmiştir. 25 sene müderris Abdülhamîd Hamdî Efendi'den okuyup H. 1300'lerde icazet almıştır. Türkçe, arapça ve farsça bilirdi.

Nasîh, rik'a ve ta'lîk hatlarını yazdığından kırk kadar Mushaf-ı Şerîfe ve kitap yazmıştır.

«Meviza» ya dair basılmamış bir eseri vardır.

Teşrinisanî 1303'de Kurşunlu Dairesi İsmailiye Medresesi müderrisliğine tayin edildi. 1320'de Harput Kazası Evkaf Komisyonu reisi oldu. Temmuz 1320 (1904)'de Harput Kazası Müftülüğüne tayin edildi.

Elâzığ Vilâyeti müftüsünün mebus olması üzerine bir müddet Mayıs 1330'dan itibaren vilâyet merkez müftü vekilliğinde bulunmuş ve 21 Kanunisanî 1331 (3 Şubat 1916) tarihinde Harput Kazası Müftüsü iken vefat etmiştir. (Dosya nu: 2669)

ÖMER FERİD BEY «Kam» (İstanbullu)

Askerî tabiblerden Mîrliva Ahmet Muhtar Paşa'nın oğlu olup 1279 (1863) senesinde İstanbul'da doğmuştur. Beylerbeyi rüştiye mektebinde ve bir sene kadar Mülkiye Mektebinde, ve sonradan iki sene kadar Hukuk Mektebinde tahsîl görmüştür. Arapça, farsça, Türkçe ve fransızca konuşur ve yazardı.

Haziran 1303 (1887)'de 24 yaşında mülâzemetle Bâb-ı Ali Terceme Odasına dahil olup Teşrinievvel 1304'de ilâve memuriyet olarak Beylerbeyi Rüştiyesi fransızca muallimliğine tayin olunmuştur. Kânunisanî 1304 (Ocak 1889)'de uhdesine rütbe-i salise tevcîh olunmuştur. Mart 1306 (1890)'da terceme odasında rütbesi sınıf-ı sanîye terfi' olunmuştur.

Şevval 1314'de dördüncü rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan edilmiştir. Cemazielevvel 1316'da da üçüncü rütbeden Mecîdî nişanı ihsan olunmuştur.

Haziran 1315 (1899)'de Terceme Odası Mümeyyiz-i Saniliğine tayin edilmiştir.

Ramazan 1320'de ikinci rütbeden Mecîdî nişanına nail olduğu gibi Zilkade 1322'de İran Devleti tarafından ikinci rütbeden Şîr ü Hurşîd Nişanı verilmiştir. Recep 1323'de terfian Rütbe-i Ulâ Sınıf-ı Ulâsı tevcîh olunmuştur.

Rebiulevvel 1325'de nikelden ma'mûl Hamidiye Hicaz Demiryolu madalyası ihsan edilmiştir.

8 Mayıs 1324 (21 Mayıs 1908)'de Kalem-i mezkûr Mühimme Müdüriyeti Muavinliğine tayin edilmiştir. 1 Eylül 1324'de ise Mümeyyiz-i Evvel olmuştur. 26 Ağustos 1325'de ise yapılan ikinci tensîkatta Umûr-u Siyasiye-Umum Müdürlüğü Terceme Şubesi Mümeyyizi olmuştur. Vuku' bulan istidâsı üzerine 3 Şubat 1329'da tekaüt olmuştur.

23 Kânunievvel 1329 (5 Ocak 1914)'de Dârü'l-Fünûn Edebiyat Fakültesi Türk Edebiyatı muallimliğine tayin edilmiştir. 25 Ağus-

tos 1335/1919 tarihinde ise aynı fakültenin Şerh-i Mutûn (Metinler Şerhi) Müderrisliğine tayin edilmiştir.

1 Eylül 1333 (1917) tarihinde Medrese-i Süleymaniye Felsefe-i Umumiye Tarihi Müderrisi olmuştur.

2 Nisan 1335 (1919)'de Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye azalığına tayin olunmuştur. (1) Teşrinisani 1338 (1 Kasım 1922)'de Türkiye B.M.M. Hükümetinin İstanbul'da teessüsü ile gayr-i faal memurlar meyanında açıkta kalarak azalıktan ayrılmıştır.

Ankara'da kurulan Şer'iyye Vekâleti Tetkik ve Te'lifat-ı İslâmiye Hey'eti azalığı da yapmış (2) olan Ferîd Bey, bu vekâletin ilgası üzerine 1 Nisan 1340 (1924)'den itibaren tekaüde sevk olunmuştur.

15 Şubat 1339 (1923)'de konulmuş olan kadro ile müderrislikte kalmıştır. İran Edebiyatı okutmuş ve 1933'de açıkta kaldı.

Dini mecmualarda Sırat-ı müstakim Sebilürreşat Ceride-i İlmiye yazdığı makaleler yanında te'lif ve terceme edilmiş matbu' pek çok eseri vardır. «Dinî-Felsefî Musahabeler» İst. 1329 İlm-i Ahlâk (Terceme) İlm-i ma'baldetabia. İst 1341.

İlâhiyat Fakültesinde profesörlük yapmış, 1928'de Din ve Diyanette yapılacak reformda, Profesörler Kurulunda alınan karara muhalefet etmiştir.

21 Mayıs 1944 yılında vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2270, Sicil defteri, c. 7, sh: 83)**

ÖMER FEVZİ EFENDİ (Hacıoğlupazarcığılı)

Hacı Seyit Çelebi Efendi'nin oğlu olup 1277 mali (milâdî 1861) senesinde Varna Sancağının Hacıoğlupazarcığı kasabasında doğmuştur. Memleketinde ilk ve orta tahsilini bitirip Rusya Muharebesinde memleketinden hicretle Bursa'ya gelmiştir. Burada okuyup icazet almış ve H. 1311'de ders okutmaya başlamıştır. H. 1323'de ilk olarak talebelerine icazet vermiş ve müderrisliğe devam ederken 20 Teşrinievvel 1324'de Bursa Mebusu olarak Meclis-i Mebusân'a dahil olmuştur. 5 Kânunisanî 1327'de Meclis-i Mebusan'ın feshi üzerine mebusluktan ayrılmıştır.

Tekrar Bursa'ya avdet eden Mümaileyh Bursa Valisi Gümülçineli İsmail Bey'in gayretiyle Bursa Müftüsü Ömer Kâmil Efendi'yi

(1) 6 numaralı vesikaya bakınız.

(2) 7 numaralı vesikaya bakınız.

azl ettirerek Mart 1335'de Bursa (Hüdâvendigâr) Müftü vekili olmuştur. 10 Nisan 1335'de yapılan intihabta ulemâ ve mahallî eşrafın verdiği reylerden 68'ini alarak müftü olmuştur.

Hürriyet ve İtilâf fırkasından olması hasebiyle hakkında bir çok şikâyetler vaki' olmuş ve Bursa 56. Fırka Kumandanı Bekir Samî tarafından tevkîf ve Kütahya'ya sürülmüşse de firar ederek tekrar Bursa'ya gelmiştir. İstanbul'a avdetle tekrar müftlüğe avdetini sağlamış ve bu hususta Hüdâvendigâr Valisi'nin da tezkeresi sadır olmuştur. Bu hususta 25 Eylül 1336'da vazifeye başladığına dair Meşihat'a yazılan tezkere dosyasında mevcuttur.

Harp dolayısıyle hacca izin verilmemesinden bahisle bu kere manilerin zayi' olduğu esbab-ı mucibesiyle Hac farizasını edâ için izin istemiş ve Bursa Müftüsü Ömer Fevzî Efendi 3 Haziran 1338'den itibaren üç ay izinle vazifeden ayrılmıştır. (Dosya nu: 5257)

ÖMER FEVZÎ EFENDİ (Tirebolulu)

Ziraatçi Çelimoğlu Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1277 (1861) senesinde Tirebolu'da doğmuştur. Amasya'da Kabancızâde Medresesinde sabık müftü Gürcü Hacı Osman Efendi'nin ders halkasına dahil olup icazet aldıktan sonra imtihanla girmiş olduğu Mekteb-i Nüvvab'tan Zilhicce 1311'de mezun olmuştur.

Teşrinisani 1310'da Necd Niyabetine tayin edilmiştir. Eylül 1313'de hizmet müddetinin hitamında ayrılmış ve Temmuz 1314'den Mart 1317'ye kadar Siirt, Nisan 1319d'an Mart 1320'ye kadar Asîr, Kânunievvel 1320'den Teşrinisani 1322'ye kadar Serez, Eylül 1324'den Teşrinievvel 1326'ya kadar ikinci defa olarak Siirt Livası niyabetinde bulunmuştur.

Haiz olduğu İbtidâi Hariç Müderrisliği Zilkade 1329'da Sahn'a terfi' olunmuştur.

Kânunievvel 137'de Beyrut Vilâyeti Merkez Naibi olmuştur. Yalnız burada fazla kalmayarak Kânunisani 1328'de Mersin Sancağı naibi olmuştur. Ağustos 1329'da Trabzon Merkez Naibliğine tayin edilmiştir. Temmuz 1332'de Sivas'a, Teşrinievvel 1332'de Beyrut'a naib tayin edilmiştir. Beyrut'un işgali üzerine bir müddet esarette kalmış ve sonradan İzmir yoluyla İstanbul'a gelmiştir. Nisan 1335'den itibaren maaşının yarısını almaya başlamış ve Ağustos 1336'da mazûl ve Temmuz 1338'de tekaüt olmuştur. (Sicil defteri, c. 3, sh: 116)

ÖMER HAKKI EFENDİ (Urfalı)

Şeyh Yusuf-zâde Şeyh Mustafa Efendi'nin oğlu olup Haziran 1272'de Urfa'da doğmuştur. Aslen Hasnı-mansûr (Adıyaman) Kazasının Samsad Köyündendir. Küçüklüğünde Halilürrahman Medresesine kayt olup sarf, nahiv ve mantık tahsilinden sonra İhlâsiye Medresesinde sair ilimleri tahsille icazet almıştır. Sarf ve nahva ait te'lifatı varsa da müsvedde halinde olduğunu hal tercemesinde zikr etmektedir.

İcazetinden sonra Urfa'da Nimetullah Camiinde yirmi, İhlâsiye ve Yusufpaşa Camilerinde tahminen iki sene kadar dinî ilimleri fahriyyen okutmuş ve Urfa müderrisi Kürt Hacı Ali Efendi'nin vefatı üzerine 54 yaşında iken Kânunisani 1326'da Urfa Müderrisliğine tayin edilmiştir. Nisan 1327'de Urfa müderrisi bulunuyordu. (Dosya nu: 1683)

ÖMER HAYRİ EFENDİ (İstanbullu)

Uşşakî Hoca Nasûh Efendi'nin oğlu olup Safer 1285'de İstanbul'da doğmuştur. Altı yaşında mektebe başlamış ve Hırka-i Şerif'te Ağa Mektebinde hıfz-ı Kur'ân-ı itmam etmiştir. Babası kendisini cami derslerine devam ettirmiş ve bizzat da okutmuştur. 9-10 yaşlarında iken «Emalî» manzumesini ezberletmiştir. Hoca Şakir, en büyük kardeşi İbrahim Edhem, Ödemişli Mustafa Şehri Ahmet Efendilerden hususî surette okuduğu gibi Urfalı Mehmet Efendi'nin ikinci derslerine devamla icazet almıştır.

Babasının ilmiyeden olması hasebiyle Safer 1306'da uhdesine İbtidâi Hariç İstanbul Müderrisliği tevcih olunmuş ve Şevval 1314'de Hareket-i Haric'e, Cemazielaher 1318'de Hareket-i Dahil'e ve Zilhicce 1322'de Musıla-i Sahn'a terfi' olunmuştur.

Ağustos 1310 (1894)'da Meclis-i Kebîr-i Maarif Reisi Ali Haydar Efendi «efkâr-ı ahraranesini pek güzel bildiğinden» Üsküdâr İ'dadisi arapça ve dinî ilimler muallimliğine tayin etmiştir. Mart 1317 (1901)'de Vefâ İ'dadisi Akaid muallimliğine nakl edilmiştir. İfadesine göre «Meşrutiyetin istihsali, başımızdan bir münafıkın, bir belâ-i azîmin, Abdülhamîd'in kaldırılarak ... adil bir cezaya çarptırılması için malen, bedenen, kalemen, lisanen...» çalışıp talebelerine serbestçe telkinatta bulunduğundan peşine hafiyeler takılmış ve 16 Nisan 1317'de evi kuşatılmış ve zabtiye'ye kaldırılmıştır. Bir hafta sonra vapura bindirilerek Ma'muretü'l-Aziz'e sürülmüştür.

«Asayişi bozmaya cür'et etmesinden dolayı halkı ifsat edemiyecek bir mahalde bulunmak ve nezaret altında tutulmak üzere» sürüldüğü Elâzığdan, Kürdistan, Lâzistan dağlarında kimi yaya, kimi hayvan sırtında 33 günde Batum'a kaçmıştır. Avrupa'da bulunan «vatanperverler ile muhabere yolunu açarak Anadolu içerisine evrak neşrine vasıta olmaya çalışmıştır.» Sekiz buçuk ay sonra yakalanıp İstanbul'a gönderilmiş ve tevkifhanede 112 gün kalarak tekrar sürgün yerine gönderilmiştir.

Elâzığda da boş durmamış ve Abdülhamid'in aleyhinde çalıştığından iki yıl da orada haps edilmiştir.

Meşrutiyetin ilânı üzerine çıkan af üzerine İstanbul'a gelmiş ve Kânunievvel 1324 (Aralık 1908)'de Tetkik-i Müellefat Azalığına tayin olunmuştur. Ayrıca Kânunievvel 1324'den Ağustos 1325'e kadar Dârü'lmuallimîn-i Aliye (Yüksek Öğretmen Okulu) Akaid muallimiğinde bulunmuştur. 1325'de Rumelikazaskerliği Muavinliğine tayin olunduğundan azalıktan ayrılmıştır. Mayıs 1327'de kazaskerlik muavinliğinden ayrılıp Haziran 1327 (1911)'de ikinci defa olarak Tetkik-i Müellefat Azası olmuştur.

18 Teşrinievvel 1326 (1910)'da Dârü'l-Fünûn-u Osmanî Ulûm-u Aliye-i Liniye Şubesi 3. ve 4. seneleri Siyer-i Nebevî Muallimliğine tayin edilmiş ve sonradan derslere devam etmediğinden Haziran 1329 (1913)'da bu muallimlikten azl edilmiştir.

Rahatsız olduğundan müteaddit zamanlarda izin almış ve azalıkta bulunduğu sırada da 3 Kânunisani 1336 (16 Ocak 1916) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 517, Sicil defteri, c. 3, sh: 24)

ÖMER HİLMÎ EFENDİ (Karinabatlı)

Meşahir-i ulemâdan ve Huzur Dersleri Mukarrirlerinden Hoca Abdurrahman Efendi'nin oğlu olup 22 Recep 1258/10 Ağustos 1258 (1842) senesinde Şarkî Rumeli vilâyeti dahilinde Karinabatta doğmuştur. Mahalle mektebinde Kur'ân-ı Kerîmi hıfz edip bir miktar vücûh kıraat ettikten sonra camilerde tedrîs olunmakta olan ulûmu tertîb üzere bitirerek icazet almıştır. Muhaddîs Şeyh Ebu'l-Kasım Efendi'den Buhari ve Müslim okuyup ilm-i hadisten mezuniyet kesbetmiştir. Türkçe arapça ve farsça bilirdi.

Arazi meselelerine dair «Ahkâm-ı Mergube» ve «Ahkâm-ı Arazi», fıkıh ilminin ukubat mesailine dair «Miyaru'l-Adalet», ile evkaf mesail ve muamelâtını cami' «Ahkâmu'l-Evkaf» adlarında matbu dört eseri vardır.

Kânunievvel 1278'de Fatih Cami Dersiâmı olarak derse çıkmış ve talebe okutmaya başlamıştır.

4 Mart 1279'da Fetvahane-i Ali Pusula Odasına imtihanla dahil olmuş ve Kânunievvel 1285'de Fetvahane Fetva Odası Müvezzi'liğine memur edilmiştir. 31 Mart 1291 (1875)'de Fetvahane Baş-müsevvidi olmuştur. 24 Temmuz 1292'de ise Evkaf-ı Hümayûn Müfettişliği Müsteşarı olmuştur. 14 Temmuz 1293'de müsteşarlıktan ayrılıp Fetvâhane-i Ali Fetvâ Eminî olmuştur.

Muharrem 1285'de uhdesine tevcih olunan İbtidâî Hariç İstanbul müderrisliği, Zilkade 1288'de Hareket-i Haric'e, Zilhicce 1290'da İbtidâî Dahil'e, Şevval 1292'de Musıla-i Sahn'a ve Cemazielaher 1293'de İbtidâî Altmışlıya terfi' olunmuştur.

9 Şubat 1294'de tekrar Mahkeme-i Evkaf Müsteşarı oldu. Kânunievvel 1298'de ise Defter-i Hakanî Emaneti Şer' Memurluğuna tayin edilmiştir.

Zilkade 1293'de uhdesine Bilâd-ı Mahreçten Kudûs Mevleviyeti, Ramazan 1294'de Haremeyn-i Muhteremeyn, ve Ramazan 1302'de de İstanbul pâyesi tevcih olunmuştur.

20 Haziran 1304 (3 Temmuz 1888)'de, daha önce Mahkeme-i Temyiz Hukuk Dairesi azalığına tayin edilmişse de, Mahkeme-i Temyiz Reis-i Evveli olmuştur.

Riyaseti sırasında 15 Teşrinievvel 1305 (27 Ekim 1889) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 906)

ÖMER HİLMÎ EFENDİ (Karinabatlı)

Süleyman Efendi'nin oğlu olup H. 1283, rumi 1282 (1866) tarihinde Bulgaristan'da bulunan Karinabat Kazasının Kamçi Mahallesinde doğmuştur. Çarşamba civarında Fethiye Medresesinde 14 sene dinî ve arabî ilimleri tahsille Fatih Dersiâmlarından Aydoslu Mustafa Efendi'den H. 1319'da icazet almıştır. Bunun üzerine bir adet liyakat maadlyasına nail olmuştur. Kânunisanî 1318'de müderris olmuş ve Kânunievvel 1330'da (Aralık 1914'de) Biga'da bulunan Hacı Eminağa Medresesi Müderrisliğine 90 kuruş maaşla tayin olunmuştur. (Dosya nu: 4138)

ÖMER HULUSÎ EFENDİ (Dağıstanlı)

Dağıstan ulemâsından Mehmet Ali Efendi'nin oğlu olup 1274 malî (milâdî 1858) yılında Dağıstan'da doğmuştur. İlk dinî bilgileri

ve arapçayı memleketinde okumaya başlamış, akabinde İstanbul'a hicretle Fatih Camii dersiâmlarından Manastırlı İsmail Hakkı Efendi'nin ders halkasına dahil olup mutad dersleri itmam ile icazet almıştır. 5 Mayıs 1303 (1887)'de Bursa Dârü'l-Muallimînden iyi derecede mezun olmuştur. İmtihanla dahil olduğu Mekteb-i Nüvvab'tan da Şevval 1309'da üçüncü sınıf niyabet tezkeresi almıştır.

Ağustos 1303'de Kirmasti Kazası Rüştiyesi ikinci muallimliğine tayin edilmiştir. Teşrinisanî 1304'de muallimlikten ayrılmıştır. Mekteb-i Nüvvab'tan mezun olduğundan Şubat 1309'dan itibaren Gümüşhane Livası Niyabetine tayin edilmiştir. Kânunisanî 1311'de hizmet müddetini ikmalle niyabetten ayrılmıştır. Nisan 1312'den Teşrinisanî 1314'e kadar Genç, Eylül 1316'dan Basra Vilâyeti Merkez Niyabetine tayin tarihi olan Eylül 1317'ye kadar Kerkük Sancağı niyabetinde bulunmuştur. Şubat 1319 (1904)'da Basra'dan ayrılmıştır. Ağustos 1320'de Siirt Livası niyabetine tayin edilmişse de Teşrinievvel 1321'de istifaen ayrılmıştır. Temmuz 1322'den Kânunisanî 1324'e kadar Musul Vilâyeti Merkez Niyabetinde bulunmuştur.

8 Eylül 1325'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azası olmuştur. Kânunievvel 1326'da Mahkeme-i Evkaf Kadısı oldu ve 4 Eylül 1327'de de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye riyasetine tayin edilmiştir.

Ramazan 1312'de uhdesine İbtidâî Dahil Edirne Müderrisliği tevcih olunmuş ve Cemazielevvel 1320'de İzmir, Safer 1325'de Edirne pâyelerine terfi' etmiştir. Safer 1317'de dördüncü rütbeden Mecîdî, Cemazielaher 1320'de nikel Hicaz Madalyası ile taltif olunmuştur.

21 Safer 1331 (17 Kânunisanî 1328/30 Ocak 1913) tarihinde uhdesine İstanbul pâye-i refi'i tevcih olunmuştur.

6 Cemazielevvel 1332/20 Mart 1330 (1914) tarihinde Anadolu Kazaskeri olmuştur. (1)

Cemazielevvel 1335'de kendisine birinci rütbeden Mecîdî nişanı ihsan olunmuştur.

2 Nisan 1333 (1917) tarihinde tevhîd'i kazâ kanunu mucibince teşkil olunan Mahkeme-i Temyiz-i Şer'iyye Dairesi Reisliğine tayin edilmiştir.

14 Teşrinievvel 1334 (1918) tarihinde Şeyhülislâmlığa tayin edildiğinden mezkûr riyasetten ayrılmıştır.

11 Teşrinisanî 1334 (1918) tarihinde ise Şeyhülislâmlıktan ayrılmıştır.

---

(1) 8 numaralı vesikaya bakınız.

Şeyhülislâmlıktan ayrılış tarihinden itibaren ma'zûl sayılarak kendisine 5 bin kuruş maaş tahsîs olunmuştur.

Şeyhülislâmlıkta bulunduğunda maaşı 20 bin kuruştu.

Şeyhülislâmlığın ilgasından yani 1338/1922'den önce vefat etmiştir. (Sicil defteri, c. 5, sh: 27. Dosya nu: 205)

ÖMER HULUSÎ EFENDİ (Elbistanlı)

Süleyman Ağa'nın oğlu olup 1282 (1866) senesinde Elbistan Kazasında doğmuştur. İlk tahsilinden sonra rüştiyeye girmiş ve bundan sonra sarf ve nahivden başlayarak arapça okumuştur. İcazet aldıktan sonra İstanbul'a gelerek imtihanla Mekteb-i Nüvvaba' girmiştir. Rebiulaher 1314'de şehadetnâme alarak mezun olmuştur.

Türkçe, arapça ve farsça bilirdi.

Mekteb-i Nüvvab'tan mezun olduğundan Teşrinievvel 1313'de Dersim Sancağı niyabetine tayin edilmiştir. Havası ile imtizaç edemediğinde Kânunievvel 1314'de ayrılıp Kânunisani 1314'de Elbistan Kazası naibi olmuştur. Mart 1316'ya kadar Elbistan'da kalıp Kânunievvel 1317'de Zor Sancağı Naibi olmuştur. Haziran 1320'de ayrılıp Şubat 1322'den Ağustos 1324'e kadar Maraş, Teşrinisani 1325'den Mart 1328'e kadar Kerkük Sancağı niyabetinde bulunmuştur.

Kânunievvel 1329 (Aralık 1913) tarihinde Basra Vilâyeti Merkez Kadılığına tayin olunmuştur.

Kadılığı sırasında 5 Kânunievvel 1330 (18 Aralık 1914) tarihinde maktulen vefat etmiştir. Vefatından evvel Bağdat'ta bulunuyordu. Bağdat Kadılığından çekilen şifreli telgrafta, Bağdat'ta Şeyh Caddesinde meçhûl bir şahıs tarafından katl edilerek «vazifesine, din ve milletine ihanet edenlerin hali böyle olacaktır.» ibaresi yazılmış bir varaka üzerine bırakılmış olduğu, ifade edilmiştir. (Dosya nu: 760)

ÖMER HULÛSÎ EFENDİ (Hemşinli)

Mektep hocalarından Abdülazîz Efendi'nin oğlu olup H. 1269 (1852/1853) senesinde Rize'ye bağlı Hamşin nahiyesinin Çötenes Köyünde doğmuştur. Köyünde ilk tahsilini bitirip sarf ve nahve başlamıştır. H. 1282 senesi sonlarında İstanbul'a gelerek Süleymaniye Camii civarında Deveoğlu Medresesinde ikametle Süleymaniye Dersiâmlarından Rizeli el-Hac Mehmet Haşîm Efendi'den 17 sene ders talim ederek icazet almıştır.

Muallimhane-i Nüvvab'a girerek 1298'de üçüncü sınıf niyabet

tezkeresi almıştır. Hamidiye Medresesi imtihanına da girerek buradan da şehadetname almıştır. Dârü'l-Muallimîn'e de girmiş ve sekiz ay devamdan sonra bu mektebi terk etmiştir.

27 yaşında kur'a mümeyyizliği imtihanına girmiş ve imtihanı kazanıp 1293'de Kütahya Sancağına kur'a mümeyyizi tayin edildi. Ağustos 1295'den itibaren de sekiz ay Trabzon vilâyeti kur'a mümeyyizliğinde bulunmuştur.

H. 1298'de Fetvahaneye girmiş ve 1303'de müsevvit olmuştur.

Temmuz 1303 (1887)'de İzmit Niyabetine tayin edilmiş ve Haziran 1305'de ayrılıp yine müsevvitliğe devama başlamıştır.

Teşrinisani 1306 (1890)'da Menteşe Sancağı Naibi olmuştur. Teşrinievvel 1308'de ayrılmıştır. Nisan 1310'dan Nisan 1312'ye kadar Serez (Siroz), Kânunievvel 1322'den Mayıs 1315'e kadar ikinci defa Serez niyabetinde bulunmuştur. Niyabette bulunmadığı zamanlarda Fetvahanedeki müsevvitliğe devam ediyordu.

H. 1303'de uhdesine tevcih olunan İstanbul Müderrisliği Rebiulaher 1310'da İbtidâî Dahil'e, Zilhicce 1310'da Hareket-i Dahil'e, Safer 1314'de Sahn'a, Şevval 1314'de İbtidâî Altmışlıya, Safer 1316'da Hareket-i Altmışlıya terfi' olunmuştur.

Haziran 1317 (1901)'de Kosova Vilâyeti Merkez Kadılığına tayin edilmiştir. Nisan 1321 (1905)'e kadar kaldığı Kosova niyabetinden sonra Şubat 1322'de Beyrut Merkez Kadısı olmuştur. Temmuz 1325'de ayrılıp Eylül 1325'de Galata Kadısı olmuştur. Haziran 1326'da kadılıktan ayrılıp aynı ay içinde Meclis-i İdare-i Emval-i Eytam Reisi olmuştur.

İlmî rütbesi Cemazielaher 1318'de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuş ve Şevval 1318'de Mahreç, ve Zilhicce 1321'de Bilâd-ı Hamse pâyeleri tevcîh olunmuştur.

Reislikte ancak 15 gün kalmış ve aynı tarihde ikinci defa olarak Galata Kadısı olmuştur. Kânunievvel 1326 (Aralık 1910) tarihinde Mekke-i Mükerreme Kadılığına tayin edilmiştir. Kânunievvel 1327'de Mekke-i Mükerreme Kadılığından ayrılmış ve bu tarihten itibaren Üsküdar'da İhsaniye Mahallesinde Ortasokak'taki Namazgâhın karşısındaki hanede ikamet ediyordu. Bu hanede rahatsızlığından dolayı Meclis-i Tıbbiye-i Mülkiye ve Sıhhiye-i Umumiye Reisi Ömer Besîm (Bey)'in muayenesinde hakkında verilen raporda «tahminen 60-62 yaşlarında kır sakallı, uzunco boylu, nahîfu'l-bünye bir zat olduğu» ifade olunmuştur.

20 Kânunievvel 1328 (2 Ocak 1913) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 1742, Sicil defteri, c. 1, sh: 21)

ÖMER HULUSÎ EFENDİ (İskilipli)

Akşemseddin (K.S.) Hazretlerinin sülâlesinden ulemâdan Osman Nurî Efendi'nin oğlu olup H. 1243'de İskilip Kazasının Fevkanî mahallesinde doğmuştur. «Sakî zâde» şöhretiyle bilinirlerdi.

Kur'ân-ı Kerîmi itmamdan sonra H. 1258'de İstanbul'a gelerek Ayasofya-i Kebîr yakınında Soğukçeşme Medresesine girip Ayaşlı Mustafa b. Halil Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. H. 1278'de icazet alıp memleketine dönmüştür. Hoca-zâde Medresesinde tedrîse başlayıp H. 1305'de talebelerine icazet vermiştir.

Temmuz 1306 (1890) tarihinde inhilâl eden İskilip Kazası müftüsü olmuştur. Zilhicce 1324'de İskilip Müftülüğüne İsmail Efendi'nin tayin edilmiş olması, bu tarihten evvel vefat etmiş olsa gerektir. (Dosya nu: 604, 1246 ve Sicil defteri, 2, sh: 59)

ÖMER HULUSÎ EFENDİ (İstanbullu)

Aslen Sinoplu olan Bekir Lütfî Efendi'nin oğlu olup 1303 (1887)'de İstanbul'da doğmuştur. Ayasofya merkez rüştiyesinde okumaya başlamış, sonradan Dârü'l-İlm ve Dârü't-Talim rüştiye mekteblerine devam ederken Ayasofya Dersiâmlarından Yakup Efendi'nin halkasına girmiştir.

Cemazielevvel 1320'de uhdesine İbtidâî Hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuş ve Zilhicce 1322'de Hareket-i Haric'e terfi' olunmuştur.

Kânunisanî 1325'de 150 kuruş müderrislik maaşına nail olmuş ve bu sıralarda ders okumakla meşguldü. (Dosya nu: 428)

ÖMER HULÛSÎ EFENDİ (Kozanili)

Hüseyin Hoca'nın oğlu olup Mayıs 1258 (1842) senesinde Manastır'a bağlı Kozani Kazasının Aksakallı köyünde doğmuştur. Mayıs 1276'dan Teşrinievvel 1284'e kadar Serfiçe Sancağı merkezinde bulunan medresede din ilimleri tahsil edip, akabinde İstanbul'a gelmiştir. Eyllü 1294'de Mihrimah Sultan Medresesinde Kavalalı Hüseyin Efendi'den icazet almıştır.

Mayıs 1307 (1891)'de Alasonya Kazasında bulunan Hacı Hüseyin Mahallesi Cami-i Kebîrinde beratla imamet ve hitabet vazifesine tayin edildiği gibi aynı tarihte Alasonya Kazası Müderrisliğine senevî elli Osmanlı lirası ücretle tayin olunmuştur.

Kânunisanî 1327'de Alasonya Kazası Müftülüğünde müftü olarak vazifeye başlamıştır. (Dosya nu: 4848)

ÖMER HÜSAMEDDİN EFENDİ (Bağdatlı)

Müderris Alusî zâde Numan Efendi'nin oğlu olup 1282 (1866) tarihinde Bağdat'ta doğmuştur. Bağdat'ta Ali Efendi ilk mektebinde okumuş ve Mercan Medresesinde şer'i ilimleri tahsil etmiştir.

Teşrinievvel 1308'de fahrî olarak Bağdat Meclis-i Maarif Riyasetine tayin edilmiş ve Mayıs 1320 (1904)'de ayrılmıştır. Teşrinisanî 1321'de Ana Kazası kadısı oldu ve Mayıs 1324'de ayrılıp Şubat 1324 (1909)'da Cezîre Kazası naibi oldu. Temmuz 1327'de Cezire'den ayrılmıştır.

Recep 1320'de uhdesine İbtidâî Hariç Bursa müderrisliği tevcih edilmiştir. (Sicil defteri, c. 5, sh: 43)

ÖMER KÂMİL EFENDİ (Ayaşlı)

Yorgancı zâde İbrahim Efendi'nin oğlu olup Mart 1263 (1847) senesinde Ayaş kasabasında doğmuştur. İlk bilgileri babası ve biraderinden itmam ile 1274'de Bursa'ya gelmiştir. Hazinadâr zâde Medresesinde ikametle önce Kur'ân-ı Kerîm'in hıfzını tamamlamıştır. Cami-i Kebîr'de ders okutan sabık Bursa müftüsü İbrahim Efendi'nin derslerine devamla H. 1298'de icazet almıştır.

İcazetini müteakıp Cami-i Kebîr'de derse çıkıp talebe okutmaya başlamış ve 1317 (1901)'de 9 talebeye ilk olarak icazet vermiştir. Teşrinisanî 1302'de İbtidâî Hariç Bursa Müderrisliğine nail olmuş ve Zilkade 1324'de Musıla-i Sahn'a terfi' olunmuştur. Rumeli Fatihi Süleymanpaşa'nın İznik'te bulunan Medresesi müderrisliğini ifâ ederken Nisan 1326'da Hüdâvendigâr Vilâyeti (Bursa) Müftüsü olmuştur.

27 Mart 1335 (1919) tarihinde Bursa Müftülüğünden tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 2232)

ÖMER KÂŞİF EFENDİ (Ermenekli)

Kıcıman zâde Mehmet Şemsi Efendi'nin oğlu olup mali 1275 (1859) senesinde Ermenek Kazasının Kümros-i Kebîr mahallesinde doğmuştur. Ermenek, Konya, Karaman ve İstanbul Medreselerinde arapça ve farsça ilimleri tahsil edip Fatih Dersiâmlarından Kalecikli el-Hac Hafız Mehmet Şükrü Efendi'nin birinci defaki icaze-

tinde bulunup, mümaileyhten icazetnâme almıştır. İmtihanla girmiş bulunduğu Mekteb-i Nüvvab'tan Şubat 1305'de üçüncü sınıf niyabet tezkeresi alarak neş'et etmiştir.

Eylül 1307 (1891)'de Kozan Sancağı Niyabetine tayin edilmiştir. Ağustos 1309'da ayrılıp Mart 1312'den Şubat 1313'e kadar Mersin, Mart 1316'dan Şubat 1317'ye kadar Akkâ, Mart 1320'den Şubat 1321'e kadar İçel, ve Eylül 1324'den Ağustos 1326'ya kadar Burdur Sancağı niyabetinde bulunmuş ve Teşrinisanî 1327 (Kasım 1911)'de Suriye (Şam) Vilâyeti Merkez Naibi olmuştur. Teşrinievvel 1329'da Suriye Niyabetinden ayrılıp Eylül 1330'da Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azası olmuştur. (1) 10 Nisan 1333 (1917)'e kadar azalıkta kalmış ve 11 Nisan 1333'de İstanbul Kadısı olmuştur. 6 Haziran 1333'de ise Kazaskerlik Mahkemesi Reisi olmuşttr. Teşrinievvel 1334 (Ekim 1918)'de Mahkeme-i Temyîz-i Şer'iyye azası olduğundan riyasetten ayrılmıştır. 8 Mayıs 1336 (1920)'da ikinci defa Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azası ve 26 Temmuz 1338/1922'de emekliye sevk edilmiştir. (Dosya nu: 139, Sicil def: c. 2, sh: 313).

ÖMER KÂŞİFÎ EFENDİ (Mardinli)

Mardin'de Kasim Padişah (Kasimiye) Hazretleri Medresesi müderrisi es-seyyit Abdullah Vehbi Efendi'nin oğlu olup Mayıs 1280 (1864) senesinde Mardin'de doğmuştur. «Haki-zâde» diye şöhret bulmuşlardı. İlk ve orta tahsilini itmamı sırasında babasının Şırnak Kazası niyabetine tayini üzerine beraberinde gitmiş ve katiblikte hizmetlerinde bulunurken babasından hususî olarak ders okumaya başlamıştır. Lice'ye babasının naib tayin edilmesi ile yanında bulunmuş ve bu bakımdan rüştiyeyi bitirememiştir. 1301'de Mardin'de bulunan Kasım Padişah Medresesine girmiş ve altı-yedi sene kadar okuyup, akabinde Mardin'de teşekkül eden mümeyyizler heyeti huzurunda ehliyetini isbat etmiş ve bir adet mazbata almıştır.

1314'de Zor Sancağı dahilinde Re'sû'l-Ayn Kazası'nın Sefeh köyüne giderek burada muhacir ve hayır severler tarafından açılan mektepte Kur'ân-ı Kerîm, türkçe, arapça, farsça ve hesap dersleri okutmaya başlamıştır. Nisan 1318'de Resülayn Kazasında açılan İbtidâî Mektebi (ilk mektep) muallimliğine tayin edilmiştir. Muallimliğe devam ederken kaza müftüsü Hacı Cebrail Efendi'nin vefatı

(1) Dokuz numaralı vesikaya bakınız.

üzerine açılan müftülüğe ulemâ ve eşrafın intihabı ile Resülayn Kazası Müftülüğüne Temmuz 1334'de intihab edilmiş ve Kânunisanî 1335'de Meşihatça tasdik edilmiştir. (Dosya nu: 5236, Sicil defteri, c. 6, sh: 166)

ÖMER LÜTFÎ EFENDİ (Amasyalı)

Zürra'dan Mehmet Ağa'nın oğlu olup 1277 (1861) tarihinde Amasya'da doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîm tevcîd, ilm-i hal, sarf ve nahivi okuyup İstanbul'a gelmiştir. Fatih Camiinde ulûm-i diniyeyi ikmalle icazet aldığı gibi imtihanla girmiş olduğu Mekteb-i Nüvvab'ı da Recep 1318'de bitirmiştir.

Mart 1317'de Düzce Naibi oldu. Şubat 1318'de ayrılmış ve sıra ile Lonkoza, Katrin, Akçaabat, Uşak, ve Lapseki Niyabetlerinde bulunduktan sonra Teşrinievvel 1330'da Erzincan Niyabetine tayin edilmiştir.

Cemazielevvel 1322'de uhdesine Hareket-i Dahil Bursa müderrisliği tevcîh edilmiştir.

Teşrinisanî 1330'da selefenin gelmesiyle Muş'a nakl edilmiştir. (Sicil defteri, c. 5, sh: 134)

ÖMER LÜTFÎ EFENDİ (Arhavili)

Molla İsmail zâde nüvvabtan Mehmet Hilmî Efendi'nin oğlu olup 1281 (1865) senesinde Rize Sancağına bağlı Arhavî nahiyesinde doğmuştur. Hopa'da rüştiyeyi bitirmiştir. İstanbul'da Fatih Camiinde dinî ve arabî ilimleri tahsil etmiştir.

Mayıs 1300'de Bolu'ya bağlı Mengen Nahiyesi naibi oldu. Altı ay sonra istifa etmiş ve Hemşin Nahiyesine naib tayin edildi. Hemşinden Ağustos 1303'de ayrılmıştır.

Ramazan 1315'de uhdesine İbtidâî Hariç Edirne Müderrisliği tevcîh olunmuş ve Cemazielevvel 1317'de Sahn'a terfi' olunmuştur. Rebiulevvel 1319'da 3. rütbeden Mecîdî nişanı ihsan buyurulup aynı tarihte Mahreç pâyesi ile taltîf olunmuştur.

Baş kâtib bulunduğu Tophane Mahkemesinde Ağustos 1317'de Mahkeme naibi olmuştur. Mayıs 1318'de ise Kasımpaşa Niyabetine nakoldu. Kânunisanî 1319'da ise ikinci defa Tophane Mahkemesi niyabetine nakl edilmiştir. Teşrinisanî 1321'den Teşrinisanî 1322'ye kadar Havran, ayrılış tarihinden Temmuz 1323'e kadar Zor, Eylül 1324'e kadar Lazkiye, ve Eylül 1325'de Üsküdar Kadı müşaviri ol-

muş ve Haziran 1334/1918'de Üsküdar Kadısı tayin edilmiştir. Nisan 1335'de ise Evkaf-ı Hümayûn Kadılığı Müşavirliğine nakl edilmiştir. Eylül 1336'da ise müşavirlikten afv edilmişse de Teşrinisani 1336'da tekrar müşavirliğe getirilmiştir. Kânunisani 1338/1922'de tekrar Üsküdâr Kadısı olmuştur. (Sicil defteri, c. 1, sh: 260)

ÖMER LÜTFÎ EFENDİ (Arhavili)

Ahmet Yazıcıoğlu Ahmet Tevfik Efendi'nin oğlu olup 1301/1885 senesinde Rize'ye bağlı Arhavi nahiyesinin Çarnuvat köyünde doğmuştur. Köyünde ilk mektebi bitirip Arhavideki rüştiyeye girmiştir. Haziran 1314'de rüştiyeden mezun olmuştur. İlk önce Kurt zâde Hasan Efendi Medresesinde müderris Recep Hilmi Efendi'den sonradan da İstanbul'a gelerek Bayezit Dersiâmlarından Nevşehirli Hasan Fehmi Efendi'den okumaya başlamıştır.

Her ikisinden icazet almış ve imtihanla Medresetü'l-Kuzat'a girmiştir. Haziran 1330 (1914) tarihinde Medresetü'l-Kuzat'ı pek iyi derece ile bitirmiştir.

İlk olarak Temmuz 1327'de Muhallefat-ı Umumiye Kassamlığı Mahkemesi mülâzimliğine tayin edilmiş ve Kânunievvel 1327'de dördüncü sınıf kâtibliğe tayin edilmiştir.

Kâtibliği sırasında Medresetü'l-Kuzat'ı pek iyi derece ile bitirdiğinden Kânunievvel 1330'da Yalova Kazası Kadısı olmuştur.

Kadılığı sırasında Kuva-yi Milliye tarafından vazifesine son verilmiş (1) ve bundan müteessir olarak akli dengesini kaybetmiştir. Annesi İstanbul'da misafireten bulunup oğlunun tedâvisi için uğraşmaya başlamıştır. Bu arada Gümüşsuyu Hastanesine yatırılıp tedâvi altına alınmışsa da memleketi olan Çarnuvat köyüne getirilmiş ve 15 Ağustos 1337 (1921) tarihinde mecnûnen vefat etmiştir. (Dosya nu: 3245, Sicil defteri, c. 2, sh: 46).

ÖMER LÜTFÎ EFENDİ (Batumlu)

Selîm Efendi zâde Osman Efendi'nin oğlu olup 1271 (1855) senesinde Batum'da doğmuştur. Bayezit Camii dersiâmlarından Tokatlı-zâde Hacı Ahmet Efendi'den okuyup H. 1306'da icazet almıştır. İmtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girip Recep 1308'de mezun olmuştur.

(1) 10 numaralı vesikaya bakınız.

Teşrinisani 1306'da Görele Kazasına naib tayin edildi. Teşrinievvel 1308'de ayrılıp Ağustos 1309'da Refahiye Naibi oldu.

Teşrinisani 1311'de istifaen ayrılmıştır. Daha sonra ise Tortum, Tercan, Kemah, Çeşme, Malatya Kaza ve Sancak niyabetlerinde bulunmuş ve Mart 1331'den itibaren mazul sayılmıştır. (Sicil defteri, c. 1, sh: 288)

ÖMER LÜTFİ EFENDİ (Burdurlu)

Burdur müderrslerinden Hasan Tahsîn Efendi'nin oğlu olup Zilkade 1289'da Burdur Kazasının Hacı Ömer Mahallesinde doğmuştur. Cami-i Kebîr mektebinde hıfzı ikmal ile rüştiyeye girmiştir. Rüştiyenin üçüncü sınıfında iken H. 1305'de mektebi terkle İstanbul'a gelmiştir. Fatih Bahr-i Sefît Tetimme-i Rabia Medresesinde ikamete başlayıp Burdurlu Derviş-zâde Hafız Mustafa Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. Mümaileyhin ders halkasını ikmalle H. 1319'da icazet almıştır. Mayıs 1315'de icra kılınan Mekteb-i Kuzat imtihanında ehliyetini isbatla bu mektebe kaydolmuştur. Dört sene zarfında tahsilini ikmal edip dördüncü sınıf ehliyetnamesi ile mezun olmuştur.

Mart 1319 tarihinde Lâpseki Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. Şubat 1320'ye kadar Lâpseki niyabetinde bulunduğu gibi Bidâyet Mahkemesi reisliğinde de bulunmuştur. Haziran 1321'den Mayıs 1323'e kadar Mürefte ve Ağustos 1323'den Teşrinievvel 1324'e kadar İncesu Kazası niyabetinde bulunmuştur.

Cemazielaher 1319'da gümüş liyakat madalyasına nail olduğu gibi Cemazielaher 1321'de İbtidâî Hariç Bursa müderrisliği uhdesine tevcîh olunmuştur.

4 Teşrinievvel 1324 (17 Ekim 1908) tarihinde Burdur Livası Mebusu olarak seçilmiş ve 4 Kânunievvel (17 Aralık)'de ictima eden Meclis-i Mebusan'da vazifeye başlamıştır. Meclis-i Mebusan'ın feshi tarihi olan 5 Kânunisanî 1327 (18 Ocak 1912) tarihine kadar Burdur Mebusu olarak hizmet etmiştir.

28 Temmuz 1332 (1916) tarihinde Safranbolu Kazası Kadılığına tayin edilmiştir. Osmanlı Hükümeti tarafından neşr edilen fetva ve beyannamenin lehinde hareketle kuvayi milliye aleyhinde bulunmuş ve Kuva-yi Milliyenin 30 Nisan 1336'da Safranboluya hücum etmeleri üzerine vazife mahallini terk ve Zonguldak ve Kozlu yolunu takiple İstanbul'a gelmiştir. (1)

(1) Onbir ve on iki numaralı vesikalara bakınız.

Kaza kaymakamı ve beldenin eşrafı ile Safranbolu'yu terke mecbur olan Mümaileyh 6 Eylül 1336 (1920) tarihinde Medresetü'l-Kuzât Müdürlüğüne tayin olunmuştur.

Müdüriyeti sırasında Boğazda, Büyükderedeki evinde 5 Kânunisani (Ocak) 1923'da intihar etmiştir. Bu hususta 6 Ocak 1339 tarihli Akşam gazetesinde bir haber mevcuttur.) **(Dosya nu: 1413, Sicil defteri, c. 3, sh: 163)**

ÖMER LÜTFİ EFENDİ (Burhaniyeli)

Bayezit Efendi'nin oğlu olup Şubat 1277 yılında Burhaniye Kazasının Emrudabad Nahiyesinin Hacıoğlu Köyünde doğmuştur. 1295'e kadar Bergamada bulunan Muslihiddin Medresesi Müderrisi Hadimi Emin Efendi'nin ders halkasında bulunmuş ve 1295'den 1297'ye kadar Uşakta Antebi ve 1299'a kadar Konya'da Karahafız Efendi Medresesinde bulunmuştur. Bundan sonra bir sene de Kilis'te hususi olarak müellif Hoca zâde Abdullah Efendi'den mantık okumuştur. 1300'de Kayseriye gelerek 1305'e kadar İmam Sultan Medresesinde, Hacı Torun Efendi'nin dâmadı Divriği zâde Mehmet Emin Efendi'nin ders halkasına devam etmiş ve akabinde icazet almıştır.

H. 1307'de Emrudabad Nahiyesinde halkın arzu ve iştiyakına binaen bir adet medrese tesis ve inşa ederek müderrisliğe başlamıştır. İnhilâl eden Ayvalık Kazası müftülüğü için yapılan intihabta ekseriyeti teminle Mayıs 1327'de kaza müftüsü olmuş ve Temmuz 1329'da kaza müderrisliği de uhdesine tevcih olunmuştur. **(Dosya nu: 3131).**

ÖMER LÜTFİ EFENDİ (Cuma-i Balâlı)

Cuma-i Balâ Kazası müftüsü Mustafa Hilmi Efendi'nin oğlu olup 1297 (1881)'de Cum'a-yi Balâ kasabasında doğmuştur. Temmuz 1314'de memleketinde rüştiyeyi bitirmiş ve İstanbul'a gelerek Fatih Dersiâmlarından Tavaslı Hafız Hasan Efendi'den okuyup H. 1327'de icazet almıştır.

Şubat 1325'de Selânik Vilâyetinin inhası üzerine Cum'a-yi Balâ Kazası müftüsü olmuştur. Ayrıca Safer 1325'de (1907'de) Cum'a-yi Balâ Kazasında bulunan Korkutçavuş Medresesi Müderrisliği uhdesine tevcîh olunmuştur.

Balkan Harbinin zuhuru üzerine İstanbul'a gelmiş ve bir müddet açıktan maaş aldıktan sonra Teşrinievvel 1329'da Lüleburgaz Kazası Müftülüğüne tayin edilmiştir. Kaza müderrisliği de uhdesine

tevcih olunduğu gibi Cemazielaher 1334'de uhdesine Sahn derecesinde Bursa müderrisliği de tevcih edilmiştir.

Temmuz 1336'da Yunan işgali üzerine İstanbul'a gelmiş ve 21 Mart 1927 tarihinde Bakırköy Kazası vaizliğine tayin edilmiştir. (Sicil defteri, c. 7, sh: 147)

ÖMER LÜTFÎ EFENDİ (Elmalılı)

Kürâ-zâde Hacı Hafız Mehmet Efendi'nin oğlu olup Mart 1286 (1870) senesinde Elmalı Kazasının Cami-i Atik mahallesinde doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz ile ilm-i hal bilgisi aldıktan sonra Kânunievvel 1296'da Elmalı'da bulunan Sinan Ümmî Medresesine girip aklî ve naklî ilimleri tahsille Recep 1317/Teşrinisanî 1315 (1899)'de Sinan Ümmî Medresesi Müderrisi Mehmet Rasih Efendi'den icazet almıştır.

Teşrinievvel 1318'de Ömerpaşa Camii yakınında bulunan Arif Ahmetpaşa Medresesi Müderrisliğine tayin edilmiştir.

Haziran 1323'de 37 yaşında iken kaza ahalisi tarafından Elmalı Kazası Bidayet Mahkemesi azalığına intihap edilmiştir. Beş buçuk ay hizmetten sonra ayrılmış ve Mart 1326'da tekrar aza seçilmiştir.

Elmalı Kazası müftüsü Ali Ragıp Efendi'nin irtihalinden dolayı yapılan intihabta ekseriyetin reyini alarak Kânunisanî 1326'da Elmalı Kazası müftüsü olmuştur.

Şubat 1331'de kaza kaymakamının bir sorusuna karşı dinî bayramlarda camiden ayrı bir yerde «Musallâ» adı verilen yerde cemaat-ı kübrâ şeklinde izin verilebileceği hakkındaki fetvâsından dolayı azli talep edilmiştir. Böyle bir iznin «izn-i Sultanî» ye makrun olduğu tasrîhi üzerine vazifeden alınmışsa da tekrar vazifeye iade edilmiştir. (1)

Haziran 1331'de kaza kadısının izine ayrılması üzerine vürûdüne kadar kadı vekilliğinde bulunması emr edilmiştir.

Elmalı'nın Cami-i Cedit Mahallesinden Kerîm efendi zâde Rasih Efendi'nin Kânunievvel 1335/1919 tarihli telgrafına göre, Ömer Lütfi Efendi, İttihatçıların müzahereti ve Şeyhülislâm Musa Kâzım Efendi'nin dahaletiyle müftülükte kalmıştır. Bu bakımdan siyasî ve şer'î bir meseleden dolayı azli gerektiği bildirilmişse de hakkında ne cereyan ettiği belli değildir. (Dosya nu: 2652)

---

(1) 13 numaralı vesikaya bakınız.

ÖMER LÜTFÎ EFENDİ (Garbi-karaağaçlı)

Molla Ahmet Efendi'nin oğlu olup Mayıs 1291'de Garbi-karaağaç Kazasının Kayserî köyünde doğmuştur. Yedi yaşında ilk mektebe girmiş ve dört sene sonunda ilk tahsilini bitirmiştir. Ortacamî' Medresesinde de yedi sene tahsil görerek Ağustos 1309'da Çal Kazası Müftî Efendi Medresesine dahil olmuş ve Eylül 1315'de İstanbul'a gelip Fatih civarında Abdülhalîm Efendi Medresesinde dinî ve arabî tahsilini ikmal ederek Teşrinisanî 1325'de Fatih Dersiâmlarından Prizrenli Hüseyin Necmeddin Efendi'den icazet almıştır.

Mart 1326'da İstanköy Kazası Müftülüğüne tayin edilmiştir. Aynı yılın Haziran ayında kazanın müderrisliği uhdesine tevcih olunmuştur. Bir ara kadı vekilliğinde bulunmuş ve bu sırada kızının muallimlik işine son verilmesi ve bir veraset dâvası üzerine muallimenin babası tarafından 3 Mart 1330 (1914)'da katl edilmiştir. (Dosya nu: 1469).

ÖMER LÜTFÎ EFENDİ (Hemşinli)

Behlûl Vehbî Efendi'nin oğlu olup 1298/1882'de Atina-Pazar Kazasına bağlı Hemşin Nahiyesinde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra İstanbul'a gelip Fatih Dersiâmlarından Erzurumlu Ahmet Hamdî Efendiden tahsili ikmalle icazet almıştır. İmtihanla kabul olunduğu Mekteb-i Nüvvab'ı da Şaban 1330'da iyi derecede bitirmiştir.

Şubat 1328'de Çemişkezek Kazasına naib tayin edildi. Ağustos 1332/1916'da becayiş suretiyle Palu Kazası kadılığına tayin edilmiştir. (Sicil defteri, c. 4 sh: 170/1)

ÖMER LÜTFÎ EFENDİ (Hezargradlı)

Çelebi Halîl Efendi zâde Emrullah Efendi'nin oğlu olup Kânunisanî 1282'de Hezargrad'ın Kokarca-i Kebir Köyünde doğmuştur. Durakçı köyündeki ilk mektebte büyük babası Halîl Efendi'den ilk bilgileri almaya başlamış ve 1298/1882'de Hezargradda Müftî Medresesinde müftü ve müderris Tahir Efendi'den arapça okumaya başlamışsa da 1307/1891'de İstanbul'a gelmiştir. Hafız Ahmetpaşa Medresesinde ikametle Fatih Dersiâmlarından Hezargradlı Osman Hilmî Efendi'nin ders halkasına dahil olup. dersleri ikmal ile Rebiulaher 1316'da icazet almıştır. Fatih Dersiâmlarından Hezargradlı Raşit Efendi'den feraiz-Dağıstanlı Saîd Efendi'den farsça, ve Davutpaşa Mer-

kez Rüştiyesi muallimi Mahmut Efendi'den hesap, cebir okumuş ve bir ara Çatalca'ya giderek i'dadiye bir müddet devam etmiş ve 1317'de sibyan mektebinde istihdam olunmak üzere bir adet ehliyetname almıştır.

1318'de Çatalca köylerine muallim tayin edilmiştir. Aynı yıl içinde ruûs imtihanına girip taşra müderrisliği ruûsuna nail olmuştur. Akabinde Sandıklıya gönderilip Dazkırı'nın İdris Köyündeki medresede tedrise başlamıştır. Temmuz 1324'de Kikler Kazasına nakl etmiş ve Temmuz 1326'da Sandıklı Müderrisliğine tayin edilip Şubat 1328 (1913) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 2267)

ÖMER LÜTFİ EFENDİ (İbradılı)

Ali Rıza Efendi'nin oğlu olup 1263 (1847) senesinde Akseki Kazasının İbradı nahiyesinin Orta Mahallesinin 60. hanesinin 1. numaralı hanesinde doğmuştur. H. 1275'de sibyan mektebine girmiş ve H. 1279'da da İbradı'da bulunan medreseye dahil olmuştur. H. 1284'de Seydişehir'e gidip eş-Şeyh el-Hac Abdullah Efendi'nin Medresesine girmiştir. Sekiz sene burada fıkıh feraiz tasavvurat ve tasdikat okumuştur.

Kânunisanî 1294'de 31 yaşında nahiye niyabetine tayin edilmiş ve Teşrinisanî 1310'da Feke Kazası naibi olmuştur. İki yıl hizmetten sonra ayrılmış ve Nisan 1314'den Nisan 1316'ya kadar Şile, Eylül 1316'dan Ağustos 1318'e kadar ikinci defa Feke, Şubat 1318'den Kânunisanî 1320'ye kadar Anamur, Şubat 321'den Şubat 1323'e kadar Hassa ve Eylül 1324'den vefat tarihi olan 6 Kânunisanî 1325'e kadar Seydişehir Niyabetinde bulunmuştur. (Dosya nu: 2685)

ÖMER LÜTFİ EFENDİ (Karahisarisahipli)

İlmiyeden Hüseyin Hüsnü Efendi'nin oğlu olup 1297 (1881) senesinde Karahisarisahip'te doğmuştur. (Babası halk arasında Halil İbrahim Hoca diye meşhur olmuştur). Sibyan mektebini Abdurrahim Mısrî Mektebinde bitirip Konya'da İrfaniye Medresesinde arabî ilimleri tahsil edip H. 1324'de icazet almıştır.

Teşrinievvel. 1332/1916'da Karahisarisahip Dârü'l-Muallimini Kur'ân-ı Kerîm ve ulûm-i diniye muallimliğine tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 1, sh: 328)

ÖMER LÜTFÎ EFENDİ (Karamanlı)

Kelâmî-oğlu Musa Ağa'nın oğlu olup H. 1270 senesinde Karaman Kazasının İlisra Köyünde doğmuştur. Köyündeki ilk mektebte Kur'ân-ı eKrîm'i hıfz edip Karaman'da bulunan Hafız Osman Efendi Medresesinde sarf ve nahiv okumaya başlayıp İstanbul'a gelmiştir. Fatih civarında Feyzullah Efendi Medresesinde ikametle sonradan ders vekili olan Ahmet Asım Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Kânunisanî 1306'da icazet almış ve Temmuz 1302'de Mekteb-i Nüvvab'a imtihanla dahil olmuştur. Mart 1307'de şehadetname alıp mezun olmuştur.

Temmuz 1307'de ilk olarak Ermenek Kazası Naibi olmuştur. Hizmet müddetinin ikmali üzerine Temmuz 1309'da ayrılmıştır.

Şubat 1309 (1894)'da Kars-zü'l-kadriye Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Kânunisanî 1310'da ayrılıp Haziran 1313'den Mayıs 1315'e kadar Hayrabolu, Mayıs 1315'den Nisan 1316'ya kadar boşta kalmış, Nisan 1316'dan Mart 1318'e kadar Karaisali, Mart 1319'dan Temmuz 1321'e kadar tekrar Hayrabolu Kazaları niyabetinde bulunmuş ve Mayıs 1323'de Draç Sancağı naibi olmuştur. Nisan 1325'de Draç'tan ayrılmış ve Ağustos 1326'dan Kânunisanî 1328'e kadar Çankırı ve Nisan 1330'dan Temmuz 1331'e kadar Niğde Sancağı niyabetinde bulunmuştur.

11 Temmuz 1331'de Kayseri Sancağı Naibi olmuş ve rahatsızlığı hasebiyle izin istemiş ve bu sıralarda Yozgat İstinaf Müddeiumumiliğinin telgrafına göre 6 Mart 1334 (1918)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 974, Sicil def. c. 1, sh: 321).

ÖMER LÜTFÎ EFENDİ (Kayserili)

Arpacı zâde Salih Efendi'nin oğlu olup 1290 (1874) senesinde Kayseri'nin Kalenderhane Şeyh Mahallesinde doğmuştur. Cami-i Kebir ilk mektebini bitirip Gözübüyük-zâde Medresesine kayd olup Hamurcilizâde Osman Hilmî Efendi'nin derslerine devamla H. 1323'de icazet almıştır.

H. 1324 (1322/1906) tarihinde Şeyhülislâmlığın menşuru ile Boyabat Kazası Müftülüğüne tayin olunmuştur. Ağustos 1328'de istifa ederek müftülükten ayrılmıştır. 1333 (1917)'den Nisan 1337 (1921)'ye kadar Kayseri Dârü'l-Hilâfe Medresesi İbtidâi Hariç Kısmı Arapça muallimliğinde bulunmuştur. Muallimlikten ayrılışı akabinde Boyabat Kazası müftüsü olmuş ve 1339 (1923)'a kadar müftülükte bulun-

duktan sonra Boyabat Kazası Asliye Mahkemesi Azası olmuştur. 1341 (1925)'den itibaren Adliye'ye geçmiştir. **(Dosya nu: 5582)**

ÖMER LÜTFÎ EFENDİ (Nevşehirli)

Keykiloğlu İsmail Hakkı Efendi'nin oğlu olup Ağustos 1286 (1870) senesinde Nevşehir'in Dubade Köyünde doğmuştur. Köyündeki sibyan mektebini ilk önce bitirmiş ve Kânunievvel 1300'de köyünde müderris Karamanoğlu Abdullah Efendi'den sarf ve nahiv okumaya başlamıştır. Hocasının vefatı üzerine Kânunievvel 1309'da Nevşehir'de bulunan Köse Vaiz Medresesine dahil olmuştur. Dinî ve arabî ilimleri üstadı Nevşehirli Aliç zâde el-Hac Hamdi Efendi'den okuyup 21 Mart 1319'da icazet almıştır.

İcazet aldıktan sonra 33 yaşında köyünde yeniden inşa olunan İhsaniye Medresesine fahrî olarak müderrisliğe başlamıştır.

Teşrinievvel 1326'da aylık yüz kuruş maaş kendisine tahsis olunmuş ve Dubade köyünde bulunan İhsaniye Medresesi müderrisliğine kemakân devama başlamıştır. **(Dosya nu: 640)**

ÖMER LÜTFÎ EFENDİ (Niksarlı)

Yusuf Efendi'nin oğlu olup 1294 (1878)'de Niksar'da doğmuştur. Medrese tahsilinden sonra Haziran 1318 (1902)'de Niksar Kazası müderrisliğine tayin edilmiştir. Müderrisliklerin kaldırılmasından sonra Niksar Kazası vaizi olarak hizmete devam etmiş ve 1932 tarihlerinde vaizlik hizmetini ifâ ediyordu. **(Dosya nu: 4062)**

ÖMER LÜTFÎ EFENDİ (Osmanpazarlı)

Recber İbrahim Ağa'nın oğlu olup Mayıs 1285 (1869) senesinde Tırnova Sancağına bağlı Osmanpazarı Kazasının Köse Salihler köyünde doğmuştur. İlk tahsilini köyünde tamamlayıp Osmanpazarı'nda Niyazî Medresesinde arapça okumaya başlamıştır. Eylül 1303'de İstanbul'a gelip Fatih Medresesinde tayin olunan ilimleri tahsille Haziran 1316'da icazet almıştır. Alasonyalı Ali Zeynelabidin Efendi'den icazet aldıktan sonra Ertuğrul Sancağına bağlı Söğüt Kazasının Bozoyük nahiyesinde bulunan Cezrî Kasımpaşa Medresesinde fahriyyen ders okutmaya başlamıştır.

Mayıs 1322'de iki talebeye icazet vermiştir. Ağustos 1323'de yeniden inşâ edilen Karaağaç Köyü Medresesine fahriyyen nakl etmiş

ve Mayıs 1327'de Ertuğrul Sancağı Müftü müsevvitliğine tayin olunmuştur. «Keşşaf» lâkabı ile bilinirdi. (Dosya nu: 1987)

ÖMER LÜTFÎ EFENDİ (Rizeli)

Esnaftan Süleyman Ağa'nın oğlu olup 1252 (1836) senesinde Rize'nin Mapavrî nahiyesinde doğmuştur. İlk mektebten sonra bir miktar da arapça tahsil etmiş ve H. 1273'de İstanbul'a gelerek Sultan Bayezit civarında Cedit Hasanpaşa Medresesine kayt ve kabul olunup Fatih Camii dersiâmlarından Trabzonlu Süleyman Vehbi Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. H. 1289'da Vehbi Efendi'den icazet almıştır. Başka hocalardan da tefsîr ve hadîs okumuştur. Şevval 1289'da Süleymaniye Camiinde derse çıkmıştır. Recep 1293'de uhdesine Hareket-i Haric'e, Rebiulevvel 1306'da İbtidâi Dahil'e, Cemazielaher 1309'da Hareket-i Dahil'e ve Şevval 1314'de Musıla-i Sahn'a, Safer 1324'de Sahn'a, Zilkade 1325'de İbtidâi Altmışlıya ve Rebiulaher 1328'de Hareket-i Altmışlıya terfi' olunmuştur.

H. 1312'de Huzur Dersleri Muhatablığına tayin edilmiş ve H. 1332 senesine kadar Huzur Derslerinde bulunmuştur. Bu tarihte uhdesine Mahreç pâyesi tevcih olunmuştur.

Huzur Derslerine girdiği tarihte 4. rütbeden Mecîdî ve Osmanlı nişanları ile taltif olunmuştur.

Süleymaniye Camiinde Ebussuud Efendi'nin tefsiriyle «Şifa-i Şerif» okutuyordu.

17 Teşrinisanî 1334 (1918) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3389)

ÖMER LÜTFÎ EFENDİ (Sivrihisarlı)

Ulemâdan Yahya Efendi'nin oğlu olup 1257 (1841) senesinde Sivrihisar Kazasında doğmuştur. Babasından ve sair hocalardan akaid'e kadar ders görmüş ve 1286/1870 senesinde İstanbul'a gelip Bayezit Dersiâmlarından Menlikli Ahmet Tevfik Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. Arabî ilimleri ikmal ederek H. 1293'de icazet almıştır. Ruûs imtihanına girip kazanmış ve Şevval 1295'de Bayezit Camiinde derse çıkmıştır. Bunun üzerine talebe okutmaya başlamış ve Cemazielevvel 1311'de taleeblerine icazet vermiştir.

İstanbul'a geldiğinde Nuruosmaniye Medresesinde kayt olmuştu.

Şevval 1319'dan Safer 1327'ye kadar dokuz sene fahriyen Sivrihisar Kazasında müftülük yapmıştır.

Şaban 1304'de uhdesine İbtidâi Hariç İstanbul Müderrisliği tevcih olunmuş ve Şevval 1314'de Hareket-i Haric'e, Rebiulevvel 1321'de İbtidâi Dahil' ve Safer 1325'de Hareket-i Haric'e terfi' olunmuştur.

H. 1328'de Huzur Derslerine muhatab olarak girmiş ve H. 1332'de Mahreç pâyesinin tevcihi ile Huzur Derslerinden ayrılmıştır.

Bayezit Camiinde tedrisle meşgulken 8 Mayıs 1335/1919 tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3464)**

ÖMER LÜTFİ EFENDİ (Sürmeneli)

Marangoz el-Hac Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1284 (1868) senesinde Sürmene Kazasında doğmuştur. İlk bilgileri memleketinde tahsil ettikten sonra İstanbul'a gelmiş ve Bayezit Camii Dersiâmlarından Ordulu Ahmet Remzi Efendi'den okuyup icazet almış ve H. 1314'de imtihan olup aynı yılda Bayezit Camiinde dersiâm olarak derse çıkmıştır. Zilkade 1323'de ilk olarak talebelerine icazet vermiştir. İcazet verdiğinden 4. rütbeden Osmanlı ve bir adet altın liyakat madalyası kendisine ihsan edilmiştir.

H. 1333'de Huzur Derslerine muhatab olarak girmiş ve son derse kadar muhatablıkta bulunmuştur.

19 Eylül 1336'da Fetvahane Mukayyitliğine tayin edilmiş ve selefinin gelmesi ile 30 Eylül 1336'da ayrılmıştır. 31 Mayıs 1926 tarihinde vefat etmiştir. **(Sicil def. c. 7, sh: 46, Dosya nu: 3785)**

ÖMER LÜTFİ EFENDİ (Şamlı)

Pazarbaşı zâde Ahmet Efendi'nin oğlu olup Eylül 1292'de Şam'da Ammare Mahallesinde doğmuştur. Medreseye devamla icazet almış ve matbu' eserleri yoksa da «es-Silsiletü Şerhu'l-Emsile» ile «Urvetü'l-Vüskâ fî Mevlidi'l-Mustafa S.A.V.» adlı risaleleri yazmıştır.

Teşrinisânî 1307'de Buka' Kazasına bağlı Habib Hüseyin ibtidaî mektebi muallimliğine tayin edilmiştir.

Başka yerlerde de muallimlikte bulunmuş ve imtihan olup Şubat 1325 tarihinde Hasbiya Kazası Müftülüğüne tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 2318)**

ÖMER LÜTFİ EFENDİ (Tekirdağlı)

Saraç esnafından Ali Efendi'nin oğlu olup 1279 (1863) senesinde Tekirdağ'da doğmuştur. Sibyan mektebini bitirdikten sonra Ir-

gatpazarında ve Merzifonlu Kara Mustafapaşa Medresesinde Huzur Dersleri hocalarından Tokatlı Mehmet Safveti Efendi'den okuyup icazet almıştır. Hafızu'l-kur'an ve hattat olduğu gibi Şehzade yakınında Kalenderhane Camii ikinci imamlığını da yapmıştır.

Temmuz 1309'da Mekteb-i Sanayi-i Osmanî Kıraat-ı Türki Muallimliğine tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1324'de ise Ulûm-i Diniye İlm-i Ahlâk ve Arapça muallimliğine tayin edilmiştir. Mayıs 1324'de ayrıca Dersaadet Emval' Eytam İdaresi Umûr Tahririye Mümeyyizliğine tayin edilmiştir. Nisan 1333'de Temyiz Mahkemesi Muamelât-ı Tahririye Masası Mümeyyizliğine nakl edilmiş ve Mayıs 1336'da bu mahkemenin adının Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyyeye tahvîli üzerine aynı vazifede ibkâ edilmiştir. Kânunisanî 1338/1922'de maaşı 1050 kuruş olmuştur. (Sicil defteri, c. 7, sh: 55, c. 2, sh: 383)

Hafız ÖMER LÜTFÎ EFENDİ (Yanyalı)

Hacı Ahmet Ağa'nın oğlu olup 1280 (1864)'de Yanya'nın Behrampaşa Mahallesinde doğmuştur. Yanya ve İstanbul medreselerinde dinî ilimleri tahsil ettiği gibi imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girip H. 1314'de mezun olmuştur.

Teşrinisanî 1322'de Cuma, diğer adı ile Kayalar Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1314'de hizmet müddetinin hitamında ayrılıp, daha sonra sıra ile Pirepol, Perane, Kırcaali, Pogon, Geylan, Koniçe, Cuma-i Balâ, Ayvalık, ve Hassa niyabetlerinde bulunmuştur.

Mayıs 1331'de Koyulhisar Kazası naibi oldu. Teşrinisanî 1332'de Nallıhan, Nisan 1335'de Zonguldak. Mayıs 1335'de Mudanya ve Ağustos 1336'da Küçükçekmece kadılığına tayin edilmiştir. Hakkında tevalî eden şikâyetler üzerine Temmuz 1337'de azl edilmiş ve bu tarihten itibaren mazul sayılmıştır.

24 Eylül 1337 (1921)'de vefat etmiştir. (Sicil defteri, c. 5, sh: 194)

ÖMER LÜTFÎ EFENDİ (Yanyalı)

Caferağa-zâde Süleyman Efendi'nin oğlu olup 1287'de Yanya'nın Haymara kasabasında doğmuştur. Avlonya Kasabasında ibtidâî ve rüştiyeyi bitirip Margiliç Medresesinde sarf ve nahvi tahsil ettikten sonra İstanbul'a gelmiştir. Fatih Dersiâmlarından İsa Şevki Efendiden ulûm-i aliye ve Filibeli Hacı Ahmet Efendi'den de ilm-i feraizi ikmalle icazet almıştır.

Niyabete kabulü üzerine Teşrinievvel 1317'de Garameş Kazası naibi oldu. Mart 1322'de ayrılıp Eylül 1323'den Mart 1325'e kadar Rakalar, Mayıs 1326'dan Haziran 1327'ye kadar Kilis Niyabetinde bulunmuş ve Mayıs 19'da Diyarbakır'a bağlı Direk Kazası Niyabetine tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 1, sh: 346)

ÖMER LÜTFÎ EFENDİ (Zileli)

Kara Müftü-zâde Said Efendi'nin oğlu ulemâdan Mehmet Hadî Efendi'nin oğlu olup 1261 (1845) senesinde Zile Kazasında doğmuştur. İlk tahsilinden sonra 1273 (1857)'de İstanbul'a dayısı Tokatlı Abdullah Agâh Efendi'nin yanına gelerek «Mekteb-i İrfan» denilen mülkiye rüştiyesine girmiştir. H. 1276'da mektebi bitirip şehadetname almıştır. Bir taraftan Bayezit Camiinde Malatyalı Mehmet Efendi'den «İzhar» okumaya başlamış, bu arada babasının ilmiye mesleğinde bulunması hasebiyle Bâb-ı Meşihat'a girmiştir. Bunun üzerine derslerini Fatih Camiine nakl etmiştir.

Mevali ve nüvvabtan Erzurumlu İbrahim Rüştü Efendi'nin maiyetinde Novrokop'ta bulunan nahiye niyabetlerinde bulunmuş ve H. 1284'e kadar bu hizmetten sonra yine Fatih'deki derslerine devama başlamıştır.

H. 1289'da Fatih Dersiâmlarından Ahıskalı Keşşaf Hasan Efendi'den icazet aldığı gibi H. 1287'de imtihanla Muallimhane-i Nüvvab'a girmiştir. H. 1289'da mezun olmuştur.

İlk olarak Teşrinisanî 1278'de İstanbul Bâb Mahkemesine hasilâtla girmiş ve 1281'den 1283'e kadar Nevrokop Kazasına bağlı nahiyelerde niyabette bulunduktan sonra Nisan 1283'de Tophane Şer'iyye Mahkemesi Başkâtibliğinde vazifeye başlamıştır. Yukarıda zikr edildiği gibi Muallimhane-i Nüvvabı bitirdikten sonra Nisan 1290/1874'de Hersek Niyabetine tayin edilmiştir. Kânunisanî 1291'de Hersek'ten ayrılıp Temmuz 1292'de İzvirnik Kazası Naibi olmuştur. Mayıs 1294'de hizmet müddetinin hitamından sonra Ağustos 1295'den Temmuz 1297'ye kadar Kozane niyabetinde bulunmuştur. Haziran 1298'den Mayıs 1300'e kadar Hama Niyabetinde bulunmuştur.

Hama Niyabetinde bulunduğu sırada münzara adâbından bahs eden «Adâbü'l-Mütalâ'a» adlı 9 sayfalık bir risale yazmış ve Maarif Nezaretinin Kânunisanî 1300 tarih ve 1041 sayılı ruhsatı ile basılmasına izin verilmiş ve 1302'de Mahmutbey Matbaasında İstanbul'da basılmıştır.

Haziran 1301'den Mayıs 1303'e kadar Berat, Teşrinievvel 1303'-

den Mart 1306'ya kadar Cebel-i Arabî, ve Haziran 1307'den Haziran 1309'a kadar Prizren Sancağı niyabetinde bulunmuştur.

Eylül 1310 (1894)'da Mamuretülazîz Vilâyeti Merkez Naibi olmuştur. Temmuz 1313'de ayrılmışsa da Şubat 1315'de ikinci defa olarak Mamuretülazîz naibi olmuştur. İkinci niyabeti de Temmuz 1318'de son bulmuştur. Ağustos 1320'den Kânunisanî 1322'ye kadar Diyarbakır Merkez niyabetinde bulunmuştur.

Muharrem 1316'da uhdesine İzmir, Safer 1317'de Mahreç ve Zilhicce 1324'de Bilâd-ı Hamse'den Edirne pâyesi tevcîh olunmuştur.

Teşrinievvel 1324'de Kastamonu Vilâyeti Merkez Naibi olmuş ve Teşrinisanî 1325 (1909)'de ayrılmıştır.

Şubat 1325 (1910)'de yaş haddinden tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 2548, Sicil defteri, c. 1, sh: 385)

ÖMER NASUHİ (Bilmen) EFENDİ)

(Erzurumlu)

Hacı Ahmet Hamdi Efendi'nin oğlu olup 1299 (1883) senesinde Erzurum'da doğmuştur. Erzurum'da Ahmediye Medresesinde Nakîbu'l-Eşraf Kaymakamı Abdürrezzak İlmî ve sabık müftü Hüseyin Hakî Efendilerden arabî ve farisî ilimleri tedris ettikten sonra İstanbul'a gelerek Fatih Dersiâmlarından Tokatlı Şakir Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Tahsilini ikmalle H. 1327'de icazet almıştır. Ders okutmak için Ders Vekâletince açılan imtihanda ehliyetini isbatla Haziran 1328/1912'de şehadetname almıştır. İmtihanla girmiş bulunduğu Medresetü'l-Kuzattan da 3 Temmuz 1329/1913'da pek iyi derecede mezun olmuştur. Türkçe, arapça ve farsça bilirdi.

Matbu Eserleri:

1 — **Hukuk-i İslâmiye ve Istılahat-ı Fıkhiyye Kamusu** (8 cilt)
2 — **Kur'ân-ı Kerîm'in Türkçe Meâli Âlisi ve Tefsîri** (8 cilt)
3 — **Büyük İslâm İlmihali**
4 — **500 Hadîs-i Şerîf**
5 — **Kur'ân-ı Kerîm'den Dersler ve Öğütler**
6 — **Ashab-ı Kîram Hakkındaki Müslümanların Nezîh İtikatları**
7 — **İlm-i Tevhîd**
8 — **Yüksek İslâm Ahlâkı**

9 — **Dinî ve Felsefî Ahlâk Lügâtçesi**
10 — **Mübarek Geceler**
11 — **Dinî Bilgiler**
12 — **Tefsîr Tarihi**
13 — **Tabakat'ül Müfessirîn**
14 — **Muvazzah İlmi Kelâm...»**

Eylül 1328'den itibaren 400 kuruş dersiâm maaşına nail olmuş ve yeniden açılan Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye Medresesi Kısm-ı Ali Fıkıh Müderrisliğine de tayin edilmiştir. Mayıs 1331'de müderrislik maaşı beş yüz kuruştu.

11 Temmuz 1329'da Fetvahane-i Ali Müsevvit Mülâzimliğine tayin edilmiş ve 25 Eylül 1330'da baş mülâzimliğe terfi' etmiştir.

3 Ağustos 1331 (1915)'de Hey'et-i Te'lîfiye Azası olmuştur.

9 Şubat 1329'da Fatih Bahr-i Siyah Dershanesi Farsça muallimliğine tayin edilmiş ve Teşrinievvel 1330'da ayrılmıştır.

2 Nisan 1333 (1917)'de yeniden teşekkül eden Mahkeme-i Temyiz-i Şer'iyye Dairesi terekeye müteallik İ'lâmat-ı Telhîs Mümeyyizliğine naklen tayin edilmiştir.

1 Mayıs 1336'da ise yeniden Hey'et-i Te'lîfiye Azası olmuştur.

26 Temmuz 1338/1922'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azalığına tayin edilmiştir. (1) Teşrinisani 1338'de ise dairelerin ilgâsından dolayı bu azalıktan açıkta kalmıştır.

1 Haziran 1339/1923'de Sahn Medresesi Kelâm Müderrisliğine tayin edilmiştir. 1 Mart 1340/1924'de bu medresenin lâğvı üzerine Kelâm Müderrisliğinden ayrılmıştır.

11 Şubat 1926'da İstanbul Müftülüğü müsevvitliğine tayin edilmiş ve müftü Mehmet Fehmi Ülgener'in vefatı üzerine 1941'de İstanbul Müftüsü olmuştur.

1960 İhtilâlinde bir müddet Diyanet İşleri Başkanlığına tayin edilmişse de siyasi baskılara boyun eğmediğinden bir yılın doldurmadan rfeislikten istifa etmiştir.

İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünde Kelâm ve Fıkıh Hocalığında bulunmuş ve 12 Ekim 1971'de vefat etmiştir.

Gençliğinde «**Beyanü'l-Hak**» ile «**Sıratımüstakîm**» ve «**Sebilürreşat**» Mecmualarında pek çok makaleler yazmıştır. (**Sicil defteri, c. 5, sh: 150/1**)

---

(1) 14 numaralı vesikaya bakınız.

ÖMER NECATİ EFENDİ (Havzalı)

Kenan zâde Mehmet Efendi'nin oğlu olup Nisan 1273 (1857) senesinde Havza Kazasının Şeyhsafi Köyünde doğmuştur. Rüştiyeyi bitirip Amasya'ya gitmiş ve burada bulunan Sultân Bayezit Medresesinde arapça okumaya başlamıştır. Bilâhare İstanbul'a gelip Şehzadebaşı Kalenderhane Medresesine girip icazet almıştır.

Haziran 1305'de Havza Kazası müftülüğüne tayin edilmiştir. Mayıs 1327'de Van'a bağlı Gevar Kazası Niyabetine tayin edilmiş ve niyabeti sırasında 3 Mart 1329/1913 gecesi vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3064)**

ÖMER REMZİ EFENDİ (Elbistanlı)

Halvetiye Tarikatı mürşitlerinden ve Şeyh Abdurrahman Erzincanî sülâlesinden Hafız Ahmet Hüdaî Baba'nın oğlu olup 1289/1873 senesinde Maraş'a bağlı Elbistan Kazasında doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîm'in hıfzını babasından ikmal edip Elbistan rüştiyesine girmiştir. Rüştiyeyi bitirip Elbistan, Bilân, Antakya, Suriye ve son olarak da Zor Sancağında dinî ve arabî ilimleri tahsille 1321/1905'de Zor ulemasından müderris Mehmet Haydar Efendi'den icazet almıştır.

Anadili türkçe olduğu gibi arapça ve farsça da bilirdi.

32 yaşında Eylül 1321'de Resu'l-Ayn Kazası Müftülüğüne tayin edilmiştir. 1326/1910'da müftülüğü devam ediyordu. **(Dosya nu: 3596)**

ÖMER TA'LAT EFENDİ (İskilibli)

Boyabat Redîf Taburu Binbaşılığından mütekait Mehmet Hilmî Bey'in oğlu olup Ağustos 1281/1865 senesinde İskilip'te doğmuştur. Temmuz 1296'da Çankırı rüştiyesini bitirmiştir.

Nisan 1301'de İskilip Kazası Bidâyet Mahkemesi ikinci kâtibliğine tayin edildi. Haziran 1306'da ise mezkür mahkemenin birinci kâtibliğine tayin edildi. Haziran 1306'da ise mezkür mahkemenin birinci kâtibliğine terfi' etmiştir. Kânunievvel 1310'da mustantık muavinliğinden ayrılıp mezkür mahkemenin başkâtibi olmuştur.

Eylül 1318'de Osmancık Kazası Bidâyet Mahkemesi birinci kâtibliğine, Eylül 1326'da Trabzon Bidâyet Mahkemesi ikinci mustantıklığından terfian Kastamonu Vilâyeti Bidâyet Mahkemesi azalığına tayin edilmiştir. Ağustos 1330/1914'de Dersaadet Emval-i Eytam İdare Memurluğuna tayin olmuştur. **(Sicil defteri, c. 4, sh: 219)**

ÖMER ZİYAÜDDİN EFENDİ (Dağıstanlı)

el-Hac Abdullah ed-Dağistanî el-Avarî Efendi'nin oğlu olup H. 1266 (1850/1851) tarihinde Dağıstanda doğmuştur. Dağıstan'da akaide kadar ders görmüştür. Sonra İstanbul'da Gümüşhaneli Dergâhında şeyhi Ahmet Ziyaüddin Efendi Hazretlerinden ikmal-i nuseh ederek icazet almıştır. Türkçe, arapça ve dağıstan dilleri üzerine konuşur ve yazardı.

Bu üç dil üzere müteaddit manzûm ve mensûr matbu' ve gayr-i matbu'yirmiyi mütecaviz eseri vardır.

Matbu' olanlardan meşhurları:

«**Sünenü'l - Akvali'n-Nebeviye mine'l-Ehadisi'l - Buhariye**» adlı muhtasar Buharîdir ki Makam-ı Meşihattan tetkik ile İstanbul'da Mahmutbey Matbaasında taş basması ile matbu'dur. İkincisi «**Zübtedü'l-Buharî**»dir ki Mısır'da Ezher Şeyhi Efendi Hazretlerinin tasdik ve takdiri ile Matbaa-yi Kübrâ'da basılmıştır. Bir usûl-u hadisten «**Esile ve Ecvibe**» adlı kitabı Bursa Matbaasında hurufat ile matbu'dur. «**Metn-i Akaid** Tercemesi» adlı eseri de Bursa Matbaasında basılmıştır. «**et-Teshilâtü'l-Atıre fi'l-Kıraâti'l-Aşere**» adlı kitabı da Dersaadette Rizeli Hasan Efendi Matbaasında tab' olunmuştur. «**Adâbu'l-Kur'ân**» adlı eseri de Matbaa-yi Osmaniyede basılmıştır. «**Mevhibe-i Bari Terceme-Buharî**» adlı eserinin de yalnız iki forması basılıp kalmıştır. «**Mûcizat-ı Nebeviye**» adlı Türkçe eseri de manzûm olarak Edirne Askerî Matbaasında basılmıştır. Ayrıca Dağıstanda Şeyh Şamil'in lisanı bulunan (Avarî) Kabilesinin lisanı üzere «**Mevlid-i Şerîf**», «**Mirâc-i Şerîf**» ve «**Kısas-ı Enbiyâ**» manzum olarak tab' ve neşr edilmiştir. «**Mevlid**», «**Mirâc**» ve «**Mucizat**» Edirne'de Askerî Matbaada basılmış, «**Kısas-ı Enbiya**» ise Dağıstanda Demircan Şurâ Matbaasında tab' edilmiştir.

Gayr-i matbu' olan asari ise:

«**Terceme-i Zübtedü'l-Buharî Maa'ş-Şurûh**» ikmal edilerek nezdinde mevcut kılınmıştır. «Kitabu'l-İkrar» dan «**Kitabu'd-Dâva**» sonuna kadar arapça manzum olarak tertîb edilmiş ve yanında mahfûz bulunmuştur. Usûl-u fıkıhtan «**Mirkat**» metni arapça manzûm olarak imkân nisbetinde şerh ve izah edilerek tertîb edilmiştir. Bu eseri kaybolmuştur. Bir de «**Zevaidü'z-Zebidî**» adlı eseri de Mısır Matbaasında 1335/1919'da basılmıştır. Bütün fünûnu, yani on iki fenni imtihan usulü üzere sualli ve cevablı şeklinde tertîb edilerek basılmamış olarak yanında bulunduğu hal tercemesinde yazılıdır.

1293'de Meşihat'a takdim ettiği «Tecvîd-i Umumî» adlı eseri takdirde mazhar olarak taşra ruûsuna nail olmuştur.

Mart 1294'de tarîk maaşına nail oldu. Kânunievvel 1295'den Eylûl 1310'a kadar İkinci Ordu 19. alayının birinci taburu adını alan eski 1. Ordu Nizamiye 14. Alayının 1. Taburu Alay Müftülüğünde bulunmuştur.

Haziran 1311'den Mayıs 1319'a kadar Malkara Kadılığında bulunmuştur.

Mayıs 1319'da bir yıl için Kudûs Mevleviyetini zabt etmiştir.

1 Mart 1322'de Tekirdağ Sancağı Niyabetine tayin edilmiştir.

Ağustos 1324'de Tekirdağ Niyabetinde ayrılmıştır.

31 Mart Vak'asında İttihad-i Muhammedî Cemiyeti ve Derviş Vahdetî ile alâkası olduğu esbab-ı mucibesiyle Divan-ı Harb-i Örfî'nin 23 Haziran 1325 tarihli kararı ile müebbeden kalebendliğe mahkûmiyetine karar verilmiştir. Hal tercemesinde ifade ettiğine göre te'lif ettiği «Hadîs-i Erbaîn fî Hukuki's-Selâtîn» adlı risaleden dolayı güya mürtecilerden olduğu gerekçesi ile Medine-i Münevvere'de ikamet için sürgün edilmiştir. Medine'den Mısır'a gitmiş ve ifadesine göre, Şehzâde Cemaleddin Efendi Hazretlerinin maiyetinde avdetinde heyet-i nasıha ile Edirne'ye gitmiştir.

14 Nisan 1328/1912'deki umumî afta emsali meyanında affa uğramıştır.

Uhdesine Zilhicce 1297'de İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği tevcîh olunmuş ve Rebiulevvel 1322'de Bilâd-ı Mahreçten Kudûs mevleviyeti kendisine tevcîh olunmuştur.

Mısır'dan avdetinden sonra verdiği istidâlara cevap verilmemiş (1) ve Bab-ı Alî civarında Gümüşhaneli Dergâhında Postnişinliğe devam etmiş ve nihayet 5 Ağustos 1335/1919 tarihinde Medrese-i Süleymaniye (Medresetü'l-Mütehassisîn) Hilâfiyat Müderrisliğine tayin edilmiş ve 27 Teşrinievvel 1336/1920'de Hadîs-i Şerif Müderrisliğine nakl edilmiştir.

18 Teşrinisanî 1337/1921 tarihinde Gümüşhaneli Tekkesinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1396)**

Not: «Zübdetü'l-Buharî Tercemesi» adlı eserinin 1341'de 1. cildi, 1926'da 2. cildi ve 1927'de 3. cildi Trabzon'da «İstikbâl» Matbaasında basılmıştır.

---

(1) 15 numaralı vesikaya bakınız.

R

RAGIB EFENDİ (Şamlı)

Mehmet Ragıb Efendi diye bilinen mümaileyh Akkad zâde Reşit Efendi'nin oğlu olup 1285 (1879) tarihinde Şam'da doğmuştur. Şam'da sibyan mektebini bitirip Çakmakiye Rüştiyesine girmiştir. Rüştiyeden sonra Kaşmasiye Medresesine girip müderris Bahaeddin Efendi zâde Hasan, Attar zâde Şeyh Bekrî ve Afgani Abdülhakim Efendi'lerden dinî ve arabî ilimleri tahsil ettikten sonra İstanbul'a gelmiştir. Ders Vekili Gümülçineli Ahmet Asım Efendi'den okuyup icazet almış ve imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girip Muharrem 1313'de üçüncü sınıf niyabet tezkeresi ile mezun olmuştur.

Mektebden mezun olması üzerine Mart 1312'de Sayda Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. Mart 1314'de ayrılıp Kânunievvel 1314' den Teşrinisanî 1316'ya kadar Humus Kazası niyabetinde bulunmuştur. Terfi etmesi üzerine Teşrinievvel 1317'de Havran Sancağı naibi oldu. Eylül 1319'da ayrılmış ve Ağustos 1321'den Teşrinisani 1322'ye kadar Serfiçe Sancağı niyabetinde bulunmuşsa da ikinci defa olarak Teşrinisani 1322'de Havran Sancağı naibi olmuştur. Teşrinievvel 1324'de Havran'dan ayrılmıştır.

Ramazan 1310'da uhdesine İbtidâî Hariç Bursa Müderrisliği tevcih olunmuş ve Muharrem 1326'da Hareket-i Dahil'e terfi' olunmuştur.

1 Kânunievvel 1325'de Musul Vilayeti Merkez Naibi oldu. Hizmet müddetinin hitamına rağmen mahallince yapılan müracaatla iki yıl daha niyabette bulunmuş ve Nisan 1329'da Musul'dan ayrılmıştır. Ağustos 1329'da Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azası olmuş ve Temmuz 1330/1914 tarihinde Yemen Vilâyeti Merkez naibi olmuştur.

Safer 1332'de uhdesine Mahreç pâyesi tevcih olunmuştur.

Yemen Valisi Mahmut Nedim'in telgrafına göre 29 Nisan 1331/ 1915 tarhinde San'ada vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1030)**

Hafız RAHMİ EFENDİ (Burdurlu)

Gül İbrahim ustanın oğlu olup Nisan 1283'de Burdur'da doğmuştur. Mayıs 1288'de Pazar Hocası sibyan mektebine girip yedi sene okumuştur. Mart 1295'de mezun olup hafız olmuştur. Akabinde Şeyh Sinan Mahallesinde bulunan Çelik Paşa Medresesine girmiştir. Müderris Hacı Abbas Efendi'den sarf ve nahiv derslerini itmam etmiş ve Teşrinievvel 1299'da İstanbul'a gelip Fatih civarında Abdürrahim Efendi Medresesinde ikametle Fatih Dersiâmlarında Gümülçineli Hacı Ali Efendi'nin ders halkasına devama başlamıştır. Eylül 1315'de icazet alıp uhdesine İbtidâi Hariç Edirne Müderrisliği tevcih olunmuştur.

Haziran 1317'de Burdur'da Kuyu Mahallesinde bulunan Demirçarık Medresesinde müderrisliğe başlamıştır. **(Dosya nu: 3412)**

RAKIM EFENDİ (İstanbullu)

Es-seyit el-hac Mustafa Rakım Efendi, Ahıskalı Üzeyr Efendi'nin oğlu olup H. 1251'de İstanbul'da Rumelihisarında doğmuştur. İlk tahsilini Fatih'te ikmalle Fatih Dersiâmlarından Kasap zâde İbrahim Şevkî Efendi'den icazet almıştır.

Teşrinievvel 1276'da İlmiye Maaş Kâtibliğine tayin edilmiştir. Mart 1296'da ise İlmiye Maaş Memuru olmuştur. Bu arada Ağustos 1285'de Adana ve Haziran 1292'de Trablusgarp Mevleviyetlerini birer yıl zabt ettiği gibi Teşrinisanî 1293'de Hicaz'a gitmiştir.

Eylül 1298'de Muhasebe-i İlmiye Mümeyyizi olmuştur.

Mart 1300'de bir yıl için Bağdat Mevleviyetini zabt etmiştir.

Uhdesine H. 1281'de tevcîh olunan İbtidâi Hariç Bursa Müderrisliği ruûsu Zilkade 1283'de Hareket-i Haric'e, Muharrem 1285'de Hareket-i Dahil'e terfi' olunmuştur. Ramazan 1310'da Mahreç, Şevval 1314'de Bilâd-ı Hamse ve Cemazielevvel 1318'de Haremeyn-i Muhteremeyn Pâyeleri tevcih olunmuştur.

Ağustos 1307/1891'de İlmiye Muhasebe Müdürü olmuştur. Eylül 1325'de bu müdürlükten emekli olmuş ve 5 Safer 1332/20 Kânunievvel 1329/1914 Ocak 2'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 106)**

RAMAZAN HAKKI EFENDİ (Aziziyeli)

Çerkes Bebtini-zâde Gerandüka adlı zatın oğlu olup 1290/1874 senesinde Sivas'a bağlı Aziziye Kazasının Hilmiye Mahallesinde doğ-

muştur. Sibyan mektebinde Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz edip iki yıl kadar rüştiyeye devamdan sonra müderrislerden Dağıstanlı Ali el-Hıras Efendi'den yedi yıl ders görmüştür. Akabinde İstanbul'a gelerek Fatih dersiâmlarından Muğlalı Ali Rıza Efendi'den okunacak nüshaları ikmalle icazet almış ve imtihanla kabul olunduğu Mekteb-i Nüvvab'tan da Şaban 1328'de pek iyi derece ile mezun olmuştur.

Mayıs 1327'de ilk olarak Bolu Livası Naibi oldu. Nisan 1329'da ayrılmış ve Mart 1330'da Eskişehir Kadısı olmuştur. Şubat 1330/1915'da Burdur, Temmuz 1332'de Denizli Sancağı niyabetine tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1335'de becayişle Kal'a-yi-Sultaniye (Çanakkale) Sancağı naibi olmuştur. Ağustos 1336'da ise azl edilmiştir. (Sicil defteri, c. 5, sh: 17)

RASİM EFENDİ (Ergirili)

Karaferie niyabetinde iken vefat eden İdris Galip Efendinin oğlu olup 1262 H. senesinde Yanya'nın Ergeri kasabasının Tekke Mahallesinde doğmuştur. Sibyan mektebi ile medreselerde okumuş ve imtihan olup H. 1292'de niyabet şehadetnamesi almıştır.

Nisan 1291'de ilk olarak Bosnaya bağlı Çaniçe kazasında niyabete başlamıştır. Daha sonraları ise Berani. Ahlat, İstavre, Şiyak, Kuruleş, Demirci, İskrapar, Velçetrin, Kaçanik, Uluborlu, Lâdik ve Ürgüp Niyabetlerinde bulunduktan sonra Ağustos 1324'de Tepedelen Kazası Naibi olmuştur. Kânunievvel 1326'da emekli olmuştur. (Dosya nu: 256)

RASİM EFENDİ (Karahisarişarkili)

(Ahmet Rasim Avnî Efendi)

1295/1879'de Karahisar-ı Şarkî'de doğmuştur. Medrese tahsilinden sonra Bayezit Camiinde derse çıkmıştır. 31 Mart Vak'asında Meclis-i Mebusan'a girip medreselilerin ve ulemânın hakkını müdâfaa sadadedinde konuşma yapmış ve Avcı Taburlarının dertlerini dile getirmiştir. Akabinde yıllar süren sürgün cezasına çarptırılmıştır. «Beyanü'l-hak»ta İskilipli Atıf Efendi hakkında yazılar yazmıştır.

Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye Sahn Medresesinde Mantık müderrisliği de yapmıştır. 13 Mart 1335/1919 tarihinde Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye'ye aza tayin edilmiştir.

Teşrinisani 1334/1918'de «Kitabu't-Tenvîr» adlı bir eser yazmış, matbu olup tetkik ve telif ücreti ödenmesi için Meşihat'a vermiştir.

1335'lerde (1919), Musa Kâzım Efendi'nin Divan-ı Harb-i Örfîde yapılan muhakemesinde 31 Mart'ı bir irtica hadisesi olarak tavsîf etmesi ve Ahmet Rasim Avnî Efendi'den bahsetmesi üzerine, Alemdar Gazetesinde. bu vaka'nın irtica olmayıp, belki irtica'a karşı irtica olduğunu zikr etmiştir.

27 Şubat 1337/1921'de Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye tarafından «Tabsiretü'l-Edille» adlı bir eseri bastırılmıştır.

Medreselerin ve şer'î dairelerin ilgâsı ile açıkta kalmış ve dersiâm maaşı ile iktifa ederken İstiklâl Mahkemesince 15 sene hapse mahkûm olmuş ve 1933'de İstanbul Umumî Hapishaneden talep ettiği dersiâmlık maaşı, bu mahkümiyetinden dolayı kendisine verilemiyeceği Diyanetçe bildirilmiştir. **(Dosya nu: 5249)**

RAŞİT EFENDİ (İstanbullu)

Abdülkadir Raşit Efendi, Selatîn camileri meşayihinden Mustafa Hulusî Efendi'nin oğlu olup 1260/1844 senesinde İstanbul'da doğmuştur. Eski Bab-ı Zabtiye yakınında Taş Mektebte Kur'ân-ı Kerîm, tecvîd ve ilm-i hal öğrenip akabinde Süleymaniye Camiinde sarf, nahiv, mantık, ilm-i kelâm, hikmet, fıkıh usul-u fıkıh, meanî, hadîs, tefsîr fenlerini itmâm ile icazet aldıktan sonra Ayasofya-i Kebîr Camiinde usulu üzere sabah ve ikindi vakitlerinde ders okutmaya başlamıştır. Pek çok talebesine icazet vermiştir.

«Kaside-i Nuriye» (arapça), Şeyh Abdülkadîr'in Selevat-ı Şerîfe Şerhi «Vesile» Türkçe ve «Vesiletü'r-Rahme» (tab'ı H. 1316) adlı üç eseri vardır.

Teşrinievvel 1290'da Selâtîn Camiilerinde Zeyl Şeyhliği uhdesine tevcih edildi. Teşrinisanî 1298'de Huzur Dersleri Muhatablığına tayin edilmiş ve H. 1321'ye kadar Muhatablıkta bulunmuştur. Bu tarihten itibaren de H. 1318'e kadar Huzur Derslerinde Mukarrirlik yapmıştır.

Ağustos 1299'da Meclis-i Mesalih-i Talebe azası olmuş ve bu azalığı Haziran 1316'ya kadar devam etmiştir. Ayrıca Teşrinievvel 1307'de Meclis-i İmtihan-ı Kur'a azası da olmuştur. Bu azalığı da 24 Temmuz 1316/1900 tarihinde tayin edildiği Meşihat-ı Ulyâ Müsteşarlığına kadar devam etmiştir.

Şaban 1298'de uhdesine İbtidâ-i Altmışlı İstanbul Müderrisliği tevcih olunmuş ve Recep 1302'de Hareket-i Altmışlı'ya, Zilkade 1304'de Musıla-i Süleymaniye'ye ve Zilhicce 1307'da Süleymaniye'ye terfi'

olunmuştur. Zilkade 1303'de dördüncü rütbeden Osmanlı ve Mecidî, ve Şevval 1317'de birinci rütbeden Mecidî nişanı ihsan olunmuştur.

Cemazielevvel 1314'de Haremeyn-i Muhteremeyn, Ramazan 1314'de İstanbul ve Ramazan 1317'de de Anadolu Kazaskerliği pâyesi tevcîh edilmiştir.

8 Eylül 1325'de tekaüde sevk olunmuş ve 17 Ramazan 1330/1912 tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 250)

RAŞİT HAFIZ EFENDİ (Eğridereli)

Pala oğlu Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1284/1868 senesinde Edirne'ye bağlı Eğridere Kazasının Aşıklar köyünde doğmuştur. Köyünde bulunan mektebte Kur'ân-ı Kerîmi hıfz edip Temmuz 1299'da İskeçe'de bulunan Hafız Ahmet Efendi Medresesinde ders okumaya başlamıştır. Eylül 1305'de İstanbul'a gelerek Kasriye Medresesine kayd olunarak Fatih'te Çarşamba yakınında Baba zâde Ahmet Paşa Medresesinde dinî ve arabî ilimleri tahsille icazet almıştır.

1317'de yapılan ruûs imtihanından sonra Eğridere'nin Aşıklar Köyü Kürsü Şeyhliğine tayin edildi. Kânunievvel 1325'de ise Keşan Kazası müderrisliğine naklen tayin edilmiştir. Keşan Kadısının Teşrinisani 1332 tarihli tahriratından, Raşit Efendi'nin 31 Haziran 1326'da vazifeden ayrılıp bir daha avdet etmediği anlaşılmaktadır. (Dosya nu: 1950)

Hasan **RECEP EFENDİ** (Ahıskalı)

Köy imamlığı ve sibyan muallimliğinde bulunmuş Kösoğlu Numan Efendi'nin oğlu olup 1258/1842 tarihinde Ahıska'nın İcare Kazasının Mahcil nahiyesinin Kevapistu köyünde doğmuştur. Memleketinde bir müddet okuyup H. 1271'de Kayseriye gelip Hacı Torun Efendi'den okumaya başlamıştır. H. 1284'de hocasından icazet almışsa da iki yıl Kilis'te ders okuyup H. 1386'da İstanbul'a gelerek Süleymaniye civarında Dökmeci Ulâ Medresesinde kayd ve ikametle Dağıstanlı el-Hac İbrahim en-Natıkî Efendi'den H. 1290'da ikinci icazeti almıştır.

Şevval 1288'de Süleymaniye Camiinde derse çıkıp talebe okutmaya başlamıştır. Nisan 1291'de uhdesine müderrislik tevcihi ile 50 kuruş maaşa nail olmuştur. H. 1305'de talebelerine icazet vermiştir.

Şubat 1297'de Mahfel-i Şer'iyyat Muavini olmuştur. Mayıs 1301'de ise ayrılmıştır. Ağustos 1306'dan Kânunievvel 1307'ye kadar Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azalığında bulunmuştur. Azalıktan ayrılması

ile Beşiktaş Niyabetine tayin edilmiştir. Nisan 1311'e kadar niyabette bulunup Eylül 1313'den Mart 1314'e kadar Davutpaşa Niyabetinde bulunmuştur. Mart 1315'de Meclis-i Eytam azası olmuştur. Azalığı Mart 1321'e kadar sürmüş ve bu tarihte Mahfel Şer'iyyatçılığı vazifesine tayin edilmiştir.

Ramazan 1310'da dördüncü rütbeden Mecidi ve Osmanlı nişanları kendisine ihsan edilmiştir.

Ramazan 1310'da Huzur Derslerine muhatab olarak irade'i seniyye ile tayin edilmiş ve vefatına kadar muhatablıkta bulunmuştur.

Mahfel Şer'iyyatçısı iken 27 Mayıs 1324/1908 tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1)**

RECEP (Fevzi) **EFENDİ** (Nevrokoplu)

Ticaretle iştigal eden Mehmet Efendi'nin oğlu olup Nisan 1286'da Nevrokop'un Pelestina köyünde doğmuştur. İlk tahsilini köyünde bitirip Teşrinisani 1297'de Kavalaya azimet etmiştir. Burada bulunan Mehmet Ali Paşa Medresesine talebe kayd olunup Eylül 1305'de İstanbul'a gelmiştir. Fatih civarında Kazlıçeşme yakınında Çayırlı Medresesine talebe kayt olmuştur. Teşrinievvel 1314 (1898)'de Fatih Dersiâmlarından Hezargradlı el-Hac Hafız Osman Hilmî Efendi'den icazet almıştır.

Temmuz 1218'de Nevrokop'a bağlı Satufça Medresesine 150 kuruş maaşla ve İrade-i Seniyye ile tayin olunmuştur. Mart 1325'de Koçan Medresesi müderrisinin vefatı üzerine ahalinin arzu ve talebi üzerine mahalli hükümetin kararı ile Koçan Medresesi Müderrisi olmuştur. 1 Mart 1326'da Vodina Müderrisi olmuş ve fakat Vodina'da medresenin ve talebenin olmaması, boşuna vakit ısrafına sebeb olacağından Kânunievvel 1326'da Koçani Kazası müderrisliğine nakl edilmiştir. **(Dosya nu: 4587)**

RECEP EFENDİ (Pirlepeli)

Kurra imamlardan Zekeriya Efendi'nin oğlu olup 1278'de Pirlepe'de doğmuştur. İlk bilgileri babasından okuyup 1295'de Manastır'a gelmiştir. Mahmut Efendi'den bir miktar okuyup 1299'da İstanbul'a gelmiştir. Fatih Dersiâmlarından Kuvayeli İbrahim Efendi'den okuyup H. 1314'de icazet aldı. Nisan 1321'de ruûs imtihanını kazanıp Fatih Camiinde derse çıkmıştır. Rebiulevvel 1327'de uhdesine İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliğine nail olmuş ve talebe okuturken 1 Kânunievvel 1329'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 240)**

RECEP EFENDİ (Samsunlu)

Sündüsoğlu Mehmet Ağa'nın oğlu olup 1279 malî yılında Samsun Kazasının Dereler köyünde doğmuştur. Mahallî sibyan mektebini bitirip Amasya'ya gitmiştir. Amasya müftüsü Osman Hilmi Efendi'den, akabinde İstanbul'a gidip Atıf Bey'den okuyup iki adet icazet aldıktan sonra imtihanla dahil olduğu Mekteb-i Nüvvab'tan da Ramazan 1310'da şehadetname almıştır.

Mekteb-i Kuzattan neşet ettikten sonra Haziran 1309'da ilk olarak Kığı Kazası naibi oldu. Teşrinisani 1311'de ayrılıp daha sonra sıra ile Eğridere, Pireşova, Kelkit, Ohri, Pirlepe niyabetlerinde bulunmuş ve Temmuz 1326'da Vodina Kazası niyabetine tayin edilmiştir.

Temmuz 1328'de Vodina'dan hizmet müddetinin hitamında ayrılmış ve Eylül 1329 (1913)'da Çorum Kadılığına tayin edilmiştir. Haziran 1331 (1915)'de ise terfian İçel Sancağı Kadılığına tayin edilmiştir. (Sicil defteri, c. 3, sh: 4)

RECEP EFENDİ (Uzuncaabad-Hasköylü)

Feyzullah Efendi'nin oğlu olup 1284 H. yılında Uzuncaabad Hasköy'de doğmuştur. İlk ve orta tahsilini bitirip 1301'de İstanbul'a gelmiştir. Çarşamba'da Hayriye Medresesinde (diğer adı ile Hafız Seyyid Medresesinde) ikamet edip dinî ve arab ilimleri tahsille 1316/1900'da icazet almıştır.

İmtihanla 1317'de Çatalca taşra müderrisliğine gönderilmiş ve Eylül 1325'e kadar Hadımköy Müderrisliğinde bulunmuştur.

Teşrinievvel 1325'de ise Makrîköy (Bakırköy) Kazası Müderrisliğine tayin edilmiş ve buradaki müderrisliği sırasında 17 Teşrinievvel 1338/1922'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 1731)

RECEP CÛDİ EFENDİ (Kalkandelenli)

Ziraatle uğraşan Nureddin Efendi'nin oğlu olup 1275 (1859) senesinde Kalkandelen'in Şepkoviçe köyünde doğmuştur. İlk mektebten sonra Kalkandelen'de bulunan Saatlı Medresesinde biraz okumuş ve 1292'de İstanbul'a gelerek Hafızpaşa Medresesinde ikametle Nevrokoplu Mahmut Hamid Efendi (Fatih Dersiâmlarından)'den dinî ve arabî ilimleri okumaya başlamışsa da vefatı üzerine Urfalı Mehmet Efendiden okumaya başlamıştır. H. 1310'da icazet alıp bir yıl sonra vatanına avdetle Kalkandelen'deki Saatlı Medresesinde ders okutmaya başlamıştır.

Türkçe ve Arnavutça'nın arap harfleri ile tahrir ve kıraatını temin edecek bir «Elifbâ»'nın yanında bir de resmî mektebler için kabul edilen bir «Elifbâ» yazmıştır. Ayrıca bazı tavsiyeleri ihtiva eden bir risale ile mufassal bir «İlm-i Hâl» telif ettiğini hal tercemesinde zikr edilmiştir.

«Hürriyetin ilânı üzerine» Teşrinievvel 1324 (1908)'de Manastır Vilâyeti Müftüsü olmuştur. 12 Mart 1327'de ise Meclis-i Tetkîk-i Mesahif ve Müellefat-ı Şer'iyye azalığına tayin edilmiştir.

H. 1317'de uhdesine İbtidâî Dahil Bursa Müderrisliği tevcih olunmuş ve Recep 1319'da İbtidâî Altmışlıya terfi' olunmuştur.

19 Mart 1330 (1914) tarihli İrade-i Seniyye ile azalıktan azl (1) ile yerine Diyarbakır Merkez Naibi Halil Cevad Efendi tayin edilmiştir. (Dosya nu: 518, Sicil defteri, c. 4, sh: 151)

RECEP FEHMİ EFENDİ (Hemşinli)

Debbağ esnafından Kürt zâde Ali Galip Efendi'nin oğlu olup 1276 malî yılında Atina (Pazar) Kazasının Hemşin nahiyesinde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Erzurum'a gidip Sultaniye Medresesinde müderris el-hac Yusuf Efendi'den sarf, nahiv, fıkıh, sabık Erzurum müftüsü Osman Efendi'den mantık ve hadîs tahsil ederek İstanbul'a gelmiştir. Sonradan Şeyhülislamlık müsteşarı olan Ödemişli Mustafa Fehmî Efendi'den dersleri ikmalle icazet almış ve imtihanla kabul edildiği Mekteb-i Nüvvab'tan da Recep 1321'de şehadetname almıştır.

Temmuz 1311'den Mayıs 1313'e kadar Hemşin nahiyesinde naiblik yaptığı gibi mektebten mezun olması üzerine Haziran 1320'de Merzifon Naibi olmuştur. Haziran 1322'de ayrılıp Çarşamba, Zonguldak, Tirebolu ve Osmancık Kazaları niyabetinde bulunduktan sonra Kânunisanî 1331'de Köprü (Vezirköprü) Kazası Kadılığına tayin edilmiştir. (Sicil defteri, c. 3, sh: 20)

RECEP FERDİ EFENDİ (Matlı)

Mustafa Efendi'nin oğlu olup (terceme-i hal müsveddesine göre 1232) kendi mührü ile mühürlü hal tercemesine göre 1240 tarihinde Manastır'a bağlı Mat Kazasının Akkaya köyünde doğmuştur. Bazı ulemâdan ilim tahsil ettikten sonra 1264'de Selânik'e gelip med-

(1) 16 numaralı vesikaya bakınız.

resede ikametle sabık Selânik müftüsü el-Hac Halil Efendi'nin derslerine devamla H. 1271'de icazet almıştır.

Selânikte ilim tedrîsi ile meşgul olup üç defa 60 kadar talebeye icazet vermiştir.

H. 1287'de ruhsat-ı resmiye ile (İlm-i Vaz')a ait yedi sayfalık bir risale bastırmıştır. Bu risale dosyasında mevcuttur.

Tedrîsle meşgulken Temmuz 1306 (1890)'da Selânik Merkez Müftülüğüne tayin edilmiştir. Bu sırada ise 67 yaşında idi.

Cemazielaher 1309'da İbtidâî Altmışlı Edirne Müderrisliği uhdesine tevcîh edildiği gibi Şaban 1310'da da İzmir pâyesine nail olmuştur. (Dosya nu: 1045 ve 1821).

RECEP HİLMİ EFENDİ (Çürüksulu)

Ulemadan olup bir adet Kırım Muharebe madalyasına haiz bulunan Mehmet Efendi'nin oğlu olup H. 1280 tarihinde Çürüksu'da doğmuştur. İlk tahsilinden sonra H. 1292'de İstanbul'a gelmiştir. Fatih Karadeniz Ayak Tetimme-i Hamise Medresesinde ikamet ve kayıtla Fatih mecîz dersiâmlarından Çürüksulu İzzet Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. H. 1311'de icazet almıştır. İkindileri de el-Hac İbrahim Efendi'nin derslerine devamla meanî, bedî, beyan okumuştur. Tatil günlerinde de bazı hocalardan feraiz okumuştur. Ana dili Gürcüce idi. Türkçe ve arapça bilirdi. 1314 (1898)'de Maariften ilk mekteb muallimliği ehliyetnamesi almıştır. H. 1318'de de imtihanla imamet ve hitabet ehliyetnamesi almıştır.

Mart 1300'de 20 yaşında iken Mahfel-i Şer'iyyat Kalemine mülâzemeten tayin edilmiş ve Şubat 1306'da kâtib olmuştur.

H. 1316 yılında Sürre-i Hümayûn niyabetine tayin edilmiş ve bu vazifeyi ifadan sonra Mart 1316'da Meks Kazası naibi oldu. Mayıs 1319'da Bahçe, Eylül 1321'de Cebel-i Dürûz, Kânunisanî 1323'de Gevaş Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1325'de ayrılıp Ahtapoli niyabetine tayin tarihi olan Kânunisanî 1326'ya kadar kadro harici kalmıştır. Kânunievvel 1328'de harp hali dolayısıyle Ahtapoliti terkle İstanbul'a gelmiş ve Haziran 1329'da Kırkkilise Kazası niyabetine tayin edilmiş ve Eylül 1330'a kadar bu hizmeti ifa etmiştir. Bu tarihten sonra tekaüde sevk olunmuş ve Mart 1333 (1917) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 1339, Sicil defteri, c. 1, sh: 306)

RECEP HİLMİ EFENDİ (Kayalarlı)

Ulemâdan Ali Zühtü Efendi'nin oğlu olup 1282 (1866) tarihin-

de Manastıra bağlı Kayalar Kazasının Şeyh Mahallesinde doğmuştur. Şeyh mahallesindeki mektebte Kur'ân-ı Kerîm'i hatm ve hıfz edip ilm-i hâl ve tecvîdi tahsilden sonra 1293'de İstanbul'a gelerek Şehzadebaşı civarında Ebulfazl Mahmut Efendi Medresesinde ikametle Fatih Dersiâmlarından Ödemişli Mustafa Fehmi Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. H. 1313'de hocasından icazet almış ve H. 1314'de birincilikle Mekteb-i Nüvvab'a girip tahsil müddeti olan dört sene sonunda H. 1318'de üçüncü sınıf niyabet şehâdetnamesi almıştır.

Nisan 1309'da Manastıra bağlı Kesriye Kazasındaki Ruznamçe-i Evvel Ahmetpaşa Medresesi müderrisliğine mahallince tayin olunmuştur. Kânunisanî 1316'da müderrislikten ayrılmıştır.

Mektebi bitirmesi üzerine Eylül 1317'de Pireşova Kazası Niyabetine tayin olunmuştur. Kânunisanî 1318'de hizmetini bitirip ayrılmış ve Eylül 1319'dan Kânunisanî 1320'ye kadar Gebze, Kânunisanî 1320'den Ağustos 1322'ye kadar Küçükçekmece Kazaları, Mart 1323'den Mart 1325'e kadar Kerk Sancağı niyabetinde bulunmuştur. Kânunievvel 1325'de Halep Vilâyeti Merkez Naibi olmuştur. Mayıs 1328'de Halep'ten ayrılmış ve Şubat 1328'den Nisan 1329'a kadar Diyarbakır, Nisan 1329'dan Teşrinievvel 1329'a kadar ikinci defa Halep, Mart 1331'den Kânunisanî 1334'e kadar Mamuretü'l Azîz, ve Şubat 1334'den Nisan 1335'e kadar Bitlis Vilâyeti Merkez Kadılığında bulunmuştur.

Cemazielevvel 1317'de uhdesine İbtidâî Hariç Edirne müderrisliği ruûsu tevcîh olunmuştur.

Nisan 1335'den itibaren mazul sayılmış ve nihayet 22 Ağustos 1337 (1921)'de Dârü'l-Hikmeti'l-İslamiye azalığına tayin edilmiştir. T.B.M.M. Hükümetinin İstanbul'da tesisi ile 1 Teşrinisanî 1338'de sair memurlar gibi azalıktan açıkta kalmıştır.

Bitliste iken tifusa yakalanmış ve görme kabiliyetini kaybetme gerekçesi ile İstanbul'da tedâvi görmüş ve ayrıca Bitlis valisi Mazhar Bey'le aralarında vuku' bulan ihtilâf üzere vali azli için yazılar yazmıştır.

Şevval 1336'da uhdesine Mahreç pâyesi tevcîh edildi.

15 Temmuz 1341 (1925)'de 2221 kuruş maaşla emekli oldu. **(Sicil defteri, c. 5, sh: 177, Dosya nu: 1015)**

RECEP HULUSİ EFENDİ (Osmanpazarlı)

Mehmet Efendi'nin oğlu olup H. 1256'da Osmanpazarı Kazasının Dobrucalar Köyünde doğmuştur. İlk mektebi bitirip H. 1274'de 18

yaşında İstanbul'a gelip Cerrahpaşa Medresesine kaydolup Trabzonlu Hasan Sabri Efendi'nin derslerine devamla H. 1289'da icazet almıştır. Akabinde ders okutmaya başlamış ve H. 1305'de icazet vermiştir.

H. 1295'de Fetvahane Pusula Odasına girip H. 1305'de müsevvit mülâzimi olmuştur.

H. 1307'de Huzur Dersleri muhatabı olmuş ve Şaban 1311'e kadar muhatablıkta kalmıştır.

Şevval 1309'da Galata Niyabetine tayin edilmiştir.

Rebiulaher 1292'de İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği ruûsu tevcih olunmuş ve Zilkade 1298'de Hareket-i Haric'e, Muharrem 1304'de İbtidâî Dahil'e ve Zilhicce 1307'de Hareket-i Dahil'e terfi' olunduğu gibi dördüncü rütbeden Osmanlı ve Mecîdî nişanları da kendisine ihsan edilmiştir.

14 Zilhicce 1311'e kadar Galata Niyabetinde bulunmuş ve Mekke-i Mükerreme Niyabetine tayininden dolayı ayrılmış, fakat Mek ke-i Mükerreme Niyabetini zabt etmeden evvel vefat etmiştir. **(Dosya nu: 155)**

RECEP SABRİ EFENDİ (Ürgüplü)

Salih Efendi'nin oğlu olup Haziran 1264'de Kosova'nın Ürgüp Kazasının Mehmetağa Mahallesinde doğmuştur. Mayıs 1270'de mektebe girmiş ve Kur'ân-ı Kerîm ve ilm-i hal tahsilinden sonra Nisan 1278'de Ürgüblü **Müftü Medresesine girmiştir.** Kânunievvel 1294'de hicret ederek İstanbul'a gelmiş ve Kadınçeşme yakınında **Hüseyniye Medresesinde** sakin olup Hafız Şakir Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. Şubat 1305'de hocasından icazet almış ve akabinde Pirepol Kazasına gidip Teşrinievvel 1306'da burada bulunan Bakiye Hanım Medresesinde 500 kuruş maaşla müderrisliğe başlamıştır. Burada iki defa icazet vermiş Sırp kâfirlerinin burayı istilâsı üzerine hicretle Kütahya'ya gelip yerleşmiştir.

Kânunievvel 1331/1915 tarihinde Kütahya'da Servi Mahallesinde bulunan Halîliye Medresesinde müderris olarak ders okutmaya başlamıştır. Bu sırada yetmiş yaşlarında bulunuyordu. **(Dosya nu: 2751)**

RECEP ZÜHTÜ EFENDİ (Kandiyeli)

Arnavut Ali Ağa'nın oğlu olup 1278 malî (1862) yılında Girid Adasının Kandiye Kasabasında doğmuştur. 1294'de Kandiye rüştiye-

sini bitirmiş ve akabinde İstanbul'a gelerek Mahmutpaşa Medresesine dahil olup Bayezit Dersiâmlarından Tokatlı Hacı Ahmet Efendi'den okumaya başlamıştır. 1305 (1889)'de icazet alıp memleketine dönmüştür.

Kandiye müftüsü Ali Şükrü Efendi'nin vefatı üzerine beratla Temmuz 1318 (1902)'de Kandiye Müftüsü olmuştur.

Şevval 1323'de uhdesine İbtidâi Hariç Bursa Şehabeddin Paşa Medresesi Müderrisliği tevcîh olunmuştur.

Teşrinievvel 1338 (1922)'e kadar maaşı muntazaman İstanbul'da Maliyeler vekili tarafından alınmış ve bu tarihten sonra milli hudutlar dışında bulunanlara maaş ödenmeyiceği cevabı üzerine, Kandiye'de deruhte ettiği imamet-hitabet ve iftâ vazifesini terkle anavatana gelmiş ve Gemlik'te yerleşmiştir. Son zamanlarında gözlerinden rahatsızdı.

21 Teşrinisani 1340 (1924) tarihinde Gemlik'te vefat etmiştir. (Dosya nu: 3970. Sicil defteri, c. 7, sh: 197)

Hacı REFİ' EFENDİ (Ankaralı)

Kâzım Efendi'nin oğlu olup 1282 (1866) tarihinde Ankara'da doğmuştur. İlk bilgileri tedrîs edip Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz ettikten sonra Sarı Hatîb Medresesine girmiştir. Daha sonra da İstanbul'a gelip Bayezit Dersiâmlarından Ermenekli Süleyman Sırrî Efendi'den dinî ve arabî ilimleri tahsille H. 1313'de icazet almıştır.

H. 1314'de imtihan olup Bayezit Camiinde dersiâm olarak derse çıkmıştır.

Cemazielaher 1323'de uhdesine İbtidâi Hariç İstanbul Müderrisliği tevcîh olunmuş ve Zilkade 1325'de Hareket-i Haric'e terfi' olunmuştur.

Mart 1330'da Medaris-i Aliye Birinci Sınıf Usul-u Fıkıh Müderrisliği yaptığı sırada Medaris Müfettişliğine tayin edilmişse de aynı tarihte istifa etmiştir. Kayın pederinin Bayramiç'te vefatı üzerine bir buçuk ay mezun sayılmıştır.

H. 1334'de İrade-i Seniyye ile Huzur Dersleri muhatablığına tayin edilmiş ve üç yıl Huzur Derslerinde bulunmuştur.

Sahn Medresesinde Tefsîr Müderrisliği ifâ ederken tebdîl-i hava için Bayramic'e gitmiş ve 29 Teşrinievvel 1335 (1919) tarihinde oğlunun Sahn Medresesi Umum Müdürlüğüne yazdığı mektubtan, vefat ettiği anlaşılmıştır. (Dosya nu: 3475, Sicil defteri, c. 4 ,sh: 13)

Hacı REMZİ EFENDİ (Kayserili)

«Hacı Himmet» adı ile şöhret bulmuş, ulemâdan Mehmet Arif Efendi'nin oğlu olup Nisan 1291 (1875)'de Kayseri'de doğmuştur. Babası Adana'da tedris ve ticaretle meşgul olduğundan 1292'de ailece Adana'ya taşınmışlardır. İlk tahsilini burada bitirmiş ve 1301'de babası ile İzmir'e girip rüştiyeye devama başlamıştır. 1304'de rüştiyeyi bitirip İzmir İ'dadisine girmiştir. 1307 (1891)'de i'dadiyi bitirmiştir. Bunun üzere hafızlığa başlamış ve İzmir Şadırvan İmamı Hafız İbrahim Efendiden hıfzını dinletip, akabinde Ramazan için Uşşak'a gitmiştir. 1308'de orada kalmış ve bir yıl içinde arapça okumuştur. 1309 (1893)'da Hac farizasını ifâ için hacca gitmiş ve avdetinde Mısır'da kalmıştır. Üç yıl kadar orada sarf, nahiv, mantık, meanî, fıkıh gibi ilimleri tahsil etmeye devam etmişse de havası ile imtizaç edemediğinden Eylül 1312'de Uşak'a gelmiştir. Tahsilini ikmal için beldenin müftüsü el-hac Mustafa Asım Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Mantık, meanî, ilm-i kelâm ve fıkıh fenlerini tahsil ile Recep 1325'de icazet almıştır.

Safer 1326/28 şubat 1323'de İstanbul'a giderek Dârü'l-Fünun'a girip 26 Şubat 1328'de Hukuk Mektebinden mezun olmuştur.

Osmanlıca, arapça, farsça ve fransızca bilirdi.

Uşakta medrese tahsilinde bulunduğu sırada 9 Mayıs 1312'de «Nümüne-i Edeb» adı ile ilk defa ilk ve orta (ibtidâi ve rüştî) derecesinde hususî bir mekteb tesis etmiş ve Şubat 1316'da da resmî ruhsatını almıştır. On yıl kadar evlâd-ı vatanın tahsil ve terbiyeleri ile uğraşmıştır. İstanbul'a gelip Mekteb-i Hukuk'ta tahsiline devam ederken Mart 1325'de Mekteb-i Harbiye'de teşekkül eden imtihan heyeti huzurunda imtihan olup Edirne Askerî rüştiyesi arapça muallimliğine tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1325'de ise Edirne Sanayi' Mektebi ilsan-i Osmanî, tarih ve coğrafya muallimliğine, Eylül 1327'de Edirne Askeri Lisesi dinî ilimler muallimliğine tayin edilmiştir. 15 Eylül 1328'de izinli olarak İstanbul'a dönmekte iken Balkan Harbi zuhur ettiğinden tekrar Edirne'ye gidememiş ve Edirne'den Beşiktaş ve Toptaşı Askerî rüştiyeleri tarih, coğrafya ve arapça muallimliklerine nakl edilmiştir.

1 Mart 1330'da askerî rüştiye mektebleri Maarife ilhak edildiklerinden 28 Eylül 1330'da askerî rüştiyeler «Nümüne Rüştiyeleri»ne kalb ve tahvil olunduğundan İstanbul Maarif Müdüriyetince Alâeddinpaşa Nümünesi dinî ilimler ve Sütlüce Nümünesi Türkçe muallimliklerine tayin olunmuştur.

Haziran 1331'de Sütlüce Nümüne Mektebi Mürebbi vekaletine tayin edilmişse de umumi harbin zuhurundan ve uzamasından dolayı Uşak'a gitmiş ve burada yeniden tesis olunan Uşak Medresesi'nde, imtihan olup ,20 Eylül 1331/1915 tarihinde Türkçe Müderrisliğine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 1319)**

Hacı **RESÛL EFENDİ** (Arvaslı)

Sadât-ı kiramdan Seyyit Tahâ Efendi'nin oğlu olup 1280 (1864) senesinde Van'a bağlı Gevaş Kazasının Meks nahiyesinin Arvas köyünde doğmuştur. Sibyan mektebinde ilk bilgileri okuyup uzun müddet sırasıyle Arvas, Vastan ve sair medreselerde arabî ilimleri ile meşgul olarak mezun olup müderris olmuştur. İcazet aldıktan sonra uzun müddet fahrî olarak Mekes ve sair gayr-i resmî medreselerde arabî ilimleri okutmuştur. Daha sonra Bayezit Sancağına giderek burada bulunan medresede ders okutmaya başlamıştır. Yalnız 26 Haziran 1325'de inhilâl eden Beyazit Sancağı Müftülüğüne halkın intihabı ve Meşihatın menşuru ile tayin olunmuştur.

Bayezit Sancağı Müftülüğünü ifa ederken 21 Teşrinievvel 1334 (1918) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 586)**

Hafız **REŞİT EFENDİ** (Hemşinli)

Hamza Yehuza Ağa'nın oğlu olup Mart 1272 senesinde Hemşin kasabasında doğmuştur. Dokuz yaşında İstanbul'a gelmiş ve Fatih'te Hafızpaşa Mektebinde hıfzı ikmal etmiştir. Fatih Camiinde sarfı okuyup Erzurum'a gitmiştir. Burada rüştiyeyi bitirmiş ve 1290'da tekrar İstanbul'a gelmiş ve Çiftebaş Kurşunlu Medresesinde ikametle, Dârü'l-Muallimîn-i Rüştiyeye girmiş ve sonradan mezun olmuştur.

25 yaşında Fatsa Rüştiyesi 1. muallimliğine tayin edildi ve daha sonra Rize rüştiyesinde, Van Dârü'l-Muallimîn'de, Başkale, Bayezit ve Pasinler rüştiyelerinde muallimlik yaptıktan sonra Nisan 1326'da Pasinler Kazası müftüsü olmuştur. Müftülüğü sırasında 28 şubat 1334 (1918)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 537, Sicil def.: c. 2, sh: 430)**

REŞİT EFENDİ (Nabluslu)

Hz. Cafer-i Tayyar neslinden ve muteber tüccarlardan es-seyit Abdülfettah Haşim Efendi'nin oğlu olup 1279 (1863) senesinde Nablusta doğmuştur. Okuma-yazmayı öğrendikten sonra 1292 (1876)'de

Mısır'a gidip Camiu'l-Ezher'e devamla H. 1300'de icazet alıp memleketine avdet etmiştir.

«el-Mezhebu'l-Enîsî fî Mezhebi Muhammed bin İdrisî» adlı bir eser telif etmiş ve 19 Nisan 1321 tarih ve 68 numaralı Maarif Nezareti'nin ruhsatı ile basılmış ve bütün Suriye ilkmekteblerine dağıtılmıştır.

35 yaşında iken Safer 1315 (1897)'de Nablusta bulunan Camiu'l-Henabile Müderrisliğine tayin olunmuş ve Haziran 1317'de (1901'de) Nablus Maarif Komisyonu azalığına seçilmiştir.

Mart 1326'da Cüneyn Kazası Müderrisliğine tayin ve Kânunisanî 1328 (1913)'de de Nablus Sancağı Müderrisliğine nakl edilmiştir. **(Dosya nu: 2126)**

REŞİT EFENDİ (Süleymaniyeli)

Tüccardan Ahmet Hamdî Efendi'nin oğlu olup 1292 (1876) tarihinde Süleymaniye Sancağının Karadağ Nahiyesinde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra hususî medreselerde 20 yaşına kadar dinî ilimleri tahsille meşgul olmuştur.

Yirmibir yaşında iken İstanbul'da imtihan olup Teşrinievvel 1313'de Bağdat Askerî rüştiyesi arapça muallimliğine tayin olunmuştur. Mayıs 1326'ya kadar muallimlikte bulunmuş ve Teşrinievvel 1326'da Divaniye İbtidâî Mektebleri Müfettişliğine tayin olunmuştur. İki ay sonra da Şamiye Kazası Kadısı olmuştur. Nisan 1327'de ayrılıp Kâzimiye, Temmuz 1329'da Mecr-i Kebir, Eylül 1331'de Bedre, Kânnuisanî 1331'de Delim, Haziran 1332'de Akabe ve Temmuz 1332'de Kelanber Kazası Kadılığına tayin olunmuştur.

Kelanber'de kadılık hizmetini ifa edip başka yere tayin edilmeden vefat etmiştir. **(Dosya nu: 766)**

Molla **REŞİT BEY** (Süleymaniyeli)

Babanzadelerden Abdülfettah Bey'in oğlu olup 1287/1871 tarihinde Musul'a bağlı Süleymaniye kasabasında doğmuştur. Dinî ve arabî ilimlerin başlangıcını memleketinde gördükten sonra İstanbul'a gelmiş ve Ayasofya Dersiâmlarından Çankırılı Osman Nurî Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Cemazielevvel 1312'de icazet almış ve tedrîse mezun olmak üzere imtihanı kazanıp Recep 1331'de dersiâm olmuştur. Ayrıca imtihanla girip devam etmekte bulunduğu Medresetü'l-Kuzattan Şaban 1335'de beşinci derecede mezuniyet ruhsatnamesi almıştır.

Eylül 1329/1913'de dört yüz kuruş dersiâm maaşına nail olmuş ve Eylül 1332'de silâh altına alınmıştır. Mart 1336'da Harbiye Nezaretince terhis olunup yine Ayasofya Camiinde dersiâmlığa başlamıştır.

Eylül 1335'de Harbiye Nezareti 4. sınıf katibliğinde iken İbtidâî Hariç Medresesi arapça müderrisliğine de tayin olunmuş ve Kânunievvel 1336'da aynı medresenin 1. sınıf 2. şube arapça, Eylül 1337'de fıkıh müderrisliğine tayin olunmuştur.

Ağustos 1311 (1895)'de Süleymaniye Kasabası Askerî Rüştiyesi imlâ muallimi, Kânunisanî 1316'da arapça muallimi olmuştur. Süleymaniye Mülkî İ'dadisi'nin açılışı olan 7 Şubat 1326'dan itibaren de bu lisede ulûm-u diniye, arapça, Türkçe ve riyaziye muallimlikleri vekâletlerinde bulunmuştur.

Safer 1336'da uhdesine İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği tevcih olunmuştur.

3 Mart 1340'da medreseler Maarife bağlanmışsa da İbtidâî Hariç Medresesi imtihanlarının Nisan sonuna kadar devam etmesinden bu tarihe kadar medresede vazife yapmıştır. Sonradan da dersiâm olarak kalmıştır. **(Sicil defteri, c. 7, sh: 171, Dosya nu: 3572)**

Hafız **REŞİT EFENDİ (Şamlı)**

Şeyh Ramis Efendi'nin oğlu olup 1288 (1872) tarihinde Şam'da doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîmi hıfz ettikten sonra Muradiye Medresesinde 15 sene tahsille H. 1312'de mahallî ulemanın tasdîki icazet almıştır. H. 1309'da da ilm-i kıraat, vücûh ve aşereden Hüseyin bin Musâ Şerafeddin el-Mısrî'den mezun olmuştur. Hocasından ikinci bir icazeti de H. 1311'de almıştır. Şam Dârü'l-Muallimîn'inden de Kânunisanî 1311'de pek iyi derece ile şehadetname almıştır. 1315 (1899)'de tahsilini ikmal için İstanbul'a gelmiş ve Fatih'te Çayırlı Medresesine kaydolup H. 1317'de Fatih Dersiâmlarından Tirebolulu Hacı Ahmet Efendi'den icazet almıştır. 1315 (1899)'de Evkaf Müfettişliğinde Alay Müftülüğü imtihanına girmiş ve kazanmıştır. Dârü'l-Fünûn'un ilk açılışında imtihanla girmiş ve dört sene tahsille dinî ilimleri pek pek iyi derece ile bitirip mezun olmuştur.

Mayıs 1308'de Bukaulaziz Kazası dahilinde Bir-İlyas İbtidâî Mektebi muallimliğine tayin edilmiş ve bir yıl hizmetten sonra maaş azlığından istifa etmiştir. Nisan 1312'de yine Suriye Vilâyeti Maarif Komisyonunca Süveyda Kazası dahilinde İzze köyü ibtidâî mektebi

muallimliğine tayin edilmiş ve bir yıla yakın da burada vazife görmüş ve Dürzilerin isyanından dolayı istifa etmiştir.

Bunun üzerine İstanbul'a gelmiş ve tahsili ikmalle icazet almış ve ruûs imtihanını kazanarak Muharrem 1323'de Fatih Camiinde derse çıkmıştır. Nisan 1321 (1905)'de 95 kuruş dersiâm maaşına nail olmuştur.

Rebiulevvel 1327'de İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği ruûsuna nail olmuş ve Rebiulaher 1334'de Huzur Dersleri Muhatablığına tayin olunmuştur. H. 1337'ye kadar Huzur Derslerinde bulunmuştur.

Teşrinisani 1330'da (1914'de) Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliye Medaris-i Taliye 5., 6., 7. ve 8. sınıfları Mükâleme-i Arabiye, Kânunisanî 1330'da Medaris-i Aliye 3. ve 4. sınıfları Edebiyat-ı Arabiye ve Teşrinievvel 1332'de Medresetü'l-Mütehassisîn ikinci sınıf Hadis-i Şerif Müderrisliklerinde bulunmuş ve Eylül 1333 (1917)'den itibaren de Medrese-i Süleymaniye Usûl-i Hadis ve Nakd-i Rical Müderrisliğine tayin olunmuştur. Eylül 1339 (1923) sonuna kadar müderrislikte bulunmuştur.

Sonradan dersiâm olarak kalmış ve miras meselesinden dolayı biraderleriyle halleşmek üzere Eylül 1931 tarihlerinde memleketine gitmiş ve dönmüştür. (Dosya nu: 3621, Sicil def.: c. 7, sh: 155)

REŞİT FEHMİ EFENDİ (Mapavrili)

Kalyoncu zâde Mehmet Efendi'nin oğlu olup H. 1270 senesinde Lazistan Sancağına bağlı Mapavri nahiyesinin Yerastan Köyünde doğmuştur. Hususî muallimden «Halebî» ve «Mülteka» okumuş ve akabinde İstanbul'a gelerek Süleymaniye Camiinde tahsil görüşse de muşru bir mazeretinden dolayı icazet almamıştır. İmtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve Rebiulaher 1302'de dördüncü sınıf niyabet şehadetnamesi almıştır.

33 yaşında iken Kanunisanî 1301'de Sürmene Kazasına naib tayin edilmiştir. Şubat 1303'e kadar Bürmenede hizmet ifâ edip Nisan 1305'den Teşrinisanî 1306'ya kadar Pasinler, Şubat 1307'den Mayıs 1309'a kadar Malkara, Teşrinievvel 1310'dan Eylül 1312'ye kadar Akçaabad, Temmuz 1314'den Kânunievvel 1316'ya kadar İspir, ve Eylül 319'dan Eylül 1321'e kadar Karahisar-ı şarkî kazaları niyabetinde bulunduktan sonra Teşrinisanî 1324'den Mayıs 1325'e kadar Bolu ve Şubat 1328'den Mayıs 1330'a kadar Samsun (Canik) Sancağı niyabetinde bulunmuştur.

Görme ve işitmedeki zafiyeti ve amansız bir hastalığa da mübtelâ olmasıyle kadılık vazifesini yapamıyacağına dair sevk edildiği doktorun raporuna istinaden 5 Mayıs 1330 (1914)'da tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 826 ve 2417, Sicil defteri, c. 3, sh: 234)

REŞİT VEHBİ EFENDİ (Saydalı)

Ticaretle iştigal eden Abdülfettah Vehbî Efendi'nin oğlu olup 1288/1872 senesinde Sayda kasabasında doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Sayda Mülkiye rüştiyesine girip Haziran 1300 (1884)'de mezun olmuştur. Akabinde Mısır'a gidip Camiu'l-Ezher'de şerî ve arabi ilimleri tahsille H. 1311'de icazet almıştır.

İlk olarak Nisan 1317'de Sayda Mekasid-i Hayriye-i İslâmiye Cemiyetine bağlı Feyzî İbtidâî Mekti birinci muallimliğine tayin edilmiştir. Temmuz 1326'da bu muallimlikten istifa etmiştir.

Ağustos 1323'de Saydada bulunan Bettah Camii hatibliğine tayin edilmiş ve Mayıs 1326'da Sayda Dersiâm müderrisliğine seçilmiştir.

Kânunievvel 1326'de tekrar Feyzî Mektebindeki arapça muallimliğine başlamıştır.

Ağustos 1331/1915'de Sayda Müderrisi bulunuyordu. (Dosya nu: 2071)

Hacı RİFAT EFENDİ (Ankaralı)

Kütükçü zâde Hacı İbrahim Ağa'nın oğlu olup 4 Mart 1262'de Ankara'da doğmuştur. Yeşil Ahı Sibyan mektebini bitirip H. 1275 ortalarında Börekçi zâde Hacı Kâzım Efendi'den sarf ve nahiv okumaya başlamıştır. Mayıs 1279'da ise tahsil için İstanbul'a gelmiş ve Cağaloğlu'nda Maktul Hasanpaşa Medresesinde, sonradan bu medresenin yanmasıyle Divanyolunda Çorlulu Alipaşa Medresesinde ikametle Sinoplu Ahmet Nazif Efendi'nin derslerine Bayezit Camiinde devamla H. 1295'de icazet almıştır. 8 Mart 1294/1878. Hocasının hayır-dualarını aldıktan sonra Ankara'ya dönmüş ve «İzhar» ve «Halebî» derslerinden başlayarak 17 sene fasılasız ders halkasına devam eden sekiz talebeyi okutup H. 1312'de icazet vermiştir.

Mayıs 1300'den itibaren fahriyyen ve Nisan 1302'den Eylül 1307'ye kadar 750 kuruş maaşla Ankara İstinaf Mahkemesi azalığında

bulunmuştur. Nisan 1306'dan itibaren iki ay kadar Ankara naibi Kevâkibî-zâde Necmeddin Efendiye vekillikte bulunmuştur. Ankara'da naiblik yapmış bulunan Kûlahîzâde Servet Efendi-zâde İsmail Abdülhalîm Efendi'ye 17 Mayıs 1325'den itibaren 13 gün, Refik Efendi zâde hafîdi Abdurrahman Efendi'ye 1 Kânunievvel 1325'den itibaren 13 gün naib vekâletinde bulunmuştur.

Mart 1310'dan Mart 1313'e ve Ağustos 1324'den Mart 1326'ya kadar da Ankara Vilâyeti İdare Meclisi azalığında bulunmuştur.

23 Mayıs 1326 tarihinde Lofçalı Tahir Efendi'nin yerine Ankara Merkez Sancağı Müderrisliğine tayin olunmuştur. (Dosya nu: 3880)

Ali RIFAT EFENDİ (İstanbullu)

Ulema-i benamdan ve mukarrirîn-i kiramdan olup ulemâ Kara Ali Efendi diye şöhret bulan İstanbul Bâb Mahkemesi sabık naibi Çankırılı Ali Niyazî Efendi'nin oğlu olup 1282 (1866) senesinde İstanbul'da doğmuştur. İlk tahsilini Mercan İbtidaîsinde yapmış ve Zeyrek rüştiyesine girmiştir. Zeyrek rüştiyesini muhacirlerin iskânından dolayı terkle Süleymaniye Camii dersiâmlarından Ürgüblü Ahmet Kâmil Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Hocasından icazet aldığı Muallimhane-i Nüvvab'a da devamla şehadetname almış ve ayrıca birinci sınıf dâva ruhsatnamesini de kazanmıştır.

Şaban 1294'de uhdesine İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur. Eylül 1318'de Bilâd-ı Mahreçten Galata Mevleviyeti tevcih edilmiştir. Ramazan 1325'de Bilâd'ı Hamse'ye terfi' olunmuştur.

Haziran 1300'de mektebi bitirdiğinden ilk olarak Dârîdere Niyabetine tayin edilmiştir. İki yıl sonra ayrılmış ve daha sonra da sıra ile Sultanyeri, Boyabad, Karadeniz Ereğli, Bandırma, Şarköy, Edremit Kazaları niyabetlerinde bulunmuş ve Teşrinisanî 1315'de Karahisarışarkî Sancağı niyabetine terfian tayin edilmiştir. Daha sonra Bolu, Midilli, Küçükçekmece niyabetlerinde bulunmuş ve Kânunisanî 1320'de Mamuretü'l-aziz Vilayetine tayin olunmuştur. Eylül 1322'de ayrılıp Mart 1323'den Ağustos 1324'e kadar Sivas niyabetinde bulunmuştur.

Ağustos 1324'de Meclis-i İntihab-ı Hükkâm Başkâtib muavinliğine tayin edilmiştir.

Rebiulaher 1311'de Bandırma niyabetinde yaptığı hizmetlerden dolayı 4. rütbeden Mecîdî, Mamuretülaziz niyabetinde iken göster-

diği iffet ve istikametle tebdilen üçüncü rütbeden Mecidî nişanı kendisine ihsan olunmuştur. Zilkade 1324'de nikelden Hicaz Demiryolu Madalyasına nail olunmuştur.

3 Eylül 1325'de Meclis-i İntihab ve Sicil azalığı inzimamı ile Başkâtib olmuştur. Şura-i İlmiye azalığı da ilâve memuriyet olarak üzerinde bulunduğu gibi 24 Mayıs 1326'da Mekteb-i Kuzat ikinci ve üçüncü seneleri Kitabet-i Resmiye Muallimliğine tayin olunmuştur.

Haiz olduğu Bilâd-ı Hamse pâyesi Haremeyn-i Muhteremeyn'e terfii ile Zilhicce 1328 tarihli İrade-i Seniyye ile 8 Kânunievvel 1326 (1910)'da Kıbrıs Adası Kadılığına tayin olunmuştur.

Hükümetin ulvî emel ve yüce menfaatlerine aykırı bazı hareketlerde bulunduğu Dahiliye Nezaretinden varid olan tezkere üzerine 27 Teşrinievvel 1332 (1916) tarihli İrade-i Seniyye ile azl edilmiştir. **(Dosya nu: 3971)**

Hafız RIFAT EFENDİ (Mecidiyeli)

Romanya'nın Mecidiye kasabasında 1865 senesinde doğmuştur. Mecidiye Camii imam ve hatibi Abdülhalîl Efendi'nin oğludur. İlk tahsilini memleketinde Türkçe ve rumca olarak üzere ikmal etmiş ve dinî ilimleri de İstanbul'a gelip Konyalı Hafız Ahmet Nurî Efendi'den H .1315'de icazet almıştır.

15 Nisan 1897'de 160 frank maaşla Mecidiye Camii imam ve hatibliğine tayin olunmuştur.

Zilhicce 1320'de Köstence Müslüman ahalisi müftüsü Hüseyin Avnî Efendi'nin vefatı üzerine Şeyhülislâmlığın tezkeresi Köstence Müftüsü olmuştur.

Cemazielaher 1321'de uhdesine İbtidâî Hariç Edirne Müderrisliği tevcîh olunmuş ve Recep 1323'de Sahn'a terfi' olunmuştur.

Safer 1325'de İzmir pâyesi, Şevval 1330'da Edirne pâyesi ve Şaban 1331'de de üçüncü rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan edilmiştir.

Romanya Kralı tarafından da kendisine 1906, 1912 ve 1913 tarihlerinde üç adet madalya verilmiştir.

20 Kânunievvel 1914'de İslâm Hilâfeti ve Saltanatı aleyhine harb ilânını yapan düşmanlara karşı müslümanları cihada davet için bir beyanname de neşr etmiştir. (1) **(Dosya nu: 3980)**

---

(1) 17 numaralı vesikaya bakınız.

Hafız **RIZA EFENDİ**
(Giresunlu)
Ali Rıza Sağman

Giresun'da İkinci Bölük yüzbaşılarından Duhancı zâde Ömer Bey'in oğlu olup 1306 (1890)'da Giresun'da Çınarlar Mahallesinde doğmuştur. Giresun Taburunda yüzbaşı bulunması hasebiyle babası ile çocukluğunu burada geçirmiş, ilk ve orta mektebten sonra 1320 (1904)'de tahsil için İstanbul'a gelip Fatih'te Bahr-i Sefit Tetimme-i Sanî Medresesine girip Fatih Camiinde arapça okumaya başlamıştır. Meşrutiyetin ilânından siyaset alemine atılmayı bir hamiyet vazifesi, bir diyanet vecibesi telâkki ederek ilmiye talebesinin tenvîr-i efkârına, İslâm ulemasının iktiza eden vazifelerine dair yazıb tab' ettirdiği «İBRETNÜMA-İtikatsızlık ve Menşeî» (Bu kitabı 36 sayfa olup, baş tarafında şöyle yazılmıştır: Talebe-i ulûm kardeşlerime, Muharriri: Müntesibîn-i ilmiyeden: Ünyeli Ali Rıza, İstanbul, Matbaa-i Ahmet Kâmil, 1328) adlı eserinden başka İstanbul'da «Beyanü'l-Hak», ve «el-Medaris», Konya'da «Meşrik-i İrfan», Giresun'da «Karadeniz» ve Samsun'da «Doğru-Sada» gazetelerinde maarif ve sair hususlar hakkında sayısız makaleler yazmıştır.

14'ü matbu olmak üzere 32 eseri vardır.

Arapça dersi «Fenarî»ye çıktığı zaman, ki bu tarihler 1329 (1913) senesinin başları idi, Mahmut Şevket Paşa'nın hadisesi vuku' buldu. Bir çok malum zevat ile hususî bir vapura bindirilerek Sinob'a sürülmüştür. Orada iki buçuk sene ikametten sonra Çorum'a tahvîl edilmişlerdir. Dört buçuk sene de orada kaldıktan sonra İzzet Paşa Kabinesinin teşekkülü üzerine hürriyetine sahib olarak İstanbul'dan ayrılışının yedinci senesinde avdet etmiştir. Her şeyden evvel tahsilini ikmale gayret ederek Sahn Medresesinin birinci ve ikinci sınıf imtihanlarını verip üçüncü sınıfa dahil olmuştur. Akabinde imtihanı verip 5 Mayıs 1336 (1920)'da pek iyi derece ile Sahn Medresesini bitirmiştir. 23 Eylül 1336'da Medrese-i Süleymaniye'ye imtihanla girmiş ve aynı zamanda Hukuk Mektebine de kabul olunmuştur.

1325 yılı başlarında Sultan Selîm Camii müezzinlik imtihanına girmiş ve kazanmıştır. Sürgünden döndükten sonra Şeyhülislâm

Mustafa Sabri Efendi'nin himmetiyle 14 Ağustos 1336 (1920)'da Bâb-ı Fetvâ Heyet-i Teftişiye Kalemi Başkâtibliğine tayin edilmiştir. Tebdil-i kabine üzerine Mustafa Sabri Efendi Şeyhülislâmlıktan ayrılmış ve Mümaileyh de 1 Teşrinisani 1336 (1920)'da başkâtiblikten azl edilmiştir. (1)

Çarşamba'da Tevkii Caferağa Mahallesi Murat Molla Sokağı 14 numaralı hanede mukim olan Rıza Efendi, Cumhuriyet Devrinde, 1932'de Ezan'ın türkçeleştirilmesinde Mustafa Kemal'in huzuruna aldığı hafızlar arasında Ali Rıza (Sağman) Efendi de vardı.

Sonradan İstanbul İmam-Hatip Okulunda Kur'an-ı Kerim hocalığı yapmış ve latin harfleri ile tarih ve kıraata ait eserler yazmıştır. 1966 tarihlerinde vefat etmiş olması gerekir. (Dosya nu: 1432)

RÜSTEM EFENDİ (Ürgüplü)

Arif Efendi'nin oğlu olup 1279 (1863) senesinde Ürgüb Kazasında doğmuştur. Priştine ibtidâî mektebine girip ilk bilgileri tahsil ettikten sonra H. 1306'da İstanbul'a gelip Celep Hacı Mehmet Efendi Medresesinde müderris Mehmet Rahmi Efendi'nin ders halkasına girip icazet almış ve akabinde H. 1318'de imtihan olup müderrislik ruûsuna kazanıp aynı tarihte Priştine'nin Belukefçe Köyü Medresesi müderrisliğine tayin olunmuştur. Temmuz 1326'da aynı müderrislikte bulunuyordu. (Dosya nu: 4673)

RÜSTEM SIKI EFENDİ (Kuvayeli)

Hacı Bekir Efendi'nin oğlu olup H. 1240 senesinde Kuvaye Kazasının İndorik nahiyesinin Kırçokan köyünde doğmuştur. Kuvaye sibyan ve medresesini bitirip müderrisliğe başlamıştır. İcazetinin akabinde H. 1281'de Ergeri Sancağına bağlı Lebhova kasabası müderrisliğine ahalinin intihabı ile tayin olunmuştur .Altı sene sonra Kuvaye ahalisinin talebi üzerine H. 1287'de Kuvaye'ye gelip müderrisliğe başlamıştır. İki sene geçtikten sonra H. 1287'de Kuvaye'ye gelip müderrisliğe başlamıştır. İki sene geçtikten sonra H. 1289'da Kuvaye Kazası Müftüsü olmuştur. Müderrislik ve müftülük vazifesini yürütürken 21 Safer 1312 (23 Ağustos 1894) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 303)

---

(1) Bu hususta Meşihat makamına yazdığı dilekçeye bakınız. Vesika: 18

Hacı Mehmet **RÜŞTÜ EFENDİ** (Bergamalı)

Bergama'da bulunan Karaca Ahmet Medresesi müderrisliğini fahriyyen yapan Hacı Molla zâde Hacı Hasan Efendi'nin oğlu olup Nisan 1279 (1863) senesinde Bergama'nın Divan-hızır mahallesinde doğmuştur. On yaşında Karaca Ahmet Medresesine girmiş ve Kânunisanî 1308'e kadar tahsil görüp bu tarihte icazet almıştır. Kayserili İzzet Efendi'den icazet aldıktan sonra Mayıs 1309 (1893)'de teşekkül eden ilmiye meclisi huzurunda imtihan olup Bergama'da bulunan Taşhan Medresesi Müderrisliğine tayin olunmuştur.

H. 1319'da hadîs kıraati icazeti almıştır.

H. 1329/1911'de yine Bergama'da bulunan Kulaksız Medresesi Dış Dairesi Müderrisliğine geçmiştir.

Bergama müftüsünün vefatı üzerine inhilâl eden müftülüğü bir müddet vekâleten yürütmüş ve sonunda kazanın uzun müddet müftüsüz kalması iyi bir şey olmadığı gibi işgal altında bulunan bu kazaya Kanunievvel 1335 (Aralık 1919)'de tayinle işe başlamıştır. **(Dosya nu: 914 ve 5365)**

S

SAADEDDİN EFENDİ (Deyrli)

Hüseyniye sülâlesinden el-hac Çelebi Efendi'nin oğlu olup H. 1265 senesinde Zor Sancağının merkezi olan Deyr Kasabasında doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîm, tecvîd ve akaidi sibyan mektebinde okuyup H. 1277'de mezun olmuş ve akabinde mahallî ulemâdan dinî ve arabî ilimleri okumaya başlamıştır. Sarf, nahiv, mantık, bedi, beyan, hesap, feraiz, Hanefî ve Şafiî fıkhı, usul-u fıkıh, hadîs, ve tefsîr gibi ilimleri bitirip icazet almıştır.

34 yaşında Mart 1298 (1882)'de Zor Livası Müftülüğüne tayin olunmuştur. Nisan 1311'de Zor Müftülüğünden ayrılmıştır. Bir ay kadar Resülayn Kazası kaymakam vekilliğinde bulunmuş olan Mümaileyh Mayıs 1313'de Ma'retünnüman Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1315'de ayrılmış ve beş yıl sonra Mart 1320'da Birecik Niyabetine tayin edilmiştir. Ağustos 1322'de ayrılıp Mart 1324'den Kânunisanî 1324'e kadar Zeytun ve Şubat 1325'den Kânunisanî 1327'ye kadar Selîmiye Kazası Şadratünnuman Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Mart 1330'da hizmet müddetini hıtamında vazifeden ayrılmış ve 24 Nisan 1330 (1914)'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1015 ve 1060, Sicil defteri, c. 5, sh: 20)**

Hacı SAADEDDİN EFENDİ (Eğridereli)

Müderris Ahmet Efendi'nin oğlu olup Gümülçine Sancağının Eğridere Kazasının Ahuryan-Aricek köyünde H. 1253'de doğmuştur. Mekteb tahsilinden sonra köyündeki medreseye girip sarf ve nahiv okuyup Haziran 1271'de Kavala Kazasına gidip burada bulunan Kutup Medresesinde üç sene ve Nisan 1275'de Hayriye Medre-

sesine nakl ile müderris Hacı Ahmet Efendiden H. 1291'de icazet almıştır.

İcazet aldıktan sonra da müderris Hacı Ahmet Efendiden beş sene kadar Buhari okumuştur.

Mayıs 1298 (1882)'de Eğridere Kazası müftülüğüne tayin olunmuştur. Kânunisani 1327'de Eğridere Müftülüğünden harp dolayısıyle ayrılmıştır. (Dosya nu: 1871)

SAADEDDİN EFENDİ (Filibeli)

Filibe ahalisinden İstanbul'un meşhur ulemâsından Hafız Seyit Efendi'nin derslerinden icazet almış Filibe'de Köse Şeyhi Medresesi müderrisi ve Filibe sabık müftüsü Hafız Halil Efendi'nin oğlu olup H. 1282'de Filibe'nin Aslıhan Bey Mahallesinde doğmuştur. Filibe rüştiyesinin üçüncü sınıfında iken 1293 muharebesi zuhur etmiş ve bunun üzerine İstanbul'a gelmiştir. Şarkî Rumelinin teşekkülü üzerine Filibeye dönmüş ve o zaman müftü bulunan babasından fıkıh, hadis, tefsir gibi ilimleri tahsille H. 1308'de icazet almıştır.

İcazet aldığı sene babası vefat etmiş ve münhal kalan Köseşeyhi Medresesi Müderrisliğinde vazifeye başlamıştır. Bu medresenin Bulgar Hükümeti tarafından yıktırılması tarihi olan 1324 (1908)'e kadar dinî ve arabî ilimleri okutmuştur.

Ağustos 1319'da Filibe İslâm ahalisi tarafından seçilen Cemaat-i İslâmiye azalığını fahriyyen yürütmeye başlamış ve bir ay sonra da Filibe Maarif-i İslâmiye Encümeni riyasetine de seçilmiştir.

Beş yıl kadar azalık ve riyaset hizmetlerini yürütmüş ve Mayıs 1326 (1910) tarihinde Filibe Sancağı İslâm Ahalisi tarafından Filibe Müftülüğüne seçilmiştir. Mayıs 1330 (1914) tarihlerinde bu hizmeti ifa ediyordu. (Dosya nu: 3979)

Müftü zâde SAADEDDİN EFENDİ (Safranbolulu)

Ahmet Efendi'nin oğlu olup H. 1284'de Safranbolu'nun Hacı Durmuş Mahallesinde doğmuştur. İlk ve orta tahsilini memleketinde gördükten sonra İstanbul'a gelmiş ve Bayezit Cami'i dersiâmlarından Arabgirli Hüseyin Avnî ve Alay Müftüsü Ankaralı Mehmet Şükrü Efendilerin ders halkalarına devamla Mehmet Şükrü Efendi'den ikmal-i nuseh edip icazet almıştır.

Temmuz 1328'de mahallince yapılan intihabta ekseriyeti sağlayarak Safranbolu Kazası Müftüsü olmuş ve 24 Temmuz'da vazifeye başlamıştır.

Teşrinisanî 1340 (1924) tarihlerinde aynı kazanın müftüsü bulunuyordu. **(Dosya nu: 2490)**

SA'D BİN EBİ VAKKAS EFENDİ (Besnili)

Ticaretle uğraşan Bekir Ağa'nın oğlu olup H. 1269'da Besni Kazasında doğmuştur. Sibyan mektebinden sonra Urfa'ya gidip Sakibiye Medresesinde müderris es-seyit Ahmet Lamî' Efendi'den okuyup icazet aldığı gibi İstanbul'a gelip Ayasofya-i Kebîr Camii dersiâmlarından İbrahim Hulusî Efendi'den de okuyup icazet almıştır. Mekteb-i Nüvvab'tan Recep 1301'de niyabet intihabnamesi ve İbrahim Hulusî Efendi'den Recep 1300'de icazet almıştır.

Nisan 1300'den itibaren müderrisliğe başlamış ve Mart 1302 (1886)'de Antep Tasası naibi olmuştur. Daha sonra ise Ağustos 1304'de hizmet müddeti sonunda ayrılmış ve İmadiye, Eleşkirt, Hayfa, Baalbek, ve Cebel-i Dürûz niyabetlerinde bulunduktan sonra Ağustos 1316'da Alasonya Kazası niyabetine tayin edilmiş ve niyabeti sırasında 1 Teşrinievvel 1317'de vefat etmiştir: 14 Ekim 1901. **(Dosya nu: 231)**

Hafız SADIK EFENDİ (İstanbullu)

İkinci Sultan Mahmut Han'ın birinci türbedârı Hafız Yakup Efendi'nin oğlu olup Haziran 1262'de İstanbul'da doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Sultan Bayezit Camiinde Beypazarlı Hoca Sait Efendi'den Molla Camie kadar okumuş ve sonradan vücuda arız olan hastalıktan hava değişimine gitmiş, avdetinde ise hususî surette tahsiline devam etmiştir. Divanyolunda Dârü's-saade ağası Mektebi Muallimi el-Hac Halil Efendi'den hıfzını dinletmiştir.

Mayıs 1281'de İstanbul Kadılığı mülâzemetine ve Nisan 1283'de kâtibliğe getirilmiştir. Eylül 1294'de Talebe Kitabeti Muavinliğine tayin edilmiştir. Kânunisanî 1310'da ise Meclis-i Mesalih-i Talebe mukayyit muavini olmuştur. Kânunisanî 1316'da mukayyitliğe terfi etmiş ve Mayıs 1323'de Sivas mevleviyetini bir yıl zabt etmiştir.

H. 1291'de uhdesine tevcîh olunan Hareket-i Haric Bursa müderrisliği ruûsu Cemazielaher 1315'de Musıla-i Sahn'a, Rebiulevvel 1321'de İbtidâî Altmışlı'ya ve Cemazielevvel 1323'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

Eylül 1325'de vazifeden mazul sayılmış ve Temmuz 1327/1911'de tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 503)**

SADREDDİN EFENDİ (İstanbullu)

(Hakkında fazlaca bir bilgi elde edemedik.)

18 Şubat 1328'de Dârü'l-Fünûn Hikmet-i Teşri' Muallimliğine tayin olunmuştur. 5 Mart 1329'da işe başlamış ve 1331'de icra kılınan teşkilâtta 13 Teşrinievvel 1331'de vazifesine son verilmiştir.

Tetkik-i Mesahif ve Müellefat Şeriyye Meclisi azalığında bulunmuş ve 20 Eylül 1336 (1920)'da Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye Azalığına tayin olunmuş ve iki gün sonra vazifeye başlamıştır.

5000 kuruş maaşla tayin edildiği azalıktan 16 Teşrinievvel 1336'da azl edilmiştir. **(Dosya nu: 3830)**

SADULLAH EFENDİ (Aydoslu)

Ziraatle uğraşan Abdülkadir Ağa'nın oğlu olup H. 1258'de İslimye Sancağının Aydos Kazasının Çallı-mahalle adlı köyünde doğmuştur. İlk tahsili köyünde ikmal edip H. 1272'de İstanbul'a gelmiş ve Fatih'te es-seyit Yahya Tevfik Efendi Medresesine girip arapça okumaya başlamıştır. Tikveşli Hafız Yusuf Ziyaeddin Efendiden icazet almış ve 1290 (1874)'da imtihan olup Fatih Camiinde derse çıkmıştır. 1308/1892'de talebelerine icazet vermiştir. H. 1293'de İbtidaî Hariç İstanbul Müderrisliği ruûsuna nail olmuştur.

Şevval 1322'de dördüncü rütbeden Mecîd' ve Osmanlı nişanları kendisine ihsan olunmuştur.

H. 1312/1310 tarihinde Huzur Derslerine Muhatab olarak tayin olunmuştur. H. 1328 (12 Mayıs 1326/1910) tarihinde Huzur Dersleri mukarrirliğine tayin olunmuştur.

H. 1334 senesine kadar Huzur Dersleri Mukarrirliğinde bulunmuştur. Ayrıca 8 Rebiulevvel 1334'de Haremeyn-i Muhteremeyn payesi de uhdesine tevcîh olunmuştur.

Fatih Dersiâmı iken 7 Kânunisanî 1340 (1924) tarihinde Zincirlikuyu yakınında Atikalipaşa mahallesinin Poyraz sokağının 13 numaralı evinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3390)**

Hafız SADULLAH EFENDİ (İstanbullu)

Encümen-i Maarif sabık azasından Hacı Bekir Efendi zâde Hafız Mehmet Es'at Efendi'nin oğlu olup 1291 (1875) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Eylül 1318'da devlet hizmetine girmiş ve 12 Nisan 1335'de Ders Vekâleti Medreseler Müfettiş Muavinliğine tayin olunmuştur. 1 Eylül 1335'de de İbtidâî Hariç Medresesi Coğrafya

Müderrisi olmuştur. 29 Eylül 1337'de ise Coğrafya müderrisliği aynı medresenin ikinci sınıf birinci şube Hesap Müderrisliğine tahvil edilmiştir.

1 Ağustos 1338'de mecburî mezuniyete sevk olunmuştur.

Daha önceleri Davutpaşa Lisesi Tarih ve Coğrafya muallimliğinde de bulunmuş olan Mümaileyh medreselerin kapatılması üzerine Mart 1430'dan sonra Alâeddinpaşa Mektebi muallimliğine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 5312)**

Bediüzzaman **SAİD EFENDİ** (Bitlisli)

(Merhumun hayatı bizzat Şeyhülislâmlığa verdiği kendi terceme-i halinden alınmıştır.)

«İsmim Said, şöhretim, «Bediüzzaman»dır. Pederimin ismi Mirza'dır. (Annesinin adı Nuriye Hanım'dır.) Bir sülale-i marufeye nisbetim yoktur. Mezhebim Şafiîdir. Devlet-i Aliyye-i Osmaniye tabiiyetindenim.»

«Tarih-i velâdetim 1293 (1877) tür. Doğum yerim Bitlis Vilâyeti dahilinde Hizan Kazası mülhakatından İsparit nahiyesinin Nurs Karyesidir.»

İlk tahsilini İsparit nahiyesinde iki yıl kadar kardeşinin yanında yapmıştır. Sonra Erzurum'a bağlı Bayezit kasabasında Şeyh Muhammed Celalî Hazretlerinin ders halkasına gidip dahil olmuş ve okunması mutad olan dersleri ikmalle nüshaları tamamlamıştır. Sonra Van'da tedrise başlamıştır. On beş sene kadar muhtelif ilimlere ait tedrisat ile meşgul olmuştur. Birinci Dünya Harbinin ilânı üzerine gönüllü olarak «Alay Kumandanı» adı ile harbe iştirak etmiştir. Bitliste Ruslara karşı savaşmış ve esir düşmüştür. Esaretten firar ederek İstanbul'a gelmiştir.

4 Ağustos 1334 tarihinde İrade-i Seniyye ile Dârü'l-hikmeti'l-İslâmiye azalığına tayin olunmuştur. (1)

Türk ve kürt lisanları ile tekellüm ettiği gibi arapça ve farsça da okur yazardı.

On yedi adet te'lifatı vardı: Tefsîrden «İşaratü'l-İcâz» (Arapçadır.), mantıktan «Ta'likat» ve «Kızıl İcaz» adlı risalelerle «el-Hutbetü'ş-Şamiye» adlı risale arapçadır. «Nokta», «Şuaat», «Sünühat»,

(1) 19 numaralı vesikaya bakınız.

«Münzarat», «Muhakemat», «Tulûat», «Lemaat», «Rumuz», «İşarât», «Hutuvat-ı Sitte», «İki Mekteb-i Musibetin Şehadetnamesi» ve «Hakikat Çiçekleri» gibi diğer telifatı Türkçedir.

18 Zilkade 1336'da (24 Ağustos 1334) Mahreç payesi ile taltif olunmuştur.

Bir adet harp madalyasına haiz bulunuyordu.

Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiyede iken bir kaç defa ruhsal yorgunluğundan dolayı tebdil-i hevaya yollanmış ve altı ay vazifeden uzak kalmıştır.

Azalık müddeti dört sene üç ay devam etmiştir. Bu devrede hükümetlerin düşmesi ile şeyhülislâmlar da değişiyor ve Dârü'l-Hikme azalarını da değiştiriyorlardı. Bediüzzaman ise devamlı olarak baştan sona azalıkta bulunmuştur.

İkinci Meşrutiyet ve Cumhuriyet Devrinin İslamî cihetten en dikkat çekici siması bulunan Said-i Nursî Efendi imanı uğrunda hapishaneleri «Medrese-i Yusufiye» telakkî ederek siyasilerin hücûmlarına maruz kalmış ve kanunların aleyhinde çalışmasına çalışılmıştır.

Son asırda üzerinde en çok münakaşa edilen ve hakkında vesaike dayanmayan bir sürü iddiaların ışığında, tetkik edilince, büyük bir insan olduğu açıkça görülür.

23 Mart 1960'da irtihal-ı dâr-ı bekâ etmiştir. **(Dosya nu: 4480)**

Müftü-zâde **SAİD EFENDİ** (Bitlisli)

Bitlis sabık müftüsü Şeyh Mehmet Efendi'nin oğlu olup Kânunievvel 1292 (1876)'de Bitlis'te doğmuştur. İbtidâî mektebte Kur'ân-ı Kerîm'i ve dinî akaidi tahsille sonradan Şerefiye ve Hacı Bekir Medreselerinde dinî ve arabî ilimlerin tahsilini ikmalle Bitlis ulemâsından Molla Hamza Hoca'dan Ağustos 1312 (1896)'da icazet almıştır.

2 Mart 1315 (1899) tarihinde 23 yaşında Bitlis'te bulunan Şerefiye Medresesi müderrisliğine tayin olunmuştur. Aynı yılın 23 Teşrinisinde Bitlis Merkez Bidâyet Mahkemesi azalığına tayin edilmiştir. Üç yıl azalıktan sonra bir müddet Bidayet Mahkemesi müddeiumumiliğinde bulunmuştur.

3 Teşrinisanî 1326'da Bitlis İ'dadisi (Lisesi)'nin resmî açılışı ve tedrîsata başlamasıyle bu mektebin arapça ve dinî ilimler muallimliği vekilliğine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1327'de asıl hocanın gelmesi ile muallimlikten ayrılmıştır.

7 Teşrinievvel 1328'de Bitlis Vilâyeti Merkez Müftü Müsevvitliğine de tayin edilmiştir.

Birinci Dünya Harbinde Rusların Bitlis'i istilâsında siviller meyanında esir olarak Rusyaya götürülmüş ve iki yıl esaretten sonra geri gelmiştir.

Nisan 1338 (1922) tarihlerinde Feyziye Medresesinde müderris ve müftülükte müsevvitlik yapıyordu. (Dosya nu: 1934)

Müftü-zâde SAİD EFENDİ (Ermenekli)

Ermenek sabık müftüsü Mehmet Emin Efendi'nin oğlu olup Haziran 1281'de Ermenek'te Zaviye Mahallesinde doğmuştur. İlk mektebi bitirip 1290'da rüştiyeye girmiştir. 1294'de pek iyi derece ile mezun olmuştur. Tûl, diğer adı ile Musa Paşa Medresesinde müderris bulunan babasından «Molla Cami»'e kadar okumuş ve 1300 (1884)' de Konya'ya gidip Feyziyye Medresesinde ikametle Konya Müftüsü Kadıhanlı zâde Ali Rıza Efendi'den icazet almıştır.

Mart 1309'da Ermenek Kazası Bidayet Mahkemesi azalığına tayin olunmuştur. Dört sene hizmetten sonra ayrılmış ve Mart 1321'de tekrar aza seçilmiş ve iki sene daha mahkeme azalığında bulunmuştur.

1330 (1914)'de Ermenek Encümen-i Maarif İkinci reisliğine gizli reyle seçilmiştir. Bu hizmeti ifâ ederken Ermenek Kazası Müftüsü Ahmet Naci Efendi'nin vefatı üzerine yapılan intihabta en çok reyi almış ve Mart 1334 (1918)'de Ermenek Kazası Müftüsü olmuştur. (Dosya nu: 1579)

Küçük Molla SAİD EFENDİ (Gevaşlı)

Recberlikle uğraşan Hatîb zâde Musa Ağa'nın oğlu olup Nisan 1294'de Gevaş Kazasının Enaz köyünde doğmuştur. Yedi yaşında köyündeki ilk mektebe girmiş ve dinî ilimlerin ilk kısımları tahsille Haziran 1302'de Gevaş'a bağlı Vestan Kasabasının İzzeddin Şirbek Medresesinde dinî ve arabî ilimleri tahsille Mart 1320'da icazet almıştır.

İcazet aldıktan sonra Van'a gidip Şabaniye Mahallesinde ikametle medreselerde ilimle meşgul olmaya başlamıştır. Teşrinievvel 1325'de Gevaş Kazası Niyabet vekâletine tayin edilmiş ve on bir ay kadar vekâlette bulunduktan sonra asıl naib geldikten sonra ayrılmıştır.

Şubat 1327'de Van Vilâyeti Merkez Niyabetine tayin edilmiş ve Mayıs 1330'da ilâve olarak Vilayet Müftülüğü müsevvitliğine de tayin olunmuştur.

1 Temmuz 1332/1916 tarihinde müderrislik ve müsevvitlik yaparken vefat etmiştir. (Dosya nu: 2764)

SAİD KERAMİ EFENDİ (Beni-sa'blı)

Ulemadan Ali bin Mansur Efendi'nin oğlu olup Şubat 1266'da Beyrut'a bağlı Beni Sa'b Kazasının Tulkerem kasabasında doğmuştur. Sibyan mektebinde dinî bilgilerin bir kısmı ile Kur'ân-ı, hıfz ettikten sonra 1282'de Mısır'a gidip Camiulezher'e dahil olmuştur. Ağustos 1290/1876 tarihinde dört mezheb üzere icazet almıştır.

Mart 1304'de fahriyen Beni Sab Kazası İdare Meclisi azalığına seçilmiştir. İki hizmetten sonra ayrılmış ve akabinde tekrar azalığa seçilmiştir. 1309'da Kaza Maarif Müfettişliğine tayin olunmuştur. 1313'de müfettişlik vazifesi lağv edilmişse de Mart 1316'da tekrar müfettiş oldu. 1325'de Beni Sa'b Kazası müftülüğüne tayin edilmiştir. H. 1320'de uhdesine Edirne müderrisliği tevcih edildi. Haziran 1330'da müftülükten azl edilmiştir. (Dosya nu: 1342)

SALİH EFENDİ (Avanoslu)

Kepçi Yusuf Efendi'nin oğlu olup Eylül 1272'de (1856'da) Avanos Kazasının Yukarı Mahallesinde doğmuştur. Dini ilimleri Kur'ân-ı okuyup hıfz etmiş ve Avanos kasabasında bulunan İhyaiye Medresesine girip bir kaç sene devamla müderris el-hac Zekeriya Efendi'nin Ürgüb Kasabasındaki Arpacızâde Medresesine nakl etmesi ile yanına giderek altı sene ders gördükten sonra H. 1298'de icazet almıştır.

46 yaşında iken Eylül 1318'de Kırşehir'e bağlı Avanos Kasabasının Alâeddin Mahallesinde bulunan İhsaniye Medresesine müderris tayin olunmuştur. (Dosya nu: 1710)

SALİH EFENDİ (Bosnalı)

Ömer Efendi'nin oğlu olup Mayıs 1282'de Saray-Bosna'da doğmuştur. Saraybosnada ilk ve orta mektebi bitirip 1289'da medreseye girmiştir. Derse devam ederken zuhura gelen ihtilâl ve düşman istilâsı üzerine esir ve perişan olmuştur. Sonradan Allah'ın lütfu ile kurtulup İstanbul'a gelmiştir. Fatih civarında Haydarpaşa Medresesine kaydolup Fatih Dersiâmlarından Pekini Mustafa Efendi'nin ders halkasına girip H. 1313'de icazet almıştır.

Bursa Salise Nureddin Çelebi Medresesi müderrisliği uhdesine tevcih olunarak H. 1314'de Gerze Kazası Müderrisliğine tayin olunmuştur. 1328'de icazet vermiş ve ilmî rütbesi Sahn Müderrisliğine terfi' olunmuştur.

Sinop müftüsü İbrahim Efendi'nin azli üzerine inhilal eden Sinop Sancağı Merkez Müderrisliği için yapılan intihabta ekseriyeti kazanarak Temmuz 1335 (1919) tarihinde Meşihatın inhası ile müderris olmuştur. (Dosya nu: 5334)

SALİH EFENDİ (Bursalı)

Yazıcıoğulları sülâlesinden Bektaş Efendi zâde İbrahim Efendi'nin oğlu olup 1285 (1869) tarihinde Bursa'da doğmuştur. İlk mektebte ve Bursa Askerî ve mülki rüştiyeleri ile idadisinde okumuş ve şehadetname almıştır. Medreseden icazet almıştır.

Kânunisanî 1313'de Toptaşı Askerî Rüştiyesi Osmanlı Kavaidi Muallimliğine, Mart 1320'de Soğukçeşme Askerî Rüştiyesi Osmanlı Kavaidi ve Mart 1324'de Askerî İdadî Mektebi sınıf-ı mahsûs Arapça muallimliğine tayin olunmuştur.

Rebiulevvel 1307'de dördüncü rütbeden Mecîdî nişanı, Cemazielevvel 1318'de dördüncü rütbeden Osmanlı nişanları ile Cemazielaher 1319'da Gümüş İftihar Madalyası ile taltif olunmuştur.

Zilhicce 1319'da Ders Vekaletince imtihan olup aldığı ruhsatname ile tedrise başlamak üzere bu tarihte Fatih Camii kürsüsüne dersiâm olarak çıkmıştır.

Haziran 1327'de Bahr-i Sefîd Baş Kurşunlu Dershanesi Kavaid Muallimliğine tayin olunmuş ve Mart 1328'de Nahv-i Osmanî muallimliğine tahvîl edilmiştir. Aynı tarihte Halıcılarda Sultan Selim Dershanesi Tarih Muallimliği de uhdesine tevcîh edildi. 1 Mayıs 1329'da Nahv-i Osmanî dersi Farisî Dersine tebdîl edilmiştir.

1 Kânunievvel 1329'da Sinop'a azimet ettiğinden dersleri 6 ay vekâletle yürütülümüştür.

Teşrinisanî 1330'da yeni medrese teşkilâtı üzerine Medaris-i Taliye Birinci ve İkinci Sınıflar Türkçe, Mayıs 1333'de Kısm-ı Sanî Üçüncü Sınıf Hadîs-i Şerîf Müderrisliğine tayin edilmiştir. 1 Eylül 1333'de İbtidâî Hariç Medresesi Türkçe Müderrisliğine, 27 Mart 1335'de aynı dersin müderrisliği ile İbtidâî Dahil Müderrisliğine nakl edilmiştir.

1 Eylül 1337/1921'de ise Sahn Medresesi Belâgat-ı Arabiye Müderrisliğine tayin edilmiştir.

3 Eylül 1336'da Medaris Müfettiş-i Umumiliğine tayin edilmişse de bir ay sonra İrade-i Seniyye ile bu vazifeden afv olunmuştur.

9 Mart 1339'da Tetkik-i Mesahif ve Müellefat-ı Şer'iyye Meclisi azalığına tayin edilmiş ve bu azalığı 31 Nisan 1339'a kadar sürmüştür.

18 Nisan 1338 tarihli belgeye göre Huzur Dersleri muhatablığı yaptı. Sahn Medresesi Belâgat-ı Arabiye Müderrisliğinden afvı üzerine 18 Teşrinisani 1339'da İbtidâî Dahil Medresesi Fıkıh Müderrisliğine tayin edilmişse de 3 Mart 1340'da medreseler kapatıldığından müderrislikten ayrılmıştır. **(Sicil defteri, c. 7, sh: 141, Dosya nu: 3714)**

SALİH EFENDİ (Denizlili)

Ticaret ve ziraatle iştigal eden Ahmet Efendi'nin oğlu olup Zilkade 1278'de Denizli'de doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Ödemiş, Konya ve Kilis'te sayısız üstadlardan dini ve arabî ilimleri tahsil ettikten sonra İstanbul'a gelmiştir. Merhum Hafız Şakir Efendi'nin akaid derslerine devama başlayıp H. 1304'den başlayıp Recep 1308'de icazet almıştır.

H. 1300'de ruûs imtihanına girip kazanmış ve Fatih Camiinde derse çıkmıştır. H. 1322'de ilk icazetini vermiştir.

Kânunisani 1308'de 95 kuruş tarik maaşına nail oldu.

Zilhicce 1313'de İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği uhdesine tevcih olunmuş ve Rebiulevvel 1321'de Hareket-i Hariç derecesine terfi' olunmuştur.

Eylül 1325'de Fetvahane'de Fetva Odasına müsevvit olmuştur. Nisan 1333 (1917)'de tekaüde sevk olunmuştur.

7 Haziran 1334 (1918) tarihinde Zeyrek yokuşunda Kilise Camii karşısındaki evinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 57)**

SALİH EFENDİ (Hezargradlı)

Recber Yakup Ağa'nın oğlu olup Teşrinievvel 1280'de Bulgaristan'a bağlı Hezargrad'ın Yenice-i Kebîr köyünde doğmuştur. İlk mektebi bitirip köyünden 1299/1883'de İstanbul'a gelmiştir. Fatih'te Yenibahçe yakınında Defterdâr Ahmet Çelebî Medresesinde ikamet le Fatih Dersiamlarından Hayrabolulu Seyit Efendi'nin derslerine altı sene kaadr devam etmiş ve akabinde Gümülçineli Mehmet Emîn Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. H. 1313'de tahsilini ikmalle icazet almıştır.

İcazet aldıktan sonra Bergama'ya hicret edip orada bulunan Selimiye Mahallesinin camiine mahalle halkının intihabı ile hatip tayin olunmuştur. Bergama kazasına bağlı Çandarlı nahiyesi aşar memurluğunda bulunmuş ve 1315 (1899)'de Ilıca-i Bergama'nın Ayaş - Hamidiye Köyüne evini nakl etmiştir. Bu köyde imamlıkla iştigal ederken 1321'de bizzat alâkadar olup dershanesi ile beraber 13 odalı bir medrese inşâ etmiştir. Mayıs 1326'ya kadar inşa ettiği medresede ders okutmuş ve bu tarihte Çandarlı Nahiyesinde bulunan Yalı Camii imamet ve hitabetine, ayrıca müderrisliği münhal olduğundan imtihanla Yalı Medresesi Müderrisliğine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 915)**

SALİH EFENDİ (İstanbullu)

Hayriye tüccarlarından İbrahim Edhem Efendi'nin oğlu olup H. 1264 senesinde İstanbul'da doğmuştur. İbtidâî ve rüştiyeyi bitirdikten sonra Fatih Camiinde bazı üstadlardan ders okumuştur. Muharrem 1324'de Meclis-i İntihab-ı Hükkâm'da üçüncü sınıf niyabet tezkeresi almıştır.

Kânunisanî 1288'de İstanbul Bâb Mahkemesi katibliğine mülâzemeten girmiş ve bir ay sonra kâtip tayin edilmiştir.

Teşrinievvel 1316'da Anadolu Sadareti Vekayi'i Şer'iyye Kâtibliğine geçmiştir.

Ramazan 1293'de İbtidâî Hariç Bursa müderrisliğine nail olmuş ve Cemazielevvel 1311'de Sahn'a terfi' etmiş ve Zilhicce 1318'de İzmir ve Şevval 1321'de de Edirne pâye-i mücerredleri kendisine tevcih olunmuştur.

Eylül 1325'de Anadolu Sadareti Müşavir Muavinliğine tayin edilmiş ve 1 Haziran 1327'de memuriyetinin kaldırılması ile muavinlikten ayrılmıştır. **(Dosya nu: 50)**

SALİH EFENDİ (İstanbullu)

Bağdatlı Mehmet Ağa'nın oğlu olup 1285 (1869) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Fatih ibtidaî mektebini bitirip Reisü'l-kurrâ Hafız İsmail Efendi'den Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz ettikten sonra Fatih Dersiâmlarından Gürcü Hafız Abdüllâtif Efendi'den okuyup icazet almıştır. İmtihanla girdiği Dârü'l-Fünûn-u Osmanî Ulûm-i Aliye-i Diniye Şubesinde tefsîr, hadîs, usul-u fıkıh, kelâm ve tarih-i Din-i İslâm derslerini okuyup pekiyi derece ile H. 1323'de şehadetname

almıştır. 1324'de icra kılınan ruûs ehliyetini isbatla Muharrem 1327'de Fatih Camiinde derse çıkmıştır.

Nisan 1322'de ilk olarak Meclis-i Maarif Kalemi kâtibliğine tayin edilmiştir. Ağustos 1324'de kadro harici kalmış ve Eylül 1324'de Dârü'l-Fünûn Ulûm-u Diniye ve Edebiye Şubeleri kalemine kâtib tayin edilmiştir. Teşrinisanî 1325'de Mekteb-i Mülkiye hafız-kâtibliğine geçti.

Kânunisanî 1323'de Makrıköy (Bakırköy) Lisesi Tarih-i Din-i İslâm muallimliğine tayin edilmiştir.

Eylül 1330'da (1914'de) Medaris-i Taliye 4. ve 7. sınıfları Tefsîr-i Şerif, Hitabet ve Mevize Müderrisliğine, Şubat 1331'de aynı medresenin ilk dört sınıfının Mükâleme ve Tatbikat-ı Arabiye Müderrisliğine nakl edilmiştir. Kânunievvel 1332'de Kısm-ı Sanî üçüncü sınıf 1. şube Kelâm müderrisliği ilâve olarak uhdesine verildi. Eylül 1335'de İbtidâî Dahil Medresesi Türkçe, Eylül 1336'da Sahn Medresesi Fıkıh, Teşrinisanî 1336'da İbtidâî Dahil Türkçe, Eylül 1337'de de Nahv-i Arabî müderrisliğine naklen tayin olunmuştur.

Teşrinisanî 1339 (1923)'da müderrislikten açıkta kalmıştır.

Rebiulaher 1334'de sudur eden İrade-i Seniyye ile Huzur Dersleri Muhatablığına tayin olunmuştur. H. 1336'ya kadar Huzur Derslerinde bulunmuştur.

Eylül 1926 tarihinde Dârü'l-Fünûn Fen Fakültesi Kütüphanesi memuru bulunuyordu. **(Dosya nu: 3629, Sicil defteri, c. 4, sh: 8)**

Hafız **SALİH EFENDİ** (İstanbullu)

Gerede'li Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1285 (1869) yılında İstanbul'da doğmuştur. Gerede kazasında ibtidâî mektebini bitirdikten sonra Kur'ân-ı Kerîm'i de hıfz etmiş ve İstanbul'a gelip Fatih Dersiâmlarından Halis ve Serezli Hacı Eyüp Efendi'lerden dinî ve arabî ilimleri itmam ile Hicrî 1316'da icazet almıştır.

Ders Vekâletince imtihan olup tedrîs ruhsatnamesi almış ve H. 1327'de derse çıkmıştır.

Ağustos 1325'de müderrislik maaşına nail olmuş ve Safer 1331'de İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliğine nail olmuştur.

1 Nisan 1332'de Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye Medreseleri Kısm-ı Alî ikinci sınıf birinci şube müdürlüğüne tayin olunmuştur. Kanunievvel 1333'de Sahn Medresesi İkinci Sınıf müdürlüğüne nakl olunmuştur. Eylül 1336'da ise Sahn Medresesi Dahiliye Müdürlüğüne tayin edilmiştir. Teşrinisanî 1336'da ise tekrar Sahn Medresesi ikinci sınıf müdürlüğüne naklen tayin olunmuştur. **(Sicil defteri, c. 7, sh: 52)**

Hafız SALİH EFENDİ (Kayalarlı)

Ziraatle uğraşan Kanturzâde Mürtezâ Efendi'nin oğlu olup Eylül 1276 (1860) tarihinde Kayalar Kazasının Saray mahallesinde doğmuştur. İbtidâî ve rüştiyeyi bitirdikten sonra 1294 (1878)'de Manastır'a gidip burada bulunan Türkler Medresesinde üç yıl kadar dinî ve arabî ilimleri okumaya başlamıştır. Ağustos 1297'de İstanbul'a gelip Saraçhanebaşı'nda Hüseyinpaşa Medresesinde ikametle Fatih Dersiâmlarından Kuvayeli İbrahim Efendi'nin ders halkasına dahil olunmuştur. 1312 (1896)'de hocasından icazet almıştır. Ders arasında meşhur kurrâ Hafız İsmail Efendi'den de kıraat-ı aşreyi tahsil etmiştir.

Nisan 1318'de dinî ilimleri tahsil ettirmek üzere Meşihat'ın emri ile Kayalar'a gelmiş ve hükümetçe inşâ ettirilen Pazar mahallesindeki 25 odalı medresede tedrise başlamıştır. Ayrıca medreseye yakın bulunan Haşim Bey Camiinde de imamet ve hitabet cihetlerini de ifâ ediyordu.

Balkan Harbi dolayısıyle 15 Kânunisanî 1329'de harp esaretinden kurtulup İzmir'e hicret etmiştir.

Şubat 1330'da Nif (Kemalpaşa) Kazasının Armutlu köyünde imamlık yapmaktaydı. **(Dosya nu: 4860)**

SALİH EFENDİ (Kütahyalı)

Hacı Mehmet Efendi'nin oğlu olup Mayıs 1273'de Kütahya'nın Kal'a-i sağîr (Küçükkale) Mahallesinde doğmuştur. Nisan 1279'da gayr-i resmî Kütahya mektebine girip Kur'ân-ı Kerîm, ilm-i hâl, yazı ve türkçe derslerini dört yıl okuyup Kânunisanî 1283'de Hacı Abdülbakî Efendi Medresesine girmiştir. Burada müderris bulunan ulemâdan Falnakçı zâde Hafız Süleyman Efendi'den sarf ve nahivden başlayıp on bir yıl mantık, fıkıh, farsça, yazı, kıraat, lügat okumuştur. Eylül 1293'de (1877)'de Çorumî zâde Halil Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. Mantık, fıkıh, meanî, kelâm, hikmet, usul-i fıkıh, hadîs, tefsîr okuyup Recep 1307'de icazet almıştır: Şubat 1305/1889.

Akabinde derse çıkmış ve Mayıs 1329'da icazet vermiştir.

25 Eylül 1327/1911 tarihinde Kütahya'da bulunan Çukur Medresenin müderrisliği tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 900)**

SALİH EFENDİ (Muğlalı)

Terzi Hacı Hasan Efendi'nin oğlu olup 1283 (1867) tarihin-

de Muğla'nın Kara Memi Mahallesinde doğmuştur. Rüştiyeyi bitirmiş ve 1299'da Kurşunlu Medresesine girip müderris Hacı Mehmet Efendi'den sarf ve nahiv okumaya başlamıştır. 1304'de İstanbul'a gelerek Taşköprü'lü Abdullah Rüştü Efendi'nin ders halkasına girip fıkıh, meanî, akaid, derslerini okurken vefat etmiş, bunun üzerine Nasuhî Efendi zâde Hafız İbrahim Edhem Efendi'den «Celâl»i okuyup H. 1313'de icazet almıştır.

İcazetini müteakip Muğla'ya gitmiş ve 1328 senesi sonlarına kadar memleketinde kalmıştır. Fahriyyen ders okutmuş ve H. 1329'da İstanbul'a gitmiş ve selefi Mustafa Efendi'nin istifası üzerine Safer 1329'da Muğla Livası Müderrisliğine tayin olunmuştur. (Dosya nu: 1916)

SALİH KÂMİL EFENDİ (Niksarlı)

Vanlı zâde Süleyman Efendi'nin oğlu olup 1259/1843 tarihinde Sivas'ın Niksar kasabasında doğmuştur. İlk bilgileri sibyan mektebinde öğrenip Çilehane Medresesine girip Ahmet Lütfî Efendi'den sarf, nahiv. ve mantık okuyup akabinde İstanbul'a gelerek Fatih Medreselerinde ikametle Fatih Dersiâmlarından Şevket Efendi, Rumelikazaskerliği pâyelilerinden Muhyiddin Efendilerle Huzur Dersleri mukarrirlerinden Tikveşli Yusuf Ziyaeddin Efendi'den okunacak nüshaları ikmalle icazet almış ve Recep 1289'da müderrislik tezkeresi almıştır.

«Tarihu'l-Culûs» adlı arapça bir risale yazıp Padişah'a takdim edip, hüsnü kabule mazhar olduğu gibi, yine arapça olarak «Fatihâ» sûresinden bahis «Mecmeu Hezaini'l-Gufran Alâ Esasi'l-Kur'ân» risale yanında «Nasihatü'l-İhvan fî Öşri li's-Sultan» adlı arapça bir risalesi daha vardır. Bu risale kitap, sünnet ve icma'l-ı ümmetten iktibas edilmiş delillerle Saltanata riayet ve tazîm ile şer'î a'şar ve miri hakların zamanında Osmanlı devlet hazinesine sür'atle verilmesini konu olan bir risaledir. Maarif Nezaretinin H. 1300 tarihli ruhsatı ile H. 1303'de Matbaa-i Amire'de iki bin nüsha olarak müellif tarafından bastırılmıştır. Trablusgarp ve Bingazi'de meccanen dağıtılmıştır. Bu risalenin ilk 9 sayfası kitab için yazılan takrizlere ait olup tamamı 30 sayfadır.

Mayıs 1293 (1877)'de Bingazi Meclis-i Maarif reisliği inzimamı ile Bingazi Rüştiye Mektebi İkinci Muallimliğine tayin olunmuştur. Cemazielevvel 1294'de İbtidâî Hariç Edirne Müderrisliği uhdesine tevdîh edilmiş ve Recep 1296'da Musıla-i Sahn'a terfi' olunmuştur.

Şaban 1298'de İbtidâî Altmışlıya terfi' edip Haziran 1298/1882'de Bingazi'deki bu muallimlikten istifa etmiştir.

Teşrinisanî 1298'de İstanbul İstinaf Mahkemesi Hukuk aza mülâzimliğine tayin edilmiştir. Kânunievvel 1302'de ayrılıp Trablusgarp vilâyetine bağlı Urfala Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Mart 1303'de ayrılıp İstanbul'a gelmiş ve Şubat 1305 (1890)'de İnebolu Kazası niyabetine tayin edilmiştir. İki yıl hizmetten sonra ayrılmış ve Temmuz 1308'de memleketi olan Niksar'a naib tayin edilmiştir. Eylül 1312'de Niksar'dan hizmet müddetinin hitamında ayrılmıştır.

Rebiulaher 1316'dan itibaren bir yıl için uhdesine Bilâd-ı Devriyeden Sivas Mevleviyeti tevcih olundu.

Teşrinisanî 1314'de Ünye ve Nisan 1318'de Gemlik ve Nisan 1321'de de Terme Niyabetlerine tayin edilmiş ve bu niyabetlerde ikişer yıl hizmet etmiştir.

Zilkade 1318'de dördüncü rütbeden Mecidî nişanı kendisine ihsan edilmiştir.

Şubat 1323'de bir yıl için Bağdat Mevleviyetine tayin edilmiş ve Mart 1324'den Ağustos 1324'e kadar Mulve Kazası niyabetinde bulunmuştur. Şubat 1324 (1909)'de Bağdat Mevleviyetinden ayrılmıştır.

Kânunisanî 1325'den itibaren Müstehikkin maaşı almaya başlamış ve yaşı 65'i geçtiği ve Mekteb-i Nüvvab'tan da ruhsatname almadığı esbabı ile 1 Temmuz 1326 (1910) tarihinde tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 1460, Sicil defteri: c. 1, sh: 275)

SALİH EFENDİ (Pirlepeli)

Askerken muharebede şehit olan Tuçak zâde Mahmut Efendi'nin oğlu olup 1271 (1855) senesinde Pirlepe kazasının Çarşı mahallesinde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Mehmet Efendi'den farsça okumuştur. Pirlepe sabık müftüsü Salih Hilmî Efendi'den okuyup Hicrî 1312 (1894)'de icazet almıştır. Türkçe'nin yanında arnavut ve bulgar dillerini de bilirdi.

Haziran 1326'da Pirlepe Kazası Müftüsü olmuştur. (Dosya nu: 4898)

Hafız SALİH EFENDİ (Tonyalı)

Şişman zâde Ahmet Ağa'nın oğlu olup Eylül 1283 (1867)'de Trabzon'un Tonya kasabasının Turalı köyünde doğmuştur. Köyünde ibtidâiyi bitirmiş, rüştiye olmaması yüzünden komşu köylerden olan

Ağırköy Medresesinde «İzhar»a kadar arapça okuduktan sonra İstanbul'a gelerek Kalenderhane Medresesine girerek Arabgirli Hüseyin Avnî Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Hüseyin Avni Efendi'den icazet alıp Haziran 1318 (1902)'de Trabzon'da Tonya nahiyesinin Milek köyü müderrisliğine tayin olunmuştur. Haziran 1326' da Gümüşhane Merkez Müderrisliğine tayin edilmiştir. Ağustos 1328'de ise Vakfıkebir Kazası müderrisliğine nakl etmiş ve Ramazan 1333'de 170 talebesi vardı. (Dosya nu: 2459)

SALİH EFENDİ (Urfalı)

Ali Efendi'nin oğlu olup 1268 mali yılında Urfa'da doğmuştur. Halil İbrahim Medresesinde dinî ve arabî ilimleri tahsil etmiş ve Muharrem 1302'de Meclis-i İntihab-ı Hükkâm'ca niyabet kabul edilmiştir.

Teşrinievvel 1300'de Mutki niyabetine tayin edilmiştir. Eylül 1303'de Mutki'den ayrılıp daha sonra sıra ile Rumkale, Nusaybin, Bulanıklar, Zeytun, Pazarcık, Raka, Akçadağ kazaları niyabetlerinde bulunduktan sonra Haziran 1327'den Ağustos 1329'a kadar Suruç niyabetinde istihdam edilmiştir.

Şevval 1326'da uhdesine İbtidâî Hariç Edirne Müderrisliği tevcih olunmuş ve Eylül 1333/1917'de tekaüde sevk olunmuştur. (Sicil defteri, c. 5, sh: 238)

SALİH EFENDİ (Uşaklı)

Uşak'ta Ayintabi Medresesi müderrislerinden Ayin tabi zâde Hacı Mehmet Rasıh Efendi'nin oğlu olup 10 Nisan 1302'de Uşak'ta doğmuştur: 23 Nisan 1886.

Haziran 1315'de Uşak rüştiyesini iyi derecede bitirmiş ve Mayıs 1316'da İstanbul'a gelerek Padişah'ın birinci imamı Hoca Raşit Efendi'den hıfz-ı Kur'ân ve usûl-u tecvîdi ikmal etmiştir. Bilâhare Uşak'a gidip ulemadan Hacı imam zâde Hafız Ali Efendi'den şeri ve arabî ilimleri sırasıyle tahsil ettikten sonra tekrar Temmuz 1334' de İstanbul'a gelmiştir. Süleymaniye Dârü'l-Hadîs-i Tıp Medresesine kaydolup Fatih Dersiâmlarından Muğlalı Ali Rıza Efendi'nin ders halkasına girip H. 1336 tarihinde icazet almıştır.

Tahsili sırasında babasının vefatı üzerine Uyak'a gelmiş ve babasının uhdesinde bulunan Hacım Sultan Çelebi Müderrisliğine Haziran 1330'da tayin olunmuştur. 21 Teşrinievvel 1330'da Umumî Seferberlik dolayısıyle silâh altına alınıp Tabur İmam vekili olarak va-

zife yapmıştır. Bu esnada Kafkas Cephesi'nde asker üzerinde gördüğü bir takım yolsuzlukların men'ine medâr olmak üzere «**İrşadü'l-Echad fî Hakkı Tahareti'l-Ecsad**» adlı bir risale yazmış ve bu risale 20 Şubat 1333'de Tetkik-i Müellefat komisyonundan ruhsat almıştır. Harbiye Nezareti tarafından basılması ve orduya tevzi' edilmesi için 6 Mart 1334'de bir suretini Harbiye Nezaretine göndermiştir. (Kendi el yazısı ile 25 sayfa tutan bu eserin bir nüshası kendi dosyasında mevcuttur.)

Haziran 1318'de İbtidâî Hariç Edirne Müderrisliği ruûsu uhdesine tevcîh olunmuş ve Mayıs 1333'de Tabur İmamlığındaki gayret ve hizmetinden dolayı İzmir pâye-i mücerredi ile taltif olunmuştur. Ordu'nun terhîsi ile memleketine dönmüş ve akabinde Kânunisanî Ocak 1335'de Uşak Medresesi Müderrisliğine tayin olunmuştur. Mart 1335'de Uşak Medresesi İbtidâî Dahil ve Hariç Kurumları Tarih-i Umumî, İslâm ve Osmanlı Müderrisliklerine tayin olunmuştur. Kânunisanî (Ocak) 1336/1920'de Uşak Medresesi İbtidâî Dahil kısmında üç sınıfta ancak beş talebe bulunması ve bunun seferberlikte askere alınmaları ve harbin ortaya attığı sefalet ve geçim darlığından ileri geldiği esbabı ile kapatılması uygun görülmüştür. Bu tarihte Uşak Medresesinde 14 dersin bütün müderrisleri mevcuttu.

Salih Efendi Mayıs 1338'de rahatsızlığından İzmir'e gitmiş ve vazifesi olan Uşak Medresesi Müdürlüğü vekilliğine Buğdaylı zade Müderris Mehmet Tahir Efendi'yi bırakmıştır. Bir kaç defa boğazında çıkan bir urdan dolayı ameliyat olmuştur. **(Dosya nu: 1300)**

SALİH ATAULLAH EFENDİ (Midillili)

Midilli Şer'iyye Mahkemesi kâtiblerinden Ali Zühtü Efendi'nin oğlu olup 1265 (1849) tarihinde Midilli adasında doğmuştur. Midilli Kasabasının Çınarlı Sibyan Mektebinde tahsilden sonra İshak Bey Medresesine girip Midilli Müftüsü Abdürrahîm Efendi'den arapça ve farsça okumaya başlamıştır. Sonradan Çınarlı Medresesinde müderris bulunan, İstanbul'un Küçükayasofya Mahallesi ahalisinden Kanbur Osman Efendi denmekle maruf hocadan Mantık'a kadar okuyup, Osman Efendi'nin Midilli'yi terk edip İstanbul'a gelmesiyle, Bayezit Dersiâmlarından Karacasulu olup Aydincik (Edincik)'da matavattın Hafız Ali Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Mantık ve Akaid fenlerini ikmalden sonra Tire'ye gidip İbni Melek Medresesinde Müderris Yozgatlı Hacı Mustafa Efendi'den tahsilini ikmalle icazet almıştır. Midilli'de Hoca Osman Efendiden tahsili esnasında babaları Midilli Niyabetinde bulunan, sabık Şeyhül-

islâmlardan, Hüseyin Hüsnü Efendi'den feraiz ilmini tahsille Cemazielaher 1285'de icazet almıştır.

Eylül 1309'dan Eylül 1314'e kadar Midilli Şer'iyye Mahkemesi Başkatibliğinde aidatla bulunmuştur. 4 Teşrinievvel 1316'da ise Midilli Livası Müftülüğüne tayin edilmiştir.

Hal tercemesinde 1300'den 1309'a kadar Bergama Kazasına bağlı Ayazmend Nahiyesi İbtidâî Muallimliğinde bulunduğu yazılıdır.

5 Nisan 1331/1915'de yaşı nizamî haddi aştığından tekaüde sevki istenmişse de harp hali sebebiyle Midilli'ye müftü tayininin mümkün olamıyacağına binaen bu işlemden vaz geçilmiştir.

Mübadele suretiyle Ayvalık'a hicret ettiğinden 18 Teşrinisanî 1339/1923'de Midilli Müftülüğünden ayrılmıştır (Dosya nu: 2142, Sicil defteri, c. 7, sh: 176)

Hafız SALİH EŞREF EFENDİ (İstanbullu)

Ahmet Efendi'nin oğlu olup Hafızpaşa ibtidâî mektebinde okuyup Kur'ân-ı Kerîm'i hıfza muvaffak olduktan sonra Fatih Dersiâmlarından Manisalı Mehmet Emîn Efendi'den dinî ve arabî ilimlerle feraizi tahsille icazet almıştır.

Mart 1301'de mülâzemeten Fetvahane'ye girmiş ve Kânunisanî 1329'da Dosya Kalemi Mümeyyizliğine terfi' etmiştir. Ağustos 1336'da ise Mektubî Kalemi İkinci Mümeyyizliğine tayin edilmiştir.

Şevval 1301'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâî Hariç Bursa müderrisliği terakkî ede ede Recep 1312'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' etmiştir. Haziran 1316'dan Haziran 1317'ye kadar bir yıl Bilâd-ı Devriye'den Maraş Mevleviyetini zabt etmiş ve Şaban 1329'da Mahreç pâyesi ihsan edilmiştir.

Teşrinisanî 1336'da eski memuriyeti olan Dosya Kalemi Mümeyyizliğine iadeten tayin edilmiş ve 1 Teşrinisanî 1338'de mecburen vazifeden açıkta kalmıştır. (Sicil defteri, c. 7, sh: 42)

SALİH SABRİ EFENDİ (Ranyalı)

Tedrisle iştigal etmiş olan İbrahim Efendi'nin oğlu olup 1274 (1858) senesinde Musul'a bağlı Ranya Kazasının Pîran Aşireti içinde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra «Kürdistan adeti üzere» Süleymaniye, Köysancak ve Erbil Kasabalarında olan medreselerde sarf ve nahivden başlayıp fıkıh, hadîs tefsîr, feraiz, kelâm, vaz'a ve mantık ilimlerini tahsil etmiştir. Türkçe, arapça ve kürtçe bilirdi.

Mart 1299'da 24 yaşında Kutü'l-Amare rüştiyesi muallimliğine

tayin edilmiş ve Bağdat Merkezi Askeri Rüştiyesinde de muallimlik yaptıktan sonra Haziran 1307'de Şifahiye Niyabetine tayin edilmiştir. Eylül 1311'de ayrılıp sırası ile Sûku'lş-şuyuh, Katîf, Bedre, Kutü'l-Amare, Şamiye, Bedre ve Fanikîn Niyabetlerinde bulunup hakkında vaki' şikâyet üzerine Şubat 1326'da vazifeden alınmıştır. Bir müddet sonra da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1155)**

SALİH HİLMİ EFENDİ (Peravadili)

Osman b. Abdurrahman Efendi'nin oğlu olup Temmuz 1262/1846'da Peravadî kazasının Ahî köyünde doğmuştur. Peravadi'de ilk bilgileri alıp medreseye girmiş ve Molla Cami'e geldikten sonra 1280'de İstanbul'a gelerek Nişancı Mehmetpaşa Medresesinde Kavalalı Hüseyîn Efendinin ders halkasına girip 13 devamdan sonra H. 1293'de icazet almıştır.

Mart 1297'de Bulgaristan emareti dahilinde Peravadi kazası medresesinde hasbî olarak tedrîsle iştigal ederken Kânunisanî 1303'de Peravadî Kazası Müftülüğüne tayin edilmiştir. Kânunisanî 1315'de Balçık Kazası Müftülüğüne nakl edilmiş ve sonradan kaza müflüğünün kaldırılması üzerine açıkta kalmıştır. Bunun üzerine yaptığı müracaat ile Nisan 1318'de İpsala Nahiyesi Niyabetine tayin olunmuştur. Nisan 1320'ye kadar İpsala'da kalmış ve Temmuz 1320'de Tirnosi niyabetine tayin edilmişse de 24 Kanunisani 1320/1904'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 150)**

SALİH NAZİM EFENDİ (Erzurumlu)

1308/1892'de Hicaz Defterdârı iken vefat eden Ahmet Muhtar Bey'in oğlu olup Rumî 1276/1860 senesinde Erzurum'un Boyahane Mahallesinde doğmuştur. Sibyan ve rüştiyeyi bitirip 1295/1879'da İstanbul'a gelmiştir. Huzur Dersleri Mukarrirlerinden, İstanbul pâye-i refiî ashabından, Meclis-i Müellefat Reisliği yapmış bulunan şehrî (İstanbullu) Ahmet Ramiz Efendi'nin ders halkasına girip Molla Cami'den başlayarak Hicrî 1308'de icazet almıştır. Müteakiben açılan ruûs imtihanına girip kazanmış ve Teşrinievvel 1309/1893'de Fatih Camiinde dersiâm olarak derse çıkmıştır.

Hicrî 1322'de talebelerine icazet vermiştir. Bunun üzerine altın liyakat madalyasına nail olduğu gibi dördüncü rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

Şevval 1315'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği Şevval 1325'de İbtidâî Dahile terfi' olunmuştur.

14 Şubat 1330'da Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye Medresesi Tefsîr-i Şerîf Müderrisi olmuş ve Medaris Müfettiş-i Umumiliğine tayini olan 15 Kânunievvel 1334'e kadar müderrislikte bulunmuştur (1). 10 Teşrinisanî 1335'de müfettişlikten ayrılıp bir gün sonra Sahn Medresesi Mantık Müderrisliğine tayin edilmiştir. 21 Kânunievvel 1335'de müderrislikten ayrılıp bir gün sonra İrade-i Seniyye ile Tetkîk-i Mesahif ve Müellefat-ı Şer'iyye azalığına tayin olunmuştur. 21 Eylül 1336'da azalıktan ayrılmışsa da 14 Teşrinisanî 1336'da tekrar aynı meclisin azalığına tayin olunmuştur. 26 Temmuz 1338'de Tetkîk-i Mesahif ve Müellefat-ı Şer'iyye azalığından ayrılmıştır.

Hicrî 1333'de Huzur Dersleri Muhatablığına tayin edilmiş ve vefatına kadar muhatablıkta bulunmuştur.

Aksaray'da Çakırağa Mahallesinde 8 Teşrinievvel 1339/1923'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 3595, Sicil defteri, c. 7, sh: 43)

SALİH NAZİM EFENDİ (İstanbullu)

Rufaî Tarikatı şeyhlerinden Üsküdar Doğancılar'da Süleyman Paşa Camii imamı, devriye müderrislerinden Şeyh Ahmet Sıtkı Rıf'at Efendinin oğlu olup 1276 (1860) senesinde Üsküdar'da Kefçi Dede Mahallesinde Ahmediye Caddesinde doğmuştur. Hicrî 1282 senesi ortalarında Kefçi Dede İbtidâî mektebine girmiş ve iki yıl sonra bu mektebin yanmasıyle Doğancılar'da bulunan İbtidâî mektebine girmiştir. İbtidâî tahsilinden sonra Paşakapısında bulunan merkez rüştiyeye girmiş ve bu arada H. 1291'de Fatih Dersiâmlarından ve Huzur Dersleri muhatablarından Berkofçalı Abdürrahîm İlmi Efendi'den Selimiye Camiinde tedrîse başlamış ve H. 1303'de hocasından icazet almıştır. H. 1305'de açılan ruûs imtihanına girip ehliyetini isbatla tedrîsi için intihab olunmuş ve akabinde Üsküdar Dersiâmları arasına katılmıştır.

Eylül 1306/1890'da 95 kuruş maaş tahsîs edilmiştir.

İlk olarak H. 1289'da Üsküdar Hukuk Mahkemesine mülâzemeten kâtib nasb edilmiş ve on yıl sonra ilim tahsili için ayrılmıştır.

H. 1302'de Üsküdar'a Ahmediye Camiinde ders okutmaya başlamış ve H. 1318'de icazet vermiştir. H. 1319'da ise ikinci defa olarak «Sarf» tan ders okutmaya başlamıştır.

(1) 20 numaralı vesikaya bakınız.

Cemazielevvel 1312'de uhdesine tevcih olunan İbtidâi Hariç İstanbul Müderrisliği Rebiulevvel 1321'de Hareket-i Haric'e ve Zilkade 1325'de İbtidâi Dahil'e terfi' olunmuştur.

H. 1327'de Çakırcı Hasanpaşa Mahallesinde bulunan Süleymanpaşa Camii hitabet ve cuma vaizliği cihetleri uhdesine tevcih edilmiştir.

Dârü'l-Hilafeti'l-Aliyye Medresesi Kısm-ı Alî İkinci Sınıf Dördüncü Şube ve Üçüncü Sınıf İkinci Şube Tefsir-i Şerif Müderrisliğinde bulunduğu gibi daha sonra Medresetü'l-Mütehassisîn Tefsir ve Hadîs Şubesi İlm-i Esbab-ı Nüzûl Müderrisliğine tayin edilmiştir.

Dersiâm ve müderrislikle iştigal ederken 6 Temmuz 1334/1918 tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3592)

SALİH NAZİM EFENDİ (Trabzonlu)

Nüvvabın meşhurlarından İstanbul kibar-i müderrisîn'inden Sabit Efendi zâde Ahmet Raşit Efendi'nin oğlu olup 1244 (1828) senesinde Trabzon'da doğmuştur. Trabzon ulemâsının meşhurlarından el-Hac Mehmet Efendi el-Halmanî'ye mensubtu.

Mahalle mektebinde okuyup hafız olduktan sonra Trabzon'da ulemâdan Hacı Pîr Efendi'den sarf ve nahiv, daha sonra da babasının naib olması hasebiyle bulunduğu mahallerdeki hoca ve müftülerden mantık, meanî, adâb, fıkıh ve feraiz, sonra da Trabzon'da Hattat zâde Mustafa Efendi'den akaid okumuştur. Muallimahne-i Nüvvab'ı bitirmiştir: H. 12831867.

H. 1275'de Trabzon Meclis-i Kebîr azası oldu. H. 1276'da ise Trabzon Evkaf Müdürü olmuştur. Müdürlükten azli üzerine Muallimhane-i Nüvvab'a girmiştir. Mezuniyeti üzerine H. 1284/Kânunievvel 1282'de Niksar Kazası niyabetine hasılatla tayin edilmiştir. Temmuz 1285'de/1869'da Çarşamba Kazası naibi olmuştur. Kânunievvel 1287'de ayrılıp Kânunievvel 1287'den Eylül 1289'a kadar Of niyabetinde bulunmuştur. Daha sonra ise sıra ile Ordu, Bafra Ünye, Şiran, Akkâ, Dersim, Gümüşhane niyabetlerinde bulunmuştur. Temmuz 1318'de Gümüşhane Niyabetinden ayrıldıktan sonra Kânunisanî 1319'da Vakfıkebîr Niyabetine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1321'de Vakfıkebîr'den ayrılıp Mayıs 1322'de ikinci defa Gümüşhane Sancağı niyabetine tayin edilmiştir.

Safer 1275'de uhdesine tevcih olunan İbtidâi Hariç Bursa Müderrisliği, Rebiulaher 1297'de Süleymaniye Müderrisliğine terfi olunmuş ve H. 1311'de Çankırı ve H. 1317'de de Trablusgarp Mevleviyetlerini birer yıl zabt etmiştir.

Nisan 1324'de Gümüşhane Niyabetinden tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 2409)**

Hafız SALİH RÜŞTÜ EFENDİ (Ispartalı)

Hoca Halil oğullarından Hafız Ali Rıza Efendi'nin oğlu olup Rebiulevvel 1264'de İsparta'nın Ağros nahiyesinde doğmuştur. Nahiyede bulunan mektebte hıfzı ikmalle H. 1277'nin başlarında İstanbul'a gelmiştir. Mahmutpaşa Medresesinde ikametle dinî ve arabî ilimleri Yeni Cami Hatibi denmekle meşhur Alâiyyeli Ahmet Fahreddin Efendi'den okuyup H. 1295'de icazet almıştır. Ehliyetini isbatla H. 1297'de Bayezit Camiinde derse çıkmıştır. H. 1312'de icazet vermiş ve H. 1323'de Huzur Derslerine Muhatab tayin olunmuştur. H. 1331'e kadar Huzur Derslerinde bulunmuş ve ilk olarak Huzur Derslerine tayini sırasında dördüncü rütbeden Mecidî ve Osmanlı nişanları kendisine ihsan olunmuştur.

Şevval 1301'de uhdesine tevcih olunan İbtidâî Hariç İstanbul müderrisliği, Zilkade 1325'de Musıla-i Sahn'a terfi' olunmuştur.

4 Teşrinisanî 1329/1913'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 188)**

SALİH SABRİ EFENDİ (Gerzeli)

Ziraatle uğraşan Somuncuoğlu Mehmet Ağa'nın oğlu olup Mart 1274'de Gerze Kazasına bağlı Kadı köyünde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra, tahsil-i ulûmiçin 1293'de İstanbul'a gelmiştir. Bayezit Dersiâmlarından Atıf Bey'den Cemazielaher 1311'de icazet almıştır. Muharrem 1314'de açılan ruûs imtihanında ehliyetini isbatla tedrîs ruhsatnâmesi almıştır.

Kânunievvel 1311'de Yemen Vilâyeti dahilinde Ebhâ Askerî Rüştiyesi Arapça muallimliğine tayin olunmuştur.

Nisan 1319'da istifa edip İstanbul'a gelmiştir. Bunun üzerine 95 kuruş maaşla Ayasofya-i Kebir Camiinde dersiâm olarak kürsüye çıktığı gibi aynı tarihte Kocamustafa Askerî rüştiyesi arapça muallimliğine vekâleten tayin edilmiştir. Ağustos 1325'de ise bu muallimliğe asaleten tayin olunmuştur.

Şaban 1326'da İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği ruûsuna nail olmuştur.

Teşrinisanî 1328'de Soğukçeşme Askerî Rüştiyesi Ulûm-i Diniye Muallimliğine tayin edilmiştir.

Muallimliği ve dersiâmlığa devam ederken 12 Teşrinievvel 1330/1914 tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 191)**

SALİH SAFÎ EFENDİ (Kayalarlı)

Bayraktaroğlu Hasan Hüsnü Efendi'nin oğlu olup 1296/1880'de Kayalar Kazasının Kozlu Köyünde doğmuştur. İlk tahsili köyünde, rüştiyeyi Kayalarda bitirip bir müddet sonra İstanbul'a gelmiştir. Fatih Dersiâmlarından Geredeli Hasan Fehmî Efendi'den okuyup H. 1322'de icazet almıştır. Ayrıca devam etmekte bulunduğu Mekteb-i Kuzattan da Şaban 1329'da pek iyi derece ile şehadetnâme almıştır.

Mezuniyeti üzerine Kânunisanî 1328'de Limni Livası Niyabetine tayin edilmiştir. Fakat harp dolayısıyle gidememiş ve Eylül 1330/1914'de Bayındır Kazası Kadılığına tayin edilmiştir. (Sicil defteri, c. 3, sh: 55/1)

SALİH SAMİ EFENDİ (Ali-çelebili)

Ağuş ağa zâde Hacı Hüseyin Ağa'nın oğlu olup 1262 (1846) senesinde Edirne'ye bağlı Ahi-çelebi Kazasında Kirazlı köyünde doğmuştur. Babası Ahiçelebi Kazası idare meclisi azalığı ile Kaymakam vekilliğinde bulunmuş ve Dergâh-ı Ali Kapıcıbaşılığı rütbesini ihraz etmişti. Ahiçelebi sabık müftüsü Hacı Abdurrahman el-Emanî Efendi'den dinî ve arabî ilimleri tahsille H. 1293'de icazet almıştır.

34 yaşında iken Kânunievvel 1294'de Ahiçelebi Kazası müftüsü olmuştur. Aynı yıl içinde Tozburun Medresesi müderrisliği de uhdesine tevdi' olunup tedrîse başlamıştır.

Rebiulevvel 1301'de İbtidâî Hariç Edirne Müderrisliği uhdesine tevcîh olunmuş ve Cemazielaher 1318'de İzmir payesi ve Muharrem 1322'de üçüncü rütbeden Mecîdî Nişanı kendisine ihsan olunmuştur. Teşrinisanî 1326/1910'da müftülüğe devam ediyordu. (Dosya nu: 1008 ve 1909)

SALİH SAMİ EFENDİ (İzmitli)

Mal müdürlüğü, aşar memurluğu ve son olarak İzmit Belediyesi başkatibliğinde bulunmuş olan Raif Efendi'nin oğlu olup Mayıs 1297'de İzmit'in Tepecik Mahallesinde doğmuştur. İlk tahsilini Maraşlı İbtidaisinde yapmış ve lise tahsilini de aynı yerde gördükten sonra dinî ilimleri tahsil etmek üzere İstanbul'a gelmiştir. Fatih Dârü'l-Hadîs-i Ömer Hulusî Efendi Medresesine dahil olup burada on iki sene tahsil görüp icazet almıştır.

Meşrutiyetin ilânından sonra, adâb ve hitabet şartlarına dair «Mahfel-i Meram-Ma'raz-ı Beyan» adlı bir eser yazmıştır. Bu telifi İstanbul Karabet Matbaasında 1324'de basılmış olup 23 sayfadır.

Sol eli yazdığından «Yesarî» ünvanı ile yad olunmakta olup kitabının başına da (Y. Sami) ismini koymuştur.

Şubat 1326/1911 tarihlerinde Rostof Şehbenderhanesi İmamı bulunuyordu. Yalnız bir müddet sonra bu imamlıktan istifa etmiştir. **(Dosya nu: 918)**

SALİH SABRÎ EFENDİ (Ergirili)

Ahmet Reis Ağa'nın oğlu olup Kânunievvel 1267'de Ergiri Sancağının Donavat Mahallesinde doğmuştur. Sibyan mektebinden çıktıktan sonra İskendol zâde Medresesine girip Mültekâ'ya kadar okuduktan sonra Nisan 1291'de İstanbul'a gelmiştir. Dârü'l-Hadîs-i Hasan Ağa Medresesinde kayd olup Fatih Dersiâmlarından Osmanpazarcıklı Recep Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. Fenarî ve Tasavvurat okuyup ayrıca Arnavut Recep, Tırnovalı Mehmet Efendilerden de ders okurken Temmuz 1293/1877'de Muallimhane-i Nüvvab'a girmiştir. Haziran 1296'da Muallimhane-i Nüvvab'tan şehadetname almıştır.

Niyabetleri hıtamında İstanbul'a her gelişinde noksan kalan bilgileri itmam ile Teşrinisanî 1314'de Fatih Dersiâmlarından Hezargradlı el-Hac Osman Hilmî Efendi'den icazet almıştır.

Kânunievvel 1297'de ilk olarak Menemen Naibi oldu. İki yıl sonra ayrılıp daha sonra hizmet müddetleri iki yıl olmak üzere Bodrum, Haymana, Edremit-Burhaniye, Salihli, Eşme, Bolvadin Gerdüs (Gediz), Kula ve Zonguldak niyabetlerinde bulunmuştur.

Recep 1320'de haiz olduğu Bursa müderrisliği Musıla-i Sahn'a, Cemazielevvel 1322'de Musıla-i Süleymaniye'ye ve Zilkade 1322'de Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

Şaban 1322'de 4. rütbeden Mecidi Nişanı ihsan edildiği gibi Muharrem 1325'de İzmir pâye-i mücerredi tevcih olunmuştur.

Temmuz 1325'de Koniçe Niyabetine tayin edilmiş ve Şubat 1326/1911'de ayrılmıştır. Mart 1328'de tahminen Preveze Livası Naibinin hizmet müddetini hitama ermesi üzerine yerine tayin edilmiştir. **(Dosya nu: 230, Sicil defteri, c. 3, sh: 103)**

SALİH SITKİ EFENDİ (Menlikli)

Süleyman Efendi'nin oğlu olup 1274/1858 senesinde Selânik'e

bağlı Menlik Kasabasında doğmuştur. Sibyan mektebinden sonra İstanbul'a gelmiş ve Bayezit Camiinde okuyup icazet aldığı gibi imtihanla girdiği Mekteb-i Nüvvab'tan Recep 1306'de şehadetname almıştır.

Ağustos 1305'den Nisan 1308'e kadar Asir Sancağı Niyabetinde istihdam edildikten sonra Hüdeyde, Taiz, Hüdeyde (İkinci defa), Sancakları niyabetinde bulunduktan sonra Kânunievvel 1324'de Basra Vilâyeti Merkez Niyabetine tayin olunmuştur. Kânnuievvel 1325'de rahatsızlığından dolayı istifa etmiştir. Temmuz 1327'de Konya Vilayeti Merkez Niyabetine tayin olunmuştur. Haziran 1329'da Konya'dan ayrılış ve Temmuz 1330'da Beyrut ve 27 Teşrinievvel 1331'de Mekke-i Mükerreme Kadılığına tayin edilmiştir.

Recep 1325'de uhdesine İzmir pâye-i mücerredi tevcîh olunmuştur.

Mahallî memurlarla Taif'te iken 3 Mayıs 1332'den itibaren, orada da harp hali zuhuruyla, muhassara altında kalıp 10 Eylül 1332/1916' tarihinde Taif'in düşmesi üzerine Cidde'ye, oradan İskenderiye esirler karargâhına sevk edilip 34 ay esarette kaldıktan sonra, terhîs edilmiş ve 29 Haziran 1335/1919'da İstanbul'a gelmiştir.

Teşrinisanî 1333'de vazifesinde kalması için İrade-i Seniyye çıktığı için son zamana kadar vazifede imiş gibi görünmüş ve Mart 1335'e kadar maaşını tam almıştır.

Ağustos 1336'dan itibaren 3500 kuruş mazuliyet maaşı kendisine tahsis edilmiştir. **(Sicil defteri, c. 1, sh: 339/340)**

SALİH SIKÎ EFENDİ (Tonyalı)

Müderrislerden Emin Efendi'nin oğlu olup 1289/1873 tarihinde Trabzon'a bağlı Tonya nahiyesinde doğmuştur. İlk bilgileri Trabzon'da tahsîl ettikten sonra İstanbul'a gelmiş ve Bayezit Dersiâmlarından Çarşambalı Ahmet Efendi'den okuyup icazet almış ve Mekteb-i Nüvvab'ı da Şaban 1326'da bitirmiştir.

Şubat 1325/1910'de Ayvacık Niyabetine tayin edilmiştir. Kânunisanî 1327'de hizmet müddetinin bitmesi üzerine Ayvacıktan ayrılmıştır. Mayıs 1328'de Sivas'a bağlı Azîziye Kazası Niyabetine tayin olunmuştur. Ağustos 1332'de ise Gürün Kazası Kadılığına tayin edilmiştir. **(Sicil defteri c. 5, sh: 232, Dosya nu: 905)**

SALİH ZEKİ EFENDİ (Alaşehirli)

Hacı Velioğlu İsmail Efendi'nin oğlu olup 1296/1880'de Alaşehir

Kasabasında doğmuştur. İlk bilgileri Alaşehir'de, bir kısım dinî ve arabî ilimleri Buldan'da Abbasî Medresesinde gördükten sonra İstanbul'a gelmiştir. Fatih Dersiâmlarından sonradan Fetvâ Eminî olan Muğlalı Ali Rıza Efendi'den Zilkade 1326'da icazet, Temmuz 1329'da Medresetü'l-Kuzattan pek iyi derece ile şehadetname almıştır. Cemazielaher 1325'de Mahkeme-i Teftişte imtihan olup Alay İmameti, Kânunievvel 1322'de Ders Vekâletinde imtihan olup dersiâmlık ehliyetnamesi almıştır.

Fatih Camiinde derse başlamasından dolayı Eylül 1329/1913 tarihinden itibaren 400 kuruş müderrislik maaşına nail oldu.

29 Temmuz 1331/1915'de Fetvahane-i Alî Müsevvitliğine tayin olunmuştur. 1 Haziran 1333'de Fetvahane Devair ve Vilâyat İstiftaları'na ve 24 Nisan 1337/1921'de Tatbîk ve Taharrî-i Kuyut Memurluğuna memur edilmiştir.

18 Eylül 1330'da yeni teşekkül eden Dârü'l-Hilâfeti'l- Aliyye Medresesi Kısm-ı Tali 8. sınıf İlm-i Kelâm, 2 Şubat 1330/1915'de aynı medresenin 3. sınıf Nahv-i Arabî müderrisliğine tayin olunmuştur. 1 Eylül 1333/1917'de yeniden icra kılınan teşkilâtta İbtidâî Dahil Medresesi İlm-i Kelâm Müderrisliğinde ibkâ edilmiş ve 10 Ağustos 1334'de aynı medresenin 3. sınıf Fıkıh Müderrisliğine nakl edilmiştir.

1 Eylül 1335/1919'da fıkıh müderrisliği kadrosundan açıkta kalmış ve müderrislikten ayrılmıştır.

15 Şubat 1339/1923'den itibaren Sahn Medresesi Fıkıh Müderrisliğine tayin edilmiş ve fakat 3 Mart 1340'da medreseler Maarife bağlanmak ifadesiyle kapanmaları üzerine müderrislikten açıkta kalmıştır. 17 Kânunisanî 1341/1925'de dersiâmlıktan 800 kuruş maaş alıyordu. (Sicil defteri, c. 7. sh: 123, Dosya nu: 3660)

SALİM EFENDİ (Borlu)

Çakmak-zâde Mustafa Ağa'nın oğlu olup 1265/1849 senesinde Bor Kazasının Hacı Muhsin Mahallesinde doğmuştur. Sibyan mektebini bitirip medreseye dahil olmuştur. Bor'da Hacı Mahmut Efendi'den icazet almıştır. Medrese-i Cedîde'de tedrîsle iştigal ederken Bor Şer'iyye Mahkemesi azası Hulusî Efendi'nin ayrılması üzerine bir kaç defa mahkeme azalığına tayin edilmiştir.

1320'ye kadar beş defa azalıkta bulunmuş ve Haziran 1326'da Bor Kazası Müftülüğüne intihabla tayin edilmiştir. Yaşı geciktiğinden Şubat 1336/1916'da iki yıl daha vazifede devamı Niğde Muta-

sarrıflığı tarafından istenmişse de tekaüde sevki uygun görülmüştür. (Dosya nu: 2624)

SALİM EFENDİ (Trablusgarblı)

Niyabet hizmetlilerinden Ömer Yakub Efendi'nin oğlu olup 1264/1848 senesinde Trablusgarb'ın Zilteyn Kasabasında doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz ederek Zilteyn'de Seyit Abdüsselâm ve Misurata'-Zarûk Hazretlerinin Medreselerinde dinî ve arabî ilimleri tahsil etmiştir. Şeriat naiblerinden bulunan kardeşleri Ahmet ve Bekir Efendi'lerden de ilim tahsil etmiştir.

Yirmi yaşında Dobruk Kazası sandık emanetine tayin edilmiştir: Eylül 1288/1872. Mart 1291'de Zilteyn Sandık Eminliğine, Nisan 1299'da Zilteyn Mal Müdürlüğüne tayin edilmiştir. 1311'den 1321'e kadar nahiye niyabetlerinde bulunduktan sonra İntihab-ı Hükkâm'ın kararı ile Şubat 1321'de Trablusgarb'ta Azîziye Kazası naibliğine tayin edilmiştir. Temmuz 1323'de yerine başkasının tayini ile vazifeden ayrılmıştır. Nisan 1324'de Sert, Mart 1328'de Sahyûn Kazası Kadılığına tayin edilmiştir. Kanunlara adem-i vukufu hasebiyle Şubat 1329/1914'de azl edilmiştir. 1335 tarihlerinde ikamet yeri aranıp tekaüde sevkine çalışılmışsa da yeri bulunamamıştır. (Dosya nu: 1310, Sicil defteri, c. 6, sh: 130)

SALİM SABRİ EFENDİ (Şumnulu)

Osman Efendi'nin oğlu olup 1268/1852 senesinde Şumnu'da doğmuştur. Sarf ve nahivi okumaya başlayıp akabinde İstanbul'a gelmiştir. Fatih Dersiâmlarından Pirlepeli Hacı Ali ve Gümülçineli Ahmet Asım Efendi'lerden derslerini ikmalle, Ahmet Asım Efendi'den icazet almış ve imtihanla girmiş olduğu Mekteb-i Nüvvab'tan da Recep 1306'da şehadetname almıştır.

Kânunisanî 1305'de Babaeski Niyabetine tayin edilmiştir. Kânunievvel 1307'de hizmet müddetinin hıtamı üzerine Babaeski'den ayrılmış ve Teşrinisanî 1308'den Teşrinievvel 1310'a kadar Ahiçelebi, Eylül 1311'den Mart 1313'e kadar Peravişte, Teşrinisanî 1314'den Teşrinievvel 1316'ya kadar Mulve, Teşrinievvel 1317'den Mart 39'a kadar Dâridere, Mart 320'den Mart 1322'ye kadar Ortaköy, Haziran 1322'den Haziran 1324'e kadar Zile Kazası niyabetinde bulunmuştur.

Cemazielevvel 1322'de uhdesine İbtidâî Hariç Bursa Müderrisliği tevcîh olunmuştur.

Kânunievvel 1325'de liva niyabetine terfi' etmesi üzerine Gümülçine Livası Naibi olmuş ve hizmet müddetinin sonunda Teşrinisani 1327'ye ayrılmıştır. Ağustos 1328/1912'de Midilli Sancağı Niyabetine tayin edilmişse de harp dolayısıyle 1 Kânunisanî 1328/14 Ocak 1913'de İstanbul'a gelmiştir. Akabinde Karesi Sancağı Niyabetine tayin edilmiş ve 6 Şubat 1334'de yaş haddinden tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 1096, Sicil defteri, c. 3 sh: 219)

SERVET EFENDİ (Ergirili)

Çuçunzâde Sadık Efendi'nin oğlu olup 1292/1874 tarihinde Ergiri livasının Molla bey mahallesinde doğmuştur. İlk ve orta tahsilinden sonra İstanbul'a gelmiş ve Batumlu Abdüllâtif Efendi'nin derslerine devamla icazet almış ve devam etmekte olduğu Mekteb-i Nüvvab'tan da Şaban 1326'de mezun olmuştur.

Teşrinisani 1326'da Alasonya naibi oldu. Teşrinievvel 1327'de ayrılmış ve daha sonra sıra ile Vodina, Keşan, ve Menemen kadılıklarında bulunmuştur. Son olarak vazifeden azl edilmiştir. Temmuz 1337'de Ödemiş Kadısı olmuşsa da Şubat 1338/1922'de Ayvalık Kazası kadısı oldu. (Sicil defteri, c. 3, sh: 209)

SEYFEDDİN EFENDİ (Debre-i balâlı)

Tüccar sınıfından olup H. 1277'de vuku' bulan Karadağ meselesinde gönüllü binbaşı olarak askere gidip şehîd olan Karakaş İsmail Ağa'nın oğlu olup H. 1254/1838'de Manastır'a bağlı Debre-i Balâ Kazasının Hüngâr Mahallesinde doğmuştur. İlk bilgileri aldıktan sonra Debre-i Balâ'da bulunan Karamustafapaşa Medresesinde Ahmet Hilmî Efendi'den okuyup H. 1293'de icazet almıştır.

18 yaşında H. 1274'de Debre-i Balâ'da çarşı içindeki rüştiye mektebine hoca tayin edilmiştir H. 1298'de Bidâyet Mahkemesi azası oldu. İki yıl azalık yaptıktan sonra ayrılıp H. 1301'de Debre-i Balâ niyabetine tayin edilmiştir. Şevval 1305'de Hacca gitmiş ve akabinde memleketine avdet etmiştir. Safer 1307'de Dabre Sancağına bağlı Rakalar Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. (Dosya nu: 222)

SEYİT HULUSİ EFENDİ (Silistreli)

Hacı Abdullah Efendi'nin oğlu olup 1287'de/1871'de Bulgaristan'da Silistre kasabasında doğmuştur. 1296 tarihinde Adapazarına hicretle sibyan mektebini bitirmiştir. Burada bulunan Kara Osman Medresesinde sarf ve nahvi tedris ettikten sonra İstanbul'a gelmiş-

tir. Fatih Dersiâmlarından Denizlili Salih Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. İcazet aldıktan sonra Mart 1322'de Adapazarında bulunan Anbarî zâde Medresesine müderris tayin edilmiştir. Teşrinisanî 1325'de Kartal Kazası Müderrisliğine naklen tayin edilmiştir. Temmuz 1326'da da inhilâleden müftülüğü tayin edilmiştir.

Zilkade 1322'de gümüş liyakat madalyası ile taltif edilmiş ve Cemazielevvel 1335'de Musıla-i Süleymaniye Bursa Müderrisliği tevcih olunmuştur. Zilhicce 1335'de uhdesine İzmir pâye-i mücerredi tevcîh olunmuştur.

1 Mayıs 1340/1924'de bin kuruş maaşla Kartal Müftülüğünü ifa ediyordu. **(Sicil defteri, c 7, sh: 158, Dosya nu: 2932)**

SİBĞATULLAH EFENDİ (Erbilli)

Ulemâdan ve İrakta bilinen «Haydarizadeler»'den Sibğatullah Efendi'nin oğlu olup 1272/1856 tarihinde Erbil'de doğmuştur. Babasının doğumundan iki gün evvel vefat etmesi üzerine babasının adı kendisine verilmiştir. Bir müddet hususî muallimlerden sarf ve nahiv okumuş ve akabinde Şeyhanî Medresesine girip fıkıh, usûl, kelâm gibi ilimleri tahsil etmiştir.

Musul Vilâyetinin inhası üzerine Mayıs 1301'de Salâhiye Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. İki yıl sonra ayrılıp Temmuz 1305'de Revanduz, Ağustos 1308'de Cebel-i Hiraz, Teşrinievvel 1310'da Siverek, Temmuz 1315'de Zor, Teşrinievvel 1318'de Ammara, Nisan 1323'de Kerkûk, Teşrinievvel 1328'de (ikinci defa) Kerkûk ve Mayıs 1330'da Kerbelâ niyabetine tayin edilmiştir.

Nisan 1322'de bir yıl için Bursa Mevleviyetini zabt etmiştir.

Şevval 1311'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâî Hariç Bursa Müderrisliği, Ramazan 1315'de İzmir, Rebiulevvel 1316'da Mahreç ve Rebiulevvel 1324'de Bilâd-ı Hamse pâyeleri tevcîh olunmuştur.

Ağustos 1331'de Kerbelâ'dan ayrılıp, aynı ay içinde Süleymaniye Kadılığına tayin edilmiştir.

25 Teşrinisanî 1333'de rahatsız olup memleketine gitmiş ve bu tarihten sonra tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 788, Sicil defteri, c. 5, sh: 15)**

SÜLEYMAN EFENDİ (Aybastılı)

Molla Tahiroğlu imam Mahmut Efendi'nin oğlu olup 1277/1861'de Ordu'nun Aybastı nahiyesinin Yerasî köyünde doğmuştur. Esenli Köyündeki mektebte Kur'ân-ı Kerîm'i hatm ettikten sonra «Ava-

mil» ve «İzhar» derslerini okumuştur. Nisan 1296'da Amasya'ya nakl ile İ'rakiye Medresesinde ikametle müderrislerden Canikli Mehmet Efendi; Köprülü Hacı Hafîz, sabık müftü Hacı Osman, sabık müftü Mecdi zâde Abdurrahman Kâmil ve Köprülü Arif Fazıl Efendi'lerden dinî ve arabi ilimleri tahsille Canikli Mehmet Efendi'den Kânunisani 1307/1891'de icazet almıştır.

Akabinde Amasya'da İ'rakiye Medresesinde tedrise başlamıştır. Sivas valisi Reşit Akif Paşa'nın, icazet verdiği sırada kendilerini takdîr etmesi, Nisan 1324'de altın liyakat madalyası ile taltîf edildi (Dosya nu: 683)

SÜLEYMAN EFENDİ (Balçıklı)

Hafız Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1285/1869 tarihinde Balçık kasabasında doğmuştur. İstanbul'da Bahçekapı'da Hamidiye İbtidâî Mektebinde okuyup hafız olmuş ve ayrıca ilm-i kıraatten seb'a, aşereyi de itmam etmiştir. Sultan Ahmet Camiinde Sudûrdan İstanbullu Ahmet Es'at Efendi'den mantık'a kadar okumuştur. İmtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve Kânunisanî 1329'da pek iyi derece ile mezun olmuştur.

Hocapaşa'da Karakî Hüseyin Çelebi Camiinin imamet ve hitabeti hizmetini ifa ederken Mayıs 1308'de Evkaf-ı Hümayûn Teftîş Mahkemesi'ne mülâzemeten tayin edilmiştir. Ağustos 1318'de ise kâtibliğe tayin edilmiştir. Nisan 1327'de birinci sınıf kâtibliğe terfi' etmiş ve Teşrinisani 1336/1920'de Evkaf-ı Hümayûn Mahkemesi Mümeyyizliğine tayin edilmiş ve Temmuz 1338/1922'de ise bu mahkemenin birinci mümeyyizliğine terfi' etmiştir. (Sicil defteri, c. 4, sh: 216)

SÜLEYMAN EFENDİ (Batumlu)

Recber esnafından Ahmet Ağa'nın oğlu olup 1283/1867'de Batum'da doğmuştur. İlk bilgileri Batum'da tahsil ettikten sonra İstanbul'a gelmiş ve Sultanyerli Hüseyin Hüsnü Efendi'nin ders halkasına dahil olup icazet almıştır. Mayıs 1315/1899'da imtihanı kazanıp Fatih Camiinde derse çıkmıştır. Eylül 1325'de Fetvahane Fetva Odasına Mülâzim olmuş ve Kânunievvel 1326'da baş mülâzimliğe terfi' etmiştir.

Cemazielaher 1317'de hocasından icazet aldığı Rebiulaher 1321'de uhdesine tevcih olunan İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği Safer 1324'de Hareket-i Haric'e terfi' olunmuştur.

Teşrinievvel 1327'de Müsevvit olmuş ve 7 Teşrinisani 1328/1912'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 33)

SÜLEYMAN EFENDİ (Batumlu)

Abdülaziz Efendi'nin oğlu olup 1298/1882'de Batum'da doğmuştur. İlk tahsilini memleketinde görüp İstanbul'a gelmiştir Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz edip Fatih Dersiâmlarından Safvet Efendi'den dinî ve arabî ilimleri tahsil edip Cemazielaher 1332'de icazet almıştır. Recep 1337'de de Medresetü'l-Kuzattan dördüncü derecede mezun olmuştur.

Teşrinievvel 1335/1919'da Lalapaşa Kadısı oldu. Ağustos 1336'da ayrılması tabiî bulunmuş ve Kânunisanî 1337/1921'de Kırkağaç Kazası Kadısı olmuştur. (Sicil defteri, c. 7, sh: 62)

SÜLEYMAN EFENDİ (Beratlı)

Ulemâdan «Arap» Rüstem Efendi'nin oğlu olup Şubat 1267'de Berat Sancağına bağlı Dobrovnik köyünde doğmuştur. 1282'de Berat Medresesine girmiş ve akaid'e kadar ders gördükten sonra icazet almak üzere İstanbul'a gelmiştir. Köprülüoğlu Mehmetpaşa Medresesine kaydolup derse devama başlamışsa da icazet alamadan 1292'de Manastır'a gitmiştir. Peklin Kazasında halkın teveccühünü kazandığından müderris tayin edilmiş ve halkı teşvik ederek Loşna'da altı konaklı bir dershane inşâ ettirmiş ve 1298'de/1882'de buradaki medresede tedrise başlamıştır.

Temmuz 1328'de fahriyyen yürüttüğü Loşna Müderrisliğine tayin edilmiştir. (Dosya nu: 5020)

Hafız SÜLEYMAN EFENDİ (Çatalcalı)

Ziraatçı Mehmet Emîn Ağa'nın oğlu olup 10 Ağustos 1290/1874'de Çatalca'da doğmuştur. İlk ve ortayı Çatalca'da bitirip Temmuz 1334'de şehadetname almıştır. Fatih Dersiâmlarından Tırnovalı Mehmet Hilmî Efendiden icazet almış ve ayrıca devam etmekte bulunduğu Dârü'l-Muallimîn-i Aliye Edebiyatı Şubesinden pek iyi derece ile mezun olmuştur: Teşrinisanî 1325.

Ruûs imtihanını kazanıp Muharrem 1327'de Fatih Camiinde dersiâm olarak derse çıkmıştır.

25 Teşrinisanî 1324'de Vefa İdadisi üçüncü sene birinci ve ikinci şubeleri Ulûm-i Diniye Muallimliğine tayin edilmiştir.

Teşrnievvel 1329'da Vefa Lisesi İkinci Devre arapça muallimliğine nakl edilmiştir.

Kânunievvel 1336'da Meclis-i Mesalih-i Talebe azası olmuştur.

29 Kânunisani 1338/1922'de İbtidâî Dahil Medresesi İkinci ve Üçüncü Sınıfları Siyer-i Nebevî Müderrisliğine naklen tayin edilmiştir.

Medreselerin kapanması üzerine sadece dersiâm maaşı ile kalması muhtemeldir. **(Sicil defteri, c. 7, sh: 106, Dosya nu: 3689)**

SÜLEYMAN EFENDİ (Ergirili)

Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1273/1857 tarihinde Ergiri kasabasında doğmuştur. İlk tahsilinden sonra hususî muallimden arapça okumuştur. İmtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girip Şaban 1303'de niyabet tezkeresi almıştır.

Teşrinievvel 1302'de Selanik'e bağlı Menlik Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. Daha sonra ise Draç, Loros, Akşehir, Avlonya, Beypazarı, Peremedi, Eskişehir niyabetlerinde bulunmuştur.

Kânunievvel 1328'de ise Ergiri Sancağı Niyabetine tayin edilmiştir. **(Sicil defteri, c. 3, sh: 112)**

SÜLEYMAN EFENDİ (Lomalı)

Murat Efendi'nin oğlu olup 1284/1868 tarihinde Loma Kasabasının Barlofça karyesinde doğmuştur. Prizren sibyan mektebinde ilk bilgileri okuyup Kavalaya gitmiştir. Orada bulunan Orta Medreseye kayd olmuş ve bir buçuk sene sonra İstanbul'a gelmiştir. Çarşamba da Kovacı Dede Medresesinde ikametle Fatih Dersiâmlarından Tırnovalı İdris Efendi'den okuyup icazet almıştır.

Kânnuisani 1316'da Velçetrin Kazasına va'z ve nasihat etmek üzere tayin edilmiştir. Mart 1317'de Loma Kazasına geçmiş ve Temmuz 1325'de Loma Kazası Müderrisi olmuştur. Teşrinievvel 1327'de ise Tirgovişte Kazası Bidâyet Mahkemesi azası seçilmiştir.

Balkan Harbi hasebiyle İstanbul'a gelmiş ve Kânunievvel 1335'de İbtidâî Hariç Medresesi İhzarî Kısmı Birinci Sınıf Mukayyitliğine tayin edilmiştir.

Medreselerin kapanması üzerine Adliye'ye geçmiştir.

Mart 1341/1925'de Köyceğiz Asliye Mahkemesi Aza mülâzimi bulunuyordu. **(Dosya nu: 4738, Sicil defteri, c. 7, sh: 172)**

Hacı Hafız SÜLEYMAN EFENDİ (Niksarlı)

Fazlı-zâde Ali Efendi'nin oğlu olup 1255/1839'da Niksar'da doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîmi hıfz ettikten sonra takriben H. 1282'de İstanbul'a gelip Uzunçarşı'da Atik İbrahim Paşa Medresesine girip

müderrislerden Kömürcü zâde İbrahim Efendi'den ders halkasına girip okumaya başlamıştır. Mayıs 1293/1877'de icazet almıştır.

İcazet aldıktan sonra memleketine gitmiş ve Niksar'da bulunan Keşfî Camii imamlığına ve Şeyh Ahmet Medresesi Müderrisliğine, 12 Ağustos 1293/1877'de, tayin edilmiştir. Haziran 1330'da müderrisliğe devam ediyordu. (Dosya nu: 577)

SÜLEYMAN EFENDİ (Prizrenli)

Esteriko oğlu Rüstem Efendi'nin oğlu olup Teşrinievvel 1283'de Prizren'de doğmuştur. 1292'de ibtidâi mektebine girip bir yıl içinde Hacı Murtezâ ve Hacı Hızır Efendilerden okumaya başlayıp Hızır Efendi'den hıfzını ikmal etmiştir. Bir müddet Prizren'de Mehmetpaşa Medresesinde ikametle üç yıl kadar ulemâdan ders görmüştür. 1303/1887'de İstanbul'a gelip Fatih Dersiâmlarından Hacı Hafız Şakir Efendi'nin mucazlarından Fatih Dersiâmlarından Alasonyalı Ali Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Yedi sene ders okuyup Fatih Bahr-i Sefîd Ayak Kurşunlu Medresesinde ikameti sırasında Manastırlı İsmail Hakkı Efendi'nin talebelerinden Kırçovalı Hafız Hamîd Efendi'den kıraat, vucûh ve aşare icazeti almıştır. 1310 tarihindeki İstanbul zelzelesinde memleketine gidip orada bulunan Mehmetpaşa Medresesinde Manastırlı'nın talebelerinden olan Hafız Abdülazîz Hıfzî Efendi'den tekmil-i nuseh ederek Recep 1322'de icazet almıştır.

Prizren'in Seydî Bey Camiinde sabah ve ikindi derslerinde talebe okutmakta iken İstanbul'a gelmiş ve Eylül 1329'da Fatih Camiinde derse çıkmıştır. Teşrinisanî 1330'da Dârü'l-Hilafe Medaris-i Taliye 7. Sınıf 1. Şube müdürü olmuştur.

16 Mayıs 1334/1918'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 3780)

SÜLEYMAN EFENDİ (Şamlı)

Ulemâdan Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1277/1861'de Şam'ın Meydan Mahallesinde doğmuştur. İbtidâî mektebte Kur'an-ı Kerîm ve dinî ilimleri tahsille Şam ulemâsından Şeyh Mehmet, Abdürrezzak, Abdülganî Pınar, Şeyh Server el-Havranî Efendilerle Şeyh Hasan el-Havzî, Şeyh İsmail bin Halîl Paşa ve sabık müftü Mahmut Hamza Efendilerden sarf ve nahivden başlayarak bedî, beyan, meanî, mantık, arûz, feraiz, tevhîd ve fıkıh tahsîl etmiştir.

Şam Şer'iyye mahkemesinde imtihan olup kazanmış ve Haziran 1320'de Trablusgarp'a bağlı Akkâr Niyabetine tayin edilmiştir.

Mayıs 1322'ye kadar hizmette bulunup ayrılmıştır. Kânunisanî 1325'-de Raşiya Kazasına tayin edilmiştir. Niyabeti sırasında 17 Eylül 1327/1911'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 215, Sicil defteri, c. 1, sh: 326)

SÜLEYMAN EFENDİ (Şamlı)

Şam Bâb Mahkemesi sabık naibi Şeyh Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1280/1864 senesinde Şam'da doğmuştur. Sibyan mektebinde Kur'ân-ı Kerîmle ilk bilgileri tahsille Şam müftüsü Mebni-zâde Mehmet Efendi'den dinî ve arab-i ilimleri ikmalle icazet almıştır.

Kânunievvel 1295'de Şam Şer'iyye mahkemesi mukayyitliği ve zabıt katibliğine tayin edilmiş ve bu vazifeler Mart 1301'e kadar devam etmiştir. Teşrinisanî 1306'dan Eylül 1309'a kadar Bağdat'a bağlı Hırasan Kazası niyabetinde bulunmuştur. Temmuz 1310'da Zeytun Naibi oldu.

Eylül 1311'de azl edilmiş ve Kânunievvel 1311'de Adana'da Osmaniye Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Kânunievvel 1312'de Osmaniye'den ayrılıp (1896), Şubat 1312/1897'de Zor Livası Niyabetine tayin edilmiştir.

Rebiulaher 1314'de Mahreç pâyesi kendisine tevcîh edilmiştir.

Temmuz 1315'de Zor'dan ayrılmıştır.

Ağustos 1316'da terfian Bitlis Vilâyeti Merkez Naibi olmuş ve hizmet müddetinin hıtamı olan Temmuz 1319'da Bitlis'ten ayrılmıştır.

Ağustos 1319'da Van Merkez Niyabetine tayin edilmiş ve hizmet müddetinin hıtamında Ağustos 1323'de ayrılmıştır.

Mayıs 1320'den Nisan 1321'e kadar Şam Mevleviyetini zabt etmiştir.

Musul Merkez Niyabetine tayin edilmişse de 24 Teşrinisanî 1324 (7 Aralık 1908)'de Suriye Mebusluğuna seçildiğinden niyabet vazifesine gitmemiştir. 1 Kânunisanî 1325'de (14 Ocak 1910'de) mebusluktan istifa etmiştir.

1 Kânunievvel 1325'de Şam-ı Şerîf Hanefî Müftülüğüne tayin edilmiş ve 31 Mayıs 1327'de müftülükten ayrılmıştır. 18 Kânunîsanî 1325'den 31 Temmuz 1327'ye kadar ilâve memuriyet olarak da Şam Merkez Müderrisliğinde bulunmuştur.

Cemazielaher 1326'da Mecîdî nişanı ile taltif olunmuştur.

10 Kânunievvel 1327'de Medine-i Münevvere Kadılığına tayin edilmiş ve 28 Teşrinisanî 1328'de kadılıktan ayrılmıştır. Bu tarihten itibaren mazûl sayılmıştır. (Sicil defteri, c. 5, sh: 74)

SÜLEYMAN EFENDİ (Şarköylü)

Müezzin Mehmet Nuri Efendi'nin oğlu olup 1279/1863 tarihinde Şarköy kasabasında doğmuştur. Kur'ân-ı Kerim, tecvid, ilm-i hâl, ahlâk derslerini bitirip 1296'da İstanbul'a gelmiştir. Nişancı Mehmet Paşa Medresesine kaydolup Bayezit Dersiâmlarından Ermenekli Hacı Süleyman Sırrı Efendi'den H. 1311'de icazet almıştır.

İcazet aldıktan sonra Mürefte'de imamet ve ibtidâî tedrisatı ile meşgul olmuş ve Teşrinisani 1329'da Mürefte Kazası Müderrisliğine vekâleten ve iki ay sonra da asaleten tayin edilmiştir.

Yunanlıların Mürefteyi işgalleri üzerine müftülüğü terkle 23 Ağustos 1336/1920'de deniz yoluyla İstanbul'a gelmiştir. 'Dosya nu: 430)

SÜLEYMAN ABUDİ EFENDİ (Nabluslu)

eş-Şeyh Abdullah el-Abudi Efendi'nin oğlu olup 1250/1834 senesinde Nablus Sancağının Beni Sa'b Kazasında doğmuştur. 15 yaşında iken Kur'ân-ı Kerim'i okumaya ve ezberlemeye başlamıştır. 12 yıl kadar babasının yanında ilim tahsil edip 1281'de Mısır Camiu'l-Ezher'de tahsilini ikmal etmiştir. Altı yedi sene kadar müderrislik yaptıktan sonra Taberiya Kasabasına gelmiştir. Mart 1327'ye kadar Taberiye'da dersiâmlık yapmış ve bu tarihte Akkâ İdare Meclisinin huzurunda imtihan olup 200 kuruş maaşla Taberiya Müderrisliğine tayin edilmiştir.

Temmuz 1334/1918'de müderrislik hizmetini terk edip vazifeye gelmediğinden müstafî sayılmıştır. (Dosya nu: 210)

SÜLEYMAN AFŞAR EFENDİ (Niğdeli)

Ticaretle meşgul Fesçi zâde Mehmet Ağa'nın oğlu olup 1280/1864 senesinde Niğde'nin Ali Bey Mahallesinde doğmuştur. Sıbyan mektebinde okuduktan sonra Niğde'de Ateşli Medresesine, Kânunisani 1293/Ocak 1878'de girip on dört sene ders okuyup icazet almıştır. İcazetnâmeyi Müderris Hacı Mehmet Efendi'den Şubat 1307/1892'de almıştır.

İcazet aldıktan sonra Niğde'de bulunan yirmi odalı Derviş zâde Medresesinde tedrise başlamıştır.

Mart 1320'de intihabla Niğde Bidâyet Mahkemesi azalığına tayin edilmiştir. İki sene azalıktan sonra ayrılmıştır. Mart 1326'da aynı

mahkemenin azalığına tayin edilmişse de iki ay hizmetten sonra istifa etmiştir. Teşrinievvel 1326'da Niğde Müderrisliğine tayin olunmuştur.

Müderrisliği sırasında Niğde Müftüsü Ali Rıza Efendi'nin vefatı üzerine yapılan intihabta mahallî müderrislerden Hoca Ahmet Efendi 24, Süleyman Afşar Efendi 19 rey ve Zahid Efendi 18 rey almışlardır. Niğde Mutasarrıfı Mehmet Necîb Bey ile Niğde Kadısı Hüseyin Hüsnü Efendi'nin vilâyet makamına yazıp, vilâyetin Meşihat'a gönderdiği mektubta Hoca Ahmet Efendi'nin Bidâyet Mahkemesi azalığında bulunurken şahsî menfaatlerine hizmet ettiği ve «İttihat ve Terakkî Cemiyetinden Kâmil Paşa'nın kabine riyasetine geldiği esnada işine daha ziyade yarayacağını tahmin ettiği İ'tilâf ve Hürriyet Fırkasına dahil ve Niğde'de mezkur fırka namına yeniden bir kulüp açıp reisliğini üzerine aldığı anlaşıldığı» gerekçesi, her halde nazara alınarak, müftü tayin edilmiyor ve Mart 1330/1914 tarihinde Süleyman Afşar Efendi Niğde Müftülüğüne tayin ediliyor. (Dosya nu: 2609)

SÜLEYMAN FAİK EFENDİ (Ardahanlı)

Ardahan müftü ve müderrisi Ali Fikri Efendi'nin oğlu olup Şubat 1264/1849 tarihinde Ardahan'da doğmuştur. Babası 1298'de Hicret esnasında vefat etmiştir. Babasından okuyup icazet almıştır.

25 yaşında iken Eylül 1302'de Mecidözü niyabetine tayin edilmiştir. Eylül 1304'de ayrılmış ve Temmuz 1305'den Ağustos 1307'ya kadar Lâdik, Ağustos 1308'den Teşrinisanî 1311'e kadar Gümüşhacıköy, Mayıs 1313'den Teşrinievvel 1315'e kadar Eleşkirt, Ağustos 1317'den Temmuz 1319'a kadar ikinci defa Mecidözü, Haziran 1321'den Mayıs 1323'e kadar üçüncü defa Mecidözü, Mart 1324'den Mart 1326'ya kadar ikinci defa Lâdik Niyabetinde bulunmuştur. Rütbesi Safer 1310'da Edirne Müderrisliğine nail olmuş ve Recep 1328'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

Mart 1326'da Merzifon Niyabetine tayin edilmişse de çok geçmeden 13 Teşrinisanî 1326/1910'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 2294)

SÜLEYMAN FAİK EFENDİ (İstanbullu)

Haremeyn Pâyelilerinden Raşit Bey'in oğlu olup H. 1266'da İstanbul'da doğmuştur. Baba cihetinden sadr-i esbak Damat Melek Mehmet Paşa'ya ve anne cihetinden de sadr-ı esbak Hakim-zâde Ali

Paşa ve Şeyhülislâm Sıtkî zâde Ahmet Reşit Efendi'nin ahfadındandır.

Sakız, Kalb, Kastamonu. Güzelhisar-Aydın ibtidâi ve rüşti mekteblerinde okumuş ve hususi muallimlerden arapça ve farsça tahsîl etmiştir.

İstanbul ve Rumelikazaskerliği mahkemesinde kâtiblik hizmetlerinde bulunduktan sonra nahiye kaymakamlıklarında da bulunmuş ve Teşrinievvel 1307'de Aksaray (Konya) Niyabetine tayin edilmiştir. Nisan 1310'da Suğrî, Şubat 1312'de Keskin, Şubat 1315'de Mersin, Mayıs 1319'da Adapazarı, Kânunîsanî 1320'de Gebze, Nisan 1324'de Silivri niyabetine tayin olunmuştur.

H. 1285'de İstanbul Müderrisliği ruûsuna nail olmuş ve Muharrem 1316'da Mahreç, Şevval 1323'de Bilâd-ı Hamse pâyeleri ile taltif ve Zilhicce 1319'da Nikelden Hicaz Demiryolu Madalyası ile Şevval 1318'da dördüncü rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan edilmiştir.

Kânunievvel 1325'de Silivri'den ayrılmış ve mazul sayılmıştır.

Kânunievvel 1327'de Urla Kazası Kadılığına tayin edilmiş ve 12 Ağustos 1329'da buradan tekaüde sevk olunmuştur.

Mayıs 1314'de Halep ve Nisan 1322'de (birer yıl) Şam Mevleviyetlerini zabt etmiştir.

17 Safer 1333/1915 tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 751)**

SÜLEYMAN FAİK EFENDİ (İstanbullu)

Meşhûr hattatlardan İbrahim Rüştü Efendi'nin oğlu olup H. 1255/1839 senesinde İstanbul'da doğmuştur. Kur'ân-ı Kerimi sibyan mektebinde hıfz etmiştir. Bayezit Camiinde sarftan başlayıp arapçaya çalışmıştır. Tasdîkata kadar arapça okumuş ve ayrıca sonradan Şam Naibi olan mevaliden Burhaneddin Efendi'den fıkıh, ve ilm-i feraiz okuduğu gibi yine mevaliden-Menlikli Ahmet Efendi'den nüshaları ikmalle icazet almış ve Muallimhane-i Nüvvab'ta da iki sene okuyup Recep 1292'de şehadetnâme almıştır.

Ağustos 1283'den Kânunievvel 1287'ye kadar Maliye Divan-ı Muhakemat Mazbata Odası Kâtibliğinde bulunmuş ve Muallimhane-i Nüvvab'ı bitirmesi üzerine Kânunievvel 1291/1875'de Çorlu Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. Daha sonraları Ezine, Bozdoğan, Edirne'ye bağlı Cebel, Vize, Görele, Pirepol, Sürmene, Aziziye, Enez, Hınıs ve Dimetoka Niyabetlerinde bulunmuştur. Teşrinisanî 1324'de Dimetoka Niyabetinden ayrılmıştır.

Cemazielaher 1295'de uhdesine tevcih olunan İbtidâî Hariç Bursa Müderrisliği, Cemazielevvel 1310'da Sahn'a terfi' olunmuştur.

Teşrinisanî 1325'de Kırcaali Kazası naibi oldu ve 1 Kânunievvel 1325'de Kırcaali'den tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 255, Sicil defteri, c. 1, sh: 61)**

SÜLEYMAN FEHMİ EFENDİ (Develili)

Kocabaşoğlu Ali Efendi'nin oğlu olup 1269/1853 tarihinde Kayseri'nin Develi Kazasının Sendeli-höyük köyünde doğmuştur. 1283'de Kayseri'de Sahabiye Medresesine girmiş ve beş sene tahsilden sonra H. 1288'de İstanbul'a gelmiştir. Bâb-ı Ali civarında Hadım Hasan Paşa Medresesine girip kaydolmuştur. H. 1323'de bu medreseden kaydını Hamidiye Medresesine nakl etmiştir. Huzur Dersleri Mukarrirlerinden İstanbullu Hafız Mehmet Eşref Efendi'nin ders halkasında bulunup H. 1304'de icazet almıştır. H. 1307'de Şeyhülislâm Bodrumî zamanında ruûs imtihanına girmiş ve Nisan 1311'de/1895'de Bayezit Camiinde derse çıkmıştır. H. 1323'de Bayezit Camiinde icazet vermiştir.

İcazet verdiği esnada dördüncü rütbeden Osmanlı ve Mecidî nişanları kendisine ihsan olunmuştur.

Uhdesine Cemazielaher 1318'de tevcih olunan İbtidâî Hariç İstanbul müderrisliği Zilhicce 1322'de Hareket-i Haric'e terfi' olunmuştur.

Şevval 1327'de, Bayezit Dersiâmlığı yanında, Üsküdar'da Çinili Medresesine müderris tayin edilmiştir.

24 Mart 1335/1919 tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3491)**

SÜLEYMAN FEHMİ EFENDİ (Ergirili)

Timarlı sipahilerinden Mehmet Köse zâde Zekeriya'nın oğlu olup 1252/1836 tarihinde Ergiri Sacağında doğmuştur. Ergiri sibyan mektebi ile medresesinde okuyup Yanya, İstanbul'da dinî ve arabî ilimleri tahsil etmiştir.

22 yaşında imtihan olup kadılık mesleğine girmiştir. H. 1274'de Yanya'ya bağlı Peremedî Kazasına naib tayin edilmiştir. Daha sonra Ehlona, Delvina, Razlık, Gradçaniçe, Kastaniçe-Dopiçe, Akçahisar-Tiran, Avlonya, Yenice-Karasu, Köriçe, Tiran niyabetlerinde bulunmuştur.

Şaban 1304'de tekrar Avlonya Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. İki yıl sonra ayrılıp Nevrokop naibi olmuştur.

Safer 1294'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâî Hariç Edirne Müderrisliği ruûsu H. 1295'de Sahn'a terfi' olunmuştur. H. 1300'de de İbtidâî Altmışlı'ya terfi' etmiştir.

Safer 1308'de Karaferie Niyabetine tayin edilmiştir.

En son Niğde Livası Niyabetine tayin edilmiş ve 28 Teşrinievvel 1317/1901'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 1884)

SÜLEYMAN FEHMİ EFENDİ (Koyulhisarlı)

Recberlikle uğraşan Celeb zâde Osman Nuri Ağa'nın oğlu olup Ağustos 1283'de Koyulhisar Kazasının Turhi köyünde doğmuştur. Köyünde ilk mektebi bitirip Yukarı-kale köyündeki medresede Teşrinisanî 1296'da girmiş ve Teşrinisanî 1301'de Şeyh Köyü Medresesine ve Mart 1312'de Tokat'ta Cami-i Kebir Medresesine nakl etmiştir. Temmuz 1314'de Tokat'ta icazet alıp köyüne gelmiş ve müderrisliğe başlamıştır. Müderrisliğe devam ederken Eylül 1325'de merkez kasabaya bağlı Tuğladağı Mahallesindeki medreseye nakl edilmiştir.

Kânunisanî 1322'de fahriyyen Koyulhisar Kazası Müftülüğüne tayin edilmiştir. Şubat 1327'de azl ile yerine Mehmet Kâzim Efendi tayin edilmiştir. (Dosya nu: 2334)

SÜLEYMAN HALİ EFENDİ (İstanbullu)

Daire-i Meşihat Dânişmendlerinden Sultan Selim Camii hatibi merhum el-hac Osman Nurî Efendi'nin oğlu olup 1254/1838 tarihinde İstanbul'da Pirinççi Sinan Mahallesinde doğmuştur. Çocukluğundan itibaren dinî ve ilmî bilgileri tahsile alıştırılmış ve hususî muallimlerden okuduktan sonra Fatih Dersiâmlarından Karînabadlı Ali Efendi'den başlayıp Celâl'e kadar okuyup icazet almıştır. H. 1291/1873.

Ali Efendi'den tahsil etmekte iken Mart 1277'de Rumelikazaskerliği Mahfel-i Şer'iyyat Kalemine girmiştir. Mart 1281'de Ahiçelebi Niyabeti mukayyitliğine geçmiştir. Üç yıl mukayyitlikte bulunduktan sonra Haziran 1285'de Sultanyeri Niyabetine tayin edilmiştir. Mayıs 1286'da ayrılıp daha sonra Fuça, Puşka, Disuka, Tırhala, Debre, Taşlıca, Resmo, Kandiye Kazaları niyabetlerinde bulunmuş ve Ağustos 1312'de Kandiye'den ayrılmıştır.

Kânunievvel 1312'den Ağustos 1313'e kadar Bilâd-ı Devriyeden Sivas Mevleviyetini zabt etmiştir.

Eylül 1314'de Çankırı Naibi oldu ve hizmet müddetinin hıtamın-

da Eylül 1316'da ayrılmıştır. Temmuz 1317'den Şubat 1322'ye kadar Girid Vilâyeti Merkez Niyabetinde bulunmuştur.

Rebiulevvel 1310'da Girid İftihar Nişanı, Şaban 1317'de Ondördüncü rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

19 Recep 1323'de Mahreç Pâyesi tevcih edilmiştir.

Teşrinievvel 1323'de Kırkkilise Niyabetine tayin edilmiş ve Mart 1325/1909'da buradan tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 257, Sicil defteri, c. 1, sh: 243)**

SÜLEYMAN HİLMİ EFENDİ (İstanbullu)

İstanbul pâyelilerinden, Dâr-i Şurâ-i Askerî müftüsü iken 1295 tarihinde Konya Niyabetine tayin ile nefy edilen Ankaralı İstanbullu-zâde Mehmet Emin Efendi'nin oğlu olup 1284/1868 tarihinde İstanbul'da doğmuştur. İbtidâî mektebini bitirdikten sonra rüştiyeyi Konya'da bitirmiştir. Arapçaya ait ilimleri babasından ve hususî muallimlerden okumuştur. Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve Rebiulevvel 1315 tarihinde şehadetname almıştır.

Mart 1304'de müderrislik maaşına nail olmuştur. Teşrinievvel 1313'de İstanbul Kadılığı Evrak Memurluğuna tayin edilmiştir.

Şubat 1315'de Pazarköy Kazası Niyabetine tayin edilmiş ve hizmet müddetinin sonunda Kânunisanî 1317'de ayrılmıştır. Teşrinisanî 1318'den Teşrinievvel 1320'ye kadar Burhaniye, Kânunisanî 1321'den Kânunievvel 1323'e kadar İstanköy Kazası niyabetinde bulunmuştur.

10 Temmuz 1325'de Tekirdağ Livası niyabetine tayin edilmiş ve 18 Haziran 1328'e kadar hizmet edip ayrılmıştır.

16 Kânunisanî 1327'de Gelibolu Livası Naibi olmuştur. 15 Ağustos 1331'de ayrılıp akabinde Çatalca Niyabetine geçmiştir.

Şaban 1294'de İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği ruûsu uhdesine tevcih olunmuş ve Cemazielaher 1309'da İbtidâî Dahil'e, Zilhicce 1312'de Hareket-i Dahil'e, Safer 1316'da Musıla-i Sahn'a, Şevval 1319'da İbtidâî Altmışlı'ya, ve Rebiulevvel 1321'de Hareket-i Altmışlı'ya terfi' ve Şevval 1332'de Mahreç Pâyesi tevcih olunmuştur.

A'yandan ve sabık Şeyhülislâmlardan Ziyaüddin Efendi'nin kardeşi liva naiblerinden Servet Efendi'nin damadıdır. Çatalca Niyabeti sırasında İttihatçı olduğu ve sabık bir şeyhülislâmın yakını olması, hakkı olmadan menfaatler temin ettiği şeklinde şikâyetlere maruz kalmıştır.

27 Haziran 1336/1920 tarihinde, Çatalca Mutasarrıflığından çekilen telgrafa göre, vefat etmiştir. **(Dosya nu: 630, Sicil defteri, c. 3 sh: 233)**

SÜLEYMAN HİLMİ EFENDİ (Tunahan) «Silistreli»

Hafız Osman Efendi'nin oğlu olup 1304 (1888) senesinde Silistre'nin Hezargrat Kazasının Ferhatlar köyünde doğmuştur. İlk olarak Satırlı Medresede dinî bilgileri tahsiline başlamış ve akabinde İstanbul'a gelerek dersiâmdan Bafralı Ahmet Hamdi Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. İcazetinden sonra 1329 (1913) tarihinde Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye Medreseleri Kısm-ı Alî (sonradan Sahn) Medresesine girmiştir. 1331 (1915)'de 3. sınıf birinci şubeyi üzerinden 88 puanla birinci, Eylül 1332(1916)'de 4. sınıfı 80 üzerinden 76 puanla beşinci olarak bitirdi. Aynı yılın 17 Eylül'ünde (30 Eylül 1916'da) Medresetü'l-Mütehassisîn (Medrese-i Süleymaniye)'ye girmiş ve Hafız Ahmetpaşa Medresesine kayd olmuştur.

14 Mayıs 1335 (1919) tarihinde üç senelik Süleymaniye Medresesinin «Tefsîr-Hadîs Şubesi»nden mezun olmuştur. İmtihan olmuş olduğu tefsîr, hadîs, usûl-u hadîs ve tabakatü'l-kübrâ derslerinden 40 puan almıştır. Süleymaniye Medresesi ikinci sınıfında iken Tefsîr ve Hadîs ile Fıkıh ve Usûl-u Fıkıh Şubelerinden yirmi kişi ile beraber Teşrinisanî 1334 (1918)'de İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği ruûsuna nail olmuştur.

Mezuniyeti ile dersiâm olmuş ve uzun müddet dersiâm maaşı ile vaizlikte bulunmuştur.

1930'da maaşı 34.92 lira idi. 1935'de maaşı 34.29 lira iken 8.50 lira icrâ tevkîfatı vardı. (1)

Vaaz etmiş kurslar açmış, lâikliğe aykırı hareketten 1957'de hakkında takibat açılmıştır.

Hayatı boyunca Karaman'da, Bursa'da, İstanbul'da Çarşamba'da Beyceğiz Mahallesinde Cami sokağında Kürsü Şeyhi Ahmet Şakir Efendi'nin evinde (1928'lerde) ve son olarak da Çamlıca'da ikamet etmiş ve 16 Eylül 1959 tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 4137)

SÜLEYMAN HİLMİ EFENDİ (Tirebolulu)

Mazharoğlu Osman Hoca'nın oğlu olup 1262/1846 tarihinde Tirebolu'da doğmuştur. Sibyan mektebini bitirip ilim tahsili için Amasya'ya gitmiş ve müderris Hüseyîn Hüsnü Efendi'den on yedi sene okuyup Yeni Daire Medresesinde Rebiulevvel 1299'da icazet almıştır.

---

(1) Maaşat defterindeki kayda bakınız. Vesika : 21

36 yaşında H. 1299'da Tirebolu Rüştiye Mektebi ikinci muallimliğine tayin edilmiştir. Kaza müftüsünün vefatı üzerine inhilâl eden Tirebolu Müftülüğüne Şubat 1322'de ilâve memuriyet olarak tayin edilmiştir.

1319 H. senesinde talebelerine icazet vermiştir.

Mayıs 1327'de yaşı nizami haddi aştığından tekaüde sevk edilmiştir. (Dosya nu: 2447)

SÜLEYMAN HULUSİ EFENDİ (İvracalı)

H. 1259/1843-1844 tarihinde Uyvarca'da doğmuştur. Mart 1281'de Fatih Rüştiyesi ikinci muallimi olmuştur. Teşrinisani 1307/1891'e kadar bu muallimlikte kalmıştır. Temmuz 1287'de müderrislik rutûsuna nail olmuş ve Fatih Dersiâmı olarak kürsüye çıkmıştır. Kânunievvel 1307'de (Aralık 1891'de) Dârü'l-Muallimat arapça ve ulum-u diniye muallimi olmuştur. Eylül 1310 (1894) tarihinde Mekâtib-i Rüştiye-i Ünas (Kız Orta Mektebleri) Müfettişi olmuştur. Üç ay sonra da Leyli ve Nahari Kız Sanayi Mektebi Müdürü olmuştur. Bu müdürlüğü Teşrinisani 1320'ye kadar (1904'e kadar) devam etmiştir.

2 Teşrinisani 1320'de Meclis-i Maarif Reisi olmuş ve riyaseti 1 Ağustos 1325 (1909)'e kadar sürmüştür. Bu tarihten sonra kadro harici bırakılmıştır. Şaban 1803'de Huzur Derslerine muhatap tayin edilmiş ve vefatına kadar muhatablıkta kalmıştır.

Bu riyasetinin bir adı da Kütüb-i Diniye ve Şer'iyye Tetkîk Heyeti adını taşıması muhtemeldir. Zirâ böyle bir meclisin reisliğini de yaptığı hal tercemesinde mezkürdür.

27 Haziran 1328/1912 tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 270)

SÜLEYMAN HULUSİ EFENDİ (Vidinli)

Tüccardan Osman Alemdar Efendi'nin oğlu olup 1251/1835 tarihinde Vidin'in Lom Kazasının Sebre köyünde doğmuştur. İstanbul'a gelip 1265'de Karagümrük civarında Cedit Alipaşa Medresesinde ikametle Fatih müderrislerinden Şeyh Mustafa Efendi'nin derslerine dahil olup sarf ve nahivden başlamıştır. Kafiye'ye kadar okumuş ve bu arada Sultan Selîm Camii imamı Reisu'l-Kurrâ Turşucu-zâde'den bir yıl içinde hıfz-ı Kur'ân-ı Kerim'i ikmal etmiştir. 1268'de Vidin'e avdet etmiş ve Pasband-zâde Osmanpaşa Medresesinde ikametle Vidin müftü ve müderrisi Mustafa Hamdi Efendi'-

den «Molla Cami» den başlayıp «Celâl»e kadar okumuştur. Ve hocasından icazet almıştır.

Muharrem 1279'dan Zilkade 1295'e kadar on altı sene Vidin'de Kocamustafapaşa Camii imamet ve hitabet hizmetinde bulunmuştur. Bu arada talebe okuttuğu gibi sibyan mektebi muallimliğinde de bulunmuştur.

Zilkade 1295 sonlarında Bursa'ya gelmiş ve dört sene kaldıktan sonra Recep 1300'de tekrar Vidin'e dönmüştür. Dönüşünde el-Hac Osman Camii imamet ve hitabetinde vazifeye başladığı gibi sibyan muallimliğine de başlamıştır.

Vidin Müftüsü Silistreli Hacı Mahmut Celâleddin Efendi'nin suihal ve idaresinden dolayı Muharrem 1306'de Uryanî zâde Ahmet Es'at Efendi'nin tezkeresi ile Vidin Müftüsü olmuştur.

Temmuz 1309 (1893)'de Vidin Müftüsü bulunuyordu. **(Dosya nu: 301)**

SÜLEYMAN NECATİ EFENDİ (Batumlu)

Mehmet Bey-zâdelerden Hüseyin Bey'in oğlu olup 1288/1872'de Batum'un Ardanuç kazasında doğmuştur. Memleketinde dini ilimleri tahsil edip Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz ettikten sonra 1308'de İstanbul'a gelmiştir. Fatih'te Bahr-i Sefîd Tetimme-i Sâlise Medresesinde ikametle Fatih Dersiâmlarından Eğinli el-Hac Hafız İbrahim Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Tefsîr, mantık, belâgat gibi ilimleri tahsil ederken hocası vefat etti. Bunun üzerine yine Fatih Dersiâmlarından ve sonradan Meclis-i Mesalih-i Talebe azası olan Alasonyalı Ali Zeynelabidin Efendi'nin derslerine devamla H. 1322'de icazetnâme almıştır. «Ramuzu'l-Ehadîs»i Gümüşhaneli Ahmet Ziyaeddin Efendi'nin Dergâhında seccade-nişin olan Kastamonulu Hasan Hilmi Efendi'den tahsil ile H. 1321'de icazet almıştır. Ayrıca kıraat ilminden, yani seb'a, aşere ve takrîbi de meşhur hafızlardan ve sonradan Meclis-i Tetkîkat-ı Şerîye azası olan Urmiyeli (veya Ermiyeli) Hafız Halîl Hilmi Efendi'den itmam ile H. 1316'da icazet almıştır.

Vefatına kadar kıraât-ı Kur'ân'ı talebelerine neşr etmiştir.

1309/1893'de Topkapı Sarayı'nda Bâb-u Saade dairesinde imam tayin edilmiştir. 1317/1901 tarihinde Enderûn-i Hümayûn Mektebi arapça ile Ulûm-i Diniye ve Kur'ân-ı Kerîm muallimliğine nakl edilmiştir.

1325'de icra kılınan tensikatta gerek imamlıktan ve gerekse

Enderûn Mektebinin kaldırılması ile muallimlikten de açıkta kalmıştır.

Topkapı Sarayı'nda bulunduğu müddetçe Enderûn hafızlarına Kur'ân-ı Kerîm'in vecihlerini öğretmiş ve «Şifa-i Şerif», «Tarikat-ı Muhammediye» ile fıkıhtan «Halebî» kitablarını okutmuştur. Buna mükâfat olarak Hazine-i Hümayûn Kethüdâsı Edhem Bey'in arz ve inhası ile Zilkade 1322'de bir adet gümüş liyakat madalyası ile taltif olunmuştur.

Safer 1324'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği Zilkade 1325'de Hareket-i Haric'e terfi' olunmuştur.

Şubat 1325/1910'da tarîk maaşına nail oldu. (Dosya nu: 460).

SÜLEYMAN NECATİ EFENDİ (Oltulu)

Kadı zâde Ömer Efendi'nin oğlu olup 1252/1836 senesinde Oltu kasabasında doğmuştur. (Dosyasında ayrıca memleketi olarak Çıldır gösterildiği gibi icazetnâmesinde Ahıskalı olduğu yazılıdır. Biz kendi verdiği el yazısı hal tercemesindeki Oltu doğumunu kabul ettik.) Hususî mektebte ilk tahsilini ikmalden sonra İstanbul'a gelmiş ve Bayezit Camiinde Batumlu Hacı Mehmet Emîn Efendi'den okumaya başlamıştır. Müşarünileyh'den H. 1293'de icazet almıştır. Ayrıca Mekteb-i Nüvvab'a devam ederek Recep 1292'de beşinci sınıf niyabet tezkeresi almıştır.

Mayıs 1292/1876 tarihinde Tosya Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Temmuz 1294'de Ayancık, Teşrinisanî 1296'da Of, Haziran 1299'da Karamürsel, Şubat 1301'de Havza, Eylül 1305'de Adapazarı, Ağustos 1308'de Kelkit, Nisan 1310'da Kırkağaç, Haziran 1313'de Lüleburgaz, Kânunisanî 1315'de ikinci defa Kırkağaç, Kânunisanî 1318'de Dimetoka ve Haziran 1322'de Elbasan niyabetine tayin edilmiştir. Mayıs 1324'e kadar Elbasan Niyabetinde bulunmuş ve Kânunievvel 1325'de tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 272. Sicil defteri, c. 1, sh: 328)

SÜLEYMAN REMZİ EFENDİ (Tikveşli)

Eşraf-ı beldeden ve zaîmlerden İbiş Ağa zâde Mehmet Ağa'nın oğlu olup H. 1268 tarihinde Selânik'e bağlı Tikveş Kasabasında doğmuştur. Sibyan mektebinde Kur'ân-ı Kerîm'i hatm edip Tikveş medresesinde müderris Hasan Efendi'den fıkıh okuyup İstanbul'a gelmiştir. Fatih Dersiâmlarından Manastırlı İsmail Efendi'nin tahsilini ikmal ederek icazet almıştır. Bu sırada Hicrî 1301'de imtihanla

Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve üç yıl sonra niyabet şehadetnamesi almıştır.

37 yaşında iken Haziran 1304/1888'de Kuşadası niyabetine tayin edilmiştir. Şubat 1305'de Kemah, Haziran 1309'da İstanköy, Mayıs 1312'de Pireşova, Ağustos 1315'de Peravişte, Mart 1318'de Siirt, Nisan 1322'de Preveze ve Teşrinievvel 1324'de Serfiçe Niyabetine tayin edilmiştir. Mart 1326'da Serfiçe'den hizmet müddetinin hitamında ayrılmıştır.

24 Teşrinisani 1326/1910 tarihinde Çarşamba'da Çebecibaşı Mahallesi İmam Ömer Efendi sokağında iki numaralı hanede vefat etmiştir. (Dosya nu: 235)

SÜLEYMAN RÜŞTÜ EFENDİ (Garbi - Karaağaçlı)

Ziraat ve çiftçilikle uğraşan Karamustafaoğlu Hasan Ağanın oğlu olup Zilhicce 1270'de Denizli'ye bağlı bulunan Garbi - Karaağaç kazasında doğmuştur. Taşrada akaid'e kadar okuyup H. 1293'de İstanbul'a gelmiştir. Fatih Dersiâmlarından Hafız Şakir Efendi'nin ders halkasında bulunup icazet almış ve imtihanla girmiş olduğu Mekteb-i Nüvvab'tan da H. 1314'de şehadetname almıştır. Ayrıca Edlib ulemasından Şeyh Mehmet Muhyiddin Geylani'den de «Buharî» okuyup icazet almıştır.

Mart 1299'da ilk olarak Haleb'e bağlı Menbeç Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. Ağustos 1301'de ayrılıp Eylül 1301'de Zeytun, Şubat 1304'de Edlib Kazaları niyabetine tayin edilmiştir. Ağustos 1311'de Edlib'ten ayrılmıştır.

Kânunievvel 1312'de mektebten çıkması üzerine Humus Kazasına naib tayin edildi. Kânunievvel 1314'de Humus'tan hizmeti hitamında ayrılmıştır. Kânunievvel 1315'de Teşrinievvel 1319'a kadar Zübeyd, Haziran 1320'den Ağustos 1322'ye kadar Vize, Şubat 1322/1907'den Kânunisanî 1324'e kadar Cisr-ergene kazaları niyabetlerinde bulunmuştur.

Zilhade 1316'da uhdesine tevcih olunan İbtidâî Hariç Bursa Müderrisliği Recep 1320'de Musıla-i Sahn'a terfi' olunmuştur.

Kânunievvel 1325'de Kudûs-i Şerif Niyabetine tayin edilmiştir. Teşrinisani 1327'de hizmetinin hitamında ayrılmıştır. Nisan 1329'a kadar istihdamı caiz görülüp açıkta kalmış ve bu tarihte Musul Vilâyeti Merkez Kadılığına tayin edilmiştir. Fakat vazifeye başlamadan İrade-i Seniyye ile Eylül 1329'da Medine-i Münevvere Kadılığına tayin edilmiştir. Teşrinisani 1329'da becayiş suretiyle Mekke-i

Mükerreme Kadısı olmuştur. Teşrinisani 1330'da ise Mekke'den ayrılmıştır.

Zilkade 1332'de İrade-i Seniyye ile üçüncü rütbeden Mecidi nişanı ile taltif olunmuştur.

Teşrinievvel 1331'de Beyrut Vilâyeti Merkez Kadısı oldu. Teşrinievvel 1332/1916'da Suriye Vilâyeti Merkez Kadısı olmuştur.

Şam'ın sukûtu üzerine esir olmuş ve İstanbul'a gelmiştir. Bu hususu şöyle ifade ediyor: «1334/1918 senesi Eylül sonlarında ani olarak Ordu-yi Hümayûn'un o havaliden ricatı esnasında hareketim hakkında bir taraftan bir emir verilmediği gibi nakil vasıtalarının yokluğu ve malum ahval sebebiyle Şam'ın sukûtundan evvel çıkmak mümkün olamamış ve 1335/1919 Nisan'ına kadar mecburen Şam'da kalınmıştır. Bilâhare Arap Hükümeti ve İngiltere Hükümeti mümessilleri tarafından tertib olunan memur ve muhacirler kafilesi ile Beyrut'a sevk olunduk. Beyrut karantina mahallinde 40 - 50 gün kadar intizar olunduktan sonra Fransa Hükümeti tarafından tahsis olunan «Asya» Vapuru ile iki bin kadar memur ve muhacir ile birlikte 9 Haziran 1335/1919 tarihinde İstanbul'a muvasalat olundu.»

Bebekte ikameti sırasında 21 Haziran 1335/1919'da verdiği dilekçeden yukarıdaki hususlar anlaşılmaktaydı. Bir müddet sonra da tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 835, Sicil defteri, c. 1, sh: 259)

SÜLEYMAN RÜŞTÜ EFENDİ (Garbi - Karaağaçlı)

Alem-Şahoğlu Ömer Efendi'nin oğlu olup 1295'de Garbi - Karaağaç'ta doğmuştur. Uşak'ta Ayintabi Medresesinde arapça okuduktan sonra İstanbul'a gelmiş ve Fatih Dersiâmlarından Prizrenli Hüseyin Efendinin ders halkasına girip H. 1327'de icazet almıştır. İmtihanla girdiği Medresetü'l-Kuzat'tan da Şaban 1331'de mezun olmuştur.

Medresetü'l-Kuzattan pek iyi derece ile mezun olması üzerine Teşrinievvel 1329'da Haçin Kazası Kadılığına tayin edilmiş ve Mayıs 1330/1915'de ise İrade-i Seniyye ile Tavas Kazası Kadılığına nakl edilmiştir. (Sicil defteri, c. 2, sh: 356)

SÜLEYMAN RÜŞTÜ EFENDİ (Lâpsekili)

Rüsumat memurlarından İbrahim Efendi'nin oğlu olup 1290/1874 senesinde Lâpseki'de doğmuştur. Kur'ân-ı hıfz ettikten sonra İstanbul'a gelmiş ve Bayezit Dersiamlarından Kayserili Mahmut

Hamdi Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Kânunisanî 1321/1905'-de icazet almıştır. Ayrıca devam etmekte bulunduğu Dârü'l-Fünûn Ulûm-u Diniye şubesinden de Ağustos 1322'de mezun olmuştur. Rebiulevvel 1324'de Ders Vekaletinden tedris ruhsatnafesi almıştır.

Ağustos 1325'de 400 kuruş maaşla Bayezit Camiinde dersiâmlığa başlamıştır. Haziran 1326'da ise Lâpseki Kazası Müftülüğüne tayin edilmiştir. Kânunisanî 1335/1919'da müderrislikle beraber Lâpseki müftülüğünü deruhte ediyordu. **(Sicil defteri, c. 7, sh: 181)**

SÜLEYMAN SAMİ EFENDİ (Ardanuçlu)

Ziraatle uğraşan Mehmet Hulusi Ağa'nın oğlu olup 1274/1858 tarihinde Ardanuç kazasında doğmuştur. İbtidâî tahsilini Ardanuç'ta bitirip Hicrî 1299'da İstanbul'a gelerek Fatih Dersiâmlarından Eğinli Hacı Hafız İbrahim Hakkı Efendi'nin ders halkasına girip Cemazielaher 1313'de icazet almıştır. Tahsili esnasında Muharrem 1307'de tarîk kadılığı imtihanına girmiş ve kazanmıştır. Mayıs 1318/1902'de icra kılınan ruûs imtihanını da kazanmış ve Nisan 1321/1905 tarihinde Fatih Camiinde derse çıkmıştır.

Rebiulevvel 1327'de İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği ruûsuna nail olmuştur.

1 Eylül 1333/1917 tarihinde Süleymaniye Medresesi Tefsîr Şubesi Müdürü olmuştur. 1 Ağustos 1338/1922'de mecburî mezuniyet kararnamesine göre müdürlükten ayrılmıştır.

Dersiâmlığı sırasında 24 Eylül 1930 tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3755)**

Hafız SÜLEYMAN SAMİ EFENDİ (Eğridereli)

Tüccardan Feyzullah Ağa'nın oğlu olup 1281/1865 tarihinde Eğridere Kazasının Tosya-i Zîr köyünde doğmuştur. Köyündeki mektebte ilk bilgileri talim etmiş ve H. 1296/1878'de Selânik'e bağlı Kavala Kazasına gitmiş ve burada bulunan Kavalalı Mehmet Alipaşa Medresesinde tedrise başlamıştır. Tahsili sırasında 1311/1895'de iştiyak ve arzusu üzere İstanbul'a gelmiş ve Şehzadebaşı'nda Saraçhane-i Umumî civarında Amca Hüseyin Paşa Medresesine dehaletle Fatih Dersiâmlarından Kırcaali'li Abdülhalim Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. Hicrî 1318/1900'da icazet almıştır.

37 yaşında Mayıs 1318/1902'de uhdesine devriye müderrisliği tevcih olunmuş ve Eğridere'de Meşgullu nahiyesindeki cami'de vazifeye başlamıştır. Ağustos 1325'de devriye müderrisliğinden ayrılmış ve Kânunisani 1325'de Eğridere Kazası müderrisliğine tayin edilmiştir. Bunun üzerine Eğridere Camiinde ders okutmaya başlamıştır. Temmuz 1326/1910 tarihlerinde müderrisliğe devam ediyordu. **(Dosya nu: 1875)**

SÜLEYMAN SAMİ EFENDİ (Lüleburgazlı)

İsmail Ağa'nın oğlu olup Eylül 1291/1875'de Lüleburgaz kazasının Kumsayık Köyünde doğmuştur. Kur'ân-ı Kerim'i ve bir kısım dinî bilgileri köyündeki ibtidâî mektebte okuduktan sonra Lüleburgaz kasabasındaki medreseye girmiştir. «Molla Cami»e kadar okuduktan sonra 1307/1891'de İstanbul'a gelerek Saraçhanebaşında Dülgerzâde Medresesine dehaletle arapçayı Sultanyerli Hüseyin Efendi'den ikmalle 1318/1902'de icazet almıştır.

İcazeti üzerine Lüleburgaz kazasına müderris tayin edilmiştir. 1322/1906'da aynı memuriyetle Kırkkilise Sancağına tayin edilmiştir. 1325/1909'da ise Dimetoka Kazasına müderris tayin edilmişse de Balkan Harbi sebebiyle Dersaadet'e gelmiştir.

Mayıs 1329/1913 tarihinde inhilâl eden Ayancık Kazası Müderrisliğine tayin edilmiştir. Müderrisliği sırasında Ayancık'tan izinli olarak ayrılmış ve yedi buçuk ay geçtiği halde vazifeye gelmediğinden Mart 1336/1920'de Ayancık Kazası Müderrisliğinden azl edilmiştir. **(Dosya nu: 2517)**

SÜLEYMAN SELÂMÎ EFENDİ (Batumlu)

Hoca-zâde Hamid Hamdi Efendi'nin oğlu olup 1292/1876 tarihinde Batum'da doğmuştur. Fatih Camiinde tahsilini ikmalle Ahmet Hamdi Efendi'den icazet almıştır. Mekteb-i Nüvvab'tan da Şaban 1325'de şehadetname almıştır.

Ağustos 1324/1908'de Ezine Kazası Niyabetine tayin edilmiş ve Ağustos 1326'da hizmetinin hitamında ayrılmıştır. Kânunievvel 1326'da Bozcaada ve Haziran 1329'da Nevşehir Kazasına naib tayin edildi. Kânunisani 1330/1914 tarihinde Çal Kazasına tayin edilmişse de aynı ay içinde Aksaray Kazası Kadılığına nakl edilmiştir. **(Dosya nu: 980, Sicil defteri, c. 5, sh: 233)**

SÜLEYMAN SIRRİ EFENDİ (Bafralı)

Ak İmam-zâde Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1269/1853 senesinde Bafra Kazasında doğmuştur. Sibyan mektebinde ilk bilgileri tahsilinden sonra 1286'da Amasya'ya gitmiş ve iki sene buradaki medreselerde okuduktan sonra 1288'de İstanbul'a gelmiştir. Elbasanlı Abdülkerim Efendi'nin derslerine devamla tekmil-i nuseh ederek icazet alacağı sırada hocasının icazet verdiği anda sılada olduğundan ve hocası da acele olarak Medine-i Münevvereye müderris tayin edildiğinden icazetnamesini, Abdülkerim Efendi'nin hocası Kazasker Muhyidden Efendi tarafından mühürlenmiştir. Bir müddet de Hafız Şakir Efendi'nin derslerine devam edip ondan da icazetname almıştır. 1289'da Hamidiye Medresesine duhul imtihanına girip imtihanı kabul olunan 400 kişi içinden 78. olarak bir tezkere almıştır. İmtihanla Muallimhane-i Nüvvab'a girip 1299'da şehadetname almıştır.

Temmuz 1299/1883'de Sayda Kazası Naibi oldu. Mart 1302'de Sungurlu, Ağustos 1302'de Bafra, Teşrinievvel 1304'de Derne, Teşrinievvel 1307'de Keskin, Haziran 1310d'a Preşova, Eylül 1312'de Tiran, Ağustos 1315'de Cidde, Nisan 1318'de Debre, Kânunisani 1320'de Kozan, Teşrinievvel 1321'de Yenipazar Kazaları niyabetine tayin edilmiştir.

Kozan Niyabetinde iken uhdesine Musıla-i Sahn Edirne Müderrisliği tevcih olunmuştur.

Şubat 1324'de Mersin Niyabetine tayin edilmiş ve Şubat 1326/1911'de hizmetinin hitamında ayrılmıştır. Temmuz 1327'de Muş Niyabetine tayin edilmiş ve 18 Mart 1330/1914 tarihinde Muş'tan tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 878, Sicil defteri, c. 3, sh: 73)

SÜLEYMAN SIRRİ EFENDİ (Ermenekli)

Tüccardan Abdullah Zühtü Efendi'nin oğlu olup (kendi el yazısı hal tercemesine göre) H. 1267, (hayatına ait diğer evraka göre de 12/1/1855) tarihinde İçel Sancağına bağlı Ermenek Kasabasında doğmuştur. Daha çok İçelli Süleyman Sırrı Efendi, diye şöhret bulmuştur. Sibyan mektebini Ermenek'te bitirip medreseye girmiştir. Mantık ve Mülteka'ya kadar okuyup tahsil için İstanbul'a gelmiştir. Bayezit Dersiâmlarından Ermenekli Mehmet Ayni Efendi'-

nin derslerine devama başlamıştır. Hocasından icazet aldığı gibi bazı hocalardan da ders görmüş ve imtihanı kazanıp H. 1296'da Bayezit Camiinde derse çıkmıştır.

«Medhal-i Fıkh» adlı 120 sh. lik bir eseri de 1329'da Matbaa-i Ebuziyyada basılmıştır.

Nikâh bahsine ait Türkçe «Hülâsetü'l-Muhtareyn» adlı bir eseri de vardır ki İstanbul'da 1324'de Mahmut Bey Matbaasında basılmıştır. 126 sh.'dir.

Arapça sarftan «Kifayetü'l-Müntehî», tefsirden «Esbabü'l-Felâh», beyandan «Hülâsetü'l-Efkâr», Türkçe olarak mantıktan «Miyarü'l-Mekal» ve akaidden «Camiu'lAhval» ile «Kenzü'l-Akaid» adlı altı eseri vardır.

Şaban 1300'de uhdesine İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği tevcih olunmuştur.

4 Teşrinievvel 1304/1888'de Tetkîk-i Müellefat-ı Şer'iyye Meclisi azalığına tayin olunmuştur.

Kânunievvel 1310/1894'de irade-i seniyye ile Maarif Nezareti Encümen-i Teftiş ve Muayene azalığına nakl edilmiştir.

Muharrem 1313'de gümüş liyakat madalyası ile taltif olunduğu gibi dördüncü rütbeden Mecidî nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

7 Eylül 1314/1898'de memuriyeti ilâve olarak Mekteb-i Hukuk-i Şahane Kitabü'n-Nikâh muallimliğine tayin olunmuştur. 1 Eylül 1316/1900'da Darü'l-Fünûn Ulum-i Aliye-i Diniye Şubesi Fıkıh muallimliği de ilâve memuriyet olarak uhdesine tevcih edildi.

Maariften varidolan işar üzerine 28 Teşrinisanî 1318/1902'de Kütûb-i Diniye ve Şer'iyye Tetkik Heyeti riyasetine nakl edilmiştir.

İlmî rütbesi Cemazielaher 1309'da Hareket-i Haric'e, Ramazan 1315'de Süleymaniye'ye terfi, Zilkade 1316'da Bilâd-ı Mahreç'ten İzmir, Şevval 1319'da Bilâd-ı Hamse'den Bursa, Ramazan 1321'de Haremeyn-i Muhteremeyn pâyeleri uhdesine tevcih olunmuştur.

2 Nisan 1323/1907'de Meclis-i Maarif Azalığına nakl edilmiştir. 8 Ağustos 1324/1908'de yapılan Maarif tensikatında azalıktan kadro dışı kalmıştır.

Dârü'l-Fünûn Muallimliğinden Teşrinisanî 1329/1913'de tekaüde sevk edilmiştir.

Bayezit Derslâmlığı ücreti ile iktifa ederken 28 Ağustos 1931 tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3428, Sicil defteri, c. 3, sh: 129)

SÜLEYMAN SIRRÎ EFENDİ (Erzurumlu)

Ulemâdan Ali Bedrî Efendi'nin oğlu olup 1285/1869 senesinde

Erzurum'da doğmuştur. Erzurum'da Caferiye Medresesinde dinî ilimleri kısmen tahsîl etmiş ve İstanbul'a gelerek Fatih Çifte Baş Kurşunlu Medresesine kayt olup Gümülçineli Ahmet Asım Efendiden icazet almıştır. İmtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girip Muharrem 1313'de dördüncü sınıf niyabet ehliyetnamesi almıştır.

Teşrinievvel 1312'de Ezine Niyabetine tayin edildi. Teşrinisanî 1314'de ayrılıp Mayıs 1315'de Tortum, Teşrinisanî 1318'de Antakya, Eylül 1320'de İskenderun, Mart 1322'de Malkara, Kânunisanî 1324'de Cisr - Ergene, Teşrinievvel 1325'de Gebze kazası nişabetine tayin edilmiştir. 30 Eylül 1326 tarihinde terfian Galata Kadılığı Müşavirliğine tayin edilmiştir. 10 Teşrinisanî 1327/1911'de Edirne Vilâyeti Merkez Naibi olmuştur. Mart 1329'da Edirne Niyabetinden ayrılmış ve Kânunievvel 1331'de Hüdâvendigâr (Bursa) Vilâyeti Merkez Niyabetine tayin edilmiştir.

Uhdesine Recep 1312'de tevcîh olunan İbtidâî Hariç Bursa Müderrisliği Recep 1320'de Sahn'a ve Recep 1324'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur. Ezine Niyabetinde iken yaptığı hizmetten dolayı dördüncü rütbeden Mecîdî nişanı ihsan edildi. Safer 1332'de Mahreç ve Ramazan 1332'de terfian Bilâd-ı Hamse pâyesi uhdesine tevcîh olunmuştur.

Balkan Harbinin zuhuru ile 17 Teşrinievvel 1328'den itibaren Edirne'de muhasarada kalmış ve Edirne Kalesinin düşüşü ile 13 Mart 1329'da Edirne'den ayrılmıştır.

31 Teşrinievvel 1334/1918'de Evkaf Mahkemesi Kadılığına tayin edildi. Eylül 1336'da tekrar Hüdâvendigâr'a tayin edilmişse de gitmemiş ve Kasım 1336/1920'de tekrar Evkaf Mahkemesi Kadılığına tayin edilmiştir.

Edirne'nin sukûtu olan 1 Mart 1329'da naib Mümaileyh, Bulgarlar tarafından serbest bırakılmayıp 7 Mayıs 1329'a kadar esarette kalmıştır. (Sicil defteri, c. 1, sh: 267)

SÜLEYMAN SIRRI EFENDİ (İstanbullu)

İstanbul Selâtîn Camileri Cum'a meşayihinden (vaizlerinden) Kasîdeci-zâde es-seyit el-hac Hafız Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1240 H./1824 senesinde İstanbul'da Hocapaşa yakınında Hûbyâr Mahallesinde doğmuştur. Mahallesindeki sibyan mektebine girip H. 1254'de Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz etmiş ve Süleymaniye Camiinde Muallim-i Sultanî (Padişah Hocası) Hafız Mehmet Emîn Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Dinî ilimleri tahsîl ederek H. 1272 senesinde akli

ve naklî ilimlerden icazet almıştır. H. 1271'de Bayezit Camiinde derse çıkmış ve H. 1286 tarihinde elli talebeye icazet vermiştir.

Manâsı güç ve şüpheli bahislerle ilimleri hal ve şerh yolunda arapça müteaddit risaleler ile şerh ve haşiyeler üzerine ta'lîkat tertîb ettiği gibi çeşitli ulûm ve funûnda «mebahis-i dakîkayi şamil» arapça iki adet mecmua kendi el yazısı ile tahrîr ve imlâ etmişse de basılmamıştır. Huzur Dersleri Mukarrirliğinde «Kadı Beyzavi Tefsîri»nden takrîr edilen âyetlerin Türkçe tefsîrleri Sultan Abrülaziz Han Hazretlerinin vuku' bulan iradeleri dört sene devam eden mukarrirliğinde her sene takrîr ve tefsîr olunan âyetler müstakillen Türkçe olarak cem, tertîb ve te'lîf edilerek Sultan Abdülaziz Han'a arz ve takdîm olunmuştur.

1270/1854 senesinde Huzur Dersleri Muhatablığına tayin edilmiştir. Hicrî 1282'de Mukarrir olmuş ve mukarrirlere mahsus Topkapı Sarayı Hazine hocalığında bulunmuştur. Şaban 1285'e kadar mukarrirlikte bulunmuştur.

Kânunievvel 1285'den Kânunisanî 1285'e kadar Bâb-ı Fetvâ'da Buhari-i Şerîf okutmuştur.

Haziran 1280/1864 tarihinde Kasımpaşa Mahkemesi Niyabetine tayin olunmuştur. Kânunisanî 1281'de Mahmutpaşa Niyabetine, 15 gün sonra İstanbul Bâb Mahkemesi niyabetine nakl edilmiştir. Kânunisanî 1285/1869'da bir yıl için Galata Mevleviyetini zabt etmiştir. 23 Nisan 1287'de Konya Vilâyeti Müfettiş Hükkâmlığına tayin edilmiştir. Kânunievvel 1287'de müfettişliğin lâğvı ile Konya Merkez Niyabetine tayin edilmiştir. Şubat 1287/1872 tarihine kadar niyabette bulunmuştur. Şubat 1289/1874'den Kânunisanî 1290/1875'e kadar Mahkeme-i Temyiz azalığı vekâletinde bulunmuştur. 1 Şubat 1291/1876'da Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azalığına tayin edilmiş ve azalığı Kânunisanî 1292/Ocak 1877'de Evkaf-ı Hümayûn Müfettişi olması üzerine son bulmuştur. Teşrinisanî 1294/1878'de tekrar Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azası olmuştur. 7 Teşrinisanî 1297/1881'de azalıktan Meclis-i Eytam Riyasetine tayin edilmiştir.

8 Ağustos 1303/1887'den 24 Teşrinievvel 1304/1888'e kadar ilâve memuriyet olarak Anadolu Kazaskerliğinde bulunmuştur. Ayrıca riyaseti sırasında ilâve memuriyet olarak 25 Temmuz 1307/1891'den 13 Temmuz 1308/1892'ye kadar da Rumeli Kazaskerliğinde bulunmuştur.

21 Teşrinievvel 1288'den 29 Mart 1289'a kadar Enez arpalığını, ayrılıp tarihinden Eylül 1296'ya kadar Bilân-abad ve Şubat 1302'den

Nisan 1308'e kadar da Güzelhisar - Aydın arpalığını zabt etmiştir.

Eylül 1262'de 100 kuruş ruûs maaşına nail oldu.

Cemazielevvel 1261'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâî Hariç İstanbul müderrisliği Şevval 1269'da Hareket-i Hariç'e, Şaban 1270'de İbtidâî Dahil'e, Cemazielevvel 1273'de Hareket-i Dahil'e, Safer 1277'de Musıla-i Sahn'a, Cemazielevvel 1282'de İbtidâî Altmışlı'ya, Şevval 1282'de Hareket-i Altmışlı'ya, Şevval 1283'de Hamise-i Süleymaniye'ye ve Recep 1285'de Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur. Muharrem 1288'de Haremeyn-i Muhteremeyn pâyesi tevcîh olunmuş ve üçüncü rütbeden Mecidî nişanı ihsan olunmuştur. Safer 1293'de İstanbul pâyesi ve ikinci rütbeden Mecidî nişanı, Recep 1298'de Anadolu Kazaskerliği ve birinci rütbeden Mecidî nişanı ve Rebiulaher 1300'de ikinci rütbeden Osmanlı nişanı ile Cemazielhaer 1306'da Rumeli kazaskerliğine nail olmuştur.

Meclis-i Emval-i Eytam reisi iken 13 Şaban 1321/3 Kasım 1903 tarihinde vefa etmiştir. **(Dosya nu: 89 ve 1103)**

SÜLEYMAN SIRRÎ EFENDİ (Kızanlıklı)

Recep Efendi'nin oğlu olup 1290/1874 tarihinde Bulgaristan'a bağlı Kızanlık Kazasının Duymuşlar köyünde doğmuştur. Memleketinden hicret edip Bergama'nın Osmaniye köyünde ilk ilimleri tahsille Kırkağaç Kazasına gitmiş ve orada bulunan **Kayacıklı Osman Efendi** Medresesinde arapça okumaya başlamıştır. 1306/1890'da İstanbul'a gelip Çarşamba'da Valide Sultan Medresesinde ikametle Fatih Dersiâmlarından Muğlalı Ali Rıza Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Cemazielaher 1318'de Ali Rıza Efendi'den icazet almıştır.

15 Temmuz 1318/1902'de Ayvalık Kazası (Hamidiye Camii) Müderrisliğine tayin edilmiştir. Mayıs 1327/1911'de ayrılıp Eylül 1327'de İşara Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. Şubat 1329/1914'de ayrılıp 20 Nisan 1330/1914'de Bağdat'a bağlı Aziziye Kazası Niyabetine tayin edilmiştir.

İşara Kazasında kendi kendine haciz kararı vermesi üzerine mahkemeye sevk edilmiş ve üç lira para cezasına çarptırılmıştır.

21 Nisan 1332/1916 tarihinde Aziziye Niyabetinde iken vefat etmiştir. **(Dosya nu: 780, Sicil defteri, c. 6, sh: 50)**

SÜLEYMAN SIRRÎ EFENDİ (Oflu)

Ulemâdan Serdar-zâde İsmail Efendi'nin oğlu olup 1278/1862 tarihinde Of'ta doğmuştur. Of'ta ulemâdan Abbas zâde Mustafa ve

Erzincan'da Müfti zâde Tahir Efendilerden sarf, nahiv, mantık, belâgat, mülteka ve dürer okuduktan sonra İstanbul'a gelmiştir. Fatih Dersiâmlarından Hafız Efendi'den okuyup Hicrî 1307'de icazet almıştır. Ayrıca imtihanla girdiği Mekteb-i Nüvvab'tan Ramazan 1310'da şehadetname almıştır. Arapça ve farsçanın yanında fransızca ve rumcaya da aşina idi.

Temmuz 1309/1893'de İskenderûn niyabetine tayin edildi. Kânunievvel 1311'de ayrılmış ve bu tarihten sonra Erganî, Dârîdere, Erdek, Edremit, Mahmutpaşa niyabetlerinde bulunmuştur. Teşrinisani 1327'de Kastamonu Vilâyeti Merkez Niyabetine tayin edilmişmiştir. Teşrinievvel 1329'da Kastamaonu'dan ayrılmıştır. Mart 1330' da ise Kudûs Niyabetine tayin edilmiştir.

Teşrinisani 1331/1915'de Halep Vilâyeti Merkez Naibliğine nakl edilmiştir. İzinli olarak İstanbul'da bulunduğu sırada Kânunievvel 1334/Aralık 1918'de Edirne Vilâyeti Merkez Niyabetine tayin edilmiştir.

Halep Niyabetinde bulunduğu sırada vazifesini ifada gösterdiği gayret ve hürmete binaen 19 Muharrem 1334'de uhdesine Bilâd-ı Hamse ve Zilhicce 1336'da Haremeyn-i Muhteremeyn pâyesi tevcih olunmuştur.

Mümaileyh Eylül 1336'da verdiği istidâ ile Of'ta ders aldığı ve terbiyesinde yetiştiği Serdar-zâde Hacı Mustafa Efendi'ye nisbetle kendisini de «Serdar zâde» diye göstermişse de asıl künyesinin «Gedik zâde» olduğunu tasrih ettirmiştir.

Sulh Muahedesi mucibince Edirne'nin Yunanlılar tarafından işgali üzerine niyabeti terk etmiş ve 1 Ağustos 1336/1920 tarihinden itibaren mazûl sayılmıştır. **(Sicil defteri, c. 5, sh: 147)**

SÜLEYMAN SIRRÎ EFENDİ (Pazarlı)

Fırıncı esnafından el-hac Tahir Ağa'nın oğlu olup H. 1284'de Rize'ye bağlı Atina (Pazar) Kazasında Kuluna köyünde doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz ettikten sonra Amasya'ya gitmiş ve sarf ilmini tedris edip İstanbul'a geçmiştir. Fatih Dersiâmlarından Pekinli Mustafa Efendi'den tahsili mutad olan ilimleri tahsille Kânunievvel 1311'de icazet almış ve imtihanla girmiş bulunduğu Mekteb-i Nüvvab'tan da Hicrî 1316'da şehadetname almıştır.

Mart 1315/1899'da ilk olarak Ordu Kazası naibi oldu. Daha sonra da sıra ile Keskin, İspir, Söğüt ve Teşrinievvel 1328/1912'de Bafra Kazası niyabetine tayin olunmuştur.

Muharrem 1319'da uhdesine tevcih olunan İbtidâî Hariç Bursa müderrisliği Recep 1324'de İbtidâî Dahil'e terfi' olunmuştur. (Sicil defteri, c. 3, sh: 54)

SÜLEYMAN SIRRÎ EFENDİ (Sürmeneli)

Marangoz mimarı Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1292/1876 tarihinde Sürmene'de doğmuştur. Kânunievvel 1312/1896'da Görele Kazası Rüştiyesi ikinci muallimi oldu. Nisan 1318'da Kızanlık Kazası rüştiyesi birinci muallimliğine ve Teşrinievvel 1319'da Serez İdadisi Tarih ve Coğrafya, Nisan 1321'de Yanya İdadisi Türkçe, Nisan 1324'de Harput İdadisi Kitabet-i Kavanin ve Edebiyat, Mart 1326'da İstanbul Altunizâde rüştiyesi ikinci muallimliğine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1328'de Feyziye Rüştiyesi muallimliğine, ve ayrıca Kanunisanî 1328'de Tabhane Medresesi birinci ve ikinci şubesi Kitabet-i Hususiye Müderrisliğine de tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1330'da Mirgûn Mekteb birinci sınıf muallimliğine, bir ay sonra da Medaris-i Taliye üçüncü ve dördüncü sınıflar Türkçe, Teşrinisanî 1331'de Alemdâr Mektebi ikinci sınıf muallimliği ve Eylül 1333/1917'de İbtidâî Hariç Medresesi Fransızca Müderrisliğine tayin olunmuştur.

1 Eylül 1335/1919'da Hoca Sabri Efendi tarafından Fransızca müderrisliğinden kadro haricine çıkarılmıştır.

1926 tarihinde İstanbul'da Abdüsselâm Mahallesinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3889)

SÜLEYMAN SITKÎ EFENDİ (Tarsuslu)

Telâş zâde Hacı Mustafa Efendi'nin oğlu olup Haziran 1302/1886'da Tarsus'un Çataflı Mahallesinde doğmuştur. Babası Telâş Obalı Zâde Melek Tahir Camii imamı bulunuyordu. Kendisi yedi yaşında ibtidâiye girmiş ve sonra da rüştiyeyi bitirdikten sonra babasının müderris bulunduğu Süleyman Efendi Medresesine girmiştir. Hıfzı da ikmal etmiş ve tahsilini itmam için Kayseriye gitmiş ve orada bulunan ulemâdan Hamurculu Osman Hilmi Efendinin ders halkasına girmiştir. Nisan 1328/1912'de hocasından icazet almıştır.

İcazetinden sonra Tarsus'a gelmiş ve talebe okutup imametle iştigal ederken Ağustos 1332/1916'da Tarsus Şer'iyye Mahkemesi Zabit katibliğine tayin edilmiştir.

Tarsus Müftüsü Mehmet Hilmi Efendi vazifesini terk edip avdet etmediğinden azl edilmiş ve yerine yapılan intihabta birinci olarak Şüprî zâde Ahmet Efendi'nin kazanması, fakat yaşının 65'i geç-

tiğinden yerine 6 Teşrinisani 1337/1921'de Süleyman Sıtkı Efendi Tarsus Müftüsü olmuştur. (Dosya nu: 41)

SÜLEYMAN SÜRURÎ EFENDİ (Ergirili)

Talib Ağa'nın oğlu olup 1268'de Ergiride doğmuştur. İbtidâi tahsilinden sonra İstanbul'a gelmiştir. Fatih Camiinde okumuş ve Şevval 1309'da Muallimhane-i Nüvvab'ı bitirmiştir. Eylül 1309/1893'de Pirepol naibi oldu. Daha sonra ise Pirlepe, Alasonya, Köniçe, Kesendire ve Kânunievvel 1327/1911'e Taşlıca Niyabetine tayin edilmiştir. (Sicil defteri, c. 1, sh: 325/1).

SÜLEYMAN ŞAKİR EFENDİ (Denizlili)

Mücellit Hafız Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1262/1846 tarihinde Denizli'de doğmuştur. Denizlide ilk tahsile başlamış ve imtihanla askeriyeden istisna kılındıktan sonra Aydın, İzmir ve Manisa'dan sonra 1296/1880'de İstanbul'a gelmiştir. Şasi Hafız denmekle maruf el-Hac Hafız Şakir Efendi'nin derslerine dahil olmuştur. 1300/1884'-de icazet almıştır. 1304/1888'de Bab-ı Meşihatta açılan imtihana girmiş ve Zeyl Meşayihi imtihanını kazanıp Eylül 1304'de Aksaray Valide Camii Cuma Vaizliğine tayin edilmiştir. Fatih Camiinde ders okuttuğu gibi son olarak Şehzade Camiinde cumaları vaaz ederken 25 Teşrinisani 1326/1910'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 869)

SÜLEYMAN ŞAKİR EFENDİ (Gedizli)

Kara müfti-zâde Mehmet Salih Efendi'nin oğlu olup 1279/1863 senesinde Gediz'in Sofular mahallesinde doğmuştur. Moralı oğlu Hüseyin Efendi Mektebinde ilk tahsili ikmalle rüştiyeye girmiştir. Üç yıl rüştiyeye devamla şehadetname almadan babasının ders halkasına girmiştir. Fenarîye kadar okuyup Manisa'ya gitmiştir. Orada bulunan Hacı Hüseyîn Efendi Tekkesi Medresesinde Hacı Davut Efendi'den Fenarîyi bitirip babasının yanına dönmüştür. Babasının irtihali üzerine yerine müderrisliğe geçen Bodur zâde Hacı Ahmet Efendi'den tahsilini itmam ile H. 1311'de icazet almıştır.

Talebe okutmakla meşgulken 1322'de mahalli halkın intihabı ile Gediz Kazası Müftüsü olmuştur. İftâ işlerinin dışında babasının medresesinde tedrîse iştigal ediyordu. (Dosya nu: 2282)

SÜLEYMAN ŞEVKET EFENDİ (Bağdatlı)

Aslen Sivaslı olan Bağdat Vilâyeti İdare Meclisi Başkâtib mua-

vini Ahmet Enis Bey'in oğlu olup 1291/1875'de Bağdat'ta doğmuştur. Rüştiyeyi 1303/1887'de bitirip şehadetname almıştır. İstanbul'a ilim tahsili için 1307/1891'de Bağdat 12 talebe ile gelmiştir. Fatih civarında Kadıçeşme yakınında Moralı Osman Efendi Medresesinde ikametle tayin edilen hususî müderrislerden Harputlu Abdüllâtif, Merzifonlu Mustafa ile Ahmet Ramiz Efendilerden dinî ve arabî ilimleri 16 sene içinde tahsille H. 1322'de Ahmet Ramiz Efendiden icazet almıştır. İcazet alması üzerine uhdesine bir adet gümüş liyakat madalyası tevcih edildi.

Temmuz 1318'de devriyeden üç yüz kuruş ilmiye mesarifi maaşına nail oldu. 1332'den itibaren de Bağdat'a müderris ve vaiz tayin edilmiştir. Vilâyet İdare Meclisinin kararı ile 1323/1907'den itibaren Bağdatta Muradiye Camii müderrisliğinde vazifeye başlamıştır. Ağustos 1326/1910 tarihinde aynı yerde müderristi. (Dosya nu: 1211)

SÜLEYMAN ŞÜKRÜ EFENDİ (Kırşehirli)

Aşikpaşa-i Velî Hazretlerinin sülâlesinden Şeyh Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1259/1843 tarihinde Kırşehir'de Aşikpaşa Mahallesinde doğmuştur. Sibyan mektebinde Kur'ân-ı hıfz edip 1279'da İstanbul'a gelmiştir. Kemankeş Kara Mustafapaşa Medresesine girip Bayezit Camiinde Sinoplu Ahmet Nazif Efendi'nin ders halkasına girmiştir. On yedi sene devamla icazet almış ve 1294/1878'de imtihanla derse çıkmıştır. 1309'da 14 talebeye ilk icazetini vermiştir.

Kânunisanî 1290'da Adana Vilâyeti Kur'a mümeyyizliğine tayin edilmiştir. Haziran 1293'da Aydın ve Ağustos 1294'de Samsun Kur'a mümeyyizliklerine tayin edilmiş ve Kânnuievvel 1296'da müderrisliğe nail olmuştur.

Uhdesine Rebiulevvel 1297'de İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği tevcih olunmuş ve Zilhicce 1297'de Hareketi Haric ve Rebiulevvel 1306'da İbtidâî Dahil'e terfi' olunmuştur. Rebiulevvel 1326'da ise uhdesine Bilâd'ı Mahreçten Galata Mevleviyeti tevcih olunmuştur.

Cemazielaher 1312'de dördüncü rütbeden Mecidî nişanı kendisine ihsan edilmiştir.

Haziran 1304/1888'de Fetvahane Müsevvitliğine tayin edildi. Mayıs 1306'da Eyüp Niyabetine tayin edildi. Temmuz 1309'da Medine-i Münevvere Niyabetine tayin edilmiş ve Haziran 1310'da Medine'den ayrılmıştır. Ağustos 1315'de Halep'ten ayrılmıştır. Niyabet hiz-

meti dışında Fetvahane'deki müsevvitliğe devam etmiştir. Şubat 1322'den Nisan 1324'e kadar Galata Mevleviyetini zabt etmiştir.

Eylül 1325'de Fetvahane Müsevvitliğinden ayrılmış ve Temmuz 1326/1910'da tekaüde sevk olunmuştur. Muharrem 1332/Kânunievvel 1329 (Aralık 1913)'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 166, Sicil defteri, c. 1, sh: 241)

SÜLEYMAN ŞÜKRÜ EFENDİ (Tosyalı)

1287/1871 senesinde Tosya'da doğmuştur. Dinî tahsilinden sonra Beşiktaş'ta Asariye Camii imamlığında hizmete başlamış ve Haziran 1327/1911'de Beşiktaş'ta Sinanpaşa-i Atîk Medresesi Kur'ân-ı Kerîm ve Tecvid Muallimliğine tayin edilmiştir. Eylül 1330/1914'de bu muallimlikten azl edilmiş ve Eylül 1335/1919'da İbtidâî Hariç Medresesi Kur'ân-ı Kerîm Müderrisliğine tayin edilmiştir. Müderrisliği sırasında 28 Mart 1338/1922'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 1501)

SÜLEYMAN VEHBİ EFENDİ (Bursalı)

Hz. Ebu Bekir (R.A.)'in sülâlesinden Buhara taraflarından Kâşgâr Beldesi ahalisinden el-Hac Mehmet Kalim (Kemaleddin) Efendi'nin oğlu olup H. 1263 senesinde Bursa'nın Pınarbaşı Mahallesinde doğmuştur. Önce Bursa'da Hoca İshak Efendi'den, daha sonra da İstanbul'a Eyüb Kalenderhane Mektebi Muallimi üstad-ı kâmil hafız ve hattat İbrahim ez-Zühdi Efendi'den Kur'ân-ı Kerîmi okuyup H. 1281'de hafız olmuştur. Bundan Sultan Selîm Camii birinci imamı ve Fatih'te Hafızpaşa Mektebi muallimi sabık Reisü'l-Kurrâ el-Hac İsmail Hakkı Efendi'den seb'a, aşere, takrîb ilimlerini okuyup H. 1286 tarihinde icazet almıştır. Fatih Dersiâmlarından ve mevali-i kirâmdan «Şaşî Hafız Efendi» lâkabı ile bilinen Ahmet Şakir Efendi'nin derslerine devamla H. 1300/1882'de icazet almıştır.

Kıraat ilmine ait 28 cüz' üzerine müretteb «Hadâiku Takrîbi'l-Kur'ân bi Usuli's-Suveri ve'l-İşarât», «Risaletü fi'r-Raât Fevaidü'l-Kıraat» ve «Rüküat-ı Kur'aniye» adlı üç eseri varsa da hal tercemesinde ifade ettiğine göre Mart 1309/1893'de basılmamışlardı. Yalnız daha sonra «Risale-i Raiye» adlı kıraata ait bir risaleyi ruhsatla bastırmış ve Fetvahane tarafından tetkik edilmiştir.

Ağustos 1287'de Eba Eyübu'l-Ensarî Hazretleri Camii devirhanlığına tayin edilmiştir. Ayrıca «Aşırhânlık» vazifesi de kendisine verilmiştir. Ağustos 1290/1874'de Hasköy'de Hamirehane Camii ikin-

ci imamlığına ve 1298/1882'de birinci imamlığına tayin edilmiştir. Mayıs 1298'de Şehit Mehmetpaşa Kütübhanesi hafız-kâtipliğine tayin edilmiş ve Teşrinievvel 1299'da Sultan İkinci Mahmud'un inşâ ettirdiği Humbarahane Camii yakınındaki ilk mektebi muallim tayin edildi.

16 Ağustos 1305/1889'da İrade-i Seniyye-i Padişahî üzerine Teftiş-i Şerîf Meclisi azalığına tayin olunmuştur.

Şaban 1310'da uhdesine tevcîh olunan Musıla-i Sahn Edirne Müderrisliği, Zilhicce 1311'de İbtidâî Altmışlı'ya, Şevval 1316'da Hareket-i Altmışlı'ya terfi' olunmuş ve Rebiulevvel 1317'de dördüncü ve Şaban 1317'de üçüncü rütbeden Mecîdî ile Rebiulaher 1318'de dördüncü rütbeden Osmanlı nişanları kendisine ihsan olunmuştur.

Şevval 1322'de uhdesine İzmir pâyesi tevcîh olundu.

Eylül 1325'de icra kılınan tensîkatta mezkûr meclis, Tetkik-i Mesahif-i Şerîfe ve Müellefat-ı Şer'iyye Meclisi şeklinde iki meclisin tevhîdî ile azalıkta ibkâ edilmiştir.

Eylül 1328/1912'de yaş tahdidinden Meclisi Vükelâ'nın kararı ile istisnâ kılınmış ve azalığa devamı sırasında 24 Temmuz 1332/1916 tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 201 ve 1159, Sicil defteri, c. 1, sh: 201)**

SÜLEYMAN VEHBİ EFENDİ (Nevşehirli)

Kürsü şeyhi Davut zâde el-Hac Süleyman Efendi'nin oğlu olup 1241/1825 tarihinde Nevşehir'de doğmuştur. Sadr-ı Esbak İbrahim Paşa Medresesinde arapça ve farsçayı tahsil ederek Kal'avî zâde el-Hac Mustafa Efendi'den ilm-i kıraatı tedrîs edip akabinde İstanbula' gelmiştir. Filibeli Halîl Efendi'nin derslerine devamla icazet almıştır.

7 Ağustos 1299/1883'de Nevşehir Müftülüğüne tayin edilmiştir.

Zilkade 1270'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu terakkî ede ede Ramazan 1297'de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuş ve Rebiulevvel 1308'de Kudûs ve Rebiulevvel 1319'da Bursa Mevleviyeti kendisine tevcîh olunmuştur.

Nevşehir Müftülüğü sırasında 29 Kânunisanî 1329/11 Şubat 1914 tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2722 ve 1044)**

SÜLEYMAN VEHBİ EFENDİ (Pazarlı)

Yasim-zâde el-Hac Osman Efendi'nin oğlu olup 1241/1825 senesinde Trabzon'a bağlı Atina (Pazar) Kazasının Venik köyünde doğ-

muştur. Babasının köyünde inşâ ettiği camide ve mektebte tahsile başlamış ve 1255'de Rizeye gidip el-Hac Alâeddin Efendi'nin müderris bulunduğu medreseye girip, hocasından tahsile başlamıştır. Mantık, adab, meanî ve fıkıh okuyup 1261'de İstanbul'a gelmiştir. Fatih'te Bahr-ı Siyah Baş Kurşunlu Medresesinde ikametle Vidinli Mustafa bin Ömer Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. 1271'de icazet almıştır. İcazetinden sonra 1271'de Fatih Camiinde derse çıkmıştır.

Kendisi, o zamanlar doğum yerinin Trabzon'a bağlı olmasıyle «Trabzonlu» şeklinde şöhret bulmuştu.

Hicrî 1280'de Huzur Dersleri Muhatablığına tayin olunmuş ve Huzur Derslerine muhatab olarak H. 1290'a kadar devam etmiştir.

Teşrinievvel 1284/1868'de Fetvahane'ye müsevvit olarak tayin edilmiştir. Kânunievvel 1285'de ilâve olarak Bâb-ı Fetvâ'da Buharî Dersi okutmaya memur edilmiştir. Kânunievvel 1289/1873'de Trabzon Mevleviyetine tayin edilmiş ve mevleviyet müddeti sonunda Temmuz 1290/1874'de Trabzon Naibi olmuştur. Bir ay kadar Trabzon Vilâyeti Divan-ı Temyiz Riyaseti vekâletinde de bulunmuş ve Kânunisanî 1291'de Trabzon Niyabetinden ayrılıp Ağustos 1293'den Mart 1296/1880'e kadar Erzurum Vilâyeti Niyabetinde bulunmuştur. Ağustos 1298'de Edirne Mevleviyetini bir yıl için zabt etmiştir.

1 Mart 1300/1884'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azalığına memur edilmiştir. Ağustos 1321/1905'e kadar azalıkta bulunmuştur.

Zilkade 1274'de uhdesine tevcih olunan İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği, terakkî ede ede Rebiulaher 1287'de Musıla-i Süleymaniye'ye, Zilkade 1288'de Hamise-i Süleymaniye'ye ve Ramazan 1289'da Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur. 6 Muharrem 1304'de Haremeyn-i Muhteremeyn Pâyesi tevcih edilmiş ve üçüncü rütbeden Mecidî nişanı kendisine ihsan edilmiştir.

1313'den itibaren Anadolu Kazaskerliği Muavinliğini de fahriyen ifâ etmeye başlamıştır.

Kânunisanî 1325'de müstehikkin maaşına nail olmuş ve Temmuz 1326/1910'de tekaüde sevk olunmuştur.

13 Zilhicce 1312'de İstanbul Pâye-i Refi'i uhdesine tevcih olunmuştur.

Tekaüde sevkinden bir müddet sonra vefat etmiştir. **(Dosya nu: 79 ve 116, Sicil defteri, c. 1, sh: 201)**

SÜLEYMAN ZÜHTÜ EFENDİ (Kırkağaçlı)

A'yan-zâde Emîr Hüseyin Efendi'nin oğlu olup H. 1260/1844 se-

nesinde Kırkağaç kazasında doğmuştur. İbtidâî mektebini bitirip medreseye girmiş ve sabık Kırağaç müftüsü İçelli Hacı İsmail Efendi'den icazet almıştır. İstanbul'da Fatih Camiinde Karinabatlı Ali Efendi ile muhaddislerden Mağribî Şeyh Kasim Efendi'nin derslerine devam etmiştir.

Hicrî 1290'dan itibaren ders okutmaya başlamış ve Temmuz 1308/1892'ye kadar iki defa icazet vermiştir.

Biri, Kara Tepeli'nin istiare tarafına «Şerh» ile diğeri «Ahlâk-ı Hamide ve Zemîme»ye dair risaleleri ve bazı hadislerin cemîi ile «Envaru'n-Nûr» adı ile üç eser te'lif etmişse de hal tercemesinde ifade ettiğine göre basılmamışlardır.

Teşrinievvel 1299/1883'de Kırkağaç Kazası Müftülüğüne tayin edilmiştir. İki yıl hizmetten sonra Hacca gitmiş ve avdetinde yerine hocası Sabit zâde İsmail Efendi'nin tayin edildiğini görünce ona hürmetten ses çıkarmamıştır. Vefatında yerine başkasının tayin edilmesi üzerine mesbuk hak iddiasıyle yeniden Teşrinievvel 1307/ 1891' de Kırkağaç Kazası Müftüsü olmuştur. Mart 1326/1910 tarihinde yaş haddinden tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 828 ve 1023, Sicil defteri, c. 2, sh: 203)**

Ş

ŞABAN EFENDİ (Refahiyeli)

Yakup Efendi-zâde Mehmet Efendi'nin oğlu olup Kânunisanî 1276/1860 tarihinde Refahiye Kazasının Ağmosa Köyünde doğmuştur. İlk bilgileri köyünde okuyup 1290/1880'de Erzincan'da **Halilullah Çelebi Medresesine** gidip kayd olmuş ve ulemâ ve müderrislerden Kemahlı el-Hac Mustafa Efendi'nin ders halkasına girip on beş sene ilim tahsilinden sonra 1305/1889'da icazet almıştır.

H. 1312'de uhdesine İbtidâî Hariç Bursa Müderrisliği uhdesine tevcîh olunmuş ve kendi köyü bulunan Ağmosa'da ders okutmakla meşgulken yapılan intihabta ekseriyeti temin ederek 25 Mart 1326/1910 tarihinde Refahiye Kazası Müftülüğüne tayin edilmiştir.

Müftülüğü sırasında 20 Temmuz 1332/1916 tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 574)**

ŞAKİR EFENDİ (Akovalı)

Hacı Abdullah Ağa'nın oğlu olup Kânunievvel 1283/Aralık 1867'de Akova'nın Atik Mahallesinde doğmuştur. Akova'da rüştiyeyi bitirip medresede Kur'ân-ı hıfz etmiş ve Kânunievvel 1321/1905'de Taşlıca Dârü'l-Muallimin'ini bitirmiştir.

Mart 1317'de Akova Yusuf Ağa İbtidâî Mektebi ve Şubat 1321'de Kebîr İbtidâî Mektebi muallimliğine tayin edilmiştir. Haziran 1328'de Kosova'da Kolaşin Kazası Müftüsü olmuş ve Balkan Harbi üzerine Adana'ya gelmiştir. Son olarak Orhaneli Kazasında muallim iken Aralık 1926'dan önce vefat etmiştir. **(Dosya nu: 4762)**

ŞAKİR EFENDİ (İstanbullu)

Huzur Dersleri Mukarrirlerinden ve mütekaid müderrislerden

Güncü Hoca İsmail Efendi'nin oğlu olup 1269/1853 senesinde İstanbul'da Fatih Kirmastı Mahallesinde doğmuştur. Hafızpaşa İbtidâî Mektebi ile Fatih Mülkî Rüştiyesini bitirip Eğinli Hafız İbrahim Şevkî Efendi'den Fatih Camiinde sarftan başlamak suretiyle tahsilini ikmalle icazet almıştır. Ayrıca bazı üstadlardan fıkhın usul ve füru'nun ve feraizi de tahsil etmiştir.

Hicrî 1284'de on dört yaşında Mahfel-i Şer'iyyat Kalemine kâtip tayin edilmiştir. Eylül 1305'e kadar Mahfel-i Şer'iyyat'ta kâtiblik yapmış ve ayrıca Teşrinievvel 1299'da Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye mukayyitliği ve Kânunisanî 1304'de Başkâtib muavinliğine tayin edilmiştir. Eylül 1305/1889'da ise Meclis-i İntihab-ı Hükkâm Başkâtib muavinliğine geçmiştir. Temmuz 1309/1893'de iBlâd-ı Mahreç'ten Halep Mevleviyetine tayin edilmiş ve mevleviyet müddeti bir yıl sonra hıtam bulmuştur. Teşrinievvel 1312'den Temmuz 1324'e kadar Meclis-i Tetkikat Mukayyitliği ve tarîk maaşını almıştır.

Ağustos 1324/1908'de Meclis-i Eytam Azası olmuştur. Eylül 1325'de ise azalıktan ayrılıp, Kânunisanî 1325'e kadar üç ay Anadolu Kazaskerliği Müşavirliğinde bulunmuştur. Kânunisanî (Ocak) 1325/1910'da Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye Azası olmuş ve Eylül 1327'de İrade-i Seniyye-i Padişahî ile azl edilmiştir. Mayıs 1328'de ikinci defa Anadolu Kazaskerliği Müşavirliğine getirilmiştir. 13 Teşrinisanî 1328'de ise müşavirlikten ayrılmıştır.

Şaban 1294'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği Rebiulevvel 1304'de İbtidâî Dahil'e, Cemazielevvel 1306'da İbtidâî Altmışlı'ya, Zilkade 1308'de Musıla-i Süleymaniye'ye ve Zilkade 1310'da Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuş ve Muharrem 1311'de Bilâd-ı Mahreç, Rebiulevvel 1315'de Bilâd-ı Hamse, Safer 1317'de Haremeyn-i Muhteremeyn ve 7 Şevval 1323'de İstanbul Pâyesi teycîh olunmuştur.

Şevval 1321'de ikinci rütbeden Mecidî Nişanı da kendisine ihsan edilmiştir. Ayrıca Şevval 1317'de üçüncü rütbeden Osmanlı nişanı da kendisine ihsan olunmuştur.

14 Teşrinisanî 1328'de tekrar Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azası olmuş ve 7 Kânunievvel 1330/21 Aralık 1914'de İrade-i Seniyye ile azl edilmiştir. (Dosya nu: 142)

ŞAKİR EFENDİ (Mardinli)

Zeynî zâde Mehmet Ali Bey'in oğlu olup 1290/1874'de Mardin'in Necmeddin Mahallesinde doğmuştur. Mardin'de ilk ve orta tah-

silini bitirip Eylül 1308'de Kasım Padişah Medresesine girmiştir. Muharrem 1325'de Mardin ulemâsından mezkûr medresenin müderrisi ve Mardin müftüsü Yusuf Ziya Efendi'den icazet almıştır.

24 yaşında 1314/1898'de Kasım Padişah Medresesi Muîdliğine (Müderris yardımcılığına, yani doçent) ve Mart 1316'da da Savur Kazası Rüştiyesi birinci muallim vekilliğine tayin edilmiştir. Temmuz 1316/1900'da istifa etmiş ve Kasım Padişah Medresesinde bulunup Cami-i Kebir'de dersiâmlığa başlamıştır. Bu arada Zinciriye Medresesinde de Ağustos 1322/1906'da müderrisliğe başlamıştır. Şubat 1323/1908'de Mardin Müftü Müsevvitliğine ve Kânunisanî 1327/Ocak 1912'de Midyat Kazası Müftülüğüne tayin olunmuştur. Kânunisanî 1332/Ocak 1917'de Midyat Müftülüğünde idi. **(Dosya nu: 2302)**

ŞAKİR EFENDİ (Niksarlı)

Şerîf Efendi-zâde Ahmet Zeki Efendi'nin oğlu olup Kânunisanî 1275/1859'de Niksar Kazasında doğmuştur. Niksar'da Kur'ân-ı Kerim, tecvîd, ilm-i hal tahsil edip rüştiyeye girmiştir. Ağustos 1291'de rüştiyeyi bitirip İstanbul'a gelmiş ve Fatih Dersiâmlarından Ödemişli Mustafa Fehmi Efendi'nin tahsilini ikmalle H. 1303'de icazet almıştır. Bu sırada Dârü'l-Muallimîn-i Rüştiye'ye de girmiş ve Şubat 1302'de orta derecede şehadetname almıştır.

Teşrinievvel 1302/1886'da Altay Rüştiyesi ikinci muallimliğine tayin edilmiştir. Mart 1303'de Erdek Kazası Rüştiyesi Birinci Muallimliğine naklen tayin edilmiştir. Ağustos 1313'de Erdek'ten ayrılıp Eylül 1313'de Çarşamba Kazası Rüştiyesine tayin edilmiştir. Teşrinisanî 1314'de ise Dârü'l-Muallimîn Mubassırı olmuş ve Eylül 1316'da Alay Muhafızı, Ağustos 1319'da Tahrirat Katibi ve Ağustos 1322/1906'da Dârü'l-Muallimîn'de Dinî ilimler muallimi olmuştur. Kânunisanî 1324'de ise Dârü'l-Muallimîn-i İbtidâiye Katibliği ile Türkçe muallimliğine tayin edilmiştir. Eylül 1325'de tensikan kadro harici kalmış ve Mart 1331'de Selçuk Hatun Sultanisi İmametine ve Teşrinisanî 1332'de Kandilli Kız Sultanisi imam ve dinî ilimler muallimliğine tayin edilmiştir.

Bu arada Haziran 1327'den Kânunievvel 1334'e kadar İstanbul'da on beş kadar medresede farsça, türkçe, coğrafya ve tarih dersleri müderrisliğinde ücretle bulunmuştur.

5 Ağustos 1334/1918'de Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye Birinci Sınıf Kâtibliğine tayin edilmiştir. 27 Temmuz 1338/1922'de ise tekaüde sevk olunmuş ve Fatih Çırçır civarında Hacı Hasan Mahallesinde

ikamet etmeye başlamıştır. Esas adı «Ahmet Şakir» olduğu halde daha çok Şakir Efendi adı ile bilinirdi. (Dosya nu: 5251)

ŞAKİR ZÜHTÜ EFENDİ (Eğridereli)

Tüccardan Ferhat Efendi'nin oğlu olup 1285/1869 senesinde Gümülçine Livasının Eğridere Kazasının Dedeler Köyünde doğmuştur İlk tahsilini mahallî sibyan mektebinde ve Maden Medresesinde dinî ilimlere başlayıp akabinde İstanbul'a gelmiştir. Cerrahpaşa'da Gevher Hanım Sultan Medresesine dahil olup Fatih Dersiamlarından Mehmet Raşit Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Tahsili şartı olan ilimleri itmam ile icazet almış ve imtihanla girdiği Mekteb-i Kuzat'tan da üçüncü sınıf niyabet ehliyetnamesi almıştır.

İmtihanla ruûs imtihanını da kazanmıştır. Recep 1318 tarihli niyabet ehliyetnamesi ile niyabete kabul edilmiş ve Haziran 1318/1902'de Vodina Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. Haziran 1320'de Vodina'dan ayrılmış ve sıra ile Kesriye, Nablus, Bingazi ve Trablus niyabetlerinde bulunduktan sonra 1 Eylül 1332/1916 tarihinde terfian Musul Vilâyeti Merkez Niyabetine tayin edildiğinden Trablusşam'dan ayrılmıştır. (Sicil defteri, c. 3, sh: 32)

ŞEFİK EFENDİ (Nardeli)

İzzet Bey'in oğlu olup 1285/1869 tarihlerinde Preveze Sancağına bağlı Narde Kazasında doğmuştur. Preveze ibtidâî ve rüştiyelerini pek iyi derece ile bitirdikten sonra bir müddet tahsil görmüştür. Türkçe ve rumca bilir, arnavutçaya aşina bulunuyordu.

Şubat 1318'den Haziran 1319'a kadar Preveze Bidâyet Mahkemesi zait katibi vekâletinde bulunmuştur. Teşrinisanî 1319'den Ağustos 1326/1910'a kadar Preveze Hukuk Mahkemesi zabit katibliğinde bulunduktan sonra Preveze'de hizmet ifa ederken harp sebebiyle İstanbul'a göç etmiştir.

Kânunievvel 1329'da Kütahya Şer'iyye Mahkemesi kâtibliğine tayin edilmiş ve Mayıs 1331/1915'de istifa ile Karahisarisahip Livası Belediye Müfettişliğinde vazifeye başlamıştır. Müfettişlikte hizmet ifa ederken 20 Mayıs 1332/1916 tarihinde vefat etmiştir. (Sicil defteri, c. 4, sh: 89)

ŞEHABEDDİN EFENDİ (Çapakçurlu)

Müderris Seyit Mehmet Efendi'nin oğlu olup Haziran 1277/1861'de Çapakçur Kazasının Çulyek mahallesinde doğmuştur. Önce ba-

basının medresesinde Kur'ân-ı Kerîm, tefsîr, fıkıh, inşâ, tecvîd, feraiz, okuduktan sonra bir sene de farsça okumuştur. Babasının vefatından dolayı icazet alamamıştır.

Şubat 1312'de babasının vefatı ile medresede müderrislik ve imamet yapmaya başlamış ve Nisan 1326/1910'da Çapakçur Kazası müftüsü olmuştur. 1330 Mayıs'ında bir ay kadar Kaza Kadılığı vekilliğinde bulundu. **(Dosya nu: 1969)**

ŞEMSÜ'L-VAHDET EFENDİ (Göreleli)

Müderris Pir Gaib-zâde Osman Efendi'nin oğlu olup Haziran 1291/1875 tarihinde Görele'nin Menteş Köyünde doğmuştur. Sarf, nahiv ve avamil metnini köyünde babasından okuyup sonradan Görele'de Hüseyin Hoca Medresesinde müderris Bali-zâde Hüseyin Efendi'nin derslerine devamla 1308 Hicrî de İstanbul'a gelmiştir. Birinci Sultan Ahmet Medresesinde ikametle Arabgirli Hüseyin Avni Efendi'nin ders halkasına dahil olup H. 1319'da icazet almıştır.

Haziran 1318/1902'de 150 kuruş maaşla Görele'ye tayi nedilmiş ve Tepeköy Köyündeki medresede ders okutmaya başlamıştır. Nisan 1324/1908'e kadar burada bulunup bu tarihten itibaren yine Görele'ye bağlı Ege (veya Eğe) Köyündeki Dârü'l-Hadis Medresesine nakl edilmiştir.

Teşrinievvel 1325'de Yanya vilâyetine bağlı Loros Kazası müderrisliğine tayin edilmişse de mazeretine binaen gitmemiş ve akabinde Terme Kazası Müderrisliğine tayin edilmiştir.

Rebiulevvel 1320/Haziran 1318'de uhdesine İbtidâî Hariç Edirne müderrisliği tevcih olunmuştur.

Terme Müderrisi iken 13 Ağustos 1331/1915 tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3168)**

ŞERAFEDDİN ŞABAN EFENDİ (Giresunlu)

«Akıllı Hoca» şöhretiyle bilinen Ahmet Efendi'nin oğlu olup Haziran 1285/1869 tarihinde Giresun'un Keşap Nahiyesinin Saraycık Köyünde doğmuştur. Saraycık köyünde ibtidâî mektebini bitirip köyünde müderris bulunan Ömer Efendi'nin medresesine girip bir müddet ders görmüştür. H. 1305'de İstanbul'a gelip Atik İbrahimpaşa Medresesine dahil olup Bayezit Dersiamlarından Tokatlı Mehmet Nuri Efendi'nin ders halkasına girip H. 1319'da icazet almıştır.

Haziran 1319'da Pazarköy, diğer adı ile Orhangazi nahiyesi müderrisliğine tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1325/1909'da ise Gemlik

Kazası Müderrisliği ile kürsü şeyhliğine tayin edilmiştir.

İcazet aldığı sırada uhdesne bir adet liyakat madalyası tevcih olunmuştur.

Nisan 1332/1916 tarihlerinde Gemlik Kazası Müderrisi idi. **(Dosya nu: 1428)**

ŞERAFEDDİN ŞERİF EFENDİ (Kırımlı)

Kırım ahalisinden Ahmet Efendi'nin oğlu olup H. 1249/1832/1933 senesinde Kırım'da doğmuştur. İlk bilgileri Kırım'da tahşilden sonra İstanbul'a gelmiş ve Fatih Camiinde arapça ve farsçayı bitirip icazet almıştır.

H. 1294'de imtihanla Fatih Camiinde derse çıkmıştır. Uhdesine Zilhicce 1297'de İbtidâî hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuştur.

1296/1880'de imtihanla kaydolduğu Fetvahane Pusula Odasında H. 1300/1882'de Fetvâ Odası'na nakl edilmiştir. Nisan 1307/1891'de Müsevvit Mülazimi olmuştur.

Uhdesinde bulunan müderrislik Rebiulevvel 1306'da Hareket-i Haric'e, Şaban 1311'de İbtidâî Dahil'e, Safer 1316'da Hareket-i Dahil'e terfi' olunmuştur. 13 Şevval 1319'da ise Musıla-i Sahn'a, 25 Rebiulevvel 1326'da İbtidâî Altmışlı'ya terfi' olunmuştur.

17 Safer 1331 (1913) tarihinde Fatih Camiinde dersiam olarak tedrisle meşgulken vefat etmiştir. **(Sicil defteri, c. 2, sh: 33)**

Hacı ŞERİF EFENDİ (Rodoslu)

Kayık ruesasından Emin Reis Efendi'nin oğlu olup 15 Mart 1279'da Rodos Kasabasında doğmuştur. Eski usûl üzere Rodos'ta ilk tahsilini itmam edip Elmalı'ya gelip Haydar Baba Medresesinde müderris Elmalı Müftüsü Ali Ragıp Efendi'nin ders halkasına devamla itmamı gereken dersleri bitirip H. 1310'da icazet almıştır.

Eylül 1310/1894'de Rodos'ta bulunan Hurmalı Medrese Müderrisliğine tayin olunmuştur. Haziran 1311/1895'de Rodos Bidâyet Mahkemesi azası olmuştur. Mayıs 1322/1906'da İstinaf Mahkemesi Aza mülâzimliğine tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1325/1909'da yeniden teşkil olan müftü müsevvitliğine tayini üzerine aza mülâzimliğinden ayrılmıştır.

Rodos Hukuku Dairesi reis vekilliği ile Bidâyet Mahkemesi reis vekilliklerinde de bulunmuş olup Rodos Müftü müsevvidi iken 20 Teşrinievvel 1327/1911'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1474)**

ŞERİF SAADEDDİN PAŞA (Mekkeli)

Mekke Emirî Şerif Abdülmuttalib Efendi'nin hafîdi olup Mekke'de doğmuştur. İlk olarak 16 Eylül 1335/1919 tarihinde Dârü'l-Hikmeti'l İslâmiye azalığına tayin olunmuştur. 19 Eylül 1336/1920'de azalıktan azl edilmiş ve ikinci defa olarak 16 Teşrinievvel 1336'da Dârü'l-Hikme azası olmuştur. İlk azalığı bir yıl dört ve ikinci azalığı da 9 ay 25 gün sürmüştür.

5 Haziran 1336/1920'de kurulan Mutedil Hürriyet ve İ'tilâf Fırkası'nın kurucuları arasındadır.

Dârü'l-Hikme'nin neşriyatından bulunan «Cerîde-i İlmiye»nin içinde yazıları mevcuttur.

Rahatsız olduğundan İsviçre'ye tedâviye gitmişse de mübtelâ olduğu hastalıktan kurtulamıyarak 15 Ağustos 1337/1921 tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 5327)

Hacı **ŞERİF SABRİ EFENDİ** (Eğridereli)

Tüccardan Mü'min Efendi'nin oğlu olup 1283/1867'de Gümülçine'nin Eğridere kazasının Çandar köyünde doğmuştur. Mahallî Sibyan mektebini bitirip 1301/1885'de İstanbul'a gelmiş ve Fatih'te Zincirlikuyu'da bulunan Üçbaş Medresesine kayt olup dinî ve arabî ilimlerin tahsiline başlamıştır. H. 1319'da icazet almış ve bu arada devam ettiği Dârü'l-Muallimîn'den Ağustos 1308'de ehliyetname almıştır.

32 yaşında Mart 1316'da imtihanla bir adet berat almış ve Bahriye Nezareti dördüncü sınıf imamlığına tayin edilmiştir. Havuz Fabrikasında sarf ve tarih muallimliğinde istihdam edilmişken Haziran 1318'de istifa etmiş ve Çatalca Livası (Ferhatpaşa Medresesi) Müderrisliğine tayin edilmiştir. Balkan Harbi sırasında bu medrese harap bir hale geldiğinden sadece halka va'z ve nasihat etmekle hizmete devam etmiştir. Bu arada refikasının hastalığı ve memleketi bulunan İzmit'e yakın bir hizmet ifası vazife talebi üzerine Eylül 1334/1918 tarihinde Geyve - Akhisar Nahiyesi'nde tederrüs, va'z ve nasihat etmek üzere 300 kuruş maaşla tayin edilmiştir. (Dosya nu: 3030)

ŞERİF MEHMET KAMİL EFENDİ (Bursalı)

İstanbul İstinaf Mahkemesi ikinci reisi İstanbul pâyelilerinden Şerif Rüştü Efendi'nin oğlu olup Zilhicce 1254/1838'de Bursa'da doğmuştur. Babasının yanında küçükken Bursa'dan çıkmış ve sonradan tekrar Bursa'ya gelmiştir. Bursa'da sabık müftü Abdülkerîm

Efendi'den ve Fatih'te Ahmet Efendi'den arapça okumuştur. Babasının Harput Niyabetinde bulunduğu sırada mahallî ulemâdan Mahmut Vahdî Efendi'den de farsça okumuştur.

29 yaşında iken Hicrî 1283'de Tuna vilâyetine bağlı Ubrova Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. Bir yıl sonra istifa ederek ayrılmıştır. Daha sonra ise Lefke, Kandıra, İnebolu, Somako, Sine, Ziştoy, Büyükçekmece, Kuşadası, Erdek, Mihaliç kazaları niyabetinde bulunmuştur. Haziran 1295'de ise Yeniköy Bidâyet Mahkemesi Riyasetine tayin edilmiştir. Mart 1297'de Gümülçine Bidâyet Mahkemesi Veza Dairesi riyasetine tayin edilmiştir. Bir ara Eyüp Mevleviyetini bir yıl zabt etmiş ve 1298/1882'de Serez Sancağı naibi olmuştur. Bir yıl sonra Gümülçine Sancağı Niyabetine tayin edilmiştir. Muharrem 1303'de Gümülçine'den istifa etmiş ve Safer 1304'de Karahisar-ı Sahip Sancağı Niyabetine tayin edilmiştir. Niyabeti sırasında kerimesinin vefatından dolayı müteessir olmuş ve kendi arzusu üzerine Rebiulaher 1306'da da Dedeağaç Niyabetine tayinini istemiştir. Recep 1307'de istifa etmiş ve Ramazan 1309'da Hüdâvendigâr Vilâyeti dahilinde bulunan Karesi Sancağı Niyabetine tayin edilmiştir.

Uhdesine tevcih olunan Safer 1272 tarihli İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği ruûsu, terakkî ede ede Şevval 1291'de Hareket-i Altmışlı'ya, Rebiulevvel 1294'de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

Muharrem 1299'da Havass-ı Refia (Eyüp) ve Recep 1307'de Bilâd-ı Hamse'den Filibe Mevleviyetini birer yıl zabt etmiştir. Ramazan 1307'de uhdesine Haremeyn-i Muhteremeyn pâyesi tevcih olunmuştur. Hicrî 1304'de dördüncü rütbeden Osmanlı nişanı ihsan edildiği gibi Şevval 1300'de dördüncü rütbeden Mecîdî nişanı ihsan edilmiştir. Mecîdî nişanı Ramazan 1307'de üçüncü rütbeden tebdilen kendisine ihsan olunmuştur.

Karesi Livası Niyabetinde iken 14 Zilkade 1317/15 Mart 1900 tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1902)**

ŞERİF RÜŞTÜ EFENDİ (İstanbullu)

İstanbul pâyelilerinden ve Karesi naiblerinden Bursalı Şerif Mehmet Kâmil Efendi'nin oğlu olup 1304/1888'de İstanbul'da doğmuştur. Babasının bulunduğu niyabetlerde yanında bulunup hususî ders görmüştür. Babasının vefatından sonra biraderinin yanında kalmış ve Bâb-ı Meşîhat Mahfel-i Şer'iyyat Dairesine mülâzemeten

girmiştir. Bir ara Şile Kazası Şer'iyye Mahkemesi Başkatibliğine tayin edilmiş ve Nisan 1325'de başkatiblikten ayrılmıştır.

1313'de bir adet Edirne Müderrisliği ruûsuna nail olmuştur. Mayıs 1326/1910'da müstehakkin maaşı alıyordu. (Dosya nu: 465)

ŞEVKET EFENDİ (Gönenli)

Aslen Amasya'lı olan eski nahiye naiblerinden ve bidâyet mahkemeleri azalarından Hüseyin Hüsnü Efendi'nin oğlu olup 1289/1873 tarihinde Gönen kazasının Akçaali mahallesinde doğmuştur. Temmuz 1307'de Gönen rüştiyesini bitirmiştir. Akabinde İstanbul'a gelip Fatih civarında Cedit Abdürrahîm Efendi Medresesinde ikametle Fatih Dersiâmlarından Batumlu Şakir Efendi zâde Abdüllâtif Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Eylül 1320/1904'de dersleri ikmalle icazet almıştır. Bu arada bazı meşhur hocaların derslerine de devam etmiş ve 1327'de açılan Mekteb-i Kuzat imtihanında ehliyetini isbat etmiştir.

Haziran 1328/1912'de Gönen Merkez Müderrisliğine tayin edilmiş ve Gönen Kazası Müftüsü Mehmet Hulusî Efendi'nin vefatı üzerine yapılan intihabta ekseriyeti elde ederek Kânunisani 1330/1914 tarihinde Gönen Kazası Müftüsü olmuştur. Müftülükle beraber müderrisliği de beraber yürütmüştür. (Dosya nu: 3152)

ŞEVKET EFENDİ (Reşadiyeli)

Ali Sancaktaroğlu Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1296/1880 tarihinde Reşadiye Kazasında doğmuştur. 21 Temmuz 1326/1910 tarihinde Reşadiye Kazası Merkezi Müderrisliğine tayin edilmişse de çok yaşamamış ve 8 Kânunievvel 1329/21 Aralık 1913 tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 2331)

ŞEYH MEHMET EMİN EFENDİ (Bağdatlı)

Şeyh Abdülvehhab bin Şeyh Abdülkadîr Geylanî sülâlesinden Şeyh Abdürrezzak Efendi'nin oğlu olup Hicrî 1253 senesinde Bağdat'ta doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîm ve sair ilimleri okuyup Mekteb-i İrfaniye'ye girmiştir. Dört yıl tahsilden sonra İstanbul'a gelmiştir. 18 sene İstanbul'da Fatih Camiinde arapça okumuştur.

1266 Hicrî senesinde Silivrikapı civarında Vani Dergâhı postnişinliğine ve 38 yaşında 1285'de Meclsi-i Meyaih azalığına tayin edilmiştir. Eylül 1317'de aza idi. (Dosya nu: 172)

ŞEYH ALİ RIZA EFENDİ (İstanbullu)

Şeyh Emin Efendi'nin oğlu olup 1270/1854 senesinde İstanbul'un Üsküdar semtinde doğmuştur. Üsküdar'da Fıstıklı ibtidâi ve rüşti mekteblerini bitirip Valide Sultan Camiinde Kara Hüseyin Efendi zâde Ahmet Asım Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Kadı-mîr'e kadar okumuş ve hocasının aniden vefatı üzerine Huzur Dersleri Mukarrirlerinden Vildan Faik Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Okunması şart olan nüshaları bitirip Hicrî 1314'de icazet almıştır.

Üsküdar'da Abdülhayy Efendi zâde Abdülhalîm Efendi Dergâhı Post-nişîni Sa'diye Tarikati Şeyhlerinden babası Mehmet Emîn Efendi ve Selîm Baba Dergâhı Şeyhi. Nakşibendi şeyhlerinden şeyh Ömer Hulusî Efendiden H. 1290'da her iki tarikten icazet almıştır.

Daha sonra Unkapanı'nda Seyit Ahmet el-Buharî Dergâhı Post-nişînliğine beratla tayin edilmiştir. Unkapanında Yeşil tulumba civarında Üsküplü caddesinde bulunan Dergâhında Nakşibendi Tarikatı üzere Perşembe günleri hususi ayîn icrâ edilirdi.

Şeyh Ali Rıza Efendi'ye 3 Rebiulaher 1323'de post-nişinlik tevcîh olunmuştur. Aydıncık (Edincik) Kazasında, Dergâh-ı Alî Serbevvabçılarından ve Nakşibendî tarikatinden Abdülaziz Ağa adında bir zat H. 1252'de İskele adlı mahalde bir zeytin mağazası ile Edincik'e bağlı Hamamlı köyünde bir adet değirmen ve yine Edincik'te bir adet bağ ve dergâha vakf etmişse de, bu dergâhın meşihatının inhilâli zamanında nahiye müdürü tarafından harap değirmenin birikmiş vergisini tahsîl zımnında icare-i vahideli olan zeytin mağazasını satmış olduğu gibi, bağ ile değirmen de zamanla harap olmuştur. Haziran 1330'da dergâha vakf edilen bu akar bu şekilde idi.

Şeyh Ali Rıza Efendi 9 Haziran 1331/1915 tarihinde Meclis-i Meşayîh Azalığına tayin edilmiştir.

19 Nisan 1336/1920 tarihinde yaş haddinden azalıktan tekaüde sevk edilmişse de post-nişinliğe devam etmiştir. (Dosya nu: 1343)

ŞUAYB EFENDİ (Yanyalı)

Margiliç Kazasında imam iken vefat eden Abdullah Rahmî Efendinin oğlu olup Şubat 1285'de Yanya'ya bağlı Haymara Kazasının Buruş köyünde doğmuştur. Sibyan mektebini bitirip Filât Kasabasında bulunan Veis Ağa Medresesine girmiştir. Beş sene kadar Müderris Mehmet Tevfik Efendi'den okuyup sonradan Yanya'ya gitmiştir. Burada bulunan Veliyyüddin Paşa Medresesine girmiştir.

Yedi sene müddetle müderris Mehmet Kâmil Efendi'den ve Mehmet Said Efendi'den fıkıh, feraiz, meşayihten Şeyh Ali Efendi'den tefsir hadis, Şeyh Mehmet Ali Efendi'den meanî ve vücûh, diğer bazı ilimleri de müderris Bekâya Ali Rıza Efendi'den okuyup Ağustos 1308'de icazet almıştır.

Türkçe, arapça, arnavutça ve rumca bilirdi.

24 yaşında Eylül 1309'da Delvina Kazası rüştiyesine muallim tayin edildi. İki yıl sonra istifa etmiş ve Mart 1312'de Margiliç kazası Yağoran köyü ilk mekteb muallimliğine geçmiştir. Mart 1313' de sihhî ahvalinden istifa etmiştir. Ağustos 1315'de Delvina Mektebi muallimliğine tekrar geçmiş ve Teşrinievvel 1325'de Delvina Kazası Eytam Meclisi müdürlüğüne ve Temmuz 1326/1910'da ise Tepedelen Kazası Müftülüğüne tayin edilmiştir. **(Dosya nu: 5060)**

ŞÜKRÜ EFENDİ (Burhaniyeli)

Müderris Abdullah Fevzî Efendi'nin oğlu olup 1278/1862'de Burhaniye Kasabasında doğmuştur. Rüştiyeyi bitirip babasının müderris bulunduğu **Muhyiddin Rumî Medresesinde** arapça ve farsça tahsilinden sonra İstanbul'a gelmiş ve Nuruosmaniye Medresesine yat olmuştur. Bayezit Dersiâmlarından Dağıstanlı İlyas Veysî Efendi'den 1303'de icazet almıştır.

İcazetinden sonra Burhaniye'ye gelip üç yıl kadar babasının yanında Muhyiddin Rumî Medresesinde tedrisatla meşgul olmuş ve babasının vefatı üzerine imtihan olup bu medreseye müderris tayin edildi.

Mahkeme ve meclis idare azalıklarında bulunmuş ve bir defa da icazet verdikten sonra Haziran 1331/1915'de Burhaniye kazası müderrisi olmuştur. **(Dosya nu: 3726)**

ŞÜKRÜ EFENDİ (Ödemişli)

Müderris Hacı Hamid Efendi'nin oğlu olup Teşrinisanî 1297'de Ödemiş'in Birgi nahiyesinde doğmuştur. Hıfzı ve ibtidaî mektebini Nusan 1313'de ikmal ile 1314'den 1317'ye kadar Gediz'de **İsa Bey Medresesinde** ders görmüştür. 1318'den itibaren de üç sene Uşak'ta Kürt Mehmet Ali ile sabık müftü Mustafa Efendi'den arapça okumuştur. 1321'de Konya'ya gidip ulemâdan Yalvaçlı Ömer Efendi'den tahsili ikmalle H. 1330'da Sultan Alâeddin Camiinde icazet almıştır. Şevval 1331'de İstanbul'a gelmiş ve Çavuşbaşı Süleyman Ağa Medresesine kayt olmuştur. Ders Vekâletinin ilânı üzerine 20

Mart 1330/1914'de müsabaka imtihanına girmiş ve birincilikle mezun olup 1 Mayıs 1330'da Tefenni Kazası Müftülüğüne tayin edilmiştir. Kânunievvel 1335'de Tefenni Müftüsü idi. (Dosya nu: 2584)

ŞÜKRÜ EFENDİ (Şumnulu)

Ahmet Naili Efendi'nin oğlu olup Eylül 1280'de Şumnu'da Karaağaç mahallesinde doğmuştur. Üç sene içinde ibtidâiyi bitirip H. 1290'da Şumnu'da bulunan Muşvaklı veya (Mişvaklı) Medresesinde müderris bulunan babasından okumaya başlamıştır. Ağustos 1297' de Hezargrad'a gelip Yeni Mahallede bulunan amcası Müftü Mahmut Tahir Efendi'nin medresesine girip beş sene ders görmüştür. 1301'de tahsilini ikmal için İstanbul'a gelmiştir. Çarşamba'da Atik Valide Medresesine girip Fatih Dersiâmlarından Silistre'li Arif Efendi'nin ders halkasına girmiştir. İki sene sonra hocasının vefatı ile Alasonyalı Ali Zeynelabidîn Efendi'den okumaya başlamıştır. H. 1318' de Alasonyalı Hoca'dan Rüstempaşa Camiinde icazet almıştır. Ders Vekili Halis Efendi'den de meanî ve usûl-i fıkıh tahsil etmiştir.

Hicrî 1318'de açılan ruûs imtihanına girmiş ve muvaffak olamadığından İrade-i Seniyye ile taşra ruûsu ile Kutâhya'ya tayinle burada bulunan «Haliliye» Medresesinde müderrisliğe başlamıştır.

Teşrinisanî 1325'de 250 kuruş maaşla Kütahya Livası müderrisi olmuştur.

10 Mayıs 1334/1918 tarihinde müderrislikte iken vefat etmiştir. (Dosya nu: 3374)

T

TAHA EFENDİ (Çölemerikli)

Meydan Medresesi müderrisi Molla Abdülkadîr Efendi-zâde Molla Abdurrahman Efendi'nin oğlu olup 1252/1836 senesinde Hakkâri livasının merkezi olan Çölemerik kasabasının Dağgöl Mahallesinde doğmuştur. Sibyan mektebinden sonra H. 1280'e kadar dinî ve arabî ilimleri okumuştur.

44 yaşında iken H. 1296'da Çölemerik Niyabet vekâletine, H. 1305'de Beytüşşebab Kazası A'nam Başkâtibliğine, H. 1307'de Elyak Kazası niyabet vekâletine, H. 1308'de Gevar Kazası niyabet vekâletine. aynı yıl içinde de Hakkârî Sancağı Niyabet vekâletine tayin edilmiştir. Şaban 1309'da İmadiye Kazası A'nam başmemurluğuna tayin edilmiştir.

Mart 1318'de Hakkârî Sancağı Müftüsü idi. **(Dosya nu: 3098)**

Seyyit TAHA EFENDİ (Dehüklü)

Seyyit Abdullah Efendi'nin oğlu olup 1296/1880'de Musul'a bağlı Dehük kazasının Berifkân köyünde doğmuştur. Musul'da Abdullah Bey, Dehük'te Berifkân, Eytun, Dehük Medreselerinde dinî ve arabî ilimleri tahsil etmiştir. İcazet alamamışsa da Musul'da ulemâ huzurunda imtihan olup ehliyetname alması üzerine Ağustos 1327/1911'de Dehük Kazası müderrisliğine tayin olunmuştur. Mart 1329/1913'de Dehük Müderrisi idi. **(Dosya nu: 2716)**

TAHA EFENDİ (Samaralı)

On iki imamdan Hasan Askerî ve Ali Hadî Hazretlerinin hademesinden Seyit Yasin Efendi'nin oğlu olup Mart 1296/1880'de Samara Kazasında doğmuştur. Samara'daki rüştiyede üç yıl okumuş-

tur. Hicri 1312'de Samara'daki Hamidiye Medresesine girmiş ve H. 1328'de ayrılıp Bağdat'taki Âzamiye (İmami Azam) Medresesinde tahsiline devamla müderris Mehmet Said bin Abdülkadir Nakşibendi'den icazet almıştır.

Teşrinisani 1326/1910'da Samara Kazası Müderrisliğine tayin edilmiştir. (Dosya nu: 2026)

Seyit TAHA EFENDİ (Vanlı)

Seyit Mustafa Efendi'nin oğlu olup Hicri 1280 senesinde Van'da doğmuştur. Van vilâyeti merkez müftüs üiken Ağustos 1341/1925 tarihlerinde Ankara'da Diyanet İşleri Başkanlığı Müşavere Heyeti Azası bulunuyordu. (Dosya nu: 4464)

TAHİR EFENDİ (Gümüşhaneli)

Hafız Ali şöhreti ile bilinen Mehmet Efendi'nin oğlu olup Mart 1280/1864'de Gümüşhane'nin Alansa köyünde doğmuştur. Babasından 9 yaşında ilk tahsiline başlamış ve 20 yaşında iken İskilib'e gelip Köprübaşı Medresesinde müderris Alansa köyünden Hacı Ömer Efendi'nin ders halkasına girmiştir. On iki sene fasılasız ders okuyup icazet almıştır. Nisan 1311'de İskilib'ten ayrılıp, hocasının emri ile, Kelkit'e gitmiştir.

Eylül 1311'de Kelkit'e bağlı Çiftlik köyünde bulunan Cami- Sağir Medresesinde derse başlamıştır. Teşrinievvel 1329'da intihabla Kelkit Kazası Müderrisliğine tayin edilmiştir.

Memleketinin Ruslar tarafından istilası üzerine Kelkit'i terkle İskilib'e gelmiş ve ailece bu hicreti sırasında Teşrinisani 1332/1916'da maaşı İskilib'te mezunen ödenmesine karar verilmiştir. (Dosya nu: 2474)

TAHİR EFENDİ (Kayserili)

«Kıyas-ı Musevi» adlı eserin müellifi Musa Efendi'nin neslinden Kayseri ulemasından Mes'ud Efendi'nin oğlu olup Nisan 1258/1843 tarihinde Kayseri'de doğmuştur. 1266'da Kayseri'nin sibyan mektebinde Kur'ân-ı Kerim'i öğrenmiş ve hıfz etmiştir. Zilkade 1275'de babasına izafe edilen Mes'ud Efendi Medresesine girmiştir. Önce babasından, dah asonra da ulemânın meşhurlarından sabık Kayseri müftüsü Halil Efendi'nin ders halkasına girmiştir. 1285'de İstanbul'a gelmiş ve Kemankeş Karamustafapaşa Medresesine kayt olup bir

müddet müderris Derviş Efendiden, sonradan Dâr-i Şurâ müftüsü Emin Efendi'den okumaya başlamış ve Haziran 1291/1875'de Emin Efendi'den icazet almıştır.

Üç sene kadar Fatih Camiinde ders okutmuş ve açılan ruûs imtihanına girip Haziran 1293'de şehadetname almıştır.

Bu tarihlerde hasta olmuş ve memleketine dönmüştür. Babasından intikal eden medresede müderrisliğe başlamış ve Hund Cami-i Kebîrde talebe okutmakta iken 1 Mart 1326/1910'da Kayseri Sancağı Müderrisliğine tayin edilmiştir.

25 Mart 1333/1917 tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1697)**

TAHİR EFENDİ (Kesriyeli)

Hacı Abdullah Efendi'nin oğlu olup 1 Mart 1266 tarihinde Kesriye'de doğmuştur. Beş yaşında iken Kesriye Kurşunlu İbtidâî mektebine girmiştir. Dokuz yaşında iken Kur'ân-ı hıfz etmiştir. On iki yaşında iken Kesriye'de bulunan Ahmetpaşa Medresesinde derse başlamış ve beş sene sonra Manastıra'a gitmiştir. Şerîf Bey Medresesi'nde müderris Hacı İbrahim Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. Sonradan 1292'de İstanbul'a gelmiştir. Fatih Dersiâmlarından İstanbullu Hafız Şakir Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Sekiz sene devamlı derslerine devamla Hicrî 1300'de icazet almıştır. Bu sırada Reisu'l-Kurrâ bulunan Hafız İsmail Efendi'den de ilm-i kıraat icazetnamesi almıştır.

Nisan 1301'de Kesriye Rüştiyesi ikinci mullimliğine geçmiştir. Altı yıl hizmetten sonra istifa etmiştir. Nisan 1308'de ahalinin seçimi ile Kesriye Kazası Bidâyet Mahkemesi azalığına tayin edilmiştir. Mayıs 1310/1895'de Ahmetpaşa Medresesi Müderrisliği vekâletine tayin edilmiş ve beş sene sonra asaleten müderris olmuştur. 5 Haziran 1320/1904'de münhal bulunan Kesriye Müftülüğüne de tayin olunmuştur.

Kânunisani 1325'de ders halkasına devam eden talebelere icazet vermiştir.

Haziran 1327/1911 tarihlerinde hakkında vaki' şikâyete göre devr-i sabık taraftarı olduğu gibi İttihatçı olmadığı ve müderrislik ve müftülüğü de ehl-i tarîk gözüküp Ebu'l-Hüdâ'ya hulûl ile elde ettiği şeklindeki şikâyetlerle Kesriye müftülüğünden alınması istenmiştir. **(Dosya nu: 4855)**

TAHİR EFENDİ (Uşaklı)

Ulemâdan Çallı Ömer Hulusi Efendi'nin oğlu olup Mayıs 1292/1876 tarihinde Uşak'ta doğmuştur. Babası Çal'dan hicretle Uşak'a gelmiş ve otuz yıl kadar ders okutup talebe yetiştirmiştir. Memleketinde ibtidaî mektebi bulunmadığından hususî hocadan okumuş ve akabinde yeni açılan rüştiyeye dahil olmuştur. Temmuz 1303'de pek iyi derece ile şehadetname almıştır. Arapça, farsça, yeni ilimlerle edebiyatı babasından ve hususî muallimlerden okumuş ve babasının vefatı ile Şubat 1310'da Uşak'ta dersiam Maksut zâde Ali Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Kânunievvel 1311/1895'de icazet almıştır.

Matbuatta bir çok Türkçe mensûr ve manzum yazılar yazmışsa da bunları kitab halinde bastırmamıştır.

İcazeti üzerine babasının yaptırdığı medresede tedrise başlamış ve bu arada Maarif komisyonu azalığına tayin edilmiştir. O sıralarda hiç bir mektebin yeni usul üzere eğitim yapmaması üzerine babasının medresesine bitişik üç odalı «Gülşen-i İrfan» adlı bir mekteb açmıştır. Gördüğü rağbet üzerine Mart 1319'da ek olarak dört daireli bir mektep daha açmıştır. Teşrinisanî 1325'de müdür ve birinci muallimliği üzerinde olmak üzere ilk ve orta dersleri okutmak şartıyle ruhsatname almış ve bu arada Kur'a imtihanı, Kur'a meclisi ve Evkaf komisyonu azalıklarına seçilmiştir.

Mayıs 1329'da Hüdâvendigâr Umumî Meclisi azası seçilmiş ve açmış olduğu mektebin idaresi kendinde kalmak şartıyle Uşak İdadisi türkçe muallimliğine tayin edilmiştir: Eylül 1330/1914. 10 Teşrinisanî 1330'da Uşak'ta bulunan Fransız Farer Mektebinin kaldırılması ile yerine Uşak Medresesi'nin tesisi ile bu medresenin üçüncü sınıfı Türkçe muallimliğine tayin edilmiştir. Ağustos 1331'e kadar türkçe okutmuş ve 9 Eylül 1331/1915'de Uşak Medresesi Usûl-u Talîm ve Terbiye ile İlahî Muallimliğine tayin olunmuştur. (Dosya nu: 1298)

TEVFİK EFENDİ (İstanbullu)

Çerkez Şeyhî-zâde Tevfik Efendi, 1241/1835 tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Haziran 1249'da sekiz yaşında uhdesine müderrislik tevcîh olunmuştur. Kânunisanî 1283'de Kastamonu mülgâ Müfettiş Hükkâmlığına tayin edilmiştir. Şubat 1285'de ise arpalık maaşına nail oldu.

Mart 1286'da bir yıl için Medine-i Münevvere Mevleviyetini zabt etmiştir.

Kânunisânî 1298'de Evkaf-ı Hümayûn Müfettiş Müsteşarlığına tayin edilmiştir. Temmuz 1299'da İstanbul Kadılığına tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1300/1884'de kadılıktan ayrılmıştır. Nisan 1302'de ise Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azası olmuştur.

Eylül 1304'de Enez, Haziran 1305'de Kütahya ve Ağustos 1306'da Bilecik arpalıklarını zabt etmiştir.

Bilecik arpalığı ile azalığı vefatına kadar devam etmiştir.

3 Teşrinisanî 1317/1901'de vefat etmiştir.

«Mustafa Tevfik Efendi» diye şöhret bulmuştur. **(Dosya nu: 158)**

TEVFİK EFENDİ (Niğdeli)

Kara Hafız-zâde Hafız Hasan Efendi'nin oğlu olup 1280 (1864)'de Niğde'nin Ali Bey Mahallesinde doğmuştur. Sibyan mektebinde hıfzı ikmal ile Hacı Yakup Efendi'den kurra hıfzı icazeti almıştır. Daha sonra Niğde'de bulunan Atişli Medreseye Kânunievvel 1293'de dahil olmuş ve Şubat 1307'de müderris Hacı Mehmet Efendi'den icazet almıştır.

Teşrinisani 1319'da Mişli Nahiyesi naibi tayin edildi. Sonradan da Mart 1330/1914'de niyabet hizmeti kaldırılmış ve tedrîsle meşgulken Kânunisanî 1335/1919'da Niğde Müsevvitliği inzimamı ile müderrisliğe tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 5235)**

TEVFİK EFENDİ (Yenişehirli)

Ali imam-oğlu Hüseyîn Efendi'nin oğlu olup 1289/1873'de Yenişehir kasabasında doğmuştur. Süleymaniye civarında Çifte Salis Medresesinde on sene tahsil görmüştür. İmtihan olup Mekteb-i Kuzattan Safer 1329'da ehliyetname almıştır.

Eylül 1318'de Osmaniye Kazası Naibi oldu. Daha sonra Kangal, Pötürge, Doyran, Maçka, Akdağmadeni'ne tayin edilmiştir. Kânunievvel 1335'de Havsa Kadısı oldu. Fakat harp sebebiyle terk etti. **(Sicil defteri, c. 4, sh. 35/1)**

Ü

ÜVEYS HASBİ EFENDİ (Batumlu)

Mehmet Hilmi Efendi'nin oğlu olup 1285/1869 yılında Batum'un Livane kasabasına bağlı Mergol nahiyesinde doğmuştur. Kur'ân hıfzından İstanbul'a hicret etmiş ve Fatih Dersiâmlarından Batumlu Hacı Hafız Mehmet Efendi'den dinî ve arabî ilimleri tahsille icazet aldıktan sonra imtihanla girmiş olduğu Muallimhane-i Nüvvab'tan Recep 1318'de şehadetname almıştır. Türkçe, arapça, farsça ve gürcüse bilirdi.

Kânunisanî 1317/1901'de Rumeli'de Ortmar Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. Kânunisanî 1320'de ayrılıp Haziran 1321'den Haziran 1325'e kadar Peravişte Kazası niyabetinde bulunmuştur. İkinci sınıf niyabete terfi'i üzerine Kânunievvel 1325'de Mamuretü'l-Aziz Vilâyeti Merkez Niyabetine tayin olunmuştur. 1 Temmuz 1328'de hizmet müddetinin hitabı üzerine ayrılmıştır. Teşrinievvel 1329'da Adana ve 31 Teşrinievvel 1332'de Sivas ve 14 Kânunievvel 1335/1919'da da Diyarbakır Vilâyeti Merkez Kadılığına tayin edilmiştir. (Sicil defteri, c. 5, sh: 106)

ÜVEYS NAİLİ EFENDİ (Ergirili)

Şerif Bey'in oğludur. Şerif Bey kardeşi İşkodra sergerdesi (kumandanı) Miralay Zeynelabidin Bey'in (diğer hal tercemesine göre Zihnî Bey'in) yanında yüzbaşılık rütbesi ile Zebyak Kalesi Muhafızı iken biraderinin vefatı ile istifa etmiş ve memuriyeti terkle memleketinde oturmaya başlamıştır. Üveys Nailî Efendi, 27 Eylül 1276/1860 tarihinde Ergiri Sancağının Lebhova Kasabasında doğmuştur. İlk tahsilini Lebhova, Ergiri, Yanya Medreselerinde yapmış ve tah-

silini ikmal için İstanbul'a gelmiştir. Recep 1304'de acılan imtihanda Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve Ramazan 1308'de dördüncü sınıf niyabet ehliyetnamesi almıştır.

Arnavutça, türkçe, arapça ve farsça bilirdi.

25 Temmuz 1307/1891'de Zübeyd Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. Ağustos 1308'de Zübeyd'den ayrılmıştır. Kânunisanî 1308'de Nebek, Nisan 1311'de Aclûn, Mart 1313'de Delvina, Mart 1316'da Mürefte, Eylül 1318'de Tiran, Teşrinievvel 1319'da Tire. Şubat 323' de Bergama kazaları niyabetlerine tayin edilmiştir.

Meşrutiyetin ilânı üzerine Bergama'dan ayrılmış ve 1 Kânunievvel 1324'de Van Vilâyeti Merkez Niyabetine tayin edilmiştir. 6 Mayıs 1327/1911'e kadar Van'da bulunmuştur.

Ramazan 1315'de Yunan Muharebesi Madalyasına ve Cemazielevvel 1314'de İzmir ve 21 Safer 1325'de Edirne Pâye-i Mücerredine nail olmuştur.

15 Temmuz 1327'de İşkodra Vilâyeti Merkez. Niyabetine tayin edilmiş ve 10 Eylül 1328/1912'de İşkodra'dan ayrılmaya mecbur edilmiştir. Bu arada Bitlis Niyabetine tayin edilmişse de akabinde Selânik Vilâyeti Merkez Naibi olmuştur: 22 Kânunisanî 1328/1912.

İstanbul Muhafızlığı Erkân-ı Harbiyesi'nin 1137 sayı ve 14 Temmuz 1329 Cağaloğlu, tarihli yazısında hakkında şöyle deniyor:

«Maruz-u bende-i dirineleridir ki,

«Öteden beri Türklük ve Osmanlılık aleyhinde telkînat ve teşvikat-ı bedhahanede bulunduğu ve Arnavutluk istiklali amâl ve efkârı ile Osmanlı hissiyatını rencide edecek efal ve harekata ictisar eylediği Polis Müdüriyet-i Umumiyesince icrâ kılınan tahkikat ile rehîn-i mertebe-i sübût olan İşkodra Naib-i sabıkı Nailî Efendi'nin ahval ve harekât-ı muzırresine mebnî tensîb-i Samî-i Meşihatpenahileri buyurulduğu takdirde ba'dezîn (bundan sonra) hiizmet-i Devlet-i Aliye'de istihdamına mahal kalmamak üzere emsali vechile terkîn-i kaydi hususunun icab edenlere emir ve tenbîhi hususuna müsaade buyurulması arz olunur. Ol babta emr-ü Hazreti Veliyyül-emrindir.»

İstanbul Mahafızı

Miralay (İmza: Ahmet Cemîl)» (1)

Bunun üzerine Üveys Naili Efendi, niyabetten azl olunur.

(Dosya nu: 291, Sicil defteri, c. 3, sh: 131)

---

(1) 22 numaralı Vesika'ya bakınız.

ÜVEYS NAİLÎ EFENDİ (Ergirili)

Zeynelabidin Efendi'nin oğlu olup H. 1251 senesinde Ergiri Sancağının merkezinde doğmuştur. Ergiri medresesinde Ergiri sabık müftülerinden Zeynelabidin, Cafer ve Yunus Efendil'erden arapça okumuştur. 1274'de tahsilini ikmal için İstanbul'a gitmiş ve tahsiline devam etmiştir. Dâvutpaşa Mahkemesinde bir müddet kitabet vazifesiyle iştigal etmiş ve Kânunievvel 1275'de Yanya'ya bağlı Aydonat Niyabetine tayin edilmiştir.

Teşrinisanî 1277'de Tuna'ya bağlı İzladî, Kânunisanî 1279'da Kırçova, Mayıs 1282'de Sarıgöl, Eylül 1284'de Nasliç, Temmuz 1287'de Peremedi, Eylül 1289'da Grebine, ve Teşrinisanî 1292'de Körice niyabetine tayin edilmiştir. Eylül 1295'den Nisan 1297'ye kadar Manastır Vilâyeti Merkez Bidâyet Hukuk Mahkemesi Birinci reisliğinde bulunmuştur. Kânunisanî 1297'de Van Vilâyeti Merkez Bidâyet Hukuk Riyasetine tayin edilmiş ve bu riyasette Temmuz 1302'ye kadar bulunmuştur.

Kânunisanî 1303'de İşkodra Vilâyeti Merkez Niyabetine tayin edilmiştir. Haziran 1316'ya kadar İşkodra Niyabetinde bulunmuştur.

Eylül 1316'dan Eylül 1318'e kadar Cezayir-i Bahr-i Sefid, Nisan 1319'dan Temmuz 1322'ye kadar Musul Vilâyetleri Niyabetlerinde bulunmuş ve Eylül 1323/1907'de Trabzon Merkez Niyabetine tayin edilmiştir.

Rebiulaher 1317'de uhdesine Bilâd-ı Hamse pâyesi tevcih ve Şaban 1318'de üçüncü rütbeden Osmanlı nişanı ihsan olunmuştur.

21 Ramazan 1326'da uhdesine Haremeyn-i Muhteremeyn pâyesi tevcih edilmiştir.

20 Ağustos 1325/1909'da Trabzon Niyabetinden ayrılmış ve Kânunievvel 1325'de yaş haddinden tekaüde sevk olunmuştur.

Hicrî 1331'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 3424, Sicil defteri, c. 1, sh: 261)

ÜVEYS NAİLÎ EFENDİ (Ergirili)

Muhtar Ağa'nın oğlu olup 1286/1870 tarihinde Ergiri sancağının Lebhova kasabasında doğmuştur. Lebhova kasabası ibtidâî, rüştî ve medreselerinde okuyup fıkıh ve feraiz tahsil etmiştir.

Türkçe, arnavutça ve rumca bilirdi.

Şubat 1314'de Bayramiç nahiyesine naib tayin edildi ve bir müddet de İneabad nahiyesinde bulunduktan sonra Şubat 1318'de İslâhiye Naibi olmuştur. Haziran 1320'de İslâhiye'den ayrılıp Mart 1321'

de Şitak, Şubat 1323'de Garameş ve Haziran 1327'de ise Filat Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Harp sebebiyle Kânunisani 1328'de İstanbul'a gelmiştir. (Sicil defteri, c. 3, sh: 218)

ÜVEYS NAİLİ EFENDİ (Ergirili)

Yaho-zâde Yahya Ağa'nın oğlu olup 1288/1872'de Ergiri Kasabasında doğmuştur. İlk bilgileri Ergiri'de gördükten sonra İstanbul'a gelmiştir. Fatih Dersiâmlarından İstanbullu Ahmet Ramiz Efendi'nin derslerine devama başlayıp Cemazielaher 1322'de icazet almıştır.

Devam ettiği Mekteb-i Nüvvab'tan da Şaban 1322'de beşinci sınıf niyabet ehliyetnamesi almıştır.

Temmuz 1323/1907'de Kandıra Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Haziran 1325'de hizmetten ayrılmış ve Katrin Kazasına naib tayin edilmişse de gitmemiştir. Akabinde Eylül 1326'da Aydonat'a naib tayin edilmiştir. Temmuz 1328'de ise İskrapar Kazası Niyabetine nakden tayin edilmiştir. Harp sebebiyle Yanya'ya bağlı bulunan İskrapar Kazasından ayrılmıştır. (Sicil defteri, c. 7, sh: 101)

V

VAKKAS SABRİ EFENDİ (Urfalı)

Halil Ağa'nın oğlu olup 1274/1858 senesinde Urfa şehrinde doğmuştur. Mektebte müretteb dersleri ve medresede de sarf ve nahvden başlayarak mantık, beyan, bedi', meanî, vaz, kelâm, usul-u fıkıh, fıkıh, feraiz, hikmet, hadis, tefsir okumuştur. Mekteb-i Nüvvab'tan da Ramazan 1310'da dördüncü sınıf niyabet ehliyetnamesi almıştır.

Eylül 1308'de ilk olarak Beyrut'a bağlı Sahyun Kazası niyabetine tayin edilmiş ve Ağustos 1311'de ayrılmıştır.

Teşrinisanî 1312'de Beyanabad, Teşrinievvel 1315'de Çemişkezek, Haziran 1319'da Keşan, Mart 1322'de Daridere kazaları niyabetine tayin edilmiştir.

Zilkade 1316'da uhdesine İbtidâî Hariç Bursa Müderrisliği tevcih olunmuştur.

Mart 1325'de terfian Muğla Sancağı Niyabetine tayin edilmiştir. Kânunievvel 1327'de ayrılıp Eylül 1329'da Birecik Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1330/1914'de Medine-i Münevvere ve Haziran 1331/1915'de Mekke-i Mükerreme Kadılığı ikinci müşavirliğine tayin edilmiş ve 15 Teşrinievvel 1335/1919'da ayrılıp İstanbul'a gelmiştir.

25 Ağustos 1336/1920'de Kal'a-yi-Sultaniye (Çanakkale) Livası Kadılığına tayin edilmiştir. 15 Mart 1337/1921'de Bursa Evkaf Müdürlüğüne nakli üzerine Çanakkale'den ayrılmıştır. (Sicil defteri, c. 1, sh: 279)

Hacı VEHBİ EFENDİ (Kırşehirli)

Müderris Osman Efendi'nin oğlu olup 1264/1848 senesinde Kırşehir'de doğmuştur. İlk bilgileri babasından alıp İstanbul'a gelmiş-

tir. Batumlu Emin Efendi'den tahsili ikmalle H. 1291'de icazet almıştır.

Mümeyyizler Heyeti huzurunda Bâb-ı Meşihatta imtihan olup kazanmış ve Temmuz 1294/1878'de Süleymaniye Camiinde derse çıkmıştır.

Şaban 1294'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâi Hariç İstanbul müderrisliğine, Recep 1302'de Hareket-i Haric'e, Şaban 1311'de Hareket-i Dahil'e, Safer 1316'da Musıla-i Sahn'a ve Zilhicce 1322'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuş ve Muharrem 1324'de Halep Mevleviyeti tevcîh olunmuştur.

Hicrî 1295'de doğum yeri olan Kırşehir'e gelip babasından mahlul medreseyi ihyâ etmiş ve Şevval 1317'de Kırşehir Nakibu'l-Eşraf kaymakamı olmuştur.

Süleymaniye Camiinde ders okutmakla meşgulken 30 Kânunisanî 1326/12 Şubat 1911'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 236)**

Hacı **VEHBÎ EFENDİ** (Kırşehirli)

Şabaniye Tarikati meşayihinden Hacı Osman Efendi'nin oğlu olup Mart 1264/1858'de Kırşehir'in Bağbaşı Mahallesinde doğmuştur. Bağbaşı sibyan mektebini bitirip Kur'ân-ı Kerîm'i hatm etmiştir. Babasının vefatı üzerine 1274'de Rıfat Efendi'den sarf ve nahiv okumaya başlamıştır. Hicrî 1283'de Kayseri'ye gidip dört yıl sonra İstanbul'a gitmiştir. Bayezit Camiinde Gürcü Emîn Efendi'nin ders halkasına girip 1291 Şevval'inde imtihan olup Süleymaniye Camiinde derse çıkmıştır. Şaban 1294'de İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği ruûsuna nail olmuştur.

Hicrî 1295'de sıla sebebiyle Kırşehir'e gelmiş ve babasından müntekil olan ve hiç bir varidat ve vakfı bulunmayan medreseyi ihyâ etmiştir. Bu medresede üç defa icazet vermiş ve kırk üç talebeyi mucaz kılmıştır.

İstanbul Müderrisliği ruûsu Zilkade 1297'de İbtidâî Dahil'e Şevval 1310'da Hareket-i Dahil'e, Şaban 1316'da Sahn'a, H. 1318'de İbtidâî Altmışlı'ya, H. 1321'de Hareket-i Altmışlı'ya ve Zilkade 1322'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' etmiştir. Hicrî 1322'de de 4. rütbeden Osmanlı nişanına nail oldu. Muharrem 1324'de Halep Mevleviyetini zabt etti.

Kırşehir Nakibu'l-eşraf kaymakamı iken Teşrinievvel 1326/1910'da Kırşehir Kazası Müftüsü olmuştur. **(Dosya nu: 608)**

VEHİB EFENDİ (Ergirili)

Nüvvab'tan Ergirili Adem Efendi'nin oğlu olup 1270/1854 senesinde Ergiri kasabasında doğmuştur. Ergiri Sancağındaki sibyan, rüştiye ve medreselerinde okumuş ve akabinde İstanbul'a gelmiştir. Dini ilimleri tedrisle, imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiştir. Recep 1300'de mezun olmuştur.

Nisan 1300'de Ohri Naibi oldu. Mart 1301'de ayrılmış ve Kânunievvel 1303'de Görele, Teşrinisani 1305'de Terme, Kânunisani 1308'de Delvina, Mart 1312'de Estina, Haziran 1315'de Avlonya, Mayıs 1319'da Giresun, Mayıs 1321'de Poğon, Kânunievvel 1324'de Karaferia niyabetine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1326'da Karaferie'den ayrılıp Şubat 1327'de Berat Livası Niyabetine tayin olunmuştur.

Sahn Bursa Müderrisliğine de nail olmuştur. (Sicil defteri, c. 3 sh: 139)

VELİ EFENDİ (Sivaslı)

Abdullah Efendi'nin oğlu olup Eylül 1275'de Sivas'a bağlı Tenüs Kazasının Sofular Köyünde doğmuştur. 1291'de Kayseri'ye gidip Kürt Ali Efendi Medresesine girmiştir. Recep 1307'de icazet almıştır.

1311'den itibaren Kangal Medresesinde müderrisliğe başlamış ve Muharrem 1320/1902'de Kangal Kazası Müftüsü seçilmiştir. Kânunisani 1320/1904'de ayrıca Kangal Medresesi Müderrisliğine tayin edilmiştir. Kangal Bey Medresesi Müderrisliğine tayin edilmiştir. Kangal Bey Medresesi Müderrisi iken 10 Mart 1331/1915'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 2336)

VELİYUDDİN EFENDİ (Ergirili)

Feyzullahoğlu Muhtar Efendi'nin oğlu olup 1281/1865'de Ergiri Sancağının Mescid mahallesinde doğmuştur. Medresede bir müddet okuyup İstanbul'a gelmiştir. Cafer Tevfik Medresesinde ikametle dini ilimleri tahsil etmiş ve imtihanla girmiş bulunduğu Mekteb-i Nüvvab'tan Muharrem 1313'de şehadetname almıştır.

Şubat 1311'de Bartın Kazası naibi oldu. Nisan 1314'de Loros, Nisan 1317'de Hayrabolu, Mayıs 1319'da Grebine, Mayıs 1322'de Milâs, Teşrinisani 1324'de Erdek, Nisan 1328'de Karahisarışarki ve Teşrinievvel 1331/1915'de Yafa Niyabetine tayin edilmiştir. (Sicil defteri, c. 3, sh: 231)

VELİYUDDİN EFENDİ (Balâlı)

Ziraatle uğraşan Ali Durmuş Ağa'nın oğlu olup 1290/1874'de Ankara'ya bağlı Balâ kazasının Havalviran köyünde doğmuştur. Sibyan mektebini bitirmiş ve Koçhisar Medresesinde dinî ve arabî ilimleri tahsilinden sonra İstanbul'a gelmiştir. Fatih Dersiamlarından Tavaslı Hasan Efendi'den icazet aldığı gibi Medresetü'l-Kuzattan da Şaban 1330'da iyiye yakın derecede şehadetname almıştır.

23 Kânunievvel 1328/1912'de Maraş Sancağını Göksun, diğer adı ile Andırın Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. **(Sicil defteri, c. 5, sh: 227)**

VELİYUDDİN EFENDİ (Ergirili)

Mültezimlerden Ergirili Tahir Ağa'nın oğlu olup 1282/1866 tarihinde Ergiri'de doğmuştur. Memleketindeki sibyan ve rüştiye mektebini bitirip İstanbul'a gelmiştir. Fatih Camiinde mantık, fıkıh ve feraiz okumuştur.

Niyabete kabulü ile Eylül 1318'de Cuma-i Düpençe, Mart 1321'de Osmancik, Teşrinievvel 1324'de Yenice-Vardar Kazası niyabetine tayin edilmiştir.

Eylül 1327'de Yenice-Vardar'dan hizmet müddeti sonunda ayrılmış ve Mekteb-i Kuzat'ta imtihan olup kazandıktan sonra Nisan 1328'de Demirci Kazası Kadılığına tayin edilmiştir. Temmuz 1329'da Soma Kazası Kadılığına naklen tayin edilmiştir. Eylül 1330'da Soma'dan ayrılmıştır.

Mart 1332/1916'dan itibaren Bergama emvalinden tesviye edilmek üzere mazul sayılmıştır. **(Sicil defteri, c. 5, sh: 180)**

VEYSEL VEHBİ EFENDİ (Namervanlı)

Yusuf Ziya Efendi'nin oğlu olup Nisan 1288/1872'de Erzurum'a bağlı Namervan Kazasının Urçak köyünde doğmuştur. 1306'ya kadar Erzurum'da Sarayönü Sultaniye Medresesinde okumuş ve bu tarihte İstanbul'a gelmiştir. Gazenferağa Medresesinde ikametle icazet almış ve 1318'de ruûs imtihanını kazanıp, Teşrinievvel 1318/1902'de Namervân Kazası Müderrisliğine tayin edilmiştir. H. 1328'de İbtidâî Hariç Edirne Müderrisliğine nail olmuştur. İcazetini Musa Kâzım Efendi'den aldı. 1300/1914'de Havak Medresesinde 15 talebesi vardı. **(Dosya nu: 553)**

VİLDAN FAİK EFENDİ (Debreli)

Zürrâdan İslâm Ağa'nın oğlu olup 1269/1853 senesinde Debre'de doğmuştur. 8 yaşında iken 1277'de İstanbul'a gelip Üsküdar'da Valide-i Atik Medresesinde amcası Hoca Yahya Efendi'nin yanına yerleşmiştir. İbtidâî tahsilini bitirip on iki yaşında Kur'ân-ı Kerîmi hıfz etmiştir. 17 yaşlarında da ilm-i vücûhtan seb'a ve aşereyi de bitirip mezun olmuştur. Üsküdar'da Kara Hüseyin Efendi'nin damadı Kara Mustafa Efendi'nin ders halkasına girmiştir. 19 sene hocasından okuyup icazet almıştır. 1299/1883'de Üsküdar'da Yeni Cami'de derse çıkmıştır. 1314/1898'de talebelerine ilk icazeti vermiştir.

Eserleri:

1 — Fıkıh ilminden: **el-Kavlü's-Sabit fî Kazai'l-Fevaid.**

Bu eseri 46 sayfa olup 1310'da Matbaa-i Osmaniye'de basılmıştır.

2 — **Esraru's-Savm.**

3 — Sarf ilminden «**Teshîlu's-Sarf**» (Türkçe).

4 — İsfahanlı Tuğrai'nin «**Lâmiyetü'l-Acem**» adlı meşhur kasidesini arapça olarak «**Terşîhu'l-Kalem Lâmiyeti'l-Acem**» adı ile şerh etmiştir. 1309'da İstanbul'da Matbaa-i Amire'de basılmış olup 132 sayfadır.

5 — Huzur Dersleri mukarriri iken takrîr ettiği dört dersi bir arada kitab haline getirmiştir. Bu eserinin adı da «**el-Mevaizu'l-Hısan**»dır. Kitap hakkında, baş tarafında şöyle deniyor: «**Ramazan-ı Şeriflerde Huzûr-i Hümayûn'da takrîrat-ı beliğaneleri ile tefsir ettiği ayat-ı celîleyi ve beyne'l-ulemâi'l-muhatabîn cereyan eden avamiz mebahisi muhtevi, ders-i erbaayi cami' bir kitab-ı müstedap, misli nayab-ı şayan-ı mütalâa bir eser-i nefîsidir.**» Bu eser 80 sayfa olup İstanbul'da Matbaa-i Hayriye'de 1330'da basılmıştır.

Mart 1301/1885'de Üsküdar Dersiâmı olarak derse çıkmış olup Haziran 1327/1911'de Valide Sultan Dershanesi Müdürü olmuştur. Eylül 1330/1914'e kadar müdürlükte bulunmuştur.

15 Ağustos 1335/1919'da Süleymaniye Medresesi Hadîs Müderrisliğine tayin edilmiş ve 22 Mayıs 337/1921'de ayrılmıştır.

Kânunisanî 1301'de Paşakapısı Askerî rüştiyesi farsça muallimi olmuş ve Ağustos 1307'de bu rüştiyenin Üsküb'e nakli üzerine Üsküdar İ'dadisi sınıf-ı mahsûs farsça muallimliğine nakl edilmiştir.

Mart 1314'de Kocamustafapaşa Askerî rüştiyesi arapça muallimliğinie tayin edilmiş ve Eylül 1325'e kadar arapça dersi okutmuştur.

Meşrutiyetin ilânından sonra meşrutiyeti tahkîm maksadıyle Arnavut İttihat Kulübünün ve Cemiyet-i İttihadiyenin kararı ve Bâb-ı Alinin tensibi ile Manastır ve İşkodra vilâyetlerine gönderilen «Heyet-i Nasiha»nın riyasetinde iki ay dolaşıp vazife görmüştür.

Rebiulaher 1303'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği, Şaban 1311'de Hareket-i Haric'e, Cemazielaher 1318'de İbtidâî Dahil'e, Şaban 1322'de Musıla-i Sahn'a, Ramazan 1323'de Sahn'a, Safer 1324'de İbtidâî Altmışlı'ya, Zilkade 1325'de Hareket-i Altmışlı'ya, Rebiulaher 1328'de Musıla-i Süleymaniye'ye ve Şevval 1335'de Hamise-i Süleymaniye'te terfi' olunmuştur.

Şevval 1324.de Huzur Derslerine muhatab tayin edilmiş ve Ramazan 1327'de Huzur Dersleri Mukarrirliğine terfi' etmiştir. Huzur Derslerinin sonuna kadar mukarrirlikte bulunmuştur.

4 Temmuz 1341/1925 tarihinde Üsküdar'da Hace Hasna Hatun Mahallesinde Servilik Caddesindeki evinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3591)

Y

Seyit Hafız YAHYA EFENDİ (Harşitli)

Kürt oğullarından Harşit nahiyesi müderrisi el-Hac Mehmet Vehbî Efendi'nin oğlu olup 1309/1893'de Torul'a (sonradan Tirebolu'ya) bağlı Harşît nahiyesinin Şadî köyünde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Kânunievvel 1325/1909'da İstanbul'a gelerek Fatih Camiinde dinî ve arabî ilimleri ikmalle H. 1332'de Fatih Dersiâmlarından İstanbullu Mehmet Muhyiddin Efendi'den icazet almıştır. Fatih Camiinde Feraizî Ahmet Hulusî Efendi'den de feraiz okuyup H. 1334'de icazet almıştır. *Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliye* Medresesine de girerek Haziran 1331, 1332 ve Mayıs 1333 tarihli üç adet tasdikname almıştır. H. 1335'de Medresetü'l-Kuzat'a girmiş ve Nisan 1337/1921'de pek iyi derece ile mezun olmuştur. Ağustos 1337/1921'de Adliye Nezareti Umur-i Hukukiye Dairesinden dâva vekilliği ruhsatı almış ve Teşrinievvel 1337/Ekim 1921'de Mehamiler (Avukatlar) Cemiyetine kayt olmuştur. (Dosya nu: 1179)

YAHYA EFENDİ (Tavaslı)

Hacı Süleyman Efendi'nin oğlu olup H. 1240 tarihinde Tavas Kazasının Uzunpınar köyünde doğmuştur. Önce köyündeki sibyan mektebini bitirip Yukarı Camii Medresesi'nde Rumelili Hacı Mehmet Efendi'den, daha sonra da babası ulemâdan el-Hac Süleyman Efendi'den sarf, nahiv ve mantık okumuştur. Akabinde Manisa'ya gidip ulemâdan el-Hac Evliya-zâde el-Hac Ali Efendi'den dinî ve arabî ilimleri tahsille Recep 1264'de icazet almıştır.

Şaban 1289'da kırk yedi yaşında intihabla Tavas Kazası Müftüsü olmuştur.

Rebiulevvel 1294'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâî Hariç Bursa Müderrisliği ruûsu, Şevval 1307 tarihinde Hareket-i Haric'e terfi' olunmuştur.

Tavas Müftüsü iken 26 Teşrinisanî 1325/1909'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 787, Sicil defteri, c. 2, sh: 89)**

YAHYA EFENDİ (Uşaklı)

Hoca Himmet Efendi'nin oğlu olup 1297/1881'de Uşak'ta doğmuştur. Uşak'ta ibtidâî derslerine ve medrese bir müddet devamdan sonra 1315'den 1317'ye kadar Çal ve Bursa Medreselerinde kaldıktan sonra İstanbul'a gelmiştir. Fatih Dersiâmlarından Sultanyerli Hüseyîn Efendi'den icazet aldığı gibi Medresetü'l-Kuzat'a girip 1330' da şehadetname almıştır.

31 Temmuz 1330'da Nazimiye Kazası Kadılığına tayin edilmiş ve 30 Mayıs 1331'de ayrılıp 8 Temmuz 1331'de Yalvaç Kazası Kadısı olmuştur. Yalvaç Kadısı iken 19 Mart 1335/1919'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 991)**

YAHYA FEHMÎ EFENDİ (Maraşlı)

Ulemâ ve meşayihten Hacı Mustafa Efendi'nin oğlu olup H. 1255/1839 tarihinde Maraş'ın Divanlı Mahallesinde doğmuştur. Maraş'ta mekteb ve medreselerde dini ve arabî ilimleri tahsil etmiştir.

H. 1282'de Cebel-i Bereket'e bağlı Hassa Kazası niyabetine tayin edilmiş ve bu arada Maraş Nizamiye Mahkemesi azalığında da bulunmuştur. Haziran 1295'de Zeytun Kazası, Mayıs 1317'de Haçin Kazası ve Mayıs 1318'de Payas ve Teşrinievvel 1321'de ikinci defa olarak Zeytun Kazası niyabetine tayin edilmiştir.

Muharrem 1297'de uhdesine tevcîh olunan İbtidâî Hariç Bursa Müderrisliği, sonradan Süleymaniye'ye terfi' olunmuş ve İzmir pâyesi ile taltîf olunmuştur.

Ağustos 1325/1909'da tekâüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 1606)**

YAHYA HAYRÎ EFENDİ (Saraybosnalı)

Müderrislerden ve kurrâ imamlarından Hacı Yahya Efendizâde Hafız Hasan Efendi'nin oğlu olup H. 1262'de Saraybosna'da Bozacızâde Hacı Hasan Ağa Mahallesinde doğmuştur. Mahallesinde bulunan sibyan mektebini bitirip Kur'ân-ı Kerîmi hıfz ettikten sonra Gazi Hüsrev Bey Medresesi müderrisi Saraybosna müftüsü Mustafa Hilmî Efendi'den dinî ve arabî ilimleri tahsil etmiştir.

23 yaşında H. 1285'de Saraybosna Şer'iyye Mahkemesine mülâzemetle tayin edilmiştir. İki yıl sonra asaleti tasdikle mahkemenin kâtibliğinde istihdam edilmiştir. Bunun üzerine bir müddet sonra Pirepol Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. H. 1289'da Perane (Vasvik) Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Karadağ hududu, nazik ve mühim bir yer olarak kabul edilen bu kazada üç yıl üç ay hizmet etmiştir. Akabinde İstanbul'a gelmiştir. İmtihan olup niyabete kabul edilmiş ve H. 1293'de Bosna vilâyeti dahilinde Gracaniçe (diğer adı ile Kale) Kazası niyabetine tayin edilmiştir. İki yıl hizmetten sonra ayrılmış ve H. 1297'de Adana'ya bağlı Payas Kazası naibi oldu. H. 1300'de Bartın, H. 1306'da Gördes, ve Muhrrem 1310'da Ezine Kazası niyabetine tayin edilmiştir.

Son olarak Bursa'da Yenişehir Niyabetine tayin edilmiş ve Rebiulevvel 1318/1900'da ayrılmasından sonra vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1904)**

El-hac **YAHYA NİYAZİ EFENDİ** (Aksekili)

Alim-zâde Hacı Mehmet Efendi'nin oğlu olup H. 1264 senesinde Akseki'nin İbradı nahiyesinde doğmuştur. Kur'ân-ı Kerim ve ilm-i hal bilgilerini tahsil ettikten sonra beldenin müftüsünden sarf ve nahiv okumaya başlamıştır. H. 1283'de babası ile İstanbul'a gelmiş ve Cerrahpaşa Camii civarında Cevher Han Sultan Medresesine girip Fatih Dersiâmlarından Alâiyyeli Abdullah Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Meclis-i İntihab-ı Hükkâm'da imtihan olup Şaban 1297'de niyabet intihabnamesi almıştır.

Temmuz 1296/1880'da ilk olarak Mecidözü Naibi oldu. Ağustos 1298'de ayrılmış ve Nusan 1299'da Gülnar, Kânunievvel 1301'de Gülnar, Ağustos 1304'de Andırın, Teşrinisanî 1307'da Pazarcık, Ağustos 1310'da Karapınar, Haziran 1313'de Besni, Temmuz 1316'da Aziziye (Musulca), Mart 1319'da Hamidiye, Mayıs 1322'de ikinci defa Azîziye ve Şubat 1324'de Koçhisar Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Mayıs 1326'da Koçhisar'dan ayrılıp Kânunisanî 1327'de Elmalı Kazası naibi oldu. 7 Haziran 1329/1913'de Elmalı'dan ayrılıp tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 2696, sicil defteri, c. 3, sh: 232)**

YAHYA NURİ EFENDİ (İstromçalı)

İstromça müftüsü Konevî Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1328/1822 senesinde İstromça'da doğmuştur. Babası aslen Konyalı olup 1229 senesinde buraya gelip İstromça Kazası müftüsü el-Hac Mus-

tafa Efendi'nin vefatı ile halk tarafından İstromça Kazası müftüsü tayin edilmiştir. İlk tahsilinden sonra İstanbul'a gelmiş ve sabık Şeyhülislâm Hasan Fehmî Efendi'den okuyup icazet almıştır.

H. 1274'de İstromça'da Kazası müftüsü oldu. Kânunievvel 1295/1879'da yerine başkası tayin edilmişse de Mart 1297/1881'de tekrar kaza müftüsü olmuştur. Beratla İstromça'da Konevî Mehmet Efendi Medresesi müderrisliği de uhdesine tevcih edilmiştir. (Dosya nu: 1358, 4594, Sicil defteri, c. 2, sh: 11)

YAHYA REŞİT EFENDİ (Karahisarişarkili)

Ulemâdan Abdurrahman Fazıl Efendi'nin oğlu olup H. 1260/1844 senesinde Karahisarişarki'de doğmuştur. Babasından ve memleketinin ulemasından «Tasavvurat»a kadar okumuş ve sonradan tahsilini ikmal için İstanbul'a gelmiştir. Bayezit Camiinde Afyoncuzâde'nin akrabasından İstanbul'lu Ahmet Nüzhet Efendi'den okuyup icazet almıştır.

H. 1298'da Sultan Bayezit Camiinde derse çıkmıştır.

1 Kânunisanî 1290/1874'de 100 kuruş müderrislik maaşına nail olmuştur.

5 Şevval 1291'de uhdesine tevcih olunan İbtidâî Hariç İstanbul müderrisliği, Ramazan 1297'de Hareket-i Haric'e, Cemazielaher 1306'da Musula-i Sahn'a ve Muharrem 1309'da Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur. Rebiulevvel 1310'da Kudûs Mevleviyeti, Şevval 1314'de Bilâd-ı Hamse pâyesi, Muharrem 1316'da muteber olmak üzere Haremeyn-i Muhteremeyn ve Zilkâde 1323'de İstanbul pâye-i refiî tevcih olunmuştur.

Şevval 1306'da kendisine 4. rütbeden Mecidî nişanı ihsan edilmiş ve aynı yıl içinde yine 4. rütbeden Osmanlı nişanı, Recep 1315'de tebdilen 3. rütbeden Mecidî, Şevval 1318'de 2. rütbeden Mecidî ve Zilkade 1323'de tebdilen ikinci rütbeden Osmanlı nişanları kendisine ihsan edilmiştir.

1 Mart 1301/14 Mart 1885'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azası olmuştur. 22 Kânunievvel 1304/4 Ocak 1889'da ayrıca Meclis-i Tetkik-i Müellefat azası olmuştur. Eylül 1308'den Ağustos 1309'a kadar Kudûs mevleviyetini zabt etmiştir. 1 Mart 1314/1898'e kadar her iki azalıkta bulunmuş ve 10 Mayıs 1314'de Medine-i Münevvere Niyabetine tayin edilmiştir. 28 Nisan 1315'e kadar mezkûr niyabette bulunmuş ve 23 Haziran 1315'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azalığına ikinci defa tayin edilmiştir. 25 Kânunisanî 1316'da Mısır Ka-

dılığına tayini üzerine azalıktan ayrılmıştır. 25 Mart 1325'e kadar Mısır Kadılığında bulunmuştur.

16 Eylül 1325/29 Eylül 1909'da Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye Riyasetine tayin edilmiştir. 4 Eylül 1327/17 Eylül 1911'de mezkür riyasetten tekaüde sevk olunmuşsa da 22 Şevval 1330'da uhdesine Anadolu Kazaskerliği pâyesi tevcih olunmuştur. 24 Recep 1331'de bilfiil Rumeli Kazaskeri olmuştur. (1) 17 Haziran 1329/1913'de pazartesi vazifeye başladı. 17 Cemazielaher 1334'de yerine Batumlu Emin Efendi zâde Ali Haydar Efendi'nin kazasker olması üzerine ayrılmıştır.

9 Cemazielaher 1335/2 Nisan 1332/1916 tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 75, Sicil defteri, c. 3, sh: 122)

YAHYA SEZAİ EFENDİ (Ergirili)

Tahir Efendi'nin oğlu olup 1257/1841 tarihinde Ergiri'de doğmuştur. Mahallesinin adı Donavat'dır. İlk tahsilini ikmalle İstanbul'a gelmiş ve Sinanpaşa Medresesinde dini ve arabi ilimleri okumuştur. Meclis-i İntihab-ı Hükkâm'da imtihan olup H. 1293'de şehadetname almıştır.

Türkçe, arapça ve rumca konuşur ve yazar, bulgar ve arnavutça ise sadece konuşurdu.

Haziran 1282'de Haleb'e bağlı Harem Kazası naibi oldu. Temmuz 1283'de Adana'da Osmaniye, Şubat 1284'de Tepedelen, Mart 1287'de Çatalca, Teşrinievvel 1288'de Bosna'da Tirebine, Şubat 1292'de Debre niyabetine tayin edilmiş ve Mart 1296'da İskodra Vilâyeti Ceza Riyasetine tayin edilmiştir. İki yıl riyasetten sonra Eylül 1298'de İştip Naibi oldu. Temmuz 1301'de Avlonya, Ağustos 1304'de ikinci defa İştip, Temmuz 1307'de Ayvalık, Kânunievvel 1310'da Delvina, Şubat 1313'de Avrethisar, Ağustos 1317'de Cidde, Nisan 1321'de Prizren ve Teşrinisani 1324/1908'de Berat Niyabetine tayin edilmiştir.

İzmir ve Edirne pâyelerine nail olmuş olup Mart 1326/1910'da Berat'tan tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 246)

YAHYA ŞEFİK EFENDİ (Şamlı)

Yahya (A.S.)'ın türbedârı Suriye ulemâsından Ustuvani-zâde

(1) 23 ve 24 numaralı vesikalara bakınız.

İbrahim Efendi'nin oğlu olup 1293/1877'de Şam'da doğmuştur. Şam'da «Medresetü'l-Kürdî» adlı ilk mektebte Kur'ân-ı Kerimi ve bir müddet de rüştiyede okuduktan sonra Şam'a beldenin ulemâsından Ustüvani zâdelerden Abdülmuhsin, Ebu'l-Hayr Mehmet Şükrü, Derverî-zâde Abdürrezzak, Şeyh Bekrî Akkâr, sabık müftü Kantâ zâde Mehmet Salih Efendilerden dini ve arabî ilimleri tahsil etmiştir. Mekteb-i Kuzatta icrâ kılınan niyabet imtihanını kazanıp Safer 1328'de ehliyetname almıştır.

H. 1309'da Şam Mahkemesi zabit kâtibliğine geçmiş ve Ağustos 1319'da Vesaik-i Şer'iyye Mukayyitliğine geçmiştir. Temmuz 1324'de ise Bâbu'l-Cubul Kazası naibi oldu.

Rebiulevvel 1325'de uhdesine İbtidâî Hariç Bursa müderrisliği tevcîh edilmiştir.

Eylül 1328'de Nebek Kazası naibi oldu ve Şubat 1331/1916'da Kuneytıra Kazası niyabetine naklen tayin edilmiştir.

Ağustos 1332/1916'da ise İbtidâî Dahil Bursa Müderrisliğine terfi' olunmuştur. (Sicil defteri, c. 3, sh: 207)

YAHYA TEVFİK EFENDİ (Yenipazarlı)

İmam-zâde Mehmet Eşref Efendi'nin oğlu olup 11 Eylül 1280'de Yenipazar kasabasında doğmuştur. Sibyan mektebini bitirip girmiş olduğu rüştiyeden Haziran 1295/1879'da şehadetname almıştır. Yenipazar'da bulunan Altın İlim Medresesine 1296/1880'de girip müderris Hacı Ali Efendi'den şerh-i akaid'e kadar ders görmüştür. Anadili Boşnakça idi. Arapça, Türkçe, farsça okur yazardı.

Memleketinde tedrisle iştigal ederken 14 Teşrinisanî 1325/1909'da Yenipazar Müftüsü olmuştur. (Dosya nu: 4664)

Hacı YAKUB EFENDİ (Burdurlu)

Helvacı Hacı Ahmet Efendi'nin oğlu olup H. 1242'de Burdur Kasabasının Hacı İbrahim Mahallesinde doğmuştur. Sibyan mektebinde ilk bilgileri tahsilinden sonra Bundozlu-zâde Mehmet Efendi'nin Kavaklı Medresesi'ne girip sarf ve nahiv okuduktan sonra hocasının damadı Hasan Hilmî Efendi'den mantık, meanî, ilm-i sarf, usûl ve ilm-i edeb okumuştur. H. 1264'de tahsil için Kütahya'ya gitmiş ve orada Koçaklı denmekle maruf «el-Hac Ali Efendi'nin Medresesinde ikametle üç sene şerh-i akaid okumuştur. Sonra da 1267'de Ali Efendi'nin vefatı üzerine Eskişehir Kazasında bulunan Matlab-zâde Abdullah Efendi'nin Değirmenbaşı Medresesinde de iki sene «Celâl»

ve «Mutul» okumuştur. Recep 1269'da tekrar memleketine avdet edip üstadı Damat Hasan Efendi'den okumaya başlamıştır. Bütün okunması meşrut olan ilimleri itmam ile H. 1273'de icazet almıştır. Bunun üzerine babasının inşâ ve vakf ettiği medresede ders okutmaya başlamıştır.

Burdur Sancağı müftüsü Tepeli-zâde el-Hac Hasan Hüsnü Efendi'nin Hacca gitmesi üzerine 1297'de yedi ay müftü vekâletinde bulunmuştur. 1298'de ahali tarafından Burdur Sancağı Bidayet Mahkemesi azalığına seçilmiştir. Bu arada derse de devam etmiş ve 11 Kânunisanî 1306/1890'da Burdur Sancağı Müftülüğüne tayin edilmiştir.

Müftülüğü devam ederken 3 Ağustos 1326/16 Ağustos 1910'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2721)**

YAKUB FEVZİ EFENDİ (Rizeli)

Ziraatle iştigal edip 1270'de vefat eden Ahmet Ağa'nın oğlu olup 1261/1845 senesinde Rize'nin Karadere'nin Galuz köyünde doğmuştur. Tuna Vilâyeti Peravadi kasabasında bulunan müderris el-Hac Musa Efendi'den safrtan başlamak suretiyle iki yıl ders görüp H. 1284'de İstanbul'a gelmiştir. Fatih'te Yahya Tevfik Efendi Medresesinde ikametle el-Hac Hafız Ahmet Şakir Efendi'nin ders halkasında dersleri ikmalle H. 1300'de icazet almıştır. H. 1301'de icra kılınan ruûs imtihanını kazanıp Ağustos 1303/1887'de Fatih Camiinde derse çıkmıştır.

H. 1308'de İbtidâî Hariç İstanbul müderrisliği uhdesine tevcih olunmuş ve Safer 1314'de İbtidâî Dahil'e ve Cemazielaher 1318'de Hareket-i Haric'e terfi' olunmuştur.

17 Mart 1337/1921'de Fatih Camiinde dersiâm hoca olarak tedrisle iştigal ederken vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3436)**

YAKUP HAMDİ EFENDİ (Zileli)

Zile müftüsü el-hac Lütfullah Efendi'nin zamanında 25 sene müftülük fetvâcısı olan müsevvit el-hac Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1249/1833'de Zile'nin Arnabut mahallesinde doğmuştur. Kur'ân ve akaid tahsilinden sonra Zil'de bulunan Keskek Medresesinde Serezli el-Hac Halil Efendi'den sarf ve nahiv okumaya başlamış ve 1269'da Amasya'ya gidip Kabancı Medresesinde İpekli el-hac Hasan Efendi'den 1275'de icazet almıştır.

On yıl kadar müsevvitlikte bulunmuş ve 2 Haziran 1304/1888'de Zile Kazası Müftüsü olmuştur. Rebiulevvel 1324/1906'da Zile'ye Abdurrahman Avni Efendi'nin tayin edilmesi bu tarihten evvel vefat etmiş olmasını gerektirir. **(Dosya nu: 1012 ve 2317)**

YAKUB HASİB EFENDİ (Pazarlı)

Ulemâdan Behlûl Efendi'nin oğlu olup 1295/1879'da Pazar Kazasında Hemşin nahiyesinde doğmuştur. Kibar zâde şöhretiyle bilinirdi. Trabzon'da «Yetim Hoca» adlı zatın medresesinde sarftan başlayarak bir müddet tahsil görmüş ve İstanbul'a gelerek Bayezit Dersiâmlarından Kayserili Hamdi Efendi'den icazet almıştır. H. 1322. imtihanla girmiş olduğu Mekteb-i Nüvvab'tan ise Şaban 1326'da şehadetname almıştır.

Mayıs 1325'de Ortaköy Niyabetine tayin edilmiştir. Nisan 1327'de ayrılıp Temmuz 1327'de Hüdâvendigâr'a bağlı Azîziye Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Haziran 1329'da Azîziye'den ayrılmış ve Temmuz 1329'da Palu Kazası Kadısı olmuştur. Ağustos 1332'de Çemişkezek Kazası Kadılığına tayin edilmiştir.

Şevval 1332'de (1914'de) uhdesine yeniden İbtidâî Dahil Bursa Müderrisliği tevcih olunmuştur. **(Sicil defteri, c. 2, sh: 305)**

YAKUB HAYRİ EFENDİ (Akovalı)

Ziraatle uğraşan Beytullah Ağa'nın oğlu olup 1 Teşrinievvel 1297/1881'de Kosovaya bağlı Akova Kazasının Beradarva köyünde doğmuştur. Sibyan mektebine devam ederken Nisan 1311'de Üsküb'e gitmiş ve orada bulunan Gazi Mustafa Paşa Medresesinde talebe kayt olmuştur. İstanbul'da icazet almış hocalardan Üsküblü müderris Abdulahad Efendi'nin ders halkasına girip Mümaileyh'ten fıkıh, hadis, mantık ve tefsir gibi ilimleri 1317'ye kadar okumuştur. Yenice Sancağı Maarif Komisyonundan imtihanla bir adet ehliyetname almıştır.

1 Kânunisani 1319/1903'de Akova Kazasının Lozna Köyü ibtidâî (ilk) mektebi muallimliğine tayin edilmiştir. 1 Kânunievvel 1322'de İslatiye ve Mart 1323'de Beradarva köyleri ibtidâî mektebleri muallimliklerine tayin edilmiştir. 11 Teşrinisani 1325'de ise muallimlikten ayrılıp Kolaşin Kazası müftüsü olmuştur. 18 Mart 1328'de müftülükten ayrılıp 27 Mayıs 1328'de Perani Kazası müftülüğüne geçmiştir. 1 Kânunievvel 1328'de Balkan Harbi hasebiyle müftülüğü terkle Haziran 1332/1916'ya kadar açıktan maaş almış ve 4 Hazi-

ran 1332'de Karacabey (Bursa) Kazası Bidâyet Mahkemesi azalığına tayin edilmiştir. 15 Teşrinievvel 1334/1918'e kadar azalıkta bulunmuş ve 4 Temmuz 1335/1919'da Karacabey Kazası müftü vekâletine tayin edilmiştir. Müftü vekilliği sırasında Kuva-i Milliye'ye karşı bulunmuş olması memul olduğundan, 30 Nisan 1336/1920'de Kuva-i Milliye tarafından idam edilmiştir. (Dosya nu: 4776)

YAKUB HIFZI EFENDİ (Gölpazarlı)

Cebecioğlu Ali Ağa'nın oğlu olup 1274/1858'de Ertuğrul Sancağının Gölpazarı nahiyesinde doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîm, tecvid ve ilm-i hal bilgileri alıp Taraklı sabık müftüsü Hafız Süleyman Efendi'den dinî ve arabî ilimleri tahsil edip Recep 1305'de icazet almıştır. Akabinde Taraklı nahiyesinde bulunan Yunuspaşa Camii bitişiğindeki medresede ders okumuş ve H. 1313'de Taraklı Nahiyesi müftüsü olmuştur. Niyabete kabulü ile 1318/1902'de Ovacık Kazası naibi oldu. 1322'de Suşehri naibi ve 1325'de Gümüşhacıköy niyabetine tayin edilmiştir. Ağustos 1327'de Tosya Niyabetine tayin edilmiş ve 9 Temmuz 1329/1913'de Tosya'dan ayrılmıştır. (Sicil defteri, c. 5, sh: 170)

YAKUB HİLMİ EFENDİ (Rizeli)

Kereste tüccarı Hacı Salih Efendi'nin oğlu olup 1292/1876'da Rize'nin Karadere nahiyesinin Hos köyünde doğmuştur. Köyünde Kur'ân-ı Kerîm'i hıf zedip akabinde İstanbul'a gelmiştir. Süleymaniye'de Dökmeci-i Sanî Medresesinde ikametle dört sene kadar Bayezit Camiinde ders okumuştur. Daha sonra da Fatih Camiinde dersiâmdan ve A'yandan Nasûh efendi-zâde Mustafa Asım Efendi'nin ders halkasına girip sonunda icazet almıştır. Ayrıca Ders Vekâletinde imtihanla Temmuz 1327'de tedrîs ruhsatnamesi almıştır.

23 Eylül 1327/1911'de Fatih Camiinde derse çıkmıştır.

Fatih Dersiâmlığı sırasında 24 Temmuz 1338/1922'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 3654)

YAKUB HULUSİ EFENDİ (Göreleli)

Yaylâdoğu Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1281/1865'de Görele kasabasında doğmuştur. Mahallî medreselerde bir müddet ders gördükten sonra İstanbul'a gelmiş ve Bayezit Dersiâmlarından Çarşambalı el-hac Ahmet Hamdi Efendi'nin ders halkasına girmiştir. H.

1312'de icazet almış ve 11 Mayıs 1318'de tedris ruhsatnamesi kazanmıştır.

Ayasofya Camiinde dersiâm olarak derse çıkması üzerine Kânunisanî 1320/1904'de maaşa nail olmuş ve Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliye Medreselerinin kurulması üzerine 1 Şubat 1330'da Medaris-i Aliye 3. sınıf 4. şube müdürlüğüne ve 1 Eylül 1333'de İbtidâî Dahil Medresesi 1. şube müdürlüğüne tayin edilmiştir. Şaban 1324'de uhdesine İbtidâî Hariç İstanbul müderrisliği tevcih edildi. 15 Şubat 1339/1923'de İbtidâî Dahil Medresesi 2. şube müdürü olarak kalmıştır. **(Sicil defteri, c. 7, sh: 136, Dosya: 3751)**

YAKUB SABRÎ EFENDİ (Arhavili)

Sabık Bağdat Valisi Ali Paşa'nın refakatinde kâtiblik hizmetinde bulunmuş olan Mehmet Efendi'nin oğlu olup Mayıs 1264/1848'de Rize'nin Arhavi nahiyesinde Kabsıra köyünde doğmuştur. Köyünde ilk bilgileri öğrendikten sonra Arhaviye bağlı Bakvit köyündeki Kavak Medresesinde müderris Soğuk zâde Hacı Mustafa Efendi'den sarf ve nahiv okumaya başlamış ve 1286/1870'de İstanbul'a gelmiştir. Zekeriya-i Ulâ Medresesinde ikametle Fatih Dersiâmlarından el-Hac Hafız Ahmet Şakir Efendi'nin ders halkasına devamla 26 Nisan 1299/1883'de icazet almıştır. Ders Vekâletinde icra edilen imtihanda ehliyetini isbatla 1 Teşrinievvel 1302/1886'da Fatih Camiinde dersiâm olarak derse çıkmıştır.

21 Rebiulevvel 1307'de uhdesine tevcih olunan İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği ruûsu, Safer 1316'da Hareket-i Haric'e, Zilhicce 1322'de Hareket-i Dahil'e ve Rebiulevvel 1328'de Musıla-i Sahn'a terfi olunmuştur.

15 Nisan 1313'de Giresun Kazası Niyabetine tayin edilmiş ve 20 Haziran 1318'de tekrar dersiâmlığa dönmüştür. 3 Temmuz 1319'da tekrar Gümüşhane Niyabetine tayin edilmiş ve 10 Haziran 1320/1904'e kadar niyabet hizmetinde bulunduktan sonra tekrar Fatih Camiinde derse dönmüştür. 21 Eylül 1322'de Muş Livası Naibi olmuş ve 22 Şubat 1324'de ayrılmıştır.

Bundan sonra Fatih Camiinde tedrisle iştigal etmiş ve 15 Eylül 1332/1916'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3502)**

YAKUB SABRÎ EFENDİ (Arhavili)

Ticaretle iştigal eden Kibar zâde Hacı Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1286/1870'de Hopa'ya bağlı Arhavi nahiyesinde doğmuştur. Sib-

yan mektebini bitirip İstanbul'a gelmiş ve Bayezit Camii dersiâmlarından Akçaşehirli Ali Haydar Efendi'den dinî ve arabî ilimleri tahsille icazet almıştır.

H. 1319'da Mihalgazi nahiyesi niyabetine tayin edilmiş ve niyabete kabulü ile Mayıs 1319/1903'de Ahlat Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Eylül 1322'de Erciş, Temmuz 1326'da Atina (Pazar) ve Eylül 1329'da Ulukışla Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Kânunievvel 1330'da ise azl edilmiştir. (Sicil defteri, c. 4, sh: 247)

YAKUB SABRÎ EFENDİ (Halilurrahman'lı)

Ulemâdan Şeyh İbrahim el-Kays Efendi'nin oğlu olup 1289/1874'de Halilürrahman Kasabasında doğmuştur. İbtidâi ve rüştiyeyi bitirip Mısır'a gitmiş ve Camiu'l-Ezher'de beş sene tahsilinden sonra icazet almıştır. Safer 1319'da Meclis-i İntihab-ı Hükkâmca niyabete kabul edilmiştir.

Ağustos 1317'da Bazyan Kazası niyabetine tayin edilmiş ve Kânunisanî 1319'da ayrılmıştır. Haziran 1322'de Raşiya, Şubat 1423'de Çemişkezek, Nisan 1326'da Akçadağ niyabetine tayin edilmiş ve Haziran 1327'de azl edilmiştir. Mayıs 1328'de ise Cebele Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. (Sicil defteri, c. 5, sh: 244)

YAKUB SABRÎ EFENDİ (Kâğızmanlı)

Ziraatçi Mehmet Şerif zâde Mustafa Ağa'nın oğlu olup H. 1288'de Kâğızmanda doğmuştur. Rüştiyeyi Erzurum'da bitirip burada bulunan müderris Livaneli el-Hac Mehmet Efendi'den bir müddet okuyup İstanbul'a gelmiştir. Fatih Dersiâmlarından Eğinli İbrahim Hakkı Efendi'nin ders halkasına girip icazet almıştır. Süleymaniye Dersiâmlarından Rizeli el-hac Mehmet Ferhat Efendi'den ilm-i tefsîr ve ilm-i hadîs okumuştur. «Sahîh-i Müslim»i de Hezargradlı Mahmut Hilmî Efendi'den dinlemiştir.

H. 1322'de İstanbul Müderrisliği ruûsuna nail olmuş ve Safer 1324'de Hareket-i Haric'e terfi' olunmuştur.

Fatih Camiinde fahriyyen farsça okutmuştur. Ayrıca vücutça muzdarib olduğundan Beşiktaş civarında Yahya Efendi Dergâhına inzivaya çekilip Mesnevî okutup. münzevî bir hayat yaşıyordu. Haziran 1326/1910'da burada bulunuyordu. (Dosya nu: 396)

Hafız YAKUB ŞÜKRÜ EFENDİ (Eğridirli)

Hacı Osman Efendi zâde Hasan Ali Efendi'nin oğlu olup Nisan 1281/1865'de Eğridir Kazasının Bavlu nahiyesinin Erenler Köyünde doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîm'in hıfzı ile ilk tahsilini bitirip Şubat 1294'den Eylül 1299'a kadar Sarımehmetler Köyünde Hacı Veli Efendi'den okumuş ve bu tarihten sonra Bavlu'da bulunan babası Hacı Ali Efendi Medresesinde de tahsilini ilerletip Eğeridir Kazasına gitmiştir. Hacı Feyzullah Efendi'nin ders halkasına devam edip Şubat 1302'de, Feyzullah Efendi'nin mucazlarından Hafız Osman Efendi'den okumaya başlamıştır. Teşrinisanî 1315'de icazet almıştır. Akabinde bilgisini genişletmek için İstanbul'a gelmiş ve Fatih Dersiâmlarından Ders Vekili Hacı Halis Efendi'nin akşam derslerine devama başlamıştır. Ayrıca Çarşambalı, Beyazit Dersiâmlarından Ahmet Hamdî Efendi'den ikinci icazetini almıştır.

İcazetinden sonra hususî surette Şam, Beyrut, Adana cihetlerine gitmiş ve Şam camilerinde arapça va'z ü nasihatlerde bulunmuştur.

1318/1902'de memleketine gelerek Bavlu'da bulunan babasından müntekil Hasan Ali Efendi Medresesinde ders okutmaya başlamış ve üç defa altı talebeye icazet vermiştir. Ayrıca medresenin avlusunda malî gücü ile kârgir bir adet kitaphane inşâ ettirmiş, halkın iane ve kendi yardımı ile dört yüzü aşkın kitap toplamıştır.

8 Şubat 1328/21 Şubat 1913'de Eğridir Kazası Müftülüğüne tayin edilmiş ve 20 Şubat 1330/3 Mart 1915'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2596)**

Hacı Molla YASİN EFENDİ (Çölemerikli)

Hanî-zâde Hacı Salih Ağa'nın oğlu olup Mayıs 1272/1856 tarihinde Çölemerik Kazasının Dağgül Mahallesinde doğmuştur. Çölemerik'in Bacır ve Meydan Medreselerinde ve Bitlis'te Şeyh Emîn Efendi Medresesinde dinî ve arabî ilimleri tahsille icazet almıştır.

27 yaşında 1301'de yıllık 870 kuruş maaşla Çölemerik Kazasında bulunan Meydan Medresesinde müderrisliğe başlamış ve bu arada dört talebeye icazet vermiştir. Teşrinievvel 1313/1897'de fahriyyen Çölemerik Müftülüğüne tayin edilmiştir. Yalnız Kânunisanî 1325'de 400 kuruş maaşa (mahî) nail olmuştur.

Müftülüğü sırasında 1 Teşrinievvel 1333/1917'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2794)**

YUNUS EFENDİ (Hayfalı)

Hayfa Nakibuleşraf Kaymakamı Hatîb-zâde Abdülvahid Efendi'nin oğlu olup 1293/1877'de Hayfa'da doğmuştur. Şam, Mısır ve İstanbul medreselerinde okumuş ve sonunda imtihanla girdiği Mekteb-i Kuzattan Şaban 1324'de şehadetname almıştır.

Kânunisanî 1323'de Suriye Vilâyeti dahilinde Zebdânî Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Kânunievvel 1325'de ayrılmış ve Mayıs 1326'da Cebel-i Dürûz Kazası niyabetine tayin edilmiştir.

H. 1319'da icazetini alması üzerine bir adet gümüş liyakat madalyasına nail olmuş ve Recep 1320'de uhdesine İbtidâî Hariç Bursa müderrisliği tevcîh olunmuştur. Rütbesi Recep 1323'de İbtidâî Dahil'e terfi' olunmuştur.

Şubat 1326/1911'de izinsiz naibliği terk ettiğinden vazifeden alınmış ve Maraş Livası niyabetine tayin edilmiştir. Temmuz 1329'da Maraş'tan ayrılıp Nisan 1330'da Halep Vilâyeti Kadı müşavirliğine tayin edilmiştir. Mart 1331/1915'de ise Mekke Kadı Müşavirliğine nakl edilmiştir. (Sicil def., c. 1, sh: 363)

YUNUS AVNİ EFENDİ (Harputlu)

Hacı Yunus-zâde Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1281/1865'de Harput kasabasında doğmuştur. Harput sibyan mektebini bitirip Ziyaiyye ve İbrahimiye Medreselerinde yirmi beş sene ders okumuştur.

Ağustos 1323'de aidatla Harput Kazası Şer'iyye Mahkemesi başkâtibliğine tayin edilmiştir. Kânunisanî 1326'da başkatiblikten ayrılmış ve 1 Şubat 1326/1911'de Silvan Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. Temmuz 1329'da yerine başkasının tayini ile Silvan'dan ayrılmıştır. (Sicil def., c. 1, sh: 243/1)

YUNUS BAHRİ EFENDİ (Geredeli)

Ticaret ve ziraatle uğraşan Bıyıkoğlu İbrahim Ağa'nın oğlu olup 30 Temmuz 1278/1862'de Gerede'nin Aşağı Ovacık köyünde doğmuştur. İlk bilgileri tahsil edip Gerede'de bulunan Hacı Emin Efendi Medresesinde «Fenarî» ye kadar okuyup H. 1305'de İstanbul'a gelip Fatihte Akdeniz tarafındaki Ayak Kurşunlu Medresesinde kayt ve kabul olunup Fatih Dersiâmlarından Ödemişli Mustafa Fehmi Efendi'nin ders halkasına devamla Kânunievvel 1311/1895'de icazet almıştır. Ayrıca Hezargradlı Mehmet Eşref Efendi'nin derslerine devamla aynı zamanda feraiz icazeti almıştır.

Kânunisani 1316'da kürsü şeyhliğine tayin edildiği gibi aynı tarihte Fatih Camiinde dersiâm olarak derse çıkmıştır.

Kürsü Şeyhliği selâtin camilerinde terakki ede ede Ağustos 1336'da Nuruosmaniye'ye, Eylül 1336'da Fatih ve Bayezit Camileri kürsü vaizliğine yükselmiştir.

23 Eylül 1314/1898'de Fetvahane Pusula Odası Mülâzimliğine ve Mayıs 1316'da da Pusula Odası kâtibliğine tayin edilmiştir.

1 Temmuz 1319/14 Temmuz 1903'de Meclis-i Maarif-i Kebir Azası olmuştur. Maarif Azalığı 31 Temmuz 1325'e kadar devam etmiş ve bu tarihten kadro harici bırakılmıştır. Yalnız 4 Mart 1332'ye kadar azalıktan mazul sayılmıştır.

Eylül 1324/1908'de Dersaadet Leyli ve Nehari Kız Sanayi' Mektebi Ulûm-i Diniye muallimliğine tayin edilmiştir. Kânunievvel 1330'da Selçuk Hatun Sultanisi Ulûm-i Diniye muallimliğine ve 1 Mayıs 1334'de Dârü'l-Muallimât Muallimliğine tayin edilmiştir. (1) 28 Nisan 1339'da/1923'de müdüriyetten ayrılmış ve 1 Mayıs 1341/1925'de tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 5319)

YUNUS VEHBİ EFENDİ (Rizeli)

Emir Ahmet oğullarından Hacı Hatîb Mehmet Efendi'nin oğlu olup H. 1252 tarihinde Rize'nin Velâ (veya Vilâ) Köyünde doğmuştur. Rize, Konya ve Kayseri'de tahsil gördükten sonra İstanbul'a gelmiş ve Fatih'te Akdeniz Çifte Ayak Kurşunlu Medresesnide ikametle Arnavut Hoca Ali Efendi'den ve Mağribî muhaddis Şeyh Kasım Efendi'den okuyup icazet almıştır.

Beş sene kadar Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye Meclisinde aza olarak bulunmuş ve Mecelle'de imza ve mühürleri vardır.

22 Haziran 1277/1861'de Fetvahane-i Alî'nin Müsevvit Odasına dahil olmuş ve 1 Haziran 1279'da/1863'de Mekke-i Mükerreme Bâb Niyabetine tayin olunmuştur. 11 Mayıs 1281'de Mekke'deki Bâb Niyabetine tayin olunmuştur. 11 Mayıs 1281'de Mekke'deki Bâb Niyabetinden ayrılmış ve İstanbul'a avdet ederek Fetvahane'deki vazifesine devama başalmıştır. 30 Nisan 1282'de İ'lâmat-ı Şer'iyye mümeyyiz Muavini oldu. 11 Mayıs 1284/1868'de ilâve memuriyet olarak Muallimhane-i Nüvvab'a müdür tayin edilmiştir. 13 Mayıs 1289'da İ'lâmat-ı Şer'iyye Mümeyyizliğine yükselmiş ve 15 Mayıs 1289'da Muallimhane-i Nüvvab müdürlüğünden ayrılmıştır.

---

(1) 25 numaralı vesikaya bakınız.

7 Temmuz 1289/1873'de Fetvahane'de Reisu'l-Müsevvidin olmuştur. 29 Ağustos 1290/1874'de ise İstanbul Kadılığı Müşavirliğine terfi' etmiştir. 29 Mayıs 1292'de ise müşavirlikten ayrılmıştır. 20 Haziran 1292'de ise Emval-i Eytam Müdürü tayin edildi. Yalnız aynı yılın 8 Eylül'ünde Bağdat Vilâyeti Merkez niyabetine tayini üzerine müdürlükten ayrılmıştır. 9 Şubat 1294'de Bağdat niyabetinden ayrılıp Temmuz 1295'den Nisan 1296'ya kadar İzmir, ayrılış tarihinden Nisan 1298'e kadar Yanya ve Temmuz 1298'den Haziran 1300'e kadar Kudüs Niyabetinde bulunmuştur. 6 Mart 1301'de Ankara Merkez Naibi oldu. 11 Haziran 1303'de Ankara'dan ayrılmıştır. 6 Eylül 1303/19 Eylül 1887'de Mekke-i Mükerreme Kadılığına tayin edilmiştir. 27 Ağustos 1304'de ise Mekke Kadılığından ayrılmıştır. 17 Haziran 1355' de Evkaf-ı Hümayün Kadılığı Müfettişliğine tayin edilmiş ve 4 Ağustos 1306'da müfettişlikten ayrılıp 6 Haziran 1308'de Edirne Merkez Naibi oldu. 15 Mayıs 1310'da niyabetten ayrılmıştır. 23 Nisan 1311' de Beyrut Merkez Naibi oldu. 18 Ağustos 1313'de Beyruttan ayrılıp 3 Kânunisanî 1314'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azalığına tayin edilmiştir.

29 Rebiulaher 1280'de uhdesine İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği tevcih olunmuş ve Zilkade 1292'de Bilâd-ı Mahreçten Halep, Şevval 1301'de Bilâd-ı Hamse'den Edirne Mevleviyetleri, Safer 1306'da İstanbul ve 3 Muharrem 1316'da Anadolu Kazaskerliği pâyeleri tevcih olunmuştur.

5 Ağustos 1320/1904'de Mekteb-i Nüvvab Müdürlüğüne ikinci defa tayin edilmiştir.

Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azalığından 1 Nisan 1325'de ve Mekteb-i Nüvvab Müdürlüğünden de 1 Ağustos 1324/1908'de ayrılmıştır.

1 Eylül 1325'de/1909'da tekaüde sevk olunmuştur.

27 Ramazan 1331 (1913 Ağustos) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 181)

YUSUF EFENDİ (Adranos-Orhanelili)

Zürrâdan Hüseyin Ağa'nın oğlu olup Mart 1289'da Adranos (yeni adı Orhaneli) Kazasının Çınarcık köyünde doğmuştur. 1301'de Çınarcık mektebini bitirip bir yıl sonra (H. 1302'de) Bursa'da Bayezitpaşa Medresesine kayt olmuştur. Bursa ulemasından Dağıstanlı el-Hac Mustafa Efendi'nin ders halkasına girip 20 Eylül 1318'de icazet almıştır.

Çınarcıkta bulunurken 17 Teşrinievvel 1327'de Adranos (Orhaneli) Kazası müftülüğüne tayin edilmiştir. Mart 1336/1920 tarihlerinde yine müftülük hizmetini ifa ediyordu. (Dosya nu: 2235)

Hafız **YUSUF EFENDİ** (Akhisarlı)

Recber Mehmet Ali Ağa'nın oğlu olup 1264/1848 senesinde Akhisar Kazasının Yenice köyünde doğmuştur. İlk tahsilini köyünde bitirip Kırkağaç Kazasına bağlı Bakır köyündeki medresede müderris Hacı Hüseyin Efendi'nin dershanesine girip burada bir müddet ders görüp Akhisar'da Çavuşzâde Hafız Efendi'nin dershanesinde, bir müddet sonra Kırkağaç'ta **Sarı Hoca Medresesinde** Tahir Efendi dershanesinde devam ettikten sonra, Akhisar'a gelip Musiceli zâde Mehmet Said Efendi'nin dershanesi devamla H. 1294'de icazet almıştır.

26 yaşında iken Akhisar'da Şeyh İsa Medresesi müderrisliğine tayin edilmiştir. Ayrıca fahrî olarak kaza maarif komisyonu azalığına da tayin edilmiş ve bir müddet sonra da komisyon reisliğine getirilmiştir. 1309'da meşguliyeti hasebiyle riyasetten istifa etmiş ve 1313'de fahriyyen Evkaf Komisyonu riyasetine tayin edilmiştir. Meşrutiyetin ilânı üzerine bir ay kadar kaza niyabet vekâletinde bulunmuştur.

Cemazielevvel 1326'da uhdesine İbtidâî Hariç Edirne Müderrisliği tevcih olunmuştur.

Şeyh İsâ Medresesinde müderrisliği devam ederken 5 Eylül 1326/1910'da Akhisar Kazası Müftülüğüne tayin edilmiştir.

Müftü ve müderrislik hizmetini ifa ederken 27 Nisan 1335/1919'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 1894)

YUSUF EFENDİ (Akovalı)

Hacı Abdullah Ağa'nın oğlu olup 5 Kânunisanî 1278'de Akova'nın Atik mahallesinde doğmuştur. Temmuz 1291'de Akova rüştiyesine girmiş ve Haziran 1295'de pek iyi derece ile bitirmiştir. 1 Teşrinisanî 1295'de Atik Mahallesinde bulunan **Hacı Hanım Medresesinde** müderris Hayreddin Fevzî Efendi'den okumaya başlamıştır. 1 Haziran 1305'de bu medrese yanmış olup, kendisi de uzun müddet hasta yattığından icazet alamamıştır.

Atik Mahallesinde bulunan Fethiye Camiine halkın intihabı ile H. 1316'da imamet ve hitabet cihetiyle tayin edilmiştir.

24 Temmuz 1315/1899'da Akova Kazası Müftüsü olmuştur.

Niyabet hizmetlerini de naib bulunmadığı zamanlarda vekâleten yürütmüş ve kaza rüştiyesinden muallimlikte bulunmuştur.

Kânunisanî 1325'e kadar fahriyyen yürütmüş ve bu tarihten sonra 400 maaşa nail olmuştur. Haziran 1326/1910'da Akova müftüsü idi. **(Dosya nu: 4699)**

el-Hac YUSUF EFENDİ (Bosnalı)

Ulemâdan Hocik İbrahim Efendi'nin oğlu olup Nisan 1249/1833'de Bosna vilâyetinin Çayniçe kasabasında doğmuştur. H. 1281'de Fatih Dersiâmlarından Sivaslı Halil Efendi'den icazet almıştır. Sultan Abdülazîz zamanında H. 1288'de Fatih Camiinde derse çıkmıştır. H. 1290'da İstanbul Müderrisliği ruûsuna nail olmuştur. Okuttuğu talebelerin Bosnalı olup dağılması üzerine 1306'da Yenipazar Sancağının merkezi bulunan Seniçe'ye giderek orada halk tarafından gösterilen himmete uyarak müderrisliğe başlamış ve 1324'e kadar ders okutmuştur.

Balkan Harbinde Sırpların Metroviçe'yi istilâsında, kendileri Basinka nahiyesinde bulunuyorlardı. O sırada bu nahiyede bulunan evini yerli hıristiyanların teşviki ile Sırplar bastılar, kitablarını yaktılar.

7 Teşrinievvel 1332/1916'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3576)**

Hafız YUSUF EFENDİ (Dramalı)

Recber Hacı Bekir Efendi'nin oğlu olup 1264/1848 tarihinde Selânik'e bağlı Drama Kazasında doğmuştur. İbtidâî tahsilini memleketinde ikmal edip 1280'de İstanbul'a gelmiştir. Rusçuklu Hafız Ahmet Efendi'nin ilk önce ders halkasına girip «Tasdîkat»a kadar okuyup vefatı üzerine Gelibolu'lu Hafız Mehmet Adil Efendi'den icazet almıştır. Ruûs imtihanını kazanıp H. 1305'de Fatih Camiinde derse çıkmıştır. 1 Mart 1306/1890'da 95 kuruş maaşa nail oldu. H. 1318'de icazet vermiştir.

Muharrem 1310'da uhdesine İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği tevcih olunmuştur.

Fatih Camiinde tedrisle meşgulken 2 Temmuz 1331/1915'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3426)**

YUSUF EFENDİ (Hemşinli)

«Yusuf Nadir» ve «Yusuf Dehri» adları ile de anılırdı. Feyzul-

lah Dehri-zâde Abdülkadir Efendi'nin oğlu olup 26 Eylül 1285'de Hemşinde doğmuştur. «İzzî»nin sonuna kadar babasından okumuş ve vefatı üzerine (1291/1875'de) mahallî ulemâdan Yağcı-zâde Ali Vehbî Efendi'den sarf ve «Avamil» okumuş ve sonradan da amcası Dehrizâde Ali Vehbî Efendi'den tekrar sarftan başlayıp «Akaid» e kadar ders görmüştür. 2 Şubat 1303/1878'de İstanbul'a gelmiştir. Fatih'te Karadeniz cihetindeki Baş Tetimme Medresesine kayt ve kabul olunmuş ve Bayezit Dersiâmlarından Kuyucaklı zâde Seyit Mehmet Atıf Bey ve Zehavî Mehmet Efendilerden dinî ve ilmî fenleri tahsille, sabah derslerine devam ettiği Atıf Bey'den 18 Kânunievvel 1309'da icazet almıştır. İmtihanından bir buçuk sene evvel Muallimhane-i Nüvvab'a girmiş ve 18 Eylül 1313'de şehadetname almıştır.

Haziran 1312/1896'da icrâ kılınan ruûs imtihanına girmiştir. İmtihanı kazanıp, akabinde Fatih Camiinde derse çıkmıştır. Okuttuğu 62 talebeye 19 Haziran 1325'de icazet vermiştir.

35 yaşında 26 Nisan 1320/1904'de Kasımpaşa Niyabetine tayin edilmiş ve Temmuz 1327'ye kadar bu niyabette kalmıştır.

Rebiulevvel 1319'da uhdesine tevcîh olunan İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği Zilhicce 1322'de Hareket-i Haric'e terfi' olunmuştur. (1)

23 Kânunisanî 1328'de Medresetü'l-Kuzat Dürer Müderrisliğine tayin edilmiş ve bu müderrisliği 31 Nisan 1333/1917'ye pazar devam etmiştir.

18 Eylül 1330 tarihli nizamname ile Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliye Medresesi İlm-i Fıkıh müderrisliğine ve 1 Eylül 1331/1915'de Kısm-ı Alî 3. Sınıf 1. Şube Fıkıh Müderrisliğine tayin edilmiştir.

Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliye Medresesi ile hususî kısmı bulunan Medresetü'l-Mütehassisîn'in derslerinde icab eden tadilât için nizamnameye tevfikan Ders Vekili'nin riyaseti altında toplanması gereken encümene 13 Ağustos 1332/1916'da aza tayin edilmiştir.

1 Mayıs 1333/14 Mayıs 1917'de Fetvahane-i Alî Müsevvitliğine tayin edilmiştir.

7 Ağustos 1333'de Süleymaniye Medresesi Hadîs-i Şerîf Müderrisliğine tayin edilmiştir. 27 Teşrinievvel 1336/1920'de Fıkıh Müderrisi olmuştur. Müderrisliği Şubat 1339/1923'de Hanefî Fıkhı müderrisliği şeklinde uhdesinde kalmışsa da medreselerin 3 Mart 1340/1924'de kaldırılması ile ayrılmıştır.

---

(1) 26 numaralı vesikaya bakınız.

H. 1333'de Huzur Derslerine muhatab olarak tayin edilmiş ve son ders olan H. 1340'a kadar muhatablıkta bulunmuştur.

1 Haziran 1336'da Fetvahane-i Ali Müsted'iyat Memuru ve 19 Eylül 1336'da Reisü'l-Müsevvidin muavini olmuşsa da on gün sonra tekrar Müstediyat memurluğuna iade edilmiştir. 24 Şubat 1337/1921'de Taharri-i Mesil Memuru olmuştur.

1 Teşrinisani 1338/1922'de Medresetü'l-Kuzat Dürer Muallimi olmuş ve 31 Nisan 1340/1924'de ayrılmıştır.

22 Eylül 1340/1924'de ise İstanbul Evkaf Müdürlüğü Dâva vekâletine tayin edilmişse de 19 Ağustos 1341/1925 tarihinde vefat etmiştir. Rahatsızlığı 1338/1922'den beri devam ediyordu. **(Dosya nu: 229)**

Hafız YUSUF EFENDİ (Karaferieli)

Hacı Hasan Efendi'nin oğlu olup 1293/1877'de Karaferie kasabasında doğmuştur. Karaferie kasabasında sibyan ve rüştiyeyi bitirip müderris Hafız Şefik, Hafız Hüsrev Efendilerden dini ve arabi ilimleri, sabık naib Ahmet Cemil Efendi'den feraiz okumuştur.

Nisan 1313'den Teşrinisani 1324'e kadar Karaferie Şer'iyye Mahkemesi katibliğinde bulunmuştur. Haziran 1327'da Cum'a (diğer adı ile Kayalar) Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Nisan 1329'da Marmaris ve Temmuz 1330'da Kırkağaç Kazası Kadısı olmuştur. Mart 1331'de Orhaneli Kadılığına nakl etmiştir. Nisan 1332'de Marmaris, Temmuz 132'de Ezine ve Temmuz 1336/1920'de Orhangazi Kazası Kadılığına becayişle tayin edilmiştir.

Yunan işgalinin mezalimi ve ahalinin tehciri hasebiyle burada hizmet etmesi imkânsız hale geldiğinden İstanbul'a gelmiş ve mübtelâ olduğu hastalığın şiddet kazanması üzerine 7 Temmuz 1337/1921'de mazul sayılmıştır. **(Sicil defteri, c. 1, sh: 211)**

YUSUF EFENDİ (Nevrokoplu)

Ömer Ağa'nın oğlu olup 1300/1884'de Nevrokopta doğmuştur. İlk bilgileri tahsilinden sonra Kavalaya gelmiş ve 1312'den 1324'e kadar Medrese-i Hayriye'de ders görüp akabinde İstanbul'a gelmiştir. 1326'ya kadar Çarşamba'da Kazasker Mustafa Efendi Medresesinde dini ve arabi ilimleri tahsil etmiştir. Ders Vekâletinde imtihan olup 29 Kânunisani 1326/1911'de Dâridere Kazası müftülüğüne tayin edilmiştir. Temmuz 1329'da ise Malkara Kazası Müftüsü olmuştur. **(Dosya nu: 471, Sicil defteri, c. 2, sh: 545)**

YUSUF EFENDİ (Rizeli)

Hordoloş zâde Ali Efendi'nin oğlu olup 15 Mayıs 1285'de Rize'nin Raşuta köyünde doğmuştur. Köyünde ve Perkam Köyündeki medresede bir müddet okuyup İstanbul'a gelmiştir. Veznecilerde Kuyucu Muratpaşa Medresesinde Çarşambalı el-Hac Ahmet Efendi'nin ders halkasına girip H. 1309'da icazet almıştır. 1311/1895 senesi sonlarında İttihat ve Terakki Cemiyetinin merkez dışından gelen evrakın tamim, tertîb ve neşrine karıştığı için hükümet tarafından Zabtiye Nezaretinde Beşiktaş'ta dört tevkif edilmiş ve sonra da memleketine ikamete memur edilmiştir. Meşrutiyetin ilânına kadar sürgünde kalmıştır.

1312'de Atina (Pazar) Kazası merkezinde müderrisliğe başlamış ve tedrîsteki başarısı üzerine İbtidâî Hariç Müderrisliğine de nail olmuştur.

1316 senesinde hamiyet erbabının yardım ve teşvikleriyle doğum yeri olan Raşuta Köyünde yeniden bir medrese inşâ edilmiş ve burada müderrisliğe başlamıştır. Talebelerine icazet verdiği gibi bu arada Evkaf ve Maarif Komisyonları azalıklarında da bulunmuştur. Nisan 1321/1905'de ise Tahrîr-i Nüfus Komisyonu riyasetine tayin edilmiştir.

16 Kânunievvel 1326/29 Aralık 1910'da inhilâl eden Rize Müftülüğüne tayin edilmişse de çok yaşamamış ve 1 Nisan 1327/14 Nisan 1911'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2432)**

YUSUF AGÂH EFENDİ (Mapavrili)

Kayıkçı esnafından Giridlioğlu Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1292/1876'da Rize'nin Mapavrî nahiyesinde doğmuştur. İlk tahsilini memleketinde gördükten ve Hamalyoz Medresesinde bir müddet sarf ve nahiv gibi ilimleri tahsil ettikten sonra, tahsil için 1308/1892'de on altı yaşında İstanbul'a gelmiştir. Bayezit Dersiâmlarından Konyalı Hacı Tahir Efendi'nin ders halkasına girip Cemazielaher 1322'de icazet almıştır.

33 yaşında Şevval 1327'de Bayezit Camiinde derse çıkmıştır.

Memleketinin Ruslar tarafından istilâsı üzerine İstanbul'a aile efradı ile gelmiş ve Kânunisani 1332/1916'da Rumelifenerëinde amcası Hacı Şakir'in yanında 10 nefer ailesi ikametle başlamıştır.

Dersiâmlığın resmen kaldırılması üzerine memleketine gitmiş ve Mapayri nahiyesinin Liman karyesinde ikameti sırasında zevcesi Firdevs Hanım'ın gönderilen arzuhalde Yusuf Agâh Efendi'nin aynı

mahaldeki evinde 23 Eylül 1930 tarihinde vefat ettiği bildirilmiştir. (Dosya nu: 3769)

YUSUF BAHRİ EFENDİ (Eğinli)

İmam-zâde Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1276/1860 senesinde Eğin Kazasının Ağın Kasabasında doğmuştur. İlk bilgileri tahsilinden sonra İstanbul'a gelmiş ve Süleymaniye Camii dersiâmlarından Rizeli Kâmil Efendi'den ders görüp icazet almıştır.

Zilhicce 1293'de uhdesine İbtidâî Hariç Edirne Müderrisliği tevcih olunmuştur. Bir yıl sonra İstanbul Bâb Mahkemesine kâtib tayin edilmiştir. Haziran 1298'de Meclis-i İmtihan-ı Kur'a mukayyidi olmuştur. Temmuz 1305'de ise niyabeet kabul edilerek Palu Kazası naibi olmuştur. Daha sonra ise Gümüşhacıköy, Dârende, Osmancık, Avanos, Arabgîr ve Keban-madenî Kazalarında niyabet hizmeti ifâ ettikten sonra Kânunievvel 1322'den Haziran 1325'e kadar Eğin niyabetinde bulunmuştur.

Rebiulaher 1302'de İbtidâî Altmışlı Bursa Müderrisliğine ve Safer 1326'da İzmîr pâyesine terfi' olunmuştur.

Kânunievvel 1325'de Çarsancak ve Haziran 1326'da da Harput Niyabetine tayin edilmiş ve 8 Eylül 1330/1914 tarihinde Harputtan ayrılıp bu tarihten itibaren mazul sayılmıştır. (Sicil defteri, c. 2, sh: 315/316)

YUSUF BAHRİ EFENDİ (Samsunlu)

Ziraatçı Tosunoğlu Mustafa Ağa'nın oğlu olup 9 Mart 1286/1870 tarihinde Samsun'un Badırla-Çorak Köyünde doğmuştur. İbtidâî tahsilinden sonra Said Bey Medresesinde sarf ve nahivden derse başlamıştır. Bu medresenin müderrisi Hasan Tahsin Efendi'den bir müddet okuyup İstanbul'a gelmiş ve Fatih Bahr-i Sefid (Akdeniz) Çifte Baş Kurşunlu Medresesine kayt olmuştur. Fatih Dersiâmlarından Alasonyalı Ali Zeynelabidin Efendi'den dinî ve arabî ilimleri tahsille 1 Teşrinisanî 1316'da icazet almıştır. «Feraizî» şöhretiyle meşhur olan Fatih Dersiâmlarından el-Hac Ahmet Husulî Efendi'den feraiz icazeti aldıktan sonra memleketine 1318'de müderris tayin edilmiştir. 1 Eylül 1318/1902'den itibaren sabahları Said Bey Medresesinde ulûm-i âliye ve ikindiden sonra da Pazar Camiinde talebeye ders okutmaya başlamıştır. 8 Şubat 1325'de Samsun Merkez Müderrisliğine tayin edilmiştir.

H 1320'de uhdesine İbtidâî Hariç Edirne Müderrisliği ruûsu tevcîh olunmuştur.

Şubat 1325'de ayrıca Samsun Müftü müsevvidi hizmetini de ifa ediyordu. **(Dosya nu: 4219)**

YUSUF BAHRİ EFENDİ (Ünyeli)

Ziraatle uğraşan Taslı-zâde el-Hac Feyzullah Efendi'nin oğlu olup 11 Nisan 1255/1839 tarihinde Ünye'nin Tuflancık köyünde doğmuştur. Yirmi yaşında Ağustos 1274'de Ünye'de bulunan **Sadullah Bey Medresesine** girmiş ve 12 sene müderris Abdullah Efendi'den ders görmüştür. Şaban 1287'de İstanbul'a gelerek Süleymaniye ve Dârü'l-Hadîs Medreselerinde ikametle Süleymaniye Dersiâmlarından Hemşinli Hacı Salim Efendi'den ulûm-i âliyeyi, Bayezit Dersiâmlarından Abdülkerîm Efendi'den ilm-i tefsîri, Süleymaniye'de Gümüşhaneli Şeyh Ahmet Ziyaeddin Efendi'den ilm-i hadisi; meanî, usûl, ve cüz'iyyatı da Fatih Dersiâmlarından Hacı Şakir Efendi'den okuyup 11 Kânunievvel 1286'da bitirip icazet almıştır. İcazet alıp memleketine avdet etmiştir.

30 Kânunisanî 1287'de ahalinin intihabı ile ilk feyiz aldığı Sadullah Bey Medresesinde müderrisliğe başlamıştır. 7 Mayıs 1303'de ise resmen Fetvahane-i Alî tarafından beratla müderris tayin edilmiştir.

1 Teşrinisani 1299'da Ünye Kazası Müftüsü olmuştur. Tedrisatına mani olduğu için 15 Şubat 1300'de müftülükten istifa etmişse de 15 Haziran 1325'de tekrar Ünye Müftüsü olmuştur.

Bursa Müderrisliği ruûsuna da nail olmuş ve yaşı geçtiği gibi ekseri zamanları da köyünde geçirdiğinden, bunun da müslüman ahaliyi memnun etmediğinden Mart 1331/1915'de tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 2440)**

YUSUF EL-HATİB EFENDİ (Cebel-i Lübnanlı)

Şeyh Ahmet el-Hatip Efendi'nin oğlu olup H. 1250/1834 senesinde Cebel-i Lübnan'da Şûf Kazasına bağlı Şiham kasabasında doğmuştur. Hususî muallimden arapça ve fıkıh okumuştur, ancak arapça bilirdi.

Haziran 1284'de Cebel-i Lübnan İslâm Kadılığına tayin edilmiştir. Şubat 1287'de ayrıca Meclis-i Muhakeme azası olmuştur. Mart 1291'de Divan-ı Temyiz-i Hukuk Mümeyyizliğine, Mart 1292'de Divan-ı Temyiz-i Cinayat mümeyyizliğine, Mart 1293'de tekrar Hukuk

Mümeyyizliğine tayin edilmiştir. Mart 1294'de ise Divan-ı Temyiz Hukuk azası olmuştur. Bu azalığı Şubat 1298'e kadar sürmüş ve Mart 1299'da Divan-ı İstinaf Hukuk azası olmuştur. Temmuz 1309'da ise Şûf Kazası Bidayet Mahkemesi azası olmuş ve bu azalığı Teşrinievvel 1311'e kadar devam etmiştir.

Rebiulaher 1303'de uhdesine tevcih olunan İbtidâî Hariç Edirne Müderrisliği ruûsu Ramazan 1312'de Musıla-i Sahn'a terfi' ve Şevval 1321'de İzmir pâyesi ile taltif olunmuştur.

30 Temmuz 1327/1911'de Beyrut Kadısı Ömer Fahreddin Efendi'nin bir yazısına göre, Hactan dönüp, Cebel-i Lübnan niyabetine gitmeyip, Sayda'da ikamet etmekte olduğu ve niyabetin oğlunun elinde bulunduğu gibi mesmuata nazaran Cebel-i Lübnan'da 8-10 bin kadar müslüman bulunup, gayr-i müslâmlerin muntazam mektebleri, muktedir ruhanî reisleri mevcut bulunduğu halde İslâm ümmetinin ne işe yarar bir kadıları, ne müftüleri var, mahkeme namında bir mahal de bulunmadığından, müracaat için de naibin evi bulunduğundan, bu durum Hristiyanlar arasında kalan müslümanlar için gelecekte ahlaken ve dinen vehamet kesbedeceğinden, bunun da idarecilerin boynuna bir borç olduğu, bunun için de Cebel-i Lübnân'a şer'î vazifeleri hakkıyle ifâ edecek bir kadının tayini istenmiştir. (1)

Yaşının ilerlemesinden ve vazifeye devamsızlığından dolayı 25 Kânunievvel 1327'de tekaüde sevk olunmuştur. Bir kaç yıl sonra da vefat etmiştir. (Dosya nu: 1312)

YUSUF NACİ EFENDİ (Erbilli)

Sipahî mülâzimi Ahmet Ağa'nın oğlu olup 1276/1860 senesinde Kerkük Sancağına bağlı Erbil Kasabasında doğmuştur. Erbil'de sıbyan mektebini bitirip Cami-i Kebîr Medresesine girmiştir. Fıkıh, hadîs, tefsîr ve mantık gibi ilimleri tahsil ettikten sonra H. 1307'de müderrisleri Hacı Ömer Efendinin vefatı üzerine icazet alamamıştır. 1309/1893'de müracaatı üzerine vilâyetçe yapılan inhâ üzerine 9 Eylül 1312'de Zaho Kazası Bidâyet Mahkemesi Müstantık muavinliğine tayin edilmiştir. Eylül 1315'de istifa etmiş ve 9 Temmuz 1317'de Resü'l-Ayn Kazası Müftüsü olmuştur. Temmuz 1320'de müf-

(1) 27 numaralı vesikaya bakınız.

tülükten istifa etmiştir. Şubat 1320/1905'de Mendelî Kazasına naib tayin edildi. Temmuz 1323/1907'de niyabetten ayrılmıştır. Kânunievvel 1324'de Gevar Kazası naibi oldu.

Muharrem 1324'de uhdesine İbtidâî Hariç Bursa Müderrisliği ruûsu tevcîh olunmuştur.

17 Mayıs 1327'de/30 Mayıs 1911'de Gevar'dan hizmet müddetinin hıtamında ayrılmıştır.

Eylûl 1327'de Ana Kazası naibi olmuşsa da Haziran 1328'de ayrılmıştır. Akabinde Raniye naibi olduysa da Kânunisanî 1328'de Revanduz niyabetine nakl edilmiştir. 1329/1913'de mektebli olmadığı için niyabetten alınmış ve Erbil Kazası Müderrisliğine tayin edilmiştir. (Dosya nu: 1312, Sicil defteri, c. 3, sh: 102)

YUSUF RAZİ BEY (İstanbullu)

Diyarbakır sabık valisi Sırrî Paşa Hazretlerinin oğlu olup 1286/1870 senesinde İstanbul'da doğmuştur. Rusçukta ilk mektebi bitirip sonradan Mekteb-i Sultaniye girmiştir. Burada edebiyat, ulûm ve fünûndan tahsilini ikmalle şehadetname almıştır. Mekteb-i Mülkiyei Şahâne'ye devam etmişse de sonradan Paris'e gitmiştir. Paris'te iki yıl lise tahsilinde bulunmuş ve imtihanla Yollar ve Köprüler Mektebine harici talebe sıfatıyle devam ederek oradan da şehadetname almıştır. Türkçe ve fransızca bilirdi.

26 Teşrinisani 1308/1892'de Hendese-i Mülkiye Mektebi Buhar Makineleri Muallimliğine tayin edilmiştir. Muallimliği yanında Teşrinievvel 1311'de Demir Yolları İdaresi Müdür muavini olmuştur.

Recep 1312'de Ulâ Sınıf-ı Sanî rütbesi kendisine tevcîh edildi. Cemazielevvel 1313'de terfian Rütbe-i Ulâ Sınıf-ı Ulâ rütbesi tevcîh edildi.

14 Mayıs 1316/1900 tarihinde İrade-i Seniyye kararı ile Ticaret ve Nafia Nezareti Turûk(Yollar) ve Meabir (Köprüler) Müdürlüğüne tayin edilmiştir. Hizmetine karşılık olmak üzere de Cemazielaher 1318'de ikinci rütbeden Mecîdî nişanı kendisine ihsan edilmiştir.

5 Ağustos 1318'de İrade-i Seniyye ile Manastır, Kosova ve Selânik Vilâyetlerine gönderilen teftiş heyetinin reis vekilliğine ve 1 Kânunievvel 1318'de Rumeli vilâyetleri umum müfettişliği refakatine tayin edilmiştir.

Şubat 1319/1904'de Rumeli'den gelmiş ve 15 Mayıs 1321'de becayiş suretiyle Sanayi Müdürlüğüne tayin edilmiştir. Mayıs 1322'de yukarıda zikr edilen üç vilâyetin Nafia İşleri Müfettişliğine tayin edilmiş ve Ağustos 1324'de Nafia Müdürü olmuştur. Ağustos 1325'de ise Şurâ-i Devlet Nafia ve Maarif Dairesi azalığına naklen tayin edildi.

Teşrinievvel 1326'da Mühendis Mektebi'nin fransızca dersi muallimi olmuş ve Teşrinisanî 1327'de ayrılmıştır.

Şubat 1329'da memuriyetten mazul sayılmış ve Teşrinievvel 1331/1915'de Mühendis Mektebi Buhar Makineleri Dersi muallimliğine devama başlamış ve aynı tarihte Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliye Medresesi Ayasofya Şubesi Fünûn-i Hendese Müderrisliğine tayin edilmiştir. (Dosya nu: 1178)

YUSUF SA'Dİ EFENDİ (Ürgüblü)

Ürgüb sabık müftüsü Bilâd-ı Hamse mevalisinden Hacı Tâhir Efendi'nin oğlu olup 1283/1867'de Ürgübte doğmuştur. Dini ilimlerin ilk kısımlarını Ürgübte okuyup İstanbul'a gelmiş ve Fatih Dersiâmlarından İbrahim Hakkı Efendi'nin ders halkasına girip icazet almıştır. İmtihanla girip devam ettiği Mekteb-i Nüvvab'tan da Şaban 1322'de şehadetname almıştır. Mezuniyeti üzerine Akdağmadenî niyabetine tayin edilmiş ve Ağustos 1323'de Zihne Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Ağustos 1324'den Ağustos 1326'ya kadar Safranbolu, Kânunievvel 1326'dan Nisan 1327'ye kadar Nallıhan ve Ağustos 1327'de Bozkır Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Daha sonra Sandıklı niyabetinde bulunmuş ve 7 Eylül 1330/1914'de Ürgüb Kazası Kadısı olmuştur. (Sicil defteri, c. 5, sh: 234, Dosya nu: 975)

YUSUF SIDDIK EFENDİ (İşkodralı)

İşkodra sabık naibi, Hafız Hasan Efendi-zâde tüccardan Abdullah Efendi'nin oğlu olup H. 1240 senesinde İşkodra'da doğmuştur. Sibyan mektebinde Kur'ân-ı Kerîm'i bitirdikten sonra 10 yaşında medreseye girmiştir.

39 yaşında iken 1279'da İşkodra Sancağı İdare Meclisi azalığına tayin edilmiştir. 27 Nisan 1284/10 Mayıs 1878'de İşkodra Müftüsü olmuştur.

Rebiulaher 1303'de uhdesine İzmir ve Rebiulevvel 1314'de Edirne pâye-i mücerdedi tevcîh olunmuş ve Ramazan 1303'de üçüncü rütbeden Mecîdî nişanı ihsan edilmiştir.

28 Haziran 1320/1904'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 302)

YUSUF SITKI EFENDİ (Mardinli)

Hüseyniye sülâlesinden, bundan (hal tercemesini verdiği Eylül 1308/1892'den) beş yüz sene evvel Mardin kasabasında iskân olunan «Şirîn Dede» lâkabiyle iştihar etmiş «Pîrî Çelebî» zürriyetinden «Ağa-zâde» denmekle marûf Mardin sabık müftüsü Ömer Şevkî Efendi (bin Abid bin Abdülkadir)nin oğlu olup H. 1240'da Mardin'de doğmuştur. 1249'e kadar sibyan mektebinde okumuş ve başka mekteb olmadığından kasabanın haricinde bulunan Kasım Padişah Medresesi'nde babası Ömer Şevkî Efendi'den ulûm-i aliyeyi itmam ile icazet almış ve Recep 1259'da eline verilen berâtla Mardinde bulunan İbrahim Mescidi vakfından olmak üzere dersiâmlığa başlamıştır. Cemazielevvel 1273'de beratla Mardin'de Muzafferiye Medresesi müderrisliğine tayin edilmiştir.

Zemahşerî'nin belâgattan «Nevabiu'l-Kelim» adlı eserini şerh ve Osmanlıcaya «Mehasinü'l-Hüsâm» adı ile terceme etmiş ve bastırmıştır. Hüccetü'l-İslâm İmamı Gazalî'nin «İhyau'l-Ulûm» adlı ulu kitabını dokuz cilt şeklinde «Mesîru Umumu'l-Muvahhidîn Alâ İhyâi Ulûmi'd-Din» adı ile şerh ve Osmanlıcaya terceme etmiştir. 1 Muharrem 1297'de basılması hakkında İrade-i Seniyye çıkmış ve buna mükâfaten de dördüncü rütbeden Mecîdî nişanı ile taltif olunmuştur. 29 Şaban 1295'de Hicaz'a giderken «Mi'racu'l-Mu'temer ve'l-Hac» adlı ulu bir kitab telif etmiş ve bu da basılmıştır. Türkçe, arapça, farsça ve kürtçe bilirdi. Rik'a, nesîh, ta'lîk ve divanî yazısını da bilirdi.

Haylice kitab yazmıştır.

16 yaşında olduğu halde H. 1256'da, müteaddit dillere vakıf olduğundan Mardin Nüfus katibliğine tayin edilmiştir. Bir yıl sonra da şer'iyye mahkemesi kâtibliğine tayin edilmiştir. Rebiulaher 1260'da ise mahkemenin başkâtibi olmuştur. Mardin müftüsü babası Ömer Şevkî Efendi'nin gözlerine görme bozukluğu arız olduğundan fetvâ vekâleti ile fetvâ işlerini idâre ve H. 1268'de vefatı üzerine yerine tayin edilmiştir. İki sene hizmetten sonra Mardin müftülüğünden ayrılmış ve Zilhicce 1272'de Mardin Naibi olmuştur. Müd-

detini hıtamı ile İstanbul'a gelmiş ve Rebiulaher 1275'de ruûsla tarik-i devriyeye sülûk etmiştir. Bir sene sonra yani Muharre m1276'da yine Mardin Müftülüğüne menşûrla tayin edilmiştir. Bir müddet sonra yine ayrılmış ve Receb 1281'de mürasele ile Azizîye ve Mes'udiye Niyabetlerine tayin edilmiştir. Müddetinin hıtamında ayrılıp İstanbul'a gelmiş ve Muharrem 1284/23 Nisan 1283'de Bingazi Niyabetine tayin edilmiştir. Teşrinisani 1286'da ayrılıp, Kânunievvel 1287'den Mayıs 1290'a kadar Siirt, Eylül 1291'den Nisan 1294'e kadar Yemen'e bağlı Taiz Sancağı, 1 Mart 1296'dan 10 Kânunisani 1297'ye kadar İşkodra, 10 Mayıs 1299'dan 6 Mayıs 1302'ye kadar Bitlis, 5 Temmuz 1302'den 18 Nisan 1305'e kadar Hakkâri, 1 Eylül 1306'dan 5 Nisan 1309'a kadar Musul, ve 4 Kânunisani 1311'den 9 Nisan 1314'e kadar Cezair-i Bahr-i Sefit vilâyeti niyabetinde bulunmuştur.

Rebiulaher 1292'de İzmir pâyesi, Recep 1296'da Kudûs ve Cemazielaher 1304'de Bilâd-ı Hamse'den Filibe mevleviyetini zabt etmiştir.

18 Ramazan 1311'de Haremeyn-i Muhteremeyn pâye-i celîli uhdesine tevcîh edilmiştir.

20 Şubat 1314/4 Mart 1899'da Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azası olmuştur.

9 Rebiulaher 1316'da İstanbul ve 7 Ramazan 1319'da Anadolu Kazaskerliği pâye-i refi'ini kazanmıştır.

Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azası iken 20 Zilhicce 1319 17 Mart 1318/30 Mart 1902 tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 162 ve 892)

YUSUF SİNAN EFENDİ (Kerküklü).

Ulemâdan Molla Ahmet Efendi'nin oğlu olup H. 1255/1839'da Kerkük'te doğmuştur. Bağdat müftüsü Zehavi Efendi'den dersiâm hocası icazeti almıştır. Sultanın izni olmadan cum'a namazı kılınamıyacağına dair bir arapça risale ile ilmi istiareden «Beyenü'l-Beyân»a «Tâcu'l-Beyan» adlı bir şerh, mantıktan Taftazani'nin «Tehzîb-il-Mantık»ı ile Şerhi Muğniyu'l-Ekrad» adında İmamı Çarperdi'nin «Muğni»si üzerine bir şerh yazmışsa da İstanbul'a getirmiş ve fakat servetinin yokluğundan dolayı resmî ruhsat istihsal ve intişarına muvaffak olamadı.

30 yaşında iken Şevval 1285'de (1869'da) Kerkük Sancağı niyabetine tayin edilmiştir. İki sene hizmetten sonra Zilkade 1287'de Delim, H. 1289'da Süleymaniye, H. 1292'de Hille, H. 1295'de Ammara,

H. 1296'da Kerbelâ Sancağı niyabetine tayin edilmiştir. İki yıl hizmetten sonra niyabetten ayrılmıştır. Bir müddet a'şar memurluğu yapmış ve H. 1303'de Ammara Sancağına tekrar naib tayin edilmiştir. Safer 1305'de Kutu'l-Amare Kazası naibi oldu. Hizmet müddetinin hitamında ayrılıp bir yıl kadar da açıkta kaldıktan sonra H. 1309'da Süleymaniye Sancağı niyabetine tayin edilmiştir. Zilhicce 1311'de ayrılmış ve Zilhicce 1316'dan Ramazan 1317'ye kadar Mendeli, Ramazan 1317'den Ramatan 1319'a kadar Hille niyabetinde bulunup, Hanikin Niyabetine tayin edilmiştir. 25 Rebiulevvel 1322/13 Haziran 1904'de Hanikin'den ayrılmış ve başka bir niyabete tayin edilmeden vefat etmiştir. (Dosya nu: 1161)

YUSUF TAL'AT EFENDİ (Antalyalı)

Müderrislerden Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1275/1859 senesinde Antalya'da doğmuştur. İlk ve orta tahsilini bitirip İstanbul'a gelmiş ve Fatih Camii Dersiâmlarından el-Hac Hafız Şakir Efendi'den okuyup icazet almıştır.

Recep 1298'de Antalya'da bulunan Mehmetpaşa Camiinde dersiâm hoca tayin edilmiştir. 31 Mart 1309/1894'de Antalya müftüsü olmuştur. Şevval 1311'de İbtidâî Hariç Bursa müderrisliğine nail olmuş ve Safer 1313/1895'de azl edilmiştir. 18 Teşrinisanî 1316/1900'da tekrar Antalya müftüsü olmuş ve 5 Haziran 1326/1910'da yerine Varsaklı ulemâdan Hacı Mehmet Efendi'nin tayin edilmiş olduğundan ya vefat etmiş veya müftülükten infisali vuku' bulmuştur. Holyanların Antalyayı işgal ve halka yaptıkları meazlimi ifade eden mektubundan anlaşıldığına göre 1919'da tekrar Antalya Livası Müftüsü olmuştur. (1) (Sicil defteri, c. 2, sh: 61)

YUSUF TAL'AT EFENDİ (Hemşinli)

Ziraatle iştigal eden Poduroğlu Mustafa Ağa'nın oğlu olup Şubat 1268/1853 senesinde Rize'ye bağlı Hemşin Nahiyesinin Yabik Köyünde doğmuştur. İlk tahsili ile bir kısı mdini bilgileri muhtelif nahiyelerdeki medreselerde görüp İstanbul'a gelmiştir. Hafız Şakir Efendi'nin ders halkasına girip H. 1308'de icazet almıştır. H. 1308'de ruûsu imtihanını kazanmış ve 1 Temmuz 1310/1894'de 95 kuruş dersiâm maaşı ile Fatih Camiinde derse çıkmıştır.

(1) 28 numaralı vesikaya bakınız.

3 Kânunisanî 1321/1905'de ilk olarak talebelerine icazet vermiş ve bunun üzerine bir adet altın liyakat madalyası ile dördüncü rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

Recep 1307'de uhdesine tevcih olunan İbtidâî Hariç Müderrisliği Rebiulaher 1321'e Hareket-i Haric'e terfi' olunmuştur.

Şaban 1333'de Huzur Derslerine muhatab olarak tayin edilmiş ve vefatına kadar Huzur Derslerinde bulunmuştur.

Teşrinievvel 1327'de Baş Kurşunlu Sefid Dershanesi Müdürlüğüne tayin edilmiş ve ayrıca 2 Nisan 1329'da Hadımköy'de bulunan karargâhtaki gazilere dini telkinat ve cihadın fazileti hakkında vaaz vermek üzere İstanbul Muhafızlığınca istihdam edilmiştir.

4 Teşrinisanî 1330/1914'de Medaris-i Aliye İkinci Sınıf Müdürlüğüne de tayin edilmiştir.

19 Teşrinisanî 1334/1918'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3484)**

YUSUF VASFİ EFENDİ (Ahıskalı)

İbrahim Efendi'nin oğlu olup 1260/1844 tarihinde Ahiska'da doğmuştur. 1277'de Kars'a gelmiş ve burada üç yıl fıkıh tedris edip akabinde İstanbul'a gelmiştir. H. 1295'de icazet almış ve Kânunievvel 1296/1880'de kürsü şeyhi olarak imtihanı kazanıp Dolmabahçe Valide Sultan Camiinde kürsü vaizliğine başlamıştır.

Selâtîn Camilerinde va'za başlayıp 27 camide ayrı ayrı ve yükselerek nihayet Sultan Camii Kürsü vaizliğine kadar yükselmiştir.

Sultanahmet Camii vaizi iken 25 Kânunievvel 1335/1919'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 874)**

YUSUF ZAHİR EFENDİ (İstanbullu)

Sütlüce'de Hazîrî-zâde Tekkesi Şeyhi ve sabık Meclis-i Meşayih Reisi Mehmet Elif Efendi'nin oğlu olup 1299/1883'de İstanbul'da doğmuştur. Sütlüce İbtidâî ve Eyüb Askerî rüştiyesini bitirmiştir. Babası Şeyh Elif Efendi'den H. 1325'de icazet almış ve Recep 1325'de uhdesine İbtidâî Hariç Bursa Müderrisliği tevcih edildi. 1326'da müstehikkin maaşı almış ve 1 Haziran 1327'de Eyübte İbrahim Han zâde Medresesi Farsça müderrisliğine tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1330/1914'de bu müderrisliğin kaldırılması ile farsça muallimliğinden ayrılmıştır. Halıcıoğlu'nda Sultan İkinci Mahmut Vakıf Mektebi Mual-

limliğine Kânunievvel 1332/1916'da tayin edilmiş ve Teşrinisani 1337/1921'de Maarif'te muallim olarak istihdam ediliyordu. **(Dosya nu: 365, Sicil defteri, c. 6, sh: 288)**

YUSUF ZİYA EFENDİ (Batumlu)

Kantarcı zâde Hacı Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1273/1857'de Batum'un Livane Kazasına bağlı Sirye nahiyesinde doğmuştur. İlk bilgileri babasından, dini ilimleri de İstanbul'da Taşköprülü Hafız Abdullah Efendi'den ve bilâhare Bursa Dersiâmlarından İmam-zâde Hacı Mehmet Efendi'den tedris edip Kânunievvel 1312'de icazet almıştır. Ayrıca Bursa Dârü'l-Müallimin'i ibtidâî kısmından da Kânunievvel 1312'de şehadetname almıştır.

H. 1321'de İbtidâî Hariç Bursa Müderrisliğine nail olmuş ve Bursa'da dersiâmlığa başlamıştır.

Mart 1313'de Bursa'da Nümune-i Terakki Mektebi birinci muallimliği muavinliğine tayin edilmiş ve bu muallimlikte Kânunievvel 1321'e kadar devam etmiştir. Ağustos 1322'den Nisan 1324'e kadar Cami-i Kebir yakınında bulunan Hunî Hatun İbtidâî Mektebi birinci muallimliğinde bulunmuştur. Nisan 1323/1908'de ise Osman Gazi İbtidâî Mektebi ikinci muallimliğine ve Teşrinisani 1324'den Teşrinievvel 1326'ya kadar Bursa Medrese-i Muallîminine bağlı Tatbikat-ı Mektebi İbtidâî'sinde birinci muallimilkte bulunmuştur.

Şubat 1327'de islâh-ı medaris meclisi tarafından fahriyyen Hesap muallimi tayin edilmiştir. **(Dosya nu: 270)**

YUSUF ZİYA EFENDİ (Hamidiyeli)

Kara Ömer-zâde Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1296/1880'de Sivas'a bağlı Hamidiye Kazasının Karamerek köyünde doğmuştur. Hamidiye'ye bağlı Dayli Köyündeki medresede H. 1317'ye kadar ders görüp bu tarihte İstanbul'a gelmiştir. Kuyucu Muratpaşa Medresesine kayt olup 1326 senesine kadar dini ilimleri tahsil etmiştir. İcazet aldıktan sonra imtihanla Medresetü'l-Kuzat'a 1326'da girip 1330/1914'de iyi yakın derecede mezuniyet ruûsuna nail olmuştur.

34 yaşında iken 18 Ağustos 1330/1914'de niyabet vazifesiyle Bitlis'e bağlı Ahlat Kazası Kadılığına tayin edilmiştir. Kadılığı sırasında 9 Temmuz 1331/1915'de Garzan'da tifo'dan vefat etmiştir. **(Dosya nu: 744)**

YUSUF ZİYA EFENDİ (İstanbullu)

Hoca Salih Efendi'nin oğlu olup 1285/1869'da İstanbul'da doğmuştur. Süleymaniye'de Şehzâde ilk mektebini bitirip Süleymaniye Camii Dersiâmlarından Gebzeli Abdullah Şerîf Efendi'nin derslerine devamla icazet almıştır. Teşrinievvel 1318/1902'de Gebze Kazası Müderrisliğine tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1325'de uhdesine İbtidâî Hariç Edirne Müderrisliği ruûsuna nail olmuştur.

Şevval 1317'de Gebze Gazi Mustafapaşa Camii kürsü şeyhliğine de tayin edilmiştir.

Sonradan Temmuz 1340/1924'de Gebze'de bulunan Erkek Mektebi Muallimliğine tayin edilmiştir. (Sicil defteri, c. 7, sh: 157, Dosya Nu: 2939)

YUSUF ZİYA EFENDİ (Muşlu)

Müderris Cafer Efendi'nin oğlu olup Temmuz 1270/1854'de Muş Ovasının Marnik köyünde doğmuştur. 13 yaşından itibaren medresede ders görüp 34 yaşında icazetname almıştır. İcazetinden sonra talebe okutmuş ve ilk olarak Malazgirtte müderrisliğinde 10 talebeye icazet verdi. Mart 1318'de Malâzgirt Niyabet vekili oldu. Bir ay kadar hizmet görmüş ve yine Şubat 1324'den Haziran 1325'e kadar 4 ay niyabet vekâletinde bulundu. Ayrıca Nakşibendi Tarikatı halifelerinde idi. Malazgirt Müderrisi olarak hizmet ifa ediyordu. (Dosya nu: 945)

YUSUF ZİYA EFENDİ (Trabzonlu)

Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1282/1866 tarihinde Trabzon'da doğmuştur. İlk tahsili ile arapçadan bir kısmı dersleri Trabzon'da ıtmam edip İstanbul'a gelmiştir. Süleymaniye Dersiâmlarından Hacı İshak ve Çarşambalı Ahmet Hamdi, Şehrî Ahmet, Ödemişli Mustafa ve Harputlu Abdüllâtif Efendi'den derslerini ikmalle icazet almıştır. Recep 1321'de Mekteb-i Nüvvab'tan niyabet şehadetnamesi almıştır.

Kânunisanî 1319'da ilk olarak Boğazlıyan Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. Kânunievvel 1321'de hizmet müddetinin hıtamında ayrılmıştır. Şubat 1321'de Hınıs, Teşrinievvel 1324'de İştip ve 1 Mart 1327'de Genç Niyabetine tayin edilmiştir.

Zilkade 1322'de nail olduğu İbtidâî Hariç Bursa Müderrisliği ruûsu Rebiulevvel 1326'da İbtidâî Dahil Bursa Müderrisliğine terfi' olunmuştur.

Ağustos 1329'a kadar Genç Livası niyabetinde bulunmuş ve bu arada bir müddet de mutasarrıf vekâletinde de bulunmuştur.

7 Mayıs 1330'da Ayvalık Kazası Kadılığına tayin edilmiştir. 13 Teşrinievvel 1335/1919 tarihinde Sinop Kadılığına tayin edilmiştir. (Sicil defteri, c. 3, sh: 198)

YUSUF ZİYAÜDDİN EFENDİ (Aksaraylı)

Aksaray Kazası sabık müftüsü Kara Şeyh zâde Hacı Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1286/1870 tarihinde Konya'nın Aksaray Kazasına bağlı Bulcak mahallesinde doğmuştur. İbtidâî tahsili ile Kur'ân-ı Kerim'i hıfz ettikten sonra Konya'ya gitmiştir. Burada bulunan Zaferiye Medresesinde ve İstanbul'da Dârü'l-Hadîs Ömer Hulusî Efendi ile Fâtih'te Kurşunlu Medreselerinde dokuz sene dinî ve arabî ilimleri tahsille Muharrem 1314'de icazet almıştır.

İmtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve Teşrinievvel 1315'de şehadetname almıştır.

17 Teşrinisanî 1315'de Çarşamba Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Eylül 1317'de ayrılmış ve Haziran 1318'de Yalvaç, Şubat 1319'da Söke, Mart 1322'de Alâiye, Eylül 1324'de Kilis. ve Nisan 1326'da Maraş Niyabetine tayin olunmuştur.

Haziran 327/1911'de Muhallefat-ı Umumîye Tereke Memuru olmuş ve Şubat 1327/1912'de Anadolu Sadareti Mümeyyizliğine naklen tayin edilmiştir. Mümeyyizliği sırasında 29 Nisan 1329/1913'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 172, Sicil defteri, c. 3, sh: 83)

YUSUF ZİYAÜDDİN EFENDİ (Aksekili)

Gürcü zâde Abdullah Kemal Efendi'nin oğlu olup 1284/1868 senesinde Akseki Kazasının Güdüne kasabasında doğmuştur. İlğın ve Seydişehir ibtidâî ve rüştiyelerinde, İlğın, Gediz, Bayındır, Tavas ve Eşme Kazaları ile İstanbul'da Fatih Camiinde ilm-i kelâm ve usûl derslerini okumuşsa da icazet almamıştır.

Nisan 1306/1890'da Bayındır Kazası Şer'iyye Mahkemesi Kâtibliğine tayin edilmiştir. Daha sonra Sandıklı, Bayındır Kazaları mahkemeleri kâtibliklerinde bulunmuş ve Haziran 1318'da Cide Kazası Naibi olmuştur. Kânunievvel 1319'da Bozdoğan'a nakl edilmiştir. İki yıl hizmetten sonra ayrılmış ve iki yıl da açıkta kaldıktan sonra Kânunievvel 1323'de İnegöl Kazası naibi oldu.

Safer 1321'de uhdesine İbtidâî Hariç Bursa Müderrisliği tevcih edildi. Cemazielevvel 1322'de dördüncü rütbeden Mecidî nişanı kendisine ihsan edilmiştir.

Eylül 1324'de Bolvadin Kazası naibliğine nakl edilmiş ve Kânunievvel 1325'de ayrılmıştır.

Mekteb-i Kuzatta imtihan olup Şubat 1325/1910'da niyabet ehliyetnamesi alması üzerine Mayıs 1326/1910'da Gerede Naibi oldu. Teşrinisanî 1328'de Gerede'den ayrılmıştır. Teşrinisanî 1328'de Çine Naibi oldu. Haziran 1329'da Bayındır Kazası Kadısı olmuşsa da Şubat 1330/1915'de Müstehikkin-i Rical-i İlmiye Maaşı tahsisi ile kadılıktan ayrılmıştır.

Mart 1332/1916'da kadılıktan mazul sayılmıştır. (Sicil defteri, c. 1, sh: 373-374)

YUSUF ZİYAÜDDİN EFENDİ (Aksekili)

Yusuf zâde Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1281/1865'de Akseki'nin Güdüne kasabasında doğmuştur. Bazı muallimlerden hususi surette ders görüp İstanbul'a gelmiş ve Fatih Dersiâmlarından Alâiyyeli Hacı Rıfat ve Urfalı Mehmet Efendilerden tahsilini bitirip icazet almıştır.

Haziran 1314 (1898)'de Ayvacık Kazası Kadısı oldu. Mayıs 1316'da ayrılıp Ağustos 1317'de Bergama, Kânunisanî 1321'de Söke, Kânunievvel 324'de Kırkağaç Kazası niyabetine tayin edilmiş ve terfi' etmesi üzerine Teşrinisanî 1326'da Karahisar-ı Sahîb Livası niyabetine tayin edilmiştir.

Recep 1324'de uhdesine İbtidâî Hariç Bursa Müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur.

15 Mart 1330/1914'de Güzelhisar-Aydın Livası Niyabetine tayin edilmiştir. (Sicil defteri, c. 3, sh: 158/159)

YUSUF ZİYAÜDDİN EFENDİ (Batumlu)

Ahmet Efendi'nin oğlu olup H. 1249/1843'de Batum'a bağlı Livane kasabasında doğmuştur. Huzur Dersleri mukarrirlerinden Hoca Numan Efendi'ye akrabalığı hasebiyle H. 1270'de İstanbul'a gelmiş ve Şehzadebaşı'nda Emîn Nureddin Mahallesi sibyan mektebine girmiştir. Mehmet Emîn Efendi'den ilk bilgileri tahsille Numan Efendi'den sarf ve nahivden başlayıp okumaya koyulmuştur. Yine sihrî yakınlığı bulunduğu Huzur Dersleri muhatablarından Kazğanî Hacı Saît Efendi'den dinî ve arabî ilimleri tahsil etmişse de icazet ala-

mamıştır. Kadı zâde Mehmet Efendi'den de feraiz tahsil etmiştir. H. 1286'da Muallimhane-i Nüvvab'tan şehadetname almıştır.

Şehadetname alması üzerine Kânunisanî (Ocak) 1284/1869'da Ardahan Kazası Naibi olmuştur. Daha sonra Eylül 1288'de Ardahan'dan ayrılıp Elbistan, Cum'a-i Atik, Köprülü, Ahi Çelebi, Gevgili, Bozcaada, Mulve, Develi, Tikveş, Kozanî ve Yenipazar niyabetlerinde bulunduktan sonra 24 Mart 1321'de/1905'de Erganî Sancağı niyabetine tayin edilmiştir. Niyabeti sırasında 3 Kânunisanî 1322 16 Ocak 1907'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2016)**

YUSUF ZİYAÜDDİN EFENDİ (Hopalı)

Yağcı-zâde Ömer Efendi'nin oğlu olup H. 1245/1829 tarihinde Hopa Kazasında doğmuştur. Hopa Medresesinde tahsiline devamdan sonra Tokat'a gitmiş ve Bozzâde Ahmet Efendi'den isağoci, fenarî ve mülteka, Sivasta el-Hac Sailh Efendi'den tasavvurat, tasdikat, meani, feraiz, Çorum'da el-Hac Osman Efendi'den dürer, tefsir, şifa-i şerif, Kayseride el-Hac Torun Efendi'den ilm-i kelâm, usûl okuyup Hacı Torun Efendi'den icazet almıştır.

Samsun'da Ahi Çelebi ve Sa'di Bey Medreselerinde tedrisle iştigale başlamış ve 18 Kânunievvel 1307/1891'de belde ahalisinin teşvik ve intihabı ile Samsun Livası Müftüsü olmuştur.

Samsun Müftüsü iken vefatı üzerine 11 Şaban 1317/15 Aralık 1899'da yerine başkası tayin edilmiştir. **(Dosya nu: 1037 ve 2477)**

YUSUF ZİYAÜDDİN EFENDİ (Hopalı)

Kurdi zâde Mehmet Efendi'nin oğlu olup H. 1259/1843'de Rize'nin Hopa Kazasında doğmuştur. Hopa'da Çarşıbaşı Medresesinde müftü Mehmet Sadık Efendi'den okuyup icazet almıştır.

30 yaşında H. 1289'da Hopa Şer'iyye Mahkemesi kâtibliğine tayin edilmiştir. İki seneden sonra ayrılmış ve H. 1293'de kurulan Fethiye Alayına Alay İmamı olmuştur. H. 1297'de Eleşkirt Kazası Niyabetine tayin edildi. H. 1301'de Hınıs, H. 1307'de Çapakçur, ve H. 1310'da Çarsancak Niyabetine tayin edilmiştir.

24 Nisan 1312/1896'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 279)**

YUSUF ZİYAÜDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Safveti Paşa Dergâhı Post-nişîni Mehmet Arif Efendi'nin oğlu olup 270/1854'de İstanbul'da doğmuştur. İbtidâî mektebini bitirip Valide Rüştiye Mektebine girmiştir. Bundan sonra Fatih Camiinde akaid'e kadar ders görmüştür.

Teşrinisani 1295/1879'da ilk olarak Meclis-i Emval-i Eytam üçüncü kâtibliğine tayin edilmiştir. Mayıs 1297'de Eramil ve Eytamlı İlmiye Sandık Emini olmuştur. Nisan 1299'da ayrıca İlmiye Veznedârı olmuştur.

Recep 1297'de uhdesine İbtidâî Hariç Edirne Müderrisliği tevcih edilmiş ve Şaban 1303'de 3. rütbeden Mecidî nişanı ihsan edilmiştir.

1 Mart 1319'da Emval İrade Meclisi azası oldu. 8 Temmuz 1323'de ise İlmiye Muhasebecisi olmuştur.

H. 1310'da Bilad-ı Hamse, Muharrem 1313'de Haremeyn-i Muhteremeyn ve Şevval 1318'de İstanbul pâyesi tevcih ve Şevval 1316'da 3. rütbeden Osmanlı ve ikinci rütbeden Mecidî nişanı ihsan edildi. 26 Ağustos 326/1910'da İlmiye Muhasebe Müdürü olmuştur.

6 Kânunievvel 1336/1920'de Maliye Nezareti Muhasebe Müdürlüğüne geçmiştir. (Dosya nu: 123, Sicil defteri, c. 1, sh: 5)

YUSUF ZİYAÜDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Sudûr-i izâmdan Meclis-i Emval-i Eytam Reisi Kasîdeci zâde Süleyman Sırrî Efendi'nin oğlu olup H. 1267'de İstanbul'da doğmuştur. İlk bilgileri sibyan mektebinde bitirip Dârü'l-Maarifte, Bayezit Camii ile Nuruosmaniye Medresesinde babasından dinî ve arabî ilimleri tahsille icazet almıştır.

25 Şubat 1297/1882'de 32 yaşında Şehremaneti Meclisi azası oldu.

Şehremaneti (İstanbul Belediyesi) Meclis azası iken 6 Teşrinisani 1315/19 Kasim 1899' Pazar günü hükümetçe tevcih edilmiş ve 21. salı günü İstanbul'dan ihraç edilerek San'a (Yemen)'ya sürgün edilmiştir.

Şaban 1302'de üçüncü rütbeden Mecidî, Ramazan 1304'de tebdilen ikinci rütbeden Mecidî nişanı kendisine ihsan edilmiştir.

13 Şaban 1293'de uhdesine tevcih olunan İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği, Rebiulaher 1303'de Musıla-i Sahn'a, Muharrem 1304'de İbtidâî Altmışlı'ya terfi' ve Ramazan 1304'de Bilâd-ı Hamse, Zilhicce 1305'de Haremeyn-i Muhteremeyn, Zilhicce 1308'de İstanbul ve Recep 1316'da Anadolu Kazaskerliği pâyesi tevcih olunmuştur.

Sekiz yıldan fazla sürgünde kalıp Sultan Abdmülhamid'in taht-tan ayrılması üzerine İstanbul'a 6 Eylül 1908 Pazar günü gelmiştir.

13 Teşrinievvel 1324/26 Ekim 1908'de 5000 kuruş arpalık maaşına nail olmuş ve 1 Kânunisani 1325/14 Ocak 1910'da Müstehikkin-i Ri-

cal-i İlmiye'den 4000 kuruş maaşa nail olmuştur. 16 Şubat 1327/1 Mart 1912'de tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 254)

YUSUF ZİYAÜDDİN EFENDİ (Oflu)

Kadı zâde Hüseyin Efendi'nin oğlu olup Şaban 1257/1841'de Trabzon'a bağlı Of Kazasında doğmuştur. Bilahare Ünye'ye gelip yerleşmiş ve ilk tahsilini bitirip Erzincan'a gitmiştir. Medresede icazet almış ve 21 yaşında 1282'de Terme Kazası İbtidâî (ilk mektep) muallimi olmuştur. H. 1285'de Terme Kazası müftü müsevvidi ve Şubat 1292'de Terme Müftüsü olmuştur. Temmuz 1313'de müftülükten ayrılıp Kuruçay Kazası Naibi oldu. Haziran 1316'da Lice, Eylül 1318'de İskilip ve Eylül 1324/1908'de Kığı Kazası naibi oldu. 28 Mart 1326/1910'da ise İskilipten tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 294)

YUSUF ZİYAÜDDİN EFENDİ (Pazar-Atinalı)

Huzur-i Hümayûn Dersleri Muhatablarından Mehmet Hamdî Efendi'nin oğlu olup 1291/1875 senesinde Rize'ye bağlı Atina (Pazar) Kazasında doğmuştur. İlk tahsilinden sonra İstanbul'a gelmiş ve Fatih Rüştiyesini Ağustos 1306/1890'da pek iyi derece ile bitirmiştir. Girmiş bulunduğu Muallimhane-i Nüvvab'tan Muharrem 1313'de üçüncü sınıf niyabet tezkeresi almıştır. Şaban 1315'de büyük babası İstanbul pâyelilerinden Süleyman Vehbî Efendiden icazet almış ve Şirvanlı Halis Efendi'den meanî ve ilm-i usûl tahsil etmiştir.

Ağustos 1313'de Adapazarı Niyabetine tayin edilmiştir. Temmuz 1315'de hizmet müddetinin hitamında Adapazarından ayrılmıştır. Temmuz 1316'da Lâzistan Sancağı Niyabetine tayin edilmiş ve hakkında vaki' şikâyet üzerine niyabetten alınmıştır. Nisan 1318'de Kartal Naibi oldu. Fakat Kartal'da vazifeye başlamayıp istifa etmiş ve Teşrinievvel 1320'de Antalya Sancağı Niyabetine tayin edilmiştir. Eylül 1322'de Antalya'dan ayrılmıştır. Eylül 1323'den Ağustos 1324'e kadar Silivri, akabinde Canik livası niyabetine tayi nedilmiş ve Eylül 1325'de Evkaf-ı Hümayûn Kadılığı Muavinliğine nakline mebnî Canik'ten ayrılmıştır. 21 Haziran 1326/1910'da Kosova Vilâyeti Merkez Niyabetine tayin edilmiştir. Fakat buraya gitmeyip muavinlikte kalmıştır. 28 Kânunievvel 1326'da ise Rumeli Kazaskerliği Müşavirliğine tayin edilmiştir. 1 Haziran 1327'de ise yeni teşekkül Memurîn Müdürlüğüne naklen tayin edilmiştir. 5 Eylül 1327'de ise Evkaf-ı Hümayûn Kadısı olmuştur. Lâzistan Sancağı Mebusu seçilme-

si üzerine Nisan 1328/1912'de yerine başkası tayin edilmiştir. 23 Temmuz 1328/1912'de Meclis-i Mebusân'ın feshi üzerine mebusluktan ayrılmıştır.

Uhdesine Recep 1317'de tevcih olunan Musıla-i Sahn Bursa Müderrisliği Muharrem 1319'da İbtidâî Altmışlı'ya terfi' ve Rebiulahır 1319'da İzmir ve Muharrem 1325'de terfian Edirne pâyesi tevcih olunmuştur.

16 Haziran 1329/1913 tarihinde İstanbul Kadılığına tayin edilmiş ve tekrar Lâzistan Sancağı Mebusu seçilmesi ve Meclisin açılması üzerine 8 Mayıs 1330/1914'de yerine başkasının tayini ile İstanbul Kadılığından ayrılmıştır.

Müşahede edilen hizmetlerine karşılık Cemazielahır 1332'de ikinci rütbeden Mecîdî nişanı ile taltif olunmuştur.

24 Recep 1331'de İstanbul Pâye-i Celiline nail olmuştur.

Lazistan Mebusluğu 1918'e kadar sürmüş olması gerekir. (Sicil defteri, c. 5, sh: 62/63)

YUSUF ZİYAÜDDİN EFENDİ (Sivaslı)

Sivas'ın servet sahibi tüccarlarından Hacı Selim Efendi'nin oğlu 1277/1861'de Sivas'ta Oğlan-çavuş mahallesinde doğmuştur. 1287'de rüştiyeye girmiş ve bitirdikten sonra Şifaiye Medresesine girmiştir. Burada arapça ve farsça okumuş ve sonradan Tokat'a gidip sonradan Tokat Müftüsü olan Hacı Osman Efendi'den dinî ve arabî ilimleri tahsîl ettiği gibi kıraat ilmini de tahsille iki adet icazetname almıştır.

İlm-i kıraat ve edâdan «ed-Delâilü'l-Muhkeme fî Kıraeti Saddi'l-Muğceme ve Tâi'l-Muhmele» adlı arapça bir risale, bazı sahih hadisler ile fıkhî meseleleri ihtiva eden «et-Takrîr fî Ahkâmi't-Tasvîr» adlı Türkçe bir risale, farz ile sünnetin bir niyetle cem' edilerek kılınmasına caiz olmadığı hakkında ahkâm-ı şer'iyyeyi havî Türkçe bir risale, «Hayru'l-Kelâm fî Kıraeti'n-Nebiyyi Aleyhisselâm» adlı arapça bir risale, Cezerî ve Şatibî'den cem ve terceme olunan bir «Tecvîd-i Kebîr», sarftan bir risale, i'dadlerde tedris olunmak üzere şevahidiyle beraber mükemmel edevat bahsini havî bir «Kavaid-i Farisiye» cem ve tertîb etmişse de 1326/1910'a kadar hiç birini tab' ettirmemişti.

Tokattan icazet alıp Sivas'a gelmiş ve beş-altı sene fahrî olarak ders okutmuş ve akabinde İstanbul'a gelmiştir. Meclis-i Maarifte

İmtihan olup Sivas İ'dadisine (Lisesine) Dinî İlimler Muallimi tayin edilmiştir: 11 Mayıs 1310/1894. Daha sonra bu mektebin edebiyat, türkçe, ahlâk, arapça ve farsça gibi derslerini de okutmuştur.

Nisan 1323'de Sivas Bidayet Hukuk azası oldu.

Sonradan Sivas Askerî Lisesi farsça muallimi olmuş ve 1325/1909'da Sivas Müderrisliğine tayin edilmiştir. **(Dosya nu: 2460)**

YUSUF ZİYAÜDDİN EFENDİ (Sultanyerli)

Müderris Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1255/1839'da Gümülçine'ye bağlı Sultanyeri Kazasının Nerzivir Köyünde doğmuştur. Babası Edirneli Eskici zâde'nin çıraklarındandı ve köyünde müderrislik yapıyordu.

İlk bilgileri Sultanyerinde bitirip 1269/1853 senesinde İstanbul'a gelmiştir. Defterdâr Ahmet Çelebi Medresesine kayt olup merhum Gürcü Şerif Efendi'den okuyup 1286/1870'den icazet almıştır.

1285'de imtihan olup Fatih Camiinde dersiâm olarak derse çıkmıştır. 1 Temmuz 1287'de 50 kuruş dersiâmlık maaşına nail oldu.

H. 1288'de İbtidâî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsuna nail oldu ve H. 1304'de Mecidî ve Osmanlı nişanları da kendisine ihsan edilmiştir. 1 Haziran 1317/1891'de Meclis-i Mesalih-i Talebe azası olmuş ve azalığı Temmuz 1324/1908'e kadar sürmüştür.

Şaban 1301'de Huzur Derslerine muhatab olarak tayin edilmiş ve muhatablığı H. 1333 Ramazan'ına kadar devam etmiştir.

Şaban 1309'da Musıla-i Sahn'a ve 15 Şaban 1313'de Hareket-i Altmışlı müderrisliğine terfi' olunmuştur.

1295'de Aksaray Pertevniyal Valide Sultan Camii Buharî ciheti kendisine tevcih edildi. 1318/1902'de ise reis-i Buharî ve duahanlık vazifesi de kendisine verilmiştir. 1314/1898'de Meşîhat-ı İslâmiye'de de Şifa-i Şerif okutma vazifesine tayin edildi.

12 Eylül 1335/1919 tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3385)**

YUSUF ZİYAÜDDİN EFENDİ (Şirvanlı)

Hz. Ebu Bekir (r.a.)'in sülâlesinden Abdurrahman Sami Efendi'nin oğlu olup 1261/1845 tarihinde Şirvan kasabasında doğmuştur. Dinî ilimlerin yanında arapça ve farsça okuyup İstanbul'a gelmiştir. Bir müddet Fatih Dersiâmlarından Hoca Şevket Efendi'nin derslerine devam etmiş ve hocasının vefatı üzerine Bayezit Dersiâmla-

rından Batumlu Hoca Emîn Efendi'den derslerini tamamlayıp icazet almıştır. Ruûs imtihanını kazanıp Haziran 1298/1882'de Fatih Camiinde derse çıkmıştır.

5 Mart 1301'de Galata Rüştiyesi Farsça muallimliğine tayin edilmiş ve 4 Kânunîsanî 1301/17 Ocak 1886'da Fatih Rüştiyesi Farsça muallimliğine nakl edilmiştir. 1 Teşrinisanî 1324/1908'de farsça dersini bırakıp Tarih okutmaya başlamıştır. Ağustos 1325/1909'da ise muallimlikten ayrılmıştır.

Rebiulevvel 1299'da uhdesine tevcîh olunan İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği ruûsu, Rebiulaher 1307'de Hareket-i Haric'e, Cemazielaher 1309'da İbtidâî Dahil'e, Rebiulevvel 1321'de Musıla-i Sahn'a ve Rebiulevvel 1326'da İbtidâî Altmışlı'ya terfi' olunmuştur.

Fatih Camiinde tedrîsle meşgulken 13 Kânunisanî 1331/26 Ocak 1916'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3399, Sicil defteri, c. 4, sh: 2)**

YUSUF ZİYAÜDDİN EFENDİ (Tikveşli)

Ribal-zâde el-Hac Hüseyîn Efendi'nin oğlu olup 1245/1829 tarihinde Selânik'e bağlı Tikveş Kasabasında doğmuştur. İlk bilgileri Tikveşte tahsîl ettikten sonra 1262/1846'da İstanbul'a gelmiştir. Dinî ve arabî ilimleri tahsille 1275/1859 tarihinde Yakovalı Ali Efendi'den icazet almıştır.

5 Şaban 1276'da uhdesine İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği tevcîh olunmuştur. Fatih Camiinde dersiâm olarak derse çıkmıştır. «Celâl ve «Mir'at» okutup 1326/1910'a kadar iki defa icazet vermiştir.

Pek çok talebe yetiştirmiştir. **«Reisu'l-Ulemâ»** ünvanını almıştır.

H. 1282'de Huzur Derslerine muhatab olarak tayin olunmuş ve Şaban 1290'da vuku' bulan son yılki dersten sonra Ramazan 1291'de Huzur Dersleri Mukarrirliğine geçmiştir. Mukarrirliği uzun yıllar sürmüş ve İkinci Abdülhamid'in tahttan ayrılması üzerine Ramazan 1326'ya kadar Huzur Dersleri Mukarirliğinde bulunmuştur.

Uhresine tevcîh olunan müderrislik Cemazielaher 1288'de Hamise-i Süleymaniye'ye, Zilkade 1293'de Süleymaniye'ye terfi' olunmuş ve Ramazan 1304'de Haremeyn-i Muhteremeyn, Ramazan 1317'de Rumeli Kazaskerliği pâyeleri uhdesine tevcîh olunmuştur.

Birinci rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan edilmiştir.

Ayrıca Haziran 1325/1909'a kadar Harbiye Nezaretinde yıllarca Şifa-i Şerîf Karîliği (okuyuculuğu) yapmıştır.

Fatih Dersiâmlığı sırasında 29 Safer 1339/1921'de vefat etmiş ve Fatih haziresinde defn olunmuştur. **(Dosya nu: 211)**

Z

ZEKERİYA EFENDİ (Kafkasyalı)

Çerkez kabilelerinden Kabatay kabilesinden Hüseyin Efendi'nin oğlu olup H. 1240 tarihinde Kafkasya'nın Canyut Bey köyünde doğmuştur. Köyündeki sibyan mektebini bitirip medresede de bir müddet devam ettikten sonra Dağıstan'a gitmiştir. Orada da akaid, fıkıh, feraiz, kelâm, tefsîr, ve hadis okumuştur. Buralarda icazet almak adet olmadığından icazet almamıştır.

1277/1861 senesinde Sivas'a göç ederek Yenihan Kazasına bağlı Demirözü köyünde iskânları icrâ edilmiştir. Burada hususî surette tedrisle meşgulken H. 1283'de (Yıldızeli'ne bağlı) Çırçırpınar köyünde inşâ edilen (Çerkezlere iskân ettirilen mahalde) cami'de imamet ve hitabete başlamıştır.

Kaza olarak teşkilinden beri iftâ işleri boş olan Yenihan (Yıldızeli) Kazasına Cemazielaher 1302'de müftü tayin edilmiştir. Eylül 1325/1909 tarihlerinde Yıldızeli Kazası müftüsü bulunuyordu. 25 Kânunievvel 1326/1911'de yerine Hacı Adil Efendi tayin edildiğinden ya ayrılmış veya vefat etmiştir. (Dosya nu: 2392)

ZEKERİYA EFENDİ (Manastırlı)

İslâm Ağa'nın oğlu olup 1276'da Manastır'da doğmuştur. İlk tahsilini ikmalden sonra Manastır'da Cami-i Şerif Medresesine intisabla 1312'de tahsilini ikmalle icazet almıştır. Türkçe, arnavutça ve bulgarca bilirdi.

1 Mart 1326/1910'da Resne Kazası Müderrisliğine tayin edilmiştir. (Dosya nu: 4845)

ZEKİ EFENDİ (Mudurnulu)

Safranbolulu Müderris Hacı Hasan Hulusî Efendi'nin oğlu olup 1 Teşrinievvel 1299 pazar günü Mudurnu Kazasının Kazgan köyünde doğmuştur. 1306'da Mudurnu'daki ibtidâî mektebine girmiştir. 1309'da şehadetname ile çıkmıştır. 1310'da Mudurnu rüştiyesine girmiştir. Temmuz 1313'de birinci derecede rüştiyeyi bitirmiştir. Rüştiyeden çıktıktan sonra 15 sene kadar Mudurnu Müftüsü Mehmet Sadık ile babası Hacı Hasan Hulusî Efendilerden arapça ve farsça okumuştur. 1316'da İstanbul'a gelerek 1317'de Şeyh Ebu'l-Vefâ Medresesine kayt olmuştur. Fatih Dersiâmlarından olup sonradan Tokat Mebusu olan Tokatlı Şakir Efendi'nin derslerine devamla 1320'de Şakir Efendi'den icazet almıştır.

Mudurnu Kasabasında bulunan fevkanî (üstte) dört ve tahtanî (altta) beş odalı Hadim Vefâ Medresesi'nin kurucu ve vakıfı ve müderrisi babası Safranbolulu Hacı Hasan Hulusî Efendi'nin yaşlı olmasından ve tedrisat vazifesini de ifaya zorluk çektiğinden, Mudurnu Kazası naib, müftü, ve müderrisleri huzurunda imtihan olup müderrisliğe liyakat kazandığından babasının yerine Hadim Vefâ Medresesi Müderrisliğine tayin edilmiştir. Bâb-ı Meşihatca da tasdik edilen bu müderrisliğe 24 Mayıs 1328/1912'de resmen başlamıştır. Babası ise mezkür müderrisliği 1 Mart 1328'de terk etmiştir. (Dosya nu: 2647)

ZEYNELABİDİN EFENDİ (Ergirili)

Nüvvabtan İbrahim Edhem Efendi'nin oğlu olup 1302/1886'da Ergiri Sancağında doğmuştur. Ergiri ibtidâî ve rüştiyesini bitirip İstanbul'a gelmiş ve Bayezit Camii Dersiâmlarından Kayserili Büyük Hamdî ve Çankırılı Mustafa Efendilerin derslerine devamla icazet almıştır. Mekteb-i Kuzattan tahsili ikmalle 26 Mayıs 1334/1918'de mezun olmuştur.

1 Kânunisanî 1335/1919'da Garbî-Karaağaç Kazası Kadılığına tayin edilmiştir. (Sicil defteri, c. 6, sh: 243, Dosya nu: 5436)

ZEYNELABİDİN EFENDİ (Ergirili)

İsparta sabık naibi Musıla-i Süleymaniye müderrislerinden el-Hac Tahmas Remzi Efendi'nin oğlu olup 1272 Hicride Ergiri Sancağında doğmuştur. Ergiri'de ibtidâî ve rüştiye mekteblerini bitirip Hicrî 1286'da babasının Filibe Sancağına bağlı Uzuncaabad - Has-

köy niyabetine tayini üzerine beraberinde gitmiş ve iki sene kadar orada okumuştur. Akabinde İstanbul'a gelerek Fatih Dersiâmlarından Prizrenli el-Hac Zeynelabidin Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Sarf, nahiv, mantık, meani, fıkıh, akaid derslerini okuyup tedrise devam ederken niyabet mesleğine iştiyak duyduğundan Hicrî 1297'de imtihanla Muallimhane-i Nüvvab'a girmiştir. Üç sene tahsille niyabet şehadetnamesi alarak mezun olmuştur. Arnavutça, türkçe ve rumca bilirdi.

Şubat 1299/1884'de ilk olarak Tepedelen Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. Daha sonra ise Edremit, Peremedi, Zihne, Akhisar, Urla Karadeniz Ereğli, Taşköprü, Pirlepe, Eskişehir, Edremit, Ayvalık kazaları niyabetlerinde bulunmuştur. Son olarak Eylül 1327'de İstanbul'a bağlı Adalar Kazası Niyabetine tayin edilmiştir.

Safer 1293'de uhdesine tevcih olunan İbtidâî Hariç Bursa Müderrisliği ruûsu Muharrem 1319'da Musıla-i Sahn'a terfi' olunmuş ve Zilkade 1316'da dördüncü rütbeden Mecîdî nişanı ve Şaban 1325' de İzmir pâyesi kendisine tevcih ve ihsan edilmiştir.

Eylül 1329'da Adalar Kadılığından hizmet müddetinin sona ermesi üzerine ayrılmış ve daha sonra teklif edilen Marmaris ve Enez kazaları niyabetlerini kabul etmediğinden Mart 1332'de mazul sayıldı. (Dosya nu: 1345, Sicil defteri, c. 1, sh: 372)

ZEYNELABİDİN EFENDİ (Ergirili)

Alay Bey-zâde Abdülfettah Efendi'nin oğlu olup 1272/1856 tarihinde Yanya'ya bağlı Ergiri Kazasının Lebhova köyünde doğmuştur Rüştiye tahsilinden sonra bir müddet medresede sarf, nahiv, farsça okumuştur. Akabinde İstanbul'a gelmiş ve dinî ve arabî ilimleri tahsil etmiştir.

Ağustos 1298/1882'de ilk olarak 25 yaşında Kosova Vilâyeti Merkez Niyabeti Şer'iyye mahkemesi kâtibliğine tayin edilmiştir. İki yıl sonra Nisan 1300'de Gosine Kazası naibi oldu. Niyabetlerde ikişer yıl hizmetlerle istihdam edilmiş ve Tergovişte, Peklin, Velçetrin, Kolvina, Merzifon, Koniçe, Koçanî, Nasliç, Fatsa, Peremedi ve Pelenka niyabetlerinde bulunmuştur. Nisan 1326/1910'da Pelenka Niyabetinden ayrılmış ve Şubat 1326/1911'de Delvina Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. 26 Kânunisanî 1328'de/8 Şubat 1913'de ayrılmıştır.

Kolvina Kazası (Teşrinisanî 1306/Teşrinisanî 1309) ile Nasliç (Eylûl 1317/Eylûl 1319) Niyabetlerinde bulunduğu sırada kaza kay-

makam vekaletinde bulunmuş ve bu arada Devleti rahatsız eden ve yol kesen Rum eşkiyalarından bir kısmını canlı ve bir kısmını da ölü olarak yakalamıştır.

Mazul olarak Fatih'te Talat Bey Han'ında ikamet ederken Eylül 1334/1918'de Eskişehir'de ikamet eden kardeşi İbrahim Halil Efendi'nin Akçağlan Mahallesinde evine misafireten gitmiş ve burada dört ay kalıp İstanbul'a gelmiştir. Nisan 1334/1918'de lütfen ve merhameten fakirlik ve zaruretinden, ayrıca bir oğlunun askerde olmasından, vazife talep etmişse de İzmit Bidâyet Mahkemesi Azalığına çıkan tayini, Adliye ve Mezahip Nezaretinin tasvibine mazhar olmadığından vazifesi tahakkuk etmemiştir.

8 Mart 1335/1919 tarihinde rahatsız olduğu halde Sirkeci'de Aydos Oteli'nde ikamet ediyordu. (Dosya nu: 1348, Sicil defteri, c. 1, sh: 381)

ZEYNELABİDİN EFENDİ (Ergirili)

Mehmet Emin Ağa'nın oğlu olup Recep 1251/1835 tarihinde Yanya'ya bağlı Ergiri Kasabasında doğmuştur. Kur'ân-ı Kerîm, ilm-i hâl ve tecvid ile farsça okumuş ve akabinde Yanya'ya gitmiştir. Medresede ikametle Müderris el-Hac Ali Efendi'den sarf ve nahvi okuyup İstanbul'a gelmiştir. Kâtib Sarıkız Mahallesinde Uncu Hafız Medresesinde ikametle, Trabzonlu Süleyman Vehbî Efendi'den ve Rusçuklu Mehmet Nurî, Yakovalı Ali, Divriğili İzzet Efendilerden mantık, feraiz, ve cüz'iyyatı okumuştur. Türkçe, arnavutça, rumca, arapça ve boşnakça bilirdi

Mayıs 1277'de Mekteb-i Nüvvab'tan mezun olmuş ve Eylül 1277/1861'de Aydos Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Şubat 1278'de Peravişte, Eylül 1280'de Yalvaç, Eylül 1282'de Giresun, Temmuz 1285'de Kesriye, Haziran 1288'de Leskofça, Şubat 1289'da Kesendire, Ağustos 1292'de Kesriye, Haziran 12996'da Ayvalık, Kânunievvel 1298'de ikinci defa Kesendire, Teşrinievvel 1301'de Yenipazar, Teşrinievvel 1303'de ikinci defa Ayvalık, Mayıs 1306'da Midilli, Kânunîsanî 1309'da ikinci defa Midilli Kazası niyabetine tayin edilmiştir.

Mart 1312/1896'da bir yıl için Antep Mevleviyetini zabt etmiş ve Temmuz 1313'de Prizren Sancağı Niyabetine tayin edilmiştir. Temmuz 1315'de ayrılıp Kânunisanî 1316'da Serez Niyabetine tayin edilmiştir. Kânunievvel 1318'de Serez'den ayrılmıştır. Niyabette terfi' ettiğinden Şubat 1320/1905'de Kudûsû Niyabetine tayin

edilmiştir. Kânunisani 1322'de Kudûsûten ayrılıp Teşrinisani 1323'de Yemen Vilâyeti Merkez Naibi olmuştur. Kânunisani 1324'de Yemen'den ayrılmıştır.

Zilhicce 1316'da üçüncü rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan edilmiş ve H. 1326'da Bilâd-ı Hamse'den Bursa Mevleviyeti tevcih olunmuştur. Şevval 1325'de ikinci rütbeden Mecidî nişanına nail oldu. Safer 1327'de Nikelden Hicaz Demiryolu Madalyası ile taltif olunmuştur. Sahip olduğu Osmanlı nişanı H. 1324'de ikinci rütbeden tebdilen kendisine ihsan edilmiştir.

Cemazielaher 1291'de uhdesine tevcih olunan İbtidâî Hariç Müderrisliği Safer 1293'de Musula-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

19 Ağustos 1325/1909'da Trabzon Vilâyeti Merkez Niyabetine tayin edilmiş ve yaşı nizami aştığından 1 Kânûnievvel 1325/14 Aralık 1909'da Trabzon Niyabetinden tekaüde sevk olunmuştur.

30 Eylül 1334/1918 tarihinde vefat etmiştir Kızı Emine Hayriye Hanım'on kocası Hurşit Efendi'nin 8 Haziran 1928'de vefatı üzerine, babasına nisbetle kendisine maaş tahsis edilmiştir. **(Dosya nu: 2415, Sicil defteri, c. 1, sh: 246)**

ZEYNELABİDİN EFENDİ (İstanbullu)

Devlet ricalinden ve rütbe-i balâ ashabından sabık Rüsûmat Emini Hacı Mehmet Münib Efendi'nin oğlu olup H. 1270 tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Taşkasap civarında Haseki ilk (ibtidâî) mektebinde ilk tahsilini bitirip sonra Nuruosmaniye Rüştiyesine girmiştir. Şehadetname alarak çıkmış ve Bayezit Camiinde sarf, nahiv, mantık, usûl, ilm-i fıkıh, feraiz tahsil etmiştir.

Rebiulaher 1280'de İbtidâi Hariç İstanbul Müderrisliğine nail olmuştur. H. 1285'de İstanbul Bâb Mahkemesine katip tayin edildi. Eylül 1289/1873'de Fetvahane'ye nakl edilmiştir. Şevval 1293'de Bilâd-ı Hamse pâyesi tevcih olunmuştur. Rebiulevvel 1319'da ise Haremeyn-i Muhteremeyn pâyesine terfi' olunmuştur.

Niyabete kabulü ile 27 Haziran 1315'de Tophane Naibi oldu. 3 Ağustos 1317'de ise Silivri Kazası NiNyabetine tayin edilmiştir. Temmuz 1319'da hizmet müddetini sonunda Silivri'den ayrılmıştır Haziran 1322'den Mayıs 1324'e kadar İzmid Livası niyabetinde bulunmuştur. Kendisi Mekteb-i Nüvvab'ta imtihan olmuş naiblerden olmadığından daha sonra niyabete tayin edilmemiş ve 1 Kânunisani 1325/14 Ocak 1910 tarihinden itibaren İlmiye Ricali istihkakından

maaşa nail olmuştur. Bir müddet sonra vefat etmiştir.

Dedesi padişahın birinci imamlarından Mustafa Nuri Efendi idi. (Dosya nu: 3326)

ZEYNELABİDİN EFENDİ (Kayalarlı)

Ziraatle uğraşan Mehmet Arif Ağa'nın oğlu olup 1265/1849 senesinde Manastır'a bağlı Kayalar Kazasının Sulive köyünde doğmuştur. Alûs kasabası sibyan mektebini bitirip Kavalaya gitmiş ve Mehmet Alipaşa Medresesinde imtihan olup tedrise başlamıştır. Dini ilimlerle feraizi müderrislerden İbrahim Halil Efendi'den bitirip iki icazet almıştır. Bilâhare Yenişehir-Fener Sancağında Tırnova Kasabasında müderrisliğe başlamıştır. Tırnova'nın hudut tahdidinden dolayı Yunan'a terki üzerine Tırnova'yı terkle hicret etmiştir.

Haziran 1298'de Gemlik Kazası bağlı Pazarköy nahiyesi niyabetine tayin edilmiştir. Havası imtizaç edemediğinden bir yıl sonra ayrılmıştır. Ağustos 1299'da Çanakkaleye bağlı Bayramiç, Eylül 1305'de Ezine'ye Bağlı Kumkale nahiyesi niyabetine tayin edilmiştir. Kânunievvel 1311'de ise Ayvacık Kazası Şer'iyye Mahkemesi kâtibliğine tayin edilmiştir. Kânunievvel 1312'de kâtiblikten ayrılmıştır. Niyabete kabulü ile Kânunievvel 1317'de Yeni-varoş Kazası niyabetine tayin edilmiştir 15 Mayıs 1319'da Kaza Kaymakamı Ahmet Nafiz Efendi ile aralarında vuku' bulan münaferet üzerine kaymakamın başka yere nakli ve kendisinin de azline karar verilmiştir. Nisan 1320'de Fasato Niyabetine tayin edilmiştir. Mayıs 1323'de Karakilise Niyabetine tayin edilmiş ve 1 Haziran 1325'de istifa etmiştir.

Cemazielevvel 1310'da uhdesine İbtidâi Hariç Bursa Müderrisliği tevcîh olunmuştur.

Şubat 1327'de ayrılıp Kosovaya bağlı Preşova Kazası niyabetine tayin edilmiştir. (Sicil defteri, c. 3, sh: 114)

ZEYNELABİDİN EFENDİ (Prizrenli)

Terzi esnafından Bahtiyar Ağa'nın oğlu olup H. 1252 senesinde Prizren'de Saraçhane Mahallesinde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Prizrende bulunan Mehmetpaşa Medresesi müderrisi Hacı Ömer Efendi'den tasavvurat'a kadar okuyup akabinde İstanbul'a gelmiştir. Fatih'te Otlukçu yokuşunda Abdürrahim Efendi Medresesinde kayt olup Yanyalı Ömer Lütfi Efendi'nin ders halkasına girmiştir

1286'da Ömer Lütfî Efendi'den icazet aldı. H. 1287'de imtihanla Fatih Camiinde dersiâm olarak derse çıkmıştır.

Talebelerine 1305'de icazet vermiştir

1 Eylül 1292/1876'da imtihan olup kazanmış ve Eyüb Rüştiye Askerî Mektebi arapça muallimliğine tayin edilmiştir. Nisan 1300/1884'de Soğukçeşme Askerî Rüştiyesi Kavaid'i Osmani (Sarf-ı Türki) Muallimliğine ve Haziran 1309'da Eyüb Askerî Rüştiyesine ve Temmuz 1309'da da tekrar Soğukçeşme Askerî rüştiyesine naklen tayin edilmiştir.

5 Ağustos 1314/1898'de yaşının tahammül etmemesinden dolayı muallimlikten istifa etmiştir.

16 Haziran 1320'den Temmuz 1325 sonbaharına kadar Fetvahane'de okunması mutad olan Buharî-i Şerîf kıraatinde bulunmuştur.

Cemazielevvel 1291'de uhdesine tevcih olunan İbtidâî Hariç İstanbul Müderrisliği ruûsu terakkî ede ede 17 Safer 1316'da İbtidâî Altmışlı'ya, Cemazielaher 1318'de Hareket-i Altmışlı'ya, Rebiulaher 1321'de Musıla-i Süleymaniye'ye, Zilhicce 1322'de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

Şevval 1305'de ilk icazetini vermesi üzerine kendisine dördüncü rütbeden Mecidî ve Osmanlı nişanları ihsan edilmiştir.

19 Temmuz 1327/1911'de Fatih Camiinde tedrisle meşgulken vefat etmiştir. **(Dosya nu: 183)**

Şeyh **ZORKA EFENDİ** (Halebli)

H. 1262 senesinde Haleb'te doğmuştur. İlk ilimleri tahsilden sonra Kur'ân-ı Kerîm'i hıfz etmiştir. Dinî ve arabî ilimleri de Şeyh Ahmet Termanînî Efendi'den itmam ile icazet almıştır. Bazı ilimleri de üstadı Halebte Osmaniye Medresesinde müderris Şeyh Mustafa Efendi'den, Hanefî fıkhını Karnaca Medresesi müderrisi Kal'acı Şeyh Ali Efendi'den itmam etmiştir.

Halebte Şabaniye Medresesi Müderrisliği uhdesine tevcih edilmiş ve bu arada Haleb Şer'iyye Mahkemesi başkatibliğine de tayin edilmiştir İki yıl kadar başkatiblikte bulunmuştur. Sonra da Halep Fetvâ Müsevvitliğine tayin edildi. Sekiz sene kadar müsevvitlikte bulunmuştur.

Yirmi sene kadar Şabaniye Medresesinde Müderrislik yaptıktan sonra 1 Mayıs 1330/1914d'e İstanbula' gelip Fetvâhane Fetvâ Emane-

ti Muavinliğine tayin edilmiştir. Halep Valisinin hakkında yazdığı tezkereye göre kendisinin bu muavinliğe tayini, sadece bir vilâyet ahalisinin değil, bütün Osmanlı memleketlerinin ve dolayısıyle İslâm memleketlerinin menfaatine olacağı ifade olunmuştur.

Yalnız Şeyh Zorka Efendi 4 Eylül 1330/1914'de Fetvâ Emaneti Muavinliğinden istifa etmiştir. **(Dosya nu: 647)**

ZÜHTÜ EFENDİ (Süleymaniyeli)

Nakşibendî şeyhlerinden Şehrizor'da Selâmîzadeler sülâlesinden, Şafiî Mezhebinden Şeyh Hasan bin Selâmî Efendi'nin oğlu olup H. 1269 senesinde Musul'a bağlı Süleymaniye Sancağının Tavîle kasabasında doğmuştur. Tavîle'de Nakşibendî Tarikatinden Şeyh Osman Efendi'nin huzurunda ilim tahsil etmiş ve Nakşibendî Tarikatine mülâzemet etmiştir. Arapça. farsça ve Türkçe bilirdi.

Ramazan 1309'da Edirne'de ikameti sırasında Edirne Misk Sabununu islâh edip halkın hizmetine faydalı hale soktuğundan Padişah İkinci Abdülhamîd tarafından gümüş iftihar madalyası ile taltîf olunmuştur.

23 Ramazan 1326/1908'de Meclis-i Meşayîh ve Evkaf-ı Hümayûn Müfettişliğince imtihan olup Haseki'de bulunan Nakşibendî Tarikatinden Seyyit Baba Dergâhı'nın tevliyet ve meşihet ciheti beratla kendisine verilmiştir.

1 Ağustos 1335/1919'da Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliye Medreseleri Müfettiş Muavinliğine tayin edilmiştir. Ayrıca Meclis-i Meşayîh Müfettişliğine de 14 Ağustos 1336/1920'de fahrî olarak tayin edilmiştir Tekkelerin kapanması üzerine 3 Mart 1340/1924'de vazifeden ayrılmıştır. **(Dosya nu: 5313)**

ZÜLFİKAR ZÜHTÜ EFENDİ (Siverekli)

Molla Ali b. Hasan Efendi'nin oğlu olup. H. 1262'de Diyarbakır vilâyetine bağlı Siverek Kazasının Bâbviran köyünde doğmuştur. İlk bilgileri tahsil edip Siverekte bulunan Feyziyye Medresesine gir-

miş ve müderris Kemal Efendi'den «şerh-i akaid»e kadar okumuştur. Kemal Efendi'nin yaşlı olmasından, yanından ayrılıp yine mahalli ulemâdan ve Nakşibendi şeyhlerinden Şeyh Ali Efendi'nin okuyup icazet almıştır. Türkçe, arapça, farsça ve kürtçe bilirdi.

4 Rebiulevvel 1302/10 Kânunievvel 1300/23 Aralık 1884'de Makam-ı Meşihat'ın menşûru mucibince Siverek Kazası Müftülüğüne maaşsız tayin edilmiştir. 10 Cemazielaher 1323/1905'de Siverek Müftülüğüne Osman Es'at Efendi'nin tayin edilmiş olduğundan ya ayrılmış veya vefat etmiştir. (Dosya nu: 1029 ve 2034)

= SON =

MEMLEKET ADLARINA GÖRE FİHRİST

Adanalı	—	Mehmet Sadık Efendi - 70
Adapazarlı	—	Mustafa Nurî Efendi - 236
	—	Mustafa Tevfik Efendi 270
Adranoslu	—	Orhanelili Yusuf Efendi 509
Ahıskalı	—	Mehmed Nurî Efendi - 24
	—	Mehmet Şakir Efendi - 101
	—	Recep Efendi - 388
	—	Yusuf Vasfî Efendi - 523
Ahiçelebili	—	Şahin Sami Efendi - 529
Akçaabatlı	—	Mustafa Efendi - 158
Akhisarlı	—	Yusuf Efendi - 510
Akkârlı	—	Ömer Efendi - 342
Akovalı	—	Nâzif Zühtü Efendi - 288
	—	Şakir Efendi - 468
	—	Yakup Hayrî Efendi - 502
	—	Yusuf Efendi - 510
Aksaraylı	—	Mehmet Şerif Efendi - 110
	—	Yusuf Ziyaüddin Efendi - 526
Aksekili	—	Mehmet Nazif Efendi - 9
	—	Mehmet Rıfat Efendi - 52
	—	Mustafa Hakkı Efendi - 204
	—	Mustafa İsmet Efendi - 219
	—	Mustafa Mes'ud Efendi - 229
	—	Mustafa Nafî Efendi - 229
	—	Osman Efendi - 297
	—	Osman Sabit Efendi - 335
	—	Yahya Niyazi Efendi - 497
	—	Yusuf Ziyaeddin Efendi - 526, 527

Akşehirli	—	Mustafa Lütfi Efendi - 224
Aybastılı	—	Mustafa Fehmi Efendi - 195
Alâiyyeli	—	Mehmet Sabit Efendi - 67
	—	Mehmet Sadık Efendi - 70, 70
	—	Mustafa Arif Efendi - 177
Alasonyalı	—	Osman Nuri Efendi - 316
Alaşehirli	—	Salih Zeki Efendi - 431
Alucralı	—	Osman Efendi - 297
Amasyalı	—	Mehmed Nureddin Efendi - 21
	—	Mehmed Nuri Efendi - 24
	—	Mehmed Tevfik Efendi - 125
	—	Mustafa Sabri Efendi - 248
	—	Ömer Lütfi Efendi - 366
Analı	—	Mehmed Şerif Efendi - 110
Anamurlu	—	Mustafa Asım Efendi - 177
Andırınlı	—	Mustafa Efendi - 159
Ankaralı	—	Mehmet Rıfat Efendi - 53
	—	Mehmet Sabri Efendi - 68
	—	Mehmet Tevfik Efendi - 126
	—	Mustafa Fevzi Efendi - 199
	—	Mustafa Lebib Efendi - 223
	—	Osman Zeki Efendi - 339
	—	Refi Efendi - 395
	—	Rıfat Efendi - 401
Antakyalı	—	Mehmet Rüştü Efendi - 60
Antalyalı	—	Yusuf Talat Efendi - 522
Arabgirli	—	Mehmet Rüştü Efendi - 61
	—	Mustafa Fehmi Efendi - 195
Araçlı	—	Mehmet Salih Efendi - 92
	—	Numan Vehbi Efendi - 294
	—	Osman Fevzi Efendi - 309
Ardahanlı	—	Mustafa Şefik Efendi - 260
	—	Süleyman Faik Efendi - 442
Ardanuçlu	—	Süleyman Sami Efendi - 453
Arhavili	—	Mehmet Şakir Efendi - 102
	—	Mehmet Tevfik Efendi - 127
	—	Mustafa Fehmi Efendi - 196
	—	Mustafa Rifat Efendi - 246
	—	Mustafa Rüştü Efendi - 256

	—	Mustafa Sıtkı Efendi - 258
	—	Osman Mecdi Efendi - 316
	—	Ömer Lütfi Efendi - 366, 367
	—	Yakup Sabri Efendi - 504, 504
Aravaslı	—	Resul Efendi - 397
Atinalı - Pazarlı	—	Mustafa Faik Efendi - 194
	—	Osman Remzi Efendi - 334
Avanoslu	—	Mustafa Vasfi Efendi - 274
	—	Salih Efendi - 414
Ayaşlı	—	Mustafa Zihni Efendi - 278
	—	Ömer Kâmil Efendi - 364
Aybastılı	—	Süleyman Efendi - 435
Aydınlı	—	Mustafa Nuri Efendi - 236
Aydıncıklı	—	Merkez Fevzi Efendi - 148
Aydonatlı	—	Mustafa Efendi - 159
Aydoslu	—	Mustafa Fevzi Efendi - 200
	—	Mustafa Rakım Efendi - 241
	—	Sadullah Efendi - 410
Aziziyeli	—	Ramazan Hakkı Efendi - 385

— B —

Bafralı	—	Mehmet Naim Efendi - 6
	—	Mustafa Hazım Efendi - 209
	—	Süleyman Sırrı Efendi - 455
Bağdatlı	—	Mehmet Nafi Efendi - 5
	—	Mehmet Nuri Efendi - 24
	—	Mehmet Sabit Efendi - 67
	—	Mehmet Sait Efendi - 81
	—	Mehmet Selim Efendi - 97
	—	Mehmet Şakir Efendi - 102
	—	Mustafa Nureddin Efendi - 235
	—	Mustafa Ziyaüddin Efendi - 277
	—	Ömer Hüsameddin Efendi - 364
	—	Süleyman Şevket Efendi - 462
	—	Şeyh Mehmet Emin Efendi - 476
Balâlı	—	Veliyüddin Efendi - 492
Balçıklı	—	Mehmet Refik Efendi - 127
	—	Süleyman Efendi - 436

Balıkesirli	—	Osman Nuri Efendi - 316
Bandırmalı	—	Osman Nuri Efendi - 317
Batumlu	—	Mehmet Nimetullah Efendi - 19
	—	Mehmet Sait Efendi - 82
	—	Mehmet Şerif Efendi - 110
	—	Mevlut Alaeddin Efendi - 151
	—	Mustafa Şevki Efendi - 265
	—	Osman Cevdet Efendi - 307
	—	Osman Hilmi Efendi - 310
	—	Osman Nuri Efendi - 317
	—	Osman Şükrü Efendi - 338
	—	Ömer Lütfi Efendi - 367
	—	Süleyman Efendi - 436, 437
	—	Süleyman Necati Efendi - 449
	—	Süleyman Selâmi Efendi - 454
	—	Üveys Hasbi Efendi - 485
	—	Yusuf Ziya Efendi - 524
	—	Yusuf Ziyaüddin Efendi - 527
Bayburtlu	—	Muharrem Efendi - 152
Bayındırlı	—	Mehmet Reşat Efendi - 51
	—	Mustafa Hilmi Efendi - 212
Bayramiçli	—	Osman Efendi - 298
Belgratlı	—	Mehmet Tevfik Efendi - 127
	—	Mustafa Şükrü Efendi - 237
Benisa'blı	—	Said Kerami Efendi - 414
Beratlı	—	Mehmet Nakşi Efendi - 8
	—	Süleyman Efendi - 437
Bergamalı	—	Mehmet Nuri Efendi - 25
	—	Mehmet Zeki Efendi - 140
	—	Mustafa Hulusi Efendi - 216
	—	Mustafa Nuri Efendi - 237
	—	Mehmet Rüştü Efendi - 406
Besnili	—	Mustafa Rasih Efendi - 243
	—	Sa'd bin Ebi Vakkas Efendi - 409
Beypazarlı	—	Mes'ud Efendi - 149
Beyrutlu	—	Mustafa Efendi - 160
	—	Mustafa Neca Efendi - 231
Bigadiçli	—	Mustafa Zeki Efendi - 277

Bilecikli — Mehmet Tevfik Efendi - 128
Bitlisli — Osman Efendi - 298
— Said Efendi (Bediuzzaman) - 411
— Said Efendi - 412
Bodrumlu — Mustafa Rüştü Efendi - 247
Boğazlıyanlı — Mehmet Naci Efendi - 5
Bolulu — Mehmet Vasfi Efendi - 135
— Mustafa İzzet Efendi - 221
Bolvadinli — Mustafa Asım Efendi - 178
Borlu — Salim Efendi - 432
Bosnalı — Mustafa Ragıp Efendi - 240
— Salih Efendi - 414
— Yusuf Efendi - 511
Boyabatlı — Osman Hulusi Efendi - 313
Buldanlı — Mustafa Hikmet Efendi - 211
Burdurlu — Mustafa Hilmi Efendi - 213
— Necip Efendi - 288
— Ömer Lütfi Efendi - 368
— Rahmi Efendi - 385
— Yakup Efendi - 500
Burhaniyeli — Ömer Lütfi Efendi - 369
— Şükrü Efendi - 478
Bursalı — Mehmet Tevfik Efendi - 128
— Mehmet Zahid Efendi - 139
— Osman Hilmi Efendi - 311
— Salih Efendi - 415
— Süleyman Vehbi Efendi - 464
— Şerif Mehmet Kamil Efendi - 474

— C —

Cebelilübnanlı — Yusuf el-Hatib Efendi - 516
Cezayirli — Mehmet Nurettin Efendi - 21
Cumalı — Mustafa Şevket Efendi - 262
Cuma-i atikli — Mustafa Fehmi Efendi - 196
— Mustafa Mestan Efendi - 228
Cuma-i balâlı — Ömer Lütfi Efendi - 369

Callı	—	Mehmet Sadık Efendi - 71
	—	Mustafa Hilmi Efendi - 213
	—	Osman Fehmi Efendi - 308
	—	Osman Sabit Efendi - 336
Çankırılı	—	Mehmet Tevfik Efendi - 129
	—	Mustafa Hazim Efendi - 210
	—	Osman Efendi - 298
	—	Osman Nuri Efendi - 317
Çapakçurlu	—	Şehabeddin Efendi - 471
Çarpanlı	—	Mehmet Halim Efendi - 94
	—	Mustafa Lütfi Efendi - 225
Çarşambalı	—	Mustafa Hilmi Efendi - 214
	—	Osman Fevzi Efendi - 309
Çatalcalı	—	Süleyman Efendi - 437
Çaykaralı	—	Mehmet Şerif Efendi - 111
	—	Mustafa Zühtü Efendi - 278
Çemişkezekli	—	Mustafa Hazim Efendi - 210
Çermikli	—	Mustafa Celâleddin Efendi - 191
	—	Mustafa Cemaleddin Efendi - 192
	—	Mustafa Vasfi Efendi - 274
Çıldırlı	—	Mehmet Sabri Efendi - 68
Çorumlu	—	Mehmet Nazif Efendi - 10
	—	Mustafa Efendi - 160
Çölemerikli	—	Taha Efendi - 480
	—	Yasin Efendi - 506
Çürüksulu	—	Recep Hilmi Efendi - 392

Dadaylı	—	Mustafa Efendi - 160
	—	Mustafa Şükrü Efendi - 266
	—	Osman Nuri Efendi - 318
Dağıstanlı	—	Mehmet Saadeddin Efendi - 64
	—	Mehmet Şefi Efendi - 106
	—	Mustafa Efendi - 161
	—	Ömer Lütfi Efendi - 359

	—	Ömer Ziyaüddin Efendi - 382
Darendeli	—	Mustafa Hilmi Efendi - 214
	—	Mümin Efendi - 280
Debreli	—	Muhyiddin Efendi - 154
	—	Vildan Faik Efendi - 493
Debre-i balâlı	—	Mehmet Nazif Efendi - 10
	—	Mehmet Rıza Efendi - 56
	—	Osman Nuri Efendi - 319
	—	Seyfeddin Efendi - 434
Dehüklü	—	Taha Efendi - 480
Denizlili	—	Mehmet Tevfik Efendi - 129
	—	Salih Efendi - 416
	—	Süleyman Şakir Efendi - 462
Develili	—	Mustafa Sabri Efendi - 249
	—	Numan Fevzi Efendi - 293
	—	Süleyman Fehmi Efendi - 444
Devrli	—	Mehmet Tecüddin Efendi - 118
	—	Mehmet Taha Efendi - 119
	—	Saadeddin Efendi - 407
Dimetokalı	—	Mustafa Efendi - 162
Divriğili	—	Mehmet Necip Efendi - 12
Diyarbakırlı	—	Mehmet Necati Efendi - 12
Dramalı	—	Yusuf Efendi - 511
Düştineli	—	Mehmet Şakir Efendi - 103
Düzceli	—	Mehmet Zahid Efendi - 137

— E —

Edirneli	—	Mehmet Zeki Efendi - 141
Eğinli	—	Mehmet Rahmi Efendi - 42
	—	Mustafa Efendi - 162
	—	Numan Efendi - 292
	—	Osman Nuri Efendi - 319
	—	Yusuf Bahri Efendi - 515
Eğribozlu	—	Münib Efendi - 281
Eğridereli	—	Mehmet Niyazi Efendi - 20
	—	Mehmet Raşit Efendi - 48
	—	Mehmet Refi Efendi - 50
	—	Mehmet Salih Efendi - 92

— Mustafa Raşit Efendi - 244
— Raşit Hafız Efendi - 388
— Saadeddin Efendi - 407
— Süleyman Sami Efendi - 471
— Şerif Sabri Efendi - 474
Eğridirli — Yakup Şükrü Efendi - 506
Elbistanlı — Mehmet Sadık Efendi - 72
— Mehmet Sait Efendi - 83
— Mustafa Fevzi Efendi - 203
— Ömer Hulusi Efendi - 361
— Ömer Remzi Efendi - 381
Elmalılı — Ömer Lütfi Efendi - 370
Erbaalı — Mustafa Vehbi Efendi - 275
Erbilli — Mesud Efendi - 150
— Sibgatullah Efendi - 435
— Yusuf Naci Efendi - 517
Ercişli — Necmeddin Efendi - 289
Ereğlili — Mustafa Vasfi Efendi - 274
Ergirili — Mehmet Naim Efendi - 6, 7, 7
— Mehmet Necip Efendi - 13
— Mehmet Nuri Efendi - 25
— Mehmet Rasih Efendi - 46
— Mehmet Reşit Efendi - 52
— Mehmet Rasih Efendi - 46
— Mehmet Reşit Efendi - 52
— Mehmet Rüştü Efendi - 61
— Mehmet Said Efendi - 83
— Mehmet Selim Efendi - 97
— Mehmet Şemseddin Efendi - 107
— Mehmet Talip Efendi - 124
— Musa Kazim Efendi - 154
— Mustafa Hasbi Efendi - 205
— Mustafa Mazhar Efendi - 227
— Mustafa Ragıp Efendi - 240
— Mustafa Şevket Efendi - 262, 263
— Nazif Efendi - 286
— Ömer Efendi - 342
— Rasim Efendi - 386
— Salih Sabri Efendi - 430

— Servet Efendi - 434
— Süleyman Efendi - 438
— Süleyman Fehmi Efendi - 444
— Süleyman Sürurî Efendi - 462
— Üveys Naili Efendi - 485, 487, 487, 488
— Vehib Efendi - 491
— Veliyuddin Efendi - 491
— Veliyuddin Efendi - 499
— Yahya Sezaî Efendi - 499
— Zeynelabidin Efendi - 535, 535, 536, 537

Ermenekli — Mustafa Efendi - 162
— Mustafa Cemaleddin Efendi - 192
— Mustafa - Necati Efendi - 232
— Mustafa Safvet Efendi - 252
— Ömer Kâşif Efendi - 364
— Said Efendi - 413
— Süleyman Sırrı Efendi - 455

Erzurumlu — Mehmet Raif Efendi - 44
— Mehmet Zühtü Efendi - 147
— Ömer Nasuhî Efendi - 379
— Salih Nazim Efendi - 425
— Süleyman Sırrı Efendi - 456

Eşmeli — Nazif Efendi - 287

— F —

Filibeli — Mehmet Tevfik Efendi - 130
— Saaddin Efendi - 408

Filibepazarcığlı — Mehmet Tevfik Efendi - 130

— G —

Garbikaraağaçlı — Ömer Lütfi Efendi - 371
— Süleyman Rüştü Efendi - 451, 452

Garzanlı — Nasrullah Fahri Efendi - 285

Gazzeli — Mehmet Sekâ Efendi - 96

Gedizli — Süleyman Şakir Efendi - 462

Geredeli — Mehmet Salih Efendi - 92

— Mehmet Sıtkı Efendi - 99
— Mustafa Fevzi Efendi - 200
— Ömer Fehmi Efendi - 353
— Yunus Bahri Efendi - 507
Gerzeli — Salih Sabri Efendi - 428
Gevaşlı — Said Efendi - 413
Gevgilili — Mustafa Hulusi Efendi - 217
Geyveli — Mustafa Asım Efendi - 179
— Nazif Efendi - 287
Giresunlu — Mehmet Nazif Efendi - 10
— Mehmet Nusret Efendi - 40
— Mehmet Raşit Efendi - 48
— Mustafa Asım Efendi - 180
— Mustafa Sabri Efendi - 249
— Osman Nuri Efendi - 319
— Rıza Efendi (Sağman) - 404
— Şerafeddin Şaban Efendi - 472
Gölpaazrlı — Yakup Hıfzı Efendi - 503
Gönenli — Şevket Efendi - 476
Göreleli — Şemsül-vahdet Efendi - 472
— Yakup Hulusi Efendi - 503
Göynüklü — Mustafa Zühtü Efendi - 279
Gülnarlı — Mustafa Efendi - 163
Gümülçineli — Mustafa Recaî Efendi - 149
— Osman Nuri Efendi - 320
Gümüşhacıköylü — Mustafa Tevfik Efendi - 271
Gümüşhaneli — Mehmet Ruşen Efendi - 60
— Tahir Efendi - 481

— H —

Hacıoğlupazarcığılı — Ömer Fevzi Efendi - 355
Hadımlı — Mehmet Necati Efendi - 12
— Mehmet Sait Efendi - 83
— Mustafa Hilmi Efendi - 214
— Mustafa Necati Efendi - 232
— Mustafa Rahmi Efendi 240
— Numan Efendi 292
Mustafa Vehbi Efendi - 275

Halebli	—	Zorka Efendi - 540
Halilürrahmanlı	—	Yakup Sabri Efendi - 505
Hamidiyeli	—	Yusuf Ziya Efendi - 524
Hanili	—	Hanili Mehmet Salih Efendi - 93
Harputlu	—	Mehmet Rıfat Efendi - 54
	—	Mehmet Sait Efendi - 84
	—	Mustafa Safvet Efendi - 253
	—	Mustafa Tevfik Efendi - 271
	—	Osman Nuri Efendi - 320
	—	Ömer Avni Efendi - 346
	—	Ömer Fehmi Efendi - 353
	—	Yunus Avni Efendi - 507
Harşitli	—	Yahya Efendi - 495
Hasköylü	—	Osman Efendi - 299
Havzalı	—	Ömer Nevati Efendi - 381
Hayfalı	—	Yunus Efendi - 507
Hemşinli	—	Ömer Hulusi Efendi - 361
	—	Ömer Lütfi Efendi - 371
	—	Recep Fehmi Efendi - 391
	—	Reşit Efendi - 397
	—	Yusuf Efendi - 511
	—	Yusuf Tal'at Efendi - 522
Hendekli	—	Mustafa Seyfi Efendi - 257
Hezargradlı	—	Osman Hilmi Efendi - 311
	—	Ömer Lütfi Efendi - 371
	—	Salih Efendi - 416
Hopalı	—	Mustafa Efendi - 163
	—	Mustafa Asım Efendi - 180
	—	Mustafa Şevket Efendi - 263, 263
	—	Yusuf Ziyaüddin Efendi - 528, 528
Hoşaplı	—	Nazif Efendi - 288
Humuslu	—	Mehmet Nesib Efendi - 15
	—	Mehmet Nüas Efendi - 39
	—	Mehmet Tahir Efendi - 120

— I —

Ispartalı	—	Mehmet Nuri Efendi - 26
	—	Mehmet Şerif Efendi - 111

— Mehmet Tahsin Efendi - 123
— Mustafa Efendi - 164
— Salih Rüştü Efendi - 428

— İ —

— Mehmet Nuri Efendi - 27
— Mehmet Raşit Efendi - 48
— Mehmet Rıfat Efendi - 54
— Mehmet Sabri Efendi - 69
— Mehmet Sadık Efendi - 72, 73, 74, 74, 74
— Mehmet Safvet Efendi - 77
— Mehmet Tevfik Efendi - 131
— Musa Kâzım Efendi - 155
— Mustafa Faik Efendi - 194
— Mustafa Fevzi Efendi - 200
— Mustafa Hasîb Efendi - 205
— Mustafa Hulûsî Efendi - 218
— Mustafa Lütfî Efendi - 225
— Mustafa Naci Efendi - 229
— Mustafa Pertev Efendi - 239
— Mustafa Sezai Efendi - 258
— Mustafa Şevket Efendi - 264
— Mustafa Şükrü Efendi - 267, 268, 268, 268
— Necîb Efendi - 289
— Osman Efendi - 299
— Osman Kâmil Efendi - 314
— Osman Remzi Efendi - 335
— Ömer Lütfî Efendi - 372
— Mehmet Şakir Efendi - 103
— Osman Nuri Efendi - 321
— Ömer Hulûsî Efendi - 363
— Ömer Tal'at Efendi - 381
— Mehmet Necmeddin Efendi - 14
— Mehmet Neş'et Efendi - 17, 18, 18
— Mehmet Numan Efendi - 20
— Mehmet Nureddin Efendi - 22, 23
— Mehmet Nuri Efendi - 27, 28, 28, 28, 29, 31,
— Mehmet Nuri Efendi - 33, 33

— Mehmet Raif Efendi - 45
— Mehmet Re'fet Efendi - 49
— Mehmet Refik Efendi - 50
— Mehmet Reşat Efendi - 51
— Mehmet Rıfat Efendi - 54, 55
— Mehmet Rıza Efendi - 56, 57, 57
— Mehmet Saadeddin Efendi - 64, 65, 65
— Mehmet Sabit Efendi - 67
— Mehmet Sadık Efendi - 75
— Mehmet Sahib Bey - 79
— Mehmet Sait Efendi - 84, 85
— Mehmet Sait Molla Bey - 90
— Mehmet Salih Efendi - 93
— Mehmet Sami Efendi - 95
— Mehmet Samiuddin Efendi - 95
— Mehmet Selâhaddin Efendi - 96
— Mehmet Servet Efendi - 98
— Mehmet Sıtkı Efendi - 99
— Mehmet Şakir Efendi - 103
— Mehmet Şefik Efendi - 106
— Mehmed Şemsedin Efendi - 108
— Mehmet Şerafeddin Efendi - 109
— Mehmet Şevketi Efendi - 112
— Mehmet Şükrü Efendi - 113, 113, 114, 114
— Mehmet Tevfik Efendi - 31, 13, 132, 132, 133,
— Mehmet Tevfik Efendi - 133
— Mehmet Vahyi Efendi - 135
— Mehmet Vasıf Efendi - 136
— Mehmet Vefa Efendi - 136
— Mehmet Ziyaüddin Efendi - 143, 144, 144
— Mithat Cemal Efendi - 152
— Mustafa Efendi - 164
— Mustafa Adil Efendi - 177
— Mustafa Asım Efendi - 180, 181, 182, 182
— Mustafa Behçet Efendi - 189
— Mustafa Beliğ Kâzım Efendi - 190
— Mustafa Cevdet Efendi - 192
— Mustafa Neverî Efendi - 193
— Mustafa Faik Efendi - 194

— Mustafa Fevzi Efendi - 201
— Mustafa Hayreddin Efendi - 206
— Mustafa İsmet Efendi - 219
— Mustafa İzzet Efendi - 221
— Mustafa Lütfi Efendi - 225
— Mustafa Naim Efendi - 230
— Mustafa Nazif Efendi - 231
— Mustafa Nuri Efendi - 237
— Mustafa Rakım Efendi - 241
— Mustafa Rasim Efendi - 242
— Mustafa Raşit Efendi - 244
— Mustafa Rüştü Efendi - 247
— Mustafa Sabri Efendi - 250
— Mustafa Safvet Efendi - 254
— Mustafa Selâmi Efendi - 257
— Mustafa Siret Efendi - 259
— Mustafa Şevket Efendi - 264
— Mustafa Şükrü Efendi - 269
— Mustafa Tevfik Efendi - 272
— Mustafa Zühtü Efendi - 279
— Osman Kamil Efendi - 314
— Osman Nuri Efendi - 321, 322, 323
— Osman Seyfeddin Efendi - 338
— Ömer Fahreddin Efendi - 341
— Ömer Faruk Efendi - 352
— Ömer Ferid Bey 354
— Ömer Hayri Efendi - 357
— Ömer Hulusi Efendi - 363
— Rakım Efendi - 385
— Raşit Efendi - 387
— Rıfat Efendi - 402
— Sadık Efendi - 409
— Sadreddin Efendi - 410
— Sadullah Efendi - 410
— Salih Efendi - 417, 417, 418
— Salih Eşref Efendi - 424
— Salih Nazim Efendi - 426
— Süleyman Faik Efendi - 442, 443
— Süleyman Halil Efendi - 445

	—	Süleyman Hilmi Efendi - 446
	—	Süleyman Sırrı Efendi - 457
	—	Şakir Efendi - 468
	—	Şerif Rüştü Efendi - 475
	—	Şeyh Ali Rıza Efendi - 477
	—	Tevfik Efendi - 483
	—	Yusuf Remzi Efendi - 518
	—	Yusuf Zahir Efendi - 523
	—	Yusuf Ziya Efendi - 525
	—	Yusuf Ziyaüddin Efendi - 528, 529
	—	Zeynelabidin Efendi - 538
İstromçalı	—	Yahya Nuri Efendi - 497
İşareli	—	Mehmet Raci Efendi - 40
İşkodralı	—	Mehmet Tevfik Efendi - 133
	—	Yusuf Sıddık Efendi - 519
İvracalı	—	Süleyman Hulusi Efendi - 448
İzmirli	—	Mehmet Rahmetullah Efendi - 42
	—	Mustafa Efendi - 165
İzmitli	—	Mustafa Asım Efendi - 184
	—	Mustafa Mahfi Efendi - 227
	—	Salih Sami Efendi - 429

— K —

Kafkasyalı	—	Osman Nuri Efendi - 324
	—	Zekeriya Efendi - 534
Kâğızmanlı	—	Yakup Sabri Efendi - 505
Kalecikli	—	Mehmet Şakir Efendi - 104
	—	Mehmet Şükrü Efendi - 115
	—	Mehmet Zühtü Efendi - 147
Kalkandelenli	—	Mehmet Vehbi Efendi - 137
	—	Ömer Atıf Efendi 344, 345
	—	Recep Cudi Efendi - 390
Kandiyeli	—	Recep Zühtü Efendi - 394
Karaağaçlı	—	Mehmet Ragıp Efendi - 41
Karacaabatlı	—	Osman Efendi - 299
Karacabeyli	—	Mustafa Efendi - 165
Karacasulu	—	Mustafa Hulusi Efendi - 218

Karaferieli	—	Yusuf Efendi - 513
Karahisarısahibli	—	Osman Hilmi Efendi - 312
	—	Ömer Lütfi Efendi - 372
Karahisarışarkılı	—	Mustafa Asım Efendi - 184
	—	Rasim Efendi - 386
	—	Yahya Reşit Efendi - 498
Karaisalili	—	Mustafa Efendi - 165
Karamanlı	—	Mustafa Efendi - 166
	—	Mustafa Asım Efendi - 185
	—	Ömer Lütfi Efendi - 373
Kargılı	—	Mustafa Efendi - 166
Karinabatlı	—	Ömer Hilmi Efendi 358, 359
Kars-zü'lkadriyeli	—	Mustafa Efendi - 167
	—	Osman Nuri Efendi - 325
Kastamonulu	—	Mustafa Efendi - 167
	—	Mustafa Hasib Efendi - 205
	—	Osman Fevzi Efendi - 310
	—	Osman Nuri Efendi - 325
Kaşlı	—	Mehmet Şükrü Efendi - 116
Kayalarlı	—	Recep Hilmi Efendi - 392
	—	Salih Efendi - 419
	—	Salih Safi Efendi - 429
	—	Zeynelabidin Efendi - 539
Kayserili	—	Mehmet Nuri Efendi - 34
	—	Nuh Efendi - 291
	—	Osman Nuri Efendi - 326
	—	Ömer Lütfi Efendi - 373
	—	Remzi Efendi - 396
	—	Tahir Efendi - 481
Kelenberli	—	Mehmet Zahir Efendi - 139
Kelkitli	—	Mehmet Sabri Efendi - 69
Kerküklü	—	Yusuf Sinan Efendi - 521
Keskinli	—	Hacı Osman Efendi - 300
Kesriyeli	—	Tahir Efendi - 482
Kırımlı	—	Mehmet Nuri Efendi - 34
	—	Osman Hilmi Efendi - 312
	—	Şerafeddin Şerif Efendi - 473
Kırkağaçlı	—	Süleyman Zühtü Efendi - 466
Kırşehirli	—	Süleyman Şükrü Efendi - 463

	—	Vehbi Efendi 489, 490
Kızanlıklı	—	Mehmet Nazmi Efendi - II
	—	Osman Zühtü Efendi - 341
	—	Süleyman Sırrı Efendi - 459
Kiğılı	—	Mehmet Nureddin Efendi - 23
Kilisli	—	Mehmet Tevfik Efendi - 133
	—	Mustafa Efendi - 168
Koçhisarlı	—	Mehmet Nuri Efendi - 35
Konyalı	—	Mehmet Rıza Efendi 58, 59
	—	Mehmet Tahir Efendi - 120
	—	Mustafa Fehmi Efendi - 196
	—	Mustafa Fevzi Efendi - 202
Koyulhisarlı	—	Mehmet Şükrü Efendi - 116
	—	Süleyman Fehmi Efendi - 445
Koyulhisar-reşadiyeli	—	Mustafa Nuri Efendi - 238
Kozanlı	—	Mustafa Efendi 168, 168
	—	Ömer Hulûsi Efendi - 363
Köprülü	—	Mustafa Tevfik Efendi - 272
	—	Osman Nuri Efendi - 326
Köriçeli	—	Osman Efendi - 301
Köstenceli	—	Mehmet Rıza Efendi - 59
Köysancaklı	—	Mehmet Salih Efendi - 94
Kudüslü	—	Mehmet Tahir Efendi (Ebu's-Suud) - 119
	—	Mehmet Tahir Efendi - 121
	—	Musa Efendi - 154
	—	Mustafa Hüsnü Efendi - 219
Kulalı	—	Mehmet Şükrü Efendi - 117
	—	Mustafa Efendi - 169
Kuneytıralı	—	Ömer Efendi - 343
Kuşadalı	—	Mehmet Nuri Efendi - 35
	—	Musa Kazım Efendi - 155
Kuvayeli	—	Rüstem Sıtkı Efendi - 405
Kuyucaklı	—	Mehmet Safvet Efendi - 78
Kütahyalı	—	Osman Nuri Efendi - 326
	—	Ömer Faruk Efendi - 352
	—	Salih Efendi - 419

— L —

Lâdikli	—	Osman Hulusi Efendi - 313

Lapsekili	—	Mehmet Sadık Efendi - 75
	—	Süleyman Rüştü Efendi - 452
Lazkiyeli	—	Mehmet Sait Efendi - 85
	—	Mustafa Efendi - 169
Lefkoşeli	—	Mehmet Zeki Efendi - 141
	—	Mehmet Ziyaüddin Efendi - 145
Livaneli	—	Mehmet Şefik Efendi - 107
Lomalı	—	Süleyman Efendi - 438
Lüleburgazlı	—	Süleyman Sami Efendi - 454

— M —

Malatyalı	—	Mehmet Sait Efendi - 86
	—	Mustafa Asım Efendi - 186
	—	Osman Avni Efendi - 306
Manastırlı	—	Zekeriyya Efendi - 534
Manisalı	—	Mehmet Şemseddin Efendi - 108
Mapavrili	—	Mustafa Fevzi Efendi - 202
	—	Osman Nuri Efendi - 327
	—	Reşit Fehmi Efendi - 400
	—	Yusuf Agah Efendi - 514
Maraşlı	—	Mehmet Sait Efendi - 87
	—	Mehmet Tevfik Efendi - 134
	—	Mustafa Efendi - 170
	—	Osman Efendi - 301
	—	Yahya Efendi - 496
Mardinli	—	Ömer Kâşif Efendi - 365
	—	Şakir Efendi - 469
	—	Yusuf Sıtkı Efendi - 520
Maretünnumanlı	—	Mehmet Sadi Efendi - 77
Matlı	—	Recep Ferdi Efendi - 391
Mecidiyeli	—	Rıfat Efendi - 403
Mecitözülü	—	Osman Zeki Efendi - 339
Medineli	—	Mehmet Zeki Efendi - 142
Mekkeli	—	Ömer Fahreddin Mekki Efendi - 349
	—	Şerif Saaddeddin Efendi - 474
Menlikli	—	Salih Sıtkı Efendi - 430
Merzifonlu	—	Mehmet Sait Efendi - 87

	—	Mustafa Efendi - 170
Mesudiyeli	—	Osman Zeki Efendi - 340
Midilili	—	Salih Ataullah Efendi - 423
Midyatlı	—	Mehmet Ubeydullah Efendi - 135
Milaslı	—	Mehmet Rüştü Efendi - 61
	—	Mehmet Sadık Efendi - 76
Misuratalı	—	Mustafa Efendi - 170
Mudanyalı	—	Mehmet Niyazi Efendi - 20
Mudurnulu	—	Mudurnulu Mehmet Sadık Efendi - 76
	—	Zeki Efendi - 535
Muğlalı	—	Mehmet Zekai Efendi - 140
	—	Mehmet Zeki Efendi - 142
	—	Mustafa İzzet Efendi - 222
	—	Salih Efendi - 419
Mustafapaşalı	—	Osman Efendi - 301
Musullu	—	Mehmet Nuri Efendi - 36
	—	Mehmet Takiyuddin Efendi - 123
	—	Mustafa Şefik Efendi - 261
Muşlu	—	Yusuf Ziya Efendi - 525
Mutlu	—	Nadir Cemil Bey - 285

— N —

Nabluslu	—	Mehmet Ragıp Efendi - 41
	—	Nasır Efendi - 285
	—	Nemer ed-Dârî Efendi - 293
	—	Raşit Efendi - 397
	—	Süleyman Abudi Efendi - 441
Namervanlı	—	Veysel Vehbi Efendi - 492
Nardeli	—	Şefik Efendi - 471
Nevrokoplu	—	Mustafa Fehmi Efendi - 197
	—	Recep (Fevzi) Efendi - 389
	—	Yusuf Efendi - 513
Nevşehirli	—	Mehmet Şükrü Efendi - 117
	—	Mustafa Efendi - 171
	—	Ömer Lütfi Efendi - 374
	—	Süleyman Vehbi Efendi - 465
Niğdeli	—	Süleyman Afşar Efendi - 441

— Tevfik Efendi - 484
Ömer Lütfi Efendi - 374
— Salih Kamil Efendi - 420
— Süleyman Efendi - 438
— Şakir Efendi - 470

— O —

Oflu — Mehmet Sabri Efendi - 69
— Mustafa Remzi Efendi - 246
— Mustafa Tevfik Efendi - 273
— Numan Vehbi Efendi - 295
— Süleyman Sırrı Efendi - 459
— Yusuf Ziyaüddin Efendi - 530
Ohrili — Osman Efendi - 302
Oltulu — Süleyman Necati Efendi - 450
Ordulu — Mehmet Şükrü Efendi - 117
— Mustafa Fehmi Efendi - 197
— Mustafa Fevzi Efendi - 202
— Osman Bedreddin Efendi - 307
— Osman Sadri Efendi - 337
Osmanpazarlı — Mehmet Zeki Efendi - 143
— Ömer Lütfi Efendi - 374
— Recep Hulusi Efendi - 393

— Ö —

Ödemişli — Mustafa Fehmi Efendi - 198
— Şükrü Efendi - 478

— P —

Pazarlı — Mustafa Asım Efendi - 186
— Süleyman Sırrı Efendi - 460
— Süleyman Vehbi Efendi - 465
— Ömer Adil Efendi - 344
— Yakup Hasib Efendi - 502
— Yusuf Ziyaüddin Efendi - 530
Pazarcıklı — Mustafa Salim Efendi - 255

Peklinli — Mustafa Safi Efendi - 252
Peravadili — Salih Hilmi Efendi - 425
Perkofçalı — Mustafa Nuri Efendi - 238
Perşembeli — Mehmet Saaddeddin Efendi - 66
Pirlepeli — Recep Efendi - 389
— Salih Efendi - 421
Plevneli — Mustafa Şevket Efendi - 265
Preşovalı — Nuh Efendi - 291
Priştineli — Mehmet Rüştü Efendi - 62
— Mustafa Hamdi Efendi - 204
Prizrenli — Nusret Efendi - 295
— Süleyman Efendi - 439
— Zeynelabidin Efendi - 539

— R —

Ranyalı — Salih Sabri Efendi - 424
Refahiyeli — Şaban Efendi - 468
Rihalı — Şevket Efendi - 476
Rizeli — Mehmet Nuri Efendi - 36
— Mehmet Rahmi Efendi - 43
— Mehmet Şaban Efendi - 101
— Mehmet Tevfik Efendi - 134
— Muharrem Efendi - 153
— Muharrem Lütfi Efendi - 153
— Musa Kazım Efendi - 156
— Osman Nuri Efendi 328, 328
— Osman Sabri Efendi - 337
— Ömer Efendi - 343
— Ömer Lütfi Efendi - 375
— Yakup Fevzi Efendi - 501
— Yakup Hilmi Efendi - 503
— Yunus Vehbi Efendi - 508
— Yusuf Efendi - 514
Rodoslu — Şerif Efendi - 473
Rusçuklu — Osman Nuri Efendi - 329

— S —

Safranbolulu — Mehmet Nuri Efendi - 37
Şaftlı — Mehmet Rıfat Efendi - 56

	—	Mehmet Rüştü Efendi - 62, 63
	—	Mehmet Ziyaüddin Efendi - 146
	—	Mehmet Zühtü Efendi - 148
	—	Mustafa Asım Efendi 186, 187
	—	Mustafa Hilmi Efendi - 215
	—	Mustafa İsmet Efendi - 220
	—	Osman Nuri Efendi 330, 330
	—	Saaddeddin Efendi - 408
Samaralı	—	Mehmet Sait Efendi - 88
	—	Mehmet Salim Efendi - 97
Samsunlu	—	Taha Efendi - 480
	—	Ömer Azmi Efendi - 348
	—	Recep Efendi - 390
	—	Yusuf Bahri Efendi - 515
Sandıklılı	—	Mustafa Efendi - 171
Sapancalı	—	Osman Lütfi Efendi - 315
Saraybosnalı	—	Yahya Hayri Efendi - 496
Saydalı	—	Osman Efendi - 302
	—	Reşit Vehbi Efendi - 401
Seferhisarlı	—	Numan Efendi - 292
Serezli	—	Mustafa Neş'et Efendi - 234
Serfiçeli	—	Mustafa Raşit Efendi - 244
Seydişehirli	—	Mehmet Vehbi Efendi - 137
Siirtli	—	Mustafa Efendi - 171
	—	Osman Efendi - 303
Silistreli	—	Seyit Hulusi Efendi - 434
	—	Süleyman Hilmi Efendi - 447
Simavlı	—	Mehmet Rasıh Efendi - 46
Sis-kozanlı	—	Osman Zeki Efendi - 340
Sivaslı	—	Mehmet Necip Efendi - 13
	—	Mehmet Rasıh Efendi - 47
	—	Mehmet Rüştü Efendi - 63
	—	Mehmet Sait Efendi - 88
	—	Mehmet Sururi Efendi - 100
	—	Mustafa Şevki Efendi - 266
	—	Osman Nuri Efendi - 330 z
	—	Veli Efendi - 491
	—	Yusuf Ziyaüdin Efendi - 531
Siverekli	—	Osman Efendi - 303

— Zülfikâr Zühtü Efendi - 541
Sivrihisarlı — Ömer Lütfi Efendi - 375
Sofululu — Mustafa Fevzi Efendi - 202
Sofyalı — Mehmet Tahir Efendi - 121
Somalı — Osman Efendi - 304
Söğütlü — Mustafa Efendi - 172
Sökeli — Mustafa Efendi - 172
Sultanyerli — Mustafa Asım Efendi - 188
— Yusuf Ziyaüddin Efendi - 532
Süleymaniyeli — Mehmet Nasih Efendi - 8
— Mehmet Rauf Efendi - 49
— Mustafa Efendi 172, 173
— Raşit Efendi - 398
— Reşit Bey - 398
— Zühtü Efendi - 541
Sürmeneli — Mustafa Asım Efendi - 188
— Mustafa Vehbi Efendi - 276
— Ömer Lütfi Efendi - 376
— Süleyman Sırrı Efendi - 461

— Ş —

Şamlı — Mehmet Saaddeddin Efendi - 66
— Mehmet Sait Efendi - 89
— Mehmet Salih Efendi - 94
— Mustafa Efendi - 173
— Mustafa Sabri Efendi - 250
— Ömer Lütfi Efendi - 376
— Ragıp Efendi - 384
— Reşit Efendi - 399
— Süleyman Efendi 439, 440
— Yahya Şefik Efendi - 499
Şarkikaraağaçlı — Mehmet Tayyip Efendi - 124
Şarköylü — Süleyman Efendi - 441
Şehrizorlu — Mehmet Sait Efendi - 89
Şirvanlı — Yusuf Ziyaüddin Efendi - 532
Şumnulu — Mehmet Nuri Efendi - 37
— Mustafa Nuri Efendi - 239
— Salim Sabri Efendi - 433
— Şükrü Efendi - 479

Taraklılı	—	Mehmet Nuri Efendi - 38
Tarsuslu	—	Mes'ud Efendi - 174
	—	Mustafa Naim Efendi - 230
	—	Süleyman Sıtkı Efendi - 461
Taşköprülü	—	Mehmet Rahmi Efendi - 43
	—	Mehmet Şükrü Efendi - 118
	—	Mustafa Efendi - 174
Taşlıcalı	—	Mustafa Efendi - 174
Tavaslı	—	Mehmet Tahir Efendi - 122
	—	Osman Nuri Efendi - 331
	—	Osman Raşit Efendi - 333
	—	Yahya Efendi - 495
Tekirdağlı	—	Mehmet Tahir Efendi - 122
	—	Mustafa Efendi - 175
	—	Mustafa Fevzi Efendi - 203
	—	Osman Nuri Efendi - 331
	—	Ömer Lütfi Efendi - 376
Telmesanlı	—	Telmesanlı Mezyan Efendi - 151
	—	Termeli Mustafa Efendi - 175
Tırnovalı	—	Mustafa Hilmi Efendi - 216
	—	Mustafa Lütfi Efendi - 226
	—	Mustafa Nuri Efendi - 239
	—	Mustafa Rasim Efendi - 243
	—	Ömer Efendi - 344
Tiflisli	—	Mehmet Cafer Efendi - 96
Tikveşli	—	Mustafa Hilmi Efendi - 216
	—	Mustafa Şükrü Efendi - 269
	—	Ömer Faik Efendi - 351
	—	Süleyman Remzi Efendi - 450
	—	Yusuf Ziyaüddin Efendi - 533
	—	Musa Kazım Efendi - 156
	—	Mu'tasım Billah Efendi - 280
Tirebolulu	—	Ömer Fevzi Efendi - 356
	—	Süleyman Hilmi Efendi - 447
Tokatlı	—	Mehmet Nuri Efendi - 38
	—	Mehmet Şakir Efendi - 105
	—	Mustafa Sabri Efendi - 251

	—	Osman Efendi - 305
Tonyalı	—	Tonyalı Salih Efendi - 421
	—	Salih Sıtkı Efendi - 431
Tortumlu	—	Mehmet Saib Efendi - 81
	—	Musa Kazım Efendi - 157
Torullu	—	Osman Nuri Efendi - 332
Tosyalı	—	Süleyman Şükrü Efendi - 464
Trablusgarblı	—	Salim Efendi - 433
Trablusşamlı	—	Mehmet Reşit Efendi - 52
	—	Mustafa Abdülkerim Efendi - 176
	—	Mustafa Lütfi Efendi - 226
Trabzonlu	—	Mehmet Rahmi Efendi - 44
	—	Mehmet Şükrü Efendi - 118
	—	Mehmet Vasfi Efendi - 136
	—	Osman Efendi - 306
	—	Salih Nazim Efendi - 427
	—	Yusuf Ziya Efendi - 525
Turhallı	—	Osman Efendi - 306

— U —

Uluborlulu	—	Mehmet Takiyuddin Efendi - 124
Urfalı	—	Mustafa Kamil Efendi - 222
	—	Mustafa Safvet Efendi - 254
	—	Müslim Efendi - 281
	—	Ömer Hakkı Efendi - 357
	—	Salih Efendi - 422
	—	Vakkas Sabri Efendi - 489
Urmiyeli	—	Mustafa Necip Efendi - 234
Ustrumçalı	—	Nasuh Efendi - 286
Uşaklı	—	Mehmet Nuri Efendi - 39
	—	Mehmet Sunullah Efendi - 99
	—	Mehmet Tahir Efendi - 123
	—	Mustafa Asım Efendi - 188
	—	Salih Efendi - 422
	—	Tahir Efendi - 483
	—	Yahya Efendi - 496
Uzuncaabad-hasköylü	—	Recep Efendi - 390

— Ü —

Ünyeli	—	Mehmet Nuri Efendi - 39
	—	Mehmet Rasih Efendi - 47
	—	Mustafa Nazif Efendi - 231
	—	Osman Şükrü Efendi - 339
	—	Yusuf Bahri Efendi - 516
Ürgüplü	—	Mustafa Efendi - 175
	—	Mustafa Hayri Efendi - 207
	—	Nazım Efendi - 286
	—	Recep Sabri Efendi - 394
	—	Rüstem Efendi - 405
	—	Yusuf Sadi Efendi - 519

— V —

Vanlı	—	Mehmet Sıddık Efendi - 98
	—	Ömer Azmi Efendi - 348
	—	Ömer Faruk Efendi - 352
	—	Taha Efendi - 481
Varnalı	—	Mehmet Salim Efendi - 95
Vidinli	—	Süleyman Hulusi Efendi - 448
Vizeli	—	Mehmet Şakir Efendi - 105

— Y —

Yakovalı	—	Numan Sabit Efendi - 294
Yanbolulu	—	Mustafa Efendi - 176
Yanyalı	—	Mehmet Safvet Efendi - 78
	—	Mustafa Asım Efendi - 189
	—	Nimetullah Efendi - 290
	—	Ömer Lütfi Efendi 377, 377
	—	Şuayb Efendi - 477
Yemenli	—	Mehmet Sait Efendi - 90
Yenipazarlı	—	Yahya Tevfik Efendi - 500
Yenişehirli	—	Tevfik Efendi - 484
Yozgatlı	—	Osman Nuri Efendi - 332, 333

Zebdanili — Mehmet Taha Efendi - 119
Zileli — Mustafa Hicabi Efendi - 211
— Mustafa Rıza Efendi - 246
— Osman Hayri Efendi - 310
— Ömer Lütfi Efendi - 378
— Yakup Hamdi Efendi - 501
Zorlu — Mehmet Şakir Efendi - 106

VESIKALAR

CILT 4

هو

دائرهٔ مشیخت

محمد وحید الدین

دار الحکمة الاسلامیه اعضاسندن شیخ بشیر افندینك مستعفی عدلیه پرینه درسعادتدن و مدرسهٔ سلیمانیه مدرسلرندن سید نیب افندی نقلاً تعیین اولنمشدر

بو ارادهٔ سنیه نك اجراسنه مشیخت مأموردر ۱۹ [illegible] ۱ [illegible]

شیخ الاسلام

ابراهیم حیدری

Vesika:1

T. C.

KIRK AĞAÇ

Janderma bölük kumandanlığı

12 / 3 / 931

Sayı

Cevap:
9/3/931
N. 172

Istanbul müftülüğüne

Bergamalı Mehmet efendi 7 / I / 931 tarihinde tevkif ve I/2/931 tarihinde tahliye olunduğu arz olunur efendim .

J. K. Kaymakam.

Dervi

250

Muhasebeye 17

Hamdi efendiye 17-3-931

Sicil memurluğuna tebliğ kılındı 18-3-1931

Vesika:2

ترکیه جمهوریتی
دیانت ایشلری ریاستی
مأمورین وسجل مدیریتی

قرارنامه صورتیدر .

عمومی
خصوصی

١٤١٥

داماد فرید کابینه سنده شیخ الاسلام اولهرق بولنمش اولان محمد نوری افندینک معزولیت معاشی تخصیصی ایلمنی متضمن
استدعانامه سی اوزرینه جواز ویا عدم جواز اتخاذی حقنده بر قرار اتخاذی دیانت ایشلری ریاستنک
٢٠ / کانون اول / ٣٤٠ تاریخ و سجل مدیریتی ٥٤٩٦/٥٩٨ نومرولی تذکره سیله تکلیف ایدلمش ـ .
کیفیت اجرا وکیللری هیئتنک ١٨ / ١ / ٣٤١ تاریخلی اجتماعنده لدی التذکر داماد فرید کابینه سنده بولونمش
اولانلر حقنده جواز استخدام قراری ویرلمامسی مقدما هیئت وکیله جه قرارگیر اولمش اولدیغندن صاحب استدعانک
دخی جواز اتخاذی تنسیب ایدلمشدر . ١٨ / ١ / ٣٤١

ترکیه رئیس جمهوری
غازی مصطفی کمال

خارجیه وکیلی شکری قیا — داخلیه وکیلی م. جمیل — بحریه وکیلی احسان — عدلیه وکالتی وکیلی سراج اوغلی شکری — باشوکیل و مدافعهٔ ملیه وکیلی علی فتحی

صحیه و معاونت اجتماعیه وکیلی مظهر — تجارت وکیلی علی جنانی — زراعت وکیلی حسن فهمی — نافعه وکیلی فیضی — معارف وکیلی سراج اوغلی شکری — مالیه وکیلی مصطفی عبد الخالق

اصلنه مطابقدر .
حسین
٧٦٨

دیانت ایشلری ریاستی ١٣٤٠ ١٣٣٦

Vesika:3

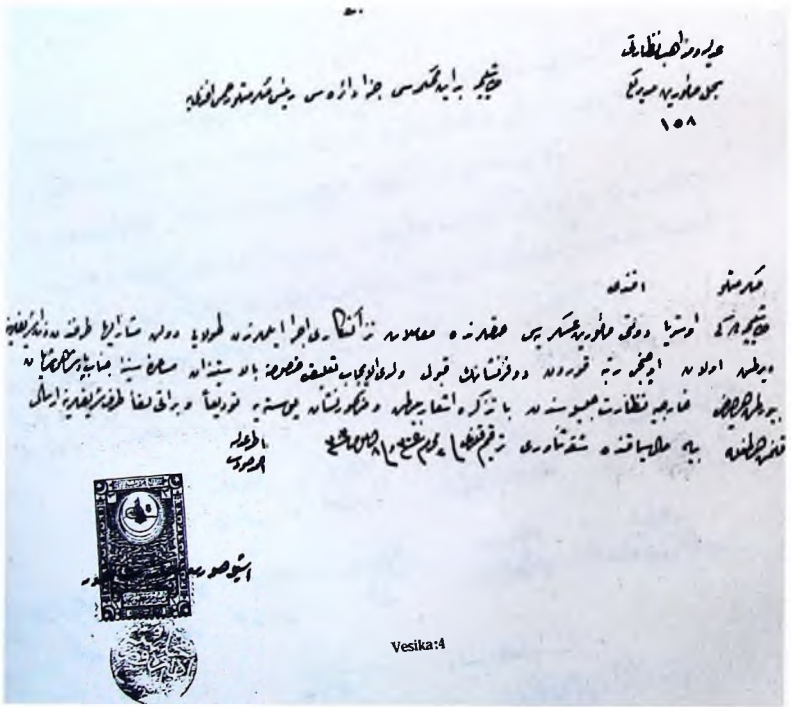

Vesika:4

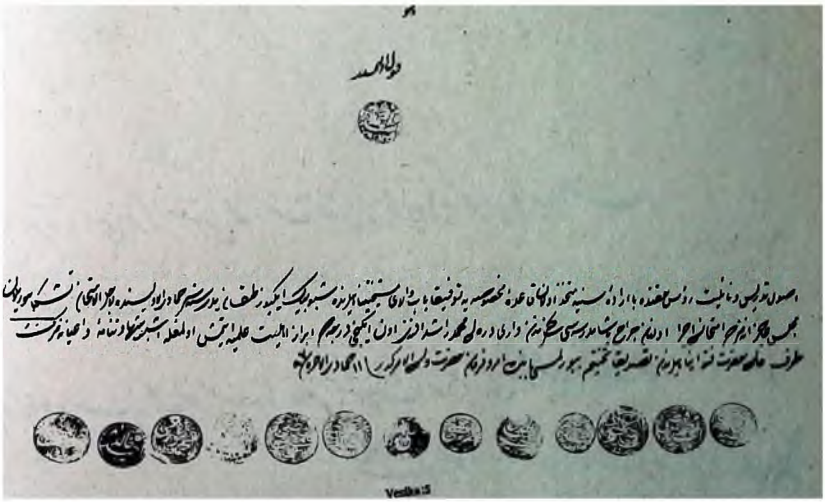

Vertical

هو

باب فتوی

دائرهٔ مشیخت

انقره ولایتی مرکز مفتیسی محمد رفعت افندی یه ازمیر پایهٔ مجردی توجیه اولنشدر

بو ارادهٔ سنیه نک اجراسنه مقام مشیخت مأموردر ١٦ صفر ١٣٣٦ ١٨ تشرین ثانی ١٣٣٣

محمد رشاد

شیخ الاسلام
موسی کاظم

Vesika:6

دائرهٔ مشیخت

محمد وحید الدین

مجلس تدقیقات شرعیه اعضاسندن محمد رضا و عمر کاشف افندیلرک سنلری قرارنامهٔ اخیر موجبنجه حد تقاعده واصل اولمسنه مبنی تقاعدلری ایدلمش اولدقلرندن بونلرک یرلرینه مجلس مذکور اسبق اعضاسندن و کرکی مبعوث اسبق صادق و فتواخانه هیئت تألیفیه‌سی اعضاسندن عمر نصوحی افندیلر تعیین اولنمشدر

بو ارادهٔ سنیه‌نک اجراسنه شیخ‌الاسلام مأموردر [illegible]

شیخ‌الاسلام
نوری

Vesika:7

جواب	سؤال
[illegible]	اسم وشهرتی و اسم وشهرت ولقبی و یاکنیه سی پدرینک اسمی و پدری مأمورینده ایسه مأموریت ورتبه سی ایله دار محروسه دن اولدینی ایسه انی سلاله نسبت وشهرت ونسباً بیر سلطندن ایسه ملتی واهیه دن ایسه محلی
[illegible]	تاریخ ومحل ولادتی
[illegible]	مکاتب ابتدائیه ورشدیه ویا سائر عصریه دن هانگیسنده تحصیل علم وفنون ایتدیکی ویا خصوصی قرائت وتعلم ایتدیکی لسانلرده کتابت یاخود یالکز تکلم ایدر اولان لسانلری و تألیفاتی وار ایسه نه شکلده ورخصت رسمیه ایله انتشار ایدمیدر ومکتب شهادتنامه سی ور مأموریت امتحاننامه سی وارمیدر
[illegible]	خدمت دولته مأمور ویا ملازم اولدینی تاریخ ایله نه یره داخل ویا نه قدر ماهانه ویا خرجراه واجرت ومخصصات سائره ایله اولوب رتبه لری ومأموریتلرده تبدل ایتدیکی نشان وسائر احسان بیورلدقلری ومأموریتلرده مدت مکث ووقت ختام وانقطاعی ایله تاریخ ومدت معزولیتده معاشه نائلیت وتکرار منصوبیتی واقع اولمشمیدر وبعض ذوات کرام ویا ملتزم وتوابعلری کتابت ورسمی کبی خصوصی ایشلرده بولنمش ایسه کیفیتی ودخی ومأموریتنک اولدینی تاریخ ایله شهود رؤسای تصریحیه مکتوبلری کوستریلمیدر
[illegible]	انفصالک اسباب حقیقیسی نه در شکایه منفصل اولوب تحت محاکمه الینمش ایسه تهمت ورائحه شیه و حکم نه در وبرلمش ویرا کورمشیدر وولدینی خدماتی ومحاکمه سی لازم سائر خصوصلری براءت ذمته دائر شایان اعتماد اوراق وارمیدر وخدمتده کورەنک مؤخراً اصحیح استحصال ولسانلرده اشامه ترکه وساحیارند وحی آشنالرینه حاجت قالماق ایچون کال دقت واهتمام ایله وتکن ایسه کندو خط دستیه یازلمش ورؤسای جاورلری ایله براءت ملحقه ومکتب شهادتنامه لری وامتحاننامه وراشامه وسائر اوراق موقوفه ومتبر عه سور مصدقه سنک وراقمه رطی لازم کلور
[illegible]	ملاحظات

عن Do	الى pour	مخابره ارسالی Expedié
نومرو ٨٢٤٢ N°	عدد كلمات ٢٠ mots	في Le 188
تعليق Dépôt le	ساعت دقيقه ... a h m du	مأمور امضاسی L'employé

[illegible]

...nis à aucune responsabilité à raison du service de la correspondance privée par la voie télégraphique.

[illegible]

[illegible]

Vesika:9

Dans les dépêches imprimées en caracteres romains par l'appareil télégraphique, le premier nombre qui figure après le nom du lieu d'origine est un numero d'ordre, le second indique le nombre des mots taxés, les autres désignent la date et l'heure de dépôt

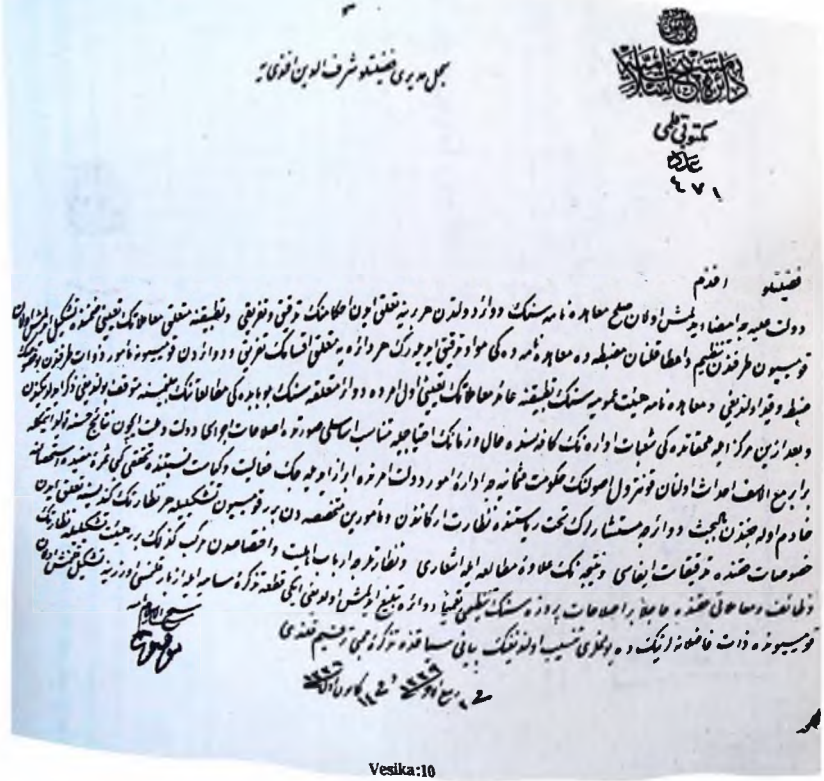

Vesika:10

هو

دائرهٔ مشیخت

محمد ضیاء الدین

مشیخت تکیه مجلسی احمد فوزی شورای اوقاف رئیسی احمد کمال مشیخت مجلس مدیری محمد شرف الدین افندیلره ترفیعاً استانبول پایه‌سی توجیه اولنمشدر

بو ارادهٔ سنیه‌نک اجراسنه مشیخت مأموردر ۱۱ شعبان ۱۳۳۱ ۱۰ حزیران ۱۳۲۹

شیخ الاسلام
نوری

Vesika:11

Vesika:12

هو

دائرهٔ مشيخت

موجبنجه

دار الخلافه سليمانيه مدرسه سی تفسیر شریف مدرسلکنه قرق کلیسالی عاطف واکینلی ابراهیم زهدی ودرغمه لی جودت وحدیث شریف مدرسلکنه حمشینلی یوسف واصول حدیث مدرسلکنه شاملی رشید وفقه حنفی مدرسلکنه مغله لی علی رضا وکلام مدرسلکنه عرکیرلی حسین عونی وسلیمانیه لی عبد الرحمن وفلسفهٔ اسلامیه تاریخی مدرسلکنه ازمیرلی اسماعیل حقی ومنطق مدرسلکنه المالولی محمد حمدی وعلم نفس واخلاق مدرسلکنه استانبوللی شوکتی افندیلرک وفلسفهٔ عمومیه تاریخی مدرسلکنه فریه بکک تاریخ مباشرتلرندن اعتبارا تعیینلری تنسیب ایدلمشدر

بو اراده سنیه نک اجراسنه مشیخت مأموردر

١٧ شعبان ١٣٣٧ ١٧ مايس ١٣٣٥

شيخ الاسلام

Vesika:13

هو

دائرۀ مشیخت

٢٥٢

عطوفتلو افندم حضرتلری

منتسبین علم و عرفانه تعمیم بیپایان خلافتپناهیلریله همه آن دلشاد بیوران ولی نعمت بی منت پادشاه معالی خصلت افندمز حضرتلرینک حضور همایونلری
درس شریفی مخاطبلرندن سلانیکلی یوسف ضیاء الدین و اسکلبلی محمد حلمی و قلعه‌جکلی محمد شکری و قبه‌لی احمد خلوصی و بایزیدلی عبد الرحیم و استانبوللی
و اخسخه‌لی محمد شاکر و ایبکلی بایرام سعدی و قسطمونیلی مصطفی عاصم و عربکیرلی علی و قوزلیجه‌لی اسماعیل حقی و خادمی مصطفی حلمی
محمد فؤاد و اوینه‌لی حسین حسنی و کوپریلی علی رضا و طربزونلی حافظ اسعد و طاشکوپریلی محمد شکری و طرابزونلی بکر و بولیلی محمد حلمی
و عثمانبازارلی محمد و عربکیرلی عباس و خیره‌بولیلی علی و چالالی محمد امین و طرابزونلی محمد و کنغریلی جلال فوزی و ویزه‌لی یعقوب و سلانیکلی
مصطفی و کوملجنه‌لی علی رضا و میاورلی اسماعیل حقی و قرانفلی عثمان و قره‌جه‌ویرانلی محمد محرم و کرسونلی محمد خالص و کوبکلی مصطفی زهدی
و کماخلی ادریس افندیلرک برچوق سنه‌لر طریق تحصیلده صرف نقدینۀ همت و غیرت و حضور همایون حضرت شهنشاهیده درس شریفده اکتساب
فیض و رفعت ایلمش اولدقلرینه بناءً مساعی مدیدۀ ممدوحه‌لرینک مکافاتی اولمق و درس شریفده کسب ایتدکلری فیض کزینک نشانۀ بهتری اولمق
اوزره مومی الیهمدن قدملی بولنان سلانیکلی یوسف ضیاء الدین و اسکلبلی محمد حلمی و قلعه‌جکلی محمد شکری
ومعاش ومخصصاتلری کماکان اعطا ایدلمک وحضور همایون درس شریفده‌کی جاه فیض و مباهاتی کوزدیلکی
وقبه‌لی احمد خلوصی افندیلرک بلاد خمسه ودیکرلرینک مخرج پایه‌لریله تلطیف وتسریرلری مناسب کی
خادم علم ومعرفت وشایستۀ اعزاز ورفعت اولان مدرسین کرامه برانق اوزره مخاطبلقدن عفو عالی تاجدارانه‌یه مظهریتلری
اولمق اوزره تنظیم ایدیلن ارادۀ سنیه لایحه‌سی لفاً عرض و تقدیم قلنمش ایسه ده امر و فرمان عاطفت بیان حضرت شهریاری نه وجهله شرفیرای شنوح
وصدور بیورلور ایسه حکم منیفنک انفاذینه مسارعت قلنه‌جغی درکار در افندم

هو

دائرهٔ مشیخت

محمد وحید الدین

مجلس مشایخ اعضاسندن امیر بخاری درگاهی شیخی مصطفی و امیر اخور درگاهی شیخی وحیی افندیلر عفو اولنمشدر

بو اراده سنیه‌نک اجراسنه مشیخت مأموردر ۲۲ جمادی الاولی ۱۳۲۹ / ۳۰ اپریل ۱۳۲۷

شیخ الاسلام
نوری

Vesika:15

هو

١٥٦

حضور عالی حضرت مشیخت‌پناهیه

اطه‌بازارلی مصطفی فهمی افندی   بالوجلی علی رمزی افندی   اوزبکلی محمد زاهد افندی   بالوجلی حسن فهمی افندی   قزلحصارلی احمد افندی

بالوجلی محمد فوزی افندی   ارمنوی محمد جازم افندی   کره‌لی صالح افندی   آنه‌لی علی زکی افندی   بنابولی حافظ سلیمان افندی

طرسوسلی عثمان افندی   قونیه‌لی محمد فوزی افندی   ارمنوی زاهد افندی   بیره‌لی محمد حکمت افندی   بهستانلی صالح افندی

اقوزه‌لی محمد طاهر افندی   [illegible] محمد افندی   دیوریکلی عبدالله افندی   ایپسلی احمد افندی   برغولی احمد افندی

اودنه‌لی محمد علی افندی   منبلی محمد رمزی افندی   کیوه‌لی حافظ لطیف افندی   خارپلی موسی افندی   اوره‌کوبلی محمد افندی

ویره‌لی جمالی افندی   استانه‌لی محمد نجاتی افندی

بیک اوچیوز یکرمی درت سنهٔ هجریه‌سنده [illegible] روئس امتحانده اثبات اهلیت علمیه ایدرک اوچیوز یکرمی [illegible] سنه‌سنده درسعادت جوامع شریفه‌سنده [illegible]
درت سنه‌لری علی التوالی تدریسانه دوام و مواظبت ایدن بالاده اسامیسی محرر درسعادت افندیلرک اصول [illegible] استانبول روئس [illegible]
مساعدهٔ جلیلهٔ مشیخت‌پناهیلری شایان بیورلمق بابنده امر و فرمان حضرت من له الامرکدر. [illegible]

تذکره
[illegible] ١٣٢٦

٦٦١٢

[illegible] ٦٦

Vesika:16

هو

باب فتوی

دائرهٔ مشیخت

محمد وحید الدین

مجلس تدقیقات شرعیه اعضاسندن حسن حلمی افندینك عضویتی یرینه درس وکیلی احمد حمدی و درس وکالتنه درسعامدن
مدرسهٔ سلیمانیه طبقات القرا والمفسرین مدرسی دوزجه لی زاهد افندینك تعیین و مدارس علمیه اعاشه قلمی مدیری یونس بحری افندینك
آچیلدیجق بر مأموریته تعیین و الحاق اوزره عضویتی یرینه دار الفنون مأذونلرندن دیوان عمومیه مستخدمین سابقه سندن حسن فهمی افندینك تعیینی اولنمشدر

بالاراده سنیه نك اجراسنه مشیخت مأمور در ۲۹ ذی القعده ۳۳۷ ۱۰ اغستوس ۳۳۵

شیخ الاسلام

Vesika:17

دائرهٔ مشیخت

محمد وجیه‌الدین

دار الخلافة العلیه سلیمانیه مدرسه‌سنده منحل اولان حدیث شریف درسی مدرسلکنه درسعادتدن دبره‌لی ولدان فائق افندی و تصوف درسی
مدرسلکنه حکاری علماسندن عبد الحکیم افندی و تاریخ ادیان و دین اسلام درسی مدرسلکنه صحن مدرسه‌سی فلسفه مدرسی برغمه‌لی محمد زکی افندی
و حکمت الهیه درسی مدرسلکنه فلسفهٔ اسلامیه تاریخی درسی مدرسی اسماعیل حقی بک و فلسفهٔ اسلامیه تاریخی درسی مدرسلکنه مدرسین سابقه‌دن
شمس الدین بک و فقه حنفی مدرسلکنه قضاة سابقه‌دن عمر عزمی افندی و ینه فقه حنفی درسی مدرسلکنه درسعادتدن نوشهرلی خلیل
وهبی افندی و اصول فقه درسی مدرسلکنه درسعادتدن پرزرینلی حسین نجم الدین افندی و ینه اصول فقه درسی مدرسلکنه درسعادتدن
ارزنجانلی ادیس وفا افندی و فقه شافعی درسی مدرسلکنه حکاری مبعوث اسبقی سید طه افندی و تاریخ فقه درسی مدرسلکنه بغداد
نائب اسبقی علی وهبی افندی و خلافیات درسی مدرسلکنه قضاة سابقه‌دن داغستانی عمر ضیاء الدین افندی تعیین اولنمشدر

بو اراده سنیه‌نک اجراسنه مشیخت مأموردر

شیخ الاسلام

Vesika:18

نومرو

الحمد لله وحده

[illegible]

حجاج جانب حجاز مقدسه‌ده طرازینه سهیل عزیمه و عودنلری مقصد خیر مرصدیدر

امر و فرمان ملوکانه‌مده بوندن تیمور لوقی اشیرنده ذکور و اناثده خدمات مشکوره‌لری و اعانات مالیه و سائر لری مشهود اولدیغی تقدیرده

و تذکیری ایچون طرف الشروف‌ه‌مده درجات مختلفه اولزرینه بر مدالیه اعطاسی ایلدیک و فوصوصه و دوبنی مرقوم

نائب سابقی اقضی قضاة المسلمین مصطفی عاصم افندی زیدت فضائله خدمات ابرازیه‌سی مذکور مدالیه‌نک نیکلدوق معمول

نوعنه نظام نامه مخصوصی موجبنجه کسب استحقاق ایلمش اولدیغنه بنا بالاستیذان شرف صدور ایده‌رک اراده سنیه شهریارانه‌م منطوق منیفی وجهله

معمول بیورلدی ذکر اولان مدالیه‌نک نیکلدوق معمول نوعنده بر قطعه‌سی اعطا و احسان قلنمش اولدیغی متضمن

اشبو برات عالیشان صادر و اعطا قلندی تحریرا فی الیوم الثامن عشر من شهر شعبان المعظم سنه عشرین و ثلثمائه و الف

Vesika:18

هو

باب فتوی

دائرهٔ مشیخت

[illegible]

دار الخلافة العلیه مدرسه سی مفتش عمومیلکنه ایکی بیک بش یوز غروش معاشله مدرسهٔ سلیمانیه مدرسلرندن مصطفی عاصم
و مدرسهٔ سلیمانیه مدیر عمومیلکنه ایکی بیک بش یوز غروش معاشله ابتدا داخل مدیر عمومیسی اسماعیل حقی و انک یرینه ایکی بیک
بش یوز غروش معاشله مفتش معاونلرندن عاکف افندی تعیین اولنمشدر

بو ارادهٔ سنیه نک اجراسنه مشیخت مأموردر ۲۹ شوال ۱۳۲۸ ۱۷ تشرین اول ۱۳۲۶

شیخ الاسلام
موسی کاظم

Vesika:20

دائرهٔ مشيخت

٤

عطوفتلو افندم حضرتلری

دار الحكمة الاسلاميه رياستی وكالتنده بولنان درس وكيلی خواجه نصوح افندی زاده مصطفی عاصم افندی رياست مذكوره‌یه نظامنامهٔ مخصوصنده معين اوصاف عاليه‌یه حائز افاضل علمادن بولنمسنه بناءً عهده‌سنه اناطولی قاضيعسكرلكی پايهٔ جليلی توجيهيله اصالةً تعيينی و معطل بولنان تدقيق مصاحف و مؤلفات شرعيه مجلسی رياستنه دخی بيك غروش معاشله مجيد درسعادت ... دار الخلافة العليه مدرسلرندن اياشلی مصطفی توفيق افندی زاده مصطفی رفيق و مقام ... مديری اسعد بگك ... بريته فتواخانهٔ عالی مسوّدلرندن خواجه حلمی افندی زاده عبدالله نجيب افنديلرك تعيينلری مناسب گبی مطالعه اولنمرق اولبابده تنظيم ايدلين ارادهٔ سنيه لايحه‌سی لفاً عرض و تقديم قلنمش ايسه‌ده اولبابده امر و فرمان حضرت ولی الامرك ... شرف شيوع و صدور بيوريلور ايسه حكم عاليسنك انفاذينه مسارعت اولنه‌جغی دركاردر افندم

في ... جمادی الآخره ١٣٣٦ و ... مارت ١٣٣٥

شيخ الاسلام

Vesika:21

باب فتوى

سجل احوال علميه مديريتى

عدد

١٠٤٠

ادهلولی قاضیعسکر سماحتلو مصطفی فهمی افندی حضرتلرینك بیك اوچیوز اون الّی سنه سنده تعیین اولندیغی مکتب حقوق مجله معلملکنده مدت استخدامیله معاش مقدارینك باتذکرهٔ علیه معارف نظارتندن استفسار ... تعیینه قطع اینه‌کی درجاتی وحال اولدیغی نشانه‌لرك قوائد احکاتی درکنار بیورلمق اوزره اشبو مذکره تحریرات مدیریت علیه‌سنه تودیع قلنمشدر

فی ١٧ صفر سنه ١٣٤٢

٩١٤٧

فی ٨ ...

٢١٥٩٥

١٣٠٦

مشارالیه اوده‌مشلی سماحتلو مصطفی فهمی افندی حضرتلرینك ٥ ذی الحجه ٢٩٧ تاریخنده بالابتدا خارج نائل اولدیغی استانبول مدرسلکی رتبه‌سی ... تاریخنده حرکت خارجه و ٢٠ ذی الحجه ٣١٢ تاریخنده ابتدا داخله و ٢٧ صفر ٣١٦ تاریخنده موصلهٔ صحنه و ٢٠ ... ٣١٨ تاریخنده صحن و ٢٢ شوال ٣١٩ تاریخنده حرکت التمشلیه و ٢٣ رمضان ٣٢٠ تاریخنده موصلهٔ سلیمانیه‌یه و ٢٠ ذی الحجه ٣٢٢ تاریخنده خامسهٔ سلیمانیه‌یه ترفیع و ٨ محرم ٣٢٨ تاریخنده عهده‌سنه استانبول پایهٔ رفیعی و ٢٤ رمضان ٣٢٩ تاریخنده بالفعل آناطولی قاضیعسکرلکی توجیه بیورلدیغی قیداً آکلاشلمشدر ومکتب حقوق مجله معلملکنده مدت استخدامیله معاش مقداری باتذکرهٔ علیه معارف نظارت جلیله‌سندن استفسار ایدلمش اولمغله اشبو مذکره سجل مدیریت علیه‌سنه اعاده قلندی

فی ٢ صفر ٣٤٠ و ٢ ... ٣٢٧

Vesika: 22

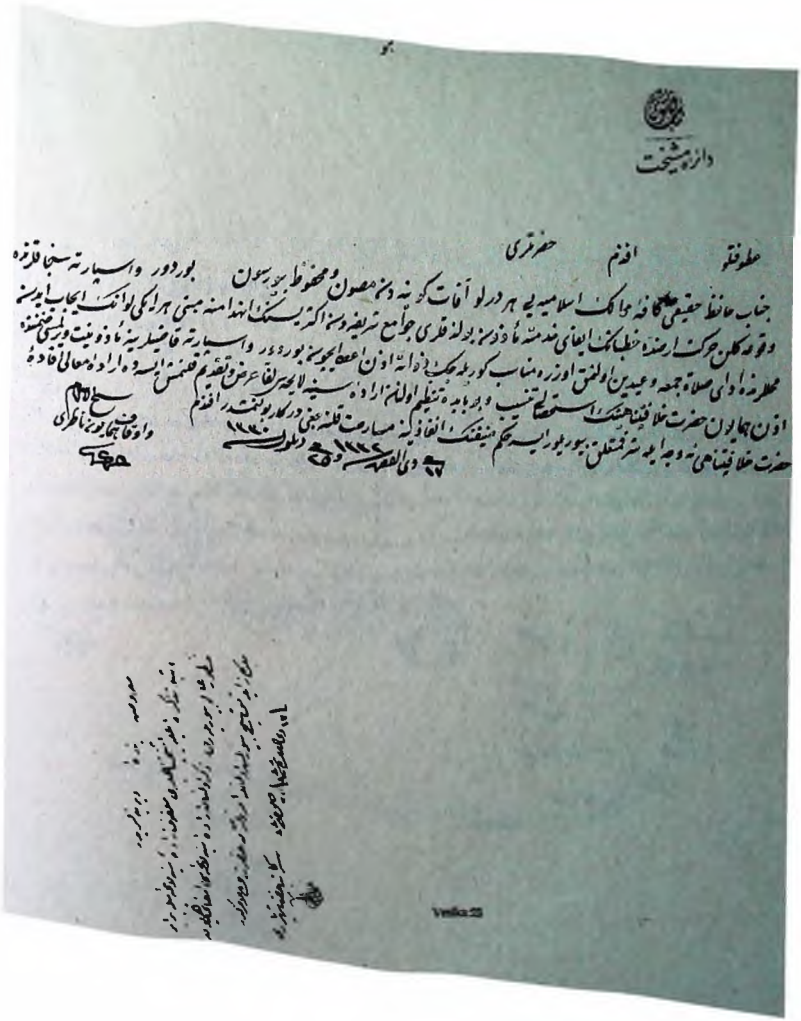

Vesilka:24

درسعادت
درس وکالتی
عدد
۱۱۹۲
۹۹ مرکز

بو

خاکپای سامی جناب مشیختپناهی یه

ایاصوفیه کبیر جامع شریفنده ... شریف قاری قسطمونیلی مصطفی نظیف افندینک ارتحال دار البقا ایلمسنه مبنی
یرینه بلی عمومیه تاریخلی و ۱۰۷۶ نومرولی مذکره داعیانه مله تعیینلری لدی العرض تصویب بیورلیان بایزید درسعاملرندن قره چلی
قیرشهرلی محمد فهمی افندینک جهت مذکوره یه قبولدن استنکافنه بناً سلیمانیه درسعاملرندن
قلمشدر المعلم قرین رأی دولتلری بیورلدیغی تقدیر
علی النبی علی افندینک تعیینی ... طلبه متحدا ... توجیه اوقاف همایون نظارت جلیله
اشبو مضبطه داعیانه مزکر موجبنجه اشعارات علیه سیله بالتوشیح مقام داعیانه ارسال ... بیورلمق بابنده امر و فرمان حضرت من له الامرکدر
ارساله ... عدد ... مشیختپناهی ... ب
فی ۲۶ ذی القعده سنه ۱۲۹۷ و فی ۲۶ شهر تشرین اول سنه ۱۲۹۶

محمد ...

موجبنجه ذی القعده ۱۲۹۷

ذکره
۶۲۹

ایفاسی اقتضا ایدن ... طرفه والانه ... شهریه ...

ذکره ۹ م
وردداره
۱۱۲۸

Vesika :25

هو

دائرهٔ مشیخت اسلامیه

مکتوبی قلمی

عدد

۲۹۲

دار الخلافة العلیه مدرسه‌سی قسم عالی اوچنجی صنف رابعی شعبه حدیث شریف مدرسی مصطفی نجیب افندیه

مکرمتلو افندی

دار الخلافة العلیه مدرسه‌سی قسم عالی ایکنجی صنف ایکنجی شعبه اصول فقه مدرسلکنه تعیینکز تنسیب اولنمغله بیانیله سابقاً تذکره ترقیم قلندی

۲۹ ذی الحجه ۱۳۳۶ و ۵ تشرین اول ۱۳۳۴

شیخ الاسلام

۲۶۰۱

Vesika:26

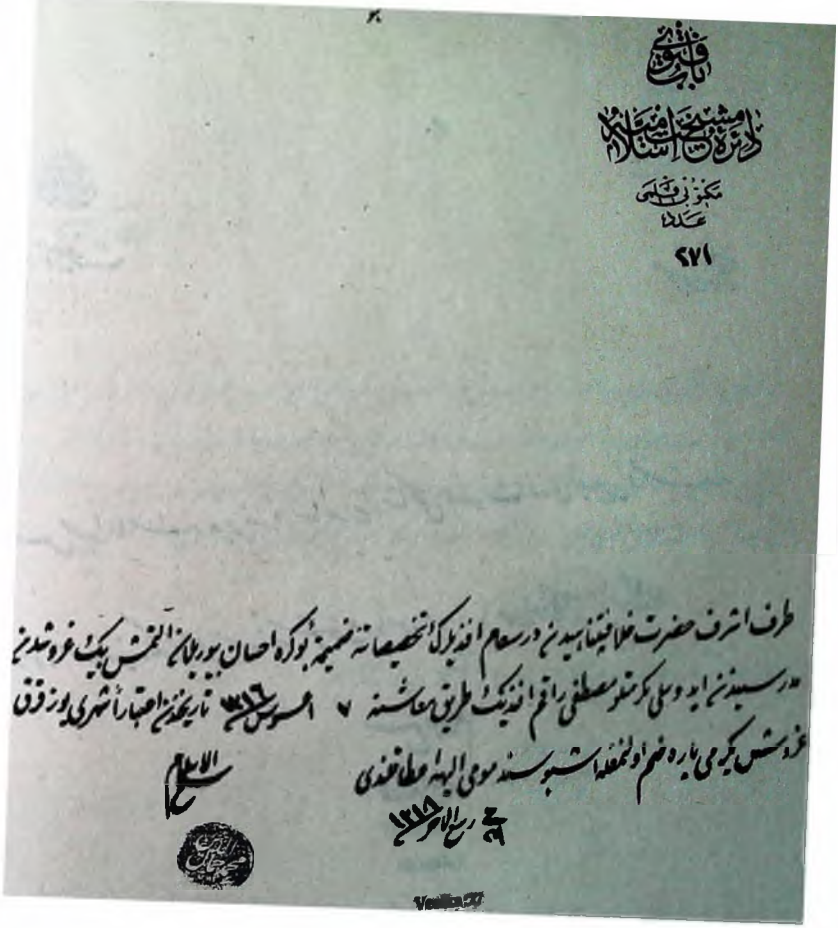

هو

دائرهٔ مشیخت

محمد وجیه الدین

مدارس علمیه اعاشه مدیریتنه درسعادتدن ارمناکلی صفوت افندی تعیین اولنمشدر

بو ارادهٔ سنیه نک اجراسنه مشیخت مأموردر ۸ جمادی الاولی ۱۳۲۷ / ۱ مایس ۱۳۲۵

شیخ الاسلام

ابراهیم حیدری

Vesika:28

دائرهٔ مشیخت

محمد رشاد

منحل اولان دار الحکمة الاسلامیه ریاستنه بیک بش یوز غروش معاشله رئیس سابق حسین عونی افندی و دار مذکور اعضاسندن
صدر الدین افندینک عضویه بریته اعضای سابقه‌سندن شریف سعد الدین پاشا و اعضادن صفوت افندینک دار الخلافة العلیه مدرسه‌سی
نقش عمومیسکه نقلیله بریته اعضای سابقه‌سندن احمد راسم افندی و دار مذکور باشکاتبی نجم الدین افندینک عضویه بریته اعضالق انضمامیله
باشکاتب سابق حافظ اسماعیل افندی تعیین و دار الخلافة العلیه مدرسه‌سی نقش عمومیلزدن قرابی عبد الله افندی عفو اولنمشدر

بو اراده سنیه‌نک اجراسنه مشیخت مأموردر ٢ صفر ١٣٣٧ ١٦ [illegible] سنه ١٣٣٤

شیخ الاسلام
نوری

Vesika:29

هو

دائره مشیخت

دار الخلافة العلیه قاضیلغنه وکالتنده بولنان عبد الفیاض افندینک تعیین و مجلس تدقیقات شرعیه اعضاسندن مصطفی صدقی افندینک عضویتلری یرینه بش یکی غوثی
معاشله مدرسة القضاة مدیری منیر و مذکور مدرسه مدیریتنه زعفرانبولی قاضی سابقی و بوردور مبعوث اسبقی عمر لطفی افندیلر و منحل اولان
دار الحکمة الاسلامیه اعضالغنه فضلای بادن حقوق مکتبی مجله سلطی ضیا و دار الخلافة العلیه مدرسه‌سی مفتش عمومیلرندن صفوت افندیلر و دار الخلافة العلیه
مدرسه‌سی مفتش عمومیلرندن رجب و فهمی افندیلرک عضویتلری یرلرینه فاتح درسعاملرندن دیوریکلی عبد الله ضیاء الدین و قونیه‌لی عبد الله افندیلر و مومی الیه
صفوت افندینک انحلال ایدن مفتش عمومیلکنه بایزید درسعاملرندن بروسه‌لی صالح افندی و دار الخلافة العلیه صحن مدرسه‌سی مدیر عمومیسی علی رضا
وابتدا خارج مدرسه‌سی مدیر عمومیسی عبد الصمد افندیلرک عضویتلری صحن مدرسه‌سی مدیریت عمومیه‌سنه ارکوب مبعوث اسبقی ... نک عضویتلری یرینه مذکور وابتدا خارج
مدرسه‌سی مدیریت عمومیه‌سنه بایزید درسعاملرندن ازنجانلی حسن افندیلر تعیین و محکمه اوقاف قاضی مشاوراولی عمر افندینک
محکمه تمیزی سروری افندی تعیین اولنمشدر

بو اراده سنیه‌نک اجراسنه مشیخت مأموردر ١٩ ذی الحجه ١٣٣٨ / ٩ اغستوس ١٣٣٦

شیخ الاسلام

Vesika:30

داره مشیخت

بالمولی حسن فوزی اوفلی ابراهیم آیدینلی محمد امین کوستنجه‌لی محمود کشانلی محمد فوزی ارغوللی علی جمعه‌لی مصطفی شوکت ملاسلی
عثمان منتشالی مصطفی توقاتلی احمد وزیرکوپریلی ابراهیم زهدی ارکوبجه محمود طرابولی ابراهیم نوره قوبلی محمود ارضروملی احمد مختار
اردانوجلی یوسف سیاوربلی محمد شهاب الدین المالولی محمد حمدی اسکدارلی مصطفی عزت همشینلی عثمان اینجه‌صولی مصطفی صبری
کنغریلی اسماعیل حقی اینه‌بوللی عبدالله ادرمیدلی اسحق ریزه‌لی ذوالکفل عزیزیه‌لی عارف اوفلی محمد بهزاد ریزه‌لی یوسف
یوزغادلی حسین افندیلره استانبول مدرسلکی رؤوس همایونلری توجیه اولنمشدر

بو اراده سنیه بکنابراً اسناد مقام مشیخت مأموردر ۱ ربیع الآخر ۲۶ ۱ باییس ۲۴

Vesika 31

دائرۀ مشیخت

عطوفتلو افندم حضرتلری

جناب حق عمر و عافیت جهانقیمت حضرت خلافتپناهی‌یی مزداد بیورسون حضور همایون جناب پادشاهیده درس شریفی مقرر اولان زمره
چهارشنبه‌لی احمد حمدی افندینک کچنده وقوع وفاتنه بناءً منحل قالان درس شریف مذکوره مقرر کلنه درس وکالتنجه تنسیب اولنان بایزید جامع شریفی
مجیزی درسعاملردن قسطمونیلی مصطفی شکری افندینک تعیینی مناسب کبی مطالعه ایدیلرک تنظیم ایدیلان اراده سنیه لایحه‌سی لفاً ارسال قلنمش اولمغله
اولبابده امر و فرمان همایون هر نه وجهله شرف سنوح و صدور بیوریلور ایسه حکم منیفی انفاذ اولنور افندم

Vesika :32

VESIKALAR

CILT 5

مقام عالی مشیختپناهی‌یه

معروضه داعی دیرینه‌لریدر

قبرس جزیره‌سنده معارف اسلامیه‌نك پك چوق زماندن بری انحطاطه کمال یه دوچار اولمسنده بتون قراده جهالت مطلقه حکمفرمادر

بالخصوص قریه‌لرده اهالی مخلوط بولنان قرالرده بعض احوال اسفا اشتمال میدانه گلمشدر. چونکه جامع یوقدر، مکتب یوقدر، انکلیزلر

اسلامیتی تلقینه ایده‌جك کیمسه یوقدر. بو حالك نتایج طبیعیه و ضروریه‌سنی نه اولاجغی مقام عالی مشیختپناهیلرینه . گرچه

جزیره اوقافی حسن استعمال ایدیلوب منافع اسلامیه‌یه صرف اولنه بیلسه ایدی ایسه بو درکه‌یه گلمزدی. لکن نه فائده که اوقاف

اسلامیه بعض منفعت‌پرستانك آمالنه خدمته بشقه جهت ... ماعداسنه وحالا بو حالده دوام ایتمکده بولنمشدر. والحاصل

قرای مذکوره اهالیسنك احوال معروضه‌دن بر آن اول بر چاره بولنمسی محکمه دکلدر. بو حالك دوامی ایسه تهلکه‌لیدر. بناءً علیه

ولایات عثمانیه‌ده علوم دینیه تدریسنی ایکمال و برلکده اولانلردن تخصیصاتنه شهریه بیك غروشه تخصیصله روم‌ایلی‌یه ده آشنا ایکی

سیار واعظ تعیینی مساعده بیورلور. و بو واعظلر علی الدوام قرای مذکوره‌ده گشت و گذار ایله تلقینات دینیه‌ده بولنورلر ایسه

احوال مذکوره‌یه بر درجه چاره بولنمش اولور. معاش مذکور ایله وظیفه مذکوره‌یی ایفا ایده‌جك کیمسه اوراجه بولنمادیغی تقدیرده

اوصاف لازمه‌یی حائز ایکی ذات بوراده بولنه بیلور. هر حالده امر و فرمان حضرت ولی الامرکدر. ۲ جمادی الآخره [illegible]

الداعی
قاضی قبرس

Vesika:1

باب عالی

دائرهٔ صدارت

[illegible]

٧٢٠

عرض عالیٔ حضرت شهنشاهیه

معروض چاکرانه‌دیر که [illegible] قبرس جزیره‌سی نیابتنده بولندیغی مدتجه [illegible] طرفندن اعطا اولنان معاشاتک [illegible]
مالیه نظارت جلیله‌سنک شورای دولته محول تذکره‌سی [illegible] طرفندن استدعا ایدلدیکی بابده مقام والای [illegible]
[illegible] تقاعد [illegible] تقاعد معاشاتک [illegible] بالحساب اعطاسی عثمان نوری افندی طرفندن [illegible] تقاعد معاشی
[illegible] قبرس نائبلرینک تخصیصات [illegible] معاشاتک [illegible]
[illegible] حکومت سنیه‌ده [illegible] ممالک اجنبیه‌ده استخدام اولنوب [illegible] حکومتلری
طلب [illegible] قبرس نائبلرینک [illegible] مقداری [illegible] اقتضا [illegible]
طرفندن [illegible] تخصیصات [illegible] توقیعات [illegible] جوابیه [illegible]
ایفای معامله [illegible] قبرس نائبی معاشی [illegible] خارجیه نظارت جلیله‌سندن [illegible] ۱۸۸۷ [illegible]
[illegible] سلطنت سنیه [illegible] انکلتره [illegible] معاشاتک [illegible] طولایی [illegible]
قبرس نائبی [illegible] انکلتره [illegible] معاشاتک [illegible]
[illegible] قبرس انکلتره [illegible] مرکز قاضیسی [illegible]
[illegible] انکلتره [illegible] قبرس حکومت محلیه‌سی [illegible]
[illegible] انکلتره [illegible] مرکز قاضیسی [illegible]
[illegible] انکلتره [illegible] عثمان نوری افندی [illegible]
[illegible] انکلتره سفارتنک [illegible]
تخصیصات [illegible] معاشاتک [illegible]
قبرس [illegible] تخصیصات [illegible] معاشاتک [illegible]
[illegible] ممالک اجنبیه [illegible] معاشاتک [illegible]
بناء علی ذلک [illegible] معاشاتک [illegible]
تقاعد معاشاتک سالف البیان [illegible]
[illegible] مقام والای [illegible] معارف [illegible]
[illegible] اراده [illegible] امر و فرمان حضرت [illegible]

صدر اعظم

[illegible]

Vesika.2

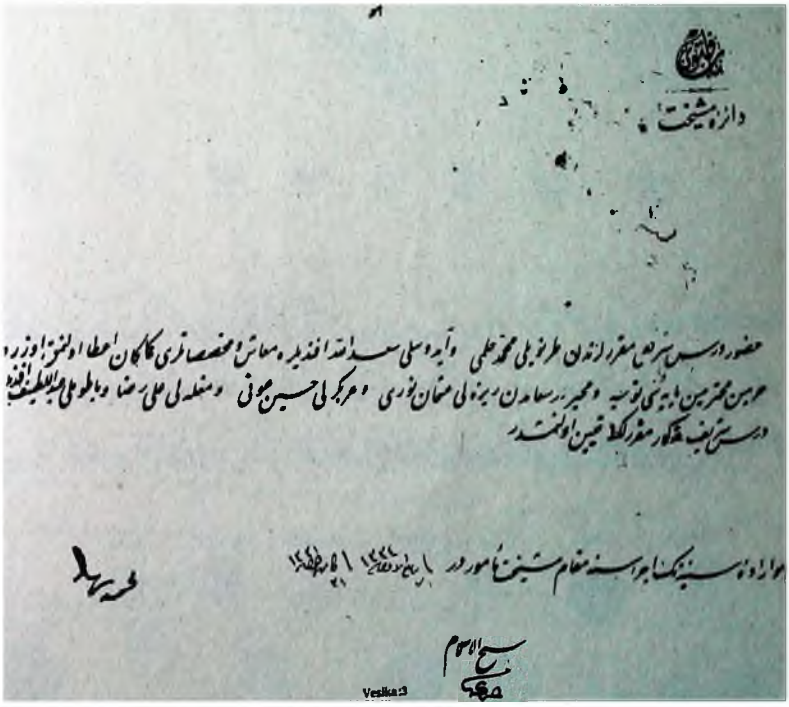

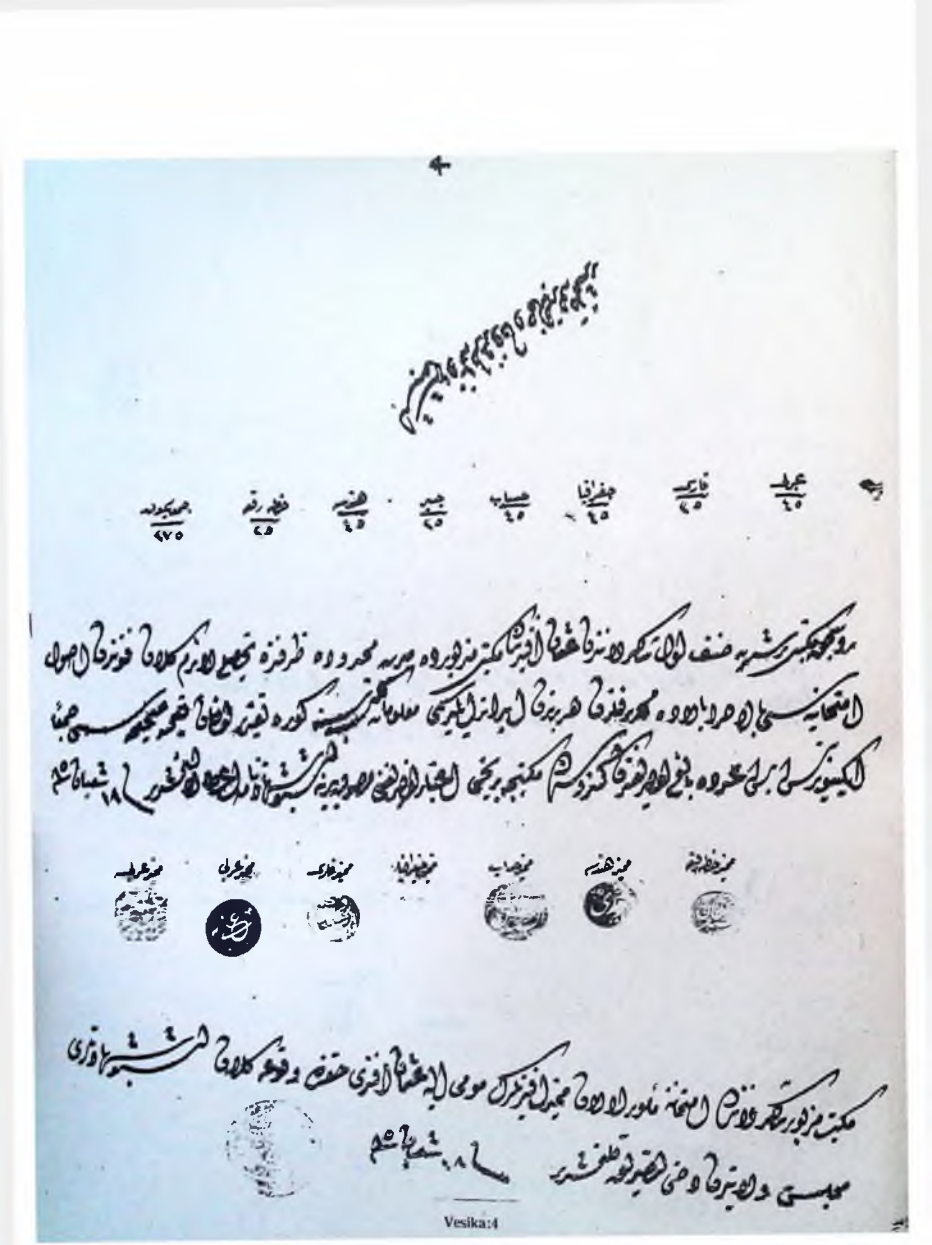

Vesika:4

بیرنجی ولایتی
اداره مجلسی
عدد
٢٤

حضور عالی حضرت مشیخت پناهیه

نوابك هیئت اداره حکومت میاننده وظیفه وصفه نه قدر بیوك بر توقع اشغال ایتمکده اولدقلری معلوم سامی فتوا پناهیلریدر
بر بو نقطه دن برده بیروت ولایت وشهرینك ممالك محروسه عثمانیه ایچنده حائز بولندیغی اهمیت مخصوصه عظیمه اعتباریله اوراده
ایفای وظیفه نیابت ایده جك ذواتك مصنف اوهلری لازم ایکن اوصاف کزیده ومطلوبه جداً شایان نظر اعتنا واهتمامدر
بناءً علیه بوکون بو مقام معتاده بولنان فضیلتلو عمر فخرالدین بك افندی داعیلرینك عهده لیاقت واقتدارینه مفوض اولان
امور مهمه قضایی اجراده ابراز ایتمکده اولدیغی جدیت واستقامت بر چوق مأمورینه نمونه امتثال واقتدا اوله جق بر مرتبه
ممدوحه ده بولندیغندن خدمات مبروره ومشکوره سندن ایلمکده اولان استفاده عمومیه نك تمادیسی ایچون مدت مأموریتنك
نه قدر ممکن ایسه اوقدر تمدیدینه مساعده جلیله مشیخت پناهیه بر امل خالص وطنپرورانه ایله استرحام ومسئول چاکرانه مزك اسعاف
قلندیغنك تحقیقنه استبشارینه انتظار ایدرز اولیاجق وهر حالده مرفوعنه حضرت ولی الامرلری | جمادی الاولی ١٣٢٩ | ٧ مارس ١٣٢٧

بیروت ولیسی وکیلی
تحریرات مدیری

دفتردار

مصی

اعضا

اعضا

اعضا

اعضا

اعضا

اعضا

اعضا

Vesika:5

دائرهٔ مشیخت

محمد وحید الدین

منحل اولان دار الحکمة الاسلامیه ریاستنه اعضادن الماليلي حمدی و آنک یرینه دار الخلافة العلیه سلیمانیه مدرسه‌سی
علوم فلسفیه مدرسلرندن فرید بک تعیین اولنمش و منحل اولان درس وکالتنه ترفیق مصاحف و مؤلفات شرعیه مجلسی رئیسی
مصطفی رفیق و ریاست مذکوره‌یه دار الخلافة العلیه مدرسه‌سی مفتشی عمومیلرندن قونیه‌لی طاهر و مفتشی عمومیلکه
مدارس علمیه اعاشه مدیری صفوت و آنک یرینه مجلس معارف اعضا سابقه‌سندن یونس نجری افندیلرک مأموریتلری [illegible]

بو اراده سنیه نک اجراسنه مشیخت مأموردر ۱ [illegible] ۱ [illegible]

شیخ الاسلام

Vesika:8

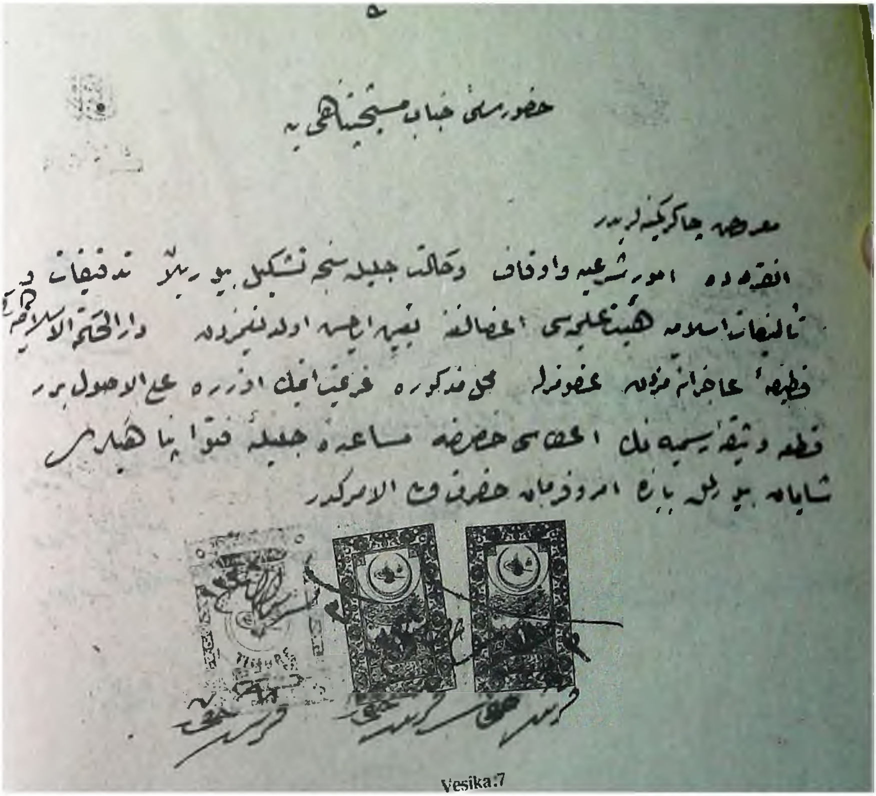

حضور سامی جناب مشیخت پناهی یه

معروض چاکرلریدر

الحالة هذه امور شرعیه و اوقاف وکالت جلیله سنجه تشکیل بیوریلان تدقیقات و

تألیفات اسلامیه هیئت علمیه سی اعضالغنه نصب و تعیین اولندقلرنده دار الحکمة الاسلامیه

وظیفه [illegible] حاجتی مرتبه عضویتلری مذکوره وظیفه لرینك اداره سی علی الاصول بر

قطعه وثیقه رسمیه نك اعطاسی خصوصنده مساعده جلیله فتوا پناهیلری

شایان بیورلمسی بابنده امر و فرمان حضرت من له الامرکدر

Vesika:7

بو

دائرهٔ مشیخت

قاضیعسکر عصمت افندینک سنی حد تقاعده واصل اولمسنه مبنی تقاعده سوق ایدلمک اوزره عزلیه یرینه مجلس تحقیقات شرعیه رئیسی عمر خلوصی و ریاست مذکوره یه محکمهٔ تمیز اعضاسندن
محمدی افندیلر تعیین اولنمشدر

بو اراده سنیه نک اجراسنه مقام مشیخت مأموردر ٦ جمادی الاولی سنه ١٣٤٢ ١ جانفی سنه ١٣٤٢

شیخ الاسلام
والاطاف همایون ناظری
[illegible]

[illegible]

Vesika:8

باب فتوی

دائرهٔ مشیخت

منحل اولان مجلس تدقیقات شرعیه اعضالغنه سوریه ولایتی مرکز قاضی سابقی عمر کاشف افندی تعیین اولنمشدر

بو ارادهٔ سنیه نک اجراسنه مقام مشیخت مأموردر

۱۰ ذی القعده ۳۲۶

۱۸ تشرین ثانی ۳۲۴

محمد رشاد

مأمورین مدیریت ابتدائیه سنه

٢ / ١٣٤٢

استدعا

١٢٦٤

[illegible]

١٠٢٧

قوای علیه طرفندن وظیفه سنه ختام ویرلمسی دولایسیله شعوره بنه خلل طاری اولان بالو قضاسی
قاضیسی عمر افندینک تراکم ایدن حزیران تموز واغستوس ماهلرینه عائد معاشلرینک قضاء مذکور
مال صندوقندن تسویه ایدلمدیکندن بحثله برابر معاشلرینک تسویه واعطاسی استرحامنی حاوی
قاضئ مومی الیهک والده سی نصیبه طرفندن بالتقدیم حواله بیوریلان اشبو استدعانامه قرائت اولندی
مومی الیهک متراکم معاشلرینک بوراجه تسویه سی ۹ تشرین اول ۳۶ تاریخندن اعتبارا مأذون اولدیغی آلتی آیلق
معاشنک تحقیق وتسویه ایتدیرلمسی حقنده مأمورین قلم مدیریتنه حواله بیورلمسی تذکر قلندی
اولبابده امر و فرمان حضرت ولی الامرکدر [illegible]

مأمورین مدیریت ابتدائیه سنه

تاریخ الوروده

Vesika: 10

[illegible]

حضور سامی حضرت شیخ‌الاسلام

معروض

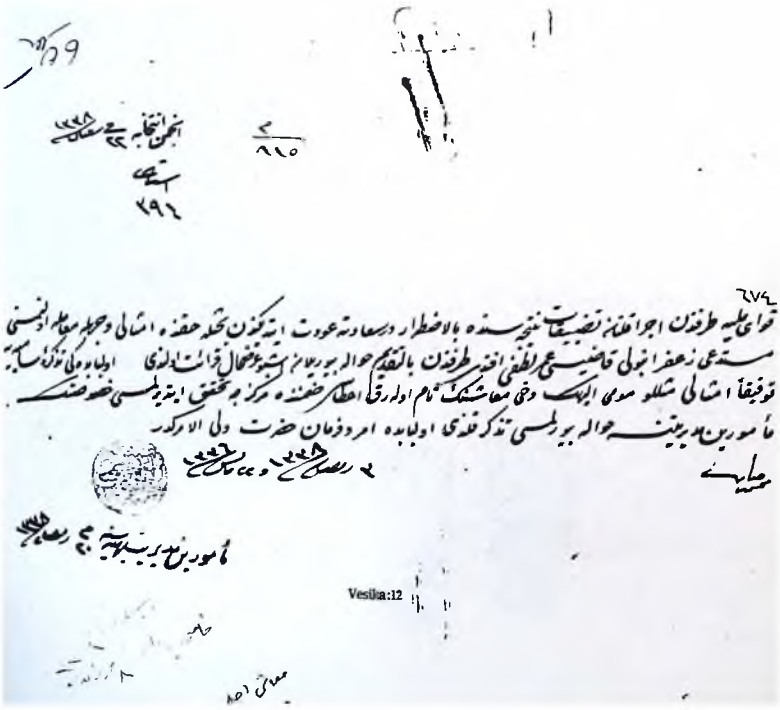

Vesilia:12

٥٠

المالو مفتيلكى جانب عاليسنه

فضيلتلو افندم

صلات عيد اضحانك مصلاده اداسنك صحتنه و بحكم و شرعا اولوب اولمديغنك و خطيبك كيمك طرفندن و كيمك انتخاب اولنه جغنك نقول فقهيه يه استنادا سريعا بياني رجا اولنور افندم [illegible]

المالو قائمقامى
علي رضا

٥١

افندم

نمازگاهده صلات عيد اولنه بيله جوازي [illegible] اولديغي جميع كتب فقهيه ده بيان بيورلمش خصوصا كتب فقهيه معتبره دن ملتقى و مجمع الانهرده [illegible] ثم الخروج الى الجبانة واجب وان وسعهم المسجد ولا بأس باخراج المنبر اليها في زماننا عبارهسيله مصرحدر.
خطيبه ايسه خطيب جمعه ده اعلم بر ذاتك خطبه يه چيقمسى و يا خود وكيل خليفه [illegible] اعتباريله اوليه بر ذاتي ترجيحا مأذون
ايده بيله جكلري ده كتب فقهيه ده بيان بيورلمش اولديغي معروضدر [illegible] افندم

مفتي [illegible]
محمد

١ صفر [illegible]

١ نيسان [illegible] قائمقام

Vesika:13

دائرۀ مشیخت

٧٦

عطوفتلو افندم حضرتلری

مجلس تدقیقات شرعیه اعضاسندن فضیلتلو محمد رضا افندی حضرتلریله فضیلتلو عمر کاشف افندینک التمش یاشنه واصل اولملرینه مبنی قانوناً تقاعده
سوق اولنمق اوزره عفولریله مشار الیه محمد رضا افندینک یرینه کفایت مسلمه‌سنه بناءً مجلس مذکور اسبق اعضاسندن ذکریا مبعوث اسبقی فضیلتلو
صادق افندینک و عمر کاشف افندینک یرینه دخی فتوی امانتی تالیفیه‌سندن فضیلتلو عمر نصوحی افندینک تعیینلری مناسب گبی معلوم اولنارق
اولبابده تنظیم ایدیلن اراده سنیه لایحه‌سی لفاً عرض و تقدیم قلنمش اولمغله اولبابده امر و فرمان حکمت بیان حضرت خلافتپناهی نه وجهله شرف تعلق بیورلور ایسه
حکم عالیسی انفاذ اولنور افندم ٢٩ ذی القعده [illegible]

شیخ الاسلام
نوری

Vesika:14

مقام عالی جناب صدارتپناهی‌یه

معروض بنده‌لريدر كه

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

هو

دائرهٔ مشیخت

تدقیق مؤلفات مجلسی اعضاسندن رجب جودی افندی عزل و یرینه دیاربکر مرکز نائب سابقی خلیل جواد افندی تعیین اولنمشدر

بو ارادهٔ سنیه نك اجراسنه مقام مشیخت مأموردر ۱۵ جمادی الاولی ۳۴۰ ۱۹ مارت ۳۳۸

شیخ الاسلام
و اوقاف همایون ناظری

[illegible]

Vesika:16

نومرو
٥٦٩

Vestka:17

مقام والای صدارتپناهی

معروضه در .

بحسن واژه شده کی زجر حال و رقت مآل وده معلوم اولدیغی اوزره بنده اولدوقجه عالیه وسیاسیه وده کی مجاهدات فکریه وجرائت ادبیه وسیوعیه وده کی مجادلات فکریه مبادی و مسلکات وسیوسیه سنی توضیح ایچون بر رشته وسیعه وتنقیدیه وده ظاهر و نمایان فریه فهر وغلبه یه اوغرایه رق مخالفلرك قراکتوه اوجاغنده سفالت وسیاستك ایلم توجاغنه آتیلمسه . انلرك اکثر مجاهدتنده دولوشدوقلری صورتسوزلك سفالتك بر درجه ظهوریله کوره نظرلرده اهمیتی قالمامش ایسه ده سعادتلو صدارت پناهی زمانده دولتك وانقلابك خزینه دولیسیله مابه التقاوم هیاتی بیرونجی اولمه اولدیغندن بو یولده وده مردود سفالتلریله کندیلرینی کوسترمکده اولدقلری عالیلری عبوداتدن حاضرلری « اعضاده جمعه » دستورینه قرطجاوجنده حاضرده مقاصد و مقدوراتی کیفیتدن بیخبرلك توهك برجرئت معاول اولمه اوده مشتی عیالی لفتی تقیید یاسه کنایه تعبیه اتمشدك . بو وقعه ۱۱ ربیع الاخر ۱۳۲۶ تاریخلی ۵۵۶ نومرولو تذکره مذکوره مأموریتنه عزل ایدلمکله معاملهء بولنیور . درجهء مقدوریتی خزینه العاد اتمکله وصحیح برسبب قانونی واساسی وحاکم ومنطقی بولونمسه نظراً همه وعدل مظهر اولمریه نمایله فعه وعالیلرینه مقدوریتی توهین کیفیتلی اولمشدك بنه الیم بر عصبیت سفالت وبداوتله مقدوریته آتیلمسه اولیورم که بو یولده بنده بحث اتمك یلمانه یاده ودها تعیین اولونه مقام والویه برشی تقدیم ایراد موجب اولمیه جغنه بولنه رق فلك بیاده لغو جوابنه اکتفا ایدرم فرمان امر وخرمانه حضرتلرینك مقتضی عدیمنه جانه جرم تقدم .

Vesika:18

دائره مشیخت

محمد وحید الدین

دار الحکمة الاسلامیه اعضالغنه مدرسه سلیمانیه علم کلام مدرسی در سعادتدن عربکرلی حسین عونی و تفسیر شریف مدرسی در سعادتدن برغمه لی جودت و علم نفس و اخلاق مدرسی در سعادتدن شوکتی و منطق مدرسی در سعادتدن حمدی و فضلای متحیزه دن حلب مبعوثی شیخ بشیر و شام علماسندن شیخ بدر الدین و سندات خاقانیه شرع مأموری حیدری زاده ابراهیم و اماسیه مفتیسی مصطفی توفیق و بدیع الزمان سعید افندیلر و باش کتابتنده دار الخلافة العلیه مدرسه ی ادبیات ترکیه مدرسی محمد عاکف بک تعیین اولنمشدر

بو اراده سنیه نک اجراسنه مشیخت مأموردر ٢٦ [illegible] ٤ [illegible]

شیخ الاسلام

[illegible]

Vesika:19

بابِ فتوی

دائرهٔ مشیخت

محمد وحید الدین

منحل بولنان دار الخلافة العلیه مدرسه سی مفتش عمومیلکنه ایکی بیک بش یوز غروش معاشله فاتح جامع شریفی مجیز درسعاملرندن ارضروملی حاجی صالح ناظم و دار الخلافة العلیه سلیمانیه مدرسه سی حدیث شریف مدرسلکنه مذکور جامع شریف مجیز درسعاملرندن توقادی مصطفی صبری افندیلر تعیین اولنمشدر

بو اراده سنیه نک اجراسنه مشیخت مأموردر ۱۲ ربیع الاول ۱۳۲۷ ۱۷ کانون الثانی ۱۳۲۴

شیخ الاسلام

ابراهیم حیدری

Vesika:20

108 Numune

Merkezi *Ys. müf.*

Maaş müfredat

No. *245*

Nev'i *maaş*

Memuriyet *Dersam*

Kadro Maaşı Lira	Muhassas Maaşı Lira	Memuriyete tayini tarihi	Vazifeye mübaşeret tarihi	İnfisal tarihi	Esami	Vukuat
8	*27*				*Silistireli:* *Süleyman Hilmi ef.*	*Mumaileyhin şehri 7 yedi lira Nafakadan icra tevkifatı vardır.* *1.9.934 tarihinden itibaren kesi-* [illegible]
2	*3*				*Mumaileyhin maaşına iki lira zam edilerek maaşı on liraya iblağ edildiği 23-2-935 T. ve ... sayılı tezkeresinde D. J. riyasetinin tahsisatıyla anlaşılmıştır.* *v 77*	*Mumaileyhin karamanda Mustafa Naciye maa masarifi 1050 lira 91 kuruş borçlu olup maaşı mecmuunun dörtte birinin haczine karar verildiği istanbul 4 üncü icra memurluğunun 24-1-935 tarih ve 93 No.lu tezkeresinden anlaşılmış olmakla şerh verildi. 30-1-935* *v 39 f*
10	*30*					[illegible]

Vesika:21

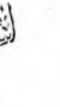

استانبول محافظ
ارکان حربیه
شعبه
۱۱۴۷

مقام معلای جناب شیخ‌الاسلامی‌یه

جفال اوغلی
۱۱ تموز ۱۳۲۹

ا

معروض بنده‌ای دیرینه‌لریدر که
اوته‌دنبری ترکلرک و عثمانیلرک علیهنده تحقیقات و تشویقات بیدخواهانه‌ده بولندیغی و آرناوودلق استقلالی آمال و افکارینه عثمانی حیاتی
رقیبه‌لری ایله جهات افعال و حرکاته اجتسار ایتدیکی بولیس مدیریت عمومیه‌نجه اوقاتنده تحقیقات ایله رهین مرتبه ثبوت اولان اشقودره نائب سابق ناظم اقیانوس
احوال و حرکات معروضه‌سنی تنسیب سامی جناب شیخ‌الاسلامی‌یه بیورلدیغی تقدیرده بعد ازین خدمت دولت علیه‌ده استخدام محقق اولمق اوزره
امثالی وجهله ترقیه قیدی خصوصنده ایجاب ایدنلره امر و تنبیهی خصوصه مساعده بیورلمی عرض اولنور اولبابده امر و فرمان مطلق ولی الامرکدر.

استانبول محافظی
برآلای

[signature]

Vesika:22

[signature]

هو

دائرۀ مشیخت

روم ایلی قاضیعسكرلكنه اناطولی قاضیعسكری یحیی رشید و اناطولی قاضیعسكرلكنه استانبول قاضیسی عصمت و استانبول قاضیلغنه دخی رتبه‌سی یوم توجیهندن معتبر اولمق اوزره اوقاف قاضی سابقی ضیا افندیلر تعیین اولنمشدر

اشبو ارادۀ سنیه‌نك اجراسنه مقام مشیخت مأموردر ٢٢ ... ١٦ ...

محمد رشاد

شیخ الاسلام

Vesika:23

باب فتوی

روم ایلی قاضی عسکرلکی

عدد

٦٢

بااراده سنیه حضرت خلافتپناهی روم ایلی قاضی عسکرلکنه تعیین بیوریلان یحیی رشید افندی حضرتلری ۵ ج ۱۷ رجب ۳۳۳ ۲ حزیران ۳۲۹ بازار ایرتسی

گونی مقام عالیلرینه تشریف ایدرک ایشه مباشرت بیوردقلرینک بیانیله تبشیر تذکره مأمورین علمیه مدیریت علیه سنه تقدیم قلندی ۱۹ شعبان ۳۳۳ ۱۰ حزیران

محرر نامه

سرکاتب صدف کسه دل

[illegible]

Vesika:24

هو

دائره مشیخت

١٢

حضرتلری

افندم

عطوفتلو

دار الحکمة الاسلامیه رئیسی سماحتلو مصطفی عاصم افندی حضرتلرینک مجلس اعیانه ریاستنه تعیین بیورلمسنه بناءً انحلال ایدن دار الـ
ریاستنه فضائل متمایزه اصحابندن و دار الحکمه اعضاسندن الماليلى حمدى افندینک و آنک یرینه دار الخلافة علیه
مدرسه سی علوم فلسفیه مدرسلرندن فرید بگک و منحل اولان درس وکالتنه تدقیق مصاحف و مؤلفات [illegible] رئیسی
مصطفی رفیق و ریاست مذکوره یه دار الخلافة العلیه مدرسه سی مفتش عمومیلرندن قونیه لی طاهر و آنک یرینه مدرس علم
اعاشه مدیری صفوت و آنک یرینه ایکی بیک غروش مقطوع اجرت شهریه ایله مجلس معارف اعضاء سابقه سندن تونسلی [illegible] افندیلرک
تعیینلری مناسب کبی معلوم اولنرق اولبابده تنظیم ایدیلن اراده سنیه لایحه سی لفاً عرض و تقدیم قلنمش ایسه ده امر و فرمان [illegible]
حضرت تاجدار اعظمی نه وجهله شرف تعلق بیورلور ایسه حکم عالیسنک انفاذینه مساعدت عالیه لری بولنمه سی درکار در افندم

فی ٢٢ جمادی الآخر ١٣٣٦ و فی ٤ نیسان ١٣٣٤

Vesika 25

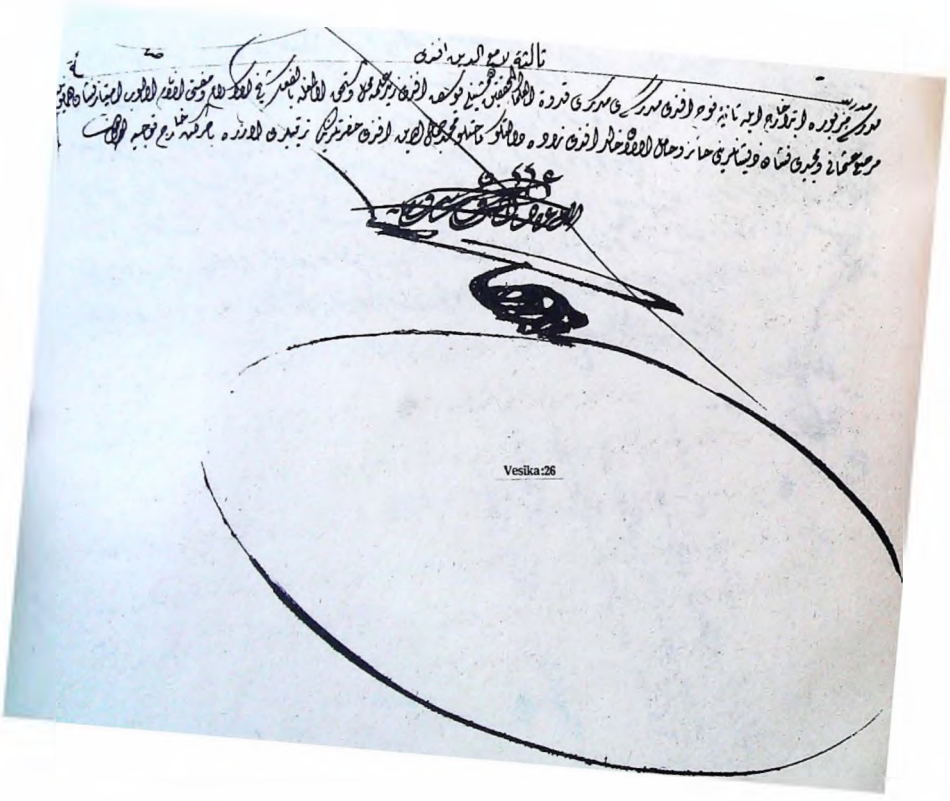

Vesika:26

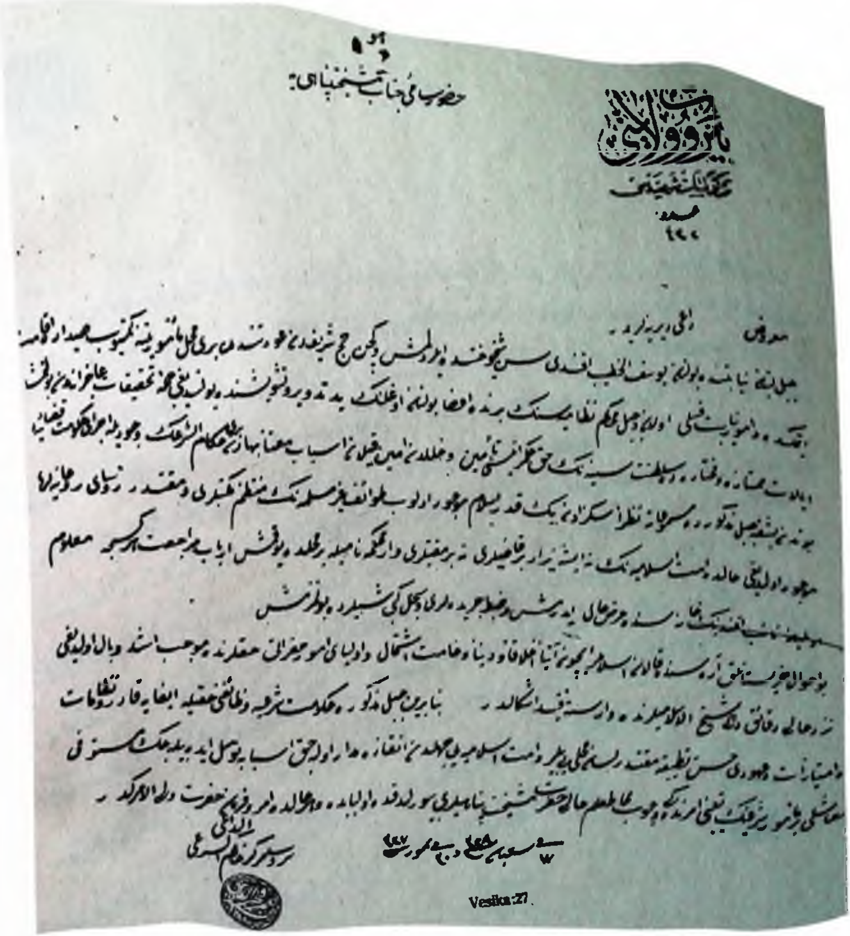

Vesika:27

Vesika 2